VERHANDELING VAN ENIGE EIGENSCHAPPEN

DES ZALIGMAKENDEN GELOOFS

Zijnde een verklaring en toepassing van verscheidene uitgekipte teksten des Ouden en Nieuwen Testaments.

In welke de zorgelozen en tijdgelovigen worden ontdekt, gewaarschuwd en uitgelokt om het leven buiten zich in een aangeboden Jezus te zoeken;
De wegen en gevallen, in welke God Zijn volk brengt, worden voorgesteld en de oefening en kracht des geloofs daarin verklaard;
De gemoedsgevallen en zwarigheden der klein-gelovigen worden opgelost, en zij worden volgens de kenmerken vermaand hun staat vast te houden en naar vermeerdering des geloofs te staan.

Door

ALEXANDER COMRIE

Scoto-Brittannus

A.L.M. Philisophie Doctor

En

Predikant te

Woubrugge

Onveranderde uitgave volgens 1744

LEIDEN D. DONNER

Spelling aangepast april 2001

APPROBATIE.

Wij ondergeschreven Professoren der Heilige Godgeleerdheid, in 's Lands Hogeschool te Leiden, hebben met aandacht en opmerking, zoveel onze veelvuldige bezigheden hebben toegelaten, gelezen en onderzocht het werk van de Eerwaarden, Godzaligen en Geleerden Heer ALEXANDER COMRIE A. L. M. Phil. Doctor, en Predikant te Woubrugge,
genaamd *Verhandeling van eenige Eigenschappen des Zaligmakenden Geloofs;*
en daarin niets gevonden dat aanloopt tegen de regelmaat des Geloofs, in Gods Woord vervat, en naar hetzelve uitgedrukt in de Formulieren van Eenheid onzer Kerk, maar verscheiden blijken van des schrijvers ervarenheid in de betrachtende zowel als in de bespiegelende Godgeleerdheid:
weshalven wij van oordeel zijn, dat deze verhandeling wel mag in het licht gebracht en met vele stichting kan gelezen worden, terwijl wij daarover, gelijk ook over allen anderen arbeid van dezen ijverige Dienaar van Christus, des Heeren milde zegen hartelijk wensen en bidden.

LEIDEN, 7 November 1743.
JOH. WESSELIUS,
Theol. Doctor en Prof.

JOAN VAN DEN HONERT, T. H. ZOON.
Doctor en Professor der Heilige Godgeleerdheid.
J. ALBERTI,
Th. D. en P. O.

JOANNES ESGERS,
S. S. Theol. Dr. en Prof. h. t. Decan.

INHOUD

Approbatie

Opdracht aan mijn geliefde gemeente te Woubrugge.

Aan de lezer.

Bladwijzer van predikaties die in dit werk voorkomen

1. Het geloof een genade, die de ziel op het allernauwst met Christus verenigt.
   1 Kor. 6:7
2. Het geloof een genade, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.
   Rom. 5:1
3. Het geloof een genade, die de ziel reinigt.
   Hand. 15:9
4. Het geloof een genade, die Jezus Christus op zeer hoge prijs stelt.
   1 Peetrus 2:7
5. Het geloof een genade, die de ziel inbrengt in de ware rust.
   Hebr. 4:3
6. Het geloof een genade, die de wereld overwint.
   1 Joh. 5:4
7. Het geloof een genade, die beproefd wordt.
   1 Petrus 1:7
8. Het geloof een genade, die het hart lijdzaam en geduldig maakt tot God.
   Jes. 28:16
9. Het geloof een genade, die met volle zekerheid tot de Troon der Genade gaat.
   Hebr. 10:22
10. Het geloof een genade, op welke de verzegeling volgt.
    Efeze 1:13
11. Het geloof een genade, waardoor een Christen leeft.
    Gal. 2:20
12. Het leven door geloof, tot dagelijkse rechtvaardigmaking.
    Rom. 10:10
13. Het leven door geloof, in duisternis
    Micha 7:8
14. Het leven des geloofs op de beloften.
    Hebr. 11:13.

OPDRACHT AAN MIJNE ZEER GELIEFDE EN WAARDE GEMEENTE VAN WOUBRUGGE

Waarde en zeer Geliefde in de Heere!

Het is al geruime tijd geleden, dat de zalige God onder ulieden zijn zaligmakend werk begonnen is. Want al zeer vroeg in het begin van de Reformatie heeft de Heere het licht van de Goddelijke waarheden aan u laten bekendmaken, zo sommigen menen door JAN ARENDSZOON Mandenmaker te Alkmaar of door PETRUS GABRIËL, een Vlaminger. Die, nadat de eerste predikatie buiten Amsterdam, bij de Haarlemmerpoort door JAN ARENDSZOON gedaan was, van die van Delft begeerd werd, om hun de zuivere leer van het Evangelie te verkondigen, op zijn weg van Amsterdam naar Delft door Jakobswoude, van enige van de inwoners verzocht zijnde, ook aldaar gepredikt heeft. Van welke tijd af altoos enigen zijn geweest, die de zuivere leer hebben omhelsd en beleden.
Van oude tijden af heeft de Heere alhier een Kerk gesticht, en u vele brave mannen toegezonden. Ondertussen, gelijk gij weet, is het werk van krachtdadige bekering op een bijzondere wijze doorgebroken onder u, door de dienst van wijlen uw geliefde leraar, de Eerwaarde, geleerde en nu zalige Ds. CAROLUS BLOM, mijn waarde voorganger in het werk des Heeren onder ulieden.

Hoe ik het werk des Heeren onder u heb zoeken te bevorderen, is u bekend. Althans ik ben er mij van bewust, dat, ofschoon ik mijn gebrek in vele opzichten bewust ben, ik evenwel de vraag van een goede consciëntie heb, dat ik naar mijn zeer gering talent nooit anders, dan de zuivere en onvervalste leer van de Gereformeerde Kerk u heb zoeken voor te dragen; geen ander fondament leggende, dan dat alreeds gelegd was door de profeten en Apostelen, nl. JEZUS CHRISTUS, die het fondament is, in Sion gelegd, op Wie, zo iemand daarop bouwt, hij nimmer beschaamd zal worden.

Gijlieden weet, dat de tijd die wij beleven, zeer vruchtbaar is van nieuwe gevoelens en opinies, zelfs betreffende de zaligmakende werking van de Heilige Geest in de harten van de uitverkorenen, welke van onervaren en onstandvastige mensen voortgebracht wordt. Die, omdat zij de waarheid van het Evangelie zoals dat in CHRISTUS is, bij bevinding niet kennen, bijna alle jaren van gevoelen omtrent de godsdienst veranderen. Ondertussen betuigen wij openlijk, dat wij zo veel zielsvoldoening en rust in de oude beproefde waarheid vinden, dat wij nooit naar wat nieuws staan. Maar altoos bekommerd zijn, als wij er van horen, u waarschuwende daarvoor, en naar ons vermogen opwekkende om in dat geloof, de Heiligen eenmaal overgeleverd, te blijven, en voor hetzelve te strijden zonder immermeer een jota ter rechter- of ter linkerzijde af te wijken, omdat JEZUS heden, gisteren en in der eeuwigheid dezelfde is.
Wij hebben niet alleen de zuiverheid van de leer behartigd, maar ook en vooral het eeuwig belang van uw onsterfelijke zielen. Of het God believen mocht, deze en gene te trekken uit de macht van de duisternis en over te zetten in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde; anderen in hun allerheiligst geloof op te bouwen. Daartoe hebben wij menigwerf de onbekeerden onder u zoeken uit de slaap op te wekken, hun voor ogen stellende het gevaar en de gewisheid van de eeuwige verdoemenis, indien zij niet zochten door bekering en geloof de toekomende toorn te ontvlieden.

Zodra wij enige verbrijzeling van het hart bespeurd hebben, zijn wij er altoos op uit geweest, om in de predikatiën zulken te onderscheppen, hun zwarigheden op te lossen, en bij hen aan te houden. Opdat zij JEZUS het *jawoord* zouden geven, en de zonde en de wereld de dienst opzeggen, dezelve verder besturende en voordragende, wat een Christen al op de weg ontmoet. Ondertussen, dat men niet moet bezwijken, dewijl al de lichte verdrukkingen, die zo haast voorbij gaan, een oneindig eeuwig gewicht van heerlijkheid uitwerken.

En hoewel wij over velen reden van klagen hebben, dat zij onze prediking niet hebben geloofd, zo moeten wij, tot roem van Gods genade bekennen, dat onze arbeid niet geheel ijdel is geweest, maar dat de Heere enige tijd herwaarts, de harten van sommigen hier, en die ook van elders opkomen, geopend heeft. Om hetwelk wij lang in het verborgen gezucht hebben. En ofschoon nu en dan al vrij wat gebukt onder de onvruchtbaarheid, hebben wij nooit de moed noch de lust opgegeven, JEZUS en uw onsterflijke zielen met elkaar verenigd te krijgen. En dit was ons van zulk een gewicht, dat wij onder zuchting dan aan de ene, dan aan de andere zijde het net uitgeworpen hebben, al afwachtende, wanneer de tijd der minne, dat stondetje (tijdstip), van eeuwigheid bepaald, daar zijn mocht.

Mijn waarde Gemeente! Als ik tot de uitgave van deze volgende verhandelingen mij liet bewegen op veler aanzoek, zo vond ik mij ten eerste bewogen, om het aan u, mijn geliefde Gemeente, toe te eigenen!

1. Om hiermede openbaar mijn erkentenis van uw liefde en toegenegenheid voor mijn persoon en dienst te bekennen. Ik was in het eerste vreemd en onbekend, doch door de omgang is uw liefde tot mij zeer aangegroeid, hetwelk voor mijn persoon, een vreemdeling in het midden van u, overaangenaam moet zijn, en mij al mijn verdriet doet vergeten. Maar vooral is het mij aangenaam als uw leraar, terwijl de bevinding leert, dat als men weinig achting voor de persoon van de leraar heeft, zijn leer ook weinig ingang zal vinden. Gelijk ik mij aan u verplicht erken voor uw liefde, zo betuig ik bij deze, dezelve nog steeds aan het toenemen voor u te vinden, en gelijk ik bid en hoop, dat de Heere mij bekwaam wil maken, om uit liefde voor uw onsterfelijke zielen, als in barensnood te zijn; zo verzoek ik dat de liefde blijve, dat gij er in volhardt, en daarop uit moogt zijn, om een naarstig gebruik te maken van dat gering talentje, dat God in mij voor ulieden gelegd heeft.
2. Om door deze het klagen van enigen, dat wij zoo weinig uitgaan, te doen staken. Dat wij zo weinig uitgaan, hopen wij dat gijlieden ten beste zult nemen; wij hebben het nooit tot een gewoonte gehad, gelijk sommigen die dat doen tot vele stichting. Gij ziet hier én uit onze voorgaande werken, dat ofschoon wij niet veel op gezelschappen gaan, dat wij evenwel onzen tijd wel kunnen besteden. Ik ben voor het verborgen eenzaam. Hebben anderen daar wat tegen, laten zij hun christelijke vrijheid gebruiken en mij de mijne te laten behouden. Komen wij niet veel buiten, wij geven nu en dan een nuttig werkje uit, en gij kunt die dan gebruiken, in hetwelk gij kunt denken aan de stoffen, die wij verhandeld hebben.

Nu dan, mijn waarde en geliefde Gemeente! Gebruik dit werk, tot uw nut gepredikt en uitgegeven, en wij bidden God, dat het van vrucht voor uw onsterfelijke zielen zijn mag! Ik blijf,

Uw liefhebbend leraar en dienstknecht in
de Heere Jezus Christus,
ALEXANDER COMRIE. Woubrugge, 20 Juli 1743.

AAN DE LEZER

Waarde lezer!

Tot opbouw van de tabernakel bracht elk een vrijwillige gift van hetgeen hij had. En ofschoon de gave van de een veel voortreffelijker was dan die van de ander, elks gave evenwel werd aangenomen en tot dienst en opbouw van de tabernakel gebruikt.
Evenzo hopen wij, dat de volgende bladen, die daartoe vrijwillig het licht gegeven worden, tot opbouw van des Heeren geestelijke tabernakel mogen dienen. Wij geven dezelve het licht, zoals wij ze van de predikstoel uitgesproken hebben in het jaar 1739 en in het begin van 1740, behalve dat wij met voorbedachtheid de toepassingen hebben verkort, omdat het werk voor minvermogenden niet te groot mocht zijn.

Wij hebben de *eenvoudigheid van het Evangelie* zoeken te behartigen, nooit de gemeente met winderige wijsheid zoeken op te houden, noch met onnodige geschillen te beroeren, dewijl beide weinig stichting aanbrengen. Wij hebben ook niemand in zijn wijze van verhandelen berispt, en hopen, dat niemand onze wijze van verklaren en toepassen zal laken. Elk toch zoekt, vertrouwen wij, naar zijn beste weten, zijn orde in deze tot stichting aan te wenden.

Of ons werk nu, tot opbouw van de geestelijke tabernakel, bij goud of zilver, of wel liever bij de geringere gaven van kemelshaar en dassenvellen moet vergeleken worden, willen wij niet beslissen, om niet, aan de ene zijde, te verwaand te schijnen, noch ook te kleingevoelend aan de andere zijde. Ik vertrouw, dat, gelijk het *"A B C des Geloofs"* de goedkeuring van velen weggedragen heeft, ook de geëerde lezer zal bevinden, dat deze *Verhandelingen* in allen opzichte aan de titel zullen beantwoorden, en hoop, dat dezelve hem tot nut mogen strekken.

Verder wil ik mij in uw gebeden voor de troon der genade aanbevolen hebben, en mij in uw gunst aanbevelende, blijf ik,

Uw dienaar in de Heere,

ALEXANDER COMRIE.

Woubrugge, 16 Juli 1743.

1 HET GELOOF, een genade, die de ziel op het allernauwste met Christus verenigt.

1 Korinthe 6:17. ***Maar die den Heere aanhangt, is één Geest met Hem.***

I. INLEIDING.
De mens, die enigszins de godsdienst ter harte neemt, is over het algemeen door zijn aangeboren blindheid aan deze misvatting en schadelijke dwaling onderworpen, dat, zo hij de zonde kan nalaten en de godsdienstige plichten, die van hem gevorderd worden, kan betrachten, hij dan Gode welbehaaglijk is, en wel zalig zal worden. Deze misvatting is niet alleen in de deugdzame heidenen te zien, maar zelfs onder diegenen, die de christelijke leer belijden. Waartoe anders dient het gehele samenstel van de godgeleerdheid van de Pelagianen, Papisten, Socinianen en Remonstranten anders dan om de mens, opdat hij Gode zou behagen, en gelukkig worden, aan te zetten, om de vrije wil wel te gebruiken. En het is te betreuren, dat, hoe klaar het Evangelie op de kandelaar gesteld wordt, in de Hervormde kerk deze dwaling zulke diepe wortels in de verdorven natuur van een ieder belijder geschoten heeft, dat elk, zodra hij enigszins begrijpt, dat hij in zijn zondige weg niet behouden kan worden, begint met kracht zich zelf tot plichten te schikken; en zo daarin enig toenemen bespeurd wordt, leeft hij zeer gerust en zeker, dat God zijn God is. Ja, deze misvatting heeft zich als een ziekte en melaatsheid zo uitgebreid over de gevallen mens, dat niemand, dan God zelf door zijn Geest enige genezing kan toebrengen; en de genezing, die aanvankelijk begonnen wordt gaat slechts langzaam voort, en wordt eerst voltooid in de dood. Ons oogmerk, mijn geliefden, was thans om u, zoveel ons doenlijk is, tegen deze misvatting te waarschuwen, en u aan te wijzen, dat, zullen wij enige heiligmaking kunnen betrachten, wij eerst door het ware zaligmakende geloof in Christus moeten zijn, gelijk de rank in de wijnstok.
Dit is het, hetwelk doorgaans in de Bijbel voor ogen gesteld wordt. Jezus leert duidelijk, dat de boom goed gemaakt moet worden, eer hij goede vruchten kan voortbrengen. Dat het alleen is die rank, die in Hem is, die goede vruchten kan dragen, Joh.15:4,5. En de Apostel wil hier ter plaatse de gelovige Korinthiërs tot heiligheid opwekken uit kracht van hun vereniging met Christus door het geloof.
Onze Apostel in het 9de en 10de vers aangewezen hebbende, wie Gods koninkrijk niet beërven zal, en onder die van hoereerders gesproken hebbende, neemt daaruit gelegenheid, om van de zonde van hoererij, die in zwang was onder de Korinthiërs, af te manen, van vers 13 tot het einde van het hoofdstuk. In welke afmaning, behalve andere drangredenen, daar te zien, deze de uitnemendste is, waarop de Apostel het langst blijft staan: dat de gelovigen met Christus verenigd zijn door het geloof, en dat zij derhalve hun lichamen, welke met Christus verenigd zijn, niet met een hoer moeten verenigen. Dit stelt hij voor in vers 15. Daarna wijst hij aan, eensdeels, dat zij, die hoererij plegen, één lichaam met haar zijn vers 16; anderdeels*, dat zij één lichaam met Christus zijn, die Hem aanhangen,* en dat zij derhalve de hoererij moeten vlieden in onze tekstwoorden. In welke wij vinden:

A. Een beschrijving van de werkzaamheid van het geloof, waardoor de vereniging tussen Christus en de ziel teweeggebracht wordt, *die de Heere aanhangt.*
B. De vereniging zelf, als een gevolg van zulk een geloofswerkzaamheid, *is één geest met Hem.*

II. Het lichaam van de Predikatie.

A. Verklaring, en wel
A. Van het eerste deel, in hetwelk het zaligmakend geloof in het kort beschreven wordt, als een aanhangen van Christus: *die de Heere aanhangt.* Deze zielswerkzaamheid hebben wij verklaard in het *A. B. C. des Geloofs,* waar uw christen-aandacht de zaken kan nagaan; wij zullen ze niet herhalen.

B. Maar wij gaan over tot het tweede, waarin de Apostel de zeer nauwe vereniging tussen Christus en de gelovigen voorstelt als een gevolg, hetwelk terstond teweeggebracht wordt door middel van het zaligmakende geloof: *zij zijn één Geest met Hem;* hetwelk de allernauwste vereniging te kennen zal geven.
Om nu van deze vereniging te spreken, zullen wij:

A. Op ontkennende wijze aantonen, waarin deze vereniging *niet* bestaat.
a. Wij moeten niet denken, dat deze vereniging bestaat in een *vermenging van wezens* onder elkaar, zodat de gelovigen in Christus zo verslonden zouden zijn, dat zij geen ware zelfstandigheid meer zouden hebben, maar één wezenlijk natuurlijk persoon met Christus zouden zijn; welke vermenging zou zijn gelijk water en wijn onder elkaar. Op deze wijze begreep Eutyches, een zeer vervaarlijke ketter, de vereniging van de beide naturen in Christus. En op deze wijze begreep Nazianzénus de vereniging tussen Christus en de gelovigen, zeggende, dat zij verchristend waren: Christopoiein. Op deze wijze begrijpen het de bedorven Mystieken uit de Kabbalistische en Platonische wijsbegeerte, stellende de insluiping van de ziel in het Goddelijk Wezen. Dit te stellen was een schrikkelijk en gruwelijke godslastering. Christus' persoon wordt nooit in de persoon van de gelovigen veranderd, noch de persoon van de gelovigen in Christus' persoon. Immers vinden wij zelfs in de staat van de gelukzaligheid een wezenlijke onderscheiding tussen de persoon van Christus en die van de gelovigen, zodat elk zijn persoonlijkheid behoudt: het Lam, (dat is een onderscheiden Persoon) zal ze leiden, (die zijn wederom onderscheiden, èn onder elkander èn van het Lam, dat hen leidt). In de dag van het oordeel zal Jezus, als een onderscheiden Persoon tot de gelovigen, als zulken die van Hem onderscheiden zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van voor de grondlegging van de wereld, Matth. 25:34.

b. Wij moeten deze vereniging niet alzo begrijpen, *dat daardoor de gelovigen ten enenmale ophielden te werken,* en dat al de daden, die zij deden, hun niet toegeschreven moesten worden, maar alle op Christus' rekening gesteld worden. Zo, alsof een gelovige, die met Christus verenigd is, niet at, dronk, sliep, wandelde, sprak, bad en geloofde; maar dat het Christus was, die dat deed. Zo verre heeft zich de goddeloosheid van enige geestdrijvers en wetbestrijders uitgelaten, dat zij zeiden, dat zij niet zondigden, als zij de wet Gods in dronkenschap, hoererij en overspel overtraden, maar dat het Christus was, (ik schrik het te verhalen), die deze zondige daden deed; en als zij zich bekeerden, dat het wederom Christus was, die zich bekeerde, die geloofde enz.; dit is wederom godslastering. Ik weet wel, dat de zonden van de gelovigen in enig opzicht de zonden van Christus genoemd kunnen worden, maar niet als uitvoerder. Hij heeft geen zonde ooit gekend; maar het zijn Zijne zonden door toerekening, in zo verre al de ongerechtigheden van Gods uitverkorenen op Hem, als Borg gelegd zijn; de Zijne, in zo verre als Hij die gewillig op Zich nam, om aan de gerechtigheid van God te voldoen.

Maar de gelovigen, zowel na als voor deze vereniging, zijn de ware oorzaken van hun daden. Indien iemand alle vreze van God niet wegwierp, en niet door de duivel verblind werd, zijn geweten zou hem zeggen, dat hij zelf de oorzaak van zijn daden was.

c. Wij moeten ook deze vereniging zo niet begrijpen, *alsof Christus in Zijn Persoon, naar Zijn Goddelijke en menselijke natuur beide in de harten van de gelovigen inkwam.* Gelijk sommigen zulke vleselijke begrippen hebben van deze vereniging. Want ofschoon wij geloven, dat Jezus Christus in de gelovigen, en zij in Hem zijn, nochtans is dat op een *geestelijke*, niet op een *lichamelijke* wijze. Jezus Christus heeft de aarde verlaten, en is als de Godmens aan de rechterhand van de Vader in de hemelen, tot die tijd toe, dat Hij zal wederkomen om te oordelen de levenden en de doden.

d. Wij moeten deze vereniging niet verstaan, alsof zij, eerlijk gezegd, *bestond in de gelijkvormigheid, die de gelovigen met Christus hebben in de heiligmaking;* want de heiligmaking veronderstelt de vereniging tussen Christus en de ziel; daarom vinden wij Joh.15:4,5, dat men éérst in Christus moet zijn door de vereniging met Hem, en dat men alsdan vruchten van heiligmaking zal voortbrengen. Trouwens, de uitdrukkingen die de Heilige Geest gebruikt, zijn te sterk, om er niet meer dan een blote overeenkomst van daden door te verstaan. Voegt daarbij nog, dat er een overeenkomst zijn kan, waar in het geheel niet de minste vereniging is, gelijk b.v. in twee stukken geld.

C. Bevestigenderwijs. Iemand zal mogelijk vragen: *Waarin bestaat dan deze vereniging tussen Christus en de gelovigen?* Mijn geliefden, dit is een grote verborgenheid, en men kan beter aanwijzen waarin zij niet bestaat, dan waarin zij wel bestaat. Ondertussen kunnen wij deze volgens het Woord van de Heere en de heilige leer van onze kerk omschrijven, zeggende, dat ze is: *Die zeer nauwe, verborgen, allerwaarachtigste en onscheidbare betrekking tussen Christus en de gelovigen, waardoor de Persoon Christus door de Heilige Geest met de persoon van de gelovigen, en de persoon van de gelovigen met de Persoon Christus door het geloof alzo wederzijds met elkaar verenigd worden, dat zij één verborgen lichaam met Christus, deszelfs Hoofd, uitmaken, en deel hebben aan al de weldaden, die Hij verworven heeft.*
Opdat uw aandacht deze omschrijving des te beter verstaan moge, zullen wij de volgende zaken, zo klaar als mogelijk is, overwegen:

1. Het eerste, dat ons in deze vereniging voorkomt, zijn de personen, die met elkander verenigd worden. En deze zijn er twee: *Christus en de gelovigen.*

a. De eerste Persoon is Christus, die wij met opzicht tot deze vereniging niet moeten aanmerken alleen als God, ook niet alleen als mens, maar als de Middelaar Gods en der mensen, dat is, waarachtig God en mens in twee onderscheiden naturen in één Persoon tot in eeuwigheid. Christus wordt in dit opzicht voorgesteld als de Immanuël, die in ondertrouw wil treden met zondaars uit de mensen, Hosea 2:18: Ik zal u Mij ondertrouwen, enz.; en de Man van de gelovigen: Uw Maker is uw Man, HEERE der heirscharen is zijn naam, Jesaja 54: 5. Ja, met betrekking tot deze vereniging wordt Hij vergeleken èn bij een wijnstok, welks ranken de gelovigen zijn, èn bij een fundament, op hetwelk de gelovigen als levende stenen gelegd worden, en tot een geestelijk huis opwassen.
b. De tweede persoon is de uitverkorene, geroepene en gelovige ziel. Die, en die alleen zijn de ware leden van dat verborgen lichaam, welks Hoofd Christus is; de uiterlijke belijders zijn geen ware leden, maar alleen dorre en onvruchtbare ranken, die met

het snoeimes afgekapt, en met het vuur van de Goddelijke toorn verbrand zullen worden.

Waarlijk ongelijke personen! De Een de eeuwige Zoon van de Vader, de Godmens, schoner dan de mensenkinderen, Die blank en rood is, gans begeerlijk, de banier dragende boven tienduizend. De ander een kind van de satan, van nature zonder gedaante of heerlijkheid, schuldig, ellendig, van zichzelf nergens toe bekwaam. Het zou nooit in het hart van de mensen zijn opgekomen, indien God zelf het niet geopenbaard had; en het gelovig beschouwen daarvan doet de ziel uitroepen: *Wat ben ik, Heere! Of, wat is mijns vaders huis, dat ik een lid van Uw lichaam zijn zou, en been van Uw been, en vlees van Uw vlees!*

2. De tweede zaak, waarop wij in deze verborgenheid te letten hebben, zijn *de banden van deze vereniging*, welke zijn:

a. *De Geest van Christus.* Christus met de uitverkoren zondaar Zich verenigende in deszelfs krachtige roeping uit de macht van de duisternis. Deze vereniging van Christus met de uitverkoren zondaar door de Heilige Geest bestaat voornamelijk daarin dat Christus het recht, dat Hij op de uitverkorene heeft, door de gift van de Vader van diegenen aan Hem in het verbond der verlossing, èn door zijn dadelijke vrijkoping van deze door zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid, doet gelden en dadelijk werkstellig maakt, opdat zij de weldaden van de verlossing mogen deelachtig worden, en Hij hen dadelijk als zijn eigendom moge bezitten. Dit is noodzakelijk, zal ooit de uitverkoren zondaar zich van zijn zijde dadelijk met Christus kunnen verenigen, dewijl hij, schoon uitverkoren, dood in zonden en misdaden is, gelijk alle anderen, Ef. 2:1; en dit is het werk van de Heilige Geest, gelijk uw aandacht uit de volgende Bijbelplaatsen kan nagaan, Ezech. 36:5,7: "En Ik zal mijn Geest geven in het binnenste van u"; dat is, als de tijd der minne daar is, dat uurtje van Gods welbehagen, dan komt de Geest en neemt dadelijk bezit van de uitverkoren zondaar. Zie Ezech. 37:5, vergeleken met het 14e vers, waar deze verborgenheid zeer levendig opgehelderd wordt; Gal. 3:2,3,14; 1 Kor. 12:13; Rom. 8:9, 11, en andere plaatsen meer, waar dit duidelijk geleerd wordt.

Hieruit kunnen wij besluiten:

a) dat de uitverkoren zondaar, ten aanzien van deze eerste band van vereniging, ten enenmale lijdelijk is, terwijl hij in dat ogenblik, als Christus hem als zijn eigendom door de Geest komt opeisen, dood is in zonden en misdaden, en even onbekwaam om iets te doen, als een dode is om zich zelf levend te maken. De ziel, als de Geest komt om haar met Christus te verenigen, is als de doodsbeenderen, die aan Ezechiël vertoond werden, of als het machteloze kindje op de vlakte des velds, in zijn bloed liggende te wentelen. En zo ziet gij, dat alle voorbereiding van de zondaar uit zich zelf tot deze vereniging, om zich daartoe bekwaam te maken, ten enenmale verworpen moet worden (schoon wij in een goede zin, in een ander opzicht, dezelve toelaten kunnen); want wat kan hij doen, die geestelijk dood is!
b) Wij besluiten dan ook, dat het leven uit deze vereniging voortvloeit; het gaat niet vooraf, maar volgt er op, in de orde van de zaken, schoon beide gelijktijdig zijn; want in datzelfde ogenblik, dat de Heilige Geest Christus met de uitverkorene verenigt, wordt de uitverkoren zondaar levend; gelijk uit de aangehaalde Bijbelteksten te zien is, dat het één onmiddellijk op het ander volgt en er mee vergezeld gaat; zodat er geen tussenstaat is tussen dood en leven. Neen, als de Geest in het binnenste gegeven wordt, dan leeft de ziel. Evenwel, gelijk wij zien zullen ontdekt dit leven zich zelf al trapsgewijze, eerst in zwakkere en naderhand in sterkere, eerst in mindere en naderhand in meerdere volmaakte daden van het leven.

b. Gelijk God de Heilige Geest Christus met de uitverkoren zondaar verenigt, zo is het, dat ook de uitverkorene, levend gemaakt zijnde door de Geest, zich op het allernauwste met de Persoon van Christus verenigt *door het oprecht zaligmakend geloof,* hetwelk de band van vereniging is aan de zijde van de uitverkorene. Dit blijkt, omdat de vereniging wederzijds is. Daarom is het: *Ik in hen,* dat is door de Geest, *en zij in Mij*, dat is door het geloof, omdat het vergeleken wordt bij een huwelijksverbond, in hetwelk de uitverkorene aangemerkt wordt als de bruid en de vrouw van het Lam. Nu weten wij, dat er tot een huwelijk een wederzijdse bewilliging is; zo ook hier. Het is derhalve een dubbele knoop, waarmee Christus en de uitverkorenen aan elkander verbonden zijn; ja, een knoop, die nooit zal ontknoopt worden, schoon al de macht van hel en wereld daartoe werd tezamen gevoegd.
Mogelijk zal iemand vragen: *welke zijn toch de daden van het geloof, waardoor de ziel zich met Christus verenigt?* En omdat dit een vraag is van een grote aangelegenheid voor u en voor mij, zullen wij het zeggen, zo klaar het ons doenlijk is. Let maar op de volgende zaken:

a. De ziel nu begint haar vereniging en haar verbond, met al de lusten en begeerlijkheden, van wat soort, aard, naam of hoedanigheid die zijn mogen, te verbreken, en aan deze de dienst op te zeggen. Want als het minste beginsel van leven in het hart komt, dan ziet de ziel de dwaasheid, lastigheid en slavernij van de zonde, en er ontstaat een gulle, hartelijke en algemene afkeer van alle zonde, en een hartelijke zielsvereniging met alle deugd; zodat de gelovigen in des Heeren tegenwoordigheid kunnen zeggen: Dat zij haten alle valse pad. Ja, hoe gebonden zij voorheen aan deze of gene begeerlijkheden mochten geweest zijn, de ziel wordt zo algemeen voor de Heere ingenomen, dat zij tot alles uitroept: *henen uit! henen uit!* Dit moet noodzakelijk voorafgaan, terwijl Christus en Belial evenmin tezamen gevoegd kunnen worden, als God en de Mammon tegelijk kunnen gediend worden. Derhalve zullen wij bespeuren in Paulus en anderen, dat zodra zich enig levensbeginsel in hen ontdekte, zulks zich openbaarde in een afkeer van de zonde, en een toegekeerdheid tot de deugd, terwijl het eerste woord, dat zij spreken is: Heere! wat wilt Gij, dat ik doen zal?

b. De ziel begint met indruk haar afgescheiden staat in te zien, en die met de allerbitterste droefheid in het verborgen voor God te betreuren. Nu druipt zij weg van treurigheid, omdat zij Jezus mist, en vanwege haar onuitsprekelijke ellende en jammerlijke toestand; er is geen droefheid, vanwege de smartelijke aandoening, met deze te vergelijken, en nochtans is de oorzaak daarvan niet zo zeer beklemdheid en benauwdheid, maar het gemis, en dat maakt, dat zij in klachten haar hart ontsluit, en met vele en herhaalde drangredenen bij de Heere aanhoudt, of Hij naar zulk een dode hond wilde omzien, en zijn genadescepter haar toereiken, uit enkel ontferming. Hier zaait de ziel met tranen, terwijl haar ogen als springaders van water zijn.

c. De ziel wordt van dag tot dag al meer en meer overtuigd van de noodzakelijkheid van deze vereniging met de Borg, daar zij ziet, dat Gode niets kan behagen, hetwelk buiten deze vereniging geschiedt. En dat zij, in een uur van benauwdheid, als de schuldeisers haar aanspreken, niets heeft, dat voldoen kan; vermits alles te licht en als wegwerpelijk zilver bevonden wordt, om te betalen die duizend talentponden, die zij ziet dat zij schuldig is. Hierdoor komt het, dat zij aan de éne zijde gebracht wordt, ten opzichte van haar zelf, tot die heilige wanhoop, om uit te roepen, dat het

bij haar buiten hope is, en dat zij het leven niet langer in haar hand vinden kan. Dit heeft tot gevolg, dat zij alle eigen gerechtigheid verwerpt als schade en drek, ja als een wegwerpelijk kleed acht, en een geestelijk bankroetier wordt. Maar dat zij, aan de ándere kant als een dorstig hert bij de genadetroon ligt, hongerende en dorstende, ja hijgende en snikkende naar Jezus Zelf en Zijn gerechtigheid, meer nog dan een hert naar de waterbeken, zodat zij Jezus aanloopt als een waterstroom, en blijft kloppen en roepen om genade en geen recht: O, laat een kruimpje van het kinderbrood aan een onwaardige hond gegeven worden! Jesaja 26:9; Ps. 63:1, 2.

d. De Heere laat door zijn Heilige Geest enige stralen van Zijn Goddelijk licht in de ziel vallen waardoor de weg van verlossing door een Borg ontdekt wordt en de Borg Zelf in de heerlijkheid en beminnenswaardigheid van Zijn Persoon, en in de volmaaktheid en algenoegzaamheid van Zijn verdienste gezien wordt. Zodat de hoogachting voor Hem ten hoogste top stijgt: *Wie heb ik nevens U, o God! in de hemel?* En de liefde tot Hem dermate ontvonkt wordt dat al de zielsgenegenheid niet alleen ingenomen, maar brandende worden tot deze weergaloos heerlijke en dierbare Immanuël, zodat de ziel kan zeggen: *Hoe hartelijk heb ik U lief, o Heere, mijne Sterkte!* Deze liefde is sterker dan de dood; deze ijver is harder dan het graf; haar kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren, die vele wateren niet kunnen uitblussen. O, al gave mij iemand al het goed van zijn huis, al werden mij duizend koninkrijken aangeboden voor deze liefde, ik zou dat alles ten enenmale verachten en nimmer daarnaar met een half oog willen omzien, Hoogl. 8:6, 7; Hebr. 11:24-26.

e. Dewijl de ziel, schoon van liefde tot de Borg brandende, in het gezicht van Zijn beminnelijkheid en noodzakelijkheid, dikwijls met veel vreze bekommerd is, of zij, daar zij zo onwaardig bij zichzelf is, de vrijheid zou durven nemen om Hem aan te nemen, zo wordt het aanbod van genade met veel indruk op het hart gebracht, waardoor zij bespeurt, dat de nodiging aan haar gedaan wordt en dat het Gods gebod is, dat zij, hoe ellendig zij is, in de Borg niet alleen mag, maar ook moet geloven. Dat trouwverbond draagt dan nu haar goedkeuring weg, en zij geeft aan Jezus het *jawoord,* het zegel op Gods getuigenis zettend, dat Hij waarachtig is; en roepende: *O God, mag en moet zulk een, wiens zonden zijn als scharlaken en karmozijn, op uw eigen woord tot een Borg komen*? Ziedaar, Gij zijt mij te machtig, Gij hebt mij overreed, ik kan mijn hart niet houden; mij geschiedde dan naar uw woord! Dus, gelijk als Christus in barmhartigheid ondertrouwt, zo komt de ziel door dit gelovig toestemmen in dit huwelijksverbond en beiden worden één.

f. Hierbij is aan te merken, dat de ziel, in al de genoemde daden en werkzaamheden, zich met de Persoon van de Borg Zelf verenigt; want niets, noch hemel, noch aarde, noch belofte, noch blijdschap, zou haar hart helpen. O, zij moet dadelijk en wezenlijk in de Borg zelf overgaan, en Hij moet de hare zijn, en zij de Zijne! De man kocht wel de akker, maar het was om de parel, die er in was. In het huwelijk is het om de persoon zelf te doen; zo ook hier. Elk oprecht hart houdt steeds in het oog, of hij door de geloofsdaden de Persoon Zelf deelachtig wordt, en of zijn hart in Hem overgaat. Iemand zal zeggen: hoe zal ik dat weten? Ik zeg: gij kunt het nagaan uit datgene hetwelk u vrede gaf en nog geeft. Kunt gij zeggen: *het was noch mijn bidden, noch mijn werkzaamheid, maar de Middelaar Zelf, aan mij ontdekt, en die ik aannam, zodat mijn hart in Hem overging en Hij een gestalte in mij kreeg?* Vrees niet, gij hebt u dan met de Persoon verenigd.

3. Het derde, dat ons te overwegen stond, waren de *eigenschappen* van deze vereniging welke wel vele zijn, maar wij zullen alleen slechts enige voorstellen:
a. Deze vereniging is een ware of *wezenlijke* betrekking tussen Jezus en de gelovigen; het is niet een ingebeelde zaak, en dit blijkt:

a) omdat deze vereniging vergeleken wordt niet bij ingebeelde, maar bij wezenlijke zaken in Gods Woord; derhalve moet zij ook wezenlijk of waarachtig zijn. Het eerste blijkt klaar, want het is zulk een vereniging, als er is tussen de ranken en de wijnstok, Joh. 15:5; als er is tussen de leden en het lichaam onder elkaar; en andere zaken meer.
b) Het is een ware of wezenlijke vereniging, omdat het geloof, in de aannemende daad, zich zo zeer niet verenigt met de weldaden van Christus, maar eerst met Christus, waaruit dan voortvloeit de gemeenschap aan de weldaden.
c) Het is een ware of wezenlijke vereniging, omdat uit kracht en als een gevolg daarvan, Christus gezegd wordt te zijn in de gelovigen, en zij in Hem.

b. De tweede eigenschap daarvan is, dat zij *onverdeeld* is; hetwelk aldus zijn verklaring vindt: de gehele Christus, als Godmens, Middelaar en Borg van het betere verbond verenigt zich met de uitverkorenen, als hun Profeet, Priester en Koning, om geheel en al de hunne te zijn voor tijd en eeuwigheid. En zij verenigen zich met Christus naar ziel en lichaam beide, om eeuwig de Zijnen te zijn, en opdat Hij eeuwiglijk door zijn Geest in hen wone, als in Zijn tempel. Hiervandaan is Christus hun van God geworden tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing, 1 Kor. 1: 30; en kunnen zij met de Bruid zeggen: *Mijn Liefste is mijne, en ik ben Zijne!*

c. In de derde plaats - dat het een *zeer nauwe* vereniging is. Hierin gaat het Woord van God ons voor: *Ik in hen, en zij in Mij.* Daarom gebruikt de Geest allerlei gelijkenissen, om de nauwheid hiervan te leren en op te helderen; nu eens is zij vergeleken bij de vereniging tussen de leden en het hoofd, Rom. 12: 5; 1 Kor.12:12; dan weer bij die tussen man en vrouw, Ef. 5:32, en dergelijke andere zaken meer.

d. Zij is *onafscheidelijk*, Hos. 2:18: "Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid." Deze banden zullen nooit verbroken worden; geestelijke hoererij zal de liefdeoefening wel kunnen stremmen, maar nooit teweeg brengen, dat een volkomen scheidbrief in de hand gesteld wordt; want hun ontrouw zal zijn getrouwheid niet teniet doen, terwijl Hij op hun wederkeren steeds al hun afkeringen zal genezen, en hen vrijwillig lief hebben. De dood zelf zal de banden niet verbreken; want hun lichamen blijven in de dood met Christus verenigd; daarom is God de God van Abraham, zelfs ook naar het lichaam, dat in het graf lag, en daarom zal dat ook wederom opstaan, Matth.22:31,32.

B. **Toepassing.**
A. Ziet daar, mijn geliefde toehoorders, deze Goddelijke waarheid u en mij, zo klaar als doenlijk is, voor ogen gesteld! De vereniging van de ziel met de Persoon van de Middelaar is de grondslag van het geestelijke leven, zonder welke de ziel dood is, en niets doen kan, dat Gode behaagt.
B. Laat ons dan een ogenblik bij deze zaken stilstaan tot ons eigen gebruik.

A. Van beklag.
Hoe zouden wij niet met Jeremia klaagliederen moeten aanheffen, wanneer wij op de mensen in het algemeen letten, en hun gedachten en handelingen bij deze waarheid beschouwen! Het merendeel van de mensen leeft zonder God en zonder ernstige

gedachten aan de godsdienst; zij denken nooit aan deze waarheid met enige oplettendheid, maar leven zorgeloos en ongodsdienstig in hun zondige trein, in de vereniging van hun ziel met hun zondige begeerlijkheden, vermakelijkheden en gezelschappen, zonder te denken hoe of op welke wijze hun onsterfelijke zielen behouden zullen worden. Ik geloof, als ik de meesten vroeg: Mens! Wat denkt gij van deze waarheid? Weet gij, dat gij er deel aan moet hebben? Dat velen alsdan zouden moeten zeggen: Wij verstaan de zaak niet, wij zijn nooit bekommerd geweest of wij zo met Christus verenigd zijn. O ellendige en ongelukkige menigte! Zijt gij omtrent het allergewichtigste punt, dat u betreffen kan, zo zorgeloos? Weet het, dat gij zonder dit nooit zalig zult worden, maar gelijk gij zijt, zo zult gij zonder dit buiten God en Christus blijven en eeuwig verloren gaan.
Hoe velen zijn er, die zich met wat anders verenigen, zodat, schoon zij nu en dan van deze waarheid oppervlakkig overreed worden, zij evenwel hun boelen niet willen verzaken, noch hun zondendienst opzeggen; maar willen Jezus en de vereniging met Hem liever laten varen, dan de verkwikking van de zonde missen. O dwaze keus! Jezus minder dan de begeerlijkheid te achten! Het leven te verwerpen en de dood aan te grijpen, om een kortstondig genot van hetgeen, waarop hier beschuldiging, en hierna knaging volgen zal!
Hoe velen zijn er, die met deze waarheid de spot drijven, of in het openbaar, of in het heimelijke; die de zaak, en hen, welke daarvoor uitkomen, ten toon stellen, alsof er wat vreemds geleerd werd, als men de mensen gemoedelijk hierover vraagt en nauwkeurig onderzoekt.
Hoe zeer is het te beklagen, dat er zo weinig op dit stuk aangedrongen wordt in de openbare en bijzondere middelen, en dat veeltijds, als een waarheid verklaard wordt, het beste in de toepassing is, enige zonden te ontdekken en enige godsdienstige plichten voor te schrijven, zonder de zondaar te bepalen bij zijn verloren staat en de noodzakelijkheid van met Christus verenigd te worden, eer hij iets, dat Gode behaagt, doen kan. Als wij hierop, behalve vele andere zaken, slechts letten, moeten wij dan niet met recht over de toestand van de meeste mensen een klaaglied aanheffen?

B. Tot onderzoek.
Velen zullen zeggen: *het is zo, de mens moet met God verzoend worden en deel aan de Borg hebben, zal hij behouden worden; want God buiten Christus is een verterend vuur.*
Mijne geliefden! Dit kunnen wij uit Gods Woord wel weten, maar nu is de grote vraag: *zijt gij met Christus verenigd of niet?* Onderzoek het toch, en beziet, als in de tegenwoordigheid van de Heere, of gij goede gronden hebt waaruit gij zoudt kunnen besluiten: *ik ben waarlijk met Christus verenigd.*
Zijn er niet velen, die geen andere grond hebben dan een godsdienstig leven, waaruit zij besluiten, dat zij deel aan de Middelaar hebben?
Maar, vrienden! Gij dient u te binnen te brengen, hoe ver men in alle godsdienstigheid kan komen door goede opvoeding, door een wakend, beschuldigend geweten, en nochtans buiten Jezus blijven; gelijk de Farizeeën en vele heidenen. Zijn er niet, die geloven, dat zij met Christus verenigd zijn, alleen om enige verandering, die zij ondervonden hebben? Gij leefde voor deze gelijk anderen in de zonde, maar gij kreeg te zien, dat de bezoldiging van de zonde de dood is; gij hebt er droefheid over gehad, deze beleden voor God, ze nagelaten; gij waakt er tegen, en zijt onvergenoegd als een beweging daarvan te voorschijn komt en daarom denkt gij, nu met Christus verenigd te zijn; maar weet gij niet, dat een ontwaakt geweten grote kracht heeft, dat men vele dingen kan doen met Herodes, en zelfs bijna een Christen worden? Bouwt dan hier niet op.

Gij zult zeggen: *neen, ik bouw daar niet op; maar ik heb in mijn droefheid, die ik ondervonden heb over mijn zonden, leren kennen, dat er een Jezus is, Die met Zijn lijden en sterven aan de Goddelijke gerechtigheid voldaan heeft; Hem heb ik aangenomen, en daarom geloof ik, dat ik met Hem verenigd ben.*
Maar, mijn geliefden! Gij dient te weten, dat er een zeer groot onderscheid is tussen de bevatting van een zaak en de zaak zelf, tussen aannemen van zijn bevatting van Jezus, en een geloofsaannemen van Jezus. Ik geloof, dat velen, dit niet recht onderscheidende, zichzelf bedriegen en hun ziel met as voeden, hebbende een leugen in hun rechterhand en een bedrogen hart, dat hen terzijde afleidt. Er zijn namelijk veel mensen die enig algemeen werk van overtuiging gehad hebben, waardoor zij in vele bekommernissen over hun staat zijn gebracht; deze mijden en vlieden de zonde, zijn zeer krachtig in het gebed om verlost te worden, begeven zich bij Gods volk, vragen naar de weg, en zetten zich tot onderzoek van de goddelijke waarheden, vinden lust daarin, en geraken tot enige aaneengeschakelde bevatting daarvan. Nu hun benauwdheid en verlegenheid door hun bidden, lezen en strijden tegen enige zonde niet verdreven kan worden, beginnen zij te begrijpen, dat Jezus een eeuwige gerechtigheid heeft aangebracht, dat men daaraan deel krijgt door de toestemmende daad van de ziel, en dus beginnen zij zich enigermate op de waarheden die zij begrijpen, te verlaten; en worden zij aanstonds van hun benauwdheid niet bevrijd, zij herhalen dit werk en beginnen hoe langer hoe meer rust te vinden, denkende, dat zij nu ware gelovigen zijn, omdat zij niet rusten op iets, dan op de aangebrachte gerechtigheid van de Borg. Is het niet aldus met velen, die onder het Evangelie leven, gesteld?
En evenwel, mijn geliefden! Er is niets in, dat de kracht van de natuur, als er enige prang van overtuiging op het geweten ligt, te boven gaat; niets, of men kan het met een historisch geloof doen; en daarom dient elk, die niet gaarne bedrogen wil worden, zichzelf nauwkeurig af te vragen: Heb ik mij met de bevatting van Jezus, volgens de waarheid, verenigd, of heb ik mij met Christus door Goddelijk en bovennatuurlijk licht en werking van de Heilige Geest, aan mijn ziel ontdekt, verenigd? Het eerste kunt gij hebben en Jezus missen, Jezus niet kennen; maar als gij het laatste hebt, zult gij behouden worden. Want ziet, aangaande het eerste; iemand kan uit horen zeggen van een persoon vele bevattingen maken van zijn natuur, en zijn hoedanigheden beschrijven, en nochtans, als de persoon zelf tegenwoordig was, zou hij niet weten, dat die het was, van wie hij sprak. De Joden hadden bevatting van de Messias, maar toen Hij in het midden van hen geopenbaard werd, kenden zij Hem niet, verwierpen zij Hem; evenzo is het te duchten, dat het met velen gelegen is, en daarom bid ik u, dat gij toch in de vreze Gods getrouw hierin wilt handelen.

Iemand zal zeggen: *is dat zo gesteld, zijn er zo veel zorgelozen, die aan deze zaak nooit denken, en zijn er zo velen onder degenen, die deze overdenken en er van spreken, welke zich nochtans bedriegen, op valse gronden hun vrede bouwen, en slechts een schaduw in plaats van de dierbare Jezus hebben, o wijs ons dan de kenmerken aan, waaraan wij ons zelf zouden kunnen onderzoeken, of het wel recht met ons is?* Indien dit uw begeerte is, let dan op de volgende zaken:

1. Onderzoekt u zelf in tegenwoordigheid van de Heere, *of gij immer of ooit wezenlijk van uw verlorenen staat zijt ontdekt geworden,* zodat gij duidelijk en klaar gezien hebt, dat gij geen deel aan Christus had, maar tot die tijd toe geleefd had buiten God en Christus, onder de toorn van God en de vloek van zijn wet. Geliefden! Als het Evangelie gepredikt wordt, en Christus op dit witte paard uittrekt, overwinnende en opdat Hij overwinne, dan vallen zijn pijlen, die het hart treffen, somtijds zo dicht als

een regen in de vergadering; deze wordt gewond, die wordt benauwd, een ander roept: *hoe zal het met mij gaan!* enz.; maar het gaat niet diep genoeg in! Bij de een is het slechts een morgenwolk, bij de ander een zeeziekte, bij een derde een ziekte, die zij genezen, en met loze kalk kunnen dichtpleisteren, en daarom blijven zij buiten. Maar, als God zijn werk begint, dan ontbloot Hij de ziel tot de fundamenten toe, Hij doet haar zichzelf zien in haar afgescheiden staat, en dit heeft tot gevolg, dat zij het leven niet langer in haar eigen hand kan houden, waarom zij uitroept: het is buiten hope! Het is buiten hope! Zo gij dit ondervonden hebt, dan getuigt dit wat goeds te zijn ten opzichte van u; maar mist gij het, weet dan, dat gij tot nog toe buiten zijt.

2. Onderzoekt uzelf, *of gij wel immer de bitterheid van de zonden geproefd en gesmaakt hebt,* in zodanige mate, dat al de banden, waarmee uw ziel aan de zonde en begeerlijkheden verbonden was, gebroken zijn, en de wortels van uw genegenheden van alle zonde zo zijn afgetrokken. Zodat, in plaats van daarnaar te hunkeren, die te bedekken, te verschonen, of enigszins een vreedzame huisvesting in uw ziel te vergunnen, gij deze haat en voor God betuigen kunt, dat, ofschoon zij in u zijn, en gij vanwege zwakheid dikwijls daardoor overrompeld wordt, zij nochtans niet in u als vrienden zijn, maar als vijanden. En dat gij een afkeer, een tegenzin en een verfoeiing in de grond van uw ziel daartegen vindt, en zeggen kunt dat er geen ding zo genoeglijk voor u zijn zou, dan dat deze zonder onderscheid met tak en wortel mochten uitgeroeid worden. Vele belijders proeven en smaken enige benauwdheid wegens hun zonden, omdat zij de ziel zo zeer beroeren, en zulke straffen zullen aanbrengen, maar zij hebben nooit de bitterheid van de zonden als zonden gesmaakt en daarom zal er altijd enige zonde zijn, waarmede zij verenigd blijven; die zij, wanneer zij slechts vanwege hun benauwdheid kunnen, gehoorzamen. O! Let er op, gij kunt met Christus en de begeerlijkheid niet tegelijk verenigd zijn.
3. Onderzoekt u zelf, of gij, nadat gij overtuigend overreed waart van de *noodzakelijkheid van met Christus verenigd te worden,* bevindelijk uw volkomen machteloosheid mocht zien, om het geloof tot vereniging van uw ziel met Christus, zoals het behoort, te kunnen oefenen; en of dit niet menigmaal heeft doen roepen en worstelen bij de genadetroon om het geloof, opdat gij een oog des geloofs mocht ontvangen, om Hem te zien, voeten des geloofs, om op zijn roepende stem tot Hem te kunnen komen, armen des geloofs, om Hem te kunnen omhelzen. Wij beleven wonderlijke tijden: de mensen komen tot de grootste zaken van het christendom zo schielijk, met zo weinig strijd en zo weinig worsteling, dat ik moet zeggen: hoe hebt gij het zo schielijk gevonden? Hoe zijt gij zo spoedig tot Jezus, tot verbondsonderhandeling en geloofszekerheid gekomen? Heeft het u menig gebed gekost? Hebt gij uw machteloosheid leren kennen? O, ik vrees voor velen van dit geslacht! Ondertussen, die bevindelijk aan hun machteloosheid ontdekt zijn geworden, hebben niet te vrezen, dewijl zij het geloof tot vereniging niet hebben kunnen oefenen, totdat God HET HUN GAF; derhalve is uw geloof niet nagebootst, maar GODS EIGEN MAAKSEL.
4. Onderzoekt u zelf, wat het eigenlijk was, na al uw gesukkel, *wat u enige vrijmoedigheid gaf om naar Jezus uit te gaan,* en met Hem zo nauw verenigd te worden? De personen zijn zo ongelijk: De Zoon van God, de Godmens, de Koning der koningen - en een schuldig, arm, melaats zondaar; waarom hebt gij u met zulk een hoogwaardig persoon verenigd; dan is er zeker iets geweest dat u vrijmoedigheid daartoe gegeven heeft. Wat is dat geweest? Zegt gij: ja, dat is zo, ik was zo gebukt onder mijn last, en had zulk een overtuigend en beschamend gezicht

van mijn onwaardigheid, dat ik er niet aan durfde denken en bevreesd was, dat het vermetelheid geweest zou zijn, naar Jezus te gaan met mijn ellendige ziel, gelijk de leraars en vromen mij aanraadden. Maar evenwel, als ik in mijn verlegenheid en treurigheid zat, zijn er enige woorden uit de Schrift op mijn hart gekomen, gelijk die: "Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden; al waren uw zonden als scharlaken en karmozijn, Ik zal ze maken als sneeuw en witte wol," enz. Door die woorden smolt mijn hart, in die woorden werd aan mijn ziel van nabij de Borg ontdekt in zijn gepastheid, algenoegzaamheid en bereidwilligheid, en dat voor mij, een van de allervloek- en doemwaardigsten. Ja, die woorden hadden zulk een kracht dat zij mijn ziel zodanig overreedden en trokken, dat ik mijn zielstoestemming niet kon terughouden, maar uitroepen moest: "Heere! Nu zijt Gij mij te machtig geworden, nu ben ik overreed van uw gewilligheid, ofschoon ik zo dikwijls twijfelde; wilt gij juist zulk een, als ik ben, hebben? Zie, hier ben ik, en ik geef mij aan U over voor tijd en eeuwigheid." Zijt gij er zó toe gekomen, vrees dan niet; de Meester riep u eer gij kwam.

5. Onderzoekt u, *wat er op uw geloofsvereniging gevolgd is.* Die met Christus verenigd worden, ontvangen iets; hebt gij iets ontvangen? Zijt gij één Geest met Hem? Is dezelfde gestalte enigermate aanvankelijk in uw ziel gekomen, die in Christus is, enz.? Deze en dergelijke zaken kunnen dienen als kenmerken, waaraan wij onze ziel te onderzoeken hebben.

C. Tot aanwijzing van hun ellende.

Ongelukkig mens! Die deze dingen bij bevinding niet kent; want

1. God staat in de betrekking van een vertoornde Rechter ten opzichte van u, omdat Hij een verzoend Vader is alleen voor diegenen, die met Christus verenigd zijn. O! het was beter gehele heirlegers, ja de ganse macht van de duisternis tegen u te hebben, dan God!
2. Gij hebt geen aandeel aan enig goed van het genadeverbond; want die het eigendom van Christus niet is, heeft ook geen deel aan iets, hetwelk Christus verworven heeft.
3. Geen godsdienst, die gij uitoefent, kan Gode behagen, dewijl deze niet uit geloofsvereniging met zijn Zoon gedaan wordt.
4. Al uw pogingen, om u te heiligen, zullen vruchteloos zijn, gelijk gij bevindt; hoe ijverig ze ook zijn mogen, het verflauwt en gij sterft; hoe gezet om te strijden tegen uw lusten, geen ten onderbrenging; en waarom? Omdat gij in Christus niet zijt door het geloof; die in Hem is, en die alleen, draagt vruchten.
5. Wanneer gij zo komt te sterven, o mens, niettegenstaande al uw inbeelding en droggronden, zo zult gij eeuwig rampzalig worden! En wat zal dat uw ellendestaat in de hel vergroten, dat u deze dingen zijn aangewezen, en dat gij deze verwaarloosd hebt?

D. Middelen aangewezen.

Vraagt iemand om raad, zegt iemand: wat weg zal ik inslaan, om met Christus verenigd te worden?

1) Sta naar een diepe en zielsindringende overtuiging, dat gij nog niet met Jezus verenigd zijt, leg uw ziel open voor de overtuiging van de Geest, en wees nimmer tevreden, totdat gij van alles ontbloot wordt en alle droggronden u ontnomen worden.
2) Wees bijzonder bevreesd, als gij enige overtuigingen hebt, dat deze niet overgaan of veranderd worden door enige gestalten en weekheid van uw gemoed, gelijk gij die zult ondervinden: want dit is Jezus niet.

3) Houd bijzonder in gebeden bij God aan, om licht in het Evangelie te ontvangen, EN DAT GOD ZELF u door zijn Geest wil ROEPEN!
4) Zoek overreding, dat, zult gij u met Jezus verenigen, zo moet er enige ontdekking van Christus aan uw ziel door zijn Woord en zijn Geest aan voorafgaan; dit zal u voor bedrog beveiligen.

E. Bemoediging voor overtuigden.

- Maar ik hoor enige overtuigden zeggen: o! dit is het, waarnaar onze zielen verlangen, om met Jezus verenigd te worden. Intussen zegt de één*: ach! ik ben zulk een geringe, nietige en onwaardige, dat ik niet durf.* - Maar daartoe is Hij gekomen, om de allernietigste bij zich zelf te zaligen en te verlossen.
- Een ander zegt: ik wilde mij wel met Hem verenigen, maar ik twijfel, of Hij mij wel in zulk een nauwe band met Zich wil aannemen. - O ja ziel! Hij is duizendmaal gewilliger dan gij zijt; daarvan verzekert Hij u door Zijn Woord: "Die tot mij komt zal ik geenszins uitwerpen;" door Zijn eedzweren en door Zijn tranen, die Hij over uw onwilligheid stort.
- Een ander zegt: mijn zonden en schulden zijn zo groot en zwaar, dat ik voor Hem zou moeten beven. - Laat ze zijn als scharlaken en karmozijn, Hij wil deze uitdelgen om zijns Naams wil.
- Een ander zegt: ik wilde mij wel met Hem verenigen, maar ik ben onmachtig. - Wel, is Hij niet de almachtige Jakobs, een Heiland, om de zwakken kracht te geven, en de sterkte te vermenigvuldigen aan diegenen, die geen krachten hebben?
- Iemand zal er eindelijk bijvoegen: ja, maar ik heb de gestalte niet van een komende, mijn hart is als een steen. - Het kan zo zijn, maar waar zult gij het krijgen? Heeft Hij niet beloofd, het stenen hart weg te nemen?

Daarom, overtuigde zondaar! Wij, als een gezant van God, roepen u toe! Kom! Want de Bruidegom zegt: die wil, die kome, en neme van de wateren des levens om niet!

F: Het geluk van Gods gunstgenoten.

Gunstgenoten Gods! Die in u bevindt de kenmerken, dat gij met Christus één Geest zijt en op het allernauwst met Hem verenigd. Wat is uw geluk groot! Gij zijt zonen en dochteren van de Allerhoogste. Gods kinderen, en God is niet alleen de God en Vader van de Heere Jezus Christus, maar ook uw God en uw Vader in Hem. Door deze vereniging met de Borg is alles, het tegenwoordige en het toekomende, het uwe; want gij zijt van Christus, en Christus is Godes.

G. Enige gemoedsgevallen voorgesteld en opgelost.

Maar ik hoor enigen onder u zeggen: *O ja! Het is een onbegrijpelijk voorrecht zo nauw met Jezus verenigd te zijn; maar schoon wij niet kunnen ontkennen, dat wij bevindelijke kennis aan enige van de kenmerken hebben, zo zijn er nochtans verscheidene zaken, die ons twijfelmoedig maken omtrent onze genadestaat; en beletten ons de troost, die wij anders uit de ken- en merktekenen zouden hebben, te genieten.*

Willen wij u dan tegemoet komen en enige gevallen voorstellen? Let maar op de volgende, onder zuchting en inwachting van Gods licht:

- Enigen zullen zeggen: dit stuk van de vereniging van de ziel met Christus door het geloof is mij altoos een zeer donker stuk geweest, hetwelk ik niet kan doorzien. En daarom, ofschoon ik nu en dan enige aangename werkzaamheden heb, word ik evenwel gedurig hiermee bestreden, of de grond en het fundament wel goed is,

dewijl geen werkzaamheid of verkwikking goed kan zijn, tenzij deze daaruit voortvloeit.

Tot antwoord dient:

1) Dat enigen, maar niet alle Christenen, een onderscheiden kennis en een geestelijk geheugen hebben, hoe het werk tussen Jezus en hun ziel toeging. Zij weten, hoe de Borg hun voorkwam, en wat zij deden; zij weten, welke geloofsdaden de ontdekking van de Middelaar veroorzaakte, en met welke daden zij Hem omhelsden. maar deze zijn doorgaans zulken, die diepe en zielsindringende overtuigingen, verbrijzelingen en zielsverootmoedigingen gehad hebben. Is nu Gods weg in de overtuiging met u niet alzo geweest, zo kunt gij evenwel met Christus verenigd zijn, schoon gij u de zaak zo onderscheiden niet kunt voorstellen.

2) Gij moet niet over de waarheid van uw aandeel aan en vereniging met de Middelaar twijfelen, omdat gij dat van voren niet kunt opmaken, maar gij moet het van achteren opmaken uit de gevolgen. Dit is de weg, die God duidelijk in zijn Woord leert in het geven van zo vele kenmerken, om uit de gevolgen tot de zaak zelf op te klimmen. En waarlijk, de onfeilbaarste bewijzen, dat iemand in Christus is, moeten aan de gevolgen ontleend zijn. Twijfelt hij? Gaat dan naar de kenmerken. Zo gij die hebt, wees verzekerd, dat gij in Christus zijt, dewijl niemand de kenmerken van genade kan hebben, of hij moet in Christus zijn. Bijvoorbeeld: *vreest gij, of gij in Christus zijt?* De Apostel zegt: "die in Christus is, is een nieuw schepsel." Wanneer gij nu de 'vernieuwing uws gemoeds bevindt, de inneming van uw genegenheden', wees dan verzekerd, dat gij in Christus zijt, ofschoon gij van het werk, zoals het in het eerst toeging, dat licht niet hebt.

- Een ander zal zeggen: het is zo, men moet het uit de gevolgen opmaken of men met Christus verenigd is of niet; maar dit is juist het stuk, waarover ik bestreden word. Mijn gemoed kan volgens Gods Woord niet ontkennen, dat ik de wezenlijke geloofsdaden tot vereniging geoefend heb. Maar, het komt mij voor, dat Jezus een levende, ja ook een levendmakende Wijnstok is, en dat ik, indien ik door vereniging in Hem was, ook vruchten zou voortbrengen en in de heiligmaking steeds toenemen. Maar ach! Ik zie dat niet, maar integendeel schijnt het, dat de verdorvenheid krachtiger wordt. En ik machtelozer.

Tot antwoord dient:

1) Dat, als men eerst veranderd wordt, de zaak alsdan zo groot is, en de toeneming zo openbaar, dat wij en anderen het zien kunnen; maar naderhand is dat zo zichtbaar niet, schoon men evenwel toeneemt. Het is gelijk met een jonge boom: het eerste jaar of twee is zijn toeneming zichtbaar, maar naderhand wordt het van diegenen die hem dagelijks zien, zo niet vernomen; evenwel groeit hij, en een ander die hem in enige tijd niet gezien heeft, kan dat bespeuren: zo ook in dit geval.

2) In plaats dat gij hierdoor zoudt twijfelen, dient het u te verzekeren, dat gij waarlijk geen tijd-, maar een wáár gelovige zijt. Want als het ware geloof geoefend wordt, dan komt er licht in de ziel; dat licht ontdekt en beschuldigt de ziel doorgaans van achteren over haar feiten, en dit houdt klein en arm; maar het tijdgeloof vindt weinig strijd, en is ook nooit met een hartgrievende droefheid over zijn ongelijkvormigheid aangedaan.

3) Gij dwaalt dikwijls omtrent de groei en wasdom in de genade, en dus kunt gij de gevolgen, die gij hebben wilt, niet in u zien, schoon gij ware gevolgen hebt. Gij denkt, dat toeneming in kennis, gaven des gebeds, enz. de gevolgen moeten zijn; terwijl deze zonder zaligmakende genade bestaan kunnen. Maar beziet eens, of gij niet bevindelijker leert kennen de kracht van de verdorvenheid, de volkomen machteloosheid, de noodzakelijkheid van de vrije genade tot het allerminste, enz. Dit is groei; de bomen

brengen altijd geen knoppen, bladeren, nieuwe ranken en vruchten voort; evenwel groeien zij in de dikte en in wortelen. Besluit derhalve uit uw gebrek niet, dat gij geen groei hebt, maar geloof integendeel, dat het zien en treuren over uw gebrek ware groei is.

- Een ander zal zeggen: er is die tere omgang tussen Jezus en mijn ziel niet meer, gelijk voorheen. En hoezeer ik ook voorneem, om dadelijk opnieuw mij met Hem te verenigen, ik kan er niet toe komen. Nu vrees ik, dat alles bedrog is geweest. Want mij dunkt, indien Hij mijn Zielsbruidegom was, of Hij zou Zich zo niet verbergen, niet zo van verre staan, en Zich bijna nooit te genieten geven.

Tot antwoord dient:
1) Dat u, schoon gij hierover klaagt, niets vreemds voorgeeft: de heiligen hebben daaronder gebukt gegaan; dit is dus geen reden om te twijfelen, dewijl er voetstappen van de schapen te vinden zijn in de weg, waarop gij zijt.
2) Gij dient te weten, dat er in het bijzonder twee tijden zijn, in welke Christus Zich uitlaat: de één is in het begin, om het hart geheel in te nemen; Hij *lokt* in het eerste, Hos. 2. (eigenlijk staat er: Hij *beleest* de ziel). De ander is, als de ziel in zware posten gesteld wordt. Als gij nu hierin niet zijt, verwonder u niet dat Christus tot u zegt: Nu moet gij Mij niet aanraken.
3) Gij moet weten, dat God vrij in zijn bedeling is; sommigen genieten veel, anderen worden nu en dan maar in de binnenkamer ingelaten; wederom anderen genieten bijna nooit enige voorkoming of uitlating; anderen zien eindelijk iets van de Zon der gerechtigheid, als zij eerst hun voeten op de weg zetten, maar wandelen van die tijd af aan onder een wolk.
4) Gij zegt, dat gij niet meer tot die gemeenzame onderhandeling kunt komen. Het kan zo zijn, dat gij u bezondigd hebt; want de zonde, bedreven zijnde, kan zulk een knak en zodanige wonde aan het geestelijk leven toebrengen dat men nooit zijn voorgaande krachten heeft. Betreur dit en zoek in een wachtende en uitziende gestalte te zijn; verbeid Hem toch, want Hij zal, niet als gij wilt, maar op Zijn Eigen tijd, zekerlijk komen.

- Een ander zegt: ik heb u in de verklaring horen zeggen, dat de ziel zich met de persoon van de Middelaar verenigt: nu ben ik bekommerd, of ik dat wel gedaan heb, en of ik mij niet slechts met de goederen verenigd heb. Daarom wenste ik te horen, hoe de persoon de ziel voorkomt? Welke de daden zijn, waardoor de ziel zich met de Persoon verenigt? En waarom juist de ziel zich met de Persoon verenigen moet?

Ik bemerk, dat uw vraag drieledig is, en tevens van groot gewicht; evenwel voor zover ons bestek het kan toelaten, zullen wij van ieder lid iets zeggen, terwijl gij het verder uitgebreid zult vinden in de gelijkenis van de zaaier, Matth.13.
Wat het eerste betreft, *hoe* de Persoon zelf aan de ziel ontdekt wordt? Hierop dient tot antwoord:
1) Dat wij een ziel veronderstellen die door de werking van de Geest diep overtuigd, verbrijzeld en verslagen is; want Jezus ontdekt Zichzelf aan geen ander, dan aan verbrokenen van hart en verslagenen van geest.
2) Als Jezus Zich dan aan de ziel ontdekt, zo maakt Hij, dat de ziel hiernaar vooraf zonderling begerig is, meer daarnaar dorstende, dan een hert naar de waterbeken.
3) Hij veroorzaakt stilte en bedaardheid in de ziel, waardoor zij in staat gesteld wordt, om zijn inwerking te ontvangen.
4) Hij gebruikt deze of gene belofte, die overeenkomstig met haar toestand is, en dienen kan als een spiegel, om Zichzelf daarin te laten zien, en Hij maakt, dat zulk

een belofte door de werking van de Heilige Geest, met een bijzonder hartbrekende kracht in de ziel indringt, waaruit zij begrijpen kan, dat het van de Heere is.

5) Hij laat een Goddelijk licht op de ziel instralen, om haar duisterheid te verlichten.

6) Hij opent de ogen van het verstand, om Zichzelf in de belofte van het Evangelie te laten zien. Hetwelk genoemd wordt: *een verlichting, in de kennis van Christus, en een openbaring van de Zoon van God in de ziel.*

7) Hij, Zichzelf aldus ontdekkende, komt de ziel voor in zijn Persoonlijke heerlijkheid, majestueusheid en glansrijkheid, als de Godmens, Die de banier draagt boven tienduizenden.

8) Hij geeft een inzage van de volkomen gepastheid, die er in Hem is voor een ellendige, doende de ziel dit overtuigend begrijpen; want dit is het eigenlijk dat de genegenheden inneemt.

9) Hij komt de ziel in zijn volvaardige bereidwilligheid onder het oog, staande met uitgebreide armen, om niet alleen anderen, maar ook háár te omhelzen, hetwelk al de twijfeling verdrijft, en de steen van het graf wentelt.

Het tweede lid van de vraag was, welke de daden van het geloof zijn, waardoor de ziel zich met de Persoon verenigt?
Ten antwoord zeggen wij in het kort:

1) De ziel ziet de Persoon op gemelde wijze aan haar ontdekt, en het is een zien met betrekking tot zichzelf.

2) De ziel wordt uitermate met de heerlijkheid en beminnelijkheid van de Persoon ingenomen. Want terwijl zij Hem ziet, dalen Zijn liefdepijlen diep in het hart, en Zijn vurige liefdekolen, die Hij er inwerpt, ontvonken de ziel, dat zij brandende wordt met een liefde, sterker dan de dood, harder dan het graf.

3) De ziel komt met de aannemende geloofsdaad, en omhelst Hem met beide armen in alle opzicht, voor tijd en eeuwigheid.

4) Dikwijls vindt de ziel op de aannemende daad, dat zij zichzelf kwijt wordt, en dat haar last van haar schouders genomen wordt.

Het derde lid van de vraag betreffende, waarom de ziel zich met de Persoon verenigen moet? Daarop zeggen wij:

1) Omdat niets dan alleen de persoon van de Middelaar de vertoornde God met de ziel verzoenen en bevredigen kan.

2) Omdat God in het aanbod niet zo zeer vrede en vergeving aanbiedt, maar vrede en vergeving in zijn Zoon, zodat Hij eerst zijn Zoon aanbiedt, en dan alles in en met Hem. Zal het geloof nu aan het aanbod beantwoorden, zo moet het zich allereerst met de persoon van de Middelaar verenigen.

3) Omdat niets de ziel, die waarlijk ontbloot is, voldoen kan, dan de Persoon.

4) Omdat hieruit blijkt, of de ziel zuiver werkt in haar liefde en toestemming jegens het geestelijk trouwverbond. De tijdgelovigen volgen Christus om de broden; vele huichelaars zoeken en dienen Hem en geven enige toestemming, om de Zijnen te zijn; doch het is niet om Jezus Zélf, maar om hetgeen Hij heeft, en waarvan Hij bevrijden kan. Maar een oprechte heeft Hem lief vanwege de heerlijkheid en bekoorlijkheid, die hij in Zijn persoon ziet. Dit is eigenlijk rechte liefde.

5) Omdat zonder dit, de ziel nooit standvastig zal blijven. Jezus is hier spaarzaam in het uitdelen van zijn goederen. Hij verbergt Zich, Hij slaat en kastijdt de ziel menigmaal. Nu zal de liefde van een vals hart zakken en verflauwen, en teniet worden. Maar een oprechte zal kunnen zeggen: O, ik heb zoveel in Hem gezien, Hij

is mij zo waardig, dat al wilde Hij mij doden, ik zal Hem blijven aanhangen en lief hebben!

E. Opwekking aan de gunstgenoten van de Heere.
Is dit nu zo, gunstgenoten van God, dat gij met Jezus verenigd zijt? O, laat mij toe een woord tot uw opwekking hierbij te voegen.

1) Dankt God, uit de grond van uw ziel, dat Hij u van lijfeigenen van de satan, tot zijn zonen en dochteren gemaakt heeft.
2) Houdt veel het oog op deze betrekking, waarin gij gebracht zijt, en het zal een wonderlijk middel zijn om u te heiligen. Gij zult dan kunnen zien, dat niets dan grote daden een Koningskind passen.
3) Werkt veel uit kracht van deze vereniging en gij zult voorspoedig zijn. Gij bidt, gij strijdt dikwijls tevergeefs, waarom? Omdat gij u er toe begeeft in uw eigen kracht of in de kracht van uw hebbelijke genadegiften; maar deed gij het uit kracht van uw vereniging met een levende en overwinnende Jezus, gij zoudt bespeuren, dat er kracht van Hem in u zou neerdalen, in dier voege, dat gij zoudt springen over een muur, lopen door een bende, en een stalen boog met uw handen in stukken breken.
4) Verwacht uit deze vereniging, dat Christus voor u zorgen zal; de man moet de vrouw van alles voorzien. Uw Maker is uw man, Hij zorgt ook voor u.
5) En eindelijk, zijt gij met Hem verenigd, is de ondertrouw geschied, verwacht dan met lijdzaamheid en blijdschap de voltrekking van dit geestelijk huwelijk, wanneer dat hallelujah zal gezongen worden: *De bruiloft van het Lam is gekomen!* God zegene zijn woord! Amen.

2 HET GELOOF een genade, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.

Romeinen 5:1
Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.

I. INLEIDING.
Toen de verderfengel uitging, om de eerstgeborenen in Egypte te doden, vinden wij, dat, als hij het bloed van het Paaslam op de posten van de deuren van de woningen der Israëlieten zag, hij die verschoonde en in vrede liet. Maar dat hij de Egyptenaren, op de posten van welker deuren geen bloed gesprengd was, sloeg, dat zij stierven, Exod. 12:23. Dit toont ons aan, in de geestelijke zin, dat een ieder, wiens geweten met het bloed van Jezus Christus door het geloof besprengd is, het verderf niet zien zal, dewijl God met hem in Christus verzoend is; terwijl integendeel op hen, die niet geloven, de toorn van God blijft.
Dit is hetgeen de Apostel ten opzichte van het eerste deel in onze tekstwoorden leert, wanneer hij zegt, dat diegenen, *die uit het geloof gerechtvaardigd zijn, vrede bij God hebben;*
en in het tweede deel zullen wij dit in de toe-eigening uw christen-aandacht voor ogen stellen, *opdat wij de toorn van God ontvlieden mogen.*

Wat de samenhang betreft: elk ziet, dat in de vier voorgaande hoofdstukken de Apostel zijn werk maakt, om te leren en te bevestigen, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken, maar door het geloof, hetwelk de Apostel bevestigd hebbende met vele redenen en voorbeelden. Zo komt hij in onze woorden tot een besluit, *dat wij, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, vrede met God hebben,* enz.
Wij hebben deze woorden uitgekozen, om uw christen-aandacht aan te tonen, dat *het geloof een genade is, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.* In de woorden komen ons deze twee voorname zaken voor:

A. Ten eerste, de weldaad, waarvan de Apostel spreekt, namelijk, de rechtvaardigmaking door het geloof.
B. Het gevolg daarvan, namelijk, de vrede bij en met God, door Jezus Christus.

II. Het lichaam van de predikatie, waarin begrepen wordt:
De verklaring van het:
A. Eerste deel, alwaar de Apostel spreekt van de rechtvaardigmaking van de zondaar door het geloof: *Wij dan, gerechtvaardigd zijnde door het geloof.* Om hiervan zo klaar als ons doenlijk is te spreken, zullen wij twee zaken moeten overwegen;
namelijk, *de rechtvaardigmaking zelf*, en dan
het *middel of de bewerkende oorzaak daarvan, het geloof.*

A. Het eerste, de rechtvaardigmaking betreffende. Uw christen-aandacht weet dat wij jaarlijks tegen de Roomsen, die willen, dat dit woord een *instorting* van heiligheid of rechtvaardigheid zou te kennen geven, beweren dat het een woord is, ontleend aan de *vierschaar.* Eigenlijk betekent het: *een rechterlijk vonnis van vrijspraak van de schuld of misdaad, waarover iemand beschuldigd werd;* derhalve gaan wij dat voorbij, gelijk ook verscheidene aanmerkingen, die de Godgeleerden gewoonlijk maken en overal te vinden zijn.

Rechtvaardiging of rechtvaardigmaking dan, een woord zijnde aan de vierscharen ontleend, zo zullen wij het stuk als *een rechtsgeding* voorstellen, dewijl in het geweten van degenen, die gerechtvaardigd worden, waarlijk een vierschaar opgericht wordt. Derhalve zullen wij spreken:
a) van de rechter,
b) van de gedaagde,
c) van de beschuldigers,
d) van de voorspraak,
e) van het vonnis en de bekendmaking van hetzelve; van elk in het kort.

a. Het eerste, dat wij overwegen moeten, is, *wie de Rechter is*, en hoedanig Hij Zichzelf in de ziel ontdekt.
De Rechter is hier geen aardse rechter, geen mens van gelijke beweging met ons, maar, het is de Schepper en Onderhouder van al het geschapene: het is God, van Wie de Schrift vaak als Rechter spreekt: *Zou de Rechter van de ganse aarde geen recht doen?* Gen. 18:25; Jesaja 33:22: *De Heere is onze Koning;* Jak. 4:12.
God nu als Rechter wordt door Goddelijk licht in de vierschaar van het geweten gezien:

a) Als een ontzaglijke en geduchte God, voor wie alle vlees moet sidderen en beven, dewijl Hij een God is met majesteit en heerlijkheid bekleed. Heerlijk in heiligheid, en vreselijk in lofzangen. Hoog geducht in de raad der heiligen, en vreselijk voor allen, die rondom Hem zijn. Wij zijn niet in staat, met woorden uit te kunnen drukken, het ontzag en de eerbied, welke zulk een klare ontdekking van God in zijn ontzaglijke majesteit in de ziel veroorzaakt. Maar, die er bevinding van heeft, kan het zich te binnen brengen en de voorbeelden in Gods Woord tonen het aan. Abraham, nadat hij God als Rechter aanmerkt, roept uit *dat hij stof en as was*, Gen. 18: 27. Job, als hij God in dit opzicht zag, zegt: *Met het gehoor van het oor heb ik U gehoord; maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as,* Job 42 : 5, 6. Jesaja moest zeggen: *Wee mij, want ik verga! dewijl ik een man van onreine lippen ben,* Jesaja 6: 5. Paulus op de weg, toen God in Zijn ontzaglijkheid aan hem ontdekt werd, viel als dood, gelijk ook Johannes, Hand. 9:6, Openb. 1:17. De ontdekking en kennis van God, te dezen aanzien, is ten zeerste noodzakelijk voor de mens, dewijl in de zondestaat alle indrukken van Gods hoogheid bijna versleten zijn, door de gewoonte van zondigen; en om de dartele en wispelturige zondaar, die anders zijn wegen wil verdraaien als een snelle kemelin, te doen stilstaan, en onder ontzag voor God te brengen. Daarom dient een ieder zich af te vragen: *wat ken ik er van?*

b) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in Zijn alomtegenwoordigheid en alwetendheid, als een God, die hemel en aarde vervult. Voor Wie alle dingen naakt en openbaar zijn, terwijl Zijn ogen de ganse aarde zo doorlopen, dat de donkerheid zelfs niets voor Hem bedekken kan. Hierdoor ziet de ziel, dat het onmogelijk is, zich voor zulk een God te verbergen of heen te vlieden. Daarom zegt zij: "Waar zoude ik heenvlieden voor uw aangezicht? Zo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar. Nam ik vleugelen des dageraads; woonde ik aan het uiterste der zee; ook daar zou Uw hand mij geleiden, en Uw rechterhand zou mij houden," Ps. 139:7-10. Zij ziet dat God al haar doen in het meeste en in het minste kent, ja zelfs haar zitten en opstaan, en haar allerverborgenste gedachten, eer er nog een woord op haar lippen is. Waarlijk, zal God als Rechter handelen, Hij moet deze alwetendheid hebben, en zal de ziel van de ingewortelde beoefenende godverzaking, waardoor de mens genegen is te denken: God ziet het niet, genezen worden; en zullen al de uitvluchten en

bedekselen aan de mens ontnomen worden; hij moet God door het licht des Geestes als een alwetende Rechter leren kennen, om dus te bekennen, dat bij God de nacht licht is, dat des Heeren oordeel over hem een billijk en rechtvaardig oordeel is, dewijl God alles ziet en kent.

c) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in zijn vlekkeloze heiligheid, waardoor Hij verre van alle onrecht is, en zo zuiver, dat Hij met een zondaar geen gemeenschap oefenen kan. Hierdoor ziet de ziel haar ongelijkvormigheid, haar ganse melaatsheid en onreinheid, van de hoofdschedel af tot de voetzolen toe. En zij wordt bevindelijk en levendig overtuigd dat God met zulk een onreine worm, als zij is, geen gemeenschap oefenen kan; waarom zij uitroepen moet, Jesaja 6:5, Dat zij is van onreine lippen. Dit gezicht van de Heere is noodzakelijk, om de mens af te drijven van al zijn eigen doen, en om hem zulk een geestelijk mishagen aan zichzelf te geven, dat hij met de melaatse staat en met de bovenste lip bewimpeld, uitroept: *Onrein! onrein!*

d) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in Zijn gestrenge rechtvaardigheid, zodat de ziel Hem leert kennen als die God, Die de zonden ordelijk voor ogen zal stellen, Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, maar een rechtvaardig vonnis vellen zal over de afwijker en overtreder. Nu ziet de ziel, dat God de zonde zonder voldoening, noch kan noch wil kwijtschelden, dat noch zij, noch engelen, noch mensen deze voldoening kunnen opbrengen. Dat, ofschoon God barmhartig is, Hij zulks niet zijn kan tot krenking van Zijn rechtvaardigheid, en dat Hij voor alle dingen wil, dat er aan Zijn rechtvaardigheid voldaan wordt, door haar of door een ander die daartoe volkomen in staat is. Dat de ziel dit bevindelijk leert, is ten uiterste nodig, opdat zij van haar laatste toevlucht mag afgedreven worden; want dat is algemeen bij de ontwaakte zondaar, dat, wanneer hij ziet, dat alles hem begeeft, hij dan zegt: *Maar is God niet barmhartig?* Om hem nu geheel te ontbloten en hiervan af te drijven, leert hij dat rechterlijke van God zo verstaan, dat hij het moet opgeven, en de billijkheid en betamelijkheid van Gods weg ten volle toestemmen, dat, zal God Gòd blijven, Hij de zonde zonder voldoening niet kan voorbijzien.

e) Eindelijk, God wordt in de ziel ontdekt als een almachtig Rechter, die niet alleen naar waarheid een rechtvaardig vonnis uitspreekt, maar die het aan geen kracht ontbreekt, om dat vonnis uit te voeren tot straf van de schuldige overtreder. Hij is de sterke God; en dit te zien, doet de schuldige beven, en stelt hem in de uiterste verlegenheid en kommer, zodat hij radeloos wordt bij zichzelf, en geen kans ziet te ontvlieden, maar uitroepen moet: *Het is buiten hoop!*

b. De tweede persoon, die in deze vierschaar in aanmerking komt, is *de gedaagde zondaar,* welke door de werking van Gods Geest genoodzaakt wordt hier te verschijnen, en voor deze majestueuze Rechter te staan, dewijl God op een plechtige wijze hem zo roept, dat hij het NIET weerstaan kan. Om dit gemoedelijk na te gaan, zullen wij u tonen, hoe God hem *roept*, en hoe hij *komt.*

a. Wat het eerste betreft: hoe God de gedaagde zondaar voor Zijn vierschaar *roept,* menen wij dat zulks doorgaans geschiedt op de volgende wijze:

a. God roept hem door middel van Zijn dienaren, die als Zijn gezanten en boden de zondaar in Gods naam en van Zijnentwege getrouwelijk bekendmaken, dat hij voor God schuldig en verdoemelijk staat, vanwege zijn aangeboren en dadelijke zonden, waarmede hij tegen zulk een heilige en rechtvaardige God gezondigd heeft. Dat God noodzakelijk de betaling en opbrenging van de laatste kwadrantpenning van de

tienduizend talentponden, die hij schuldig is, eist; of dat hij aan lichaam en ziel zal moeten gestraft worden tot in alle eeuwigheid. Deze dienaren des Heeren leren de zondaar zijn schuld kennen; zij leggen voor zijn ogen het boek van Gods wet open, het boek van zijn geweten, waarin de schuld als met een ijzeren griffie gegraveerd is, het kleine zowel als het grote. Want het woord, dat zij spreken, is als een scherp tweesnijdend zwaard, hetwelk doorgaat tot de verdeling der ziel, en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs; en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten, Hebr. 4:12. Zij zijn dan voor de ziel wat Christus was bij de Samaritaanse vrouw, mensen, die de zondaar zeggen, al hetgeen zij ooit gedaan hebben, Joh. 4:29. Zij geven de ziel geen rust, maar roepen, als zonen des donders, luid uit de keel, om de ziel haar zonde en Gods oordeel bekend te maken, opdat de zondaar door de schrik des Heeren mag bewogen worden. Zij geven geen uitstel, noch willen enige uitvluchten aannemen, maar zijn daarop uit, om de wapenen van hun krijg, die machtig zijn door God, te gebruiken, opdat de hoogten terneder geworpen mogen worden en de zondaar voor Gods vierschaar gebracht wordt.

b. Ten tweede: God roept de zondaar voor Zijn vierschaar, door de krachtdadige werking van zijn Geest, in de ziel van de mens; deze werking van de Geest kunnen wij tot de volgende zaken brengen:
   1) De Heilige Geest, het Woord vergezellende, verdrijft de aangeboren blindheid en duisternis, door welke het verstand beneveld is, en Hij geeft de ziel een klaar en overtuigend gezicht van haar zonde en ellende. Want als Hij komt, dan is het eerste wat Hij doet, *de wereld* (dat is, de wereldse mensen) *overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel,* Joh. 16:8. De Geest brengt hem Zijn zonde, Gods gerechtigheid en een aanstaand oordeel klaar en met licht onder het oog, met zulk een kracht van betoog, dat er geen plaats voor enige twijfel aangaande deze dingen overgelaten wordt. Gelijk dit kan afgeleid worden uit de betekenis van het grondwoord door overtuigen vertaald, en te zien is in allen, die op het Pinksterfeest op een zaligmakende wijze bewrocht zijn geworden. De Geest vooral doet hem zijn zonde klaar en van nabij zien in haar eigen Godonterende natuur en gedaante, hetwelk inderdaad het enige middel is, om schrik, beroering en wezenlijke bekommering in de ziel te veroorzaken voor Gods gerechtigheid en een aanstaand oordeel. Want de flauwe vertoning die een ontwaakt geweten van de zonde geeft, verdwijnt haast en laat weinig vrucht na. Maar dit gezicht doet de ziel beven voor God, en op de borst slaan en op de heup kloppen. De Geest doet de ziel de zonde zien als haar zonden, welke Hij als een last op haar schouders legt, en aan haar hals bindt, waardoor zij zegt: *Ik, ja ik, heb gezondigd en gedaan dat kwaad is in uw ogen!*
   2) De Heilige Geest verlicht en overtuigt niet alleen, maar Hij doet de overtuiging in de ziel diep en met een allerpijnlijkst gevoel en smart tot op de bodem van dezelve indringen; zodat zij proeft en smaakt, hoe onuitsprekelijk bitter het is, dat zij tegen de Heere gezondigd heeft, Jer. 3:25. Dit maakt, dat angsten haar aangrijpen, gelijk een barende vrouw, dat zij misbaar maakt; terwijl de vurige pijlen van de Almachtige zo diep in haar neerdalen, dat zij krom gaat en van smarten kermt en kirt, gelijk de duiven en struisvogels, Jesaja 38:14; Job 28. Dit wordt gewoonlijk genaamd de zielsverbrijzelende werking van de Heilige Geest. En met recht, dewijl de ziel daardoor verslagen wordt, Hand. 2:37, of eigenlijk doorpriemd, als met een brandijzer, dat tot het ziel indringt, en de gevoeligste smart veroorzaakt. Zulks is noodzakelijk, om de zondaar tot een zieke voor de grote Medicijnmeester Christus te maken, om de nauwe vereniging tussen de

ziel en de zonde te breken, en om de ziel naar God en voor Zijn vierschaar te drijven. *Want als het bange is*, zegt de Heere*, dan zullen zij Mij vroeg zoeken,* Hos. 5:15. Elk moet er in zulk een trap zóveel van hebben, om hem een verbrokene van hart en een verslagene van geest te maken, zo hij tot jaren van onderscheid is gekomen, eer hij de rechtvaardigmaking ondervonden heeft.

3) De Heilige Geest wordt vooral ook in hem een Geest van de dienstbaarheid tot vreze, gelijk wij, met vele voortreffelijke uitleggers, de plaats Rom. 8:15 verstaan. De Heilige Geest werkt zonderling op de hartstocht van vreze. In Rom. 2:9 vinden wij, dat in de ziel van een ieder, die de zonde doet, gewrocht wordt benauwdheid en verdrukking; de apostel zegt, dat, als de ziel aangeraakt wordt, het in haar vreze wrocht, 2 Kor. 7:11. De Heilige Geest vertegenwoordigt ook aan de ziel de voorwerpen, die vreze, angst en bekommering veroorzaken. Gelijk Job het in een ander geval had, als hij zegt, dat hij geen rust had bij dag, en dat hij des nachts ook verschrikt werd door de dromen. Waarbij wij kunnen voegen, dat de Geest gedurig zorg draagt, dat de kommer niet verflauwt en overgaat, maar, als er enige tussenpozen zijn, het alsdan opnieuw zo opgewekt wordt, dat de ziel van al het geschapene wordt afgedreven, om tot God te gaan, en te roepen: *het is buiten hoop!* En bitterlijk te treuren en te wenen over haar toestand.

b. De zondaar dus krachtig en innerlijk door Gods Woord en Geest *geroepen* zijnde, om voor Gods vierschaar te verschijnen en rekenschap te geven, wordt eindelijk genoodzaakt, *om voor God te verschijnen.* Hij kan het niet langer uitstellen want God wordt hem te machtig, en hij vindt geen schuilplaats noch tijd van uitstel; derhalve *komt* hij.

a. Als een beladene onder een zware last van zonde en ongerechtigheid, die hij ziet en kent, en waaronder Zijn ziel gebukt gaat, terwijl hij de bitterheid daarvan proeft en smaakt. Waarom hij dikwerf zal zeggen: *O Heere, uw pijlen zijn in mij gedaald, en uw hand is op mij neergedaald. Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd; als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden. Ik ben krom geworden, ik ben uitermate zeer nedergebogen, ik ga de ganse dag in het zwart. Ik brul van het geruis van mijn hart,* Ps. 38: 3, 5, 7, 9.

b. Hij komt met een diepe schaamte, walging en verfoeiing van zichzelf voor God, roepende: *O Heere, ik ben beschaamd, ja schaamrood,* Ezra 9: 6; Jer. 31:19. Met de arme tollenaar is hij zo beschaamd, dat hij van verre staat, zijn ogen niet durvende opslaan, maar op zijn borst klopt, roepende*: Wee mij, dat ik gezondigd heb!* Zodat wij wel kunnen denken, hoe de arme zondaar staat te beven en te sidderen voor en onder het oog van zulk een heilig God.

c. Het derde, dat in deze gerechtshandeling in aanmerking komt, *zijn de aanklagers en beschuldigers.* God wil het vonnis niet anders uitspreken dan op goede gronden, en daarom wil Hij de ziel doen horen, wat er tot haar last ingebracht zal worden. Deze aanklagers zullen wij maar tot drie brengen, ofschoon wij gemakkelijk ook anderen zouden kunnen optellen.

a. Wij stellen de *wet van God* als de eerste beschuldiger en aanklager van de ziel in Gods vierschaar; gelijk de Zaligmaker dit duidelijk van de wet leert, als Hij zegt, Joh. 5:45: *Die u verklaagt, is Mozes* (dat is, de wet van Mozes), *op welke gij gehoopt hebt;* en de apostel, Rom. 2: 14, 15.

a. De wet van God legt voor zijn ogen klaar en duidelijk in Gods vierschaar al zijn zonden. Zijn aangeboren zonden, zeggende: Hij is in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft hem zijn moeder ontvangen, Ps. 51:1. Zijn dadelijke zonde van der jeugd af aan; hoe het gedichtsel van de gedachten van zijn hart ten alle dage boos geweest is, Gen. 6:5. Zijn verborgen zonden, die niemand dan God en hij kende. Waarbij het dikwijls gebeurt, dat de wet hem van gebod tot gebod leidt, en aanwijst, dat hij tegen deze allen zwaarlijk gezondigd en geen van die onderhouden heeft; dit is het, dat Paulus leert, Rom. 3:20: *Want door de wet is de kennis van de zonde.*

b. De wet, als een aanklager, verzwaart op een nadrukkelijke wijze de zonden van de aangeklaagde zondaar; dat ze niet alleen zijn misdaan tegen een mens, maar tegen een hooggeduchte, heilige rechtvaardige en ontzaglijke Majesteit. Dat ze zijn een opstand tegen God, een aankanten van zichzelf tegen de Almachtige, als met dik verheven schilden. Dat ze zijn tegen een Wet, die zo recht, billijk, heilig en goed is; dat ze zijn als met moedwil en opgeheven hand geschiedt, tegen alle onderwijzingen, vermaningen, bestraffingen, bedreigingen en overtuigingen in, en dat ze derhalve een moedwillige ongehoorzaamheid zijn.

c. Ten derde, de wet, als een aanklager, neemt alle uitvluchten weg, toont aan de nietigheid van alle eigen gerechtigheid van de zondaar, om in het geheel of ten dele te kunnen voldoen, terwijl zij alle mond stopt, en de gehele wereld voor God verdoemelijk stelt, Rom. 3:19.

d. Eindelijk, de wet, zowel als zij aanklaagt, zo heeft zij ook een eis aan een heilig en rechtvaardig God, welke is, dat de ziel, die gezondigd heeft, de dood moet ondergaan en aan lichaam en ziel gestraft worden. Welke eis billijk is, daar God Zelf gezegd heeft, dat een ieder, die niet blijft in alles, dat in het boek der wet geschreven is, om dat te doen, vervloekt is.

b. De tweede aanklager en beschuldiger is *het eigen geweten* van de mens, hetwelk nu, levendig gemaakt zijnde, hem een bewustheid geeft van Zijn begane daden, en een wetenschap, dat al hetgeen tot zijn last door de wet ingebracht is, waar en waarachtig is. Zodat zijn geweten, zonder te aarzelen toestemt, dat hij een man van zware overtreding is, tienduizend talentponden schuldig. Zijn geweten vliegt hem in het aangezicht, met een scherp en doorpriemend verwijt over hetgeen hij gedaan heeft, en wordt een knagende worm in hem. Terwijl hetzelve, als Gods Stedehouder de zijde van de zondaar verlaat, en de zijde van God kiest, eisende, dat zulk een als vijand mag behandeld worden, naar waarheid oordelende, dat die zulke dingen gedaan heeft, de dood waardig is, Rom. 1:32.

c. De derde beschuldiger en aanklager is *de satan,* die een beschuldiger (of aanklager) der broederen genaamd wordt, Openb. 12:10. En in Zach. 3:1 staat hij aan Jozua's rechterhand, om hem te weerstaan. Deze brengt in, dat alles hetwelk de wet en zijn eigen geweten zeggen, wel waar is, terwijl hij voorlegt, hoe gewillig en bereid de ziel altoos was in zijn dienst. Deze eist de zondaar als zijn eigendom, om hem te pijnigen en te straffen over het begane kwaad; deze zoekt God op te hitsen tegen de zondaar, Job 1:11. Deze kwelt, bestrijdt en bespot de zondaar, dat zulk een ooit om genade zou durven denken of roepen, daar hij God zo zeer vertoornd heeft; en zijn oogmerk is, om de ziel door wanhoop van God te doen vluchten, gelijk Kaïn, of met een Judas tot de strop te drijven voor het aangezicht van God.

En tegenover zulke beschuldigers, wier getuigenis niet gewraakt kan worden en wier eis tegen de zondaar rechtvaardig is, daar dezelve op de verdienste van het kwaad en op

Gods Waarheid en wraakvorderende gerechtigheid gegrond is, staat de arme zondaar, als dat kindje, geworpen op het vlakke van het veld, om in zijn bloed te wentelen.

Vraagt nu iemand: Wat uitwerking heeft dit in Zijn ziel? Welke zijn de gestalten en werkzaamheden, die er door veroorzaakt worden? Ik zal het u zeggen:

a. Vooreerst; het vonnis des doods komt stand grijpen in zijn geweten, hij stemt alles toe, en daardoor is hij veroordeeld bij zichzelf. Zodat hij moet zeggen: het is buiten hoop! het is buiten hoop! Dit oordeel vonnist hij niet alleen over zijn persoon, zich als een doemwaardige aanmerkende, maar ook over al zijn beste daden en betrachtingen, die niet hoger achtende dan schade en drek te zijn, Filip. 3:8. En dit doet hij zo ruim en volkomen, dat zijn gehele ziel het daarvoor houdt, dat hij in zichzelf is een kind des toorns van nature, Ef. 2:3, en waardig, om eeuwig van Gods aangezicht verstoten te worden.

b. Ten tweede; hij murmureert tegen God niet, noch legt de schuld op God; integendeel, hij neemt deze volkomen op zichzelf, terwijl hij bekent, dat God hem alzo geschapen had, dat hij volkomen kon gehoorzamen. Daarom zegt hij: Heere, Gij zijt rechtvaardig, al wilt Gij mij eeuwig verdoemen, want ik ben Uw mond wederspannig geweest, Klaagl. 1:18. Uw aandacht kan zien, *dat wij niet willen, dat de mens daartoe zoude moeten komen, om even gewillig te zijn om verloren te gaan, als behouden te worden.* Dit is een gevaarlijke dwaling tegen Gods Woord en strijdig met onze natuur. *Maar daartoe moet hij komen, om God te billijken en te rechtvaardigen.*

c. Ten derde; hij valt voor God op zijn knieën, en doet een oprechte, openhartige en ruime belijdenis van zijn schuld in het algemeen en ook in het bijzonder, met de Psalmist, Ps. 32:5: *Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor den Heere.* O, hij erkent, dat zij tot de hemel toe opgeklommen zijn. Dat zij meer zijn dan het zand aan de oever van de zee. Dat zij zwaarder zijn dan de bergen. Dat zij om wraak roepen; dat, als God met hem in het gericht wilde treden, hij niet zou kunnen antwoorden op één vraag uit vele duizenden.

d. Ten vierde; zijn ziel begint er onder te breken en te smelten, zodat hij een recht treurende wordt, en gebrokene van hart, zijn leger nat makend met zijn tranen. Hij gaat de gehele dag als in het zwart, met tranen zaaiende. Hij is gelijk Rachel, die wenende was en weigerde getroost te worden. Het is bij hem:

't Zij, hoe 't zij, mijn droeve ogen!
Laat uw springbron nooit verdrogen,
Houdt, van schreien nimmer mat,
Steeds mijn wang en leger nat.'

e. Ten vijfde; zijn ziel wordt op het allerdiepst vernederd en verootmoedigd, zodat al de hoogten, die zich verheffen tegen de kennis van Christus en de zalige weg van vrije genade, vernederd worden, en hij gewillig wordt, om als een onwaardig hondje te smeken om een kruimpje van vrije genade; hij wordt gewillig gemaakt, om zonder geld en zonder prijs te kopen.

f. Daarom, ten zesde; hij wordt roepende en smekende gemaakt tot God om genade en geen recht. Het is: *Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, O Mensenhoeder?* Het is: *O God, zijn er niet vergevingen bij U, opdat Gij gevreesd wordt?* O, de ziel roept nu tot God om genade, gelijk een veroordeelde om pardon, gelijk iemand, die in het water ligt, om hulp, opdat God naar zulk een dode hond mocht omzien.

d. Het vierde, dat in deze gerichtshandeling in aanmerking komt, is *de Borg, de Voorspraak, de Scheidsman tussen God en de zondaar,* Die evenzeer Gods eer als de

zaligheid van de zondaar behartigt. Van Deze zegt de Apostel, 1 Joh. 2:1: *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus de Rechtvaardige.* Deze Voorspraak, aanschouwende de toestand van de ellendige zondaar, treedt toe tot de Vader, Job 33:24, zeggende: *"O Vader, ik zie daar een arme verloren zondaar bij zichzelf. Hij ligt in zijn bloed te wentelen. Ik hoor hem zich beklagen en op zijn heup kloppen. Mijn ingewanden zijn in Mij omgekeerd. Ik trek al mijn berouw te saam. Och, laat hem in het verderf niet neerdalen, Ik heb verzoening gevonden. Zie, daar is mijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid tot betaling voor zijn schuld. Is deze gehoorzaamheid niet genoeg tot voldoening voor de allergrootste zonden? Immers Mij stelt Gij voor tot een betoning van Uw rechtvaardigheid, in de vergeving van de zonden, in Mijn bloed, Rom. 3:25. Terwijl Ik dan de straf gedragen heb. Och! laten Mijn striemen genezing aan zulk een verslagene en gewonde toebrengen."* De Borg ten goede voor de doemwaardige zondaar gesproken hebbend bij de Rechter van de ganse aarde, komt ook nader tot de ziel van de veroordeelde zondaar en maakt Zichzelf daaraan bekend in zijn algenoegzame Borgtocht, als een die volkomen kan zaligmaken al degenen, die door Hem tot God gaan. Hetwelk in de ziel veroorzaakt de aller onuitsprekelijkste begeerten, om deel en gemeenschap aan Hem te hebben. Ondertussen is de ziel dikwerf bekommerd, of Hij juist haar in het bijzonder tot een Borg wil zijn. Waarom Hij nader Zichzelf in zijn bereidwilligheid aan de ziel van nabij openbaart, de arme zondaar overredende, dat zij zichzelf aan Hem maar over te geven heeft, en zich op Hem te wentelen. Hetgeen de ziel dan op Zijn roepende stem doet, Hem kiezende en Zijn gerechtigheid, en die alleen tot verzoening aangrijpende, om daardoor voor God te kunnen bestaan. Zodat de ziel hierdoor haar schuld op Jezus legt; Zijn gerechtigheid aanneemt, en zichzelf zo kwijt wordt, dat zij van een ander wordt, en een gegrond fundament krijgt, om in leven en sterven getroost te zijn.

e. De vijfde zaak, die in aanmerking komt, is *het vonnis*, dat de geduchte Rechter van hemel en aarde, ten voordeel van de arme zondaar uitspreekt, in hetwelk wij zullen nagaan deze volgende zaken:
1. *De inhoud daarvan.* Dit vonnis is niet, dat de zondaar vrij en onschuldig is van hetgeen, waarover hij aangeklaagd is geworden. Neen, Gods oordeel is een rechtvaardig oordeel en naar waarheid, dewijl Hij de Rechter is, die recht doet, en naar waarheid, als de God van waarheid, spreekt. Maar dit vonnis is tweeledig, namelijk:

a) dat God de ziel van de schuld van zonde vrijspreekt, en dat wel van alle zonde, geen uitgezonderd: de zonde voor en na de doop, de erf- en dadelijke zonde, de zonde voor en in zijn bekering, zodat hij nooit om een enige van deze zonden onder de verdoemenis zal komen. Dit eerste lid van het vonnis noemen wij gewoonlijk de genadige V e r g e v i n g en vrij- en volkomen kwijtschelding van de zonde. Van welke de Schrift overvloedig spreekt, Rom. 4:6-8, vergeleken Ps. 32:1, 2. De mens zalig noemende, wiens ongerechtigheden vergeven, en wiens zonden bedekt zijn. En terwijl er geen stuk is, waarover de ziel meer bekommerd is, zo is er ook geen stuk, waarvan de Schrift zo overvloedig spreekt, om al de bekommeringen daaromtrent weg te nemen, als dit stuk. Zijn deze groot en hemeltergend: *Al waren ze,* zegt de Heere, *als scharlaken en karmozijn, Ik zal ze maken als sneeuw en witte wol.* Is de ziel bevreesd, dat God deze opzoeken en daarover kastijdingen zal uitvoeren: *Ik,* zegt de Heere, *zal ze uitdelgen als een nevel en een dikke wolk; Ik zal ze achter mijn rug, in de diepte van de zee werpen, zodat, als zij gezocht zullen worden, deze niet zullen worden gevonden, dewijl Ik ze nimmer gedenken zal en ze van u zo ver weg doen, als het oosten verwijderd is van het westen.* Is de ziel bang dat nieuwe zonden

en schulden de zaak teniet zullen doen, de Heere zegt: *Ik heb gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch op u schelden zal.*

b) Het tweede lid van het vonnis is, dat de Rechter de ziel toewijst een recht tot het eeuwige leven; want de mens, gerechtvaardigd zijnde, wordt een erfgenaam naar de hope van het eeuwige leven, Tit. 3:7. Zodat van die tijd af, dat hij de vergeving ontvangen heeft, hij een gegrond recht heeft, om op God als zijn Vader te zien, en de hemel als zijn vaderland en erfdeel te verwachten, want hij is, volgens Rom. 8:17, een erfgenaam van God, en een mede-erfgenaam van Christus Jezus.

2. *Het fundament van dit vonnis* is niet iets, dat de mens heeft of doen kan; want alle roem wordt uitgesloten, en de mens, die gerechtvaardigd wordt, komt aan God voor als een goddeloze in zichzelf, volgens Paulus, Rom. 4:5. Maar dit vonnis is gegrond op Christus' volmaakte genoegdoening; gelijk dezelfde Paulus, Rom. 3:24-26, aantoont: *En worden om niet gerechtvaardigd, uit zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is: welke God voorgesteld heeft tot een verzoening, door het geloof in zijn bloed, tot een betoning van zijn rechtvaardigheid, door de vergeving van de zonden,* enz. Trouwens, geen mindere prijs dan de dadelijke en lijdelijke gerechtigheid van Christus, kon een vertoornd God voldoen. Daarom is het, dat de profeet Jesaja, hoofdstuk 53:5, duidelijk zegt, *dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op Hem was, en door zijn striemen is ons genezing geworden.* O, wat is de weg van de genade dierbaar! De beide eisen van de wet, om te doen en te lijden worden voldaan; al de deugden van God worden verheerlijkt. De Heere als Rechter heeft zijn troon gevestigd op de twee pilaren van gerechtigheid en gerichte, dat is, op gerechtigheid, voldaan door de oefening van gerichte aan de Borg. Zodat, tot eeuwige verwondering, goedertierenheid en waarheid vóór zijn aangezicht tot de arme zondaar heengaan.

3. Eindelijk, *de bekendmaking van dit vonnis.* Hetwelk geschiedt:
   a. *uitwendig* in het dierbaar Woord van de Heere, in hetwelk de weg van de rechtvaardiging klaar en duidelijk geleerd en geopenbaard is, namelijk, *dat hij, die in Christus gelooft, het leven heeft;* want al de profeten geven getuigenis, dat een iegelijk, die in Christus gelooft, vergeving van de zonden ontvangen zal door Zijn Naam.
   b. Evenwel, dit vonnis wordt ook aan de gerechtvaardigden vroeger of later *inwendig* bekend gemaakt, door de *middellijke* of *onmiddellijke* werking van de Heilige Geest.
   - *Middellijk* doet het de Geest, wanneer Hij de ziel verlicht, ten aanzien van de kenmerken, die God in zijn Woord geeft van diegenen, die gerechtvaardigd zijn, en hun die in hun eigen ziel doet zien. Dit is het, dat de apostel leert, Rom. 8:16: *De Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.*
   - *Onmiddellijk* doet het ook de Geest zonder de kenmerken, de ziel somtijds de vrijspraak zo krachtig inboezemende, dat zij het ten volle geloven kan, en haar hart in blijdschap verruimd vindt, zodat zij zeggen kan, Psalm 103:2-5: *Loof de Heere, mijn ziel! Die al uwe ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest, Die uw leven verlost van het verderf, Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden; Die uw jeugd vernieuwt als van een arend.*

Dit was nu ons eerste stuk, de rechtvaardigmaking van de zondaar in Gods vierschaar.

B. Nu gaan wij over tot het *tweede*, namelijk, om te bezien de *middeloorzaak* van zulk een grote weldaad; onze apostel zegt, dat die is *het geloof*: *Wij dan, gerechtvaardigd*

zijnde uit het geloof. Wij hebben u getoond in het voorgaande, dat de *verdienende* oorzaak van de rechtvaardigmaking alleen is de gerechtigheid en genoegdoening van de Borg Christus Jezus, Die een Verzoening voor de zonde geworden is; zodat wij nu van het geloof moeten spreken, zoals het de werktuigelijke of middeloorzaak is. Om dit na te gaan, zullen wij uw christen aandacht aantonen twee zaken, te weten:
1. De eerste is, waartegen het geloof hier gesteld wordt. Als de apostel zegt, dat het uit het geloof is, zo is het duidelijk:

a) dat hij hierdoor alle werken der gerechtigheid, die de zondaar mocht gedaan hebben, als ook alle vermogens, die in de zondaar mochten zijn, ten enenmale uitsluit, als enige verdienstelijke oorzakelijkheid hebbend in dit gewichtig stuk. Dit blijkt klaar uit de ganse redenering van de apostel, aangaande de rechtvaardigmaking van de zondaar. In Rom. 3:28 zegt en besluit hij, *dat de mens gerechtvaardigd wordt door het geloof, zonder de werken der Wet.* In Gal. 3:11 leert hij dit ook duidelijk. Titus 3:5: *Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken van de rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar zijn barmhartigheid,* enz., zodat alle roem uitgesloten is.
b) Gelijk de apostel de werken uitsluit, zeggende, dat het uit het geloof is, zo sluit hij ook het geloof zèlf, *als een werk*, uit; want het is het geloof zelf niet, als een werk, dat ons rechtvaardigt, maar *hetgeen* het geloof aanneemt, namelijk: *de volmaakte gerechtigheid van Christus.* Het is niet de hand van de bedelaar, welke hem verrijkt, maar de aalmoes, die hij met zijn hand aanneemt; zo ook hier: het is niet de hand van het geloof, die rechtvaardigt als een verdienende oorzaak, maar hetgeen de hand van het geloof aanneemt. Zeer schoon geeft het onze Heidelbergse Catechismus weer als hij zegt in zijn antwoord op de 61e vraag: *"Niet, dat ik vanwege de waardigheid van mijn geloof Gode aangenaam zij; maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik dezelve niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan."* Zodat wij dan besluiten, terwijl de apostel leert, dat het uit het geloof is, dat alle werken, ja zelfs het geloof *als een werk*, hier buiten gesloten moeten worden, en dat het geloof niet anders aangemerkt moet worden, dan als een *middel* of werktuig waardoor de ziel zich Jezus Christus toeëigent.

2. Onze tweede zaak was: Is het geloof de *middel- of werktuiglijke oorzaak*, welke zijn dan de werkingen van hetzelve als zodanig? Ten antwoord zeggen wij, dat de Heere in zijn Woord, om ons een klaar begrip hiervan te geven, woorden gebruikt aan al de werk- of zintuigen van het lichaam ontleend. En wij zullen, opdat gij het helder en klaar voor ogen krijgt en de zaken beter begrijpen zult, de orde van het Woord volgen. Een ieder ga de werkingen van zijn ziel hieromtrent na.

a. De werktuigelijke werking van het geloof wordt dikwijls van *het gehoor* afgeleid, Jesaja 55:3; Ps. 45:11, zodat het in de ziel op een geestelijke wijze werkt, gelijk het gehoor in het lichamelijke. Dat is: het hoort niet alleen de uitwendige stem van de roepende Jezus, maar in het bijzonder hoort de ziel de inwendig roepende stem, welke tot haar gedaan wordt in de beklaaglijke staat, waarin zij is, om haar te bemoedigen, en haar met meer vrijheid aan te moedigen om tot Jezus de toevlucht te nemen. Deze stem is in zulke en dergelijke woorden, die God de Heilige Geest bekrachtigt: *Wees goedsmoeds, gij ellendige! de Meester roept u. Kom herwaarts tot Mij, gij belaste en beladene, en gij zult rust vinden. Wendt U naar Mij toe, en wordt behouden, o alle gij einden der aarde! want Ik ben God, en niemand meer.* Dit hoort de ziel als de stem van God, als de stem van God tot haar in het bijzonder, als een stem van God, om haar vrijmoedigheid te geven, en de genadedeur voor haar open te zetten. En dit baart verwondering, dat zulk een dode hond geroepen wordt. Dit

wekt de aandacht op, en baart toestemming aan het Goddelijk getuigenis, en een vluchten tot de hoornen van Gods altaar. Ziet meer in het *"A B C des Geloofs"* over het woord: *Horen.*

b. Ten tweede: de werktuiglijke werking van het geloof wordt ook van *het gezicht* afgeleid. Daarom wordt het een zien en aanschouwen genoemd, Jesaja 33:17; namelijk: God, met Zijn bovennatuurlijk licht, openbaart Zijn eigen Zoon in de ziel van de ellendigen. Zij zien in Hem een weergaloze schoonheid en uitnemende voortreffelijkheid, een volkomen gepastheid en volstrekte noodzakelijkheid. Waaruit hoogachting voor Hem geboren, de liefde werkzaam gemaakt, en de ziel, met verwerping van alles, tot het kiezen van Hem gebracht wordt. Terwijl zij kan zeggen, dat zij alles als schade en drek rekent, om in Christus gevonden te worden, Filip. 3 :8, 9.

c. Ten derde: de werktuiglijke werking van het geloof wordt ook van *de voeten* afgeleid. In welk opzicht het een gaan en komen, ja zelfs een vluchten naar Jezus is, om een schuilplaats in Hem te vinden, en in een Hoog Vertrek gesteld te worden. Ziet in het *"A. B. C. des Geloofs,"* over het woord: *Komen.*

d. Eindelijk, om er niet meer bij te voegen, deze werkingen worden ook van *de handen en armen* afgeleid. In welk opzicht het geloof Jezus aanneemt en Hem omhelst als de aangeboden Borg, Hem zichzelf in het bijzonder toepassende, om vergeving van de zonden in Zijn bloed deelachtig te worden.

Zo ziet dan uw christen aandacht, dat het geloof in de rechtvaardigmaking slechts een middeloorzaak is waardoor de ziel de roepende stem hoort, de aangeboden Middelaar ziet, naar Hem vlucht, en Hem omhelst en aanneemt.

B. Het gevolg van deze uitnemende weldaad, waarvan wij gesproken hebben, stelt ons de Apostel klaar voor, zeggende, dat het is: *vrede met God, door onze Heere Jezus Christus*. In welke woorden wij te letten hebben:

a. Op het *gevolg zelf*, dat is: *vrede met God*. Dewijl dit niet zo zeer tot ons oogmerk in het verhandelen van de eigenschappen van het geloof behoort, zullen wij des te korter zijn. Elk van ons weet, dat de vrede, die tussen God en de mens in de staat van de rechtheid was, verbroken is door de moedwillige zonden en ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders. Zodat elk mens van nature in een onverzoende staat met God leeft, en is zo lang onder Gods toorn en vloek, totdat het met Christus verenigd wordt door het geloof. Hierop komt de ziel in een verzoende staat met God, welke gemeenlijk in de Heilige Schrift de *vrede met God* genoemd wordt, en bestaat:

a. In de volkomen wegneming van alle oorzaken van de vijandschap. Want God, verzoend zijnde met de ziel door Christus Zijn Zoon, legt Zijn toorn en gramschap af, Jesaja 27:4. *Grimmigheid is niet bij Mij*. En Hij werpt de zonden achter Zijn rug, om deze nimmermeer te gedenken. Waarom de blijde toeroep aan de ziel is: *Troost, troost Mijn volk! Uw strijd is vervuld, Uw ongerechtigheden zijn verzoend,* Jesaja 40:1,2.

b. Deze vrede bestaat in de onderlinge vriendschaps- en gemeenschapsoefening tussen God en de gelovigen. God draagt de ziel als in Zijn armen, Hij licht haar het juk uit haar kinnebakken, en Hij reikt haar voeder toe. Hij neemt haar bij de hand, Hij leert haar gaan, en Hij leidt haar ook in al dat heerlijke en volle, dat in Hem voor haar is als de fontein van het leven. Hij maakt haar Zijn wegen bekend en ontdekt aan haar Zijn verborgenheden. Zij wandelen ook met Hem, gelijk Henoch, met een kinderlijk ontzag en eerbied, nochtans met een gegrond vertrouwen, dat Hij aan hen doen zal en met hen handelen zal gelijk een Vader met zijn kinderen. Zij maken al hun wegen

aan Hem bekend, en ontlasten hun bezwaard gemoed in Zijn schoot, bij alle gelegenheid tot Hem vluchtende en bij Hem schuilende. In dit opzicht was Abraham een vriend van God, Jak. 2:23, en Christus noemt Zijn discipelen niet knechten, maar Zijn vrienden Joh. 15:15.

c. Deze bestaat in de stille kalmte van de ziel waarin zij een stille rust geniet van al de hevige beschuldigingen van het geweten, daar dat gereinigd en besprengd is met het bloed van Jezus Christus, hetwelk ons van alle zonden reinigt. Ja, de ziel proeft ook en geniet een vrede in God, die alle verstand te boven gaat, terwijl de zachtmoedigen vreugde op vreugde hebben, en de ellendige zich in God kan verblijden.

d. Eindelijk, om niet meer te noemen, het is een vrede met al de schepselen. De engelen werden voor de ziel gedienstige geesten, om haar in al haar wegen te bewaren, en op de handen te dragen, Ps. 91:11, 12. Al het geschapene lacht haar toe; want het verbond des vredes, waarin zij staat, strekt zich uit tot de stenen van het veld, Job 5: 23, en Hos. 2: 17: *En Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken met het wild gedierte des velds, en met het gevogelte des hemels, en het kruipend gedierte van de aardbodem.* Ja, het is een vrede met al de godzaligen, daar zij allen te samen met Christus verenigd zijn door het geloof, en onder elkaar door oprechte liefde. O, zalige vrede die gegeven wordt, alle wereldse vrede verre te boven gaande! Wie mag toch daarvan de Oorzaak zijn?

A. Dat zegt de Apostel, dat het is door Christus Jezus, dat is, door de Zoon van God, Die tot een Heiland en Zaligmaker geworden is, om Zijn volk van hun zonden te zaligen. En gezalfd is tot Profeet, Priester en Koning, om de Zijnen te zijn tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing. Door deze is het:

a. Als de verdienende Oorzaak. Want als Middelaar heeft Hij God voldaan in de plaats van de zondaar, en dus de vrede verworven. Daarom wordt Hij in Jesaja 9:5, de Vredevorst genoemd.

b. Als de Aankondiger daarvan. Want komende in de wereld heeft Hij vrede verkondigd aan hen, die verre waren, en aan hen die nabij waren, Ef. 2:17.

c. Het is door Hem als de Jezus en de Christus, omdat Hij dadelijk door de werking van de Heilige Geest deze vrede te genieten geeft, deze in de ziel instortende. Want Gods Koninkrijk bestaat niet in spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heilige Geest, Rom. 14:17.

d. Het is eindelijk door Hem als de Jezus en de Christus, daar deze vrede alleen onderhouden kan worden in de ziel door gedurige gebruikmaking van Hem, tot reinigmaking van het geweten. De Apostel leidt dit af van de rechtvaardigmaking door het geloof. Het is zo, het moet er noodzakelijk op volgen. Want ten aanzien van diegenen, die Christus' gerechtigheid aangegrepen hebben, wordt het handschrift van de zonde, dat tegen hen was, teniet gedaan. En waar de oorzaak van vijandschap weggenomen is, daar is vrede.

B. Toepassing.

Ziedaar, mijn geliefden, dit stuk enigszins klaar voor uw ogen gesteld! Het is een leerstuk, waarvan zeer veel afhangt. Het is een stuk, hetwelk in onze Kerk zuiver geleerd en beleden wordt. Een stuk waardoor de ganse wereld voor God verdoemelijk gesteld, en de vrije genade Gods ten hoogste verheerlijkt wordt. Het is een stuk, hetwelk vol troost is voor de ellendigen en bij zichzelf verdoemelijke zondaar, omdat hem klaar ontdekt wordt, hoe God, om de enige offerande van Christus aan het kruis, de goddeloze

kan rechtvaardigen, zonder enige van Zijn deugden te krenken. Laat ons dan trachten, ons geestelijk gebruik van de verhandelde waarheden te maken.

A. De waarheid, die wij verhandeld hebben, strekt om vele schadelijke dwalingen en misvattingen te weerleggen en de tegensprekers de mond te stoppen.

1. Dezelve strekt tot wederlegging van de Roomsen, die willen, dat wij door de werken van de wet gerechtvaardigd worden, terwijl de Apostel duidelijk besluit in Rom. 3:28, *dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken van de wet;* omdat onze beste werken onvolmaakt zijn, om geheel of ten dele iets te kunnen verdienen. Daarom, mijn geliefden, doordat *de vrije rechtvaardigmaking het stuk is van de staande of vallende Kerk,* en het de zuivere en troostrijke leer van Gods Woord is, waarvoor onze voorvaderen goed en bloed opgeofferd hebben, laat ons toch de gezonde leer vasthouden, strijdende voor het geloof, dat aan de heiligen eenmaal overgeleverd is.
2. Deze waarheid strekt tot wederlegging van de Remonstranten, die willen, dat het geloof tot rechtvaardigheid toegerekend wordt, verkeerd de woorden van de Apostel verstaande. Daar wij getoond hebben, dat niet het geloof zelf, maar het Voorwerp van het geloof, Jezus' gerechtigheid, ons tot rechtvaardigheid toegerekend wordt.
3. Deze waarheid strekt ook tot wederlegging van al de antinomianen of wetbestrijders, die ten stelligste beweren, dat de mens *dadelijk gerechtvaardigd is van eeuwigheid.* Wij stellen wel, dat God een *voornemen* had van voor de tijden der eeuwen, om de mens te rechtvaardigen; dat Hij besloten heeft dit te doen in de tijd. Zodat wij kunnen zeggen, dat de mensen in het voornemen van God, en in Zijn besluit gerechtvaardigd zijn. Maar dat *is niet dadelijk;* want dan zijn de gelovigen van eeuwigheid zalig. Doch zij worden eerst dadelijk zalig, wanneer zij dadelijk in de volle genieting van God ingaan. De Apostel leert, dat wij *door het geloof gerechtvaardigd worden,* derhalve niet eerder dadelijk gerechtvaardigd, *voordat wij dadelijk geloven.* Ja, de Apostel beschrijft de staat van de gelovigen, van nature als een staat, strijdig met de staat van de rechtvaardigmaking, zeggende in Ef. 2:3, dat zij van nature kinderen des toorns waren, gelijk alle anderen. Dat is, liggende onder Gods toorn en vloek, gelijk alle mensen, hetgeen strijdig is met de staat van rechtvaardigmaking.
4. Deze waarheid strekt ook tot weerlegging van zulken, die voorgeven, dat de ziel *ten enenmale lijdelijk is in de rechtvaardigmaking.* Deze dwaling spruit uit het voorgaande. Zijn wij van eeuwigheid gerechtvaardigd, gelijk zij menen, dan is het geloof geen uitgaande daad van de ziel, om Christus, in het Evangelie aangeboden, te omhelzen, maar een inkerende daad in de ziel, om te zien, dat ik alreeds gerechtvaardigd ben. Hiervandaan veroordelen dezulken het vluchten, het hongeren, dorsten en reikhalzen naar Jezus, en het uitgaan van de ziel tot Jezus, alsof het slechts werk van de wet was en geen geloofswerk, onder voorgeven, - omdat het niet naar hun zin is – dat het ten enenmale lijdelijk is. Wacht u, mijn geliefden, voor zulke misvattingen en verkeerdheid! Terwijl gij gezien hebt, dat het geloof een uitgaande daad van de ziel is, om de Borg te omhelzen. De Bijbel beschrijft het ook zo, *en het is het beste bij de Bijbelse beschrijvingen te blijven.*

B. Maar, gelijk wij deze stof tot weerlegging kunnen gebruiken, zo moeten wij deze ook tot beoefening overbrengen. In welk opzicht het een tweeledig gebruik heeft.

A. Voor natuurlijke mensen. Komt hier, zondaars en zondaressen en staat bij deze waarheid enige ogenblikken stil, opdat de fundamenten en toevluchten van de leugen ondermijnd mogen worden!

a. Onderzoekt u zelf, mijn geliefden, hoe gij omtrent dit stuk staat! Niet alleen in uw begrip en uw bevatting van de waarheid, maar vooral in uw bevinding; want daar zal het voor uw onsterfelijke ziel allermeest op aankomen.

1. Onderzoekt u zelf, of gij bevindelijk God als een rechtvaardig en heilig Rechter hebt leren kennen, door Geesteslicht. Die gerechtvaardigd zijn hebben God zó gezien. En o, welk een zielberoerend en doorgrievend gezicht was het voor hen! Omdat zij niets hadden, waarmee zij God konden voorkomen, om te antwoorden op één uit vele duizenden.
2. Die gerechtvaardigd is, heeft zijn zonden leren kennen en de godontering, grootheid en verdoemenswaardigheid van deze zonden. Zodat hij heeft moeten uitroepen in de smart en bitterheid van zijn ziel: *wee mij, dat ik gezondigd heb!* O mijn geliefden! Zij, die nooit smart en zielsdroefheid gehad hebben, zijn ook nooit gerechtvaardigd geworden. Want die God rechtvaardigt zijn mensen, die ziek zijn geweest, belast en beladen, ja verbrokenen van hart en verslagenen van geest; gelijk Efraïm hebben zij op de heup geklopt, en met de tollenaar hebben zij op de borst geslagen, uitroepende: O God, wees mij zondaar genadig!
3. Die gerechtvaardigd zijn, zijn ook van al hun eigen werken en gerechtigheid afgedreven geweest. Zij hebben al hun beste doen kunnen veroordelen, en het vonnis van de dood onderschrijven. Zij hebben het gezien als een wegwerpelijk kleed, ja als schade en drek; zodat zij wel zagen, dat door de werken van de wet niemand gerechtvaardigd kon worden. Waardoor zij het als buiten hoop opgaven, en deed kruipen voor God als een worm, met de strop om de hals, roepende om genade en geen recht.
4. Die gerechtvaardigd is, heeft de Middelaar leren kennen in zijn volstrekte noodzakelijkheid, in Zijn volvaardige bereidwilligheid. Hij heeft Zijn inwendig roepende stem gehoord, en met Zijn ganse ziel en al wat in hem is, is hij tot de Borg op Zijn roepende en nodigende stem gevlucht, heeft Hem aangenomen, en zichzelf voor tijd en eeuwigheid aan Hem overgegeven.
5. Die gerechtvaardigd is, heeft in een meerdere of mindere trap iets ondervonden van de vrede tussen God en zijn ziel, op de oefening van zijn geloof. Hij heeft enige ontlasting van de last en het pak van zijn zonden ondervonden, enige ruimte en kalmte in zijn gemoed, en enig vertrouwen, dat God hem genadig zal zijn om zijns Zoons wil. En, ofschoon hij het gevoel hiervan altijd niet heeft, noch het daarvoor houden kan, zo heeft hij evenwel wetenschap, dat het gebeurd is. En och, of hij het weer hebben mocht! Als iemand deze dingen nagaat, en zijn ziel bij de Goddelijke waarheden neerlegt, zo zal hij kunnen opmaken, of hij deze weldaad deelachtig geworden is of niet.

b. Wat zegt nu uw geweten op deze stukken? Zegt het, dat gij deze dingen nooit ondervonden hebt? O, wat is uw toestand dan beklagenswaardig, indien gij zo leeft en sterft!

1. Gij zult voor de Rechter van de ganse aardbodem gebracht worden, en dan roepen tot de bergen en heuvels, dat ze u bedekken zouden, doch het zal u niet helpen. Hoe zult gij staan voor Zijn ontzaglijke Majesteit! Wat zullen de knieën tegen elkaar stoten, en gij als een blad voor de wind beven!
2. Het boek van Gods wet, en dat van uw eigen geweten, zullen eens opengelegd worden, om tegen u te getuigen. Dan zal dat geweten, dat nu zo slapende en

zorgeloos, en als met een brandijzer toegeschroeid is, u in het aangezicht vliegen en getuigen, dat gij al de geboden van God zwaarlijk overtreden en geen van die gehouden hebt. Gods wet zal wraak over u vorderen met een strenge, billijke en rechtvaardige eis, die ingewilligd zal worden. O zondaar, hoe ellendig zal het dan met u staan!

3. Want daar zal geen voorspraak voor u zijn, geen oog om medelijden met u te hebben, geen druppel van barmhartigheid en genade. Terwijl gij die verwaarloosd hebt, en in deze welaangename tijd niet betracht hebt, hetgeen tot uw vrede diende.
4. Daar zal ook het vonnis uitgesproken worden, maar de inhoud zal zo akelig zijn, dat het de haren ten berge moet doen rijzen; want het zal zijn: *"Gaat weg, gij goddelozen! Neemt ze, duivelen! Bindt ze handen en voeten, en werpt ze in de hel!"*
5. Daar zult gij geen vrede met God vinden, maar de toorn van God zal in uw ziel uitgestort worden tot in alle eeuwigheid, zonder enige tussenpozen. Daar zal geen kalmte zijn in uw ziel, want de worm zal knagen tot in alle eeuwigheid. Daar zal geen rust zijn, want de ogen zullen wenen en de tanden altijd knersen, en dat in het gezelschap van de duivelen en verdoemden.

c. Och, dat de schrik des Heeren en het geloof aan de aanstaande dingen u bewegen mochten, om heden acht te geven op hetgeen tot uw eigen zaligheid zo volstrekt nodig is! Och, dat gij met de stokbewaarder zo in uw hart doorpriemd mocht zijn, dat gij uitriep: *wat zal ik doen, om Gods toorn te ontvlieden?* Dan zouden wij u deze volgende middelen voorschrijven:

1. Sta er veel naar om God hier als een Rechter te leren kennen, opdat in uw ziel ontstaan moge een heilige eerbied voor zijn hoogheid, en gij Hem te voet moogt vallen, en uw Rechter om genade bidden.
2. Zoek op allerlei wijze uw zonden te leren kennen, vooral dat ze op uw ziel zo zwaar mogen wegen, dat gij het er niet langer onder uithouden kunt. Maar als een melaatse u zelf moogt aanklagen bij God als een, die belijdt, tegen al de geboden van God zwaarlijk gezondigd te hebben. Dit is het, wat God eist: *alleenlijk kent uw ongerechtigheid, opdat gij gerechtvaardigd wordt.*
3. Schoon uw zonden groot en zwaar zijn tegen al de geboden van God, wees toch niet wanhopig, want er is evenwel een Middel, er is een Voorspraak bij de Vader. Zijn bloed reinigt van alle zonden, al waren ze als scharlaken en karmozijn.
4. Deze Borg biedt zich aan u aan, om u te worden een Oorzaak van zaligheid, ja van volkomen zaligheid. Sta dan niet van verre, maar, terwijl de Meester Christus u roept en nodigt, o, komt tot Hem, uw eigen gerechtigheid verzakende en de Zijne, de Zijne alleen aannemende! Zegt van de Heere: *In de Heere Heere is gerechtigheid en sterkte, tot Hem zal men komen.* En bevindt gij uw machteloosheid, o, Hij wil Zijn hand tot de kleinen wenden! En de ziel, die gewillig is, wil Hij trekken; want Hij heeft een arm met macht.

d. Zal het nog met het oog op bovenstaande nodig zijn drangredenen te gebruiken, ten einde u op te wekken, om tot Jezus te vlieden? Let op de volgende:

1. Vooreerst, arm zondaar, er is geen andere Weg, om van het zware en onverdraaglijke pak van uw zonden bevrijd te worden! Want de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder de hemel geen andere naam die onder de mensen gegeven is, door welke wij moeten zalig worden, Hand. 4:12. Uw eigen gerechtigheid, het verbeteren en kwellen van uw ziel, zal God nimmermeer met u kunnen bevredigen. *Al waste gij u,* zegt de Heere, *met salpeter en veel zeep, zo is toch uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht getekend,* Jer. 2 : 22. Al wilt gij God alles, ja het beste zelfs geven, het

zou niet in staat zijn om uw ziel te verlossen; Micha 6:7: Zou de Heere een welgevallen hebben aan duizenden van rammen? Aan tienduizenden van oliebeken? Aan de eerstgeborene uws buiks, voor de zonde van uw ziel? O neen, zondaar! De verlossing is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden.

2. Gedenk toch, dat hoe langer gij het uitstelt gij de schuld des te groter maakt, en de vergeving des te bezwaarlijker. Want hoe langer de ziel in de zonde leeft, hoe meer het geweten vereeld wordt, en God ook vertoornd, zodat Hij tot dezulken zeggen zal: "Dewijl Ik geroepen heb en gijlieden geweigerd hebt, zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vrees komt; gij zult tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; gij zult Mij vroeg zoeken, maar Mij niet vinden," Spr. 1:24, 26, 28.
3. Gedenk, dat het uitstellen een teken is, dat gij weinig achting hebt voor het dierbaar bloed van Jezus Christus, hetwelk betere dingen spreekt dan dat van Abel. Wat zal het dan niet rechtvaardig zijn, dat dit bloed eens roepen zal om wraak!
4. Gedenk toch, dat nog op deze dag, heden zo gij het horen moogt, de liefderijke Jezus, uw dwaasheid ziende, u roept om te komen en te kopen zonder geld en prijs, en dat Hij Zich u aanbiedt als een volkomen Zaligmaker. Ja! Hij wacht zelfs op u, om u genadig te zijn; Hij wacht niet alleen, maar Hij staat over u te wenen, opdat gij op deze dag eens verstaan moogt, hetgeen tot uw vrede dient.
5. Eindelijk, uw zonden mogen nog zo zwaar en groot en aanhoudende zijn, Hij zal ze maken als sneeuw en witte wol. Want dat is Zijn Eigen woord: Ik zal ze uitdelgen. Daarom bezweren wij u allen, dat gij naar Hem vlucht, terwijl Hij u de scepter toereikt. Als een dienstknecht van God verzekeren wij, dat hij, die komt, geenszins zal uitgeworpen worden.

A. Kinderen en gunstgenoten van God! Welgelukzalig zijt gij, daar uw ongerechtigheden vergeven en bedekt zijn. God zal nimmermeer op u toornen noch schelden, want Zijn toorn is van u afgekeerd. En Zijn Vaderlijk en vriendelijk aangezicht is u toegekeerd; en zal zo zijn tot in der eeuwigheid. Laat ons slechts toe, een woord of twee te spreken:
a. Kinderen van God! zoekt veel bij deze waarheid te blijven staan.

1. Overdenkt veel uw gesteldheid, in welke gij waart, toen God in genade op u zag. Hopeloos en hulpeloos, in uw bloed liggende te wentelen, toen God zeide: leeft, ja leeft! O, dit zal uw ziel doen smelten, dat God naar zulk een dode hond omzag, en het zal u bemoedigen, in welke nood en dood gij ook komen moogt, want Hij, Die u verlost heeft, zal u ook nóg verlossen.
2. Beschouwt veel door het geloof, hoe al de deugden van God verheerlijkt zijn geworden in de genadeweg, opdat het in u een eeuwige verwondering en aanbidding mag veroorzaken, dat God rechtvaardig is en blijven kan, en de Rechtvaardiger is van diegenen, die in Christus geloven.
3. Gedenkt toch veel aan de Borg en het losgeld, dat Hij voor u betaald heeft. Geen zilver of goud of iets dergelijks, maar Zijn Eigen bloed en Zijn leven, en dat wel, toen gij nog vijanden waart. Opdat gij hierdoor moogt opgewekt worden, om God te verheerlijken met ziel en lichaam beide.
4. Hebt gij de vrede door Jezus Christus verkregen, o! zoekt toch die vrede steeds door in het geloof ook van Hem gebruik te maken, te behouden en te bewaren. Daar is geen andere weg toe, want de zonden zullen het steeds verdonkeren. Maar als gij Hem opnieuw gedurig aangrijpt, zult gij bevinden, dat Zijn stem u de genezing zal aanbrengen.

5. Houdt vooral voor ogen, dat deze leer u moet aansporen, om vruchten der gerechtigheid te dragen; opdat gij zelf zien moogt, dat uw geloof door de liefde werkzaam is.

B. Kinderen van God! Laat toch dit stuk tot uw troost dienen in al uw gevallen. Immers het is vol van troost.

1 Zijt gij op zware posten en gevallen, daar gij het niet doorzien kunt? O, zijt gij gerechtvaardigd, God is u tot een verzoend God en Vader in Christus. Is Hij dan vóór u, weest verzekerd, dat een vrouw haar zuigeling mag vergeten, maar Hij zal u nimmermeer vergeten. Want gij zijt in beide Zijn handpalmen gegraveerd, en uw muren zijn steeds voor Hem.

2 Zijt gij in duisternis, in naarheid en in angsten? menigmaal zeggend: "De Heere heeft mij vergeten, mijn weg is van en voor de Heere verborgen, en mijn recht gaat van mijn God voorbij." O, weet het toch, het licht is voor de rechtvaardigen gezaaid, en uw God zal op zijn tijd het licht uit de duisternis voortbrengen.

3 Wordt gij hier gehoond, gesmaad en gelasterd? Uw naam is evenwel ingeschreven in het boek des levens. Daaruit zullen al de vijanden denzelve niet kunnen uitwissen, integendeel, alle tong, die in het gericht tegen u opstaat, zal verdaan worden en zult gij verdoemen.

4 Drukken u de zonden? O, het is God, Die u gerechtvaardigd heeft; de prijs is gegeven tot de laatste kwadrantpenning door de Borg, en Hij leeft in eeuwigheid, om voor u te bidden, terwijl de Vader Hem altijd hoort.

5 Zijt gij voor de dood bevreesd? Hier is troost tegen die Koning van verschrikking. Heeft God u de zonden vergeven om Zijns Zoon wil, o, de dood is ontwapend, en gij moogt zeggen met Paulus, 1 Kor. 15:55-57: "O dood! Waar is uw prikkel? Hel! Waar is uw overwinning? De prikkel nu der dood is de zonde; en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onze Heere Jezus Christus." Amen.

3 HET GELOOF, een genade die de ziel reinigt.

Handelingen 15:9 ***Gereinigd hebbende hunne harten door het geloof.***

I. INLEIDING.
Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdesem, welke een vrouw nam en verborg in drie maten meel, totdat het geheel gezuurd was, zegt Jezus, Matth. 13:33. Ons oogmerk, mijn geliefden, is niet om u te zeggen al wat deze en gene tot verklaring van deze gelijkenis gezegd hebben; maar tot ons oogmerk verstaan wij hier door het koninkrijk der hemelen, Gods genadig werk of koninkrijk, hetwelk Hij opricht in de ziel van ieder begenadigde. Zodat het koninkrijk der hemelen niets anders is dan het genadeleven, hetwelk elk gelovige ondervindt, als hij van dood levend gemaakt wordt, door de onweerstandelijke werking van de Geest. Dit wordt vergeleken bij een zuurdesem, welke een vrouw nam en in drie maten meel verborg, totdat het geheel gezuurd werd. Alleen om aan te tonen, dat dit genadeleven doordringt door al de vermogens van de ziel, opdat Gods beeld in elk van die opgericht wordt.

Toegepast op de tekst.
En dat is het, hetgeen de Apostel aantoont in onze woorden, als hij zegt, *dat het geloof het hart reinigt,* dat is, dat het als zulk een zuurdesem, verborgen in al de vermogens van de ziel liggende, die geheel verandert naar het evenbeeld van God.

De samenhang.
Wij zien in het eerste gedeelte van ons teksthoofdstuk, dat er een zware twist door valse broeders ontstaan was in de gemeente te Antiochië. En om dit vuur van de twist uit te blussen, Paulus, Barnabas en enige andere broeders naar Jeruzalem reisden om de zaak aldaar bekend te maken, en de uitspraak van de Kerk te horen, vers 1-3. Te Jeruzalem gekomen zijnde, stellen zij de zaak in verschil voor aan deze Kerkvergadering, vers 4-6. Hierop spreekt Petrus in de kerkvergadering, aantonende, dat het onredelijk zou zijn, een juk of last op de heidenen te leggen, dewijl God zijn uitnemende genade aan hen betoond had door zijn prediking. Dus behelzen onze woorden een verhaal van een uitnemende weldaad van God aan de heidenen. Wij hebben daarin aan te merken:

A. De weldaad zelf: *de reiniging van hun harten.*
B. De wijze, hoe deze teweeggebracht werd: *God had het door het geloof gedaan.*

II. Het lichaam van de Predikatie.

A. Verklaring.
A. Eerste deel, in hetwelk ons voorkomt de weldaad, aan de heidenen, die bekeerd waren geworden, bewezen; *hun harten waren gereinigd.*

A. Hetgeen gereinigd werd waren *hun harten.* In een *eigenlijke zin* wordt door het hart verstaan dat voorname, edele en voortreffelijke deel van 's mensen lichaam, hetwelk God in het binnenste geplant heeft, om te zijn de oorsprong en onderhouder van het leven van het lichaam; door het ontvangen van het bloed uit al de delen van het lichaam, en het weer uitstorten van dit bloed door het gehele lichaam heen. Maar in een *oneigenlijke zin* wordt de gehele ziel van de mensen, welke een redelijke zelfstandigheid is, met verstand, wil en oordeel begaafd, daardoor verstaan. Gelijk te

zien is in Gods billijke eis, Spreuken 23:26: *Mijn zoon! geef Mij uw hart!* Somtijds betekent het de vermogens van de ziel. Nu eens het verstand: *Het hart des mensen overdenkt zijn weg; maar de Heere bestuurt zijn gang,* Spreuken 16:9. Dan eens de wil. In al de plaatsen, in welke melding van *hart en ziel* beide gemaakt wordt, betekent het hart *de wil*, volgens de aanmerking van de grote Calvijn. Dan weer het geheugen, gelijk van Maria aangetekend wordt, *dat zij al deze woorden bewaarde, die overleggende in haar hart,* Lukas 2:19. Ook betekent het hart het geweten, gelijk van David aangetekend wordt, *dat zijn hart hem sloeg, als hij de slip van Sauls mantel wilde afsnijden.* En gelijk Johannes, 1 Joh. 3:21 zegt: *Indien ons hart ons niet veroordeelt, zo hebben wij vrijmoedigheid tot God.* Wij hebben dan hier door het hart te verstaan, *de ziel met al haar vermogens.* Evenwel niet met uitsluiting van de uitwendige mens, dewijl de ziel of het hart als het beste deel voor de gehele persoon gesteld wordt. En waar het hart waarlijk gereinigd wordt, daar worden ook de daden uitwendig gereinigd, vermits een goede boom goede vruchten voortbrengt en een reine fontein zuiver water.

B. De weldaad, aan hen bewezen, was, *dat zij gereinigd waren geworden.* Om hiervan zo klaar als mogelijk is te spreken, zullen wij
a) uw aandacht aantonen, wat er hier verondersteld wordt;
b) waarin deze reiniging bestaat;
c) wat de eigenschappen daarvan zijn; en
d) waarom het *een reiniging* genoemd wordt.

a. Wat het eerste betreft, namelijk, *hetgeen de reiniging veronderstelt.* Elk weet, dat alleen dingen, die vuil en onrein zijn, gereinigd worden. Bijgevolg dan, zal het duidelijk leren dat het hart van deze heidenen en ook van alle mensen van nature vuil en onrein is. Om dit nu recht na te gaan, zullen wij:
1. De zaak uit de grond en wortel afleiden; te weten, Adams schuld komt op tweeërlei wijze op al Zijn nakomelingen, die op een gewone wijze van voortteling van hem afdalen: terwijl zij allen in en met hem als een verbondshoofd gevallen zijn in zijn eerste overtreding. Er is een schuld van Adam, welke al zijn nakomelingen toegerekend wordt, en daarin bestaat dat alle Adams nakomelingen ontvangen en geboren zijn onder Gods toorn en vloek, verbonden tot al de ellendigheden van dit leven tot de dood zelf, en de pijnen van de hel tot in eeuwigheid. Deze wordt algemeen de toegerekende erfschuld genoemd.
Als een gevolg van de toegerekende schuld van Adam moeten wij weten, dat er een inklevende schuld is, welke bestaat in de ontbering van Gods beeld en de verdorvenheid van de gehele natuur, welke maakt, dat de mens tot alle goeds onmachtig is en tot het haten van God en zijn naaste geneigd. De eerste schuld wordt in de rechtvaardigmaking weggenomen; maar de tweede, zijnde de onreinheid, waarop hier gezien wordt, in de heiligmaking; door welke alleen het hart gereinigd wordt.

2. Dat ieders hart nu zo verdorven en onrein is, blijkt:
a) uit de gewisse getuigenissen van Gods onfeilbaar Woord, in hetwelk de Heilige Geest allerlei soort van uitdrukkingen gebruikt, om de verdorvenheid en onreinheid voor te stellen en te verklaren. In Gen. 6: 5 zegt God ervan, *dat het gedichtstel van de gedachten van s' mensen hart alleenlijk boos is.* En Job was er bij bevinding ook ten volle van overtuigd, als hij vraagt, Job 14:4: *Wie zal een reine uit eene onreine geven? Niet één.* Waarom de staat van de natuur, Ezechiël 16, vergeleken wordt *bij een kindje, dat op de vlakte des velds in zijn bloed ligt te wentelen.* En Jesaja, hoofdstuk 6:5, noemt zichzelf *een man van onreine lippen.* Deze onreinheid is ook

de bron en fontein, waaruit al de onreinheid van de daden voortvloeit, *terwijl het gedurig slijk en modder opwerpt,* Jesaja 57:20.

b) Als wij op de vermogens van de ziel letten, wij zullen in al deze vermogens deze onreinheid klaar zien. Het verstand is lichtvaardig, niet alleen onkundig maar ook duisternis zelf, en onmachtig om de dingen, die van de Geest zijn, te begrijpen en te verstaan. De wijsheid van hetzelve is op zijn allerbest genomen maar vijandschap tegen God, Rom. 8:7. Het geweten is met ongelovigheid besmet en als met een brandijzer toegeschroeid; waaruit ontstaat, dat hetzelve veeltijds dood en slapende is. De wil is van God en zijn weg afkerig, wil zich niet aan de Heere onderwerpen, noch Hem gehoorzamen. De genegenheden zijn ongeregeld, als tomeloze paarden, besmet met allerlei onreine bewegingen, verstand en wil gevangen leidende door de kracht van de begeerlijkheid der verdorvenheid. Zodat wij uit alle deze kunnen opmaken, welk een onrein en walgelijk schepsel de mens is in zijn natuurstaat, waarin hij van het leven Gods vervreemd is. En dit is het, dat hier verondersteld wordt, als er van reiniging gesproken wordt.

b. *De reiniging* waarvan de apostel spreekt is anders niet dan *de heiligmaking.* Die uitnemende weldaad van het genadeverbond, waardoor de gehele mens, door de krachtdadige werking van Gods Geest in hem, naar het beeld Gods vernieuwd, en van dag tot dag, hoe langer hoe meer bekwaam gemaakt wordt, om aan de zonde te sterven en Gode te leven. Dus ziet uw christen-aandacht, dat het gaat over de gehele mens, in- en uitwendig. *Inwendig* wordt de ziel in al haar vermogens gereinigd. Het verstand wordt verlicht, de wil geheiligd, het geweten gereinigd, en de hartstochten geregeld. En dit wordt in de *uitwendige* mens gezien, dewijl al de leden daarvan tot werktuigen der gerechtigheid gemaakt worden. Gelijk wij onlangs breedvoerig getoond hebben, en zullende het nu niet herhalen.

c. De eigenschappen daarvan zijn:

a. dat de reinigmaking de rechtvaardigmaking vooraf gaat. Want het geweten moet eerst in het bloed van Christus in de rechtvaardigmaking gewassen worden, eer de mens de levende God dienen kan, Hebr. 9:14.
b. Deze reinigmaking geschiedt trapswijze, hetgeen God om heilige en wijze redenen alzo gesteld heeft, opdat de ziel gedurig van Hem zou afhangen, en in een heilig verlangen blijven naar de volmaaktheid.
c. Het is aan groei en afnemen onderworpen; waaruit ontstaat, dat velen zich moeten bekeren en hun eerste werken doen, omdat zij hun eerste liefde verlaten hebben, Openb. 2:4, 5.
d. De meest gevorderden hebben slechts een klein beginsel daarvan. Paulus zelf betuigde, dat hij het nog niet had verkregen, maar hij jaagde ernaar.
e. Het wordt eindelijk volmaakt in de dood, wanneer de zielen volmaakt worden in heiligheid, en terstond overgaan in de heerlijkheid.

e. Dit herstellen van Gods beeld in de ziel, wordt een reiniging genoemd, ziende op de reiniging onder het Oude Testament:

- omdat hierdoor het onreine en vuile gereinigd wordt, Hebr. 9:14.
- omdat de mens tot een algemeen gebruik afgezonderd, en tot de dienst van God geheiligd wordt, Rom. 12:1.
- Eindelijk, als wij zien op de reiniging van de melaatsen, zo wordt de ziel die gereinigd wordt, tot de gemeente van de levende God toegelaten, om God, Die een Geest is, in geest en in waarheid te dienen.

B. Nu gaat de Apostel over om in ons tweede deel aan te wijzen, hoe deze reiniging van het hart in de bekeerde heidenen teweeggebracht werd. Het was God, gelijk uit het voorgaande blijkt, die hetzelve *door het geloof* gewrocht had. En dus leidt de Apostel ons om na te gaan:

A. Wie de Werkoorzaak is van deze reiniging. *Het is God.* Het is wel de plicht van de mens zichzelf te heiligen en te reinigen van alle besmetting van de ziel en van het lichaam; zijn eigen zaligheid uit te werken met vreze en met beven, de heiligmaking na te jagen. En daarop uit te zijn dat, gelijk God, die hem geroepen heeft, heilig is, hij ook alzo heilig mag zijn in al zijn wandel. Want het is een heldere waarheid, *dat zonder heiligmaking niemand God zien zal.* Ondertussen, de gelovige is uit en door zichzelf, alsook van zichzelf hiertoe ten enenmale machteloos en onbekwaam, dewijl hij bevindt, dat als hij het goede wil doen, het kwade hem bijligt. Derhalve, dat hij met Paulus uitroepen moet: *Het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, doe ik. Wee mij, ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?* Rom. 7:19, 24. Daarom is het tot een uitnemende troost voor de ware gelovigen, dat God dit werk op Zich genomen heeft, om Zijn volk te heiligen en te reinigen, volgens zo vele dierbare beloften, die Hij in het genadeverbond gedaan heeft. De Schrift eigent ook dit werk wel duidelijk Gode toe. In het algemeen leert Paulus, dat het Gods werk is, Filip. 2:13. *Want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn Goddelijk welbehagen.* God zelf zegt, dat Hij het doet, Ezech. 36:26 en elders.

In het bijzonder wordt de reinigmaking of heiligmaking nu eens aan de *Vader* toegeschreven, Joh. 17:17: *Heilige Vader! heilig ze in uw waarheid; uw Woord is de waarheid*. Dan eens aan de *Zoon*, Die hiertoe in de wereld gekomen is, om de werken van de satan te verbreken, om Zich een heilig volk te verkrijgen, en om hen te verlossen van al hun vijanden, opdat zij Gode zonder vreze zouden dienen. *De Heilige Geest* wordt dit werk ook op een zonderlinge wijze toegeschreven, omdat Hij in het huishoudelijk werk van de genade, de gelovigen heiligt en reinigt, waarvandaan Hij ook onder andere *Heilige* Geest genoemd wordt, 2 Thess. 2:13. Deze Drie-enige God reinigt de ziel door instorten van heiligheid in al de vermogens derzelve, en door koestering en verlevendiging daarvan, totdat Zijn begonnen werk voltooid, en de ziel in heiligheid volmaakt wordt.

B. Ofschoon God de Werkmeester is, nochtans gebruikt Hij middelen. Onder al de middeloorzaken noemt de Apostel hier de allervoornaamste, zonder welke al de andere van weinig vrucht zullen zijn, dewijl *zonder geloof het onmogelijk is Gode te behagen.* De middeloorzaak dan is het geloof: hun harten gereinigd hebbende *door het geloof.* Om nu hiervan iets te zeggen, zullen wij:
1. Vooraf iets aanmerken. Namelijk, het geloof, waarvan hier gesproken wordt, is niet een tijd-, noch historisch geloof, noch een geloof van wonderwerken. Daardoor worden wel de hersenen van velen met winderige wetenschap opgevuld, maar nooit de ziel naar het evenbeeld van God gezuiverd. Het is het *zaligmakend* geloof, dat wij hier verstaan moeten, hetwelk zich door al de vermogens van de ziel uitspreidt, gelijk het zuurdesem, waarvan wij in de inleiding gesproken hebben. Ondertussen moeten wij aanmerken, dat, schoon wij het zaligmakend geloof hier verstaan, wij de werking daarvan moeten begrijpen, als *werkende uit de vereniging met Christus en de rechtvaardigmaking tot heiligmaking,* opdat zij, die gerechtvaardigd zijn in de vierschaar van God betonen mogen, dat hun geloof niet dood is, maar werkzaam door de liefde.

2. Om dan nader op deze zaak terug te komen en de zielreinigende kracht van het geloof u aan te tonen, zullen wij nagaan:
A. Hoe het geloof elk vermogen van de ziel reinigt.
a. Het geloof werkt als een middeloorzaak, om *het verstand* van duisternis, blindheid, onkunde en vleselijkheid te reinigen.

6. Het geloof is een *licht in de ziel,* waardoor de blindheid, onkunde en duisternis enigermate uit haar gedreven wordt, en zij daar gebracht wordt, om in Gods eigen licht, God, de genadeweg, Christus, de zonde, enz. klaar te zien. Want het geloof is *een bewijs*, (dat is, het geeft een aanwezigheid, een genoegzame tegenwoordigheid) *van de zaken, die men niet ziet,* Hebr. 11:1. Nu wordt de ziel in die gestalte gebracht, dat zij moet zeggen: *In Uw licht zie ik het licht, de duisternis is voorbijgegaan, ik ben licht in de Heere.* En dit veroorzaakt aanbidding en bewondering niet alleen, maar de allergevoeligste verfoeiing en walging aan zichzelf, zodat zij met Job, hoofdstuk 42:5, 6, zegt: *Nu ziet U mijn oog, daarom verfoei ik mij in stof en as.* De ziel ziet hierdoor de bekoorlijkheid, de aanbiddelijkheid en dierbaarheid, die in al Gods deugden zijn, als zo vele steunsels voor haar, om er op te rusten, dat zij moet uitroepen: *Gij zijt verheerlijkt in heiligheid, en vreselijk in lofzangen, doende wonderen, O, Gij Koning der heidenen! Want het komt U toe.* Dit reinigt de ziel op een krachtdadige wijze. Zijn heerlijkheid ziende als in een spiegel, wordt zij in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Kor. 3:18. Wanneer de gelovigen op deze berg zijn, kan hun oog niet verzadigd worden van zien, zij willen wel tabernakelen maken, om daar veertig, ja meer dan veertig dagen te wonen. Want het wordt dan de begeerte, om in dit heiligdom te wonen, om daar de liefelijkheid van de Heere te aanschouwen, en steeds Zijn sterkte en eer te zien. En hoe doet dit hun aangezicht, gelijk als dat van Mozes, blinken! De ziel ziet in al des Heeren wegen zulk een betamelijke en ondoorgrondelijke wijsheid, dat zij moet uitroepen*: dat al Zijn doen enkel majesteit en heerlijkheid is.* En is er iets in de ziel, dat daartegen opkomt, hoezeer wordt het verfoeid, en de ziel toegeroepen: *Gij toch, O mijn ziel! zwijg Gode; want van Hem is al mijn verwachting.* Hebt gij hier kennis aan, gelovigen? In een meerdere of mindere trap, gij zult er ook uw zegel aan hangen, dat dit wonderlijk het hart reinigt.

7. Het geloof, als een *werkzaam bestanddeel in het verstand,* reinigt het verstand van de inklevende vijandschap die er in is, en werpt, als een middel, al de hoogten, die zich verheffen tegen God en de kennis van Christus terneer. Het geloof leert en overreedt de ziel van haar eigen dwaasheid en blindheid, en doet zien, dat zij slechts als een groot beest voor God is. Dat haar zaligheid daarin gelegen is, dat Jezus mag wassen, maar zij minder worden; waardoor zij gemaakt wordt als een gespeend kind bij de Heere, en lust vindt, om, met verloochening van het vleselijk verstand, zich aan Jezus' voeten te zetten, om van Hem geleerd te worden. Niets te doen, dan vragende: *Wat wilt Gij, Heere dat ik doen zal?* Niets te willen begrijpen, dan door des Heeren eigen inlichting en bestraling, dewijl zij weet, dat haar eigen vleselijk verstand niet kan begrijpen de dingen, die des Geestes Gods zijn. Waardoor in haar geboren wordt die werkzaamheid, om meer met het geloofsoog te zien op de Heere, dan de ogen van een dienstmaagd zien op de handen van haar vrouw. O, hoe wordt het hart gereinigd en van groot kwaad gezuiverd, als zij in verootmoediging toeneemt, en God door het geloof al de hoogten terneer werpt! Psalm 19:14.

8. Het geloof, als een *werkzaam bezit in het verstand,* reinigt het hart, Jezus in Zijn bekoorlijkheid en beminnelijkheid voor ogen stellende als Hem, Die de banier draagt boven tienduizend. Als Hem, Die blank en rood is. Als Hem, Die zo beminnens- en dienenswaardig is, dat al, wat aan Hem is, gans begeerlijk is. Het geloof ziet Jezus in de belofte. Het rust niet, totdat het met de oude Simeon Hem in de armen omhelst; en Hem omhelsd hebbende, dan moet de liefelijke Jezus als een bundelke mirre tussen de borsten vernachten. En de ziel moet onder deze appelboom zitten, aan welks schaduw zij een grote lust heeft, als zij hieronder zit. De reuk van haar nardus en dudaïm verdrijft zo zeer de stinkende reuk van haar zonden, dat Jezus, haar aanziende, tot haar zegt: *Gij zijt schoon, Mijn vriendin! Mijn duive! Mijn volmaakte! Mijn zuster! Mijn bruid! Er is geen gebrek aan u,* Hoogl. 4:7. Zo reinigt dit het hart, dat de gelovigen dan worden een zaad, hetwelk zó van de Heere gezegend wordt, dat zij, die hen zien, hen kennen zullen, dat zij met Jezus geweest zijn, Jesaja 61:9; Hand 4:13.

9. Het geloof, als een *werkzaam bezit in het verstand,* reinigt hetzelve van die wispelturigheid en afzwerving, die er in is, de zielsgedachten vestigende op Jezus en hetgeen in Hem is, zodat Jezus boven drijft. O, dan is Jezus niet alleen de eerste en de laatste, des morgens en des avonds in de gedachten, maar zij stellen Hem gedurig voor zich, roepende steeds: *Ik moet steeds in Hem blijven, zal ik vrucht dragen, gelijk de rank aan de wijnstok.*

O, dat ik, waar ik ging of stond,
Mij altijd dicht bij Jezus vond!

Dit is van zulk een reinigende kracht, dat de gelovigen, die het hebben, niet zullen bewogen worden, noch lichtelijk tot zonde verlokt, dewijl zij met anderen noch kunnen noch willen boeleren, zolang zij aldus onder het oog van hun Bloed-Bruidegom leven.

b. Schoon nu het geloof zijn voorname zitplaats in het verstand heeft, het is nochtans als een werkzaam bezit ook *in de wil,* dezelve reinigende en zuiverende van de kracht en werking van de verdorvenheid, die in de wil, als in haar zetel, gevonden wordt.

1. Het geloof, als *een werkzaam bezit in de wil,* reinigt deze van de overblijfselen van de aangeboren vijandschap, die er in is tegen God. Want de mens kan God niet beminnen in deze vervallen staat, zoals Hij Zich in de wet openbaart, als een heilig en rechtvaardig God. Maar het geloof brengt de ziel tot het verbond der genade, in hetwelk God Zich ontdekt als barmhartig en goedertieren, die de zondaar kan en wil zaligen om niet, omdat zijn Zoon ten volle aan Gods gerechtigheid voldaan heeft. En telkens, als de ziel dit ziet wordt de vijandschap ten onder gebracht, terwijl zij moet uitroepen: *Indien God zijn Zoon niet gespaard heeft, maar overgegeven tot de dood des kruises, zo bewijst Hij, dat Hij vol van liefde is.* En dit baart in de ziel liefderijke en goedertieren gedachten van God, terwijl het waar zal blijven, - dat waar liefde liefde's wetsteen is, - en dat de liefde van de ziel tot God ontstaat door het zien, dat God éérst lief gehad heeft.

2. Het geloof, als *een werkzaam bezit in de wil,* neemt weg de onwilligheid om tot Jezus te komen, en te kopen zonder geld en zonder prijs. Want het geloof, werkende in de wil, maakt deze een gewillige wil, om Jezus te kiezen en tot Hem te vluchten, gelijk de duiven vluchten tot haar vensters. En dus komt de ziel tot berusting in Gods weg en Zijn Zoon; en in alles, hetwelk God eist; onderschrijvende met de hand: *Ik*

wil des Heeren zijn; andere heren hebben over mij geheerst, maar ik zal voortaan bij de naam van de God van Jakob genoemd worden.

3. Het geloof reinigt de wil, die dadelijk te proeven en te smaken gevende de liefde Gods in Christus, waardoor dezelve gewaar wordt, vrede met God door Jezus Christus te hebben, en blijdschap in de Heilige Geest, terwijl de liefde Gods in het hart uitgestort wordt; en deze geproefd hebbende, verlangt men niet naar de zondige begeerlijkheid, maar integendeel zegt de ziel: De liefde van C h r is t u s dringt mij, dit oordelende, dat indien één voor allen gestorven is, ik ook behoorde gestorven te zijn aan alles wat geen God en Jezus is, 2 Kor. 5:14, 15.

4. Het geloof buigt ook de ziel, om de wil van God in alle gevallen, die Hij over haar brengt, als heilig, wijs en goed te omhelzen, en te zeggen: *Uw wil, O Heere geschiede; leid mij door Uw raad, en laat ik steeds lust hebben, bekwaamheid en volvaardigheid, om mij zelf te verloochenen, mijn kruis op mij te nemen, en U als een blinde te volgen in een weg, die ik niet geweten heb.* En dat ik dit mag zeggen van al uw wegen:

Zijn ze zuurheid, zijn ze zoetheid,
Laat ons altijd zwijgen stil;
Want de wezenlijke Goedheid,
Maakt het goed met dat Hij 't wil.

c. Het geloof, als een werkzaam bezit, reinigt ook *het oordeel,* hetzelve rechtmatig doende oordelen van de Heere en zijn weg, als de enige en veilige weg tot eeuwig behoud. En er wordt zulk een kracht bij het gevelde oordeel gezet, dat het een bevestigd voornemen wordt, om de rechten en instellingen van God te onderhouden. Terwijl de ziel zich over Gods getuigenis verblijden moet, meer dan over alle rijkdom. Waarom het voor haar, door het geloof met Jezus verenigd, enige blijdschap is wèl te doen.

d. Het geloof reinigt ook *het geweten;* en dat wel:

1) In de eerste geloofsoefening, gaande tot Jezus' bloed, als de geopende fontein tegen de zonde en onreinheid, om in dat bloed van Jezus Christus, de Zoon van God, ingedompeld, en van alle zonde gereinigd te worden. En dus wordt het geweten gereinigd van dode werken, en de ziel in staat gesteld, om de levende God te dienen.
2) In de dagelijkse werkzaamheid, het geweten geen rust of geen vrede gewaar laten worden onder begane zonde; totdat men dadelijk opnieuw op het Lam Gods ziet en Jezus aanneemt door het geloof, om van begane zonde vrijgesproken te worden.
3) Het geweten vrijmoedigheid gevende, om, op grond van Jezus' borgtochtelijke gerechtigheid, tot God te gaan, ten einde barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

e. Door het geloof worden *de hartstochten* ook gereinigd en teruggeroepen van al dat zweven over de bomen. Dezelve worden aan verstand en wil onderworpen, en op het rechte voorwerp, een Drie-enige Verbonds-God, gevestigd, om Die boven alles te schatten en te waarderen. *Want u die gelooft, is Hij (Jezus) dierbaar,* 1 Petrus 2:7.

f. *Het geheugen* wordt door het geloof gemaakt tot een goede schatkamer, om daaruit voort te kunnen brengen de goede dingen, die er in opgelegd zijn. Want hierin worden al de woorden, die Jezus tot de ziel spreekt, bewaard, zodat het oude en nieuwe dingen kan voortbrengen, en vertellen, wat de Heere aan de ziel gedaan heeft. Is het geloof niet

werkzaam, dan bespeurt de ziel, dat zij verward is, nergens in kan geraken, en dat haar tong aan haar gehemelte kleeft; maar straalt het geloof in het geheugen, *dan geeft haar hart goede reden op, en spreekt zij haar gedichten uit van haar Koning,* Ps. 45: 2.

Als het geloof nu alzo het hart reinigt, dan wordt ook de uitwendige mens gereinigd, doch ik zal hierover niet uitweiden.

B. Gezien hebbende hoe het geloof werkt tot reiniging van de ziel en al de vermogens derzelve, zullen wij uw christen-aandacht ook tonen, hoe het geloof tot reiniging werkt in de loop van het leven van een Christen. Want hij, wiens ziel gereinigd wordt door het geloof, wordt ook steeds in al zijn doen door dat zelfde geloof geheiligd. Let dan op de volgende zaken:

a. Het geloof reinigt het hart, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel op een levendige en hartsmeltende wijze de zonde in haar eigen natuur ziet. Het geloof doet de ziel niet alleen zien de gruwelijke godonterende en verdoemelijke aard van de zonde, maar het brengt de ziel bij Jezus in de hof van Gethsemané, om Hem daar te zien, als een worm op de aarde kruipende en grote bloeddroppelen zwetende, door de last van Gods toorn, die op Hem lag. Het brengt de ziel op Golgotha, en daar ziet zij, dat het haar zonden zijn geweest, die de doornen en nagelen waren, die Hem zijn Godebloed uitgedrukt hebben. Zij hoort Jezus als tot haar zeggen: *Zie, ziel, hoe veel Ik voor u heb moeten uitstaan; wat gij Mij kostte, eer gij verlost kon worden. O, deze straf en striemen kwamen op Mij, eer gij vrede of genezing kon krijgen.* En dan zegt het geloof: *Lieve Jezus! Hebt Gij dat voor zulk een monster, als ik ben, uitgestaan? O, laat mij niet meer zondigen!* En de gelovige komt met Maria en zegt: *O, dierbare Jezus! Gij hebt mij veel vergeven, ik heb U ook zo lief, laat mij slechts aan Uw voeten zitten, dezelve met hete tranen van kinderlijke droefheid wassen, en met mijn haarlokken afdrogen.* Nu ziet de ziel Hem, die zij doorstoken heeft, en zij treurt!

b. Het geloof reinigt, in zoverre het de gelovige, die zich met de zonde wederom bezoedeld heeft, de geopende fontein onder het oog brengt, om in die Jordaan van zijn melaatsheid gereinigd te kunnen worden. De ziel wordt duister door de zonden; zij weet niet, wat zij er mee zal aanvangen. Dan zegt haar hart eens: O, ik zondig zo aanhoudend, dat ik aan Jezus, die ik zo dikwijls terg met mijn zonde, niet durf denken. 'Ja', zegt het geloof, 'was Hij een mens van gelijke beweging als gij, het was gedaan. Maar Hij is de Jehovah, Die niet verandert, en daarom worden de kinderen Jakobs niet verteerd. Hij vergeeft menigvuldiglijk. Er is niet slechts één vergeving bij Hem, maar vergevingen zijn er bij Hem, opdat Hij gevreesd mag worden'. Maar o, zegt de ziel, ik vrees, dat mijn smet niet in Zijn volk vallen kan; want mijn overtredingen zijn zo groot! 'Laat dat zijn', zegt het geloof, 'Hij is gekomen om zondaren zalig te maken, ja de allergrootste. En gij trage ziel om te geloven, weet gij niet, dat het einde van Zijn komst is, om vrije genade te verheerlijken? Hoe groter uw zonden dan zijn, hoe meer de genade van de Heere groot gemaakt kan worden.' Ja, zegt de ziel, dat heb ik wel in het eerst geloofd, maar ik wijk gedurig af, ik wordt niet reiner en heiliger, en daarom vrees ik, als ik gedurig tot Hem om vergeving ga, dat ik de vrije genade zou misbruiken, en Jezus tot een dienstknecht van de zonde stellen. Doch het geloof zegt: 'vrees dat niet; want het is Jezus' ambt, in hetwelk Hij gesteld is van de Vader, om vergeving en bekering van zonden te geven, en hoe meer ruimte gij de liefderijke Jezus in Zijn ambt geeft, hoe liever Hij het heeft. Ja

Hij neemt het u kwalijk, als gij niet gedurig tot Hem vlucht'. Hoe kan ik komen, zegt de ziel, ik heb de gestalte, de zielsverbrijzeling, de verslagenheid en verootmoediging niet, die in een komende moest zijn? 'Wilt gij dan eerst uzelf helpen, en dan komen, om geholpen te worden?' Zegt het geloof. 'Wilt gij iets als een prijs tot de markt van vrije genade toebrengen? Dat is de weg niet. Jezus' bloed krijgt geen meerdere kracht door uw weekheid; of gij hard of week zijt, Jezus' bloed is even krachtig. Waarin zal een diamant kunnen gesmolten worden, dan hier in dit bloed? Het is door te zien op Hem en te komen tot Hem, die gij doorstoken hebt, dat gij eerst treuren zult.' Ik wilde het wel doen, zegt de ziel, maar ik tast daarnaar als een blinde naar de wand. Het geloof zegt: 'O, Doe uw ogen maar open, de Fontein is zo ver niet, dat gij zoudt moeten zeggen: Wie zal ten hemel opvaren om dat heil af te halen, of nederdalen in de afgrond, om het op te brengen? Neen, het is nabij, zie daar het is openstaande: *Die wil, die kome en neme van de wateren des levens om niet.'*

c. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel tot ogen en voeten strekt, om de Fontein te zien, en er dadelijk naar toe te gaan. Het geloof zegt: ik zie daar de Fontein, ik zie die openstaande voor die, die wil.; Ja, ik zie deze voortvloeiende zelfs tot de grootste der zondaren. Ik hoor de Bruidegom zeggen*: Komt, ja, die wil, die kome, en neme de wateren des levens om niet.* Hierdoor worden de voeten geschoeid met de bereidwilligheid van het Evangelie, tot gehoorzaamheid aan Gods gebod, om in Zijn Zoon te geloven. En de ziel zegt: *Zie, op uw woord; Heere Jezus! kom ik tot U.* O, nu worden de voeten lichter dan die van de hinden of reeën, en de ziel komt al de zwarigheid te boven, en gaat zich wassen van top tot teen in deze Fontein van het heil, waaruit zij, die te voren als tussen twee rijen van stenen, (of, gelijk de Engelsen het vertalen, onder de zwarte potten lag,) te voorschijn komt als een duif, hebbende haar vleugels overdekt met zilver, en haar veren met uitgegraven géluwen goud, Ps. 68:14. Want zij wordt opnieuw gewassen in het bloed van het Lam. En de Hogepriester Jezus zegt tot die, die als een melaatse stond: *Ik wil, word gereinigd!* En terstond wordt hij rein.

d. Het geloof reinigt, voor zover de ziel hier bekwaam gemaakt wordt, om gedurig haar hart in Jezus' hand te stellen, opdat Hij door Woord en Geest, en al de middelen, die aan haar ten koste gelegd worden, heiligen en reinigen mag. *O*, zegt de ziel, *Ik ben onmachtig om het te doen, het is Uw ambt, dat Gij op U genomen hebt, dat Gij uw volk wilt reinigen. Ik wil in uw Middelaarsambt en werk niet intreden.* Daarom geef ik mij in Uw hand, als leem in de handen van de grote Pottenbakker, met een nederige zucht: *Heilige Jezus! heilig mij, opdat ik heilig zij, gelijk als Gij.* O Heere! Zegt de ziel, *houdt Gij maar gedurig uw hand aan het werk, mijn hart steeds verenigende tot de vreze van Uw naam.*

e. Het geloof reinigt, voor zover het hierdoor is, dat de ziel in Jezus steeds blijft, gelijk de rank in de wijnstok; waardoor zij vruchten draagt, daar de wijnstok haar draagt en gedurig leven en groei en vruchtbaarheid aan de rank geeft, Joh. 15 :4, 5. Zodat de ziel, in Jezus blijvende, en van Hem, als een arme en machteloze, ter verkrijging van voorkomende, medewerkende en achtervolgende genade, zich ten volle overgevende in Zijn handen, uit Zijn volheid ontvangt genade voor genade, dat is, de ene voor, en de andere na; of, genade voor de ontvangen genade, om die te versterken. Waardoor de ziel als een goede wijnstok, op een vette heuvel geplant, goede en rijpe druiven voortbrengt tot heerlijkheid van God.

f. Het geloof reinigt, voorzover het nu hierdoor is, dat de ziel leeft op de Goddelijke beloften, en staat maakt, dat Hij, die het gesproken heeft, het ook doen zal, En dus gaat zij met de belofte tot God in de gebeden, roepende en worstelende met God, *dat Hij gedenken wil aan het woord tot zijn knecht gesproken, waarop Hij haar heeft doen hopen.* Hierdoor, zegt Petrus, 2 Petrus 1:4, worden de gelovigen der Goddelijke natuur deelachtig. Zie meer over dit stuk in: *"Het leven des geloofs op de beloften."*

g. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel vergewist, hoe zwaar het strijden en vechten in dit worstelperk mag vallen, dat het Gods werk is, waarin zij bezig is. Dat zij mede voert de oorlogen des Heeren; dat Die, die met haar is, meer is, dan die tegen haar zijn. Dat de overwinning door Christus' overwinning zo zeker voor haar en haar medestrijders is, dat zij niet alleen overwinnen zullen, maar méér dan overwinnaars zullen gemaakt worden. Hierdoor wordt de moeden kracht gegeven, en de sterkte vermenigvuldigd aan diegene die geen macht hebben.: Hetgeen hun in het geloof doet staan, en zich mannelijk gedragen; want zij worden versterkt in de Heere, om de ganse dag in Zijn Naam te wandelen, Zach. 10:12.

h. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel doet zien op de hemel, die stad, die fundamenten heeft, wier Kunstenaar en Bouwmeester God is. O, als de ziel hierop ziet, dan wordt zij gewillig gemaakt, om de hitte van de dag en de koude van de nacht uit te staan. Ja zij wil wel in tranen zaaien, dewijl de tijd haast zal aankomen, om met vreugde te maaien. Dit geeft de gelovigen een volvaardigheid van het gemoed, om alle last af te leggen, en de zonde, die hen zo lichtelijk omringt; opdat zij alzo zonder hindernis lopen mogen, om de prijs te verkrijgen, de kroon van de eeuwige heerlijkheid en rechtvaardigheid, die God, de rechtvaardige Rechter, hun geven zal. Dit moedigde Jezus zelf aan in zijn gehoorzaamheid; in Hebr. 12:2 zegt de apostel van deze Overste Leidsman, dat Hij, om de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht.
Op deze vergelding van het loon zag ook het werkzaam geloof van de oude heiligen, en zij werden door die werkzaamheid gereinigd. In Hebr. 11:13-16 zien wij van de gelovigen vóór Mozes, *dat zij door het geloof beleden hebben, dat zij gasten en vreemdelingen waren.* Die nu zulke dingen belijden, betonen klaarlijk, dat zij een ander vaderland zoeken, en indien zij aan dat vaderland gedacht hadden, van hetwelk zij uitgegaan waren, zij zouden tijd gehad hebben, om weer te keren. Maar zij zijn begerig geweest naar een beter, dat is, naar het hemelse, die stad, die fundamenten heeft. Deze was het, welke zij door het geloof verwachtende waren, en daarom schaamt zich God hunner niet, om hun God genaamd te worden; want Hij had hun een stad bereid.
Hoe duidelijk staat dit ook van Mozes aangetekend, vers 24-26: aldaar zegt de apostel van hem aan het slot van vers 26, *dat hij zag op de vergelding van het loon.* Dit had nu deze uitwerking op zijn gemoed, dat hij weigerde een zoon van Farao's dochter genoemd te worden, vers 24. Dat hij verkoos liever met Gods volk kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting van de zonde te hebben, vers 25. Maar het gaat nog al hoger, want door dat gelovig zien op de vergelding van het loon, achtte hij de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte, vers 26.
Deze zijn de voornaamste werkingen van het geloof, waardoor het hart gereinigd wordt.

Wij zouden er nog vele andere kunnen bijvoegen uit onze aantekeningen; maar wij vrezen, dat wij uw aandacht te zeer zouden vermoeien. Had God nu dit aan de heidenen gedaan, het was dan in genen dele billijk, een ondraaglijk juk op hen te leggen.

B. Toepassing.
A. Ziet daar, mijn geliefde toehoorders, de weldaad, die God aan de bekeerde heidenen bewezen had, en die Hij ook bewijst aan allen, die Hij van zondeschuld vrijspreekt. Want ofschoon de rechtvaardigmaking en de heiligmaking van elkaar onderscheiden zijn, nooit zijn deze nochtans van elkander gescheiden, maar gaan als broeder en zuster hand in hand. Die God rechtvaardigt, die heiligt Hij ook, opdat zij het beeld van Christus gelijkvormig zouden worden. Wij worden zalig gemaakt, niet uit de werken van de rechtvaardigheid, die wij gedaan hebben. Evenwel een ieder, aan wie God deze weldaad bewijst, wordt ook vernieuwd in de geest van zijn gemoed.
Laat ons derhalve deze verklaarde waarheid nader overbrengen en tot een nuttig gebruik maken.

B. Deze waarheid levert ons op:
A. Stof tot wederlegging van diegenen, die afdwalen van de zuivere leer van de ware Hervormde Kerk.
1. Als daar zijn de Roomsen, die onze heilige leer lasteren. De blinden in het Pausdom lerende, dat wij ten enenmale de goede werken als onnodig aanmerken, en dat onze leer zorgeloze mensen maakt. Maar gij ziet het tegendeel, mijn geliefden! Want ofschoon onze werken niet zijn de oorzaak van onze rechtvaardigmaking, nochtans is het geloof, waardoor wij gerechtvaardigd worden, geenszins een dood, maar een werkzaam geloof, *zich benaarstigende, om bij het geloof deugd te voegen, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen,* 2 Petrus 1:5-7. Hierdoor toch is het, dat wij onze roeping en verkiezing vast maken voor onze eigen ziel, dewijl het onmogelijk is, zonder heiligmaking God te zien. Het is Paulus' vermaning aan Titus, die in onze kerk recht opgevolgd wordt, Titus 3:7,8: *Opdat wij gerechtvaardigd zijnde door zijn genade, erfgenamen zouden worden naar de hope des eeuwigen levens. Dit is een getrouw woord, en deze dingen wil ik, dat gij ernstiglijk bevestigt, opdat degenen, die aan God geloven, zorg dragen, om goede werken voor te staan: deze dingen zijn het, die goed en nuttig zijn voor de mensen.*

2. Deze waarheid dient tot wederlegging van alle Pelagianen en Pelagiaansgezinden, die de arme machteloze ziel aandrijven, om haar eigen hart te reinigen door de krachten van haar eigen vrije wil, alsof deze door de zonde niet dood was in zonden en misdaden. En hoezeer is het te betreuren dat in vele boeken alleen aan de mens voorgeschreven wordt een heidense zedenkunde onder christelijke bewoordingen en dat op het slot niets anders dan een verbond der werken te vinden is: *doet dit, en gij zult leven.* De apostel leert het hier geheel anders. Hij zegt, dat God het doet, niet door de kracht van de vrije wil, maar door de kracht van het geloof, waardoor de ziel alles uit Jezus' volheid ontvangt, wanneer zij in Jezus blijft, gelijk de rank in de wijnstok, opdat zij vrucht mag dragen. Wij geloven wel, dat wij verplicht zijn ons zelf te reinigen, dat God recht heeft zulks van ons te eisen. Maar wij geloven tevens, dat, zal het doen Gode behagen, het door het geloof moet geschieden, en dat God het is, die door zijn Geest beide het willen en het volbrengen ter heerlijkheid van Zijn eigen Naam werkt.

3. Deze waarheid dient tot wederlegging van de wetsbestrijders, die in het begin van de Hervorming in Duitsland opstonden en zeer godslasterlijke dingen, aangaande God en de verplichtingen van de mens leerden; gelijk in de Duitse godgeleerdheid vooral te zien is. Deze dwaling sloeg zeer schielijk over naar Engeland, alwaar velen deze enigszins hebben gezuiverd en aangenomen, als schijnende veel klaarder Christus te verhogen en de mens te vernederen. Onder deze zijn de voornaamste geweest Doctor Grisp, die drie delen geschreven heeft onder de titel: *Christus alleen verhoogd,* enz. Saltmarsch, die een boek geschreven heeft hetwelk hij noemt: *De Vrije Genade, voortvloeiende tot de grootste der zondaren.* Town, en anderen. Naderhand zijn deze dwalingen in Nederland bij velen aangenomen. En ofschoon zij, mijn geliefden, voorgeven Christus en de vrije genade te verhogen, zo zijn zij slechts godloochenaars in de grond van de zaak. De zalige Rutherford, in zijn boek: *Christus stervende en zondaars tot Zich trekkende* genaamd, heeft hen grondig weerlegd, en hun gevoelens tot enige hoofdstukken teruggebracht. Die de taal machtig is, kan hem lezen, blz. 574, 575, enz.

Ik zal slechts tot uw onderrichting zeggen, dat zij het geloof, als een lijdelijk ding, zonder werkzaamheid van de mens, begrijpen te bestaan in een verzekering van Gods liefde in Christus tot iemand, en daaruit de vergeving van al hun zonden. Dat de gelovigen geen heiligmaking of poging tot heiligheid uit het nieuwe leven in zichzelf moeten zien, dewijl hun heiligmaking in Christus alleen is, en alle pogingen, om zich te heiligen en te reinigen, slechts een aflopen van God en een boeleren buiten God is. Dat een gelovige dan de grootste trap van heiligheid heeft, als hij ziet, dat er geen heiligheid in hem is, maar alles in Christus is, en dat hij in deze wil van God berust, en daarmee volkomen tevreden is, dat hij geen heiligheid in zich heeft, maar dat hij alles in Jezus heeft. Dat zijn zonden strekken tot het grootmaken van de genade van God, zowel als zijn deugden. En dat het hem evenveel moet zijn, of God verheerlijkt wil worden door zonde of deugd. Dat, indien Jezus hem laat zondigen, Jezus dan verplicht is, om toe te zien, hoe dat tot zijn heerlijkheid strekken kan.
Ik kan mij niet inlaten, om al deze goddeloze gronden te weerleggen. Ik hoop en bid, dat gij met mij deze gruwelen moogt verfoeien; en dat wij geloven mogen, dat zonder heiligmaking in ons te zien, wij ook God nooit zien zullen; O, mijne geliefden, het rechte geloof is een werkzaam geloof, een geloof hetwelk het hart reinigt.

4. Maar laat ons nu wat nader tot ons zelf komen, om uit deze waarheid iets naar elks toestand te zeggen. Gij ziet, mijn geliefden! dat waar het waar zaligmakend geloof is, dit niet ledig is, maar zich in werkzaamheid openbaart, het hart reinigende. Als wij nu:

a. tot de algemene hoop komen, en hun gedrag en hun wandel nagaan, hoe klaar zal het gezien kunnen worden, dat zij nog in de onreine modderpoel van hun zonden liggen, wat zij ook hopen en voorgeven. Hoe velen zijn er niet, die in allerlei openbare zonden leven, die het kleed van satan dragen, en pronken met zulke zonden, die Gods rechtvaardig oordeel over de zondaar brengt. Die een aangezicht hebben, dat weigert schaamrood te worden, hun nek, schoon dikwijls bestraft wordende, verharden, en met de zwijnen de ganse dag liggen te wentelen in het slijk en de modder van hun zonden; gelijk daar zijn: Vloekers, de naam van de Heere gedurig misbruikende; sabbat-schenders, Gods dag in ijdel vermaak, gasterijen en dronkenschap doorbrengende; leugenaars, meinedigen, achterklappers, onrechtvaardigen. Hoe zouden de heidenen en Turken, als zij horend van onze leer, van onze heilige belijdenis, de wandel van velen zagen, niet verbaasd staan, dat zulke dingen beleden en zo goddeloos betracht worden! Moet het niet tot schaamte strekken voor de Christenen, dat er meer ondeugden bij hen in zwang zijn dan onder

de Turken? Zullen de heidenen, die alleen door het licht van de natuur zo veel lusten ten onder gebracht en zo veel goede dingen in het lichamelijke betracht hebben, niet opstaan en tegen velen in de dag van het oordeel getuigen?

b. Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij door de kennis van de waarheid de uitwendige besmetting ontvloden zijn, evenwel verborgen zonden en verdorvenheden aan de hand houden, deze als rechterogen en rechterhanden verschonende en dienende, en er zo aan verbonden blijven, dat zij er niet van af te trekken zijn! O, mijn geliefden! Het is onmogelijk, God en de zonde te samen lief te hebben en te dienen; het werk van reiniging begint in het hart, en waar het is, zegt men alle zonde, geen enkele uitgezonderd, de dienst op.
c. Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij enige gezetheid schijnen te hebben, om zich zelf te reinigen, het slechts uit benauwdheid en slaafse vrees voor de straf doen, geen bekoorlijkheid in de deugd zelf zien, en alles tot hun eigen reiniging verrichten, niet door het geloof, maar in hun eigen kracht! Ach, arme mens! Gij zult nimmer in die weg voorspoedig zijn; want zonder geloof is het onmogelijk God te behagen.
d. Hoe velen zijn er, die op deze en gene trappen van reiniging rusten, en menen dat het nu met hen wel is, omdat zij enige dingen doen! Daar, indien het recht gesteld was, de mensen naar de volmaaktheid zouden jagen; en daar op uit zijn, om van alle besmetting van het vlees en van de geest gezuiverd te worden.
e. Hoe velen zijn er ook, die de vrije genade te veel misbruiken, denkende: het geloof is het al, en die zeer veel kunnen spreken van het geloof en de vrije genade; maar is het geloof goed, is het van Gods maaksel? O, dat geloof brengt een gestalte in de ziel, dat werkt tot reiniging, en heiligt het hart, waar het in is.

O, hoe ellendig en beklagenswaardig is uw toestand! Mocht God u allen het recht doen zien, en zwaar op uw ziel drukken! Gij zijt geheel onrein in Gods oog; uw ziel is als een kooi, vol van allerlei onrein gevogelte; elk vermogen is bezoedeld en verdorven; in u woont niets goeds. Leest met aandacht Rom. 3: 10-18, daar zult gij zien, hoe gij bestaat. Deze onreinheid kleeft zeer vast aan u, zij is in u geworteld; al het water van de zee kan hetzelve niet wegnemen; al wast gij u met zeep en salpeter en sneeuwwater, zo zoudt gij evenwel niet rein zijn.
Datgene, hetwelk onrein is, zal ook in het nieuwe Jeruzalem niet ingaan. O neen! God haat al de werkers der ongerechtigheid. Hij kan geen gemeenschap met hen oefenen, maar zal hen uit Zijn mond spuwen, en overgeven aan de satan en zijn engelen, om geworpen te worden in dat eeuwige vuur, waar wening is van de ogen, waar de worm knagen zal, waar de tanden knersen zullen in alle eeuwigheid. O, dat gij dan bewogen mocht worden, om in deze uw dag acht te geven op hetgeen tot uw vrede dient, eer het verborgen wordt voor uw ogen. Opdat gij daarnaar moogt staan, dat God het geloof in u werke, om u met Christus te verenigen, en door de kracht van Hem bekwaam gemaakt te worden om deel te hebben in de erve van de heiligen in het licht.

B. Maar, gelovigen! Deze is de weldaad, die God aan u bewezen heeft, en die door de werkzaamheid van uw geloof trapsgewijze voortgaat van deugd tot deugd en van kracht tot kracht, totdat gij voor God in Sion zult verschijnen. Hierover was wel veel te zeggen, doch wij zullen slechts kort zijn, dewijl zoveel alreeds gezegd is.

a. O, hoezeer moest gij uw hart verwijd vinden, om de Heere de grootheid toe te brengen, Zijn Naam te roemen, dat Hij op u neergezien heeft, dat Hij in zulk een spelonk, zulk een onreine ziel heeft willen komen, om daarin te wonen, die van alle besmetting te zuiveren, en u Zijn heerlijk beeld gelijkvormig te maken. Terwijl Hij

anderen laat liggen, om zich in het slijk van hun zonden te wentelen. Zoudt gij maar iets daarvan kunnen zien, dan zoudt gij moeten uitroepen: *o Heere, wie ben ik, dat Gij mij met zulk een uitnemende liefde hebt liefgehad, om mij bekwaam te maken, om deel te hebben aan de erve van de heiligen in het licht!* Ja, gij zoudt verlangen, om te staan voor de troon, om uw eeuwige halleluja's te paren met de rechtvaardigen in het licht, en te zeggen: *Hem, Die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid,* Openb. 5:13.

a. Maar gij zult mogelijk zeggen*: konden wij het geloven, konden wij het zien, dat ons geloof onze harten reinigde, dan zouden wij zekerlijk ons verplicht vinden, om God te loven.* Maar wij vrezen en bekommeren ons steeds daarover, dat ons geloof niet goed is, omdat wij zo weinig van de uitwerking zien. Enigen zullen zeggen: ik zie zo veel onreinheid in mijn ziel, in mijn werkzaamheid, in mijn daden, dat ik niet denken kan, dat er enige reinheid in mij is. Maar, ziel! Maak niet al te voorbarig een besluit tegen u zelf; want gij hebt mogelijk meer dan gij denkt.

1. Wordt gij niet nu en dan gewaar, dat gij innerlijk aangedaan wordt over uw ongelijkvormigheid en algehele zondigheid, en dat gij zulk een lust daarin hebt, als uw ziel daarover enigermate week is, dat gij het hart wel in jammer en bittere klachten wilde uitstorten, als water voor het aangezicht van de Heere?
2. Kunt gij ook niet zeggen, dat, ofschoon de zonden u menigmaal overrompelen, gij evenwel betuigen kunt dat het de volkomen begeerte van uw hart is, dat het God believen moge, dezelve alle met wortel en tak uit te roeien, en dat gij er geen wilde sparen of koesteren, maar van alle bevrijd worden?
3. Vraag u zelf af of gij niet bespeurt liefde tot de weg van godzaligheid, of gij niet kunt zeggen: *Heere, in al Uw geboden, geen uitgezonderd, heb ik lust?*
4. Of al uw gebeden en smekingen niet zijn, dat het Gode believen mocht uw hart te verwijden in het pad van Zijn geboden, om daarin te lopen, zonder moede of mat te worden? Zo gij dat en al het gezegde kunt bespeuren, vrees niet! Gij hebt de beginselen van de reiniging, waarvan gij gehoord hebt.

b. Een ander zal zeggen*: wel, waarom moet ik zo met verdorvenheid strijden tot het einde toe?* Omdat het Gods wil is, opdat gij gedurig van Jezus moogt afhangen.

c. *Is het Gods wil,* zegt een ander, *mag ik dan wel bidden, dat de zonde met wortel en tak mocht uitgeroeid worden?* O ja!

- Daartoe wordt gij vermaand heilig te zijn, gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is.
- Paulus jaagde naar de volmaaktheid.
- Daardoor toont gij uw oprechtheid, hoe gij verlangt van alle zonden bevrijd te worden.

d. *Maar ik word moedeloos, ik zie niet, dat ik iets vorder in de reiniging van mijn hart.* Wacht u toch voor moedeloosheid en ongelovigheid; maar zoek veeleer na te gaan, waar het u vandaan komt, dat gij niet meer vordert.

- Mogelijk is er enige begeerlijkheid, waaraan uw hart te veel verkleefd is.
- Mogelijk staat gij naar reiniging van de smet, zonder gedurig uw werk te maken om eerst van de schuld gereinigd te worden.
- Mogelijk staat gij naar reiniging, maar niet op een gelovige wijze, gelijk gij het hebt horen beschrijven.

- Mogelijk zijt gij niet werkzaam in de gebeden; want dan werkt de ziel op de rechte wijze, als zij al biddende het geloof oefent, en als de oefening van haar geloof haar aanhoudend maakt in het gebed.

Ik behoef, hoop ik, u niet op te wekken, kinderen Gods! om u te reinigen: O, gij hebt daartoe lust als Jezus' duive. Laat het dan gezien worden; wij hebben de geloofsweg voorgeschreven, staat toch naar die werkzaamheden, zij zullen u niet ledig laten.
Laat dit u troosten, dat God het op Zich genomen heeft, dat de tijd haast aankomt, wanneer gij volmaakt zult worden in heiligheid, en terstond overgaan in de heerlijkheid, om God in volmaaktheid te dienen tot in alle eeuwigheid. Het zij zo! **Amen.**

4 HET GELOOF, een genade die Jezus Christus op een zeer hoge prijs stelt

1 Petrus 2:7 ***U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.***

I. INLEIDING.
Een boom wordt aan zijn vruchten gekend, of deze goed of kwaad is. Want een goede boom brengt goede, maar geen kwade vruchten voort, en een kwade boom brengt kwade, maar geen goede vruchten voort, gelijk Jezus duidelijk leert, zeggende, Matth. 7:16: *Aan hun vruchten zult gij hen kennen.* Evenzo is het met de mensen gelegen. Zij kunnen aan zich zelf en aan anderen uit hun werken en betrachtingen bekend worden, of zij bekeerd of onbekeerd zijn; want een onherborene kan onmogelijk die werkzaamheden hebben, die een wedergeborene heeft; zijn beste dingen zijn slechts zure en onrijpe druiven, van welke de Heere een walg heeft, zeggende, Jesaja 66; 3, 4: *Wie een os slacht, slaat een man; wie een lam offert, breekt een hond de hals; wie spijsoffer offert, is als die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer, is als die een afgod zegent. Deze verkiezen ook hun wegen en hun ziel heeft lust aan hun verfoeiselen. Ik zal ook verkiezen het loon van hun handelingen, en hun vreze zal Ik over hen doen komen.*
De oprechten worden als goede bomen door hun vruchten gekend. Want in Christus ingeplant zijnde brengen zij goede vruchten voort. En onder deze alle is er geen klaarder teken, dan de liefde en hoogachting, die zij voor Jezus in hun harten vinden. Dit zien wij in David, Ps. 18 : 2: *Hoe hartelijk heb ik U lief o Heere, mijne Sterkte!* In Asaf, Ps. 73:25: *Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U begeert ook mijn ziel niets op de aarde.* En Maria, die, omdat Jezus haar veel vergeven had, Hem ook uitermate liefhad. En hier in onze tekstwoorden: *U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.*

De Apostel, de verstrooide Joden vermaand hebbende, om naar de redelijke en onvervalste melk van Gods Woord zeer begerig te zijn, toont hun aan dat God Jezus gelegd had tot het enige Fundament van zaligheid, tot Wie zij komen moesten, om als levende stenen er op gelegd te worden. En hij dringt dit aan, omdat Jezus hun dierbaar was, ofschoon vele anderen Hem verworpen hadden.
In de woorden komt ons voor:

A. De beschrijving van de personen, van welke de Apostel spreekt: *Het zijn diegenen, die geloven.*
B. De getuigenis, welke hij van hen geeft: *Hij is u dierbaar.*

II. Het lichaam der predikatie, waarin begrepen zijn twee hoofddelen.
A. Verklaring, en wel van het:
A Eerste deel, waarin ons voorkomt een omschrijving van diegenen, wie Christus dierbaar is: *U dan, die gelooft.* Hier worden de kinderen van God omschreven van de eerste en allervoornaamste genade, die God de Heilige Geest in het hart van de uitverkorenen werkt, namelijk het zaligmakend geloof waarvandaan Gods volk gelovigen genaamd worden. Verwacht van ons geen brede beschrijving van het zaligmakend geloof; dat hebben wij alreeds gegeven. Alleenlijk, Gods volk zijn diegenen, die geloven om de volgende redenen:

A. Vermits de Heilige Geest het dierbaar geloof in het harte werkt in de krachtige roeping, waarvandaan Hij genoemd wordt de Geest van het geloof, 2 Kor. 4: 13. En

niemand kan Christus de Heere noemen, dan door de Heilige Geest. Vermits nu het zaligmakend geloof zulk een bijzonder werk van de Heilige Geest is, hetwelk Hij alleen werkt in de uitverkorenen, zie ik melding gemaakt van het geloof van de uitverkorenen, en Paulus zegt: *Het geloof is niet aller*, 2 Thess. 3: 2.
B. Gods volk zijn dezulken, die geloven, vermits het leven, dat zij leven, door het geloof is. Het geloof verenigt hen met de Tweede Adam, Die een levendmakend Hoofd is. En het geloof hen dus op het allernauwst met de fontein van alle leven verenigende, maakt, dat zij leven en blijven in Jezus, om vruchten voort te brengen naar de aard van hun nieuw leven, Joh. 15:5.
C. Eindelijk, Gods kinderen zijn, die geloven; vermits zij al de daden van het geloof oefenen; deze is hier de allervoornaamste reden. Laten wij het slechts hoofdzakelijk beschouwen:

a. Zij zijn dezulken, die geloven, met krachtige zielsoverreding, dat zij in zichzelf verlorenen, ja dood- en doemwaardigen zijn in het oog van God en onmachtig om zichzelf te helpen. De verloren zoon verging van honger, en de geraakte was onmachtig om in Bethesda's water te gaan.
b. Zij zijn dezulken, wie het geloof van hun gemis rusteloos maakt, recht belastenen en beladenen, uitziende naar Jezus, de ware, enige en bestendige rust voor de ziel, Matth. 11:28.
c. Zij zijn dezulken, die arm blijven, bedelen om vrije genade en loutere ontferming, om genade te ontvangen en geholpen te worden ter bekwamer tijd.
d. Zij zijn dezulken, die zeer hongeren en dorsten naar de borgtochtelijke gerechtigheid, Matth. 5:6.
e. Zij zijn dezulken, die pogen uit zichzelf te gaan naar Jezus, met de verloren zoon opstaande en weerkerende.
f. Zij zijn eindelijk dezulken, die een aangeboden Jezus dadelijk met hun gehele hart aannemen en voor zichzelf omhelzen, opdat zijn Persoon, met al wat Hij heeft en doet, de hunne zijn mag; en dit doende, verlaten zij zich op Jezus, vertrouwende dat Hij hen nimmermeer verlaten zal, maar door Zijn kracht bewaren.
g. Dit is slechts een korte beschrijving van één die gelooft. Wilt gij het nog korter hebben: Die geloven zijn eigenlijk dezulken, die hun eigen gerechtigheid verlaten, zich onderwerpen aan de gerechtigheid van Christus Jezus, stellende het zegel op het aanbod van genade, dat God waarachtig is, en dus rustende op de Borg geheel en alleen, om door Hem behouden te worden.

B. Tweede deel. Nu zullen wij overgaan, om met onze Apostel aan uw christen-aandacht iets van Jezus' dierbaarheid te ontvouwen. Een zaak, die wij maar zullen kunnen doodverven; want waarlijk, het moet alle gedachten te boven gaan, overmits Jezus de banier draagt boven tienduizenden, en dat alles, wat aan Hem is, gans begeerlijk is voor een ziel, die Hem kent.

A. Wat de *letter* hier betreft, daar is weinig duisternis in; zodat de letterlijke aanmerkingen weinig te pas kunnen komen. Het enigste, dat wij aan te merken hebben, is, dat het grondwoord, door dierbaar vertaald, twee voorname betekenissen heeft, de ene niet strijdig, maar in alle opzicht aan de andere onderworpen; het betekent *dierbaar* en het betekent *eer*, en men kan de woorden dan vertalen: U, die gelooft, is Hij dierbaar, gelijk de onzen het gedaan hebben; of men kan het overzetten: U dan, die gelooft, is Hij *een eer of tot eer*. Beide, zo het ons voorkomt, moet hier in aanmerking komen.

B. Wat nu de *zaak* zelf betreft: wij zouden volgens ons bestek uit deze woorden uw christen-aandacht willen bepalen bij een zeer aangename eigenschap van het zaligmakend geloof, namelijk dat het geloof een genade is, die Jezus Christus op een zeer hoge prijs stelt: Hij is hun, die geloven, dierbaar, Hij is hun eer, hun heerlijkheid. Van beide iets, zo kort en klaar als doenlijk voor ons is.
1. Wat nu het eerste betreft, namelijk, *dat Jezus dierbaar is degenen, die geloven.* Elk weet of behoorde ten minste te weten, dat een zaak of een persoon dierbaar is vanwege de wezenlijke natuurlijke hoedanigheden en werkingen van deze. Zodat een ander, dat kennende door wezenlijke ondervinding, prijs en achting daarop stelt. Dit in zich zelf zo duidelijk zijnde, dat er geen ander bewijs nodig is, om het te betogen, dan het aandachtig lezen, zullen wij terstond maar overgaan, om van de zaak te spreken in deze orde:

a) zullen wij aanwijzen, waarin Jezus de gelovigen dierbaar is;
b) waarin de zielswerkzaamheid van een gelovige zal bestaan, als hij door het geloof zegt: Hij is mij dierbaar; en dan:
c) zullen wij de wegen, langs welke het geloof dit teweegbrengt, in het kort voorstellen.

a). Wat het eerste betreft, waarin wij aanwijzen zouden deze en gene zaken, in welke Jezus de ziel dierbaar is, zo moeten wij aanmerken, dat het ons oogmerk niet is, deze en gene stellige waarheden door te lopen en breedvoerig aan te wijzen, hoe Jezus dierbaar is als God, als de Zoon van God, dierbaar in Zijn ambten, Zijn staten, en wat dergelijke zaken meer zijn. Die lust heeft kan de Godvruchtige Eversdijk daarover lezen, in zijn *Messias' heerlijkheid,* 2e deel, pag. 778.

a. Jezus is de gelovigen dierbaar, *in Zijn eeuwige borgtocht.* De gelovigen klimmen door het geloof op tot het beschouwen van hetgeen in die eeuwige vrederaad beraadslaagd werd. Zij zien hoe Gods heiligheid, rechtvaardigheid en waarheid een grote eis hadden bij het vervallen en verloren menselijk geslacht vanwege de overtreding door Adam, en dat het zwaard van de Goddelijke wraak opgeheven was, om wraak te oefenen en toorn te vergelden. Hoe de mens geen enkel woord tot zijn verschoning kon inbrengen, nog ergens hulp van verwachten. Maar dat op het alleronverwachtst de Zoon van God Zelf een vredesbesluit deed, zeggende: *Mijn hart is in Mij omgekeerd, Mijn ingewanden rommelen, Ik trek al mijn berouw te samen: zie, o Vader, laat ze in het verderf niet neerdalen, Ik zelf heb verzoening gevonden! Laat Uw zwaard tegen Mij ontwaken, Die Uw Vriend en Metgezel ben, zo die maar ontkomen mogen. Laat Uw zwaard tot mijn ziel indringen; want er is in de rol des boeks van Mij geschreven: Ik heb lust, om Uw welbehagen te doen!* O, hoe dierbaar is Hij in dit opzicht de gelovigen! Hierin is liefde, dat Hij zulks op Zich nam voor zijn gezworene vijanden, en liet de ganse slag op Zich aankomen, opdat zij niet zouden aangeraakt worden. Was Jezus in dit opzicht zo dierbaar bij Zijn Vader, dat Hij als met verwondering uitroept: *Wie is deze, die zijn hart gericht heeft, om als Borg tot Mij te naderen?* Wat moet Hij niet uitverkoren en dierbaar voor al de gelovigen zijn! Hoe moeten zij niet uitroepen: *Hij draagt de banier boven tienduizenden!*

b. Jezus is de gelovigen dierbaar, in Zijn *borgtochtelijke gerechtigheid,* zoals Hij dadelijk aan beide de eisen van de wet voldaan heeft. In Zijn *lijdelijke* gehoorzaamheid is Hij dierbaar. Daarin ziet de gelovige Hem dadelijk als de Godmens, 's Vaders toorn dragende, in bittere angsten worstelende met de gehele

macht van de duisternis, bespot, gehoond en gesmaad, en een vervloekte kruisdood ondergaande. Opdat Hij daardoor stervende de gedreigde straf zou dragen, en daardoor de Zijnen een oorzaak van leven zijn zou. Hoezeer maakt dit Hem aan hen dierbaar! Vooral als zij denken, wie de lijdende Persoon was: de Godmens. Voor wie? Voor rebellen en vijanden. Met welk een bereidwilligheid? Zijnde gedrongen, totdat het volbracht werd. Welke zwarigheden Hij doorging. En dat de gedachten van hun snoodheid vóór en na hun bekering Hem niet terugtrok van zijn aangevangen werk. Ja, dat zij hierin de volkomen vergeving van al hun zonden hebben. O, zeide Zippora, Mozes' vrouw, tot hem: *Gij zijt mij een bloedbruidegom.* Wat mag de Kerk zeggen? Dat zij een bruidegom heeft die haar met zijn eigen bloed verlost heeft! Gelijk in het volgende. In Zijn *dadelijke* gerechtigheid, waarmee Hij dadelijk de gehoorzaamheid volbracht heeft, die de wet eiste, en dat voor hen. Want ofschoon een heilig mens de wet voor zichzelf moet gehoorzamen, Jezus echter moet nooit anders aangemerkt worden dan als de Godmens, die Zich tot deze gehoorzaamheid overgaf niet voor Zichzelf, maar voor anderen. Hierin is Hij nu dierbaar; de gelovige ziel ziet in al haar daden een onuitsprekelijk gebrek, maar zij kan op al de beschuldigingen zeggen: Jezus' heilig spreken, verkeren, slapen, eten, drinken, hemelsgezindheid, bidden, vertrouwen op Zijn Vader, dat is het mijne, tot overdekking van mijn onvolmaaktheid in al die plichten. O, welk een dierbare Jezus is Hij dan voor diegenen, die geloven!

c. Jezus is degenen, die geloven, dierbaar, omdat *Hij is de Spiegel,* waarin al de deugden van God gezien worden, op het allerheerlijkst uitblinkende. Daarin ziet de ziel de gestrengheid van de Goddelijke rechtvaardigheid, de vlekkeloosheid van Gods heiligheid, de onkreukbaarheid van de waarheid in de dreigtaal, doorstralende op een zeer heldere wijze, in het straffen van de zonden van de uitverkorenen, in Zijn Eigen Zoon, opdat alzo barmhartigheid en goedertierenheid tot de zondaar konden uitgelaten worden. Paulus zegt daarom*: Zijn heerlijkheid ziende als in een spiegel; wij worden in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid als door des Heeren Geest.* En Christus Zelf zegt: *Niemand kent de Vader, dan de Zoon, en diegene, aan wie de Zoon de Vader openbaart.*

d. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn werk,* dat Hij aan hun zielen gedaan heeft. O, wat zij ook vergeten mogen, dat zullen zij nooit vergeten, hoe Hij klopte aan hun hart, zeggende: *Doe open!* Hoe lieflijk Hij hun zwarigheden oploste, en hen lokte, ja hun hart beleesde; hoe dat alles toeging zonder dwang, trekkende hen met liefdekoorden en mensenzelen. O, hoe roept de ziel uit: *Dierbare Jezus! was er zoveel aan mij gelegen, dat Gij, om de toestemming van een hellewicht te hebben, stond te wenen, totdat Uw haarlokken nat waren met de dauw van de nacht!* Wordt de bekwaamheid van een kunstenaar het best uit zijn werk gekend, immers de weergaloze voortreffelijkheid en onnaspeurlijke dierbaarheid van de Heere Jezus Christus wordt door zijn gelovigen ook bespeurd uit hetgeen Hij aan hen gedaan heeft, omdat zij moeten uitroepen: *O, hoe dierbaar moet Hij niet zijn, Die zulke heldhaftige en roemruchte daden gedaan heeft, om mij uit de macht van de duisternis te verlossen!*

e. Jezus is zijn gelovigen dierbaar *in de ondertrouw,* die Hij met hen is aangegaan, Hosea 2:18, 19. Hoe verbaasd staat hun ziel niet, dat Hij zulk een arme, mismaakte, ellendige, diepschuldige in zulk een ondertrouw met Zich wilde aannemen, daar Hij de Immanuël is, Gods eigen, enige en zeer geliefde Zoon. En dat Hij nu uit kracht

van dat huwelijksverbond, die huwelijksvereniging, de hunne is, en zij de Zijnen, al het zijne aan hen overmakende en al hun grote en hoog opgestapelde schulden betalende, hun zijn onfeilbaar Woord gevende, dat Hij als hun Man voor hen zorgen zal, hun oorlogen alleen uitvoeren, daar zij thuis zullen blijven, om de buit uit te delen. Dat Hij hen nimmer zal verlaten; ja, ofschoon zij met anderen boeleren, als zij maar wederkeren, dat Hij al hun afkerigheid zal genezen en in stipte liefde zwijgen. O, welk een dierbaar Man! Al wat aan Hem is, is gans begeerlijkheid voor diegenen, die geloven!

f. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in het werk,* dat Hij verricht bij zijn Vader, voor Zijn gelovigen. Niet alleen in het bereiden van een woning voor hen in het huis van zijn Vader, waar vele woningen zijn, en in het uitzenden van zijn scepter, om velen tot onderwerping te brengen en bereidwillig te maken op de dag van Zijn heirkracht. Maar vooral is Hij hun dierbaar in Zijn voorspraak bij de Vader voor hen. Namelijk: zij zien, dat zij dagelijks zondigen én voor de Heere in vuile klederen moeten staan; dat de beschuldigers vele en machtig zijn. Maar o, hoezeer is dat tot hun versterking dat zij zien deze grote Hogepriester, met de namen van de Zijnen op Zijn borstlap geschreven; toetredende met Zijn verdiensten; en eisende, dat, hoe doemwaardig de zonden van de zijnen in hun natuur zijn mogen, zij niet mogen gestraft worden, maar de vrijspraak ontvangen. O, hoe dierbaar maakt dit Hem! Want telkens als door het geloof dus op Hem gezien wordt, worden de vuile klederen, waarin zij voor dit geloofsgezicht stonden, uitgetogen, en er worden wisselklederen aangetrokken en een koninklijke hoed op hun hoofd gezet, Zach. 3:4,5. Jezus is hierin zijn gelovigen zo dierbaar, dat zij somtijds uitroepen: *O, Heere Jezus! Hoe gaarne wil ik Uw lichamelijke tegenwoordigheid hebben; en met een Maria het daarop gezet heb, ik wil het missen, opdat Gij het werk dáár voor mij uitvoert. Ik wil wel door geloof leven, en over het uitstel van aanschouwen geduldig zijn, omdat ik zie, dat Gij noodzakelijk zijt bij de Vader, en ik wil mij door geloof op uw voorbidding verzekeren van de vergeving van mijn zonden, ofschoon ik het zo duidelijk niet gevoel. Want Gij bidt dag en nacht en de Vader hoort U altijd.*

g. Jezus is zijn gelovigen dierbaar *in Zijn verzegeling,* Ef. 1:13. *Nadat gij geloofd hebt zijt gij verzegeld geworden.* De ware gelovige vindt vele bestrijdingen over zijn staat en zijn aandeel aan Jezus. Al wat hij ondervindt wordt somtijds gehouden voor zijn eigen werk, of voor een werk van de Satan, of dat hij slechts een tijdgelovige is. Dit slingert nu zijn ziel op een krachtige wijze, doet hem zijn als een voortgedrevene, zonder troost, en brengt hem somtijds zó ver, dat hij in zijn haasten zou zeggen, dat hij Jezus nooit gekend of door het geloof gezien had. Nu gaat de twijfelmoedige ziel in haar binnenkamer, zij zet zich tot roepen tot Jezus; zij zegt: *Heere Jezus, is dit dat ik ondervind, mijn eigen werk of uw werk? Heb ik dat van mij zelf, dat ik mij zelf zo kan veroordelen en schuldig verklaren, dat ik als een melaatse en walgelijke in mijn eigen ogen ben; dat ik naar U hongerende ben, dat niets in de wereld mij verkwikken kan nevens U? Was het ook al bedrog, toen ik meende, dat ik mij aan U overgaf? Was het niet slechts mijn verstand, dat ik iets van uw gewilligheid zag? O, lieve Jezus, ik schrik voor zelfbedrog, ik ondervind, dat mijn hart bedrieglijk is, ik weet, dat men zeer nabij kan komen en de zaak evenwel missen, ja dat de satan zich in een engel van het licht kan veranderen; en het is mij evenwel om waarheid te doen. O, is het nog mis met mij, ontdek mij er aan, opdat ik met een leugen in mijn rechterhand niet verloren ga. En is het Uw werk, o, geef mij licht, om het te zien en het er voor te houden.* Het gebeurt na sommige keren, dat zulk klagen Jezus naderbij

brengt, en dat Hij het zegel op de ziel zet, zeggende: *Gij zijt de mijne!* Dat Hij haar overreedt, dat hetgeen zij ondervindt, Zijn Eigen werk is. En o, welk een blijdschap brengt zulks in de ziel, Jezus dierbaar makende, dat Hij zo goedgunstig een nieuwe blijk van Zijn liefde geeft, daar haar hart zo twijfelmoedig was.

h. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn zalige inwoning,* in het hart van Zijn volk. Geen waarheid wordt duidelijker geleerd dan deze, dat Jezus door het geloof in het hart woont. *Christus is in u, de Hoop der heerlijkheid.* Indien iemand Mijn stem hoort en opendoet, Ik zal tot hem inkomen, en woning bij hem maken. Die Mijn geboden bewaart; Ik en de Vader zullen tot dezulke inkomen. Hierin nu is Hij dierbaar, vermits Hij gedurig als de grote Huisheer Zijn hand aan de ziel, Zijn geestelijke tempel, houdt; Zijn huis bewaart voor allen, die er op aanvallen zouden, Zijn huis versierende met zijn geestelijke tegenwoordigheid, met Zich al het nodige tot voedsel en deksel meebrengende. Want waar Hij is, daar is geen gebrek; waar Hij is, daar is Hij met al Zijn volheid. En wat is die onuitputtelijk! Al de volheid der Godheid in Hem wonende. Uit Welke de gelovigen ontvangen genade voor genade, dat is, de ene genade voor, de andere na; dat is, genade om de ontvangen genade te bewaren en te versterken in haar wezen en haar werking, Opdat aldus Zijn geestelijk huis versierd mag worden, en elk ware oprechte, Gode een woonstede in de Geest zijn mag.

i. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn zalige leiding* van hen, door de woestijn naar Kanaän. Niemand heeft ooit gegronde reden, om daarover te klagen, en geen gelovige heeft het ooit gedaan, dan in een wangestalte van ongelovigheid. O, de gelovige ziel vindt Jezus in dit opzicht dierbaar, Hij is haar ontfermende Leidsman, haar Ontfermer zal ze leiden. En hoe? De lammeren vergadert Hij in Zijn armen, hen in Zijn schoot dragende; terwijl Zijn zorg niet ontbreekt omtrent de zogende moeders, om zich in alles te gedragen naar de gang van het werk. Hij zendt nooit een kruis, of Hij zelf draagt het zwaarste einde. Wat zeg ik? Hij draagt de ziel en haar kruis beide; en Hij geeft telkens nieuwe krachten naar nieuwe kruisen, de gelovigen de krachten doende vernieuwen, gelijk de arenden. Geen zo donkere weg is er ooit geweest, of Hij heeft de ziel er uit gered; en als het op het donkerst was, heeft Hij licht doen opgaan in de duisternis, tot verwondering en verbazing. Zodat zij mogen zeggen: Hij is een vriend ter middernacht, die juist zo wil leiden, dat het de Zijnen mag blijken, dat Hij alleen hun Redder is. Opdat zij bij elke stap Zijn goedertierenheid mogen roemen en Hem tot in eeuwigheid verheerlijken.

j. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn genade.* Er is niet alleen genade op Zijn lippen uitgestort, maar Hij heeft gaven ontvangen, opdat de wederhorigen bij Hem zouden wonen. Deze genade nu is velerlei. Daar is zijn vergevende genade, hun overtredingen uitdelgende als een nevel en een dikke wolk, ja werpende die in het midden van de zee. Daar is zijn genadige aanneming in het minste dat zij doen, een zucht en het stamelen van een kind hoger achtende, dan al de welsprekendheid van natuurlijke bidders. Er is toch zulk een dierbaarheid in de genade van de Heere Jezus Christus, dat de ziel een dierbaarheid stellen moet in Hem, Die de Fontein is, waaruit alle genade voortvloeit.

k. Jezus is de gelovigen dierbaar *in het volop,* dat zij vinden in Zijn onthaling van hun ziel met alle hemelse zegeningen in Christus Jezus. O, daar vinden zij niet alleen brood en water, om hun tot een reis van veertig dagen te versterken, maar wijn en

melk, honig en honigzeem, waarvan zij eten mogen tot verzadiging toe, ja drinken uit de beken van zijn wellust tot verzadiging, ja tot dronken wordens toe. Dit is het verborgen manna en een spijze, die de wereld niet kent. Een feest waarin Christus de dierbare Immanuël, de Onthaler en de Spijze is, die voor het gehemelte van de gelovigen zoet is.

l. Jezus is de gelovigen dierbaar, in *Zijn aangename en verkoelende schaduw.* O, als zij denken, hoe zij van de zon gestoken werden, eer zij onder deze schaduw konden vluchten. Hoe verkwikkelijk het voor hen is, onder zijn schaduw te zitten, die als de schaduw van een grote steenrots is in een dorstig land. Hoe zij daaronder een beginsel ondervinden van de hemelse vreugde en rust; dan zeggen zij met de Bruid: *Ik heb grote lust in zijn schaduw, en zit er onder, en zijn vrucht is mijn gehemelte zoet,* Hoogl. 2:3.

m. Jezus is de gelovigen dierbaar, in Zijn uitnemende liefde en hoe Hij hen draagt in de liefde. De gelovige ziel ziet hoe de liefde tot de uitverkorenen Hem Zijns Vaders schoot deed verlaten en gewillig gaan door de Rode Zee van de Goddelijke toorn. Hoe Hij in Zijn liefde onveranderlijk is, niet nu meer en dan minder Zijn kinderen liefhebbende, maar elk altijd en altoos even liefhebbend met een oneindige liefde, ja met een gestadige en eeuwige liefde, in welke Hij zwijgt. Hoe doet dit de ziel niet zeggen: *Geen wonder, dat de maagden U liefhebben; want Uw liefde is beter dan wijn.*

n. Jezus is de gelovigen dierbaar, zelfs *in Zijn bestraffing.* O, wat is Hij zachtmoedig daarin, Zijn stem niet opheffende op de straten, maar lieflijk hun misslagen aanwijzende, uit de onbetamelijkheid daarvan voor dezulken, die Hij met zulk een dure prijs gekocht heeft, als het ware tot hen zeggende: *O, heb Ik mijn bloed voor u uitgestort, om u te verlossen van uw ijdele wandel; heb Ik zo veel genade aan u bewezen, opdat gij het niet zoudt beantwoorden? Is dit uw weldadigheid aan Mij, uw Zielenvriend?* Hetgeen zo krachtig is, dat het de ziel doorsnijdt, als was versmelt en doet zeggen: Wat hebben wij met de afgoden te doen? Laat ze varen, en ons zelf aan Hem, Die zo veel voor ons gedaan heeft, opofferen naar ziel en lichaam beide; want dat is onze redelijke godsdienst.

o. Jezus is de gelovigen dierbaar in Zijn wonderlijke gewilligheid en gereedheid voor de Zijnen. De ziel, die dat levendig ziet, moet zeggen: Weg dat zondig klagen, weg die moedeloze en harde gedachten, alsof Jezus' hart niet te vermurwen was, Hij was mij tot mijn redding, eer ik het zou durven verwacht hebben. Ik moet zeggen, dat woord is waar: *Eer zij roepen, zal Ik horen, en terwijl zij nog spreken zal Ik antwoorden.* O, hoe uitnemend dierbaar maakt dit Hem! Hoe kostelijk is het, dit van Hem te geloven!

p. Jezus is de gelovigen dierbaar in Zijn wederkeer, na enige afgescheidenheid en verberging van zijn aangezicht. De ziel moet dan zeggen: Ik dacht dat Jezus mij geheel en al vergeten had, dat Hij aan Zijn barmhartigheid nooit meer zou gedenken, dat de bergen van zonde zo hoog waren opgeklommen, dat Hij er nooit overheen zou komen. Dat ik tot het graf toe gedurig in het zwart zou moeten gaan; en naar Hem moest zoeken, zonder Hem ooit te vinden. Maar, wonder boven alle wonderen! Uit dit modderige slijk en deze diepe kuil trekt Hij mij nu op. Ik heb gevonden, Die ik liefheb, en ik zie, dat er slechts een ogenblik in Zijn toorn is, maar een leven in

Zijn goedgunstigheid. Die gelooft, voor die is Hij toch dierbaar als Hij nadert: want het is goed nabij God te zijn.

q. Jezus is de gelovigen dierbaar, *in Zijn beslotenheid.* De beste vrienden brengen somtijds elkander aan de dag. Er zijn dingen, die de vrouw aan de man van haar eigen boezem niet durft openbaren, maar dit is een wonderstuk: de gelovige mag ALLES aan Jezus bekend maken, Hij zal nooit hun verborgenheden openbaren, noch ook iets verwijten. Want Hij zwijgt op een volmaakt Goddelijke wijze in Zijn liefde.

r. Jezus is de gelovigen dierbaar *in al de goederen,* die Hij voor Zijn gelovigen bezit. Dierbaar is Hij om de rechtvaardigmaking, heiligmaking en bewaring door Zijn kracht tot de zaligheid, die geopenbaard zal worden. Waarin Hij hen openlijk zal erkennen als de Zijnen, met Zijn beeld hen verzadigen na het ontwaken, alle tranen van hun ogen afwissen, en hen stellen in de volle genieting van Zichzelf tot in alle eeuwigheid. O, hoe dierbaar moet Hij zijn, die zulk een onbegrijpelijk goed, dat geen oog ooit gezien heeft, noch oor ooit gehoord, noch in het hart van de mensen is opgekomen, weggelegd heeft voor diegenen, die Hem vrezen en Zijn verschijning liefhebben en hebben liefgehad!

s. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn genademiddelen.* De gelovige stelt zich niet boven de middelen, noch stelt de middelen in Christus plaats; maar Jezus is hem dierbaar daarin, omdat Hij Zich in de middelen ontdekt. Daarin is het dat de gangen van onze God, de gangen van onze Koning worden gezien. En overmits David God in het heiligdom had gezien, verkoos hij een dorpelwachter in Gods huis te zijn, liever dan te wonen in de tenten van de ongerechtigheid. Het was dit éne ding, dat hij begeerde om in Gods huis te wonen en daar de liefelijkheid van de Heere te aanschouwen, Ps. 27 en 84.

t. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn kinderen.* In dezen zien zij de trekken van Jezus' beeld, daar is een geestelijke verwantschap, daar is een innige liefde en genegenheid. Want overmits zij één Hoofd hebben, en leden van hetzelfde verborgen lichaam zijn, hebben zij geestelijke blijdschap in elkander, nemen met elkander deel in lief en leed. Tot dezen, die de heiligen en heerlijken op aarde zijn, is al hun lust, Ps. 16:3.

u. Eindelijk, om er niets meer bij te voegen, Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn komst ten oordeel,* waarnaar zij verlangen en waarom zij zuchten, zolang zij in deze woestijn zijn. Maar ondertussen, het is hun dierbaar, dat zij het met grond verwachten met al de heiligen. Waren zij alleen in dit léven slechts hopende, dan waren zij de ellendigsten van alle mensen. O, wie kan dit alles, en duizendmaal meer dan wij kunnen zeggen, nagaan, en Jezus niet op een zeer hoge prijs stellen, uitroepende: *Hij draagt de banier boven tienduizenden!*

Om de vraag op te lossen: waarin is Jezus al dierbaar? Na alles, dat wij gezegd hebben, zal het beste antwoord zijn: *Komt en ziet!* En proeft en smaakt, dat de Heere goed is voor een bloedarme zondaar. Dit zal meer in één ogenblik ontvouwen, dan engelen en mensen zouden kunnen doen in honderd jaar; die, als er van Christus' dierbaarheid gesproken wordt de zaken moeten voorstellen met woorden, welke niet in staat zijn, om aan de voortreffelijkheid van de zaak te voldoen.

b. Nu gaan wij over, om iets aangaande de gemoedsgesteldheid van de zielen van de gelovigen te bespreken, als zij zeggen kunnen: *Hij is mij dierbaar.*

a. De gelovige ziel, al het besprokene van Jezus' dierbaarheid nagaande, ziet, dat Deze is de Parel van grote waarde en dus verkoopt zij alles, om er deel aan te hebben en deze Parel in eigendom en bezit te krijgen. Dit zien wij in de gelijkenis van de evangelische koopman. O, de ziel zegt nu, het koste wat het wil; de dierbare Jezus móet ik hebben; vrouw, man, kinderen, vrienden, rijkdom en eer wil ik gewillig afstaan, ja, ook mijn vader en moeder, en ik wil alle hoon en smaad lijden en wederwaardigheden wel ondergaan, zo ik maar dit Juweel mag hebben. O, zalige verkoop en afstand van alles! Dat de koop van deze Parel belet, en dat in het stervensuur de ziel geenszins te stade zal kunnen komen; maar, o zalige inkoop van deze Parel, deze dierbare Jezus! Die een bestendig, duurzaam Goed is, Zijn bezitters eeuwiglijk verrijkende, alzo, dat die Hem heeft, nooit gebrek zal lijden, Spreuk. 8:21.

b. De gelovige ziel, dit alles nagaande en toestemmende, nadert tot de dierbare Jezus, om Hem te aanschouwen, en er iets van ziende, roept zij uit met die van Samaria, Joh. 4:41, 42: O leraar! gij hebt wel iets van Hem gezegd, maar nu zie ik Hem, en ik zie meer in Hem dan engelen en mensen mij ooit vertellen konden, of dat ik zelf zou kunnen navertellen. Dit kan ik zeggen: De helft, nee, het honderdduizendste gedeelte is mij niet aangezegd geweest. Zulk Een is mijn Vriend, gij dochters van Jeruzalem: Hoogl. 5:16.

c. De ziel dit alles nagaande, wordt in zich gewaar een zonderlinge hoogachting voor Jezus, de dierbare Immanuël, en moet uitroepen: *Wie heb ik nevens U in de hemel! Nevens U lust mij ook niets op de aarde!* En de reden is, omdat zij in Jezus genoeg vindt, en een voortreffelijkheid in Hem boven alles bespeurt. Dan zal de ziel zeggen: waarbij zal ik mijn Liefste vergelijken? Geen zaak is bijna in staat, om Hem af te beelden. Hij heeft een voortreffelijkheid boven alles. Want onder de rozen en leliën is Hij de Roos van Saron en de Lelie der dalen. Vergelijk ik Hem bij de hemelse lichamen, Hij is niet alleen een Ster en Zon, maar Hij is de flonkerende Morgenster, de Zon der gerechtigheid, onder Wiens vleugelen genezing is. Hij draagt de banier boven tienduizenden. Willen anderen roemen op paarden, wagens en ruiteren, Zijn kinderen roemen vanwege de hoogachting, die zij voor Hem hebben; en willen alleen roemen in Jakobs sterkte.

d. De blijdschap die zij smaken met het allerinnigst genoegen van hun ziel. Voordat zij deze dierbare Jezus hadden, was er altijd iets, dat hun rust stoorde, dat hen onvoldaan hield. Maar nu is het: O, maakt de Heere met mij groot, want Hij heeft wonderen aan mij gedaan. Hij heeft mij gegeven datgene, dat mijn ganse ziel vervullen en verzadigen kan. De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen, en mij is een schoon erfdeel geworden. Want de Heere Zelf is het deel van mijn Erve, en Hij ondersteunt mijn lot. Ik ben zeer vrolijk in de Heere, ja heb meer blijdschap in Hem, dan de goddelozen, wanneer hun koren en most vermenigvuldigd wordt.

e. Die dit ziet, dat Jezus zo dierbaar is, die is er steeds op uit, om Hem te gebruiken in al de opzichten, waarin Hij dierbaar is. En dus is zijn leven een gedurig gaan uit ledigheid in volheid, uit machteloosheid in Jezus' kracht, uit zijn armoede in Jezus' rijkdom, uit zijn duisternis in Jezus' licht, uit zijn schuld in Jezus' gerechtigheid, omdat Jezus van

God geworden is wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking, en volkomen verlossing voor de Zijnen, 1 Kor 1:30.

f. Die deze dierbaarheid van de lieve Jezus ziet, die is zeer waakzaam en zorgvuldig, dat Jezus hem altijd hoe langer hoe dierbaarder zijn mag, en dat nooit zijn hart dierbaarheid in iets anders mag stellen, noch de zonde zijn hart strelen, of daarin huisvesten. O, dat is zijn lust, afstand te doen van allerlei ongerechtigheid.

g. De ziel, aan wie Jezus dierbaar is, kan het niet stellen onder de verberging van Jezus. O, die verzuchting, en dat kermen, dat Hij Zich niet langer moge verbergen; maar wederkeren tot de ziel, opdat zij in Hem in al zijn heerlijkheid zien moge en Hem als een bundeltje mirre tussen haar borsten legge!

h. Eindelijk, om andere gestalten en werkzaamheden niet te noemen, de zodanige is daarop uit, dat de dierbare Jezus aan allen dierbaar moge zijn. Daartoe zoekt hij zijn talent aan te wenden, om Jezus in al zijn dierbaarheid naar zijn vermogen voor te stellen, opdat een blinde wereld op Jezus verliefd mag worden, zijnde het een zwaard in zijn ziel, dat de wereld geen heerlijkheid in de schone Jezus ziet, waarom zij Hem begeren zou.

c. Vraagt nu iemand, hoe het zaligmakend geloof Christus dus in alle genoemde opzichten aan de ziel dierbaar maakt, let er op, wij zullen het met een enkel woord zeggen:

1. Het geloof overreedt de ziel van de volstrekte noodzakelijkheid van Jezus, om zalig te worden. Datgene nu, dat men zo noodzakelijk aanmerkt, zonder hetwelk men noch leven, noch sterven kan, wordt dierbaar op uitnemende wijze.
2. Het zaligmakend geloof, zijnde het wezen van de dingen die men niet ziet, is het oog van de ziel, waardoor zij meer heerlijkheid en dierbaarheid in Jezus zien, dan de woorden uitdrukken; geen wonder dan ook, dat Hij hun dierbaar is.
3. Het geloof neemt dadelijk eigendom aan Jezus en maakt, dat die hun Jezus is. En dit maakt Hem dierbaar. Schoon iemand nog zulk een heerlijk goed zag, als hij er geen eigendom aan heeft, is het hem niet dierbaar. Eigendom, mijn eigendom, o, dat geeft grote waarde aan de zaak.
4. Eindelijk, het geloof geeft de dierbaarheid daadwerkelijk aan de ziel te ondervinden. Het zegt tot de ziel: Kom, smaak en proef, dat de Heere goed is. En die eenmaal van deze wijn geproefd heeft, stelt er prijs op en zal niet naar de oude verlangen.

B. Maar wij zeiden, dat het woord ook zeer wel zou kunnen vertaald worden: *U dan, die gelooft, is Hij tot Ere.* Hier zouden wij in vele opzichten kunnen aanwijzen, hoe Jezus tot eer van de gelovigen is; maar ons in dat veld niet durvende inlaten, zal ik de volgende dingen slechts noemen:

a. Jezus is, die in Hem geloven tot eer, Zijn heerlijkheid op hen leggende, waardoor zij volmaakt in schoonheid worden, de heiligen en heerlijken op aarde, zie Ezech. 16:14. Israel was volmaakt schoon door Messias' heerlijkheid, die Hij op hen legde. Jezus legt altijd een luister en een ontzaglijkheid op de Zijnen, zodat zij gekend worden van allen die hen zien, uit de gestalte van Jezus, die zij uitdrukken in gestadigheid, eerbied, oprechtheid, nederigheid en gezetheid om de wil van God te doen.

b. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hen vermaagschappende, mag ik het zo uitspreken, aan een heerlijke familie. Want die in Hem geloven, geeft Hij macht kinderen Gods te zijn. En Zijn Vader is hun God en Vader in Christus Jezus, Joh. 20:17.
c. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hun aantrekkende zijn heerlijk gewaad, de klederen des heils; en de mantel der gerechtigheid. De koningin staat voor de Koning in het goud van Ofir, in fijn gestikte kleren van gouden borduursel, Ps. 45:14, 15.
d. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hun stellende in bijzondere ereambten. En wilt gij die weten, ziet het in het vervolg: Hij maakt hen tot een koninklijk priesterdom, tot een heilig en verkregen volk; opdat zij zouden verkondigen de deugden Desgenene, Die hen geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Andere zaken konden wij er wel bijvoegen; maar vrezende, dat wij te veel zullen gezegd hebben, gaan wij, kortheidshalve het thans voorbij.

B. Toepassing.
Nu hebben wij gezien, mijn aandachtigen, dat Jezus voor de gelovigen zeer dierbaar is. Hetwelk ons opgeleverd heeft vele merktekenen, waaraan wij ons zelf zouden kunnen kennen en uit de vruchten wezenlijk oordelen of wij gelovigen zijn of niet.
Laat ons dan het gezegde tot ons gebruik overbrengen:
A. Indien nu elk zich wil onderzoeken en nagaan, hoe velen zullen dan zien, dat zij de grote zaak missen!
a. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij klaar en gevoelig uw ellendestaat leren kennen, en de volstrekte noodzakelijkheid van Jezus gezien door het licht van de Heilige Geest.* Want niemand zal immer of ooit prijs stellen op een zaak of een persoon, tenzij hij die als noodzakelijk voor zich aanmerkt. De mensen mogen zeggen: "Men moet Jezus liefhebben om Zijn Zelfs wil, uit aanmerking van de uitnemende heerlijkheid en weergaloze dierbaarheid van Zijn Persoon." Ik ben verzekerd dat geen van beide ooit recht gezien of gekend zal worden, dan van diegenen, die hun ellende kennen op een gevoelige wijze. Men zal wel met vermaak van Jezus kunnen horen en spreken, met aandoening en verwondering, als alles van Hem uit de profeten en door de evangelisten verhaald wordt, - evenals mensen, die lezen het leven, de daden en lotgevallen van een grote koning of veldheer, - maar zich niet in het nauw gedreven voelende, zullen zij die niet nodig hebben. Zo is het ook hier: niemand zal, wat verwondering of vermaak hij ook over Jezus heeft, ooit recht werk van Hem maken, of hij moet een belaste of een beladene zijn, en zien dat niemand dan Jezus alléén hem rust kan geven. Wat zegt gij daarvan? Moeten velen er niet uit opmaken, dat Jezus hun nooit recht dierbaar geweest is, omdat zij nooit bekommerd geweest zijn en hun ellende hen nooit recht heeft gedrukt?

b. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij Hem door het licht van de Geest leren kennen.* Gij zijt niet in uw bevatting en letterlijke begrippen van Jezus blijven hangen, maar Jezus heeft Zichzelf aan u geopenbaard, zodat gij hebt moeten zeggen: De helft van Zijn dierbaarheid is mij niet verkondigd! O, mijn geliefden! Dit dient gij toch te onderzoeken, *want onbekend maakt onbemind.*

c. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij de hand van het geloof op Hem gelegd, om Hem te omhelzen als de uwe.* Om Hem dadelijk aan uw eigen ziel tot wijsheid, rechtvaardigmaking en heiligmaking toe te passen. Want eigendom maakt eerst een

zaak dierbaar. Wat zou het toch baten, heerlijke dingen te zien, zo ik niet kon zeggen: Die zijn heerlijk en die zijn de mijne, daar heb ik deel aan?

d. *Is Jezus dierbaar, dan kunt gij zonder Hem niet leven.* Als Hij zich verbergt, dan schreit uw hart Hem na, gij hongert naar Hem en dorst meer naar Zijn gemeenschap, dan een hert naar de waterbeken. Gij hebt zulk een hoogachting voor Hem dat alle andere dingen slechts schade en drek zijn, als ze bij Hem vergeleken worden.

e. *Is Jezus u dierbaar, dan maakt gij veel gebruik van Hem.* Gij leeft in opdragen en overgeven van uzelf aan Jezus, en gedurig inroepen van Hem, om zijn Middelaarswerk in u te verrichten.

B. Als wij deze dingen nagaan, o, de meesten zullen zich er van ontbloot zien, terwijl het tegenovergestelde bij zo velen te vinden is! Hoeveel ongevoeligen en verstokten, rijken en verrijkten zijn er, die geens dings gebrek hebben! Hoeveel onkundigen zijn er die Jezus niet kennen, en die derhalve Hem niet begeren, maar gerust kunnen zijn, ofschoon zij zonder Hem leven! Hoevelen zijn er, die meer prijs op de tijdelijke dingen dan op Jezus stellen! Deze klacht mag billijk over velen gedaan worden, dat zij geen heerlijkheid in Hem zien, waarom zij Hem begeren zouden.
O, mijn geliefden, dat gij uw ellende nog inzag, dat uw harten gaande mochten worden tot Jezus, dat gij de ijdelheden verlaten mocht en op Jezus verliefd worden! Daarvoor zijn immers voldoende reden:

- Jezus is een Zaligmaker, gij een zondaar.
- Jezus heeft alles dat u in tijd en eeuwigheid gelukkig kan maken.
- Jezus is de bewonderenswaardige Persoon van engelen en alle gelovigen.

O, wat is het dan ellendig dat gij Hem als zulk een dierbare Jezus niet aanmerkt om in Hem te geloven!

Kinderen Gods! Gij zijt diegenen, welke geloven; diegenen, wie Jezus dierbaar is. Ofschoon gij menigmaal daarover twijfelt, omdat gij steeds de hartelijke en levendige uitgangen van het hart niet in u bevindt. Maar mocht gij eens uit uw gebrek, uit het gezicht en gevoel, dat gij daarvan hebt, en de onvoldaanheid die bij u is, dat gij Jezus niet hartelijker bemint, uw staat opmaken, omdat een natuurlijk mens zich daarover nooit bekommerd of hij Jezus liefheeft, dan zoudt gij zien, dat gij waarlijk Jezus dierbaar schat boven alles. Laat ik dan maar, terwijl gij de kenmerken gehoord hebt, *u opwekken.*

a. Gelovigen! Zoekt eerst en allereerst daarnaar te staan, dat gij meer van de Geest van het geloof moogt hebben om het geloof te versterken, en met kracht in uw harten te werken. O, leg uw ziel als een machteloze in het verborgene dikwijls open voor de wind van de Geest. Met een stille zucht: *Kom, gij noorden- en zuidenwind! Doorwaai de hof van mijn ziel!* Het geloof is die genade, waardoor gij in staat zult zijn om Jezus recht lief te hebben; want het geloof is door de liefde werkzaam!
b. Gelovigen! Zijt gij enigszins harteloos? O, gaat toch veel al de betrekkingen na in welke Jezus staat, al wat Hij geleden en gedaan heeft en al hetgeen Hij doen wil. Mogelijk zal dat uw hart opnieuw doen branden en uw ziel gaande maken.
c. Weest toch bevreesd, dat er iets tussen Jezus en uw ziel een scheiding maakt. Want de zonden zullen u dodig maken en het licht van het geloof zal er door verdonkerd worden. En dan zult gij die dierbaarheid, die er in Jezus is, niet kunnen zien. 'Deze dingen schrijven wij u, opdat gij niet zondigt.' O alle liefhebbers van de Heere! Haat

het kwade en laat de zonde niet in uw sterfelijke lichamen heersen, daar zij tempelen van de Heilige Geest zijn.

d. Verbergt Jezus zich om heilige en wijze redenen? Wacht u voor harde gedachten van Hem en vertwijfeling, of Hij u liefheeft. Want die Hij liefheeft, heeft Hij lief tot het einde toe. Zeker, het beste teken van oprechte liefde is de Persoon in Zijn afwezigheid lief te hebben, hoge gedachten van Hem te koesteren en ten zeerste naar zijn komst te verlangen, meer dan een hert naar de waterbeken.

C. Laat deze waarheid, gij liefhebbers van Jezus! u dienen *tot vertroosting.* Onder al de hoon, smaad en laster, die u aangedaan wordt door de wereld, mag men u aanzien als een verachte fakkel en zeggen: *het is Sion, niemand vraagt er naar!* O Jezus, in Wie gij gelooft, is u tot zulk een eer en heerlijkheid, dat al het ondermaanse daarbij te vergelijken is als een *niet.* Troost u hierin: is Jezus dierbaar, dan zijt gij Hem ook dierbaar. Hij zet u als een zegel op Zijn hart en op Zijn arm. Gij zijt in beide Zijn handpalmen gegraveerd. Hij zal nimmermeer rusten, totdat Hij u gebracht zal hebben in het huis van Zijn Vader, waar vele woningen zijn, om Hem daar te zien en te kennen, gelijk Hij is. Amen.

5 HET GELOOF, een genade, die de ziel inbrengt in de ware rust.

Hebreeën 4:3 ***Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust.***

1. Inleiding.
Er is een ingeschapen neiging in alles tot een zeker centrum of middelpunt, in hetwelk alles zonder enige verdere neiging blijven zou. De waarheid hiervan zouden wij in het lichamelijke kunnen bewijzen, zo uw aandacht daarvoor enigszins vatbaar was. Maar de waarheid daarvan is klaar in het geestelijke te zien. God in Christus is het enige Centrum of Middelpunt van de rust van de ziel. Die hier niet kan komen is maar als een voortgedrevene door storm en onweer, een belaste en beladene, die geen rust of wezenlijke troost kan vinden. Derhalve was ons oogmerk om u aan te tonen de wezenlijke werkzaamheid, door welke de ziel tot haar Middelpunt komt, namelijk het geloof, zijnde dit de genade, waardoor men in de rust van God ingaat. Gelijk de apostel in onze woorden leert, als hij zegt: *Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust.*
De apostel in het voorgaande hoofdstuk, in het 15e vers aangewezen hebbend dat het aanbod van Gods genade aan de Hebreeën nog geschiedde, en dat het hun plicht was te geloven en de aangeboden zaligheid te omhelzen, zo gaat hij voort om hun aan te tonen de verschrikkelijkheid van het ongeloof, daar velen in Gods rust niet zijn ingegaan vanwege hun ongeloof. Derhalve, nadat hij opwekt om de belofte van het evangelie te omhelzen door een oprecht geloof, toont hij in onze woorden de gevolgen van dat geloof, namelijk, dat hij en een ieder, die het oefende, in de ruste ging.
In de woorden spreekt de apostel:

A. Eerst van de rust, deze *de rust van God* noemende.
B. Hij getuigt, dat hij en ieder gelovige alleen *door het geloof* in deze rust ingaat.

Onderwerp. Verklaring, en wel van het:
A. Eerste deel, waarin de apostel spreekt van de heerlijke staat, in welke de gelovigen gaan door de levende beoefening en werkzaamheid van het zaligmakend geloof, en deze staat noemt hij *de rust*, ja *Gods rust.*

a. De grote zaak, van welke de apostel hier spreekt, *is de rust, in welke de gelovigen ingaan.* Dit woord wordt verschillend gebruikt; somtijds wel om het ophouden van een werk, in hetwelk men bezig was, te kennen te geven. In welk opzicht God op de zevende dag gerust heeft, Gen. 2:2. Somtijds betekent het een staat van uitwendige vrede en voorspoed, welke op een zware strijd en vermoeiing volgt, in welk opzicht Israël in de rust van het land Kanaän inging. Somtijds betekent het de zalige vrede en de voldoening, die de ziel in Christus vindt op de beoefening van het geloof, Matth. 11:28. Somtijds betekent het de zalige staat van de volkomen gerechtvaardigden in de hemel, waar zij rusten van hun arbeid, Openb. 14:13.
De uitleggers zijn het niet eens wat wij hier door de rust moeten verstaan. Enigen hebben de gedachte, dat wij hieronder de rust van de hemel hebben te verstaan. Wij houden het echter liever met Dr. Owen, die door de rust, waarvan de apostel spreekt, verstaat *de zalige rust, vrede en blijdschap van de ziel, die de gelovigen op en door het geloof ondervinden.* Men kan zijn zeer geleerde verklaring en bevestiging hiervan bij die Godvruchtige schrijver nader lezen.

b. Wat nu de zaak zelf betreft, namelijk, de rust in welke de ziel door het geloof ingaat. Wij zullen:
1. Nagaan hetgeen hier noodwendig wordt verondersteld. En dat is, dat de staat van een mens, zo lang hij Jezus door een levend geloof niet aanneemt en zichzelf in het bijzonder toepast, een staat van onrust is. Om u dit te tonen zullen wij het in drie soorten van mensen helder onder het oog brengen, opdat gij, mijn geliefden, des te begeriger naar de ware rust in God door Christus Jezus, u in het evangelie voorgesteld een aangeboden, mag gemaakt worden.

A. De eerste soort van mensen, in wie wij aantonen zouden, *dat hun staat, omdat zij van God in Christus vervreemd zijn,* een staat van onrust is, zijn alle mensen, die zorgeloos in hun natuurstaat voortleven; zij leven zonder rust van het gemoed, ofschoon zij nog veel in het uiterlijk genieten bezitten. En het zal ons blijken:

5. Dat dezen een zeer ongerust leven leiden, als wij nagaan de gedurige onrustige beweging en ijdelheid van hun gedachten. Er mag met recht van hem gezegd worden, dat in hen de gedachten van ijdelheid vernachten, dat is, dat deze rusten en gehuisvest zijn in hun binnenste; zij voeden zich met as, datgene aanziende, dat voor ogen is. Zij snuiven slechts wind op, gelijk als een woudezel, en dat blaast hen op met hoogmoed en allerlei ijdele verbeelding en verkeerde lusten en begeerlijkheden, de een hiertoe aansporende en een ander tot iets anders; hetwelk veroorzaakt grote onstuimigheid van het gemoed. En dat maakt de arme zondaar als een baar der zee is, die met alle wind wordt voortgedreven.
6. Dat dezen een zeer ongerust leven leiden, blijkt, als wij nagaan de onvergenoegdheid en ontevredenheid, die bij deze mensen in alles wordt bespeurd. Want God missende (ofschoon zij niet weten, dat het hier vandaan komt), zo is het sap van alles, dat in hun staat hun verkwikking en vergenoeging kon toebrengen, weg en in zomerdroogten veranderd; hetgeen hun heden verkwikt, is hun de aanstaande dag zo smakeloos als het wit van een ei. Het nieuwe is terstond oud en versleten, men moet wederom iets anders hebben; hun hart is gelijk het graf, gedurig roepend: Geef! Zonder ooit verzadigd te worden of te zeggen: het is genoeg! Hier vandaan de ontevredenheid met hun eigen staat, de bedelingen van God aan hen, en de bedieningen, in welke zij gesteld zijn; dat benijden van de staat en de bedelingen van anderen, dat gedurig verzinnen van verandering van plaats, staat, gezelschap, klederen, spijzen en begeerlijkheden, om, zo het mogelijk was, hun lusten en begeerlijkheden op een andere wijze nog meer te verzadigen. Hetgeen op het einde bevonden wordt, of niet of slechts voor een ogenblik te kunnen zijn. Het is een algemeen spreekwoord *dat de mens leeft bij de verandering*. Maar het is ook waar, dat dit ontstaat door de ongerustheid en ontevredenheid van zijn hart en een klaar bewijs, dat hij de ware rust in God en Christus voor die tijd niet ondervindt.
7. De staat van de natuur is een staat van onrust, wanneer wij de voortdurende kommer nagaan, die over datgene is, dat men te verliezen heeft of dat men missen moet; of eindelijk ten laatste tot armoede te komen. Deze ongerustheid is in sommigen somtijds zo groot en hevig, dat zij op de minste beweging menen, dat men hen vanwege hun bezit zal ombrengen, dat zij niemand kunnen vertrouwen; dat zij vrezen de schepselen te gebruiken tot onderhoud van hun leven. Het zichzelf en anderen met zeer vele zaken kwellen, hetgeen een levendig bewijs is, dat zij op God en zijn Voorzienigheid niet rusten.
8. De staat der natuur is een staat van onrust, als wij nagaan al de rampen en plotselinge vrezen waarvoor zij ontvankelijk zijn. Hetgeen maakt, dat zij nog rust,

noch vrede in het midden van al hun blijdschap hebben. De goddelozen hebben geen vrede, zegt mijn God, Jesaja 57:21.

9. En eindelijk, in dit opzicht is de staat der natuur, hoe schoon alle dingen ons ook toelachen, een staat van onrust vanwege deze of gene benijders of omstandigheden, die men niet te boven kan komen. Hetwelk een worm is, die al de andere zaken opeet en de ziel doet kwijnen, zoals het duidelijk te zien is in Haman in deze staat. Hij had alles, wat zijn hart begeren kon, echter een enkele Mordechaï staat hem in de weg, omdat die niet voor hem wilde buigen. Dit maakte, dat al het voorgaande niets was in zijn ogen.

B. Maar boven dit alles is de staat van de mens een staat van ongerustheid als wij de mensen beschouwen *in de wettische dienstbaarheid,* dat is ontwaakt door de wet uit hun zorgeloze slaap. Dit moet vooral in overweging worden genomen, daar de rust van het evangelie hier tegenover de onrustige staat en onder de wet wordt gesteld. En waarlijk, deze staat is vol onrust.

a. Deze staat is een staat van grote onrust door *het gezicht van de zonde.* De ziel begint in de spiegel van de wet haar vlekken en mismaaktheid duidelijk en levendig te zien; zij wordt van gebod tot gebod geleid, van de ene trap van haar leven tot de andere, van haar dadelijke zonde tot haar hartzonde, van haar hartzonde tot haar natuurzonde. Waardoor zij op een gemakkelijke manier kan opmaken, dat zij tienduizend talentponden schuldig is. Zij leest schuld in het boek van Gods Woord en in het boek van haar geweten; en dus vindt zij schuld, maar niets om één kwadrantpenning te betalen van de gehele schuld; hetgeen haar immers, daar zij geen gezicht op de Borg heeft, in een staat van uiterste ongerustheid moet brengen.

b. Deze staat van wettische dienstbaarheid is een ongeruste staat, *door het knagend verwijt van het geweten over alle begane zonden.* Dit wordt in Gods Woord vergeleken bij een knagende worm en een doorpriemen van het hart als met een gloeiend ijzer, dat tot het merg met de allersmartelijkste pijnen ingaat; zoals het grondwoord betekent, Hand. 2:27. Hierdoor is het geweten van de mens als een beul, die elk ogenblik de arme mens pijnigt en geselt, onophoudelijk en gedurig, dag en nacht de ziel van de arme mens ontroerende, beklemmende en nederdrukkende. Ja, het doet hem een pijn en smart ondervinden, die de smarten van een barende vrouw te boven gaan. Wat zeg ik? Het gaat alle lichamelijke smarten, ofschoon een mens die alle tegelijk ondervond, verre te boven; dit is die staat, waarin Gods vurige pijlen in de ziel indalen, welks vurig venijn de geest zo belast en angstig maakt, dat hij niet weet waar hij zich verbergen zal.
Gij moet niet denken dat het alleen zeer zware zondaren zijn, die dit ondervinden, neen mijne geliefden! Een enige zonde, als die op het hart wordt gebracht, zodat het geweten daarover begint te knagen, kan dit veroorzaken.

Ik moet u het voorbeeld van de man Gods Mr. Paauw (of Peacok) verhalen, die, toen hij op zijn doodsbed zijn leven en enige zaken overdacht en hem het verzuim van een plicht en van indrukkeloosheid eens in een gezelschap (want hij was een uitnemend teer en Godvruchtig man) op zijn hart kwam, daarover zulk een knaging in zijn geweten gevoelde, dat hij uitriep: *"En om dit kwaad vind ik een hel in mijn ziel."* En op een andere tijd riep hij dikwijls met onuitsprekelijke zuchting uit: *"O wee mij! ach mij ellendige! De last van mijn zonde ligt zo zwaar op mijn ziel, dat ik gedrukt word in de onderste hel!"* Die er bij stonden vroegen of zij voor hem zouden

bidden. Waarop hij zei: *"Och! Ontheiligt Gods dierbare naam niet met te roepen voor zulk een."*

Mr. Fox verhaalt in zijn martelaarsboek, hoe Mr. Glower, een uitmuntend en teder Godvruchtig man op het gezicht van enige verkoeling in zijn liefde tot God, vijf jaar lang de onuitsprekelijkste smarten doorstond, dat hij noch eten noch drinken kon dan alleen uit vrees en om de tijd van zijn verdoemenis te vertragen; zodat hij een geraamte was toen Mr. Fox hem sprak. De Psalmist had ook kennis hiervan, als hij spreekt van zijn brullen de ganse dag. Ik verhaal dit om het gezegde te bevestigen en velen te ontdekken die door een ingebeeld geloof alles kunnen goedmaken, ofschoon de gemeenschap met God versmaad wordt; het past om dezulken vrees aan te jagen.

O weet het, gij zorgelozen! Dat God een pijl heeft die u nog treffen kan; hebben zulke uitmuntende godzaligen zulke stormen uitgestaan, wat hebt gij dan niet te verwachten. Zegt niet, dat waren wettische christenen; geloof mij, dat geloof, dat alles zo terstond weet goed te maken, zonder voorgaande verootmoediging en zonder tere heiligmaking daarna, dat is het geloof van de uitverkorenen van God niet. Komt een waar kind van God te verachteren, hij ziet wat hem doorgaans te wachten staat.

c. Deze staat is een staat van ongerustheid, *door de vele en vreselijke inwerpingen, die zulk een ondervindt.* Somtijds werpt de vijand de allervreselijkste gedachten in zijn hart, alsof er geen God was. Ziende dat hij daardoor niets kan teweegbrengen, daar de voorgaande knagingen blijven, zoekt hij u wijs te maken, dat de Bijbel niet het Woord van God is, dikwijls proberend om de mens in twijfel te brengen aangaande hemel en hel en al de Goddelijke waarheden, die geopenbaard zijn. Ook dan niets teweeg te kunnen brengen, daar God zijn gezag bewaart, komen er vreselijke inwerpingen tegen de Almachtige zelf: nu eens om Hem te beschuldigen, dat Hij een wereld en mensen geschapen heeft, dat Hij zulk een hard en streng Heere is. Hetgeen de mens somtijds brengt tot wensen, dat hij nooit geboren was, of dat hij geen mens, maar een onredelijk dier was. Iets hetwelk geoefende zielen wel ondervonden hebben. Of de inwerpingen worden ingericht om de arme mens wijs te maken, dat iedere misdaad, hoe verborgen die ook mag zijn, Hij die weet en kent, waardoor de mens in het vermoeden is, dat de gehele wereld in de oorlogswapenen tegen hem is. En hij denkt met Kaïn dat elk, die hem vindt hem doden zal; hierdoor gelijk de ondervinding leert, zijn sommigen zo bevreesd, ofschoon niemand anders dan God en zij hun misdaden kennen, dat zij geen rechter of gerechtsdienaar van verre zien, of het klamme zweet zal overal uitbreken; geen bellen of geklop aan hun deur, of zij denken dat het is om hen weg te brengen. Ja, dit brengt somtijds zoveel te weeg dat zij des nachts in hun dromen daardoor verschrikt worden, dat velen zichzelf aan een wereldse rechter hebben overgegeven, ofschoon zulke misdaden bij hen niet werden gevonden, waarover deze vonnissen bericht doen. De ervarenheid heeft geleerd, dat dit vóór en na de bekering in deze en gene gevonden is geworden.

d. Deze staat is een staat van de uiterste ongerustheid, *door de veelvuldige benauwdheden, die zo iemand vanwege zijn zonden ondervindt.* Hij ziet ze niet alleen met knaging en velerlei inwerpingen, maar met een onuitsprekelijke benauwdheid. Paulus leert dit uitdrukkelijk, Rom. 2:9: *Verdrukking en benauwdheid over alle ziel des mensen, die het kwade werkt, eerst de Jood en ook de Griek.*

Hierdoor ontstaat er voor zulk een schrik van rondom, zodat niets anders bij hem vernacht dan vrees voor God en voor mensen, en voor een schielijke omkoming. Dit is de toestand, waarin een zeer nauwe band om de lendenen wordt gelegd, waardoor de ziel doodbrakende is van der jeugd af aan, in welke de ziel, als zij aan God denkt, misbaar maakt, overmits haar hart met verschrikkelijke gedachten en voorwerpen zo bezet is, dat zij meer gelijkt naar een, die alreeds onder het oordeel besloten is dan naar een, die in het land der levenden woont. Zie ook deze zaken helder in David, als een voorbeeld van de Messias, Ps. 18:5,6: *Banden des doods hadden mij omvangen, en beken Belials verschrikten mij. Banden van de hel omringden mij; strikken des doods bejegenden mij.*

e. Deze staat is een staat van de uiterste ongerustheid *door een levendige en klare ontdekking van Gods strenge rechtvaardigheid.* Wanneer de ziel in deze staat is, zal zij niet licht vragen: Is God dan niet barmhartig? Want deze deugd van God wordt doorgaans zo verborgen gehouden, dat de arme zondaar nu niets van God schijnt te kennen, behalve zijn strenge rechtvaardigheid, zijn wraakvorderende gerechtigheid, die zo helder aan het levend gemaakt geweten ontdekt wordt dat zij ziet, dat God geen God zou kunnen zijn, of Hij moet de zonde straffen, Ps. 50:21. Dit maakt, dat alles aan de ziel ontvalt, dat haar traangebeden en pogingen om zich te verbeteren en met God te bevredigen, haar geheel ontzinken; en de ziel wordt meer dan ooit benauwd, smakend en proevend, hoe bitter en smartelijk het is, tegen de Heere te zondigen.

f. Deze staat is een staat van uiterste onrust, *daar de vijand u op allerlei manieren te verstaan geeft, dat iedere ontkoming onmogelijk is*. Ik sta gaarne toe dat vele uitverkorenen, die in deze staat verkeren, enige stille hoop van ontkoming hebben. Maar de ondervinding leert, dat ook velen, ja zeer velen uitroepen*: Het is buiten hoop! Het is buiten hoop!* Door al het voorgaande werd de ziel van plicht tot plicht gedreven om God, indien het mogelijk was, door doen met zich te bevredigen, maar de hoop daarvan ten enenmale afgesneden zijnde, zoekt nu de vijand door wanhopige gedachten de arme mens tot verzuim van alle werkzaamheid te brengen, en hem in eeuwigheid, indien het mogelijk was, verstoken te houden van Christus, de ware rust.

g. Deze staat is een staat van onrust, overmits de ziel door al de angsten en smarten, die zij ondervindt, onvatbaar is voor de vertroosting van het evangelie; met de Kerk weigert zij vertroost te worden. Ja, de vertroosting van God schijnt haar te klein te zijn, zodat, in plaats dat zij er op letten zou, het wel eens gebeurt, dat haar benauwdheid krachtig, ja hand over hand toeneemt door het aanhoren van het vrije aanbod van genade, en de volheid, die er in Christus is voor de allerellendigste, meent zij altoos, dat er op de gerechtigheid van God niet genoeg wordt gezien als er zo ruim van zijn barmhartigheid wordt gesproken. Of buiten staat zijnde om naar de genade te vluchten, wordt haar angst vermeerderd, dat deze er wel is, maar dat zij er geen deel aan heeft; dat het nu te laat voor haar is; dat zij het er onmogelijk op durft te wagen.

h. Deze staat is een staat van de uiterste onrust, door de krachtige aanstuwing tot verschrikkelijke zaken, welke ik liever verzwijgen dan melden wil, opdat de vijand niemand vervoere. Judas is een voorbeeld daarvan, die de strop koos. Elk, die in deze staat is geweest, zal zeggen: Dat het alleen door de goedertierenheid van God

is, dat wij diegenen zijn, die wij zijn, en dat men zijn weerhoudende genade nooit genoeg zal kunnen roemen die staande hield, als de ziel zeer aan het wankelen was. Deze, behalve andere zaken meer, die de ondervinding overvloediglijk leert, oordeelden wij nuttig te zijn, om eerbied in de ziel te verwekken en zorgelozen te doen ontwaken, eer het te laat zal zijn en de Heere tot hen zeggen zal: Slaapt nu voort! Ja, om een ziel, die in deze staat is, te doen zien, dat haar niets vreemds overkomt; dat de gewone weg van God is voorbij Sinaï tot Sion te leiden, als het ware langs de kant van de hel, eer zij in de rust wordt gebracht.

C. Wij gaan nu over om aan uw aandacht in enige bijzonderheden aan te tonen, dat, ofschoon *een ware gelovige* ten aanzien van zijn staat voor God door Christus bevredigd is, hij, zolang hij niet verwaardigd wordt dadelijk het geloof te oefenen, en dus in de ruste in te gaan, in veel onrust ten opzichte van zijn gestalte leeft. Dit leert de ondervinding van iedere vrome en het Woord van God op zeer vele plaatsen zo overvloedig, dat ik mij niet zal behoeven op te houden om het te bevestigen; maar ik zal terstond overgaan enige uit vele dingen aan te wijzen, die dit veroorzaken:

a. Somtijds worden de ware gelovigen, die het geloof niet dadelijk in beoefening kunnen brengen, in een zeer onuitsprekelijke onrust gebracht *door het gezicht en een vertegenwoordiging van deze of gene begane zonde,* hetzij vóór hun bekering in hun jeugd, hetzij na hun bekering in deze of gene afgezakte toestand, waarin de gelovige zich niet gedroeg overeenkomstig zijn staat en zijn verplichting. Het kan nu wel gebeuren, dat de zonde in deze en gene slechts algemeen, of ook wel meer in het bijzonder het geweten aan het verwoesten is, gelijk in de aangehaalde voorbeelden, en in David, Ps. 51, wiens zonde een gewetens verwoestende zonde was. Het gezicht hiervan kan veroorzaakt worden door een stille knagende beschuldiging van het geweten, welke zulke gelovigen doorgaans hebben, die aan deze of gene grove zonde schuldig zijn, vóór of na hun verandering. Of het kan veroorzaakt worden door een zeer schielijke vertegenwoordiging van die zonde aan de ziel in een levendige gestalte, zodat haar licht en vrijmoedigheid wordt benomen om er op een gelovige wijze werkzaam mee te zijn. Of het kan veroorzaakt worden door het lezen of horen spreken van Gods straffen en oordelen, die Hij over die zonde aan deze en gene geoefend heeft; waardoor het hart op een vreselijke wijze toegeknepen wordt en de arme gelovige in een angst gebracht, die onuitsprekelijk is. In dit opzicht vind ik, dat Job klagende zegt: *Gij doet mij erven de misdaad van mijn jeugd.* Gewisselijk, dat was de angst over deze of gene bijzondere zonde te ondervinden; ziet Ps. 25:7. God is in deze rechtvaardig, dat de ziel dikwijls deze onrust ondervindt en niemand moet hierom zijn staat verwerpen, want vele gelovigen hebben het ondervonden en ondervinden het nog.

b. De ware gelovigen, die het zaligmakende geloof niet dadelijk in beoefening kunnen brengen, worden dikwijls in grote onrust gehouden *door een benauwde beklemdheid,* waardoor hun ziel als toegeknepen en als onder een zwaar pak en een zware last dermate terneer wordt gedrukt, dat zij krom en gebukt gaan en een gedurige beknelling ondervinden. Deze beklemdheid kan dikwijls ontstaan uit de *gestalte van het lichaam en het temperament,* waardoor de een meer dan de ander tot naarheid, treurigheid, moedeloosheid en droefgeestigheid genegen is. Hetgeen een oorzaak kan zijn, dat vele ware en zeer tere gelovigen minder geestelijke blijdschap en gevoelige troost hebben dan diegenen, die in alles zo teer van geweten niet leven. Maar dan is dezelve, wanneer die uit het lichaam ontstaat, van zulke aard dat, ofschoon de mens zo beklemd is, alsof al de zwarigheid van de gehele wereld op

zijn schouders was, hij geen wezenlijke en gegronde reden van zijn beklemdheid weet te geven.
Somtijds echter ontstaat die uit het gezicht van afwijking, en dat de ziel het bloed van Jezus Christus niet zo kan aangrijpen en dat aan het geweten toepassen, dat dit gereinigd wordt en haar banden losgemaakt worden. Er is nog aan te merken, dat deze beklemdheid somtijds vergezeld gaat met een sprakeloosheid in het geestelijke, waardoor de tong aan het gehemelte kleeft, en de ziel in die mate buiten staat is om te bidden of enige geschakelde reden in het gebed voort te brengen, dat zij dikwijls schrikt voor het gebed en er tegen opziet als tegen een hoge berg.
Maar het gebeurt ook wel eens, dat deze beklemdheid van de ziel een zeer krachtig middel is om haar gedurig tot het gebed aan te zetten, en dat de ziel, daardoor worstelende en aanhoudende gemaakt wordt, nergens rust kan vinden dan op haar knieën; en de verborgen reden hiervan is, dat de ziel in en onder dat stormen en klagen, uit haar beklemdheid enige verlichting, echter geen wegneming van haar last ondervindt.
Er is ook aan te merken, dat deze beklemdheid en knelling van het hart of van langere of kortere duur is; sommigen worden zo hun gehele leven lang in vreze van de dood gehouden, terwijl anderen kunnen en moeten zeggen: *Er is maar een ogenblik in zijn toorn; maar, o ja, een leven is er in zijn goedgunstigheid.* Ziet met aandacht na de volgende schriftuurplaatsen, daaruit zal degene, die hiervan ondervinding heeft, mogelijk enige bemoediging vinden: Ps. 32:3,4; Ps. 38 geheel en Jesaja 38 bijna geheel.

c. De ware gelovige, het geloof niet dadelijk in beoefening brengend, wordt somtijds zeer verontrust in die toestand en die gestaltenis, *door schielijke doch bijzonder hevige beroeringen aan alle kanten,* die hem aantasten. Gelijk de wervelwind het huis, waarin Jobs kinderen etende en drinkende waren, aantastte en omverwierp, Job. 1:19. Hetzij dat deze beroeringen veroorzaakt worden door een schielijke inwerping van de satan in de ziel van de gelovigen; hetzij dat ze veroorzaakt worden door enige zeer schielijk opkomende benauwdheid in de ziel. Of dat de vijand, onder Gods toelating, zeer krachtig op de verbeelding werkt, als in een ogenblik alles, dat schrik en vrees aanjaagt, vertegenwoordigt. Gelijk hij het tegendeel aan de Zaligmaker deed, Hem al de koninkrijken van de aarde onder het oog stellende, Matth. 4:8, zo kan hij dit ook hier doen; hetzij dat dit veroorzaakt wordt door enige lichamelijke verschijning van de vijanden. Leest met aandacht de verzoeking van de Zaligmaker, Mattheüs 4. In 2 Kor. 12:7 had Paulus een engel van de satan, die hem met vuisten sloeg, namelijk in zulk een lichamelijke gedaante. En elders zegt hij: *Dat hij van buiten strijd en van binnen vreze had.* De Psalmist zal zulke schielijke beroeringen gehad hebben wanneer hij zegt: *Banden des dood hebben mij omvangen,* dat is eigenlijk aangegrepen; gelijk wanneer iemand onverhoeds door een ander in een punt des tijds aangegrepen wordt. De ondervinding leert meer hiervan dan mij geoorloofd is te zeggen.

d. De ware gelovige, in wie het geloof niet dadelijk werkzaam is, wordt somtijds zeer verontrust *door proeven van Gods ongenoegen* over deze of gene verdorvenheid, lust of zonde, die verschoond, geliefd, gevoed, aangehangen en gespaard wordt. Ik weet zeer wel, dat het een uitnemend kenmerk is van ware gelovigen, dat zij alle zonden de dienst opzeggen, en dat zij lust hebben naar al de geboden van God te wandelen. Ondertussen leert de ondervinding (met zeer veel bitterheid achteraf bezien), dat, als de eerste liefde enigermate begint te verflauwen, deze of gene zonde

waaraan men verkleefd was in zijn natuurstaat, eerst enige vertegenwoordiging in de verbeeldingskracht brengt van de aangename aandoening, die zulk een begeerlijkheid placht te geven, waarop de onherborene genegenheid dadelijk met ernstig verlangen toeschiet, om nogmaals die aandoening gewaar te worden; begint nu de ziel de onbetamelijkheid daarvan in te zien en de verbintenis daartegen aan te tonen, juist door middel daarvan begint de begeerlijkheid hoe langer hoe meer haar wortelen in de genegenheid te schieten, de dingen worden verbloemd en verkleind. De ziel wordt niet aangezocht om in het volbrengen van de begeerlijkheid, gelijk voor deze te leven, maar alleen om voor die enkele keer daaraan te voldoen; en nu komt een list van bedrog: de voorbeelden van niet opgewekte vromen worden te binnen gebracht, de ziel wordt zachtjes ingeboezemd, dat zulks met genade bestaan kan en andere dingen meer, die ik wel kan, maar niet wil noemen. Hier begint de ziel aan het wankelen te geraken, ja dikwijls geeft zij zich voor die keer daaraan over, en de smaak daarvan, ofschoon dan in een mindere mate, geeft nochtans zulke aandoeningen aan het bedorven vlees, dat dit gedurig eist: *Meer, meer!* Zo gaat de wellustige en hoogmoedige van kleinere beginselen tot grote trappen in de zonde, en de zonde zo ver ingekomen zijnde, wil nu gediend worden en vergunt geen rust, voor en aleer haar bevelen, ofschoon met kloppingen van het geweten verontrust, gehoorzaamd worden. Nu beginnen de geestelijke krachten te verflauwen; de magerheid spreidt zich hand over hand uit; de gebeden zijn woorden zonder hart, zonder lust, begeerte en aanhoudendheid; de begeerlijkheden openbaren zich voor anderen in de omgang.

Heeft God iemand lief, dan is men geen huichelaar (want een huichelaar kan veel vertoning hebben en eindelijk hiertoe geraken), dan begint de Heere de weg van zulk een, in het volgen van zijn begeerlijkheid, met zeer scherpe doornen aan alle kanten te omtuinen, zodat er zeer zware pijn veroorzaakt wordt, als hij zich ter rechter- of ter linkerzijde zou begeven om aan zijn begeerlijkheid te voldoen. Omdat zij met God in tegenheden wandelen, zo is ook des Heeren weg in tegenheid met hen, en elke tegenheid wordt zo ingericht, dat zij hun zonden in hun oordeel kunnen zien; ja elke tegenheid roept: Dit is slechts een begin van vreze voor de volgende. De gebeden worden in het aangezicht geworpen; de stormen verheffen zich, omdat er een Jona in het schip is; niets gelukt omdat Achan in het leger is; en God dondert krachtig met de stem van zijn mogendheid in de wet, waardoor geen geringe onrust ontstaat; ziet hierbij Hoséa 2, Jesaja 58 en 66:3: *Wie een os slacht, slaat een man; wie een lam offert, breekt een hond de hals; wie spijsoffer offert is als die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer is als die een afgod zegent.* Wat kan de reden nu van dit alles zijn? Het is juist hetgeen ik zeg: *Deze verkiezen hun wegen en hun ziel heeft lust aan hun verfoeiselen,* zegt hier de profeet. En gelooft mij, indien gij enige lust wilt koesteren en opvolgen, al uw beste dingen zullen in verfoeiselen veranderd worden, want God is heilig en zeer jaloers op Zijn eer.

e. In deze staat vindt de gelovige zeer grote onrust, *omdat hij geen toegang kan verkrijgen tot het bloed van Christus,* maar vol van vrees is met zijn zonde op zich, zonder dat hij toenadering tot Jezus durft te zoeken.
1. Dit is over het algemeen een gevolg van het voorgaande en de redenen kunnen zijn, dat God in Zijn rechtvaardigheid de fontein van Jezus' bloed voor hen enige tijd verzegeld houdt, opdat zij des te meer vanwege de zonde verootmoedigd zouden worden en terdege smaken en proeven, hoe bitter het wel is, God te verlaten en in

het vervolg van hun leven altijd diepe en ontzaglijke indrukken van Gods geduchte majesteit te hebben op hun harten; dit is zeer algemeen in de weg van God. Hierom wilde ik dezulken waarschuwen, die zo gemakkelijk zich verbeelden, dat zij in de rust ingaan, zonder voorafgaande verootmoediging tot kermen en klagen bij de Fontein, om er ingeleid te worden door de werking van de Heilige Geest.
2. Ten andere, kan een al te groot gezicht van de misdaad de ziel bevreesd maken om tot Jezus te vluchten; Als de Heilige Geest een gelovige wil doen ontwaken geschiedt het doorgaans door de weg van overtuiging. Ondertussen moet ik aanmerken, dat de overtuigingen van de Heilige Geest niet van dien aard zijn, dat zij de ziel door een al te groot gezicht van zonde niet vrijmoedig zou maken om tot Jezus te vluchten. Maar integendeel beoogt de Geest Gods daardoor de ziel te noodzaken en te drijven naar het bloed van het verbond. Doch het gebeurt, dat de vijand en het hart te samen spannen en brengen de zonde zo onder het oog, dat men die verkeerde en ongelovige taal zou uiten: Wijk van mij Heere Jezus! Want ik ben een zondig mens.
Laat dit de regel hier zijn: alles wat aan de ziel alzo de zonde ontdekt, dat zij door die ontdekking gedreven wordt tot Christus, dat is van de Heilige Geest. Maar alles wat de ziel, onder de ontdekking van de zonde, van Jezus afdrijft, is van de vijand en van ons eigen verdorven hart.
3. Of, ten derde, kan dit ontstaan door gebrek aan licht in de weg van vrije genade. De ziel menende, dat er eerst enig groot werk verricht moet worden, of vrezende Jezus, door zo gedurig te vluchten tot zijn bloed, te stellen tot een dienstknecht der zonde: of dat zij zonder de gestalte, die zij beoogt, niet zuiver op de vrije genade durft wagen. Het zij, hoe het ook zij, de bevinding van de heiligen leert de diepe onrust, die in deze toestand gevonden wordt, Jesaja 59:10-12. *Onze ongerechtigheid is op ons, hoe zouden wij leven?* Ps. 32:4.

f. In deze staat vinden de gelovigen veel onrust, *door de hevige aanvallen over de waarheid en oprechtheid van hun geloof.* De genade van het geloof wordt dikwijls tot toetssteen gebruikt; de beproeving uws geloofs, 1 Petrus 1:7.
De twee voornaamste aanvallen zijn: de gelovige wordt aangevallen over het geloof zelf, nl. of de ziel in het beoefenen van het geloof wezenlijk zichzelf is kwijt geraakt, dat is, of hij de aannemende daad ondervonden heeft, een wezenlijk overbrengen van Jezus gerechtigheid aan zijn ziel en een wezenlijke overdracht van al zijn schulden op Jezus, zodat het hart in plaats van benauwdheid rust, in plaats van banden, ruimte en verwijding op die geloofsdaad ondervond.
Òf het geloof wordt beproefd ten aanzien van de vruchtgevolgen van die, of hetzelve het hart reinigt, de wereld overwint, enz. Welke aanvallen de ziel, in enige duisternis zijnde met een wakend geweten - bijzonder als zij weinig klaarheid in de zaken heeft, - kan verontrusten. Mogelijk zal Heman dit ondervonden hebben als hij klagend zegt: *Ik draag uw vervaarnissen; ik ben twijfelmoedig,* Ps. 88:16.

g. Het kan ook gebeuren, dat de ware gelovige in deze staat zeer ongerust wordt, *omdat hij niet de minste troost tot opbeuring vinden kan uit vorige bevindingen van des Heeren goedertierenheid.* Asaf dacht wel eens aan de dagen vanouds, aan zijn snarenspel. En het gevolg was: *Zal dan de Heere in eeuwigheid verstoten?* Ps. 77:7, 8. David dacht aan Gods goedertierenheid uit het land van de Jordaan, en Hermon uit het klein gebergte; en moest nochtans uitroepen: *Wat buigt gij u neder, o mijn ziel!* Ps. 42:6. Ja, het kan hier gebeuren, dat alle voorgaande ondervindingen voor de ziel verborgen worden, zodat zij nog zon, noch maan, noch sterren heeft in deze of

gene donkere en onrustige nachten. Òf het kan gebeuren, dat, ofschoon de ziel enige zaken ziet, zij juist dat bijzondere, waardoor de ondervinding van Gods kinderen van die van de huichelaars en tijdgelovigen onderscheiden wordt, niet onder het oog kan krijgen. Òf als zij iets ziet, dat het nochtans niet in staat is enige stilte en verkoeling bij haar te veroorzaken, gelijk in de aangehaalde voorbeelden.
Maar een zonderlinge list ontdekt zich ook in de bevinding van deze en gene gelovige, namelijk, het wordt hun met vele aandoeningen en met vals licht onder het oog gebracht, dat de huichelaars, om de beschuldigingen van hun geweten te stillen, als bestreden worden, het een of het ander, dat geen Jezus is, opzoeken, om daarmee hun geweten gerust te stellen. Daar integendeel iemand, die het om waarheid te doen is, nooit kan, nooit rust zal vinden, wanneer hij bestreden wordt over zijn bevindingen, of hij zal dadelijk opnieuw tot geloofsonderhandelingen met Jezus gebracht moeten worden, en dus opnieuw zich gul en volkomen overgeven aan Jezus en de weeromslag daarvan aan zijn hart ondervinden.
De ziel nu, pogende dit te doen, terwijl de noodzakelijkheid daarvan met buitengewone kracht op het hart wordt gedrukt, en geen voorkoming van God op het werk van haar zijde ondervindende, wordt door deze list als een ongetrooste en voortgedrevene. Wij moeten weten dat Gods weg niet is, om de voorgaande ondervindingen altijd met nieuwe te bevestigen. Ja, wij moeten weten, dat het een zonderlinge list van de vijand is, de ziel op het allerkrachtigst aan te zetten tot de wezenlijkste werkzaamheden, wanneer hij wel weet, dat de mens ten enenmale niet daartoe bij machte is. En zijn oogmerk is in dit alles, de ziel in ongeloof, troosteloosheid en wankelmoedigheid te houden en daardoor te onderdrukken. Hier moet God alleen helpen!

h. Gelijk het voorgaande een gelovige zonderling verontrust, zo wordt nu en dan deze en gene zeer verontrust, *omdat al het goede, dat zich voordoet en een opmerkend oog kan zien, in hun tegenwoordige bevinding verborgen voor hun oog blijft.* De ziel vindt walging aan zichzelf, zij kiest Jezus, hongert en dorst naar Hem, hetgeen onfeilbaar blijken van het geestelijk leven zijn. Maar dat blijft verborgen; òf omdat zij denken, dat zulks uit hun verlicht verstand kan ontstaan, of voortkomt uit hun benauwd hart, òf omdat zij eigenlijk die rust niet kunnen vinden na hun werkzaamheden en in hun werkzaamheid. Hierin kan een ziel moede worden van haar verzuchtingen, de gehele dag piepend als een zwaluw en kirrende als een duif en ondertussen geen gevoelige rust genietende.
Daar kan nog bijkomen, om de gelovigen meer dan gewoon in deze staat te verontrusten, een ongewoon krachtig woelen en werken van de verdorvenheid en zondige natuur, die in de beste gelovige nog inwonend is. Hetzij dat deze verdorvenheid nu uit haar eigen natuur werkt, of krachtig aangevuurd wordt door de satan. Dit weet ik, dat de ziel als vervuld kan worden met allerlei zondige gedachten, dat zij met de apostel nu en dan moet uitroepen: *In mij, dat is in mijn vlees, woont niets goeds*. En die werkingen kunnen zo geweldig zijn op de ziel om datgene te doen verrichten, dat zij niet wil; haar dus gevangen nemende onder de wet van de zonde en van de dood, dat zij moeten uitroepen: *Ach, ik ellendig mens! Wie zal mij verlossen?* Bijzondere zaken wil ik niet uitdrukken, en zeg slechts alleen, tot onderricht van een ziel in deze staat, dat, als de modderpoel van het hart terdege beroerd wordt, er niets is, hoe verschrikkelijk het ook zijn mag, of het ontdekt zich in deze en gene gelovige in deze staat.

i. Wij kunnen hierbij voegen, *dat de gelovige zo in deze staat ingedompeld kan zijn dat hij verontrust wordt als hij aan God begint te denken.* Een gelovige, als hij welgesteld is, heeft in God vermaak, stelt de Almachtige voortdurend voor zich, zeggend: "Hoe kostelijk zijn mij uw gedachten, o God! Hoe machtig veel is haar som! Zoude ik ze tellen? Zij zijn meer dan het zand aan de oever van de zee." Maar in deze staat gebeurt het wel eens, dat zij niet aan de Heere kunnen gedenken zonder schrik. Dat zij op dezelfde wijze aan de Heere gedenken gelijk een diep schuldige aan zijn schuldheer, gelijk een gevangene aan zijn rechter, gelijk een dief aan de strop, enz. Zodat de ziel eigenlijk in het binnenste doorpriemd wordt als zij dat levendig nagaat wat God is. En nu, welk een machtig vermogen er in de ziel is om op de allerbepaalde en afgetrokkendste wijze aan God te gedenken, weten diegenen wel, die in deze staat zijn geweest. Asaf had de bevinding van hetgeen waarvan wij spreken, Ps. 77:4. *Dacht ik aan God, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt. Sela.*

j. Voeg er nog bij, dat een gelovige in deze staat zonderling in de onrust gehouden wordt *door een sterk vermogen, om alle troostredenen, die hem worden voorgesteld, zeer gemakkelijk te kunnen weerleggen en zulke zaken voort te brengen, die hemzelf hoe langer hoe meer in zijn ongeloof stijven.* Zodat de aller ervarenste zielbehandelaar de bemoediging van dezulken hopeloos heeft opgegeven; en geen wonder, want het is God alleen, die een benauwde geest kan opbeuren.

k. Eindelijk, de ware gelovigen, het geloof niet dadelijk kunnende oefenen, worden in grote onrust gehouden, *daar alles zich naar hun gedachte zo toedraagt, alsof zij nooit hersteld zouden worden.* De gebeden worden niet verhoord, er komt geen troost, geen verademing, al de baren en golven gaan over hen heen. Daarom roept de ziel dikwijls uit: "Zal dan de Heere in eeuwigheden verstoten en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt zijn goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde, van geslacht tot geslacht?" Ps. 77:8-10.

Dit weinige heb ik geoordeeld nuttig te zijn; alles wat de ondervinding wel leert in dit opzicht, zou mogelijk voor weinigen verstaanbaar zijn.

b. Gelijk er na storm en onweer een stille kalmte en aangename, verlevendigende zonneschijn volgt, alzo is er in het geestelijke blijdschap na veel smarten voor alle oprechten van hart, een aangename rust voor de ongetroosten en als door onweer voortgedrevenen. Hiervan zouden wij nu met uw christelijke aandacht spreken. Och, of ik dit uit bevinding spreken mocht en gij allen, mijn geliefden, verwaardigd mocht worden om in deze rust bij aanvang of voortgang in te gaan!

Wij hebben alreeds gezegd, dat wij met veel uitleggers door de rust hier *niet verstaan de rust van de hemel,* waarin Gods kinderen rusten zullen van hun arbeid. Maar dat wij om vele redenen, - die bij de zeer geleerde en godvruchtige Owen, in zijn *Verklaring over de Hebreeën*, over deze tekst, in het brede te vinden zijn, - *die staat van rust hier aan deze zijde van de eeuwigheid verstaan, die de ziel in Gods nabijheid geniet door Jezus Christus, zoals Die in het Evangelie der vervulling wordt bekend gemaakt.* Dat is die staat, waarin al de kwellingen, angsten, benauwdheden, wettische vrees, twijfelingen en wantrouwen ophouden, en de ziel een stille kalmte, vrede, vreugde en blijdschap geniet, door het instorten van Gods bijzondere liefde in het hart door de Heilige Geest. Zodat de ziel zich op God in Christus in de weg van zaligheid en op de dierbare beloften van Zijn

verbond verlaat; vertrouwende, dat God haar deel, haar nimmermeer zal verlaten, maar leiden zal naar Zijn raad en haar eens zal opnemen in Zijn eeuwige heerlijkheid. Ofschoon nu de vaders onder het Oude Testament dit in enige opzichten genoten, het was nochtans onder velerlei omkleedsels en in een mindere mate. Daarom maakt de apostel deze rust op een bijzondere wijze eigen aan het Evangelie der vervulling, bewerende in het vervolg, dat David dat ook leerde in de profetische zin van de woorden, die hij aanhaalt.

Om nu wat uitgebreider van deze rust te spreken, zullen wij:
A. Nagaan, welke de grond en het fundament van dezelve is, en dat wel:
a. Ontkennenderwijze. De grond van deze rust is niet:

1. *Een ophouden van de knaging, het beschuldigend verwijt en de benauwdheid van de ziel.* Het is waar, dat dit in de rust ondervonden wordt; maar dit op zichzelf is geen grond, waaruit mensen moeten opmaken, dat zij de ware rust hebben. De ondervinding en Gods Woord leren overvloedig, dat velen de uiterste benauwdheid en zielsangsten enige tijd hebben gehad, maar dat zulks ten enenmale is opgehouden, en vanzelf door de tijd versleten, zonder dat de mens tot enige onderhandeling gekomen is met Jezus Christus. Mogelijk is het zo met Felix geweest, die, als hij hoorde van het oordeel, beefde. Deze worden ook doorgaans erger daarna, want de duivel, enige tijd uitgedreven zijnde, keert weer, zeven duivelen met zich brengende, erger dan de eerste; een rivier, die enige tijd afgedamd wordt, breekt naderhand met des te groter geweld uit.
2. Gelijk het vanzelf ophouden van benauwdheid geen troostgrond is, zo kan *ook een gedurige benauwdheid en vrees geen grond van rust zijn.* Veel mensen hopen en denken, omdat zij leven onder voortdurende bekommering en beschuldigingen, dat zij op de ware grond van rust gevestigd zijn. Daar dit integendeel een blijk is, dat zij òf nooit op deze grond hebben gerust, òf dat zij naar gestalte daar niet toe kunnen komen. Trouwens al die vrees en kommer is slechts een gevolg van de vloek van Gods wet, en zal op zichzelf niemand zalig maken. Ofschoon God dit heiliglijk gebruikt om de ziel van velen van de uitverkorenen te noodzaken, om Jezus te zoeken en vatbaar voor vrije ontferming te maken.
3. Het is ook geen grond van rust, *enige aandoeningen van vreugde en blijdschap in zijn hart te bevinden.* Het is waar, dat wordt ook in de ware rust ondervonden; maar het is ook wel waar, dat de satan op een krachtige wijze op de verbeeldingskrachten kan werken, en de hartstochten van de mensen alzo gaande kan maken met een ingebeelde hoop, dat Jezus Christus hun Zaligmaker is, en dat zij vergeving van zonden hebben en gelukkig in de hemel zullen aanlanden. Wij hebben zelfs wel zodanige mensen gekend, die door zulk opdringen van de satan bijna in een verrukking waren, en die naderhand, 'met de hond tot hun uitbraaksel terugkeerden, en met de gewassen zeug tot de wenteling van het slijk.' Brengt u te binnen de tijdgelovigen, die het woord met blijdschap ontvingen, enz. De duivel heeft twee uitnemende listen: één om door het evangelie de mensen tot een valse en ongegronde blijdschap te vervoeren, en de mensen dus van de ware Jezus af te houden door de valse verbeelding, die hij verwekt; de andere is door de wet, om de mens door het gezicht van de zonde tot wanhoop te brengen.
4. De ware grond van rust is ook niet *het te binnen schieten van een belofte uit het Woord van God op het hart, noch het inkomen van deze of gene verzen van geestelijke liederen.* Velen bedriegen zich eeuwiglijk hiermee. Zij zijn enigszins bekommerd geweest, daar komt een belofte of een versje op het hart, terstond grijpen zij grond: de Heere is hun goed geweest. O, welk een zegen hebben zij gehad, naar

hun gedachten, ofschoon zij niets anders hebben dan de blote woorden. Terwijl het met een oprechte zo gesteld is, dat niet de belofte zelf, maar Jezus in die belofte rust geeft, niet Jezus alleen, die zij in de belofte zien, maar Jezus in de belofte, met Wie zij zich door geloof verenigen, Hem omhelzende en aangrijpende. Laat dit hier de regel zijn: alle rust, die vóór de geloofsomhelzing van Jezus in de belofte bespeurd wordt, is vals, ondeugend en bedrieglijk. Want de rust is niet iets, dat vóór het geloof gaat, maar iets, dat op de oefening van het geloof volgt.

5. Eindelijk, de grond van deze rust zijn niet *de begeerten, de gestalte en de oprechtheid van de mens.* Dit alles is een te zwak fundament om er zijn rust op te gronden en zal de ziel ook wel ontvallen in het uur van verzoeking. Want niets, dat in de mens is, kan zijn geweten bevredigen, wanneer het in de onbedrieglijke schaal van Gods wet wordt opgewogen. Het is lichter dan ijdelheid, niets beter dan schade en drek, en een wegwerpelijk kleed in de achting van een ware oprechte, Filipp. 3:8.

b. Bevestigenderwijze zeggen wij, *dat de enigste grond van ware rust is de Jehovah, de zalige Drieënige Verbonds-God, zoals Die Zich door Zijn Woord en zijn Geest aan de ziel ontdekt en openbaart als de God van volkomen zaligheid in Zijn Zoon Jezus Christus, hen op een krachtdadige en onweerstandelijke wijze bewerkende en bekwaam makende, om die God van zaligheid te omhelzen en aan te nemen, en zich in het bijzonder toe te eigenen, gelijk Hij Zichzelf aanbiedt in het Evangelie der zaligheid.* Dit is het enigste fundament, dat God in Sion heeft gelegd. Wiens rust hierop is gegrond, die zal nooit beschaamd uitkomen. Wee hen, die andere fundamenten leggen! Het zal hun ook niet wel gelukken; die hout, hooi, stro en stoppelen daarop bouwen zullen daarmee verteerd worden, indien er geen grond onder ligt. Dit was de grond van de rust van de Kerk: "De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen", Klaagl. 3:24. "Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, Gij zijt de rotssteen van mijn hart en mijn Deel in eeuwigheid", zeide Asaf, Ps.73:26.

b. Laat ons overgaan om te zien, waarin deze rust eigenlijk zal bestaan; en om uw geheugen niet te vermoeien met te veel onderdelen, neemt het in de volgende stukken:

1. *In een stilte en bedaardheid, die in de ziel ontstaat, waardoor de voorgaande onstuimige zee van de moedeloosheid en wanhopigheid enigszins wordt gestild en het donderen van de Sinaï dermate ophoudt, dat de stille stem van het Goddelijk Evangelie enigermate gehoord kan worden als een blijde boodschap, behelzende goede tijding voor iemand, die bij zichzelf verloren en in alle opzichten rampzalig is.* In al de gemelde onrust is de ziel gelijk een mens in een kerker of in een gevangenis, die niet een enig woord horen kan, dat tot zijn troost of tot zijn rust zou kunnen dienen vanwege het rammelen van de ketenen waarmee hij gebonden is, en vanwege het slaan, geselen, razen en dreigen van zijn onbarmhartige cipier. Maar als God de rust wil scheppen, dan wordt dit dermate bestraft, dat het geluid van het evangelie meer doorklinkt dan het donderen van de wet en er ontstaat een bevatting om er naar te luisteren. Hoe zeer de satan en een ongelovig hart al hun krachten inspannen om het oor af te trekken, de ziel zegt: *Ik wil horen wat de Heere spreken zal.* elk, die bevinding van zaken heeft, zal het met mij eens zijn, dat dit zonderling de weg baant tot de rust.
Hoort het in de bevinding van Mr. Peacock toen hij enige rust begon te vinden: "Voorwaar, zegt hij, mijn ziel was wonder ver weg gevoerd door de verzoeking en knaging van mijn geweten; maar ik dank God, dat de storm wat over is, en dat ik enige bedaardheid en verkoeling ondervind; waarom ik verzoek, dat ik niet onder de

verworpenen gesteld mag worden. Zulke gedachten verfoei ik ten uiterste en bid God, dat Hij ze genadiglijk in zijn barmhartigheid wil vergeven."

2. *Ten tweede: de ziel van de verontruste en aangevochtene wordt niet alleen bedaard gemaakt, maar doorgaans zeer verlangende en begerig naar de ondervinding om een enige druppel van de vrije genade tot verkoeling te ondervinden.* Hetgeen ontstaat uit de mogelijkheid die zij ziet, dat vrije genade verheerlijkt kan worden in het bewijzen van genade aan zulke aller doemwaardigsten. Dit onderscheidt de toestand ook van de uitverkorenen en van die van de verworpenen onder hooggaande benauwdheid. De laatsten komen door hun onrust tot het haten van God en met Kaïn van voor zijn aangezicht te vluchten. Ziet het ook in Spira, die van God en Christus niet wilde horen, noch om genade bidden. Maar deze willen al bedelende en kermende liggen om een kruimke van het kinderbrood. Daarom zijn ze ook dezulken, die als vermoeiden rust zullen vinden.

3. *Zij bestaat in die inwendige verlichting, die de ziel ondervindt in een weg van vrije genade en al het volle, dat in een volzalig God is voor de ziel.* Dit is het zien van Gods heerlijkheid met ongedekt aangezicht. Dit is de toestand, waarin de ziel met een Goddelijke glans omschenen wordt, zodat ze licht in de Heere is, Hem op een geestelijke wijze ziende met haar zielsoog. Dit, iets van het aller verborgenste in het geestelijke zijnde, dat in woorden niet uitgedrukt, maar alleen uit bevinding gekend kan worden, zal ik er slechts van zeggen, dat het een licht is, hetwelk de duisternis en onkunde aangaande God verdrijft, en de ziel wat anders doet zien in de waarheid dan zij ooit zag. Het is een licht, hetwelk de Drieënige God zeer nabij de ziel brengt, en de ziel zeer nabij God, en een wezenlijke gemeenzaamheid met een Drieënige Verbonds-God maakt, in een wederzijdse onderhandeling. Het is een licht, waardoor de ziel niet alleen ziet een onuitputtelijke volheid van zaligheid in een Verbonds-God, maar ook een onuitsprekelijke vrijheid voor een ellendige, om er gebruik van te maken. Zodat de ziel kan zien hoe groot haar zonden zijn en hoe velerlei de twijfelingen zijn die zij heeft gehad; dat zij het op de genade Gods en de verdiensten van Christus wagen mag. En dat de twijfelingen voor die tijd ophouden. En de ziel kan zien, dat er zulk een volheid in Jezus' verdiensten voor haar is, dat al haar zonden, al hadden zij die van een gehele wereld op zich, slechts als een stofje te vergelijken zijn bij een oneindige en grondeloze oceaan van Gods barmhartigheid in Christus, Zijn Zoon.
Hoort eens, hoe er de voornoemde Peacock van spreekt, als dit licht in zijn ziel opging: "De zee," zegt hij, "is niet zo vol water, noch de zon zo vol licht, als God vol is van barmhartigheid. Ja, zijn barmhartigheden zijn tienduizend maal groter: hoe vele reden heb ik, een wegwerpelijke worm, Zijn goedertierenheid te roemen tot in eeuwigheid!" O, hoe rein, hemels, zielsdoortintelend en versterkend is dit licht!

4. *Deze rust bestaat ook in een gelovige en gevoelige gewaarwording van die genadige vergiffenis van al hun zonden, alleen om Jezus' genoegdoening, die zij door het geloof hebben aangenomen, en zichzelf in het bijzonder toegepast, Rom.5:1.* Dit is buiten alle twijfel een voornaam deel van de rust, dat de ziel ziet, dat haar zonden zijn uitgedelgd als een nevel en een dikke wolk. Dat God deze zo ver van haar gedaan heeft als het oosten van het westen verwijderd is. Want dit is het losmaken van de banden van de dood, waarmede zij was gebonden. Een openzetten van de deuren van het gevangenhuis, waarin zij gevangen lag. Een losmaken van de strop van de hals van een gevonniste en veroordeelde bij zichzelf. Een ingieten van de

verkoelende genadewateren in een ziel, die als verteerd werd door de vurige pijlen van de Allerhoogste, welker vurig venijn haar verbrandde. Als een olie en een balsem van Gilead, welke op de gewonde ziel wordt gelegd en terstond alle smart en pijn wegneemt, de wonden verzacht, zuivert en in de grond geneest. Het is de hand van de schuldheer in de tegenwoordigheid van de arme schuldenaar, die geen kwadrantpenning had, schrijvende met grote en leesbare letters: *Ik ben ten volle voldaan, zelfs tot de minste kwadrantpenning toe en Ik zal nooit meer op u toornen noch schelden.* Dat dit grote rust geeft is duidelijk, want een bevredigd geweten is een gedurige maaltijd. Hebt gij het ooit ondervonden, gij zult met de apostel zeggen, dat de vrede van God alle verstand te boven gaat.

5. *Deze rust bestaat ook in het ondervinden van de uitstorting van Gods liefde in de ziel door de Heilige Geest, Rom.5:5.* De zinspeling is ontleend aan het overvloedig en zeer rijkelijk uitgieten van een kostelijk vocht over iets, in die mate, dat hetgeen overgoten wordt, geheel bevochtigd werd, òf van de heilige olie, die op het hoofd van Aäron zo rijkelijk uitgestort werd, dat ze neerdaalde zelfs tot de zomen van zijn klederen. Dit zij hoe het zij, de liefdeuitlating, welke in deze rust ondervonden wordt, raakt al de vermogens van de ziel aan. Zij ondervindt vooral na zware bestrijdingen, dat er een hoogte, breedte, diepte en lengte in is, die zij niet kan nagaan. O, hoezeer wordt de ziel daar door het genot verzadigd, bevredigd en hemelsgezind, als Jezus haar in dit wijnhuis invoert en de liefde tot een banier stelt!
Ik heb iemand in Christus gekend, die uitroepen moest: "Heere, wat ik ondervind kan ik niet uitspreken; maar ik bezwijk, ik verga onder zulk een uitnemend gewicht van heerlijkheid! Giet niet meer van deze nieuwe wijn in zulk een oude leren zak, of hij zal bersten."
Er was een martelaar, die uitriep: "Komt, gij gelovige Papisten! Gij zoekt naar mirakelen, hier is er een; ik brand en ik voel geen pijn; ik lig zo zacht en aangenaam in de liefde van mijn God te bakeren, dat ik op de brandende kolen lig als in een bed van rozen."
Olevianus zeide: "Het is, alsof ik in een grazig veld wandelde, waarin de hemelse dauw niet drupsgewijze op mij gegoten wordt."
Mr. Bolton heeft vele voorbeelden hiervan nagelaten; een ieder ondervindt er iets van, als hij in Gods rust ingaat. Ondertussen is zulk een rijkelijk uitstorten van Gods liefde in de ziel slechts doorgaans het deel van zeer nauwkeurige christenen, en die onder kruis en met velerlei bestrijdingen te worstelen hebben.

6. *Deze rust is ook een volkomen rusten in en op Christus.* De ziel draagt zich geheel en al op Hem over als de Petra, de Rotssteen, en ze schuilt in en bij Hem, gelijk David zegt, en dus waaien al de stormen en baren over haar hoofd heen zonder haar te bewegen, te kwetsen of te beschadigen. Want zij is nu in een hoog vertrek, Jezus is de Rots in Welke zij gaat, in Welke zij blijft wonen door gedurig herhaalde geloofsdaden, zich nauwer en nauwer met de rotssteen Christus verenigende. Zij is hierin gelijk aan iemand in een kasteel, dat op een steenrots in het midden van de zee is gebouwd. Hij ziet de verbolgenheid van de zee, als haar baren bruisen; hij hoort de stormwinden, de orkanen en wervelwinden, die alles doen daveren, dat buiten is, maar hij is gerust en onbevreesd en kan zeggen: "Ik zal niet vrezen, al veranderde de aarde van haar plaats en al werden de bergen verzet in het hart der zeeën. Laat haar wateren bruisen, laat ze beroerd worden; laat de bergen daveren, door derzelver verheffing! Sela! De beekjes der rivier zullen de stad Gods verblijden, het heiligdom van de woningen des Allerhoogsten. God is in het midden van haar, zij zal niet

wankelen; God zal haar helpen in het aanbreken van de morgenstond", Ps. 46:3-6. O, die zo in Christus en op Hem alleen rust is gelijk de berg Sion, die in eeuwigheid niet zal wankelen!
Ik beken gaarne dat weinigen, ja slechts zeer weinigen van Gods lieve kinderen hiertoe geraken. Velen leven slordig en hebben vanwege hun onopgewektheid geen vrijmoedigheid om zo in Jezus te rusten. Anderen kunnen niet op Christus en in Hem alleen rusten, of zij moeten daartoe iets hebben, enige aandoening of gestalten. En zo zijn zij gelijk een mens, die de ene voet op een rots heeft, maar de andere op een losse plank, die op het water drijft, en zodra er beweging komt onder dat plankje, is hij aan het wankelen en het vallen nabij. O, de rust is in Jezus alleen! Zalig zijn zij, die het alleen op Hem kunnen laten aankomen. Want of wij laag of hoog zijn, Hij is altijd even hoog, Hij behoudt al Zijn glans en luister, ofschoon wij menigmaal in het duister moeten zitten.

7. *Deze rust is een rusten in God Zelf als hun Vader, hun Erfdeel, hun enig Al.* Want de geest van dienstbaarheid wordt van hen weggenomen, het juk wordt van op hun kinnebakken opgelicht; God geeft hun de Geest van aanneming tot kinderen, Rom. 8:15,16, en dus roepen zij: "Abba Vader!" O! dit geeft een wonderbare rust, als de ziel in een KINDERLIJKE gestalte kan zien op God als Vader, en zeggen: "Immers Gij zijt onze Vader, Abraham kent ons niet." Dit is te zeggen: "De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen", Klaagl. 3:24. De Heere is het deel van mijn Erve; mij zijn de snoeren in lieflijke plaatsen gevallen, en mij is een schoon erfdeel van de Heere geworden, Ps. 16:5,6. Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U begeert mijn ziel niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen van mijn hart, en mijn deel in eeuwigheid, Ps. 73:25, 26.

8. *In een verzadiging en volle vergenoeging van de ziel, die zij in de Heere ondervinden.* Te voren ontbrak de ziel altijd iets, maar nu in de rust worden zij gewaar, dat hun ziel ten volle voldaan is en dat alles in Jezus is, wat zij voor tijd en eeuwigheid nodig hebben. Zij zien, dat de rust goed is en zij willen hier blijven onder Zijn schaduw en zeggen: *Mij ontbreekt niets, ik heb alles!*

9. *Eindelijk, in een gelovig vertrouwen van zichzelf naar ziel en lichaam, en van al hun belangen, aan de Verbonds-God,* vertrouwende dat Hij hen naar Zijn Woord wil heiligen, door Zijn raad leiden tot de dood, in het dal en de schaduwen van de dood met Zijn stok en staf ondersteunen en hen met Zijn beeld verzadigen.

Ziedaar, deze en andere dingen meer maken deze rust uit. Uit het gezegde kunt gij zien, dat dit met nadruk Gods rust genoemd wordt, dewijl Hij de Beschikker, de Belover en het Middelpunt van deze rust van de ziel is. Ik wil er nu niet meer bijvoegen.

B. Nu zegt de apostel, dat die geloven, in deze rust ingaan: *Want wij, die geloofd hebben,* enz. De apostel eigent de ingang in deze rust aan het geloof toe en getuigt, dat hij en een ieder, die het geloof oefent, daar ingaat.
De ingang in de beschreven rust eigent de apostel dan aan het geloof toe, en het is zo, want:

a. Het geloof brengt deze rust onder het oog, de arme ziel, die zo lang met onweder voortgedreven was, doende zien, dat in een verbondsGod rust is voor een beladen en vermoeide zondaar, Matth.11:28.

b. Het geloof gaat in deze rust, de toestemming van ganser harte aan Gods getuigenis gevende, en het zegel zettende dat God waarachtig is, Joh. 3:33.
c. Het geloof gaat in deze rust, werpende al de oorzaken van zijn bekommering op de Heere, Die het goed maken zal voor tijd en eeuwigheid, Ps. 37:5; zodat de ziel zich van alles ontdoet en alles in Zijn hand geeft.
d. Het geloof gaat in deze rust, dadelijk bezit daarvan nemende en gedurig in dezelve blijvend, opdat de ziel in eeuwigheid niet mag wankelen. Veel andere zaken zullen wij er niet bijvoegen, omdat vele reeds gezegd zijn en vele gezegd zullen worden.

B. Gelijk de apostel dit ingaan in de rust aan het geloof toeeigent, zo wijst hij duidelijk aan, dat hij en elk gelovige, die het geloof op Gods getuigenis oefent, daar ingaat. En het is zo, elk geniet rust en gaat daarin, naar de mate van zijn geloof. En al de onrust, die deze en gene van Gods kinderen ondervinden is, omdat zij zo zwak in het geloof zijn. Wij, *die geloofd hebben,* gaan in de rust.

B. TOEPASSING.
Ziedaar, mijn geliefden! uw christen-aandacht getoond de zalige rust, in welke Gods kinderen ingaan door het geloof.
Laat ons de verklaarde waarheden tot ons nader gebruik aanwenden.
A. Ongelovig en onbekeerd zondaar! Sta toch een weinig bij deze dingen stil om uw staat en toestand voor God te beschouwen en de ijdelheid van alle geschapen dingen.
a. O, zondaar! Als gij het bemerkt, wat leeft gij in een gedurige kommer en een gedurige onrust! Gij mist God, daarom is het sap uit al de geschapen dingen. Er is niets, hoe gij het begeert, dat u wezenlijke voldoening kan toebrengen. In uw beste dingen is de dood in de pot. Alles is met zoveel zorgen, angsten en bekommernissen vergezeld, dat gij moet zeggen, dat de schoonste rozen van de wereld haar scherpe doornen hebben. En dat alles niet alleen ijdelheid, maar ook kwelling van de geest is. Ga het toch alles na in bedaardheid, opdat gij uit overreding van uw eigen gemoed het zegel hieraan moogt hangen.
b. Zie eens de gevolgen van de zonden; ze zijn als honig in de mond, gij hebt er zoveel mee op, gij wilt God en Zijn gemeenschap liever missen dan van uw eigen begeerlijkheid afstand te doen. Maar ach, let op het einde! Al was het niet het Godonterende van de zonde, hetwelk u bewoog om er van af te staan, wat hebben ze droevige gevolgen! Als het geweten u eens beschuldigt, dat de knieën vanwege de knaging van het gemoed tegen elkaar moeten stoten, als gij op een doodsbed komt, hoe akelig zal het zijn om voor een heilige God, Die een wreker is en zeer grimmig, te verschijnen als de grote dag daar is! Wat zult gij uitroepen: *Bergen valt op ons, heuvelen bedekt ons!* En gij zult niet verhoord worden, maar Jezus zal last geven aan zulken, die in de rust niet wilden ingaan, ze te werpen in het eeuwige vuur; daar zal zijn wening der ogen en knersing van de tanden, in een eeuwige onrust, in een vurige gloed tot in alle eeuwigheid.
c. O, draag ook zorg, dat een bedrogen hart u niet terzijde afleidt om zonder wezenlijke gronden te geloven, dat gij waarlijk in de rust zijt ingegaan; want velen misleiden zich hierin. De een, omdat hij geen benauwdheid heeft, een ander, omdat zijn onrust en benauwdheid over is; een derde, omdat Gods volk het goede van hem denkt; een vierde, omdat hij zo veel goede plichten betracht, en een vijfde om wat anders. Dit is de toestand van de arme mens, dat hij altijd een of ander wil vasthouden en zijn eigen ziel daarmee bedriegen, liever dan het op te geven en te zeggen: Het is buiten hoop!

d. Zie hier de weg, om tot wezenlijke rust te komen; het is niet door doen, maar door te geloven. En nu is het de tijd, de rust wordt aangeboden, gij wordt geroepen om er in te gaan. Och! dat niemand een boos en ongelovig hart hebben mocht. Maar daar gij de stem van God hoort, dat gij moogt trachten de beloften van God aan te nemen en in deze rust in te gaan.

B. Kinderen van God! Wij hebben u de zaken zo helder voorgesteld, dat wij maar als met twee woorden zullen besluiten.
a. Een woord hadden wij aan benauwden en gebondenen, die door storm en onweder voortgedreven worden. O, ziet de redenen en de oorzaak van al de onrust en benauwdheid, die gij ondervindt. Het is omdat gij niet gelooft, en het zaligmakend geloof zo weinig in beoefening brengt. Ik ben verzekerd dat naar de mate van de beoefening daarvan, gij rust en blijdschap in God zult vinden. Wij hebben er het ene en het andere van gezegd. O, staat dan naar het geloof, dat God dit met kracht mag werken en herhaalt de geloofsdaden zeer vaak en aldus zult gij er hoe langer hoe meer lust in krijgen en rust voor uw belaste zielen vinden. Wacht u toch, zoveel als mogelijk is, iets van de gemelde zaken van de rust tegen uzelf te besluiten, omdat gij zo weinig rust vindt; want dat gij zo weinig rust en vrede van het gemoed vindt is wel een teken, dat uw geloof zwak is, maar niet, dat gij geen geloof hebt; want het tegendeel is duidelijk op te maken uit uw bekommering en vrees voor bedrog, welke in de ongelovige nooit wezenlijk wordt bespeurd. En gij zult het kunnen opmaken uit deze volgende kenmerken, dat gij het geloof hebt, ofschoon gij juist de rust en vrede van het gemoed niet gewaar wordt, tot volkomen voldoening van uw gemoed.

a. Kunt gij niet betuigen, dat gij in geen vrede leeft met een enige zonde, maar dat gij integendeel die alle de dienst hebt opgezegd? O, dat is een teken, dat uw ziel voor God ingenomen is, wanneer gij een algemene afkeer van alle zonde bespeurt en dat uw hartzonde, die niemand dan God en gij zelf kent, de zonde in de beoefening van uw beste plichten uw ziel bloedende en smeltende maakt, zodat gij daarvoor een recht treurige zijt in het verborgene, uw zielstoestand bewenende met onuitsprekelijke zuchtingen voor het aangezicht van de Heere. Want zalig zijn de treurigen, Matth. 5:4.
b. Wordt gij niet gewaar, dat er vele pijlen van alle soorten van bestrijdingen op u afkomen, dat gij van vat in vat geledigd wordt, dat gij als in een zeef menigmaal wordt gezift, en dat, hoe gij evenwel gezift wordt, gij bij de keuze blijft om het bij God te houden, en dat gij zegt: Heere, al werd ik gedood, ik zal het bij U houden en nooit wil ik van weg veranderen? O, dat zijn tekenen dat uw ogen hebben gezien, omdat ze niet terug willen zien. Dat gij het geloof hebt, daar de vurige pijlen van de satan alleen op het schild van het geloof afkomen, Ef. 6:16.
c. Is het niet zo met u gesteld als gij de rust van de ziel in God niet kunt vinden, dat dan alles u smakeloos is en dat niets u kan verkwikken, totdat God zichzelf opnieuw aan u ontdekt en u uw aandeel doet zien? Is dat zo, dan moet gij aan uw ongeloof niet toegeven; want dat is zeer schadelijk en God onterend, ofschoon gij het menigmaal niet ziet. Maar gij moest tegen het ongeloof strijden en veel op het aanbod van vrije genade zien, steeds pogende het geloof in beoefening te brengen en naar de rust te vluchten, gelijk de duiven in onweder tot haar vensters. En dan ben ik verzekerd, dat, als gij het een en andermaal doet, vergeefse arbeid hervattende, steeds weerom opnieuw zeggende: "Ik heb het dikwijls, ja de gehele nacht van deze mijn duisternis gedaan. Maar op het Woord, er komt dan van wat er van komt, wil ik het net uitwerpen." Zodat gij dan zult zeggen: O, Zijn woord is waar: die als een

geheel ontblote tot Hem komt, zal Hij geenszins uitwerpen, Joh. 6:37. Want ik ellendige riep, en de Heere hoorde mij, en redde mij uit al mijn benauwdheden.

b. Gij, gelovigen! Wie God het geloof in meerdere kracht heeft geschonken, zodat gij niet alleen in deze rust bij aanvang ingegaan zijt, maar in dezelve blijft:

a) Erkent het als een vrij geschenk van God, dat Hij u daartoe verwaardigd heeft, terwijl zo vele anderen in benauwdheid en bekommering zitten. Het is alleen de Heere, Die u heeft toegebracht. Laat dan de verheffing van God in uw keel zijn, dewijl gij mogelijk ook jarenlang getobd hebt eer gij daartoe gekomen zijt.
b) Zijt toch nederig daaronder en ontfermende omtrent diegenen, die nog als met banden geboeid liggen om hen met tedere ontferming te behandelen. Er zijn, gelijk wij gezien hebben, deze en gene geweest, aan wie God deze kracht van het geloof gaf; doch zij werden meesterachtig en wilden diegenen niet helpen, die in benauwdheid waren, maar veroordeelden dezelve; en God heeft hen naderhand aan zichzelf overgegeven. O, zijt niet hooggevoelende, maar vreest! Want er zijn voorbeelden genoeg, dat de hoogmoed voor de val is gekomen.
c) Zijt toch bevreesd voor de zonde; de minste, die niet betreurd wordt en waarmee de ziel niet naar Jezus' bloed vlucht, zal de rust verstoren. Daarom, gij liefhebbers van de Heere, wijkt toch af van het kwade!
d) Eindelijk, sta er toch naar om hier, waar de rust is, te blijven, opdat gij steeds de volle vrijmoedigheid tot God mocht hebben, om op een doodsbed te zeggen: *Op uw zaligheid wacht ik, o Heere!* En weet dan, dat gij in de volle genieting overgebracht zult worden, om zonder rusten God eeuwig te prijzen. Amen.

6 HET GELOOF, een genade, die de wereld overwint

1 Johannes 5:4. ***Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof.***

I. INLEIDING.
De meerdere zal de mindere dienen, was het woord, hetwelk eens tot Rebekka gesproken werd, toen zij de kinderen in haar buik mocht gevoelen, die zich tegen elkander stieten, en zeide: *Waarom ben ik dus?* Gen. 25:22,23.
Mogelijk zijn er hier opgekomen, die lang een strijd gevoerd hebben in hun binnenste en dikwijls zeggen: *Hoe ben ik dus? Hoe zal het met mij aflopen? Wat zal het einde zijn?* O ziel! Gods Woord, dat wij u hebben voorgelezen, verzekert u, dat genade de overhand hebben zal, terwijl diegene, die uit God geboren is, de wereld zal overwinnen door het geloof.

Samenhang.
De apostel, in het voorgaande vers een kenteken opgegeven hebbende van diegenen, die uit God geboren zijn, dat zij de geboden bewaren, geeft de reden daarvan in onze woorden: *dewijl zij de wereld overwinnen.* Zodat wij in deze woorden vinden:

A. Een algemene stelling, *dat al diegene, die uit God geboren zijn, de wereld overwinnen.*
B. Het middel waardoor, *namelijk het geloof.*

II. Het lichaam van de predikatie.
A. Verklaring en wel:
A. Van het eerste deel, in hetwelk ons voorkomt een algemene stelling, *dat diegene, die uit God geboren is, de wereld overwint,* ja dat allen, geen enkele uitgezonderd, die deze hemelse geboorte deelachtig zijn geworden, de wereld overwinnen. Want die uit God geboren is, overwint de wereld. Zodat wij hebben na te gaan:

A. De onderwerpen, waarvan de apostel zulke grote dingen getuigt; *het zijn die, die uit God geboren zijn.* De apostel spreekt dan:
Van een geboorte. Wij hebben hierdoor niet te verstaan een natuurlijke geboorte, maar een bovennatuurlijke, hetwelk duidelijk blijkt, daar de apostel, gelijk wij nader zullen horen, het beschrijft als een geboorte uit God. Deze geboorte uit God draagt zeer vele benamingen in des Heeren Woord. Nu eens wordt deze omschreven als:

- het geven van een nieuw hart en een nieuwe geest in het binnenste, hetwelk daarin bestaat, *dat God het stenen hart wegneemt en er een vlezen hart voor in de plaats stelt*, Ezech. 36:26.
- Dan eens de besnijdenis van het hart, Deut. 30:6: *De Heere, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om de Heere, uw God, lief te hebben met uw gehele ziel, opdat gij moogt leven.*
- Zij wordt ook een schepping genoemd: *Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken,* Ef.2:10.
- Ook een wedergeboorte uit God.

- Daar nu deze de algemene benamingen zijn, dient uw christen-aandacht te weten, dat het woord *geboorte uit God* of *wedergeboorte,* tweezins genomen wordt: *In een*

nauwere en een ruimere zin. In een nauwere zin betekent het dat almachtige, krachtdadige en onweerstandelijke werk van God, waardoor de uitverkoren zondaar van dood levend wordt gemaakt. In deze nauwe zin leren onze Godvruchtige Godgeleerden, dat al het voorbereidend werk als een oorzaak buitengesloten moet worden, en dat de wedergeboorte in dit opzicht vóór het geloof gesteld moet worden, als de wortel en het beginsel, uit hetwelk het ware geloof voortspruit; want is het geloof een levende daad en werkzaamheid van de ziel, zo verondersteld zulks, in de orde van de natuur, leven, om zulks te kunnen oefenen.

- Maar het woord betekent in een *ruimere zin* niet alleen de levendmaking van de zondaar, maar ook het herstellen van Gods beeld in hem en de volmaking van het werk Gods in de ziel. In welk opzicht het in zich sluit geloof, bekering en alle andere genade van de Heilige Geest, die uit deze bron voortvloeit. Uw aandacht kan tot bevestiging hiervan de Godvruchtige verklaring van de grote Calvijn lezen over Joh. 1:13. De godzalige Voetius, in zijn Godgeleerde disputen, deel 2, blz.457, en Witsius in zijn Irenica cap. 5, 6. Ons oogmerk is niet, hun woorden te herschrijven, daar hun werken aan de liefhebbers van ware godsvrucht bekend zijn.

- *Doch wij zullen het woord in deze ruimere zin nemen en uw christen-aandacht aantonen, waarom deze verandering een wedergeboorte of geboorte uit God wordt genoemd.*

- Wij zullen dan deze zaak wat uitgebreider verklaren, dewijl deze, gelijk Calvijn zegt op de aangehaalde plaats, de bron is, waaruit het geloof voortvloeit, en opdat elk zichzelf mag onderzoeken en ook leren anderen voorzichtig te behandelen, dewijl, ofschoon de ziel *in een punt des tijds levend gemaakt wordt, nochtans de volmaking al trapsgewijze geschiedt, het ene zich nu en het andere zich daarna openbarende.*
- *En onze bede is dat God zijn licht en zijn waarheid wil zenden om ons en u in alle waarheid op een bevindelijke wijze te leiden.*

- Vraagt nu iemand, waarom deze verandering *een geboren worden,* een *wedergeboorte* wordt genoemd? Wij antwoorden er op, mijn aandachtigen, dat de Heilige Geest aldus niet spreekt zonder grote redenen. O neen, het is om ons arme mensen tot wat groots en verhevens op te leiden, en ons de aard van de ene, uit vergelijking van die met de ander klaar onder het oog te stellen. Zoekt er maar op te letten met nauwkeurige aandacht.

a. Is dit zo, dat allen die geboren worden, uit een zaad, bekwamelijk gelegd, voortkomen, alzo is het hier in deze grote verandering ook, hetwelk dient als een reden, waarom het een geboorte genoemd wordt. God brengt op een onbegrijpelijke wijze zijn Woord, hetwelk het zaad van de wedergeboorte is, in het hart van de mens, aldaar indrukkende de ware zaak van dat Woord. Bekend is het, dat het Woord van de wedergeboorte bij *een zaad* vergeleken wordt, Luk. 8:11. Het is Gods Woord, zegt de Zaligmaker, en Petrus getuigt 1 Petrus 1:23, *dat men wedergeboren is niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God*. In welk opzicht Johannes zal zeggen, 1 Joh. 3:9, *dat zijn zaad blijft in hem.*

a) Vraagt mij iemand wat eigenlijk *dit zaad* is?

Ik antwoord: dat zulks is een levendmaken door Gods almachtige kracht, dat Woord vergezellende. Deels van het licht der natuur en van het geweten, dat te slapen ligt, de mensen zonder enige merkbare angst of enige bekommering latende voortgaan op de

weg naar het verderf. Gelijk dit altijd Gods weg schijnt te zijn, zoude het ook mogelijk zijn in het geval van Lydia, welker hart de Heere opende. Het is ook deels een bijzetten van klem en kracht aan hetgeen gezien wordt door de Heilige Geest, met en overeenkomstig het Woord werkende. Ja ook een onweerstandelijk vatbaar maken van het hart, om datgene, hetwelk door het licht van het geweten en het Woord wordt ontdekt toe te stemmen zonder schroom. In dit opzicht wordt het beginsel van het leven aldaar eerst als zaad in de ziel gelegd, de Geest van God het Woord van het evangelie makende niet alleen de wijsheid, maar de kracht Gods tot zaligheid, Rom. 1:16; een scherp tweesnijdend zwaard; Hebr. 4:12; een vuur en hamer, om het stenen hart te vermorzelen.

b) Vraagt iemand, waaruit dat mag blijken, dat er zulk een zaad in het hart wordt gelegd?

Mijn aandachtigen! Dat blijkt daaruit, dat men meer nauwkeurig op zijn daden begint te letten, dat men gestuit wordt in zijn vorige doen. Dat men tot zichzelf komt met de verloren zoon, dat men rusteloos is en blijft. Dat de zaken van de wereld slechts als draf, ja als vuil slijk worden en dat de arme ziel begint te bemerken, dat er wat anders zijn moet, ofschoon zij niet weet wat, enz., want het alles te bepalen is onmogelijk en niemand kan er op rusten.

c) Vraagt iemand naar de wijze, hoe zulk een zaad van de wedergeboorte in het hart wordt gebracht?

Wij antwoorden: dat, ten aanzien van de *inwendige wijze,* zulks voor ons schijnt verborgen te zijn, Joh. 3. Het wordt beter gevoeld dan beschreven; maar als wij op de *uitwendige zaak* letten, wordt het:

1.) Somtijds in het hart gebracht door een Godvruchtige opvoeding, waarin de ouders, de leraars en schoolmeesters hun werk, - zonderling met indruk en gebeden voor en met dezulken, - gemaakt hebben, om hen te onderwijzen wat God is, wat zij zijn, en hoe noodzakelijk het is, wedergeboren te worden. Dit alles dan begint zijn wortelen enigermate te schieten in het hart. Bewaart voor de zonden van de jeugd, neigt het hart zachtjes en ongevoelig om God met lust te dienen, het Woord te lezen en te onderzoeken, alle plichten met enige gemoedelijkheid waar te nemen; heeft een schrik en afkeer van goddeloosheid en goddeloze mensen, neigt het hart zonderling tot vrome en deugdelijke mensen, en, hetgeen een opmerkelijk is, geeft enig oordeel van onderscheiding wie vromen zijn, en wie die zijn, die daar slechts van spreken. Dit is in alle waarschijnlijkheid in Timotheüs geweest, die van kinds af in de Schriften onderwezen was, maar naderhand tot het dadelijk geloof gebracht moest worden.

2.) Somtijds komt het in het hart, als men anderen daarvan hoort spreken, wat er vereist wordt om zalig te worden, en, ofschoon de persoon zelf niet aangesproken wordt, daar komt onrust en nadenken: Is dat wel zo? Moet men dat ondervinden in zijn hart? Ik schijn het niet door bevinding te kennen, maar ik móet het kennen. En dit gaat met de mensen slapen en staat er mee op, borrelt in de loop van de dag gedurig in het hart op, maakt iemand geheel anders dan hij te voren was.

3.) Somtijds komt het in het hart, dat men, zo lang men zich enige daden kan herinneren, weet, dat de ziel een kloppen van het geweten had, een naarheid en vrees voor oordelen, een hart, geduriglijk het kwaad met Agabus voorspellende. Dit schijnt in Heman geweest te zijn, wanneer hij zegt: *Dat hij doorbrakende was van der jeugd af*

aan. Gelijk ook in diegenen, waarvan Paulus spreekt, dat zij al hun leven in de vreze van de dood leefden. Ofschoon nu dit u eenmaal niet bevrijdt van ooit in zonde uit te spatten, nochtans het maakt een ander leven als in anderen, en het maakt, dat, als men uitbreekt, er treurige dagen zijn, ja men leeft in moedeloosheid en mistroostigheid, en daar is dat aangename, noch verkwikkelijke niet in enige dingen, hoe aangenaam of verkwikkelijk ze ook mogen zijn.

4.) Somtijds komt het in het hart ook in de nachtwaken door de dromen, wanneer een mens bijna zijn gehele leven lang voor alle bestraffingen en overtuiging door zijn leraars en medechristenen onvatbaar is geweest, ja ook, dat de stille overtuiging van het geweten uitgedoofd wordt, dat God de gelegenheid, in de rust zijnde, - wanneer het vleselijk verstand zo zijn aandeel niet spelen kan, - waarneemt. De ziel haar ellendige staat voorstelt, de dag van het oordeel of iets anders dat verschrikkelijk is, zodat zij ziet alsof al de elementen brandende waren; of het kan ook gebeuren, dat Jezus in zijn lieflijkheid en uitnodiging voorkomt, en dat de ziel Hem schijnt aan te nemen of daarover aangedaan te worden. Hetwelk in het waken ook bijblijft. En het een en ander brengt dan tot grote inkeer, zodat, als hij ontwaakt, hij zijn indrukken blijft behouden, en heeft werkzaamheid overeenkomstig dezelve, overmits alles zo klaar en overtuigend in de zin van de gedachten blijft. Dit wil Job waarschijnlijk, wanneer hij zegt, *dat God ook spreekt in de dromen.*

5.) Somtijds komt het voor, dat de een of andere spreuk in het hart komt, gelijk als: *uitstel zelden wel,* waardoor de ziel ziet, dat haar gehele leven slechts een uitstel van de bekering is geweest. Zodat de zodanige God en hun eigen ziel teleurgesteld hebben met schone beloften en voornemens, en dat zulks niet langer baten kan bij God, ja dat de tijd kort is, zodat het terstond gedaan dient te worden; dit is het zakelijke van de woorden. *Indien gij Zijn stem horen wilt, zo verhardt uw harten niet.*

6.) Door ondervinden en bijwonen van Gods oordelen en drukkende hand aan zichzelf of aan anderen; waarin men met de volste overreding en overtuiging van zijn gemoed ziet, dat dit alles slechts de eigen verdienste van de zonde is. Dat er gewis ook nog veel akeligers en zwaarders te verwachten is, tenzij dat men zich bekere; dit is het zakelijke van die woorden: *Als Gods oordelen op de aarde zijn, zullen de inwoners gerechtigheid leren.*

7.) Somtijds komt het zo in het hart, dat men ziet, dat zijn metgezellen, bij wie men menigmaal zonde gepleegd heeft, bekeerd worden, waardoor men denkt: *wij hebben te samen verkeerd, en zal dat nu ophouden? Zullen wij van elkander in tijd en eeuwigheid gescheiden worden?* Zodat er door de jaloersheid een werkzaamheid veroorzaakt wordt, en de ziel aan het zoeken geraakt, zeggende met Ruth: *Uw God zal mijn God wezen, en uw volk mijn volk.* Dit schijnt ook in de verloren zoon geweest te zijn, zich de toestand van zijn broeder te binnen brengende.

8.) Het komt somtijds daardoor, dat men veel bevatting van de waarheid in het algemeen heeft, en van de evangelische in het bijzonder, veel lust daartoe hebbende, om maar alleen zich daarin bezig te houden en daarvoor uit te komen. Maar dat men, òf door eigen stille overpeinzing, òf door een andere getrouwde vriend hoort, dat men met al die verstandsbegrippen verloren kan gaan, en dat het een groot onderscheid is, iets van Jezus te kunnen begrijpen, of Hem met licht te kennen, hetwelk ook diepe wortelen in het hart schiet, overredende, dat alles tot nog toe slechts in de letter geweest is.

9.) Somtijds komt het in het hart door een grote nieuwsgierigheid, om wat vreemds te horen. God zendt door zijn Voorzienigheid tot een plaats, waar het werk onbekend is, middel en leraar of een ander, die dit voorhoudt. Men moet gaan om te horen, en, veel inbeelding hebbende van eigen bekwaamheid om mede te spreken en te redetwisten over de zaken, is er nochtans iets, waarvoor men stil moet staan, waartegen men niets kan inbrengen. Dat ligt gedurig in de zin van de gedachten; het hart wordt geneigd, om met zulken om te gaan en van die weg te spreken; dit wordt een net, waarin zij worden gevangen en het grote werk zijn aanvang neemt. Zacheüs was ook aldus in zijn nieuwsgierigheid gegrepen.

10.) Somtijds komt het in het hart, dat men zich met een spottende aard bij de middelen wil begeven, om te horen wat die klappers al zeggen en elkander wijs maken. En dat God dan zulk een ontzag op het middel legt, dat er een woord valt, dat juist gepast is voor de staat van een zodanige, de gedachte van zijn hart en de rampzaligheid, die hij te wachten heeft, met zulk een klem brengende, dat hij beeft en in het hart wordt gepriemd, zodat hem dit van die tijd af nooit verlaat.

11.) Somtijds komt het zo, dat bij enige gelegenheden, die God in Zijn wijsheid hun weet te beschikken, de woorden van overleden ouders en vrienden op het hart komen, zodat men denkt: Dat hebben zij mij voorgehouden, zij hebben mij mijn gevaar ontdekt, ook het middel om behouden te worden; maar ik heb er nooit bij nagedacht; nu kunnen zij niet tot mij spreken, noch mij raden. *O, welk een ongeluk!* En de beweging van liefde, die men tot de overledene gehad heeft, gaande wordend, geraakt men aan het wenen en bidden, de woorden van de dode worden bezield, laten wat na op het hart; zodat nu een groot werk begonnen wordt, iets ingelegd, dat nooit uitgedoofd zal worden, maar door Gods genade tot volkomenheid komen. Indien de Godvruchtigen deze dingen nagaan, zij zullen mogelijk zien, dat God hen op deze wijze aangehouden en bepaald heeft.

b. Dit wordt een geboorte en wedergeboorte genoemd, omdat, gelijk in de natuurlijke geboorte een levend schepsel wordt geformeerd, ook in deze een beginsel van het leven in de ziel ingestort wordt en door Gods scheppende kracht een nieuw schepsel geformeerd en daargesteld. *Wij zijn Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus,* Ef. 2:10. Dit is de nieuwe mens; het nieuwe hart de Goddelijke natuur, welke deelachtig wordt gemaakt niet door instorten van goddelijke eigenschappen, maar door gelijkvormig maken met de meedeelbare eigenschappen van God; een scheppen derhalve naar Gods evenbeeld in Christus, in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. Om er iets van te zeggen, zullen wij uw christen-aandacht bij het een en ander hieromtrent bepalen.

A. Op zichzelf, om aan te tonen, *waarin het bestaan zal,* en dewijl het een grote verborgenheid is zullen wij alleen, volgens Gods Woord en onze allerbeproefdste godgeleerden, uw aandacht voorhouden, hetgeen God in zijn Woord hiervan spreekt.

1.) Ef. 2:5, wordt dit genoemd, *een mede levend maken met Christus Jezus:* U, die dood waart in zonden en misdaden, heeft Hij met Christus mede levend gemaakt; Joh. 5:25: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven; Ezech. 16:6: Ik zeide tot u in uw bloed: Leeft, ja leeft; en hoofdstuk 37:7, wordt het voorgehouden alzo, dat, nadat er geprofeteerd werd over de doodsbeenderen, zij

leefden, en elk been kwam tot zijn been. Deze aangehaalde plaatsen zijn genoeg om ons te overreden, dat dit het eerste werk van de Heilige Geest is, levendmaken.

2.) Derhalve, ten tweede, zal dit levendmaken daarin bestaan, *dat het is een almachtige, onweerstandelijke scheppende daad van de Drie-enige God:* Vader, Zoon en Heilige Geest, maar allerbijzonderst van de Heilige Geest, waarin het uitverkoren vat, de uitverkoren mens, de eerste kiemen van het nieuwe schepsel worden ingelegd. Zodat hij als een embryo (mensenkiem) in het lichaam van de moeder leeft, en al de delen van een mens wezenlijk heeft, ofschoon het nog niet tot die volmaaktheid gekomen is, waartoe het naderhand zal gebracht worden. Dit, mijn aandachtigen, schijnt ons toe (want zedigheid past hier bijzonderlijk) geleerd te worden door de Heilige Geest in de plaatsen, alwaar van een nieuwe schepping wordt gesproken, van een nieuw mensenhart. En dat Petrus de gelovigen *nieuwsgeborenen* noemt, zodat, eer zij dadelijk geboren waren, datgene dat in hen was, dat geboren zou worden, was als zodanig een embryo, dat het eerst in het lichaam van de moeder, en leven en al de delen van een kind, jongeling en vervolgens van een mens heeft, ofschoon nog niet tot zijn volkomenheid. Gelijk een zaad, dat de levendmakende kracht ontvangen heeft, èn wortel en stam, èn tak en bladeren èn vrucht heeft in zijn eerste beginselen, ofschoon niet vormelijk.

3.) Ten derde, alwaar de Geest dit beginsel van leven heeft ingelegd, als de eerste levende kiemen van het nieuwe schepsel, geschiedt er *een vereniging tussen Christus en dat levend gemaakte onderwerp,* welke vereniging wordt opgemaakt, alzo dat Christus door de Geest met dit nieuwe schepsel, in zijn eerste beginselen daar liggende, verenigd wordt, als een levendmakend Hoofd, om al het leven daaraan mede te delen. Deze vereniging is noodzakelijk, overmits al de verdere weldaden noodwendig tot de ziel moeten komen, en er geen van die ondervonden zullen worden dan in Christus' vereniging en om Zijn dierbare en volzalig borgtochtelijke verdiensten. Deze vereniging noemen onze braafste Godgeleerden een *lijdelijke* vereniging, overmits Christus door de Geest met het schepsel wordt verenigd zonder enig toedoen van het schepsel zelf. Even gelijk een boom zich eerst met de rank, daarin geënt, verenigt; en de Geest Gods zelf gebruikt de gelijkenis van inenten in deze hoge verborgenheid. Maar gelijk er een vereniging is aan Christus' zijde, *verenigt zich het levend gemaakt beginsel met Christus door het geloof en liefde,* dat, naar de aard van de zaak, slechts nog zwak, ongevoelig en veelszins zonder bewustheid is, zijnde dit beginsel nog in zijn allereerste aanvang. Wij geloven, dat dit er altijd is en dat de vereniging tussen Jezus en de ziel altijd gelijktijdig is, gelijk wij ook, volgens ons begrip, geloven, *dat er geen tussenstand tussen leven en dood is,* alsof er een derde staat ware, waarin men noch dood noch levend was.

Opdat uw aandacht onze redenering hierover begrijpen zou, zal ik de gedachten mededelen van mijn zalige overgroot-oom, in zijn *"Verhandeling van het Geloof".*
Hij doet zich een vraag: *Door welke daden de ziel tot het geloof komt?* En hij antwoordt: "Dat begonnen geloof of het zaad van het geloof, is hope van zaligheid door de algenoegzaamheid van Christus, door zijn kracht, genadige natuur en Middelaarsambten; begeerte en liefde tot de goederen van het genadeverbond, uit inzien van dezelver noodzakelijkheid, uitnemendheid en zijn eigen onwaardigheid, is begonnen geloof of het zaad daarvan; waar dit is, is de eerste kiem of het embryo van het geloof, van onze overtuiging van zonde en ellende. De voornoemde zaken

hebben betrekking op het werk van de genade en dienen tot de vereniging." Tot zover deze mededeling.
Ziet ook Witsius. Dit zijn zijn eigen woorden, Irenica cap.5:6:
"Zij worden door een ware en zakelijke vereniging, maar die is van hun kant alleen lijdende, wanneer de Geest van Christus hen eerst inneemt en een begin van een nieuw leven instort, van welk leven geen begin kan wezen, dan de vereniging met de Geest van Christus, die dit aan de ziel is. Maar geheel op een uitmuntender wijze, ten opzichte van het geestelijk leven, dan hetgeen de ziel is aan het lichaam, ten opzichte van het dierlijk en menselijk leven. Gelijk dan de vereniging van ziel en lichaam in de orde van de natuur eerder is, dan het leven van de mens, zo is ook de vereniging van Christus' Geest en van de ziel eerder dan eens Christens leven. Verder, dewijl het geloof is een werking, uit het begin van een geestelijk leven voortvloeiende, zo is kennelijk dat men in een gezonde zin zeggen kan, dat een uitverkoren mens waarlijk en zakelijk met Christus is verenigd vóór het werkelijk geloof, maar de onderlinge vereniging, die van de kant van een uitverkoren mens ook bedrijvende en werkende is, - waardoor de ziel tot Christus komt, zich bij Hem voegt en schikt, en bekwamelijk en gevoeglijk Hem aanhangt, zonder enige vorm van onderscheid, - dat geschiedt alleen door het geloof."
En zo ziet uw aandacht, hoe het Woord en de onzen daarvan spreken.

B. Wij zullen nu maar in het kort *de blijken* nagaan, dat dit onderwerp levend geworden is.
1.) Dit blijkt, dat het onderwerp levend is, omdat die persoon in zijn werkzaamheid bevindt de vervulling van een van de grote beloften van het genadeverbond, Ezech. 20:43: *En gij zult van uzelf een walging hebben over al uw boosheden, die gij gedaan hebt.* Nu begint de ziel God te zien, en daarom verfoeien zij zich met Job in stof en as; nu zien zij zichzelf onreiner en mismaakter dan het alleronreinste en mismaakte monster, en zij roepen uit: *Onrein, onrein!* En met Efraïm: *Ik ben beschaamd en schaamrood voor U.*

2.) Dit ontdekt zich hierin, dat er een afkeer is van zijn vorige spijze. O, de ziel kan er niet aan denken zonder schrik, dat zij zich zo in de zonde vermaakte en met dingen buiten God ophield. Het is nu met de verloren zoon: "Is er zulk een schoon brood, de goederen van het genadeverbond, blijdschap, vrede, rechtvaardigmaking, aanneming tot kinderen, heilig- en heerlijkmaking bij God, en heb ik mij met de zwijnen, met de draf van de wereld en zonde opgehouden, o, dat is een laffe spijs, de dood is in de pot!" Hetgeen doet uitroepen tot de zonde: *Van nu aan, wijk van mijn ziel, gij vervloekt gebroed! Gij snode moordenaars van mijn God!*

3.) Dit blijkt ook aan de hartklopping, die men in zich bevindt; het hoofd is krank, het hart klopt, zodat men uitermate ontsteld is en beeft, als men aan God en aan zichzelf gedenkt; hetgeen nochtans meer is uit liefde tot God, dan men ooit te voren ondervond. Dit wordt ons duidelijk voorgehouden in David, dat zijn hart hem sloeg. En Hosea 11:11: *Zij zullen bevende aankomen als een vogeltje uit Egypte en als een duif uit het land van Assur; en Ik zal hen doen wonen in hunne huizen, spreekt de Heere.* Nu is het, dat zij beven voor Gods hoogheid in alle opzichten, zo dat zij al bevende tot Hem komen.

4.) Dat de ziel levend wordt, blijkt hierin: De ogen zijn zo verheven niet als voorheen, maar zijn ingevallen; David zegt, dat zijn ogen niet verheven waren. O, de arme worm,

die voorheen meende, dat de zaligheid hem niet missen kon, die met de stoute Farizeeër God kon danken, dat hij niet was gelijk andere mensen, hij komt nu niet alleen met zijn bovenste lip bewimpeld, met de melaatse uitroepen: *Onrein!, onrein!* maar zijn ogen durft hij met de tollenaar niet opslaan, noch terzijde wenden, noch opendoen. Ziet hij naar boven, hij staat bij God tienduizend ponden schuldig, zonder een kwadrantpenning te hebben om te betalen. Ziet hij terzijde, alles, wat in de wereld is, beschuldigt hem; ziet hij naar binnen, zijn geweten is als tienduizend getuigen tegen hem; ziet hij naar beneden, daar ziet hij de plaats dubbel door de zonde verdiend: daarom, met ootmoedige ogen en een ootmoedig hart is zijn uitroep: *Wees mij zondaar genadig!*

5.) Dat blijkt uit de ademhaling, die nu wel in de gebeden bespeurt wordt, ofschoon moeilijker dan voor dezen. Toen ging het bidwerk zonder moeite toe, maar nu bevindt de mens, dat, ofschoon hij hemel en aarde met een zucht zou kunnen verdienen, het ten enenmale zonder de Geest onmogelijk is. Zijn uitroep is:

Zonder U kan ik niet zuchten,
Niet van hier naar boven vluchten;
Zonder U niet zijn verblijd,
Schoon gij goedertieren zijt;
Zonder U worden mijn ogen
Noch mijn harte niet bewogen,
Zonder U, mijn enig leên,
Ben en blijf ik als een steen.

6.) Dit blijkt ten zesde, uit de tranen, die nu beginnen uit te barsten. Nu is het met Jeremia: *Och, dat mijn ogen fonteinen waren!* En met David maakt men zijn leger (bed) met tranen nat; met één woord, het is:

't Zij hoe 't zij, mijn droeve ogen,
Laat uw springbron nooit verdrogen;
Houd van schreien nimmer mat,
Steeds mijn wang en leger nat.

En om Jezus tot Jezus te schreien, geeft de allergrootste vreugde en blijdschap; zodat de ziel zegt:

Ik weet, dat ik door mijn klagen,
U Jezus lief! niet kan behagen;
Maar het bedroefd geperst gemoed,
Vindt in het klagen U nog goed.

Waarom men zegt:

Gij, die 't zuchten hoort der armen,
Wilt U over mij ontfermen,
Dat ik U niet langer mis,
Die mijn ziel zo dierbaar is.

7.) Het blijkt, ten zevende, daaraan, dat de rug geboren wordt, de schouders neerzakken onder de lasten. O, nu is men vermoeid door al zijn zware arbeid, opdat men het in zijn hand geve; men zinkt en bezwijkt onder de pakken, men is in de gestalte, die Christus aangenaam is, welke Christus tot zich roept, Matth. 11:28: Komt herwaarts tot Mij, allen gij belasten en beladenen. En Ik zal u rust geven.

8.) Eindelijk, dat blijkt, omdat dezulken een vermogen hebben om te horen. Somtijds hoort de ziel, dat Jezus is gekomen om zondaren zalig te maken, dat er ook geen andere weg is, dan door Hem, dat Hij op het allervriendelijkste uitlokt en nodigt, en zonderling verwelkomt diegenen, die tot Hem komen, en wat dergelijke zaken meer zijn. Maar hij hoort wederom: ja, dat is wel zo, maar gij hebt te lang dat werk uitgesteld, uw zonden zijn te groot, gij hebt veel te veel vermaak er in gehad. Indien gij nu wilde gaan, Hij zou u vragen: *Hoe zijt gij herwaarts gekomen? Wilt gij Jezus tot een dienstknecht van de zonde maken?* Uw hart is niet week genoeg, gij hebt nog niet dat rechte inzien in de zonde; gij zijt niet genoeg vernederd door de wet en van uw plichten afgedreven; trouwens, gij zijt geen uitverkorene, en die zijn het, die de voorwerpen zijn. Waardoor de arme persoon wordt gehouden als tussen twee rijen van stenen, hij is een ongeruste en voortgedrevene door storm en onweder, wilde gaarne, maar durft het niet wagen het op Jezus alleen te laten aankomen, hetgeen vele droefheid en rusteloosheid baart.
Dit zijn blijken, dat het zaad der wedergeboorte in iemand levend is geworden, om er geen andere dingen bij te doen van het gevoel en wat dies meer zij, dat bewijzen van leven zijn.

C. Is dat zo, dat de natuurlijke ontvangenis en geboorte een verborgenheid is, waarom Job zegt, die beschrijvende: Gij hebt mij als melk gegoten, en als kaas doen runnen, Job 10:10. En David zegt, Ps. 139:15, dat God hem als een borduursel gewrocht had, in de nederste delen van de aarde, ja, dat hij op een vreselijke en wonderlijke wijze gemaakt was. Alzo is dit hier in deze geestelijke geboorte, zegt de Zaligmaker, Joh. 3:8; Markus 4:26,27, sprekende van het koninkrijk der hemelen, dat binnen in ons is, dat het is gelijk het zaad, dat in de aarde wordt geworpen, hetwelk uitspruit en lang wordt, maar men weet niet hoe. Trouwens, alles, wat hierin zich voordoet, is een verborgenheid en wonderlijk voor ons mensen, als wij letten op:

a.) de werkmeester, de werkoorzaak van deze geboorte; het is niet een mens, noch engel, maar God zelf door zijn lieve Geest, welke goddelijke Persoon in de huishouding van de genade dit doet door het Woord der waarheid. Indien Hij zich bezig hield omtrent engelen, het was een wonder; maar dat de onbegrijpelijke volzalige God dit doet aan een zondig mensenkind, daar Hij in Zichzelf alle gelukzaligheid bezit, zonder nodig te hebben van 's mensen handen gediend te worden, dat is een wonder boven wonder, kortom het grootste wonder; daarom mag men wel in de 8e Psalm vers 5 uitroepen: *Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt? En de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?*

b. Ten tweede. Als wij letten op het werk zelf dan is het een verborgenheid en een groot wonder, ja, boven alle wonderen; de schepping was een groot wonder, doch niet in vergelijking met deze. Want daar werd slechts een ruwe klomp voortgebracht, maar hier een hemels juweel, het beeld van God, geschapen zijnde naar zijn evenbeeld in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. In de schepping was geen tegenstand, niets, dat zich tegenkantte. Hij gebood en het stond er; maar hier kant zich alles, dat in de mens is, tegen dit werk aan, want de vleselijke mens is vijandschap tegen God, hij onderwerpt zich aan de wet van God niet en kan dit ook niet. De opwekking der doden is een groot wonderwerk, maar hier nog wat groter wonder; het is een levendmaken van geestelijke doden, en dat wel op dezelfde wijze, als Christus opgewekt werd, door de grootheid van Gods kracht, en naar de sterkte van de werking van zijn macht. De reden van de uitdrukking is, dat, gelijk Christus' dood naar het lichaam in het graf lag, en onder de vloek van de wet, de duivel tot een cipier hebbende, om het graf te bewaren, door een

bovengewone kracht opgewekt werd, op dezelfde wijze de uitverkoren zondaar, door de wet gedood, uit dat graf levend gemaakt moet worden en te voorschijn komen.

c. Als wij letten op de middeloorzaken; het is niet door uitwendige wonderen, stemmen uit de hemel, gezichten, of dat iemand uit de doden zou opstaan om de mensen alles helder voor te houden; maar het eenvoudige Woord van God, in de Bijbel beschreven, en dienvolgens menigmaal door een geringe uitlegging. Daarom wil God *door de dwaasheid van de prediking,* volgens Paulus, *mensen zalig maken.* Ja deze schat legt God als een zaad der wedergeboorte in aarden vaten, opdat de uitnemendheid en lof van alles Gode alleen zou toekomen.

d. Als wij letten op de wijze, hoe dat zaad wordt ingebracht en verder voortgezet, gelijk wij gezien hebben, hoe wonderbaar God werkt in dezen. Ja ook in het vervolg, een nieuw licht komt in het verstand, de wil wordt vernieuwd; maar hoe dat licht ingelaten wordt en hoe de wil met liefdekoorden en mensenzelen getrokken wordt, hiervan weten wij niet meer, dan wij weten hoe de beenderen in de buik geformeerd worden van een zwangere vrouw, Pred. 11:5. O, het is een diepte, een hoogte die wij niet beperken noch kunnen nagaan!

e. Als wij letten op de onderwerpen; het zijn geen engelen, maar mensen; onder die niet zo zeer edelen, rijken, wijzen, godsdienstigen: maar de armen, de goddelozen, die leven als het veulen van een woudezelin, (1 Kor. 1:26) vergeleken met Christus' woorden, *dat de tollenaren en de hoereerders zullen ingaan.* Zodat elk, die geboren wordt, moet zeggen: dat hij niets had, om zich van anderen te onderscheiden, en dat de kracht van die woorden klaar zijn aan zijn ziel, dat God hem niet uitkoos om zijn bevalligheid; maar hij wil het bekennen, dat de Heere het om Zijns Zelfs wil deed.

f. Ja het is een verborgenheid en iets wonderlijks als men nagaat het einde van alles, de eeuwige zaligheid. Elk, die hier geboren wordt, zal ontvangen een gans uitnemend gewicht van heerlijkheid, welke in die dag zal geopenbaard worden. En hoe dit wordt vastgemaakt, niet aan zware arbeid en moeilijk werk, maar aan het komen met de strop om de hals, aan het bekennen van zijn ongerechtigheid, aan het niet werken, maar geloven, en door geloof het gewillig te willen nemen uit Jezus' hand, zonder geld, zonder prijs, als een arm bedelaar en bedelares. O, de eeuwigheid zelf zal het verwonderen hierover niet beletten, noch te lang zijn, om dit na te gaan in zijn grootheid, verborgenheid en wonderbaarlijkheid!

g. Beide de geboorten komen hierin ook overeen, dat men ten enenmale lijdelijk is. Een stoute Pelagiaan spreekt wel veel van de krachten van de vrije wil, maar Gods Geest, die ons allerbest kent, beschrijft ons dood te zijn in zonde en misdaden. En trouwens, het Woord eigent deze geboorte toe altijd òf aan de Vader, òf aan de Geest, gelijk wij gezien hebben. De natuur van de zaak leert ook, die geboren wordt, wordt noodwendig van een ander geboren, en daarom moet elk zeggen, die deze verandering ondervindt: *Niet ons, niet ons, o Heere! Maar Uw naam zij de eer!* En toestemmen de woorden van Paulus, dat God alleen hem onderscheiden heeft, hen levend makende, terwijl zij nog in hun bloed lagen. Deze leer is van het grootste aanbelang en moet derhalve in onze dagen vooral zuiver geloofd en beleden worden, daar er zo velen zijn, die de mens bij aanvang en voortgang al te veel toeschrijven tot benadeling van het ware werk van de Heilige Geest.

Derhalve, mijne geliefden! Opdat het aan uw aandacht blijken zou, dat alles is uit en van God, opdat Hij de eer daarvan hebben zou van een iegelijk, zal ik in het kort bewijzen:

1.) Omdat tot het teweegbrengen hiervan een oneindige kracht wordt vereist, gelijk in de schepping, alwaar het allerminste niet was, waarop men werken kon. Daarom zegt Paulus, dat het is een uitnemende grote kracht, in en met ons werkende; en dit zo zijnde, moet men niet verwonderd staan, dat weinigen door de middelen bekeerd, ja weinigen door Christus eigen prediken behouden zijn geworden; want wordt de grootheid van deze kracht niet aangelegd, niemands hart kan zo van de zonde afgetrokken worden, dat hij Jezus zal volgen met Mattheüs, Matth. 9:9. Daarom zeide Augustinus zeer wel: "Wij zijn Gods schepselen als mensen en als gerechtvaardigden."
2.) Dit moet alleen van God zijn, daar de werkzaamheden, die bespeurd worden, van zodanige natuur zijn, dat zij alle geschapen kracht te boven gaan. Wanneer de apostelen wonderwerken deden, het was een onweersprekelijk betoog, dat God met hen was; zo hier; als iemand God liefheeft en uit de rechte beginselen zijn geboden gehoorzaamt, dan is het een blijk, dat God zulks werkt; want van ons zelf alsmede uit ons zelf zijn wij tot het allerminste goed niet bekwaam. En Petrus zegt, waar dit bespeurd wordt, dat men der Goddelijke natuur deelachtig wordt.
3.) Indien dit waar was, de roem kon niet buiten gesloten worden, en God al de eer ontvangen, gelijk het zijn moet, volgens Paulus; indien het zo niet was, hoe kon Christus dan Zijn Vader danken, dat Hij het aan de kinderen geopenbaard had? Matth. 11:25.

E. Is het zo in het natuurlijke, dat het kind, hetwelk geboren wordt, op een wonderbare wijze al de leden in het wezenlijke ontvangt, die het ooit hebben zal, en dat die door de grote Schepper elk in de rechte plaats gesteld worden. Dit heeft David omtrent de natuurlijke geboorte gewisselijk in het oog gehad, Psalm 139:14,16: "Ik loof U, omdat ik op een heel vreselijke wijze wonderbaarlijk ben gemaakt; wonderlijk zijn Uw werken! Ook weet het mijn ziel zeer wel. Uw ogen hebben mijn ongevormde klomp gezien; en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, de dagen als zij geformeerd zouden worden, toen nog geen van die was." Op dezelfde wijze, wegens het toebereiden van dat kleine lichaampje in de natuurlijke geboorte, spreekt Job, zeggende, Job 10:10,11: "Hebt Gij mij niet als melk gegoten en als een kaas doen runnen? Met vel en vlees hebt Gij mij bekleed, en met zenuwen hebt Gij mij samengevlochten." Wij menen, dat ditzelfde zijn plaats ook heeft in het geestelijke, hetwelk de reden is, waarom het een geboorte wordt genoemd. En om dit te tonen, zullen wij twee zaken nagaan, te weten:

a. We zullen de wezenlijke delen zelf nagaan, die door Goddelijke kracht daar gesteld worden, en noodwendig tot het wezen van dat nieuwe schepsel behoren; alzo dat wij die zullen aanwijzen:

1. In derzelver getal. Er zijn Godgeleerden die al de vruchten van de Geest, Gal. 5:22, als wezenlijke delen van dit leven aanmerken. Anderen, volgens de beginselen van Aristóteles maken er wijsheid, voorzichtigheid en deugd als de beginselen van. Weer anderen stellen acht delen, volgens de acht zaligsprekingen van Christus, Matth. 5. Maar Paulus leert ons het getal van de delen allerbest, die én noemende én bepalende, 1 Kor. 13:13: *En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie.* Zodat deze de wezenlijke delen van dit nieuwe schepsel uitmaken, en zijn ook de bron, waaruit al de andere vloeien nl. blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, zachtmoedig en

matigheid. Ja ook hieruit vloeit de armoede van de geest, de treurigheid, het hongeren en dorsten, de reinheid, de vreedzaamheid en barmhartigheid.

2. Op zichzelf aangemerkt. Uw aandacht zal bemerken, dat wij geen van deze kunnen, noch anders beschrijven mogen dan *in hun eerste formeersels, zaden of beginselen,* hoe die ook genoemd mogen worden. Derhalve:

AA.) Het eerste is het *geloof,* gelijk wij reeds gezegd hebben, nog niet tot zijn volkomenheid gekomen, maar in zijn zaad en in zijn eerste beginselen, welke zijn:
1. Kennis, of tenminste enige kleine beginselen daarvan; welke noodzakelijk hier wordt vereist, volgens de woorden van Christus in Joh. 17: 3: *Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige en waarachtige God* enz. Ja ook daaruit, dat het geloof gewerkt door het Woord, òf gepredikt òf gelezen. En wij kunnen niet zeggen met hoe weinig kennis deze eerste zaden van het geloof bestaan kunnen, gelijk zulks uit de discipelen blijkt; maar zonder trap te bepalen, stellen wij, dat het volgende zelfs gevonden wordt, dat ook een kleine niet zal bedroeven, maar zonderling opbeuren.

aa. Dat gij uzelf kent als door de zonde vervreemd van God en het leven Gods, zodat noch gij, noch een engel uit de hemel u uit deze ellende helpen en gelukkig maken kan.

bb. Dat men kent de Heere Jezus, vol van genade en waarheid, Die alleen de Middelaar is onder de hemel gegeven, waardoor men zalig kan worden, Hand. 4: 12.

cc. Dat men met overreding erkent, dat, zal men zalig worden, men door een waar geloof met Jezus verenigd moet worden; welke zaken, ofschoon gelijktijdig in de ziel, nochtans zich niet alle gelijktijdig ontdekken, maar nu die, dan een andere.

2. In de ziel, die deze waarheid kent en toestemt, is dat hongeren en dorsten als een tweede beginsel en zaad van het geloof; waarin de ziel zo hartelijk begeert, verlangt en reikhalzend naar Jezus uitroept: O, mocht Hij de mijne worden! Mocht ik deel en gemeenschap met Hem hebben! Matth.5:6. Velen achten dit zo veel niet; het is ook het voornaamste van het geloof niet, maar de eerste waarachtige beginselen zijn er in! Want als men uitroept: O, mocht ik Jezus hebben! Dat geschiedt nooit in oprechtheid, of daar zijn toevluchtnemingen en pogingen, om zich aan Jezus te geven.

3. Een derde zaad van dat geloof, is de eenswillendheid met God, om door deze weg gezaligd te zijn. Men ziet die, men proeft die, men keurt die goed, men wil alleen door die zalig worden.
De heer Lampe merkt zeer Godvruchtig aan, dat het geloof is, *dat men het ééns is met God, in de weg van zaligheid.* En vele brave Godgeleerden beschrijven het zaligmakend geloof als een hartelijk willen van Jezus; hetwelk gewis de zaak niet zo in haar volkomenheid uitdrukt, als wel in haar zaden en eerste beginselen. Meer zaken zouden wij als de eerste beginselen van het geloof aantonen, indien wij dat niet alreeds via het *"ABC des Geloofs"* hadden gedaan.

BB.) Het tweede deel, dit leven uitmakende, is de *hoop* in Paulus' optelling, ofschoon nog niet onwankelbaar, nochtans in haar laagste trap een goed

vermoeden op Jezus, welke in deze kleine beginselen wordt voorgesteld door het woordje: *misschien* zal God horen; zij zijn tussen hoop en vrees, maar, gelijk Elias Job aanraadt, zij wensen het enigermate te wagen op God, zich aan de Heere gewennen en vrede te hebben.

CC.) Het derde is de *liefde*, mogelijk sterker, zo het voorkomt, dan de andere, blijkende in de rusteloosheid, in het hoogschatten van Jezus boven duizend werelden, een hoogachting en de innigste trek naar Jezus hebbende boven alles. Het is waar, het wordt wel van de mens verdacht gehouden, omdat men weinig van Jezus' kant ondervindt; maar de ziel zegt: *Ofschoon ik sterven moet, Jezus heb ik lief.* En daarom moet men in de behandeling van alle zielen die niet ruim over zichzelf zijn, niet trachten haar daartoe te brengen, dat zij zouden geloven, dat zij niet gewillig zijn, en dat zij Christus niet liefhebben, opdat men zich niet bezondige tegen het werk van God.

b. Dit is nu ook aanmerkelijk, *dat alles in zijn rechte plaats wordt gesteld.* Ik zal u niet ophouden om te bewijzen, dat het hart het eerst levend en het laatste stervende is; maar de eerste genade, die gewerkt wordt, is het geloof; daarop volgen de andere in de voorgestelde volgorde. En dit is nodig, daar het geloof, ofschoon nog zo zwak, met Jezus verenigt, zodat de andere zijn naar de mate van die.

F. Deze grote verandering wordt ook een geboorte genoemd, vermits gelijk de eerste beginselen van leven gekoesterd worden, zodat ze tot hun volmaaktheid komen, alzo ook dit werk Gods gekoesterd en bekwaam gemaakt wordt door die koestering tot verdere aanwas en volkomenheid. Wilt gij nu deze koestering en dit verborgen werk van God nagaan, zo zullen wij enige stukken optellen:

1. *Dit wordt dikwijls gekoesterd en versterkt door gestalten, die de ziel bevindt als zij hartelijk kan aanhouden met de innigste en levendigste begeerten voor God, in weemoedigheid en openleggen van alles voor de Heere.* O, zo lang dat duurt en levendig is, heeft zulk een het goed, zodat hij in waarheid kan zeggen: *Het is mij zoet te steunen en te liggen wenen.* Men moet dezulken niet gedurig verdenken, alsof zij bouwden op de gestalte, o neen! Maar zij zijn blij, als zij zulks omtrent Jezus mogen hebben. Dat echter is verkeerd, dat zij zo ellendig ongelovig zijn, als die over zijn.
2. *Het levend gemaakte beginsel wordt ook tot de meerdere volkomenheid gebracht door het ontdekken aan haar, dat de zaligheid niet onmogelijk is.* Zij moest voor dezen zeggen: het is buiten hoop! Maar nu zij het leven niet langer in haar eigen hand kan vinden, brengt God haar voor, hoe Manasse, enz., bekeerd zijn geworden, en dat zijn genade genoeg is voor de grootste der zondaren. En dit maakt, dat zij niet in wanhoop vervallen, maar op Gods rommelende ingewanden aanhouden. En was dit zo niet, er zouden geen werkzaamheden kunnen zijn, zodat men niet altijd hopende moet verdenken, maar zich schikken naar de gang van het werk.
3. *Ook somtijds door enige ontdekking van het genadeverbond, zoals dat is, zo vast, zo eenzijdig, alles aan de arme zondaar om niet aanbiedende.* Nu, ofschoon men dat wegzinken en dat gulle en overredende ingaan niet ziet, nochtans de ziel wordt daardoor versterkt, heeft vele pogingen daaromtrent en grijpt enigermate moed.
4. *Ook door de kentekenen, die voorgesteld worden van het leven uit Gods Woord.* Zodat God de spreker bestuurt, dat hij de eigen zaken, die zij ondervinden in hun ziel, daar niemand kennis van heeft dan God en zij, komt voor te stellen als het werk van Gods Geest en blijken van leven, hetgeen in die tijd bemoedigt en uitdrijft naar God, ja met de zaken naar God doet gaan om te vragen, wat er toch van is.

5. *Ook somtijds, door de goede gedachten van anderen.* Somtijds bedroeft het, dat anderen te gunstig oordelen, maar als een middel strekt het tot ondersteuning dat zij het goede denken. Het maakt jaloers en nadenkend en zet aan, om noch zichzelf, noch anderen te bedriegen, om dat waarlijk bevindelijk te zien en te ondervinden, hetgeen anderen denken dat men heeft.
6. *Eindelijk, ook door Schriftuurplaatsen en beloften, die zo duidelijk hun gestalte behelzen, dat zij er wonderbaar door aangedaan worden.* En ofschoon zij zich die niet zo durven toepassen uit vreze, dat het van hun verstand zou zijn of dat het te groot is, geeft het evenwel verborgen ondersteuning en aanzetting, om het die weg in te wenden.

G. Is dat zo in de natuurlijke geboorte, dat het schepseltje, vóórdat het wordt geboren, veeltijds toont poging te hebben, om te voorschijn te komen en dadelijk onder de levende geteld te worden: alzo is het in deze geboorte uit God, door het Woord der waarheid. Het onderwerp heeft zijn pogingen en uitzetten van zijn krachten, die dikwijls worden bespeurd.

a. In dat verlangen naar de wezenlijke, klare en heldere ontdekking van Jezus aan het hart, als de Verbondsmiddelaar in Zijn bereidwilligheid. Nabijkomende tijdgelovigen vergenoegen zich, als zij Jezus in de letter kunnen nagaan, met enige hartstochtelijke beweging, zijnde gelijk aan de steenachtige grond, die het Woord met blijdschap ontvangen, en nochtans, geen wortel hebbende, verdroogt en verdort het, als de verdrukking komt, omdat zij geen wortel in zich hebben. Maar dit schepsel verlangt allermeest naar datgene, waardoor het tot de stap met gerustheid komen kan. Het is met hen, gelijk als met Rachel in een ander geval: zij moeten deze Jezus hebben, of zij zullen sterven. Plichten, tranen, beloften, gestalten of blijdschap kan hun anders niet dan droefheid veroorzaken, omdat zij er Jezus niet in zien en bevinden tot hun troost. Waarom zij Hem zoeken in de dageraad, en hun ziel naar Hem dorstende is in een land dor en mat zonder water.
b. In dat gedurig opdragen van zichzelf van zijn kant aan de Heere, om met God verzoend te worden, waarin de ziel lang kan blijven, toestemmende en goedkeurende het Verbond; maar geen weerslag ondervindende, zijn zij naar hun gevoelen nog buiten. Het is slechts een verstandswerk, zeggen zij, en zij denken dat zij met dat alles verloren kunnen gaan, omdat zij zich ten volle niet op de Borg Jezus kunnen verlaten.
c. Somtijds ontdekken zich deze pogingen daarin, dat nu en dan de ziel enige inlichting in de weg van genade krijgt, zodat zij schijnen overreed te zijn van de bereidwilligheid van de Middelaar en ook van hun eigen bereidwilligheid in deze; maar als zij nu de grote stap zullen doen, dan wordt òf het licht ingetrokken, òf hun gestalte veranderd, òf er komen zwarigheden, zodat zij beangst zijn om het te doen. Evenals iemand, die over een klein water moet springen; hij komt met moed om het te doen, maar iets inkomende, staat hij te beven, durft het niet te wagen, hoe gaarne hij op de andere oever zou willen zijn. Velen kunnen lang hier blijven hangen, gelijk een bezadigd naspeurder van Gods weg, met zichzelf en anderen uit bevinding opmaken kan. Dit is het, wat wij vinden, Jesaja 37:3: *Want de kinderen zijn gekomen tot aan de geboorte, en er is geen kracht om te baren.* De Heere noemt het, Hosea 13:13: "Hij is een onwijs kind; want anders zou hij geen tijd in de kindergeboorte blijven staan." Waarom de leraren met Paulus, Gal. 4:19, moeten arbeiden, om hen te baren.

H. *Is het zo, dat in het natuurlijke het kind op de bestemde tijd dadelijk wordt geboren, zo is het hier: de mens wordt dadelijk ook op Gods bestemde tijd geboren.*

- Om dit nu na te gaan, dient, dat wij zeer gaarne betuigen, dat wij het niet met diegenen houden, die stellen dat al het genoemde geen zaligmakend werk zijn zou, totdat de ziel met bewustheid in een dadelijke en wederzijdse onderhandeling met Christus komt. O, neen!
- Wij geloven, dat van het eerste ogenblik af, dat het zaad der wedergeboorte gelegd wordt in het hart, het zaligende werk Gods begint, en dat God zal zorgdragen, dat zulken tot de geboorte komen zullen, de een vroeger, de ander later; de een met meerdere, de ander met minder klaarheid; even gelijk Hij zorg draagt dat van allen, die aan Christus in de eeuwige vrederaad zijn gegeven, niemand verloren zal gaan. Ja, het blijkt mij, dat zulk een werk zaligmakend is:

1. Uit de natuur van deze vergelijking van de geestelijke geboorte met de natuurlijke wijze van voortteling. Immers de regels van uitleg van de zinnebeeldige spreekmanieren leren, dat alles, hetwelk in de een is, en niet strijdt tegen het geloof, tot het oogmerk dient, en moet overgebracht worden tot de geestelijke zaak, door zulk een natuurlijke gelijkenis voorgedragen. Ik bid u nu, leeft dat schepsel in het natuurlijke niet eerder, dan wanneer het openbaar te voorschijn komt en zich als een levende aan anderen openbaart? O ja, gewis. Daarom, is zulks hier het leven, zo is er het zaligmakend werk waarlijk in de mens, ofschoon het nog niet aan zichzelf en anderen wordt geopenbaard.
2. In zich waarlijk te bevinden de innigste zielswerkzaamheid, de gestalten, die alleen uit het genadeverbond vloeien, is immers een zaligmakend werk te hebben. Want ik geloof nooit dat van onze natuur, hoe beschaafd dezelve ook mag zijn, zulks òf door natuurlijke krachten, òf invloed van een werkverbond, het natuurlijk ontwaakte geweten aanzettende, om alles te doen voor zijn leven, kan voortgebracht worden. Zo lang toch de boom kwaad is, brengt hij geen gestalten, alleen in het Verbond der genade beloofd, en bondelingen eigen, voort. Ja, het zij verre van ons, dat wij denken zouden, ik laat staan stellen, dat de werkzaamheden van tijdgelovigen en ware begenadigden alleen maar in trappen zouden verschillen. Maar wij geloven, dat zij in wezen, in de zaak zelf onderscheiden zijn. Want heeft enig tijdgelovige een enig waar goed van het Genadeverbond gestaltelijk gehad, hoe klein dat ook zijn mag? Dan toch zouden diegenen, die het beloofde goed bezaten, eeuwig verloren kunnen gaan; als wij dit zouden stellen, zou het strijden tegen Gods Woord; en onze leer de bodem inslaan. Maar deze hebben het zakelijke van de belofte in hun hart: die walging aan zichzelf, dat belijden, dat innig reikhalzen naar God, die weke handelbaarheid, gelijk wij gezien hebben. En deze zijn zaken, gelijk uw aandacht weet, in het Verbond aan allen beloofd. Derhalve besluit ik wettiglijk, dat hun werk zaligmakend is.
3. Dit blijkt daaruit: de gestalten, die onze grote God en Zaligmaker, de onfeilbare Leraar der Gerechtigheid, zalig spreekt, zijn zaligmakende, en vloeien voort uit een beginsel van geestelijk leven, in het hart gelegd door de Heilige Geest. Nu weten wij, hoe nadrukkelijk, Matth. 5:6, dat hongeren, dat amechtig dorsten naar God, als een hert dorst naar de waterstromen, zalig gesproken wordt: *Zalig zijn die hongeren,* enz. Het zou een blijk zijn van onervarenheid in Gods Woord, te zeggen:

aa. Dat de onderwerpen hier alleen dezulken waren, die tevoren hadden gegeten en gedronken, want het is in het Woord ongegrond. Hij hief zijn stem op tot de schare,

zeggende: *Zalig zijn zij, die hongeren;* zij zijn wie zij ook zijn; *want zij zullen verzadigd worden.*
bb. Dat zulks ten opzichte van het toekomende zou gezegd worden: Zalig, als zij verzadigd worden; want:

1.) Niemand heeft ooit hieromtrent getwijfeld, noch in het natuurlijke, noch in het geestelijke. En ik bid u, wat troost zou zulk een behoeftige ziel aanbrengen, als men zeggen zou: *als gij eet, zijt gij zalig?* Daar nochtans het doelwit van de Zaligmaker is de trage handen en gebogen knieën in deze op te richten, willende nu een woord met de moeden ter rechter tijd spreken.
2.) Indien Jezus dat beoogt had, zou Hij immers duidelijk hebben gesproken, niet in de tegenwoordige, maar in de toekomende tijd, aldus: *Zalig zullen de hongerigen zijn, als zij verzadigd worden.* Maar integendeel, Hij spreekt ze in dat hongeren *zalig,* overmits dit het werk is van Zijn levendmakende Geest*, dat zij zullen eten en verzadigd worden.*
Derhalve is de dadelijke geboorte, in onderscheiding van de voorgaande zaken, de volmaking van het geloof; dat is, wanneer de ziel, met bewustheid en verzekering van het gemoed, dadelijk zo in Jezus overgaat, dat zij het daarvoor houden kan, dat Christus de hare is, door de aanneming van Hem op het aanbod, en zij van Christus zijn, door wezenlijke overgave van zichzelf aan Hem. Wij hebben in de voorgaande verhandelingen veel hierover gesproken en zullen er meer over spreken in het vervolg, waarom wij het nu voorbijgaan.

I. Verder, is het zo in het natuurlijke, dat er een nieuw schepsel komt, alzo is het hier, want naar Paulus' getuigenis is het: Die in Christus Jezus is, is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden, 2 Kor. 5:17.

Wilt gij dit hoofddeel nu met mij nagaan en van nabij enige zaken zien, die in dit nieuwe schepsel worden gevonden, we zullen ze uw aandacht voordragen; ik bid u toch, let er op! In dit nieuwe schepsel is er en ontdekt zich een krachtdadige verandering, van welke wij wel met een woord gesproken hebben, maar zullen het nu wat uitvoeriger voordragen.
A. In het algemeen zeggen wij:

1. Dat het *wezenlijk* is. Het is waar, partijen buiten ons moeten dit ontkennen, maar gelijk een scheppende daad wezenlijk is, waardoor ook een wezenlijk gewrocht voortgebracht wordt, zo is deze nieuwe schepping, waardoor het nieuwe schepsel te voorschijn komt, der Goddelijke natuur deelachtig, ontvangt een nieuw hart, wordt naar Gods beeld geschapen, en is niet een blote benaming, maar zijn dit wezenlijke zaken; trouwens, waaruit wezenlijke werkzaamheden voortkomen, dat moet zelf wezenlijk zijn.

2. De verandering, die men in het nieuwe schepsel vindt is *eigen aan alle kinderen* van God. Hierdoor ontvangt elk zijn inzijn in het christendom, hetzelfde beeld van God wordt in elks hart ingedrukt, zodat het hart van elk gelovige, ofschoon uit Afrika of Amerika, met elkaar overeenkomt, GELIJK TWEE DRUPPELS WATER of gelijk het aangezicht met het aangezicht in een spiegel. Want alle gelovigen, hetzij hier beneden of boven in de hemel, hebben DEZELFDE nieuwe natuur, datzelfde leven uit en door God; dat één Geest der aanneming hier is, is één Geest der heerlijkheid daar boven; dat dit nieuwe schepsel hier doet roepen: *Abba Vader!* Doet hen, die boven zijn, zich in de Abba Vader verblijden, met onuitsprekelijke vreugde en blijdschap; waaruit volgt, dat het wezenlijk moet zijn.

3. Dit nieuwe schepsel brengt een staat aan, *die rechtstreeks tegengesteld is aan zijn voorgaande natuurlijke staat;* wat is meer tegen elkander, dan licht en duisternis, vlees en geest, oost en west, slangen en vrouwenzaad? Maar de gestalte vóór en ná deze verandering is zo tegen elkaar, als God en de zonde; het schepsel dat nu een nieuw schepsel wordt, is met zijn gehele hart naar God toegericht en tegen de zonde, wordt ontbloot van de genegenheid tot zonde, bekleed met hartelijke genegenheden tot God. Hij haat hetgeen hij tevoren beminde; hij was tevoren vervreemd van het leven Gods; nu raakt hij al meer en meer vervreemd van het leven in zijn lusten; wat hem tevoren een hemel was, is hem nu een hel. Geen wonder, want hij is nu getrokken uit de macht van de duisternis, en overgezet in het koninkrijk van de Zoon van Gods liefde, 1 Col. 1:13, alwaar de apostel een woord gebruikt dat vertaald en overgezet zijnde eigenlijk betekent 'volksplantingen in andere gewesten'; zodat ze zich nu mogen bevinden in een andere lucht en een ander klimaat. Trouwens, nu wordt een wolf een lam, en nu gaat voor een doorn een dennenboom, voor een distel een mirtenboom op, hetwelk de Heere is tot een naam, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden, Jesaja 55:13.

4. Deze verandering in het nieuwe schepsel, dat geboren is uit God, is algemeen over de gehele mens. Vorst Immanuël, Die door zijn alles overwinnende kracht de ziel van deze mens heeft overwonnen, drijft de oude duivel uit. Hij zet ook de vaandels van zijn overwinnende genade op in elk vermogen van de ziel, geen één uitgezonderd; waardoor er in de ziel een rechtheid komt, zich uitstrekkend tot al de vermogens, die op de aller sterkste wijze te samen verenigende, en de gehele ziel bekwaam makende om te zijn het onderwerp van Gods wet, en zijn heiligheid voort te zetten. Dus zoekt David God niet met deze en die vermogens, maar met zijn gehele hart; in het verstand is er licht in plaats van duisternis, waardoor dat zich aan God onderwerpt en zijn wil onderzoekt; in de wil is zachtheid en handelbaarheid in plaats van hardheid; ootmoed in plaats van hoogmoed: waarom Gods wil de zijne wordt en hij de wet omhelst; het geweten heeft reinheid, zijnde gereinigd, en al de genegenheden zijn als vleugelen voor de ziel om te vliegen in Gods boezem, in de steenrots Christus. Het is door deze zoete rechtheid en samenstemming van al die vermogens, dat de uitroep voortdurend is:

Omhoog, omhoog, mijn ziel!
Naar boven;
hier beneden is het niet;
dáár alleen is het ware leven, lieven, loven,
waar men Jezus ziet.

Onderzoekt u hieraan; is deze verandering in al de vermogens niet, uw voorgeven is niet meer dan ijdelheid.

b. In het bijzonder, deze verandering, welke in het nieuwe schepsel, dat uit God geboren is, bespeurd wordt, is:

1. Inwendig in de ziel zelf. Het is niet een reiniging alleen van het buitenste van de beker, en het uitwendig wit maken van de graven, maar een uitwerpen van de doodsbeenderen. David begeert niet alleen reine handen, maar zonderling een nieuw hart, Ps. 51:12. Zal de wijzer van een horloge de juiste tijd aanwijzen, de inwendige radertjes moeten op de juiste wijze hun werk doen, anders staat het stil als er geen inwendig beginsel van beweging is. Deze verandering is inwendig, en wel:

AA. In de beginselen, waaruit men werkt. Een natuurlijk mens werkt uit uitwendige beginselen. Hij is als een werktuig, dat opgewonden wordt, maar als de gewichten zakken of de veer afloopt, staat het stil; hij werkt alleen slechts zo

lang hij in deze beginselen zijn vermaak vindt, òf dat hij door zulks meent: òf behouden te worden, òf oordelen te ontgaan, òf de achting van vromen te hebben; dit onmogelijk voorkomende, werkt hij niet. Gelijk de Zaligmaker leert: de reden, waarom velen zouden ophouden was, dat zij geen wortel, geen inwendig beginsel hadden; maar integendeel alles, wat een nieuw schepsel doet, voortvloeit uit een inwendig beginsel; het ZAAD van GOD is IN hem, BLIJFT IN hem. Zijn hart is een fontein. En gelijk de Zaligmaker zegt, daar vloeien uit voort stromen van levend water, daar is een beginsel in om vanzelf naar God uit te gaan, om aan God te denken, om met Hem te wandelen, om zijn dagelijks werk te doen in voortdurend opzien tot Hem. Daarom moet elk zich terdege onderzoeken: uit welk beginsel lees ik, hoor ik, bid ik? Is het alleen uitwendig, dan is het niets; want alle vrucht is naar de aard van de boom; - niet andersom - de boom is dus niet naar de aard van de vruchten, die een mens er in ophangt. Is de boom dus kwaad, dan is alles kwaad wat aan deze boom groeit; is hij goed dan is alles wat er aan groeit goed. De twee beginselen van dit schepsel zijn *geloof en liefde* uit een rein gemoed.

1. GELOOF. Deze genade is het, waardoor wij met Christus worden verenigd, en alle bekwaamheid tot alles uit zijn volheid halen; zonder welke de blinkendste daden in het zedige een vervloekte zonde zijn. Want zonder geloof (een gave Gods), zegt Paulus, is het onmogelijk Gode te behagen. Is er geen geloof aan het gebod, de dienst is een eigenwillige godsdienst, er is geen geloof aan de belofte, men werkt uit eigen kracht, en door verkeerde drangredenen. Dit geloof is het dat onderscheid maakte tussen Paulus' bidden, voordat er genade in zijn hart was ingestort, en daarna; want Jezus zet er nu de nadruk op, Hand. 9:11: ZIE, HIJ BIDT. Paulus bad, toen hij een Farizeeër was, maar geen van die gebeden nam Christus in. De voorgaande waren van een hoogmoedige Farizeeër, maar deze van een nieuw bekeerde, roepende: *Heere, wat wilt Gij, wat ik doen zal?* En dus waren zij uit het geloof.

II. LIEFDE. Er zijn vele dingen die aanzetten tot werkzaamheden, als: hoop op de hemel, vrees voor de hel, dwang van een ontwaakt geweten; maar het ware vuur, dat recht aansteekt tot de dienst van God, is de LIEFDE, door Hem Zelf gewerkt! Dan gaat het hart uit naar God wanneer men niets begeert nevens Hem, Ps. 73:25. *Wien heb ik nevens U in de hemel?* Waarom hij er op laat volgen*: Het is mij goed nabij God te zijn;* of, het is mij goed tot God te naderen, of, de naderingen van God zijn mij goed. Zonder dit is alles flauw en harteloos; maar deze liefde is als vurige kolen, vlammen des Heeren, die vele wateren niet kunnen uitblussen. John Bunyan heeft dit zo mooi verwoord in zijn Christenreis, hoe daar een genadevuur is brandende rondom een geredde ziel, hetwelk de duivel probeert met water uit te blussen, terwijl de lieve Heere Jezus Christus steeds maar weer nieuwe olie er op doet, zodat dit vuur nooit kan gedoofd worden. Daarom moet men zich onderzoeken, of alles uit deze beginselen komt; want Paulus, sprekende van dit nieuwe schepsel, Gal. 6:15, noemt het: *Geloof, door de liefde werkende,* Gal. 5:6.

BB. Maar bestaat deze inwendige verandering in een verandering van beginselen, het is ook een verandering van het *doeleinde*. Eigen eer was het einde van het oude schepsel, maar Gods eer is het einde van de nieuwe mens. Zodat, ofschoon de genegenheden omtrent goede zaken niet worden weggenomen, men nu nochtans gezet is, dat alles tot eer van God mag zijn, zijn

wijsheid, verstand en alles hierop toeleggende, om de onbegrijpelijke God in zijn voetstappen te voelen en te tasten, en Hem de eer van alles toe te brengen; hetwelk is datgene, wat de apostel vermaant: *Hetzij gij eet of drinkt, doet het alles tot eer van God.* Dit alleen is dat wandelen, waardig aan het evangelie.

Is het zo, dat de eerste vertoning van een levend gemaakt zaad naar de hemel is: zo ook van dit nieuwe schepsel. Het heeft het van God, en wil het Hem ook gaarne toebrengen, hetwelk blijkt:

aa. Daaruit, omdat Gods voornaam oogmerk in de nieuwe schepping is, Zichzelf te verheerlijken; daarom werkt Hij alles, om Zijns Zelfs wil, Spr. 16:4. Spreekt gij hiervan, het is: *Ik zal Mij zaaien op de aarde, en zal Mij ontfermen over Lo-Ruchama, en ik zal zeggen tot Lo-Ammi: Gij zijt Mijn volk! En dit zal zeggen: O mijn God!* De Heere, daarvan sprekende bij Jesaja, zegt: "Het is een volk, dat Ik Mij geformeerd heb, om Mijn lof te verkondigen." Gewisselijk dan, die dit niet tot zijn doelwit heeft, is niet geformeerd, om Gods lof te vertellen.

bb. In het nieuwe schepsel is een Evangelische indruk op de ziel gemaakt, welke met het Evangelie zelf overeenkomt: maar dat is, God te verheerlijken in de hoogste hemel. Het Evangelie leert Godzalig te leven, en waar zulks niet is, die zijn godsdienst is ijdel, bestaande in een gedaante van godzaligheid zonder de kracht zelf, niet beter dan een klinkend metaal of een luidende schel, zonder hart of leven.

cc. Dit nieuwe schepsel is naar Gods beeld en gelijkenis. God is niet alleen de voortbrengende oorzaak van het nieuwe schepsel: maar ook, om mij zo uit te drukken, deszelfs patroon en exemplaar, zodat alles moet zijn tot en voor God.

dd. Het einde van deze geboorte uit God is, om de ziel te verheffen boven de voorgaande staat van dezelve: maar waarin zal dat bestaan, indien het niet is, in plaats van zichzelf, God op het oog te hebben?

ee. Het nieuwe schepsel, zonder verandering van einde, is ten enenmale onmogelijk. Daarom is de uitroep:

Gewis, wij zijn niet dan voor de Heere;
ons heil is in zijn eer,
en zijn eer in al zijn werken, enz.

ff. In dit nieuwe schepsel blijkt de verandering in de gedachten. Die uit het vlees is, bedenkt de dingen van het vlees: maar die uit de Geest is, de dingen die des Geestes Gods zijn: zodat er geen hoogschatting is van dingen buiten God. Het hart is gevestigd, ja opgewekt met Christus zijnde, zoekt men die dingen die boven zijn; want (onderzoekt u toch hieraan) alwaar de schat is, daar is ook het hart; alles in vergelijking van God in Christus is enkel schade en drek.

CC. Daar is ook een verandering van vertroosting en vermaking. De oude natuur is tot droefheid; waarom de mens, zo lang hij dezelve omdraagt, zuchtende is: *wie zal mij verlossen?* Maar God, zijn deugden, zijn Zoon, zijn Geest, zijn Woord, zijn wegen zijn tot blijdschap. De verloren zoon, tot zichzelf komende, kon zich niet langer met draf voeden, daar er brood was in het huis van zijn vader; trouwens, het koninkrijk van God bestaat niet in spijze en drank, maar in gerechtigheid, vrede en blijdschap, door de Heilige Geest. Die niet met David kan zeggen uit de grond van zijn hart: Als Gij het licht van Uw aanschijn verheft hebben wij meer blijdschap dan de goddelozen, wanneer hun most en koren

vermenigvuldigd wordt, die heeft zich niet in te beelden dat hij deze verandering ondervonden heeft.

2. Maar deze verandering is ook *uitwendig*. Zijn taal is die van Kanaän, zijn gewaad naar de eenvoudigheid van het Evangelie, zijn bescheidenheid wordt bekend, omdat God nabij is. Trouwens, hij is een stad op een berg, die niet verborgen kan zijn; wie hem ziet, kent hem, dat hij van dat geslacht is, dat van de Heere gezegend is, dat Jacobs God tot zijn God heeft, en de Heilige Israëls tot zijn woning. In dit nieuwe schepsel is *een hebbelijkheid,* een *levend vermogen* om te kunnen werken door de Goddelijke medewerking. Een nieuw schepsel, dat door de geboorte naar God geschapen is, heeft het zaad van God in zich, dat hebbelijk leven in het hart; het is onmogelijk dat het anders zou kunnen zijn: want dan, zodra als de Geest ophield om te werken zou het vermogen om te werken ook ophouden, en elke nieuwe opwekking zou zijn een overgaan van de dood in het leven.

1.) In het algemeen is hier aan te merken:
AA. Dat deze hebbelijkheid niet velerlei is, maar één en hetzelfde *geestelijk beginsel,* zich door al de zielsvermogens uitzettende. De Geest geeft de ene wel deze gave, een ander die gave, maar als Hij een nieuw schepsel te voorschijn brengt, geeft Hij een hebbelijkheid van het leven, alles in zich bevattende, op welke alles groeit, gelijk zovele druiven op een en dezelfde tak of tros.
BB. Er is aan te merken, dat deze hebbelijkheid of dit hebbelijk leven vele benamingen draagt:

a. Van het onderwerp, waarin het gevonden wordt en zich vertoont. In het verstand wordt het de kennis van God genoemd; zich in de wil vertonende, wordt het een kiezen van God in Christus geheten; in de genegenheden wordt het genoemd de zoete zielsuitgangen naar God en zijn gemeenschap, enz.

b. Van het voorwerp. Een stervende Christus tot betaling voor de zonde omhelzende, wordt het liefde genoemd; liggen in tranen aan Zijn voeten is ootmoed; Zijn wil in acht nemende is gehoorzaamheid; zich buigen onder de roede is lijdzaamheid; zich aangedaan vindende, dat men Jezus vertoornd, is droefheid. Nochtans vloeit het alles voort uit hetzelfde hebbelijk beginsel van het geestelijk leven of waar geloof, want gelijk de wedergeboorte de bron van het geloof is, zo is het geloof de bron van al de genoemde werkzaamheden. Het is de liefde van het geloof, de blijdschap van het geloof, de ootmoed van het geloof, de lijdzaamheid van het geloof; vermits alles uit dezelfde hebbelijkheid vloeit tot een God in Christus. Ofschoon zij vanwege de verschillende bevatting van het voorwerp verscheiden zijn, zijn zij toch maar één, uit een levend beginsel voortvloeiende. Gelijk de olie, waarmee de hogepriester werd gezalfd, uit verscheidene specerijen bestond, en nochtans één olie was, zo ook hier.

2.) Vraagt iemand mij verder, waarin het bestaat? Neem er acht op, ik zal het u zeggen:
AA. In een gereedheid tot werkzaamheid, ten aanzien van de neiging van de ziel, staande gereed tot alle goed werk in de geneigdheid en zucht van het hart, wanneer God daartoe roept. Zodra de Heere tot Jesaja zeide: Wie zal ik zenden? Zeide hij*: Hier ben ik, zend mij*. Daar is geen zin tot uitstel of verschoning, maar, zodra God roept tot lopen in de paden van zijn geboden, wil de ziel gaan.
BB. In een dadelijke werkzaamheid; welke werkzaamheid is:

1. Natuurlijk, vloeiende uit de aard van dit leven zelf: de zon zendt haar lichtstralen niet natuurlijker uit, dan deze haar genegenheden tot God en zijn

dienst doet; de dienst van God is zijn spijze en drank; want hoe kunnen zij, die aan de zonde dood zijn, daarin leven?
2. Gewillig werkzaam; hetgeen God zegt, is zo billijk en betamelijk, dat de ziel op de gewilligste wijze het omhelst en betracht; naar de belofte is zij zeer gewillig, Ps. 110:3. Zij kan niet tegen, maar alles gewillig voor de waarheid doen. Die dit heeft, is een van diegenen, die zich de Heere toegevoegd heeft, om Hem te dienen met een eenparige schouder.
3. Werkzaam met ernst; zij doen het werk niet als ogendienaars, maar wat de hand vindt te doen, wordt met alle macht gedaan, gedoopt zijnde met vuur en de Heilige Geest, is er een vuur van ernst in al hun vermogens.
4. Het is onbepaald werkzaam; de begeerten zijn groot, kunnen niet bepaald worden; het oog op God hebbende, kan geen eindig goed verzadigen, en wordt het teruggetrokken, het helpt zich wederom en wederom op, tot Hem zeggende: *Wien heb ik nevens U in de hemel?* Ook omtrent de zonde; geen Achaz wil hij verschonen, maar wil alles, kan het zijn, met tak en wortel uitgerooid worden, die voor Christus brengende als Koning, opdat ze verpletterd mogen worden als een pottenbakkersvat.
5. Het is werkzaam met kracht; daar is een kracht die men in de inwendige mens ontvangt, Ef. 3:16; een Geest van de kracht, 2 Tim. 1:7. Trouwens Gods koninkrijk, hierin opgericht, 1 Kor. 4:20, bestaat niet in woorden, maar in kracht; zodat men kan zeggen: Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.
6. Het is gemakkelijk werkzaam: O! de geboden zijn niet hard en een ondragelijk juk: dewijl in het hart ingedrukt is de natuurlijke helling daartoe; Christus juk is zacht en Zijn last licht, men stelt zijn eer en zijn voorrecht in die zaken, en dat maakt, dat zijn geboden niet zwaar zijn.
7. Het is vermakelijk werkzaam; Gods Woord is al de vermaking; het maakt, dat men in zijn druk niet vergaat. Dus had Paulus zijn vermaak in zwakheid, en de Psalmist in Gods liefelijke woning, om daar te zien Gods sterkte en zijn eer. Wordt de ziel afgetrokken, de bewustheid van het vermaak, dat er in God is, doet wederkeren, zijn ziel toeroepende: *Waarom zijt gij nedergebogen, o mijn ziel! Waarom zijt gij mistroostig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven,* Ps. 42:6. *Ik zal uitzien naar de Heere, ik zal wachten op de God mijns heils: mijn God zal mij horen,* Micha 7:7. Waardoor het is, dat, ofschoon iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde wil geven, zij het verachten zou.
8. Het is bestendig werkzaam, de fontein borrelt geduriglijk op, houdt nooit op levend water op te stuwen, ofschoon niet altijd in dezelfde kracht en doordringbaarheid; en het kan niet anders zijn, want de gebaande wegen zijn in het hart.
9. Het is eindelijk ordelijk werkzaam; eerst naar God om zichzelf, naderhand om het schepsel, om God er in te zien en het Hem toe te brengen. Zodat uit al het gezegde blijkt, dat het zo iemand moeilijk valt te zondigen. Geen schepsel kan tegen zijn natuur werken, Spreuken 8:36: *Die tegen Mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan;* 1 Joh.3:9: Die uit God geboren is, die doet de zonde niet, en hij kan niet zondigen, voor zover hij uit God geboren is, want zulks is tegen zijn hartelijk voornemen, o! de begeerte in de kleinste is dat zij zich niet tot de zonde mogen begeven. Het is moeilijk voor iemand te zondigen, die God tot zijn deel verkoren heeft, Ps. 119:57: *Gij zijt mijn Deel, ik zeide: ik zal Uw woorden bewaren.* Het is moeilijk, datgene te doen, wat de dood aanbrengt; maar elke

zonde is een dood voor het nieuwe schepsel. Het is: *Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*

c. Gezien hebbende, dat in dit schepsel, dat door de ontvangenis en geboorte een nieuw schepsel wordt, een hebbelijk levensbeginsel is, moeten wij uw aandacht ten derde een zaak voorhouden, die het aanmerken waard is, namelijk: dat in het hart van dit nieuwe schepsel een regel van zijn werkzaamheid is ingeschreven. Elk schepsel heeft wetten van werkzaamheid naar zijn aard en stof: lichamen hebben de wetten van beweging, de mens heeft de wet van de natuur; het nieuwe schepsel heeft een wet in het hart geschreven, volgens de dierbare verbondsbelofte, Jer. 31:33: *Ik zal mijn wet in hun binnenste geven en in hun hart schrijven;* en deze noemt Paulus, Rom. 7:23, *de wet van het gemoed.* Om hiervan nader iets te zeggen:

1) In het algemeen moet men deze zaken daaromtrent in acht nemen:
AA. Dat deze wet van het gemoed, of wet, die in het hart van dit nieuwe schepsel wordt ingeschreven, dezelfde in alle opzichten niet is als de wet van de natuur, gelijk sommigen in verkeerde zin menen. Gewis, zij dolen, want deze is een wet van het geloof, een wet van Christus, terwijl de wet van de natuur de wet van het verbond der werken is; de wet van de natuur is allen gemeen, waaruit de heidenen beschuldigende of ontschuldigende gedachten gehad hebben. Maar deze is alleen in het hart van deze en die volgens het Genadeverbond.
BB. Ondertussen in het stoffelijke, is het dezelfde met de wet in Adams hart geschreven; want gelijk de *mededeelbare deugden van God het patroon* of voorbeeld van de oorspronkelijke gerechtigheid in Adam waren, alzo wordt in de herschepping de herboren mens naar dat evenbeeld geschapen in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, Ef. 4:24. En gelijk Adam door de val zijn gelijkheid, zijn overeenkomst met de Goddelijke volmaaktheden verloor, alzo ontvangt hij door Christus datzelfde, dat hij verloren had, niet iets anders, in het stoffelijke.
CC. De ganse wet wordt in het hart geschreven; gelijk God de ganse wet in de stenen tafelen schreef, zo schrijft Hij de gehele wet in het hart van dit nieuwe schepsel: ware heiligheid tot God, ware gerechtigheid omtrent de evennaaste, en matigheid omtrent zichzelf, Titus 2:12. God schrijft niet een stuk en brok van Zijn wet in het hart, het ene gebod en niet het andere. O, neen! Dit is iets, dat zo wezenlijk tot de natuur van het nieuwe schepsel behoort, dat het een gebrekkig monster zou zijn, niet geheel volmaakt en zonder gebrek, naar de beschrijving daarvan, Hoogl. 4:7, als het dit miste.
DD. Deze wet, in het hart geschreven, maakt de geschreven wet of geopenbaarde wil van God niet onnodig; die blijft eeuwiglijk de regel van doen en laten. De inwendige wet bestaat in een gelijkvormigheid met de uitwendige; derhalve de inwendige wet moet aan de uitwendige getoetst worden. De inwendige wet is in deze onvolmaakte staat ook onvolmaakt, maar de regel van doen moet volmaakt zijn, gelijk de wet is: de wet des Heeren is volmaakt. En daarom zal een jongeling zijn pad zuiver houden, het moet naar dit Woord zijn; waarom David zegt: *Uw Woord heb ik in mijn hart verborgen, opdat ik niet zondigen zou tegen U.*

2.) In het bijzonder zal dit inschrijven zelf bestaan uit:

AA. In de inwendige kennis en goedkeuring van de wet met het verstand. De kennis van gerechtigheid en van 's Heeren wet in het hart wordt opgegeven als het eigen kenmerk van Gods volk; Hoort naar Mij, gij die de gerechtigheid kent, in welks hart mijn wet is! Jesaja 51:7. Deze worden bij elkaar gevoegd, om te leren, dat hersenkennis niet genoeg is, maar dat er een hartekennis moet wezen,

een hart, in hetwelk de wet is. In dat geheiligd verstand is een geestelijk beginsel en vermogen, om de wet te kennen, en zich daarnaar, als volgens dit kompas, te sturen.

BB In een inwendige overeenkomst met de wet; het hart wordt om zo te spreken, door de wederbarende genade gesmolten en gegoten in die vorm waarom het is, dat het daarmee overeenkomt; gelijk de indrukselen op lak met het signet overeenkomen, voor zover ze vernieuwd zijn; waarom Paulus' woorden in dit opzicht verstaan moeten worden: De wet is voor de rechtvaardige niet gesteld, maar voor de goddelozen; ja in deze zin getuigt Paulus van de Romeinen, dat zij gehoorzaam waren geworden aan het voorbeeld der leer, aan hetwelk zij overgegeven waren.

CC. In een sterke geneigdheid tot gehoorzaamheid, gelijk in de oude mens bespeurd wordt een sterke geneigdheid tot de zonde, alzo in de nieuwe mens tot de deugd.

DD. In een ongeveinsde en hartelijke liefde tot de wet, en de geboden plicht; liefde is toch de vervulling van de ganse wet, Ps. 119:47, 48. En ik zal mij vermaken in Uw geboden, die ik liefheb. En ik zal mijn handen opheffen naar Uw geboden, die ik liefheb.

EE. In een vermogen, onder de medewerking van God, om dadelijk de Goddelijke wil te gehoorzamen, want inschrijven in het hart geeft dit te kennen, dat zij alle dingen kunnen en mogen doen door Christus, Die hun kracht geeft. Dit maakt, dat zij lopen zonder moede, en wandelen zonder mat te worden. Gods volk is er door als een schijnend licht voortgaande en schijnende tot de volle middag.

k. Is het in het natuurlijke waar, dat er enige gelijkheid is tussen de ouders, en de kinderen, die geboren worden; het heeft ook, als een reden van deze benaming, hier zijne volle en nadrukkelijke waarheid, want men is naar dat evenbeeld geschapen in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, Ef. 4:24. Zijn heerlijkheid ziende, wordt men in gedaante naar datzelfde beeld veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest. Gelijk wij het beeld van de aardsen gedragen hebben, draagt men nu ook het beeld van de Hemelsen. Merkt met mij op:

a. In het algemeen iets, omtrent deze gelijkheid met God:

1.) Het is niet een gelijkheid van wezen, in dier voege, alsof het Goddelijk wezen wordt medegedeeld, of een wezen gelijksoortig met dat, gelijk oude en latere ketters verzonnen hebben; want niemand wordt dat wezen medegedeeld, dan aan de Zoon en de Heilige Geest. Oneindigheid kan niet verbeeld, veel minder medegedeeld worden; daarom, wanneer God de mens schiep, maakte Hij hem niet een god, maar een redelijk onderwerp naar Zijn beeld, naar Zijn gelijkenis, bestaande in de overeenkomst met de Goddelijke mededeelbare volmaaktheden. God, aan Abram een blijk van Zijn liefde willende geven, noemde hem Abraham, één letter, niet de gehele onmededeelbare naam Jehovah aan hem mededelende.

2.) Het is nochtans een wezenlijke gelijkheid, niet in een schaduw; want Petrus leert, dat men der goddelijke natuur deelachtig wordt.

3.) Het is het gehele beeld van God, hetwelk in het nieuwe schepsel wordt ingedrukt. Al de wezenlijke delen worden van de ouders door de voortteling aan de kinderen gegeven. Zo is dit beeld een gelijkheid met al de mededeelbare volmaaktheden van God. Het kan wel zijn, dat het ene deel in deze voortreffelijker is en meer uitmuntend zich vertoont in de een, dan in de ander;

maar elk lid van Christus heeft in zijn beginselen mede deel aan het ganse beeld van God.
4.) In een gelijkheid met Christus Jezus, niet door een mededeling noch van Zijn goddelijke, noch van Zijn menselijke natuur, maar in een mededeling van genegenheden, die met Christus overeenkomen. Daarom zegt de Apostel, *dat hetzelfde gevoelen, dat in Christus was, in ons zijn moet.* Ja, hiertoe zijn de gelovigen uitverkoren, opdat zij het beeld van Gods Zoon gelijkvormig zouden zijn, hetwelk is het dragen van het beeld van de Hemelsen, in gerechtigheid, zuiverheid, ootmoed, lijdzaamheid, lankmoedigheid en oprechte gehoorzaamheid. Waaruit volgt, dat, wie deze hoedanigheden niet hebben, geen nieuwe schepselen zijn.
5.) Met de Heilige Geest; waarom wij vinden, dat dit nieuwe schepsel Geest wordt genoemd (Joh. 3:6): *Dat uit vlees geboren is, is vlees; maar hetgeen uit de Geest geboren is, is Geest;* dat is: gelijk dat uit vlees is, vlees gelijkt; zo ook dat uit de Geest is, gelijkt op de Geest; in een Geest van heiligheid, genade, liefde en ijver tot Gods eer. Zijn grootste werk is om Christus te verhogen. Indien iemand geboren is door het Woord der waarheid, zo zijn er enige trekken hiervan in hem; de Geest is in hem een Geest van ootmoed, de hoogten terneer werpende; een Geest van ijver, hem ijverig en ernstig makende in het werk van de Heere.

b. In het bijzonder, deze gelijkheid met God bestaat uit:
1.) In de gelijkheid van de genegenheden. Daar is geen trek van Gods beeld in de ziel, waar geen gelijkvormigheid van genegenheden wordt bespeurd, hetgeen zich vertoont in het innigst vermaak in God te hebben door geloof en liefde, waarin een gelijkvormigheid is met het vermaak, dat Hij in Zichzelf schept, en het vermaak in Zijn beeld in anderen. Want die niet liefheeft, die geboren zijn, kunnen onmogelijk Hem liefhebben, die geboren heeft. Beide, armen en hart zijn uitgebreid tot en voor allen, waar de minste gelijkheid met God wordt gevonden. Maar Gods natuur wordt meest gekend in de uitlating van zijn genegenheden omtrent de voorwerpen. Zo komen dan de onze met God overeen, wanneer ze omtrent de voorwerpen op dezelfde wijze werkzaam zijn, gelijk God en Christus zich omtrent de hunne gedragen. Wanneer wij de zonde haten, gelijk God, om de vuilheid en walgelijkheid van deze, wanneer wij de inwendige hartheiligheid meest zoeken, daarop is God het meest gezet. Och, dat er zulk een hart in hen was, wanneer wij genade beminnen, omdat God daardoor het meest wordt verheerlijkt; wanneer wij God en Christus eerst beminnen, alle andere dingen aan deze liefde onderdanig makende.
2.) Een gelijkheid in daden; de ziel door genade gebracht zijnde tot Gods gemeenschap, leven zij, omdat Christus in hen leeft; welk leven zich naar buiten in de daden openbaart, die met de goddelijke wet overeenkomen. Elk schepsel werkt naar zijn aard; zo ook dit, uit God zijnde, is in een levendige werkzaamheid bezig; dat uit God geboren is, zondigt niet, vermits het tegen zijn aard is. Paulus, een Saul zijnde, was een vervolger; een Paulus gemaakt zijnde was hij een bidder. Gewisselijk, waar geen gelijkheid in deze bespeurd wordt, daar is weinig grond om te denken, dat men uit God geboren is.
3.) Eindelijk is er een gelijkheid met Zijn heiligheid. Petrus' vermaning is: *Gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zijt ook gij heilig in al uw wandel. Heilige Jezus! heilig mij: opdat ik heilig zij, gelijk als Gij,* roept de ziel daarom uit. Heiligheid boven ere, aanzien, rijkdom en vermaak; heiligheid als een sieraad, als de hemel, zonder welke een hemel slechts een hel zou zijn. Hierin zal

voornamelijk deze gelijkheid met God bestaan. O, dat wij ons mochten onderzoeken! Schijn zal niet helpen, maar waarheid. De gedaante, zonder kracht van godzaligheid is ten enenmale verfoeilijk voor God.

l. Is het zo in het natuurlijke, dat geboren wordende kinderen zonen en dochters van dezelfde ouders zijn, zo is het ook in deze geestelijke geboorte: zij zijn zonen en dochters van de Allerhoogste. *Omdat gij kinderen zijt, zo heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba Vader.* Waarin wij te letten hebben op:
a. Op de hoedanigheden, die zich in deze, als zonen, ontdekken.

1.) Een heilige, kinderlijke en eerbiedige vreze, Mal. 1:6: Indien Ik een Vader ben, waar is Mijn eer? Let dan hierop tot beproeving: zijt gij een zoon van God door wedergeboorte, wat vrees en kinderlijk beven bespeurt gij in uw hart? Daar geschiedt zelfs niets in het verborgen, dat Hij niet ziet; daar is geen inwendige hartsverheffing, wereldsgezindheid, of Hij ziet het; geen gebed, of Hij gaat de gestalte na; geen middel, dat men gebruikt, of Hij let, uit wat beginsel, einde en oogmerk het voortkomt. Zijt gij een zoon, het moet uit de gedragingen blijken; 1 Petrus 1:17*: Indien gij tot een Vader aanroept Dengene, die zonder aanneming des persoons oordeelt, naar een iegelijks werk, zo wandelt in vreze de tijd uwer inwoning.*

2.) Een onderworpenheid aan zijn kastijding; indien Hij ook Vader is, bezoekt Hij vroeg met kastijding, Hebr. 12:5. Hij kan met recht de uitwendige staat droevig maken, door armoede en lichaamspijnen; het inwendige bitter door duisternis, angsten en verberging; en dit zich te binnen te brengen, zou de onstuimige baren stillen, en in navolging van Gods enige Zoon, de rug geven aan hem, die slaat en zijn wangen aan die, die het haar uitplukt.

3.) Een kinderlijke gehoorzaamheid uit een tedere en hartelijke liefde; alles, wat een ander doet, is uit een knechtelijke geest, maar deze werkt als een zoon niet door de geest der dienstbaarheid tot vreze, maar der aanneming tot kinderen. Zodat men gehoorzamen zou, ofschoon er noch hel, noch hemel ware. Die door deze Geest geleid worden, zijn kinderen Gods.

4.) Een heilige gekantheid tegen de zonde, omdat hij zijn heilige Vader, die te rein van ogen is, dan dat Hij de zonde zou kunnen aanschouwen, daardoor vertoornen zou. *Die uit God geboren is, zondigt niet, en kan ook niet, want het zaad Gods blijft in hem.* Augustinus zegt zeer wel, dat allen òf kinderen Gods òf des duivels zijn. Nu, toetst u hieraan: haat gij de zonde? Is er in uw hart geen verborgen overeenstemming mee? Mijdt gij de zonde en zondaars als de hel? Dat is een blijk.

5.) Een zonderlinge navolging van Zijn Goddelijke goedheid omtrent allen, ofschoon nog zo vijandig tegen u. Het is wonderlijk, hoe de Zaligmaker dit voorstelt: Hij doet zijn zon opgaan over goeden en kwaden. *Zijt dan volmaakt, gelijk uw Vader in de hemel volmaakt is.* Indien iemand zegt: Ik heb God lief en haat zijn broeder, die is een leugenaar. Een martelaar, gevraagd zijnde, wat Christus hem geleerd had, zeide: "Deze edele les, waardoor ik een Christen ben: Goed te doen aan allen, en mijn vijanden te vergeven en lief te hebben."

6.) Eindelijk, een hoge geest overeenkomstig hun grote afkomst, zoekende alleen de dingen, die boven zijn, vermits hun leven is verborgen met Christus in God, en dat, wanneer Hij, die hun leven is, zal geopenbaard zijn, zij dan ook met Hem zullen geopenbaard worden in heerlijkheid.

b. Waaruit dan vloeit hun recht tot al de voorrechten van de kinderen, zo zegt Paulus: Indien wij kinderen zijn, zijn wij ook erfgenamen, enz., Rom. 8:17; welke zaken wij bij andere gelegenheden verklaard en aangewezen hebben. Nu alleen:

1.) Dat zij de voorwerpen van Gods tedere liefde zijn. Hij heeft hen met een eeuwige liefde liefgehad, daarom heeft Hij hen getrokken. En om een indruk daarvan te geven, vergelijkt de Heere het bij de liefde van een moeder tot haar zuigeling, ja, die boven zijn liefde verheffende: Kan ook een vrouw (moeder) haar zuigeling vergeten? enz. Jesaja 49:15.

2.) Dat Hij hen gedurig, nadat zij zich bevuild en bezoedeld hebben, wast en reinigt. Ik zal rein water op u sprengen, en gij zult rein worden, ja witter dan sneeuw, Ezech. 36:25; Jesaja 1:18.

3.) Dat zij zachtjes behandeld worden. Gods oog van liefde en tedere zorg gaat over al Zijn kinderen. Maar gelijk de ouders de meeste liefdeuitlatingen bewijzen aan de kinderen, zo is het hier; Hij draagt hen op arendsvleugelen, Hij ondersteunt hen van onder eeuwige armen, Hij vergadert ze in zijn armen, Hij draagt ze in zijn schoot; want geen glimmend vlaswiekje zal Hij uitblussen, noch een gekrookt rietje breken. Het is een wonder, dat bijna al de Goddelijke wijsheid zich samenspant, om zich hiervan te vergewissen, dat God is bij de lagen en verbrijzelden van geest, om te geven vreugdeolie voor treurigheid, en het gewaad van de lof voor een benauwde geest.

4.) Dat Hij hun voedsel bezorgt: de dierbare beloften van dat eeuwig blijvend Woord, die de borsten van Sions vertroosting zijn, waarin vervat is het goede van Zijn huis en het heilige van Zijn paleis, waardoor deze opgroeien als mestkalveren, van kinderen tot jongelingen, van jongelingen tot mannen en vaders in Christus.

5.) Hij doet hen gaan op die weg, die zij te gaan hebben, van deugd tot deugd, en van kracht tot kracht, totdat zij in Sion verschijnen. Zoet en krachtig stelt de Heere dit voor omtrent Efraïm: "Ik nochtans leerde Efraïm gaan; Hij nam ze op Zijn armen, maar zij kenden Hem niet; Ik trok ze met mensenzelen, met touwen der liefde, en was hun, als degenen, die het juk van op hun kinnebakken oplichten, en Ik reikte hun voeder toe."

6.) Hij leert hen, nu eens door beloften, dan door bevinding: *Mijn oog zal op u zijn; Ik zal raad geven; Ik zal u leren,* Ps. 32:8.

7.) Hij tuchtigt hen tot hun nut, hen onder de roede doende doorgaan, en onder de band van het verbond brengende, Ezech. 20:37.

8.) Hij legt het goed op voor hen, totdat zij meerderjarig worden, hen ondertussen beschermende en verschonende tot hun nut; als Hij zal geopenbaard worden, zullen zij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid; als Christus zelf zal zeggen: *Komt, gij gezegende des Vaders! beërft het koninkrijk, dat voor u bereid is van vóór de grondlegging van de wereld.*

Dit nu wordt genoemd een geboorte *uit God,* om aan te wijzen, dat God is de werkoorzaak van deze geboorte. Wij denken, dat wij dit overvloedig hebben bewezen, dat de Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest de mens wederbaart. Derhalve zullen wij daarop niet verder ingaan.

B. Van allen in het algemeen, en van een ieder in het bijzonder, getuigt de Apostel, dat die de wereld overwint.

a. Hij spreekt van *de wereld.* Het grondwoord geeft volgens zijn afleiding iets sierlijks te kennen. En zekerlijk, als wij de wereld beschouwen, is er een wonderlijke sierlijkheid

in, welke de wijsheld van de grote Schepper aanwijst. Door de wereld hebben wij hier te verstaan niet zozeer de eigenlijke wereld zelf, maar hetgeen in de wereld is en gelegenheid geeft aan de verdorvenheid van de mens. En dit is, volgens onze apostel, *de begeerlijkheid van de ogen, de begeerlijkheid van het vlees, en de grootsheid van het leven,* 1 Joh. 2:16. Wij zullen ons hier niet inlaten om alles tot zijn bijzonderheden te brengen, dewijl wij reeds te veel gezegd hebben.

b. Deze *overwinnen* zij nu, die uit God geboren zijn. Dat is eigenlijk, zij hebben dezelve onder bedwang. Zij ontvangen geen bevelen van haar, zij hebben haar onder de voeten, en leven boven al het aardse, hun wandel in de hemel hebbende, en levende bij die dingen, die boven zijn. Ik weet, mijn geliefden! dat als ik van deze overwinning spreken wilde, er veel te zeggen zou zijn, namelijk van de wereld als de vijand, die overwonnen wordt; van de strijd tegen deze, van de wapenen, die men in deze strijd gebruikt, en van de overwinning, bij aanvang in de eerste bekering, bij voortgang in de gedurige overwinningen, die men behaalt, en bij voleinding, als alles volkomen onder de voeten gesteld zal worden; maar wij gaan er niet op in en zullen in het tweede deel ook slechts aanwijzen hoe het geloof het middel is, waardoor men de wereld overwint.

c. Nu wijst de apostel het middel aan, waardoor diegenen, die uit God geboren zijn, de wereld overwinnen. Dit is de overwinning, die de wereld overwint, (namelijk) *ons geloof.* Zodat wij zullen overgaan, om aan te tonen, in welke opzichten het geloof van de uitverkorenen van God de overwinning behaalt en verkrijgt over de wereld. En dit zullen wij doen in de volgende opzichten:

A. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het is door het geloof, dat wij weten, dat de wereld, met alles wat daarin is, slechts een schepsel is en dus een eindig goed, Hebr. 11:3. *Door het geloof verstaan wij, dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden.* Zodat de ziel ziet, dat het eindig schepsel niet in staat is om de holle en ledige begeerten van de ziel te vervullen. En dus verheft die zich boven het schepsel tot de Ik zal zijn Die Ik zijn zal, de oneindige Jehovahh, en komt dan eerst tot de ware wezenlijke rust, als zij ziet, dat niets dan alleen de eeuwige God liefde en hoogachting waardig is, en dat al haar zielsuitgangen in de Heere eindigen. Ik ben verzekerd, dat niemand enige geloofsoverwinning over de wereld zal behalen, voor en aleer hij met enige bedaardheid leert, dat al wat in de wereld is, slechts schepselen zijn, ledige vaten, in welke geen droppel van ware inwendige troost te vinden is, of God moet het daarin leggen.

B. Het geloof is de overwinning die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel op een ondervindelijke wijze leert, dat de wereld, en al wat er in is, aan haar gedurige verandering onderworpen is. Als nu het geloof werkt, ziet men, dat het ene geslacht gaat en het andere komt, dat koninkrijken worden omgekeerd, vorsten gebracht om in het stof te zitten; en die in het stof zaten, verheven worden om bij de vorsten te zitten; dat rijkdom vleugels van de dageraad neemt, dat vrienden verkeren in vijanden, dat op geen schepsel staat te maken is, en dat er niets bestendig is onder de zon, maar dat alles onbestendig is. Nu begint de ziel te zien, hoe dwaas het is, zijn hart aan iets te geven of te veel met enig geschapen ding op te hebben; zij zoekt alles te hebben en te bezitten, als niets hebbende, en nochtans bezittende. Hoe lief, aangenaam en verkwikkelijk anders de dingen zijn, de ziel zegt nu:

"Zal ik mijn hart en mijn genegenheid geven aan mijn goed? Mot, dief en roest kunnen er bij komen. En verlaat het mij niet, ik zal het gewisselijk verlaten en eeuwig vaarwel zeggen.
Zal ik mijn hart geven aan mijn man, mijn vrouw, mijn kinderen? Ik moet hen verliezen, of zij mij; alle vlees is als gras, en hoe meer mijn genegenheden er aan verkleefd en in vergroeid zijn, hoe smartelijker het zal zijn daarvan los te komen.
Zal ik bedroefd of blijde zijn, naardat de wereld mij stuurs aanziet of toelacht? Alles is toch veranderlijk; die heden vrienden zijn, worden morgen vijanden; die heden vijand is wordt morgen vriend. De gedaante van alle dingen gaat voorbij; mijn ziel walgt van het veranderlijke, en kiest de eeuwige, drie-enige Verbonds-God, Die in alle veranderingen van de geschapen dingen Dezelfde blijf, heden, gisteren, en tot in eeuwigheid."
Zo lang de ziel door geloof niet hiertoe komt, is zij zeer ongelukkig, en wordt naardat het veranderlijk schepsel verandert, ook veranderd en bewogen in de gestalte van zijn gemoed. Ja hij, die deze werkzaamheid van het geloof niet enigermate kent, is aan een baar der zee gelijk, nu eens verrukt in blijdschap, dan wegdruipende in treurigheid; nu krachtig in de uitlatingen van liefde, dan met toorn en wraak woedende; nu zich zegenende, dan over zijn lot murmurerende. O, de Godzaligheid leert vergenoeging in alle toestanden. En hij, die boven al het zicht-, voel- en hoorbare eindigt in de onveranderlijke Jehovah, heeft groot gewin, lerende in alle staten en toestanden vergenoegd te zijn. Gelukkige Paulus! Die zoveel daarvan door het geloof geleerd had.

C. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zo verre het alleen door het geloof is, dat men op een zaligmakende wijze leert zien, dat de wereld, en alles wat er in is, op zijn allerbest genomen, slechts een ijdel en kwellend goed is, naar de getuigenis van Salomo: *Alles is ijdelheid en kwelling van de geest,* zegt de Prediker; en dit vooral geeft een uitnemende overwinning over de wereld, als men bevindelijk leert, dat naarmate het vermogen vermenigvuldigt, de smarten vermenigvuldigen; dat elke roos, hoe schoon en aangenaam ook, al haar stekelige doorntjes heeft; en dat er niets is, dat aan alle kanten gelukkig is. Hoe meer integendeel van God en Zijn gemeenschap genoten wordt, hoe zoeter en aangenamer deze bevonden worden; ja, al de paden van de weg van het verstand zijn vrede, enkel vrede voor diegenen die er in wandelen. Dit maakt, dat men zo tevreden wordt met zijn eigen toestand, dat men de staat van een ander niet begeert, nog benijdt; en dus wordt de begeerlijkheid van de ogen en de grootsheid van het leven grotelijks gedood, en de gelovige ziel een overwinnaar over de wereld gemaakt.

D. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het door deze genade is dat de ziel gebracht wordt tot het zien van de Onzienlijke. Een doorluchtig voorbeeld hiervan vinden wij in de oefening van Mozes' geloof; hij overwon de wereld, Egypte verlatende, zonder vrees voor de toorn van de koning: want hij hield zich vast als ziende de Onzienlijke. Het is de eigen natuur van het zaligmakend geloof, dat het onzichtbare voorwerpen zienlijk maakt, in het eerste vers van dit hoofddeel, Hebreeën 11. Trouwens, naarmate dat de heerlijkheid Gods gezien wordt in het aangezicht van Christus Jezus, naar diezelfde mate wordt de ziel naar Gods evenbeeld veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest. Ziet iemand sterk op de zon, hij is niet in staat, om te zien datgene, wat rondom is; dat is waar in het natuurlijke, maar vooral in het geestelijke, en dus kan de ziel van Asaf de taal spreken: *Wien heb ik nevens U, o God! in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!*

E. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zover de ziel door deze genade de goederen van het genadeverbond in derzelver eigen aard, eigen natuur en waarde kent boven alles. Hierdoor ziet de ziel de uitnemende voorrechten, waartoe zij verwaardigd is geworden, en zij ziet, dat alles wat zij uit dat Verbond geniet, gekocht en verdiend is door het bloed van het eeuwige Testament, Dit is de drangreden van het geloof tot overwinning van de wereld, 1 Petrus 1:18,19, dat, vermits zij niet door vergankelijke dingen van hun ijdele wandeling, maar door het dierbaar bloed van Christus verlost zijn, zij in vrede leven. En Rom. 12:1, hun ziel en hun lichaam beide Gode opofferende tot een welbehaaglijke offerande, welke de redelijke godsdienst is, om dankbaarheid te betonen vanwege zulk een groot goed, als God geeft in het Verbond.

F. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zoverre de ziel hierdoor al haar rijkdom, haar vermaak, haar verkwikking en heerlijkheid stelt in de betrekking, die zij tot God heeft. De ziel zit dikwerf neer en vraagt zich af: Zijn mijn geboorte, mijn familie, mijn schoonheid, mijn verstand, mijn rijkdom, mijn verhevenheid en ereambten boven anderen datgene, waarnaar ik mij schat? En dan kan zij zich ruim opheffen boven het stof en uitroepen: "Zo dwaas was ik wel voor dezen, maar nadat God mijn ogen door zaligmakend licht bestraald heeft, schat ik dat als een enkel niet; mijn Jezus is mijn eer, mijn kroon en mijn heerlijkheid; ik verkies de zalige betrekking boven alle die van de koninkrijken van de ganse wereld; alles is mijn, want ik ben Christus' eigendom en Christus is Godes; en die maakt, dat ik naar de vleespotten van Egypte niet hunker." O! de ogen, die de zaligheid hiervan zien, zullen niet weer terugzien.

G. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre deze genade de ziel leidt tot de fontein van volzalige vertroosting, welke een wijn is, zo aangenaam, als iemand die proeft, dat men niet terstond naar de oude zal verlangen, maar betuigen: "Hier is mijn troost, mijn blijdschap en verheuging; al het andere is mijn kostelijk hart niet waardig."

H. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het de zielen doet reikhalzen naar de volzalige genieting van God in alle eeuwigheid in de hemelen. Dit was het, dat Abraham en de andere aartsvaders hier deed leven als vreemdelingen; zij zochten het toekomende, een stad, welke fondamenten heeft, niet met handen gemaakt, maar Wier Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:10. Wie in waarheid door geloof op reis naar de hemel is, ziet alles aan slechts als in het voorbijgaan; hij houdt zich niet op, maar is jagende naar de prijs en het wit van de roeping van God; hij legt alles af wat hem beletten en belemmeren zou en maken, dat hij in zijn loop zou bezwijken of vertragen. Zijn lust is van deugd tot deugd voort te gaan, totdat hij in Sion komt, de plaats, waar al de heiligen elkander ontmoeten zullen; nooit zag iemand de heerlijkheid, die daar boven zal genoten worden, of het deed hem verlangen en hijgen om met Christus te zijn, hetwelk hem verre het beste is.

I Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, gelijk de Apostel betuigt, dat de gelovigen alrede gezet zijn in de hemel met Christus Jezus, zodat zij gelijk de arenden zijn, wier nest in de hoogte is. En van een hemelse oorsprong zijnde, verheffen zij hunne harten in de wegen des Heeren. Het is de rechtvaardigen blijdschap, wèl te doen.

J. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zoverre het hierdoor is, dat de ziel lust heeft, haar hoofd Jezus Christus in alles gelijk te zijn. Was Hij een Man van smart, had Hij geen plaats om ergens zijn hoofd neer te leggen, zo wil de ziel door geloof niet alleen de wereld missen, maar de beroving van haar goederen met blijdschap ondergaan; en kiezen zelfs verdrukte godzaligheid boven een zoon van Farao's dochter genoemd te worden, Hebr. 11:24.

K. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, overmits het hierdoor is, dat de ziel al wat de wereld aanbiedt, verfoeit: *Al gaf iemand mij al het goed van zijn huis voor deze liefde, ik zou het ten enenmale verachten.*

L. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel uitgerust wordt met allerlei genade, om haar tot strijd tegen de wereld en alles wat daarin is, bekwaam te maken, het geloof steeds oefenende, om uit Jezus' volheid genade voor genade te ontvangen.

M. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de ziel, die in de strijd afgemat is, door het geloof krachtig bemoedigd wordt. Het geloof gaat tot God en roept: *O Heere, in ons is geen kracht, maar ons oog is op U.* En dus vindt de vermoeide kracht, en de sterkte wordt vermenigvuldigd aan die, die geen krachten hebben: de zwakke wordt als David, als een paard van Gods majesteit in de strijd; zodat zij overwinnaars gemaakt worden door de overwinning, die Christus hun geeft.

N. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre hetzelve het gevaar van dezulken doet zien, die zich in de wereld wikkelen, dat zij in vele strikken vallen, en schipbreuk lijden van hun geloof; deze taken doen hen de klippen, waarop Demas en anderen schipbreuk geleden hebben, mijden, opdat zij zich onbesmet zouden bewaren.

0. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de gelovige door kracht van het geloof de overwinning over enig ding vervolgt en tot zijn voordeel gebruikt, om zijn ziel in de strijd te ondersteunen en te bemoedigen, dat die God, Die hem geholpen heeft, hem nog helpen zal, en maken, dat zijn handen zo ten oorlog geleerd zullen worden, dat een stalen boog daardoor in stukken gebroken wordt. En zeker, dit is een voornaam werk van het geloof, dat uit de voorgaande dingen besluiten trekt van de goede uitslag van het toekomende. Wist een ieder dit door het geloof te doen, men zou moed houden in de hitte van de strijd.

P. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hart met zonderlinge blijdschap en vergenoeging vervuld wordt wanneer een enige lust ten onder wordt gebracht. O, dat is groter dan het overwinnen van koninkrijken, in het oog van de ziel: het doet haar God loven, dat Hij haar verlost heeft uit de hand van zulk een vijand, die zo nabij lag en gedurig overrompelde.

Q. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, voor zover de verborgen listen, lagen en bedrog van de wereld hierdoor ontdekt worden en de ziel dus steeds waakzaam en nuchter op haar post blijft, opdat zij niet ter enige tijd overrompeld zou worden.

R. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de gelovigen hierdoor op een gelovige wijze al die vrienden van de wereld, die nog in het hart

schuilen en met de wereld samenspannen, brengen tot God, opdat dezelve gedood en zij van al hunne vijanden verlost mogen worden, om de Heere zonder vreze te dienen.

S. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, gevende juist, gelijk Simson, de laatste kronende en overwinnende slag aan de wereld, als het ophoudt en in aanschouwen veranderd wordt: wanneer de ziel volmaakt wordt in heiligheid, en terstond overgaat in de heerlijkheid, om met Gods beeld verzadigd te worden tot in eeuwigheid.

B. Toepassing.

Waarin twee zaken begrepen worden.
A. De grondslag.
Wij hebben, mijne geliefden! naar de mate van het licht, hetwelk ons de aanbiddelijke God geschonken heeft, naar de bevinding van de vromen en volgens Gods onfeilbaar Woord, waarop alle bevinding steunen moet (want indien dezelve naar deze regel niet is, dan is er geen dageraad in) van de geboorte uit God gesproken, en aangewezen, dat elk die uit God geboren is, door het geloof de wereld overwint. Wij hebben het nodig en dienstig geacht, op de verklaarde waarheden te laten volgen, een uitvoerige toepassing naar de aard van de zaken, die zo gewichtig en van zulk een eeuwig belang zijn, opdat uw gemoederen des te beter bij deze stukken mogen bepaald worden.

B. Praktikale gebruiken.
A. De noodzakelijkheid van de wedergeboorte blijkt klaar, namelijk, dat niemand, hoog of laag, rijk of arm, dienstbare of vrije, verstandig of dwaas, ooit deel zal hebben aan Gods koninkrijk, aan de genade hier of aan de heerlijkheid hiernamaals, of hij moet wedergeboren worden.
Deze noodzakelijkheid blijkt:
a. Er zijn slechts twee staten, waarin de nakomelingen van Adam zich bevinden, een staat van vriendschap of van vijandschap met God, een zaligmakende of een verdoemelijke staat. In één van beiden bevindt zich elk onzer. Het menselijk geslacht verdeelt zich in twee ranken: de ene is een rank van de ware wijnstok Christus Jezus, is in de Geest en wandelt naar de Geest; de andere is een rank van de wilde olijfboom, is in het vlees en wandelt naar het vlees, Joh. 15:5; Rom. 8:1, 9; 11:17. De ene wordt licht genoemd, de andere duisternis, Ef. 5:8. Gij, die eertijds duisternis waart heeft Hij geroepen tot zijn wonderbaar licht. *Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere.* De een is een kind des toorns, de ander een kind Gods; daar is geen middenstaat.
Alle gelovigen, de gekrookte rietjes en glimmende vlaswiekjes zowel als de sterkste ceders van Libanon. Thomas, die niet geloven kon zonder zien, zowel als Abraham, die geloofde zonder wankeling, zijn in de staat van leven en vriendschap. Daar integendeel, de zedelijkste zowel als de goddelooste, de jongeling met al zijn deugden, zowel als Judas met zijn hemeltergende zonden, in de staat van de dood, in de staat van vijandschap zijn. Alle mensen zijn, vanwege de verscheidenheid der staten, òf voorwerpen van Gods liefde, òf van Zijn haat; hetwelk veronderstelt, dat de een boven de ander iets bezit of iets heeft en dat is deze wedergeboorte, waarin God zijn eigen beeld in het hart, en zijn wet in het binnenste legt en opschrijft; waaruit dan klaar blijkt de noodzakelijkheid van de wedergeboorte, want volgens Rom. 8: 8 is het: Die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen.

b. Deze wedergeboorte is noodzakelijk, zal men in Gods koninkrijk ingaan, vanwege Adams val en de gevolgen van die val voor al zijn nakomelingen, 1 Kor. 15:22: *In Adam zijn allen gestorven;* Rom. 5:19: Door de ongehoorzaamheid van deze ene, zijn velen tot zondaars gesteld geworden. Van Adam, als een overtreder van Gods verbond, door zijn moedwillige ongehoorzaamheid, erven al zijn nakomelingen een tweeërlei schuld: een *toegerekende,* waardoor ieder onder Gods toorn en vloek opgesloten is, ja de ganse wereld voor God verdoemelijk is; en een *inklevende* schuld, waardoor een ieder mist de oorspronkelijke gerechtigheid, Gods beeld, bestaande in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, hebbende het tegenovergestelde daarvan in zijn hart, zijnde een beelddrager van de duivel van de baarmoeder af aan.

a. Er is in de mens een onbekwaamheid van nature tot het goede, hetwelk Gode welbehaaglijk is; de kinderen van Adam zijn van nature verzonken in een diepe duisternis, hebben verkeerde en vleselijke begrippen van alle goeds. Paulus beschrijft de mens, Tit. 1:16: Dat hij is gruwelijk en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ondeugende. Efeze 4: 22: De oude mens is verdorven, door de begeerlijkheden der verleiding. Rom. 7:14: Hij is vleselijk en verkocht onder de zonde.
b. Daar is een onwilligheid tot het goede. O, wat bespeurt men een afkerigheid, een verdrietelijkheid, om aan God te denken, van Hem te spreken en te horen spreken; maar een gereedheid, van de eerste tijd af aan, tot ondeugd, zonde en boosheid. Waarom Job met recht de mens bij het veulen van een woudezelin vergelijkt, Job 11:12.
c. Waarbij nog komt de volkomen onmacht van de zondaar, in zonden dood; het is hem onmogelijk goed te doen. Is dit nu zo door de val van onze eerste voorouders, het is gewis noodzakelijk dat de zondaar een nieuw leven ontvangt, zal hij gemeenschap met die God hebben, Die geen gemeenschap kan hebben met de werkers der ongerechtigheid.

c. Hieruit vloeit onze derde stelling, namelijk, dat deze wedergeboorte, in het algemeen, in alle tijden noodzakelijk is voor alle mensen: voor koningen zowel als voor bedelaars, voor werkheiligen zowel als voor zondaars; voor jongen zowel als ouden, voor vrijen zowel als dienstbaren. Indien iemand in Christus Jezus is, hij is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden. Die in Christus Jezus is, heeft het vlees gekruisigd met deszelfs lusten en begeerlijkheden. Van dezelfde inhoud was de moederbelofte, dat er vijandschap tussen het vrouwenzaad, Christus en de slang zijn zou; het is ook noodzakelijk dat allen, die in Christus zijn, hetzelfde hebben; daar moet één natuur, één aard, recht strijdig met de slangenaard zijn; daarom vind ik, dat wolven lammeren worden, Jesaja 11:6.

d. Hier volgt, ten vierde, dat het onmogelijk is voor iemand van een bedaard verstand en bezadigd oordeel, om te begrijpen, hoe God iemand zonder deze verandering gelukkig zou kunnen maken.

a. Het zou strijden tegen Gods heiligheid, iemand een inwoner van de hemel te maken en een innige liefdesgemeenschap met Hem te oefenen, die geen genade en gelijkvormigheid met Hem had Er kan geen gemeenschap zijn tussen licht en duisternis, tussen God en Belial, tussen tegenstrijdige naturen. God kent de weg der rechtvaardigen; maar de weg der goddelozen zal vergaan, Ps. 1:6. Want de Heere is rechtvaardig, Hij heeft gerechtigheden lief; Zijn aangezicht aanschouwt de oprechte, Ps. 11: 7. Zonder heiligmaking zal niemand God zien, Hebr. 12:14.
b. Het zou strijden met de Goddelijke wijsheid, om iemand, die zijn kind was, terzelfder tijd een kind van de duivel te laten blijven; het zou niet betamelijk zijn,

iemand voor zijn kind te houden, die de aard van de duivel voor wat betreft boosheid en afkerigheid bezit. Het zou te vergeefs zijn, dat iemand zou denken: God zal alsdan zijn aard veranderen; O neen! God heeft de tijd gesteld, om deze verandering te ondervinden, niet de eeuwigheid; zoals de boom valt door Gods onveranderlijke wil, zo zal die ook blijven liggen.

e. De wedergeboorte is noodzakelijk, opdat het einde van Christus' lijden en voldoening niet ten enenmale te vergeefs zijn zou.

a. *Christus is gekomen, opdat Hij van zonden zaligen zoude.* Te zaligen van zonde is meer zijn werk, dan te bevrijden van de hel; Matth. 1:21: Want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden. Het is wonderlijk, dat er niet uitdrukkelijk staat, ofschoon het er ook in opgesloten ligt: Hij zal ze van de hel bevrijden; maar: Hij zal ze van hunne zonden zalig maken, dat is van de oorzaak der eerste, en dan van het gevolg der laatste; van de duivelse zondige natuur, en dan de helse straf der zonde; het zou niet met de voortreffelijkheid van een volmaakte Borg overeenkomen, alleen de vergeving te verdienen, zonder de natuur te heiligen. Ziet, om dit te bevestigen, Tit. 2:14: Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid. Hiertoe is de Heere Jezus ook opgestaan, Col. 2:12, 13, om ze tot een nieuw leven op te wekken.

b. *Christus is gekomen om de werken van de duivel te verbreken,* 1 Joh. 3:8. Wat werken zijn deze nu, dan de zonden en de ellende, die er op volgen? Was de zondige natuur niet verbroken, het rijk van de duivel zou geheel blijven; want ellende volgt de zonde, even gelijk de schaduw het lichaam volgt. Hoe zou de Zaligmaker zegepralen, als Hij de duivel niet van zijn troon afbonsde, de scepter in de ziel zwaaide, en deze sterke van zijn vaten beroofde? Maar dit geschiedt in de wedergeboorte, en zonder die ook niet.

c. Christus is gekomen om de zondaar tot God te brengen, 1 Petrus 3:18: *Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.* Het was niet om tot God te brengen, overtrokken met zijn zondige en heersende verdorvenheden, die de reden waren; maar in de gestikte klederen van het heil: ik meen, met een nieuwe natuur, welke Hij in deze geboorte mededeelt, ten einde de ziel bekwaam te maken, om met God gemeenschap te oefenen; en daarom moet ik zeggen, dat diegenen, die de zaligheid verwachten, ofschoon hun natuur niet veranderd wordt, Jezus tot een dienstknecht van de zonde stellen, hetwelk een lastering zijn zou.

d. Het einde, waarom de Heilige Geest komt, bevestigt de noodzakelijkheid van de verandering. De Geest komt niet in de doodsbeenderen van Ezechiël, om ze dood te laten blijven, *maar om ze levend te maken.* Daarom zegt Paulus: De Geest maakt levend. En in dit opzicht zijn nadrukkelijk de woorden van Paulus aan Titus, hoofdstuk 3:5, dat wij zalig worden door het bad der wedergeboorte, en de vernieuwing van en door de Heilige Geest.

B. Gebruik van onderzoek.

Is de wedergeboorte zo noodzakelijk, dat het onmogelijk is, zonder wedergeboren te worden in Gods koninkrijk in te gaan, dan volgt het, dat het ieders plicht is, zichzelf te onderzoeken en te beproeven, of hij waarlijk deel aan deze zaak heeft, 2 Kor. 13:5: *Onderzoekt u zelf, of gij in het geloof zijt; beproeft u zelf. Of kent gij u zelf niet dat Jezus*

Christus in u is? Tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt. In dit toe-eigenend gebruik zal ik met uw christen-aandacht spreken:

a. Van het onderzoeken van zichzelf. Het is: Onderzoekt u zelf, of gij in het geloof zijt; en waaromtrent:
A. In aanmerking komt de noodzakelijkheid van het zelfonderzoek, namelijk, van het nagaan van zijn hart, volgens Gods Woord, om in de vreze Gods, zich bij de bijbelse kenmerken van genade neer te leggen en te zien, of de gestalte en werkzaamheden in de ziel alzo bevonden worden. Deze noodzakelijkheid zal uw aandacht uit de volgende gronden blijken:

a. Christus heeft dit in al Zijn redevoeringen aangedrongen, als een stuk van de uiterste noodzakelijkheid. In Matth. 13 vinden wij de eerste gelijkenis of parabel, die Jezus uitspreekt, in welke Hij dit ten zeerste aandringt, vs. 9: *Die oren heeft om te horen, die hore.* Dit onderzoek, ofschoon zij met de uiterste aandacht naar Jezus luisterden, was noodzakelijk; want weinigen ontvingen het Woord recht. Wij lezen ook van tweeërlei bouwers, de een op het zand, wiens gebouw scheurde. En hoe vreselijk zal de scheur en breuk zijn, van God door alle eeuwigheid gescheurd te worden, ofschoon men meende vast te staan; de andere, die op een rots bouwde, die bleef. Is dit nu zo, dat Jezus dit boven alles aangedrongen heeft, het moet ten uiterste noodzakelijk zijn.

b. Het is noodzakelijk, overmits de arme mens zeer licht in deze kan mistasten. Want er is zoo veel vertrouwen in zichzelf en de middelen, en de arme mens is zo vol eigenliefde, dat hij zich zelf gemakkelijk inbeeldt te zijn, hetgeen hij inderdaad niet is. Vraagt het wie gij wilt, elk vertrouwt dat hij wedergeboren is, deel aan Christus heeft en in de hemel zal komen; waar komt het anders vandaan, dat wij ons niet getrouw bij de kenmerken van vrije genade neerleggen; men is gelijk de Joden, Rom. 2:17, in de wet berustende, en steunende op uitwendige deugden, en kerkvoorrechten, zonder een verandering van staat, en daarom mogen deze woorden met k a p i t a l e l e t t e r s op ieders hart geschreven worden en in de mond besterven: ONDERZOEK U ZELF NAUW, JA ZEER NAUW!

c. Het is noodzakelijk, vermits het bedrog aangaande zijn zielstoestand zeer gevaarlijk is. O, hoe waren de dwaze maagden vol van beroering! Zij hadden haar lampen, olie in hun lampen, gingen de bruidegom tegemoet; nochtans vonden zij de hemel gesloten en hoorden: Gaat heen, Ik ken u niet! O, welk een levendig bedrog is dat! O, wat maakt het een hel in de hel! Hoe zal zulk een uitroepen: "Was ik in andere zaken zo omzichtig, en in deze, van zulk een belang, zo los, had ik het maar tot de toets gebracht, wie weet of ik niet ontdekt zou zijn geworden!"

d. Het is zeer noodzakelijk vanwege de moeilijkheden, die zich voordoen bij allen, omdat de mens bevreesd is, om op de pijnbank bij zichzelf gezet te worden; maar vooral de zaak zelf, vanwege de grote overeenkomsten tussen nabijkomende en ware gelovigen. De nabijkomende hebben blijdschap, zij hebben ook hun droefheid, zij ondervinden enige smaak in het Woord; en dat ondervindt nu een waar begenadigde ook. Om nu aan te tonen waarin het verschil zit, dat is moeilijk, en nochtans het verschil tussen beide is zo groot, als tussen licht en duisternis.

e. Het is noodzakelijk zichzelf te onderzoeken, vanwege de grote voordelen, die iemand uit de praktikale kennis van zijn staat heeft.

1.) Dan zal men zien, dat al zijn vorige kennis niets is geweest; ten aanzien hiervan ziet iemand, die door onderzoek tot de praktikale kennis van zichzelf komt, dat alles, wat hij wist, slechts was als in een droom; maar nu ziet hij het beeld van de zaken. En o, hoe vertroostend moet dat voor een ziel zijn, indien zij op goede gronden kan bespeuren dat God in haar werkt!
2.) Die deze ondervindelijke kennis heeft, diens hart is een afschrift van de Bijbel; hetgeen hij daar leest, dat ondervindt hij in zijn hart, en hetgeen hij in zijn hart ondervindt, dat leest hij in het Woord. David in zijn Psalmen en Paulus in zijn brieven, zeggen die mens, wat in zijn hart is, gevoelende zijn verzoeking, makende zijn tegenwerpingen, aanwijzende de weg van zijn reddingen: O, hoe Goddelijk en tot bevestiging moet dit zijn!
3.) Daar deze praktikale kennis door onderzoek komt, is het een krachtig middel, om het hart aan alles te doden. Het is niet de letterkennis, maar hartondervinding, die de ziel aan alles zal doden. Het kan zijn, dat gij veel doet, veel van Jezus kunt spreken, maar nooit worden de genegenheden afgetrokken van zaken, of zij moeten overstort worden door genade. Hoe zoet zegt Paulus: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.* De liefde tot de wereld kan bestaan met uitwendige voorgeving, maar niet met hartenwerk. Aristóteles zegt van de windhonden dat zij niet kunnen jagen in velden, waar veel welriekende bloemen zijn. Gij kunt nooit de reuk van Christus' kostelijke oliën ruiken, of het hart zal terstond aan alles buiten Jezus sterven.
4.) Hierdoor geniet de ziel de ondervindende zoetigheid, die er in de genademiddelen is; terwijl anderen gelijk Barzillaï, doof en smakeloos zijn, geen smaak in Davids onthaal, noch aangenaamheid in zijn muziek vinden: Dezulken, die ondervindelijke kennis hebben onder de middelen, bevinden dat Christus' oliën in hen uitgestort worden, zodat zij als maagden Hem liefhebben. Zij denken: hoe is het mogelijk, dat de leraar juist mijn gestalte kent, mijn begeerte en toestand voortbrengt, spreekt van zaken, waarvan ik ondervinding heb? En zo wordt de kerk tot een Bethel, het doet naar de middelen verlangen, en Gods woning liefelijk achten.
5.) Hierdoor wordt de ziel afgetrokken van de kittelachtigheid in het gehoor, en van onnodige verschilstukken omtrent het werk der genade. Ik heb van een oude schrijver gelezen, welke zei: "Dat zo lang de Christenen zich gedurig bij de kenmerken van genade kwamen neer te leggen, en elk zich bij zijn hart hield, er vrede was; maar opgeblazen geworden zijnde, dit verzuimende, er velen in de Kerk waren ingeslopen, die uren en dagen over het geloof twisten, en geen aasje daarvan in hun harten hadden."
6.) Eindelijk, dit onderzoek na te gaan, en te bevinden van Gods eigen werk in het hart, zal dezulken in alle gevaren standvastig tot de dood toe maken; daar anderen, die wat schijnwerk hebben, als er verdrukkingen komen, verdorren en afvallen, overmits zij geen wortel in zich hebben.

b. Eer ik overga, om de zaken, waaraan iemand zich beproeven moet, voor te dragen, zal ik op uw vragen in het kort antwoorden:
aa. Vraagt iemand naar de wijze, hoe God een ziel komt te bevestigen? Ik antwoord:
1) Door een diepe vernedering en verootmoediging over de zonde, in het ware gevoel en gezicht daarvan; het zijn alleen dezulken, die rust zullen vinden. Maria hoorde, dat haar zonden haar vergeven waren, toen zij Christus' voeten met haar tranen afwies; de ziel moet barensnood hebben, eer Christus daarin geboren wordt; eerst

een geest van de dienstbaarheid, daarna een Geest tot aanneming tot kinderen: dit is Gods weg.

2) Door veel tobben en twijfelingen. Gewoonlijk wordt de rechte verzekering bestreden en aangevallen aan alle kanten; de duivel is er als het ware bij tegenwoordig; en ofschoon ongeloof geen kenmerk van geloof is, nochtans is er reden, om te denken, dat dit geloof niet recht is, hetwelk aan geen bestrijding onderworpen is. Ik vind het zo: *Kom mijn ongeloof te hulp!*
3) Door veel te ondervinden van de vurige pijlen en aanvallen van de satan. Jezus Zelf heeft die gehad. Zijn navolgers zullen ze ondervinden; het is niet een Egyptenaar, maar een waar Israëliet, die Faraö onderdrukt.

bb. Vraagt iemand: hoe zal ik mijn ziel tot recht onderzoek brengen? Ik antwoord ook maar zeer in het kort:

1) De ziel moet er een gezette tijd toe stellen, waarin zij de ruimte van tijd heeft, om zich lang in dit werk te kunnen ophouden, om alles te overwegen naar de eis van de zaak, wetende, dat dit werk van meer belang is dan duizenden van werelden tot zijn eigendom te hebben; niemand zal er berouw van hebben, enige jaren hieraan besteed te hebben. Het is een wonder van godsdienstige mensen, dat zij nu en dan uren met vermaak kunnen doorbrengen in het lezen van het Woord en andere goede schrijvers, en nochtans bijna nooit twee minuten of een half kwartier in het onderzoeken en beproeven van zichzelf.
2) Gelijk de ziel zich tijd moet gunnen, zo moet ze ook stilte hebben; elk mens, die met zijn hart omgaat, moet belijden, dat hetzelve is als een vogel, huppelende van de ene tak op de andere, zwevende op en over duizenden van ijdelheden, vol van losse, ongegronde gedachten en loutere inbeeldingen; derhalve moet men, wil men de zaak nauwkeurig nagaan, alle, zelfs de minste gelegenheid mijden, opdat de ziel standvastig mag zijn.
3) Hier is nodig een zeer ernstige worsteling en aanhouding bij God in gebeden en smekingen, uit de grond van het hart voortkomende, opdat God de ogen moge ontdekken en zijn licht en zijn waarheid uitzenden; en deze als een licht op zijn pad en een lamp voor zijn voet mogen zijn, om gedurig zichzelf in dit werk daarnaar te gedragen en bezig te houden. Want het moet in dezen gedurig gaan, niet naar de kentekenen, die deze en die, hetzij leraar of anderen, opgeven, waarin de beste zou kunnen mistasten, maar naar de wet en getuigenis; indien zij niet daarnaar spreken, dan is er geen dageraad bij.
4) Die hierin recht met zichzelf te werk wil gaan, moet zich roepen, alsof hij was voor Gods onfeilbare vierschaar daar alles toegaat zonder de minste schijn van aanneming van persoon of zaken; of het moet de toets kunnen doorstaan en zwaar genoeg bevonden worden in de schaal van het heiligdom. Dit is nu niet wat iemand voorgeeft, of waarvan hij spreken kan, alsof het met een engelentong was; maar, die in Christus is, is een nieuw schepsel: het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden; het moet blijken in het hart, in de uitgangen van hetzelve, in de omzettingen van de genegenheden, en in de wandel, waarin de oprechte pogingen zijn, om alles te doen uit God, door God en tot Gods eer.
5) Die in dit werk niet wil mistasten, moet de uitspraak, welke het Woord over zijn persoon, staat en werk geeft, aanmerken, dat het is de uitspraak van God, als de rechtvaardige Rechter van hemel en aarde, in Zijn vierschaar zittende en vonnis gevende, want de uitspraak in de vierschaar van het Woord is niet onderscheiden van de uitspraak in Gods vierschaar, maar dezelfde als deze.

6) Die recht hierin te werk wil gaan, moet zijn hart zien te brengen onder ontzag voor Gods hoog geduchte majesteit, alomtegenwoordigheid en alwetendheid: want anders zal men zichzelf zeer licht kunnen laten misleiden door zijn eigen bedrieglijk hart; terwijl men integendeel, wanneer dit op het hart ligt, beeft voor Gods hoogheid en ontzaglijkheid.
7) Die in dit werk niet misleid wil worden, moet onpartijdig en onzijdig zijn; om zo te spreken, als schoon papier; het moet hem alleen te doen zijn, dat de waarheid van zijn staat hem ontdekt mag worden. Velen beginnen dit werk niet onzijdig, daarom, een bedrogen hart leidt hier ter zijde af; daar zijn er die het beginnen met vast te stellen, dat zij geen genade hebben, en zij zoeken maar alles op, hetgeen hen in die gedachten zou kunnen bevestigen, zonder eens bedaard op de blijken van genade, die in hen zijn mochten, te letten, en dus is hun besluit dikwijls verkeerd; maar anderen beginnen gelovende, dat zij genade hebben, zoeken redenen op, hoe gegrond of ongegrond, God weet het; en slaan geen acht op de zaken, die hun onweersprekelijk hun genadeloze staat zouden kunnen bewijzen; zij voeden zich met as, zij hebben een leugen in de rechterhand, en God moge het verhelpen, zij zijn ongenaakbaar en onvatbaar voor de overtuiging.
8) Eindelijk de onderzoeker, al het voorgaande nauwkeurig in acht genomen hebbende, moet letten op hetgeen zijn geweten hem zegt, als Gods stedehouderes, om daardoor bemoedigd of overtuigd te worden.

B. Van het onderzoek zelf gesproken hebbende, willen wij, voor zover het mogelijk is, u behulpzaam zijn in dit werk, u voorhoudende de kenmerken van deze wedergeboorte, uit Gods Woord der waarheid. In welke, - o, let er toch op! - wij uw aandacht zullen aantonen:
1. Welke de kenmerken *niet* zijn, opdat uw aandacht van de toevlucht der leugenen mag afgedreven worden, om naar waarheid te zoeken, en er dag en nacht naar te staan; alles zullen wij doen volgens de leiding van Gods onfeilbaar Woord, kort en duidelijk.

a. Allereerst, onder de kenmerken, die niet bewijzen, dat iemand wedergeboren is, is aan te merken, dat kerkvoorrechten geen vaste tekenen van genade zijn, Rom. 2:28,29: Hij is niet een Jood, die het in het openbaar in het vlees, dat is, in het uitwendige is, enz.; dat is: ofschoon gij de uitwendige voorrechten hebt, ofschoon gij de openbaring hebt, de besnijdenis, Pascha enz., indien gij geen inwendig ware verheerlijker van God zijt, het zal niets in het allerminste kunnen baten.

1) Dit zullen wij bewijzen, dat inwendige kerkvoorrechten geen kenmerken van de zaligheid zijn:

AA. Het eeuwig blijvend Woord van God leert niet alleen, dat verscheidene van deze verloren kunnen gaan, maar ook, dat zij inderdaad verdoemd worden; volgens Matth. 7:22,23, zullen er velen komen in die grote dag, zeggende: Hebben wij niet in Uw tegenwoordigheid gegeten en gedronken? Nochtans zal de Heere zeggen: Ik ken u niet; en daarom horen wij zo nadrukkelijk, dat de kinderen van het koninkrijk uitgeworpen zullen worden in de buitenste duisternis, Matth. 8:12.

BB. God stelt in Zijn Woord de toestand van zulken voor die alle deze uitwendige voorrechten hebben, indien zij de ware hartsverandering niet hebben, als niets beter te zijn dan de staat van diegenen, die ze missen: daarom zegt Jeremia, dat God hun besnijdenis voorhuid zal rekenen. Ja, daarenboven, mijn geachte lezer! leest het eerste hoofdstuk van Jesaja, alwaar Hij getuigt, een verfoeiing van alle plichten te hebben, zonder

deze. Het is wonderlijk, dat het geweten van zulke mensen, die anders niets hebben dan hun opvoeding, hun zedig leven, avondmaal gaan en hun naarstigheid onder de middelen, niet tot ontwaken komen.
CC. Eindelijk deze, die anders niets hebben, zullen niet alleen verloren gaan: maar zij zullen ondervinden, dat zelfs datgene, waar zij het op stelden, tot verzwaring van hun eeuwige pijn dienen zal. Gelijk het in enige landstreken de gewoonte is, als misdadigers verbrand worden, dat er pek en olie in het vuur geworpen wordt, opdat de pijn des te ondraaglijker mag zijn. Zo zal elke verwaarloosde leerrede, ieder onwaardig ontvangen avondmaal een helse pijn voegen bij de voorgaande dingen. Wee u, Chorazin en Bethsaïda! Het zal Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in de dag van het oordeel, dan ulieden!

2.) Laat het u niet vervelen, dat ik u dit voorhoud, want gaat de meesten na, zij hebben geen andere grond. En was het derhalve een voornaam stuk van Christus' redevoeringen en van die der Apostelen vanwege het vleselijk vertrouwen, dat de mensen op dat uitwendige stelden; wij moeten zeggen in navolging van hen: Al had gij dit alles, gij zijt eeuwig verloren, zonder de ware geboorte uit God.

b. Gaven en bekwaamheden, in de zaken van ware godsdienst, zijn ook op zichzelf geen blijken van ware wedergeboorte, Matth. 7:22: Velen zullen te dien dage zeggen: *Heere, Heere! hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd?* Paulus, een man, in alle opzichten begaafd, zegt: Al kon ik spreken de talen van de engelen, en ik had de liefde niet, zo was ik slechts een klinkend metaal, of een luidende schel geworden. En al ware het, dat ik de gave der profetie had, en wist al de verborgenheden en al de wetenschap; en al ware het, dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzetten kon, en de liefde niet had, zo was ik niets. De waarheid hiervan blijkt:

1. Omdat al deze voortreffelijke gaven kunnen bestaan op dezelfde tijd, met de werken van ongerechtigheid. Ik bid u, wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? Die uit God geboren is, zondigt niet, moedwillens en met opzet, maar wat leert de ondervinding? Dat er gevonden worden die, zulke uitnemende hoedanigheden gehad hebben, en in vele zonden leven.
2. Deze dingen kunnen tot geen onfeilbare kenmerken strekken, vermits ze uit de verkiezing niet onmiddellijk voortvloeien: maar heeft iemand het zaligmakend geloof dat vloeit uit de verkiezing voort; derhalve ofschoon zij in die grote dag zeggen: Heere! hebben wij niet zo gesproken? Zulke en zulke zaken gedaan? Zij zullen horen: Ik ken u niet; terwijl integendeel een waarachtig gelovige, hoe klein ook zijn geloof is, als het maar waar is, horen zal: Kom, gij gezegende des Vaders!
3. Zij zijn er geen blijken van; want God ziet, in het geven van deze gaven, niet op de persoon, die deze heeft, maar schenkt ze alleen tot dienst van de Kerk: zoals vele leraars grote talenten kunnen hebben, en met Bileam eeuwig verloren gaan.
4. Het blijkt uit de uitwerkingen daarvan: *De kennis,* zegt Paulus, *maakt opgeblazen, maar de liefde sticht.* Let er op, is iemand begaafd boven een ander, en is zijn hart door genade niet vernederd, dan is deze hooggevoelende, hij leeft niet in vreze; deze is heersachtig over het doen en over de gemoederen van anderen, weinig op zijn eigen hart lettende, kan de tegensprekers niet verdragen; maar de ootmoed en nederigheid zijn metgezellen van de ware genade.

Derhalve, laat niemand zijn staat gronden op een zandgrond, maar naar de ware steenrots zoeken.

c. Vele zoete bewegingen en aandoeningen van de hartstochten in heilige zaken, en oefeningen van godsdienstige plichten, zijn geen volstrekte bewijzen, dat iemand wedergeboren is. Er zijn mensen, die, als zij aangesproken worden, wenen; die onder de leerredenen vele aandoeningen van droefheid of van blijdschap hebben. Waaruit zij besluiten en vaststellen, dat zij wedergeboren zijn, en dat de Geest van God in hen werkt, en gewrocht heeft een zaligmakend werk. Ondertussen, mijne geliefden! Wij zullen uw aandacht omtrent beide tonen, dat zij niet doorgaan, maar kunnen gevonden worden bij dezulken, die nooit wedergeboren worden.

1. Betreffende het eerste, dat de aandoeningen en vele bewegingen van de hartstochten dit niet bewijzen, blijkt uit twee uitdrukkelijke teksten: In Matth. 13:20 lezen wij van de hoorders, die bij een steenachtige grond vergeleken worden; het Woord ontvangende met grote blijdschap. In Hebr. 6:5 vindt gij hetzelfde; daarom zegt Paulus: Maar, geliefden! wij hopen van u betere dingen, die met de zaligheid gevoegd zijn; terwijl hij nochtans in het voorgaande van zodanige verlichting en smaken van de kracht der toekomende eeuw gesproken had; welke dingen niet met de zaligheid gevoegd waren. Voorbeelden van zulken uit Gods Woord bij te brengen, zal onnodig zijn: elk weet, hoe Herodes het Woord met blijdschap ontving, hoe Achab, Judas, Ezau en anderen bewogen waren tot berouw, terwijl ondertussen alles zonder de genade in hen was. Derhalve zullen wij u voorhouden:

A. Waaruit zulke aandoeningen van het gemoed kunnen voortkomen:

A. De nieuwheid van de leer kan wonderbaar op de hartstochten werken. Velen gingen uit, om Johannes te horen, en verblijdden zich in zijn licht voor een tijd: maar het verdween schielijk. Velen, als een nieuwe leraar op een plaats komt, schijnen zulke aandoeningen te hebben? Dat zij rechterogen zouden willen uitsteken, geen middel verzuimen; maar de nieuwheid gaat weg, de aandoeningen verflauwen en er wordt noch naar leer, noch naar iets anders gevraagd, ofschoon die dezelfde blijft, tot een onweersprekelijk blijk, dat, welk een schone schijn enigen mochten gehad hebben, zij niet als uit en door Gods Geest voortgebracht, voortvloeien, maar alleen uit de hartstochten, vanwege de nieuwheid der zaak.

B. Uit de stof zelf kunnen de aandoeningen voortvloeien. Is het een hemelse, hartinnemende, blijde bode. Er zijn mensen, wier harten zo opgetogen kunnen worden in blijdschap, dat het onuitsprekelijk is; terwijl het horen van de helse narigheden, het lezen van de geschiedenis van Christus' lijden, van Jozefs mishandeling, vele tranen kunnen uitpersen. Ik heb gelezen van Augustinus, dat hij beleed nooit de treurige geschiedenis van beiden te lezen, of zijn hart smolt in tranen weg, ofschoon hij geen enkele traan over zijn eigen dodelijke toestand storten kon. Daarom moet iemand nauwkeurig zijn met zijn onsterfelijke ziel.

C. Het kan voortkomen door de gaven en bekwaamheden van een leraar, die dikwijls zodanig talent kan hebben, dat hij de zaken met zulk een beweeglijkheid kan voorstellen, dat de mensen daardoor aangedaan worden. Ik heb gelezen van redenaars, die door hun bijzondere talenten zodanig op de hartstochten konden inwerken, dat er terstond òf blijdschap òf droefheid bespeurd werd; en dat zulks alleen daar vandaan komt, blijkt, vermits dezelfde zaken en uitdrukkingen òf gelezen òf van een ander gehoord, geen kracht hebben.

D. Deze aandoeningen kunnen veroorzaakt worden door boze verdorvenheden; daar zijn er, die weten, dat leraars en anderen bijzonder graag zien, dat de mensen bewogen worden; zij zullen zo vele tranen storten, zo spreken uit die hoek, welke zij weten, dat aan anderen behaagt, en het hart is noch bij tranen, noch uitdrukkingen: het is maar alleen, alsof zij dachten, God en mensen te bedriegen. Leest het nadrukkelijk van het oude Israël: zij bekeerden zich, zij zochten God vroeg; iemand zou denken: nu is het beste kleed aangetrokken, en het gemeste kalf zal geslacht worden. Maar ofschoon zij dit deden, wat volgt er? Het was slechts met de lippen, hun harten waren niet recht, of eigenlijk niet standvastig, Ps. 78:34-36, Jesaja 58:2. Nu is het geen wonder, dat velen er op rusten, omdat het zo nabij komt, het hart schijnt geraakt, terwijl anderen het alleen maar in de vermogens hebben.

B. Denkt ondertussen niet, dat dit zaligmakende bewijzen zijn, dat men wedergeboren is; want

- Zij bewijzen alleen maar, dat er werkingen van de Geest zijn, welke algemeen kunnen zijn; zij bewijzen niet, dat de Geest in u woont, terwijl nochtans een wedergeborene een tempel van de Heilige Geestes is, 1 Kor 6:19.
- Zij kunnen alle in tijdgelovigen zijn, gelijk uit de aangehaalde teksten blijkt. 0, welk een voorzichtigheid moet dan een ziel hebben!

2. Maar gelijk deze aandoeningen en bewegingen de zaak niet bewijzen, zo is ook aan te merken, dat een arm mens zichzelf zeer bedriegen kan. Wanneer hij deze als werkingen van de Geest, met de zaligheid gevoegd, aanmerkt; want:

A. Uw aandacht moet weten, dat de duivel een nabootser van God is in zijn werkingen; daarom leren al de geschiedenissen, hoe, terwijl God Zich openbaarde aan dezen en genen, de satan even gelijke zaken wist te verzinnen. Ik zal vanwege de overvloed er slechts twee aanhalen. Was het Gods weg onder het Oude Testament, door openbaringen en mondelinge aanspraken zijn wil bekend te maken: de duivel dreef de mensen tot de orakelen, welke door Gods wonderbaar bestel ophielden, toen Gods Zoon geopenbaard werd. Was Christus bewezen Gods Zoon en de ware Middelaar te zijn, door de wonderwerken; want wat voor zaken heeft Apollonius van Thyane uitgevoerd? Derhalve, de duivel wetende, dat een verbroken hart en een verslagen geest kostelijk voor God zijn, en hij het hart niet kunnende verbreken (want dat is Gods werk alleen), geeft deze en gene dikwijls aandoeningen, die er op gelijken. Komt er licht in de Kerk, het zou te dwaas zijn, te spreken van de verdienstelijkheid van werken; daarom nu een andere weg, om van Jezus te spreken, en hoe men met Jezus moet werken Hetwelk slechts uit de begrippen en het verstand, zonder waar hartenwerk, voortkomt. Leest tot bevestiging, hoe de zeven zonen van Sceva, welke duivelbezweerders waren, ook van Jezus spraken, en zich onderwonden, om de duivelen door de naam van Jezus te bezweren, Hand. 19:13, 14.

B. Deze alle gaan over, maken geen hartsverandering, maar eindigen doorgaans in vleselijkheid; honderd tegen één, of gij zult zien, dat zulke mensen wederkeren met de zeug tot de wenteling in het slijk. Daarom, wil men met zichzelf getrouw zijn, opdat de ziel niet verloren ga, het is voor alle dingen nodig, dat men onderzoek doet en nagaat, niet alleen of wij aandoeningen hebben, maar waaruit ze voortkomen, en wat uitwerkingen van ootmoed, achterdochtigheid en vluchten tot Jezus' bloed deze hebben, opdat de zondige tranen daarin mogen geheiligd worden. Is dit er het uitwerksel van, het

spreekt dan het goede; maar is men zo weltevreden daarmee, duizend tegen één, of het hart wordt zorgeloos en buiten staat, om ontdekt te worden.

d. Nauwkeurigheid van velen in het houden van Gods geboden is geen teken, hetwelk onfeilbaar de staat der genade door de wedergeboorte bewijst, ofschoon duizenden op deze grond eeuwig verloren gaan. En het stuk, van zoveel belang zijnde, zal ik dit toelichten:

1. Dit zijn de bewijzen uit des Heeren onfeilbaar Woord. In Matth. 19:20 vinden wij, dat de jongeling, aldaar in gesprek met Christus, zegt, op Christus' raad, dat hij al de geboden moest onderhouden, en dat hij al deze dingen van der jeugd af onderhouden had. Hetwelk hij, gelijk uit de geschiedenis blijkt, in zijn oprechtheid zeide. In Hand. 26:5, vergeleken met Filipp. 3:5, vinden wij Paulus in waarheid van zichzelf getuigende en het op getuigenis ook van anderen overlatende, dat hij was een, die van de allernauwkeurigste sekte was: hij leefde als een Farizeeër dit wist elk, die Paulus kende; ondertussen achtte hij zelf dat alles niet anders dan schade en drek was. Voegt er nog maar bij de nadrukkelijke woorden van de Zaligmaker, Matth. 5:20: Want ik zeg u: indien uw gerechtigheid niet overvloediger zij dan die der Farizeeën en Schriftgeleerden, gij zult in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. En beschouwt nu eens, wat deze al hadden: zij waren Hebreeën uit de Hebreeën, besneden ten achtste dage; zeer veel in gebeden tot zevenmaal daags toe en zelfs ter middernacht; zeer rechtvaardig omtrent hun medemens, overvloedig in de milddadigheid, het lichaam bedwingende en ten onder brengende door vele gebeden, waken, vasten, enz. Ondertussen, het is alles te vergeefs. Er moest een andere gerechtigheid zijn, waarom Jezus zegt: *Tevergeefs eren zij Mij,* Markus 7:7. En hiermede houden wij dan voor voldongen, dat de nauwkeurige gehoorzaamheid geen onfeilbare grond is, omdat deze bestaan kan, zonder ware genade te hebben.

2. Maar het zal niet ondienstig zijn, dat ik uw aandacht aantoon, waaruit het voorkomt, dat de mensen nochtans voor het grootste deel daarop steunen.

A. Uit diepe onkunde van de verdorvenheid van onzer natuur. De melaatsheid heeft niet de grootte van een speldenkop van reinheid in de ziel overgelaten. Het hart van ieder mens mag bij een kuil vergeleken worden, krielende van alle onreine gedierten. Maar omdat geen lichtstraal daarin komt, is het hart gerust. Daarom, o zondaar, beschouw uw verdorven toestand! Roep niet: *goed*, maar roep: *onrein en melaats hart, waaraan niets geheel is.*

B. Dat niet geloofd wordt, dat de eis van de wet zo gestreng is, alle gehoorzaamheid eisende of straffe des doods. De mensen zijn merendeels zo gesteld, dat zij menen zich ervan te kunnen afmaken door het verdubbelen van de plichten; naar het Woord is uit Gods mond gegaan, het zal ook niet ledig wederkeren*: Die in één overtreedt, overtreedt de ganse wet*. En: *Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in alles, wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.*

C. Dat de mens niet let op de uitgestrektheid van Gods wet. De meesten menen, dat, als aan de letter voldaan wordt, het dan genoeg is. Maar David zag wel een einde in alle volmaaktheid, doch Gods gebod was zeer wijd. Dat eiste niet alleen de geboden zaak, maar alles uit rechte beginselen tot rechte doeleinden, met al de vermogens van de ziel. Daarom is de slotsom of inhoud: *God lief te hebben met zijn ganse hart, met zijn ganse ziel, met al zijn verstand, en met al zijn vermogens*

D. Omdat de zondaar niet de weg begrijpt, langs welke God op een betamelijke wijze iemand wil zaligen. Namelijk, deze was nooit om werken als werken, maar uit

kracht van een Verbond. Nerhalve, ofschoon iemand geen erfschuld had, noch dadelijke overtreding, ja, al de geboden stipt onderhouden had, hij zou evenwel niet op grond van zijn gehoorzaamheid de zaligheid verwachten (noch uit betamelijkheid, noch uit evenwaardigheid), tenzij God in zulk een verbond met hem wilde intreden, waarin leven in doen beloofd werd.

E. Uit gebrek aan onderzoek. Onderzoekt elk zich in al zijn gedachten, doeleinde en daden, hij zou moeten uitroepen: *Reinig mij van mijn verborgen afdwalingen!*

3. Ondertussen zijn deze van alle mensen het meest te beklagen, omdat zij zo nabij komen, en nochtans is die nabijheid het beletsel. Want de noodzakelijkheid van de borgtochtelijke gerechtigheid komt niet onder het oog, terwijl deze alleen gewichtig is, om de tienduizend talentponden, die wij schuldig zijn, te betalen.

e. Inwendig gevoel van blijdschap en uitwendige voorspoed zijn geen blijken, die onfeilbaar bewijzen, dat iemand wedergeboren is. Hier zijn twee zaken, van welke wij spreken moeten:

1. *Inwendige vrede bewijst het niet,* omdat er is een vrede zonder grond, steunende enkel en alleen op inbeelding. Mij dunkt, dat Paulus deze gehad heeft, wanneer hij leefde zonder de wet; maar als die kwam, leefde de zonde, maar hij stierf, Rom.7:9. Velen menen op deze grond, dat hun staat goed is, omdat zij vrede hebben, zonder enige kwelling. Terwijl het ondertussen een groot teken is, dat de sterke, de duivel, zijn hof in vrede bewaart. Ondertussen laat ons:

A. De natuur van deze vrede nagaan.

a. Deze valse vrede is doorgaans vergezeld met grote gerustheid. Niemand leeft blijmoediger, ja sterft ook somtijds blijmoediger. Maar daar de ware vrede is, daar weet elkeen, die het ondervonden heeft, hoe bezwaarlijk het was, om daartoe te komen; hoe moeilijk het is, deze te bewaren; dat zonden denzelve verstoren en dat deze zeer veel bestreden wordt. Hetgeen nooit bij zulk een valse vrede te vinden is.
b. Deze valse vrede is doorgaans vergezeld met een inbeelding van Gods liefde tot de onderwerpen, ofschoon men deze en gene zonde aan de hand kan houden. Ondertussen is er bij ware oprechten niets, waarover zij meer bekommerd zijn, dan over Gods liefde tot hen. Zij denken duizendmaal: *Zou het ook inbeelding zijn? Zou God liefde kunnen hebben tot zulk een gruwelijke, vuile en walgelijke, als ik ben?*
c. De valse vrede is doorgaans vergezeld met een ontwijken van alle gelegenheden, waardoor hun vrede in zijn grond onderzocht zou kunnen worden, en zij er aan ontdekt wordt. Hoezeer haten zij getrouwe onderzoekers! Wat komt het hart op tegen de ontdekkende toepassingen! Hoe wilden zij niet altijd slechts bemoedigd worden! Terwijl een oprechte ziel haar zaken gaarne in de handen van God en mensen geven wil, Ps. 139:23, 24.
d. Waar dit gevonden wordt, is doorgaans veel voorgeven van zijn goed hart, van zijn nauwkeurigheid: terwijl een oprechte gedurig zo veel tekortkomingen ziet in al zijn doen, dat hij het niet eens genoemd wil hebben.
e. Deze is doorgaans vergezeld met losheid in de wandel. Hoe groter de inbeeldingen van vrede zijn, hoe losser, darteler en onbedaarder. Maar in een ware ziel iets daarvan te ondervinden, maakt omzichtig en bedaard, doet in vreze voor de Heere wandelen.

B. Dat zulk een vreedzame gestalte niet de staat bewijst:

a. Overmits deze niet uit de rechte grond voortkomt, door de Geest der aanneming tot kinderen. Maar het wordt, tegen Gods Woord in, aan de ziel opgedrongen. Vele

mensen zijn zo, dat zij, het ga hoe het ga, dit moeten hebben, en zo wordt hun geweten als met een brandijzer toegeschroeid.

b. Het blijkt, vermits dezelve niet komt volgens Gods gewoonlijke weg. Deze is doorgaans angst en bekommering, en vreze in het hart in te laten, en daarna de vrede te schenken. Maar als duizenden zich afvraagden: Is mijn vrede zó gekomen? Heb ik de droefheid en angst over mijn zonden gevoeld? Weet ik van uren en halve nachten over de zonde zo bitter bedroefd te zijn? Zij zouden het tegendeel kunnen kennen en overreed worden, dat hun vrede vleselijk is.

2. *Maar gelijk de inwendige vrede, die velen hebben, hun genadestaat niet onfeilbaar bewijst, alzo ook geen uitwendige voorspoed.* Want:
A. Zulks kan zowel een teken van Gods ongunst als van zijn gunst zijn. Abraham zeide tot de rijke man in de hel, dat hij zijn goed gehad had in dit leven. Job en Asaf zagen, hoe de ogen van de goddelozen uitpuilden van vettigheid.
B. Dikwijls zijn deze uitwendige dingen tot schade en nadeel voor de ziel, en daarom onthoudt God dezelve veeltijds aan zijn kinderen.

f. Eindelijk, om andere zaken niet op te noemen, smarten, angsten en verdrukkingen, ja het ondergaan van de dood om de waarheid, is niet genoeg. Het bewijst niet, dat iemand wederom geboren is. Ik belijd dat dit wat wonders is, maar nochtans waar. Het steunt op Paulus' leer, 1 Kor. 13:3, alwaar de Apostel zegt, *ofschoon hij al zijn goed aan de armen gaf, en zijn lichaam om verbrand te worden, en hij de liefde niet had, zo ware hij niets.* Derhalve, ofschoon zulk een totaal overgeven aan Christus en Zijn zaak goed en noodzakelijk is, dezelve kan nochtans uit verkeerde oogmerken plaats hebben.

1. Wanneer de zaken van God en wereldlijk belang overeenkomen, dan is het doorgaans zo zeer niet voor de zaak als Gods zaak, maar voor eigen belang. En in dit opzicht is men een martelaar, niet voor Jezus, maar voor zijn eigen zaak.
2. Wanneer zulks alleen maar geschiedt uit overreding van de waarheid, niet uit liefde en hartsvereniging, daar ook vele zondige mensen goed en bloed zouden neerleggen tegen de Roomsen, doch niet uit liefde tot de Hervormde waarheid, maar uit overreding van de waarheid.
3. Wanneer zulks slechts uit hoogmoed geschiedt of uit vreze, zelfs ofschoon men dwalingen heeft. Zo zijn er bijna geen sekten, of zij hebben hun martelaars. Het is dan, alsof ik iemand met Christus' apostelen hoorde zeggen: Is dit alles geen blijk van wedergeboorte? Kan men dat alles hebben, en verloren gaan? Wie zal dan zalig worden? O het is zo, mijn geliefden! De zaak is groot. Weinigen worden zalig.

b. Ondertussen zullen wij aan uw aandacht onfeilbare kenmerken van deze verandering geven uit Gods Woord.

- Waaromtrent uw christelijke aandacht moet aanmerken, dat ze niet te hoog moeten zijn, opdat ware kleinen niet zouden neergeslagen worden. Gelijk somtijds gebeurt, tot pijniging en foltering van tere gewetens, zaken tot kenmerken stellende, die niet het wezen, maar het wélwezen van de genade bewijzen; terwijl hier de ziel wenste te weten, of zij het *wezen* van de zaak heeft, om zich naar het wélwezen uit te strekken.
- Dezelve moeten nochtans ook niet te laag zijn, opdat nabijkomende, zij zich niet daarmee zouden vleien, en in hun bedrog gestijfd worden, waardoor zij zouden heengaan met een leugen in hun rechterhand, en een bedrogen hart hen ter zijde zou afleiden.

- Om beide deze gevaarlijke klippen te kunnen mijden, zullen wij Gods eeuwig Woord vasthouden voor onze noordster en ons kompas. O, dan zullen wij in dit en alle andere opzichten onze weg recht houden, als wij die houden naar het Woord!
- Wij zullen ook meer dan één kenteken voorstellen, vermits het genadewerk kennelijker is voor de ene gelovige in dit, voor een ander in een ander kenteken, gelijk wij gezien hebben voor deze. Het heeft daarom Gode behaagd het geloof onder verschillende uitdrukkingen voor te stellen, opdat een ziel, die het zo niet kent in de aannemende daad, het zou kennen zoals het is, een toevlucht nemen, een hongeren en dorsten naar de gerechtigheid.
- *O, mocht God aan spreker en hoorders een ruime mate van zijn Geest schenken, zijn licht en zijn waarheid uitzenden, opdat die onze leidslieden mochten zijn in dit gewichtig en nadrukkelijk werk.*

a. *Gevoel en indruk van, en hartelijke aandoening over zijn gebrek, is een waarachtig teken, dat men levend is geworden, omdat een dode ongevoelig is en geen besef heeft van zijn toestand.* Bevindt gij, dat uw ellende u drukt en belast en beladen maakt, om naar hulp uit te zien? Het is een teken, dat de Heilige Geest u in zover levend gemaakt heeft, dat gij nu de dingen beseft en innige aandoeningen erover hebt.
b. *Hongeren en dorsten naar Christus en zijn gerechtigheid, welke de Heere Jezus zelf zalig spreekt, Matth. 5:6.* Omdat het niet anders is als een inzien van zijn gebrek en ontdekking van Gods Weg, om de zondaar te zaligen zonder eigen verdienste, ontstaat en bestaat in een waarachtige eenswillendheid, om door die Weg gezaligd te worden.
c. *Roepen tot God.* Want dit wordt ten eerste gezien, dat elk, die leeft, roept om de vervulling van zijn gebrek. Zodra de Geest komt, wordt de mens op zijn knieën gedreven. Hand. 9:11: Vrees niet, hij bidt.
d. Een vierde kenmerk van de wedergeboorte is, *dat zij, die waarlijk wedergeboren zijn, een nieuw hart hebben.* Gelijk wij in onze verklaring gezien hebben, dat datgene, hetwelk geboren wordt, een nieuw schepsel is. Dit kenmerk steunt wederom op Gods onfeilbaar Woord: "Indien iemand in Christus Jezus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden." Dit is ook de Verbondsbelofte, Ezech. 36: 26: *Een nieuw hart zal Ik hun geven.* Opdat nu uw christelijke aandacht dit alles in zijn aard, zoals het een kenmerk is, zou kunnen nagaan, moet gij op de zaken letten, waarin dit al gelegen is, wanneer het tot een kenmerk gesteld wordt.

1. *Die wedergeboren is en een nieuw hart van God ontvangen heeft, die heeft een nieuw inzien en gevoelen van zijn geestelijke toestand voor de Heere.* Eer God het hart vernieuwt, heersen twee zaken daarin: namelijk, onkunde, zodat de onherboren zondaar zijn nood en ellendige toestand buiten God niet ziet, verstaat noch gelooft, Joh.8:33. Daarom zou hij gemakkelijk kunnen zeggen met de Joden: *Wij zijn nooit dienstbaar geweest.* Maar behalve dit, is er ook een zeer diepe ongevoeligheid: zijn hart is uitermate boos, maar hij wordt het niet gewaar; zijn hart is trots zonder leedwezen, maar hij is zorgeloos als een die in het opperste van de mast slaapt. Maar wanneer God het hart door genade wederbaart, een nieuw hart schenkende, dan komt er terstond inzien en gevoel, en de arme ziel roept uit: *Wee mij, welk een zondig schepsel ben ik! Wat is er een zondig, boos en ongebogen hart in mij, hetwelk de Heere dreigt!* Nu zucht de ziel er onder, Ps. 38:4, beklaagt zich van harte, Rom. 7:24, en heeft een walg van zichzelf, Ezech. 36: 31.

2. *Die een nieuw leven ontvangt van God, bevindt in zich een nieuwe beoordeling.* In zijn onbekeerde staat was dit vals, ten aanzien van zijn staat en zijn wegen. Hij dacht, dat zijn staat goed was, dat hij gelukkig in de hemel zou aanlanden. Dat zijn wegen, als de wijste en geschiktste, daartoe waren ingericht. Van God en Zijn wegen dacht hij, dat die de hardste waren om te kiezen, en niet om zichzelf, maar om het einde. Doch nu is het geheel anders, gelijk met Paulus. Hij was te voren levend zonder de wet, maar als de wet komt, de zonden worden levend, maar hij sterft; het is bij hem buiten hoop, ja buiten hoop! Hij denkt nu van God, dat Hij het hoogste Goed is. O, mocht hij Hem tot zijn deel in Christus hebben! Hij denkt van Gods wegen, dat zij lieflijk zijn, en om de lieflijkheid, die er in is, is zijn hart zo hartgrondig daarmee verenigd. Zodat, ofschoon God hem verstoten wilde, hij begeert nochtans in deze weg te wandelen en God lief te hebben, al moest hij het voorwerp zijn van de Goddelijke haat. Beproeft toch u zelf!

3. *Waar een nieuw hart een kenmerk is van de wedergeboorte, daar zijn nieuwe zorgen en begeerten in zodanig een mens.* Bij de onherborenen is het: "Wat zullen wij eten? Wat zullen wij drinken? Wat zullen wij aantrekken? En hoe zullen wij onze begeerlijkheden uitvoeren?" Maar in een nieuw hart zorgt de ziel voor de ziel. Hoe roept men uit: "O, wat zal er van mijn kostelijke ziel worden? Hoe zal ik die als een brandhout uit de hel uitgerukt vinden? Indien ik Jezus niet vind, ik zal eeuwig verloren moeten gaan! Laat zij genoegen nemen in de wereld wie wil, duizenden van werelden zijn mij zo dierbaar niet als Christus. Laat anderen op hun gerechtigheid steunen, ik zie, dat ik verloren ben; ik moet barmhartigheid en genade hebben, om mij te redden en uit te helpen. En het zal een Goddelijk wonder zijn, als God naar zulk een Mefibóseth, naar zulk een dode hond ooit wil omzien." Maar de begeerte blijft: O, mocht Hij naar zulk een omzien, die naar Hem niet gezien heeft! Mocht Hij het licht Zijns aanschijns over mij opheffen! O, welk een voorrecht!" Dit vind ik overal: die Johannes hoorden, zeiden: Wat zullen wij doen? Luk. 3:10. Die Petrus hoorden, zeiden: Wat zullen wij doen? Hand. 2:37. En de stokbewaarder zegt nu tot Paulus en Silas: Wat zal ik doen, om zalig te worden?

4. *Waar God een nieuw hart geeft, hetwelk een kenmerk van de wedergeboorte is, daar zijn nieuwe beginselen, regelrecht tegen de oude beginselen in.* Wilt gij het zien?

A. Onkunde van God en zichzelf is een beginsel van het oude hart; maar nu komt in beide opzichten een kennis, Col.3:10: Aangedaan hebbende de nieuwe mens, welke vernieuwd is in kennis. Efeze 5:8: Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere.

B. Vleselijke wijsheid is ook zulk een beginsel, daar tegenover de wijsheid komt, die van boven is, die rein en zuiver is. Een wijsheid, alleen tot hetgeen goed is, 2 Tim. 3:15.

C. Een derde beginsel van het oude hart is de ijdelheid, waardoor zij op duizenden ijdelheden zwerven. Hiertegen komt de geestelijke inwendige opzettelijkheid der ziel, om zijn zaligheid uit te werken met vreze en beven voor de Heere. En andere zaken, die ik kortheidshalve niet zal uitbreiden.

5. *Waar God een nieuw hart geeft, hetwelk een kenmerk van de wedergeboorte is, is terstond een geestelijke strijd,* Gal. 5:17: Het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest tegen het vlees. Hetwelk hier gekend kan worden, behalve hetgeen wij gezegd hebben van de strijd in natuurlijke mensen:

A. In deszelfs beginsel, waaruit het voortkomt. In een natuurlijk mens komt de strijd voort uit slaafse vrees, maar in het nieuwe hart, uit inwendige liefde.
B. In de zitplaats. In een natuurlijk mens is het tussen het een en ander vermogen. Maar hier tussen het vernieuwde en onherboren deel, van dezelfde vermogens.
C. In de uitgestrektheid. Nooit was er toch een natuurlijk mens, die tegen alle zonde streed. Maar de strijd is hier tegen alle.

6. *Waar God een nieuw hart geeft, dit is een blijk daarvan, daar komen nieuwe werkingen voort, in Christus' kracht, uit liefde tot God, met ernst van de gehele ziel voor God.*
Wij zouden u andere kenmerken in overvloed kunnen geven, van het bewaren van Gods geboden, liefhebben van de broederen, enz.. Maar omdat ieder die uit de verklaarde waarheid kan nagaan, houden wij ons niet langer op, verzoekende, dat elk die kenmerken wil hebben, de verklaarde waarheden nog eens wil overwegen.

C. Wij keren ons tot u, kinderen van God, die uit God geboren zijt, om enige weinige woorden tot u te spreken, ten einde uw zwarigheden op te lossen en u op te wekken.
a. Er zijn ware begenadigden, die hun staat in twijfel trekken, omdat zij nooit, naar hun geheugen, enige staatsverandering ondervonden hebben. Dewijl nochtans het Woord van God altoos spreekt van de wedergeboorte als van het levendmaken van een ziel, die dood was in zonden en in misdaden. En dat zij andere dierbare vromen, met wie zij omgaan, horen spreken van zulk een tijd en van zulk een krachtdadige verandering; waarom zij, dit missende, besluiten, dat, ofschoon zij deze en gene werkzaamheden hebben, nochtans dat alles mis is.
Hieromtrent, als een middel tot wegneming van deze zwarigheid is aan te merken:

1. Dat elk nakomeling van Adam in de zonde dood is. Want door de overtreding van één is de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood; en de dood is doorgegaan tot allen, vermits allen in die éne gezondigd hebben, Rom. 5:12. Derhalve is niemand in een staat der genade, of Hij heeft deze verandering van staat ondergaan: Gij, die dood waart in zonden en misdaden, heeft Hij met Christus mede levend gemaakt, Ef. 2:5. Deze waarheid moet stand houden.
2. Er is ondertussen aan te merken, dat deze krachtdadige verandering meest ondervonden werd ten aanzien van gevoel, wetenschap en bewustheid, in de eerste voortplanting van het Evangelie, toen dat kwam tot een volk, zittende in de duisternis, geen licht hebbende. Het spreekt dus vanzelf, dat hun verandering groot moest zijn en zichtbaar aan hen zelf en anderen. Voegt er bij, dat zij, terstond op hun verandering, Christus en galg en rad en alle pijnigingen tegelijk moesten omhelzen. Dit wordt ook ondervonden van dezulken, die tot rijpe jaren komen, eer zij tot Godzaligheid worden bewrocht. Ook van dezulken, die zondig en God vergetende geleefd hebben. Deze weten menigmaal, wanneer en hoe het gebeurd is, dat hun harten doorpriemd zijn geworden. <aar het is geen regel voor anderen, want er worden vele Godzaligen gevonden, die dit niet weten, en die men vanwege de kracht der Godzaligheid, in hen zichtbaar, niet zou mogen verdenken.
a. Derhalve komen in overdenking dezulken, wier harten God de Heilige Geest zeer vroeg in hun jeugd heeft beginnen te buigen op een zachte, maar nochtans krachtdadige wijze en de Goddelijke vreze in te prenten, en die, door een Godvruchtige opvoeding, al zachtjes toenemen in de liefde tot God en Christus en al de heiligen. De dagelijkse ondervinding verschaft vele zulke voorbeelden voor aandachtige naspeurders van Gods wegen. En de Bijbel laat mij in deze ook niet

zonder getuigen. Jeremia, Johannes en Timotheüs waren van de buik af aan geheiligd. Trouwens, worden de jonge kinderen zalig - want het zou wreed zijn allen te verdoemen - het wezenlijke dan van de wedergeboorte moet in hun hart, op een wijze voor ons onbegrijpelijk, gewrocht worden, en dezelfde Geest kan ook deze en die op dezelfde wijze bewrocht hebben.
b. Zodat het niet aankomt op onze wetenschap van de tijd en de wijze hoe? Maar het komt voor zulken voornamelijk daarop aan, of zij de werkzaamheden hebben, die uit de wedergeboorte voortvloeien. Legt uw hart hierbij neer, onder zuchting tot God:

1. Bevindt gij niet nu en dan, dat uw hart Gode zo teer, week en gevoelig schijnt aan te hangen, dat gij meer prijs stelt op één ogenblik in zijn nabijheid, dan op duizenden werelden?
2. Bevindt gij niet, dat uw geweten u beschuldigt over zonde, die niemand kent dan God en uw ziel? Ja, dat gij nu en dan even bitter bedroefd kunt worden over hartzonde als dadelijke zonde, over zonde van harteloosheid in uw bidden, lezen en verzuim van gemeenschapsoefeningen met God, dat gij uzelf aanmerkt als een groot beest voor God?
3. Bevindt gij niet dat als de zonde met indruk op uw hart komt, gij er blij over wordt dat God ze u doet zien, dat gij ze niet tracht te verbergen; maar openlijk te belijden en te vlieden tot de volheid, die in Jezus Christus is, opdat alles mag overdekt worden, en uw geweten bevredigd op toevluchtnemingen?
4. Bevindt gij niet dat uw hart Jezus als Koning even lief heeft als Priester; dat gij Hem in dit opzicht dikwijls inroept om alles te buigen, hetwelk met Zijn wil niet overeenkomt; en dat het uw grootste blijdschap zijn zou, dat gij op een krachtige wijze van dag tot dag u naar Gods evenbeeld vernieuwd zag in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid?
5. Bevindt gij niet dat gij een innige vereniging hebt met alle Gods geboden, om die in alles voor goed te houden en te verkiezen, en dat uw ziel hoogachting en liefde voor ware vromen heeft? Is dit alles zo, o, zoekt dan uw ziel niet langer in het onzekere te laten blijven! Maar, op grond van Gods Woord, stelt uw staat vast. Want het komt daarop aan, dat men de zaken heeft, die uit de verandering voortvloeien, ofschoon men tijd en wijze niet weet.

b. Er zijn ware begenadigden, die over hun staat twijfelen, ofschoon zij vele overtuigingen en zielsuitgangen tot Jezus ondervonden hebben, als zij zich te binnen brengen, dat zij van anderen, zowel leraren als Christenen, gehoord hebben, *dat men, als men die grote stap doet, zich moet beschouwen als onder het oog van de Rechter van hemel en aarde, als een vertoornde God, en zich moet aanmerken als buiten God en Christus, en een kind des toorns.* De ziel gaat nu haar bevinding na, dit kan ze niet bespeuren, en daarom komt zij tot het vreselijk besluit om te denken, dat alles tot nog toe slechts bedrog en inbeelding geweest is. Hierop, mijn aandachtigen! hebt gij aan te merken:

a. Dat, indien men door die grote stap verstaat, dat de ziel met bewustheid van haar geloof in Jezus overgaat, zulks in geen opzicht waar kan zijn. Want een oprechte heeft veeltijds een aanklevend geloof eer hij tot het verzekerd geloof komt. Ondertussen, hij kan zichzelf naar waarheid dan niet aanmerken buiten God en Christus, als een kind des toorns: maar hij komt en geeft zich als een zondaar en schuldige over.
b. Er is aan te merken, dat God niet bepaald heeft, dat een ziel, als zij die grote stap zal doen, zich in die tijd of te voren juist moet beschouwen buiten God, zodat dit het bepaalde voorwerp van haar aandacht wordt. Dit is geen Bijbeltaal, en derhalve

moet een ziel zich daardoor niet laten kwellen en mismoedig houden. De Bijbel spreekt niet bepaald, dat ik dat zien moet, *maar dat ik mij als een verlorene en rampzalige in mij zelf zal moeten zien.* Dat is goed, ofschoon ik, juist niet tegelijk bepaald wordt, dat ik buiten Jezus ben. De ziel, ofschoon het waar is in de grond van de zaak, denkt juist niet altijd daaraan. Wilt gij Gods Woord raadplegen, gij zult het zo bevinden, als ik zeg. Jer.3:13: *Alleen kent uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere gezondigd hebt!* Opdat gij gerechtvaardigd zoudt worden?? Niets wordt daarvan gesproken. De tollenaar zegt: *Wees mij zondaar genadig!* En hij ging gerechtvaardigd naar zijn huis. De stokbewaarder zegt: *Wat zal ik doen, om zalig te worden?*

c. Derhalve laat zulk een bekommerde zich maar ondervragen, of hij zich niet als een walgelijk zondaar dikwijls gezien heeft, en of het niet zijn lust is dagelijks, wanneer hij slechts kon, als een zondaar tot Jezus te komen. Is dat zo, laat dan niemand, in wiens hart waarheid is, zich bekommeren en beroeren over dingen, die het wezen der zaak niet raken. Maar dat zijn omstandigheden, welke honderden, die in de hemel komen, niet ondervinden. Want de ziel moet alleen maar daarop het oog hebben, of zij niet zoekt te komen zonder geld en prijs, om uit oneindige genade, om Jezus' wil, geholpen te worden? Dit maakt het uit; die zo komt zal Jezus geenszins uitwerpen.

c. Er zijn vele begenadigden, die aan hun geboorte twijfelen, omdat zij nooit, voor zo ver zij weten, op de daad van het geloof de weeromslag (reflectie) op het hart ondervonden hebben, dat overstorten van hun ziel met blijdschap en gevoelige vrede. Waarom zij denken, dat zij wel van hun zijde werkzaam zijn geweest, maar weten niet, of het recht is. Waarom wij aanmerken:

1. Dat er vele gelovigen zijn, nu voor Gods troon zegepralende, die dit nooit ondervonden hebben, in die zin, waarin het dikwijls genomen wordt. Maar zijn in het geloof, op een gelovige sluitreden heengegaan. En daarom, ofschoon het een uitmuntende zaak is, blijdschap en verwijding der ziel te hebben, het missen evenwel daarvan bewijst niet, dat iemand niet wedergeboren is; want anders zouden allen het hebben en ten allen tijde.
2. Zulke gekrookte rietjes moeten aanmerken, dat de zaak, die door die uitdrukking te kennen gegeven wordt, het geloof *zelf* niet is, maar een *gevolg* van het geloof, daarmee niet altoos onafscheidelijk verbonden. Het geloof, gelijk wij uit al deszelfs benamingen hebben kunnen nagaan, is de uitgang van de ziel tot Christus, om wijsheid, rechtvaardigmaking en volkomen verlossing; en een wenden van zichzelf tot de Zaligmaker.
3. Er is aan te merken voor zulk een kleine, dat het werk goed moet zijn, eer zij zulke weerslag ontvangen. Want de weerslag op zichzelf maakt het werk niet goed, maar geeft blijdschap in het werk, dat het goed is voor en al eer men de blijdschap gewaar wordt.
4. De Bijbel spreekt nooit van het geloof [alleen] met zulke uitdrukkingen, en daarom is het in het werk van Gods Geest allerveiligst de taal van Gods Geest te gebruiken, en geen spreekwoorden buiten het Woord van de levende God. Nu vind ik, dat in het Woord gesproken wordt van zulke gelovigen, die hun leven lang in de vreze des doods gehouden worden. Gewisselijk hadden deze zulk een weeromslag niet met bewustheid.
5. Indien dit altoos in ieder wedergeborene ondervonden moest worden, de helft van Gods Woord zou tevergeefs zijn. Gods Woord is vol van kenmerken, waaraan men zijn genadestaat toetsen moet en opmaken; deze alle nu zouden volstrekt van geen

waarde zijn, indien in de geloofsdaad altoos zulke weerslag was. Want als iemand die heeft, hij heeft de zaak zelf, en behoeft het door kenmerken niet bewezen te hebben.

6. Eindelijk, nochtans iemand die hierover twijfelende is, laat zich zo ras niet zeggen, dat hij het niet ondervonden heeft. Maar kom, vraag uw ziel af, of gij nooit tijden gekend hebt, waarin gij zuchtende en treurende waart over uw zonden, die belijdende, u zelf verfoeiende, en pogende op het algenoegzame van Christus' gerechtigheid te zien? Of gij niet vond een innige verkwikking, een inwendig genoegen in dat werk, of uw hart niet voor een korte tijd verwijd is geweest toen er enige vrede op gekomen is? En dat gij naderhand dikwijls wenste: Och, dat ik eens wederom zulk een tijd had! Of gij niet bevond een hartsmeltende kracht, waardoor gij vanwege uw nietigheid in ootmoed voor de Heere kwam te smelten, als was voor het vuur, dat uw hart zo met Gods wil verenigd werd en gij dankte voor het middel van de verlossing? Wat is dit dan anders, dan hetgeen anderen een weeromslag noemen? Daar mag gij uw vertrouwen op stellen en uw ziel troosten en opbeuren.

d. Er zijn er, die waarlijk wedergeboren zijn, welke om volgende redenen aan hun genadestaat twijfelen, te weten: zij durven niet ontkennen, dat zij hun vervreemde staat buiten God gezien hebben; dat is, zich in zichzelf als verloren hebben gezien, dat, zo het hun toen voorkwam, een volle Jezus aan hen ontdekt werd, en dat zij zich toen met die Jezus nauw verenigen en Hem konden aannemen. *Maar dit ging over, en ofschoon zij nog zo nauwkeurig op al hun werkzaamheden letten, zij kunnen niets van dat voorgaande vinden.* Waarom zij denken, indien dat eerste goed geweest was, dat zij immers naderhand iets daarvan bespeurd zouden hebben.
Doch dat deze hun hoop niet geheel laten uitblussen, maar aanmerken:

1. Dat Gods weg wel meer is, het licht in den beginne te laten opgaan, en terstond een wolk tussen beide te laten komen, zodat de ziel nooit naderhand tot zulk een plechtige werkzaamheid kan komen. Dit schijnt dezelfde toestand van Heman geweest te zijn, Ps. 88:16, die van der jeugd af aan doodbrakende was geweest.
2. Laat zulk een ziel zich te binnen brengen, dat Gods weg zozeer niet is een gelovige opnieuw te verzekeren door herhaalde voorkomingen: maar door de kenmerken van ware genade, die een onfeilbaarder grond zijn, dan voorkomingen op zichzelf aangemerkt. Want de waarheid van de voorkomingen moet bewezen worden uit de gevolgen en uitwerkselen daarvan aan de ziel. Daarom laat zo iemand zichzelf veel neerleggen bij de kenmerken uit het Goddelijk Woord.
3. Laat zulken de loop van hun leven nagaan, ofschoon zij dat juist niet ondervinden, hetgeen zij op het oog hebben; mogelijk zullen zij ontdekken het wezenlijke van het genadewerk. Ziel, vraag u zelf of gij niet somtijds een walg aan u zelf bevindt? Dat is een Verbondsbelofte alsdan aan u vervuld. Bevindt gij niet een aanklevende gestalte tot Jezus? Zijn er niet plaatsjes en hoekjes, die het zouden getuigen, dat gij nu en dan meer naar God dorst en verlangt, dan een hert naar de waterstromen? Ja, daarenboven, hoe zoudt gij tot de onderscheiden kennis van zaken en gestalten kunnen geraken, indien het niet recht was?
4. Eindelijk, zoekt uw natuur maar na te gaan, mogelijk zult ge daar redenen vinden, om de weg van God te billijken en te omhelzen, dat gij niet meer zulke voorkomingen ondervindt. Onopgewektheid kan er de reden van zijn en mogelijk wil God u aan uzelf meer leren kennen en de diepten van Zijn weg. Zoudt gij zoveel van de listen van de satan gekend hebben? Zoudt gij de verdorvenheid zo duidelijk onderscheiden kunnen hebben? Zijt dan niet meer ongelovig, maar gelovig!

e. Er zijn andere ware begenadigden, die wel als ellendig tot Jezus gekomen zijn, en licht en vreugde en verkwikking in en op hun werk ondervonden hebben. Ondertussen, er zijn duistere wolken opgekomen, hun staatsverandering in de wedergeboorte wordt betwist, en wel om deze reden, namelijk, *daar komen hun de zonden van hun voorgaande leven onder het oog, welke zo groot en zo zwaar schijnen te zijn, dat het hun als onmogelijk voorkomt dat dezulken ooit genade zouden hebben gevonden in des Heeren ogen.* En daarom verdenken zij alle hunne voorgaande bevindingen en tegenwoordige werkzaamheid. Dit is als een worm aan de wortel van al hun blijdschap en verkwikking, en dit doet hen krom gaan, en hun sap wordt veranderd in zomerdroogte. Hieronder gaan velen gebukt, ofschoon het niet veel geuit wordt.
Ondertussen laat dezen in aanmerking nemen:

1. Dat hun staat en hun gestalte en bekommering niet zijn zonder en tegen de bevindingen van de heiligen. Dit is reeds genoeg, om een wankelend gemoed te stillen, als de Heere zijn licht en zijn Geest erbij gelieve te schenken. Ik vind, dat Job, de oprechtste en Godvrezendste op de aarde, in dit geval was en in deze school geoefend werd, wanneer hij zegt, Job 13:26: *Gij schrijft bittere dingen tegen mij; en Gij doet mij erven de misdaden mijner jonkheid.* In Psalm 25:7 hebben wij nog een doorluchtig voorbeeld in David, een man naar Gods hart, die zo lang na zijn verandering daarmee gekweld werd dat hij moest uitroepen: *Gedenkt niet de zonde van mijn jeugd!* Aangenaam is het in rijm:

   Doch vergeet de zonden zwaar,
   Mijner jongheid zeer lichtvaardig.
   Gedenk mijns, goedlijk eenpaar,
   Tot mijn hulpe zijt volvaardig.

   Dit nu zo zijnde, moet de bekommerde ziel niet veel aan de twijfeling toegeven, maar gedenken, dat het Gods aanbiddelijke weg is, om een lage ziel te doen behouden.
2. Zulk een ziel moet de bijbelse voorbeelden van zulken nagaan, die bij uitnemendheid goddeloos zijn geweest, en die God nochtans bekeerd en krachtdadig veranderd heeft. Dit zou de mond toestoppen. Ik zal geen melding maken van Adam en Eva, in wier overtreding een samenknoping van allerlei ongerechtigheid is geweest, en die nochtans, gelijk wij vast geloven, in het Genadeverbond zijn aangenomen. Maar staat een weinig stil bij Manasse, 2 Kon. 21. Deze voerde een valse godsdienst in; deze vervolgde het ware volk van God; deze wandelde naar de wijze der heidenen; deze was een goochelaar en een tovenaar, ofschoon hij de zoon was van een godvruchtige vader Hiskia. Mogelijk zijn uw zonden vóór uw bekering zo hooggaand niet geweest; evenwel deze was, en ook gij waart, een vat der barmhartigheid, niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging van de zaligheid. Denkt ook aan Paulus, die een godslasteraar was; die een verdrukker van de gemeente Gods was. Deze werd krachtdadig in het hart gegrepen op de weg naar Damaskus, Hand. 9. Beiden waren deze nochtans veranderd. Waarom zullen velen zich dan laten slingeren, en daardoor maar al te veel aan de satan toegeven?
3. Laten zulken zich te binnen brengen, dat de grote God en Zaligmaker zegt, dat de hoereerders en tollenaars eerder zullen ingaan dan anderen, en dit bij de bevindingen vergelijken. Zij zullen zien, dat God doorgaans de allersnoodsten en verdoemelijksten uitkiest, om aan hen de rijkdom van Zijn genade te betonen.
4. Laat zulkeen zich te binnen brengen, wat zijn gedachten en werkzaamheid omtrent zulke zonden zijn. Of hij niet met smart en berouw daaraan gedenkt, en zich daarover verfoeid voor de Heere? Dat is een vast en onfeilbaar blijk van zijn

hartsverandering door de wedergeboorte. Want de geneigdheid van een nabijkomende wordt nooit van de zonde afgetrokken, kon hij, mocht hij, had hij dezelfde gelegenheid als voorheen, hij zou een behagen in de zonde blijven scheppen.

5. Eindelijk, zegt zulk een tegen al de gelegde gronden: ja, maar in mijn éérste verandering en overgave van mij zelf aan Christus Jezus, zijn juist deze zonden niet onder mijn oog gekomen. Mijn antwoord daarop, dat zulks juist zozeer geen vereiste is. Wij zijn eindige schepselen, wij kunnen alle zonden tegelijk niet onder het oog hebben. Geen van al de gelovigen heeft dat gehad. Daarom, als men tot Jezus in de wedergeboorte komt, is het genoeg als wij als schuldigen komen met onze bekende zonden, die wij voor ogen hebben, en met die, welke ons nog verborgen zijn, met David, Psalm 19:13, wetende, dat het bloed van Jezus Christus ons reinigt van alle zonden.

f. Er zijn anderen die volgens hun beste bewustheid zouden denken, dat zij de wedergeboorte ondervonden hebben. *Maar zij bevinden, dat er zekere lust en hartsverdorvenheid in hen is, die weinigen dan God en zij alleen kennen, die gedurig opkomt en hen overrompelt en overmeestert, zelfs tegen de gebeden en voornemens in.* Dit schijnt een klaar bewijs te zijn, dat zij niet wedergeboren zijn, want anders, naar Paulus' taal, Rom. 6:14, zou de zonde niet over hen heersen, als zij onder de genade waren.

Het volgende dient, om zulk een ziel stil te zetten:

1. Dat Paulus in dat aangehaalde hoofddeel spreekt van een tweeërlei heersen van de zonde: éérst zegt hij stelligerwijze: *De zonde zal over u niet heersen, want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade.* En naderhand vermanenderwijze: *Laat de zonde in u niet heersen.* Derhalve het ene moet van het andere onderscheiden zijn. Dus begrijp ik, dat Paulus in het eerste stelt, hetgeen onmogelijk is, volgens het Genadeverbond. En in het andere hetgeen hun plicht is, zodat Paulus' zin is: De zonde zal niet over u heersen tot verdoemenis. En: nu, omdat het zó is, zijt naarstig, dat zij u niet overheerse tot dadelijkheid. En zo heeft deze plaats niets tegen u.
2. Ook is aan te merken: dat gelovigen, ware begenadigden, dit ondervonden hebben, steunende op hetgeen wij lezen van een zonde, die lichtelijk omringt, dat zijn niet juist alle zonden, maar een voorname; welke ook mogelijk, naar de uitleg van Paulus, een doorn in het vlees was geweest. Vooral Romeinen 7; want niemand ondervindt juist, dat alle tegelijk gevangen liggen.
3. Zulk een, die daaronder gebukt gaat, moest uitzien naar een getrouwe leraar, of naar een getrouwe en geoefende Christen, die wel weet te zwijgen. Mogelijk zou hij door spreken, *al ware het in de derde persoon,* van zulk een horen, dat hij of andere dierbare vromen over hetzelfde te doen hadden, en zo zou de ziel in enige stilte gebracht kunnen worden. Dit zeg ik, omdat dikwijls de beschaamdheid het anders zou beletten.
4. Zulk een moet zien, hoe hij zich omtrent zodanige zonde gedraagt, of hij enige verkwikking en inwilliging heeft, als zulk een zonde opkomt. Of hij niet bedroefd en treurig is, dat hij al zijn verlangens en gebeden niet ten uitvoer ziet gebracht over zodanige zonde. Want waar Gods ware vreze is, daar is schrik, als een hartzonde zich slechts vertoont.
5. Hij moet nagaan, of hij met die zonde gewillig meegaat. Dat zou een slecht teken zijn. Waar Gods ware vreze in het hart is, daar gaat de ziel nooit gewillig mee, maar wordt getrokken en overmand.

6. Hij moet zien, hoe zijn gemoed gesteld is als hij overwonnen wordt door de zonde; of het hem is een stof van droefheid, van leedwezen voor God, en of hij tijden afzondert voor de Heere, om alles te boven te komen. En zich voor Christus, als Koning, openlegt, opdat zulk een zonde in hem verbrijzeld mocht worden, en zijn hart tot de oefening van dadelijke gehoorzaamheid mocht gebracht worden. Waar dit is, die zonden die tegen zijn wil in zijn vlees nog overblijven, zullen die staat niet veranderen voor God.

g. Er zijn anderen, ofschoon deze of gene zonde hen niet tot vertwijfeling brengt, *die nochtans hun goddeloze en verdoemelijke aard zien, in zijn geheel genomen, en van gedachten zijn, dat zij te onwaardig zijn, om op Jezus te zien,* noch iets van zichzelf in Gods tegenwoordigheid te denken, enz.

1. Laat zulk een zich Christus' goedheid te binnen brengen. Hij houdt open tafel voor hongerigen; Hij nodigt hen; Hij nodigt met aandrang: O, alle gij dorstigen! enz. Hij smeekt 2 Cor. 5:20; Hij gebiedt; Hij dreigt hen met ongenoegen, als zij niet komen.
2. Laat zulk een zich te binnen brengen de oneer, welke hij door zijn wantrouwen Jezus aan doet, en de zonde, die hij daardoor tegen Hem begaat. Hij is onbeleefd; hij wil God wetten voorschrijven; hij veracht de kracht van Jezus' bloed; hij veracht al de beloften; hij heeft lage gedachten van Gods vrije liefde.

h. Er zijn er ook, die over hun staat twijfelen, *omdat zij nu meer dan ooit de kracht van verdorvenheid gewaar worden.* Zij zeggen: voor dezen kon ik alle zonden wel tegen gaan en manmoedig overwinnen. Maar sedert enige tijd zijn de zonden zó krachtig, dat ik er niets tegen vermag, en daarom denk ik vast, dat mijn staat niet goed is.
Maar dezulken dienen aan te merken:

1. Dat zij mogelijk niet lang op de weg geweest zijn, en nog geen geoefende zinnen hebben, hoe het al op die weg toegaat. God, wanneer Hij een ziel lokt en in het Verbond der genade brengt, geeft haar menigmaal blijdschap en verkwikking, Zijn liefde in het hart alzo uitstortende, dat zij weinig zonde kent of ziet. En zij meent, dat zij een held is, en hoe langer hoe volmaakter en meer aan alle zonden gestorven zal zijn. Maar de ondervinding van ervaren christenen leert doorgaans het tegendeel, en dat zij naderhand zeer veel met zonde te worstelen hebben, die zij niet ten onder kunnen brengen.
2. Zij moeten aanmerken, dat het dikwijls niet daarvan komt, dat zij nu meer zonden hebben dan voor dezen, maar dat zij nu mogelijk meer nauwkeurig licht hebben dan voorheen in hun ziel, in hun gedachten, in hun daden. Want al wat openbaar maakt, is licht. Er zijn veel vromen, die deze en gene dingen voor een tijd aan de hand houden, in zichzelf wel kwaad, maar zij zien het niet. Want het licht gaat trapsgewijze op, niet alles tegelijk. En daarom moet zulk een zijn staat niet wegwerpen, maar, ofschoon dit zo is, dezelve vasthouden.
3. Dezen moeten weten, dat zij iets hebben, hetwelk nooit in een huichelaar, noch nabijkomende tijdgelovige valt. Dezen worden nooit zondiger en ellendiger in hun eigen ogen, zodat zij daarvan gevoelig overreed, en hoe langer hoe meer daardoor klein worden.
4. Zij moeten aanmerken, dat dit een uitnemende weg van God is, om hen klein, teder en ootmoedig te houden, en hen te overreden, op een bevindelijke wijze, van de weergaloosheid van de vrije genade.
5. Eindelijk, laat dit strekken tot een diepe verootmoediging, tot waakzaamheid en afhankelijkheid van de Heere, Die alleen staande kan houden.

i. Anderen twijfelen dikwijls over hun staat, vanwege gebrek aan hun groei, aan hemelsgezindheid en aan heiligmaking.

1. Dezulken moeten nagaan, of er niet deze en gene zonden zijn, die hun licht beneveld hebben.
2. Zij moeten leren onderscheiden tussen genade in het hart, en kracht daarvan in de oefening.
3. Zij moeten voorgaande tijden nagaan, en zichzelf nu vergelijken bij hetgeen zij voor enige jaren geleden waren. Men kan alle dagen zijn toeneming niet zien.
4. Zij moeten zien, of de begeerten daar niet naar zijn.
5. Zij moeten denken, dat God dikwijls de heiligmaking verbergt, opdat zij des te meer op de rechtvaardigmaking zouden leven.
6. Zij moeten leren, niet te murmureren.
7. Zij moeten tot hun troost weten:
   a. Dat de beloften gedaan zijn, niet aan de trappen van genade, maar aan de waarheid.
   b. Dat zij, hoe zwakker in zichzelf, des te meer het voorwerp van Gods zorg zijn.
   c. Ja, dat zij dikwijls meer voor God doen, dan zij zelf wel weten.

Moet gij het dus erkennen, dat gij uit God geboren zijt, dan ligt het voor uw rekening, dat gij de wereld, en alles wat er in is, overwint en ten onder brengt, opdat men in u zien mag, dat gij uit God geboren zijt. Ik weet wel, dat het uw begeerte is, en dat gij innige lust hebt, om in alles méér dan overwinnaars te zijn, maar dat gij evenwel klagen en zuchten moet, dat gij zulk een overwinning in dezen niet ziet. O, het komt meest daar vandaan dat gij niet poogt te overwinnen *door het geloof!* Dat alleen is het middel. De wapenen van de strijd zijn alleen krachtig in de hand van het geloof. Wij hebben het u voorgehouden. Och, dat de Geest u daartoe bekwaam mocht maken!

Evenwel troost u hiermee, de dag van uw verlossing nadert met rasse schreden, de vijanden zullen weldra onder de voeten gesteld worden, en gij zult méér dan overwinnaars zijn door Christus, Die u de overwinning geven zal.

Amen.

7. HET ZALIGMAKEND GELOOF, een genade, die beproefd wordt.

1 Petrus 1:7. ***Opdat de beproeving uws geloofs, die veel kostelijker is dan van het goud, hetwelk vergaat en door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn tot lof en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus.***

I. INLEIDING.
Het overdenken en nagaan van de wegen Gods, die Hij in het heiligdom met de Zijnen houdt, is nuttig voor een christen in drie opzichten:
Ten eerste, met opzicht tot *het verleden,* hetgeen nu als voorbij en gepasseerd is. O, als een christen hoort van de benauwdheden, angsten, wisselvalligheden en veelvuldige beproevingen, dan kan hij zeggen: "Die baren en golven zijn over mijn hoofd gegaan, ik zie ze nu voor het grootste gedeelte achter mij; ik ben de man, die de smarten ondervonden heb, en weet, hoe bang het valt, als de mens moet wandelen in het midden van benauwdheden." Hij zegt: "menigmaal dacht ik, dat ik verzonken zou zijn in de diepe wateren, en ik ellendige riep: *Heere! behoud mij, want ik verga, dewijl de wateren tot aan mijn lippen toe zijn gekomen.* Maar de Heere hoorde mij ten dage van mijn benauwdheid, toen ik tot Hem riep, en Hij trok mij op uit een modderig slijk en diepe klei. En ofschoon Hij de wateren tot de lippen liet komen, Hij heeft ze nimmer over de bovenste lip laten gaan, maar gaf altoos, hoe donker het er ook uitzag, redding en verlossing. Hij kan dan zeggen: die God, Die mij uit zoveel nood en dood verlost heeft, Die zal mij nog verder verlossen, en daarom werp ik al mijn bekommernissen en wegen op Hem, mij op Hem verlatende en aan Hem toevertrouwende. Hij zal voor mij zorgen. Dit weet ik, dewijl de veelvuldige bevinding zulke hoop in mij verwekt, die mij niet zal beschamen, omdat de liefde Gods in mijn hart uitgestort is."

Ten tweede, met opzicht tot *het tegenwoordige.* Als een christen hoort en Gods wegen nagaat, en zijn bevinding en zijn beproeving wordt opgediept, o, die man of vrouw, die het doet, is een gezant, een uitlegger, één uit duizenden, een persoon, die hem vertelt al wat in zijn hart en in zijn binnenkamer omgaat. Hij ziet, dat de voetstappen van de heiligen in de weg te vinden zijn, in welke hij moet gaan. Hij ziet, dat God zulken, die op dezelfde wijze beproefd waren, geholpen heeft. En ofschoon dit hem niet ten enenmale redt uit de benauwdheden, het maakt hem stil tot God, van Wien al zijn verwachting is, en op grond van de belofte van het Evangelie, vertrouwt hij op de Heere, dat Hij het doen zal op zijn tijd, en dus blijft hij in een gelovig uitziende en werkzaam wachtende gestalte van de ziel naar de Heere.

Ten derde, met opzicht tot *het toekomende.* Als hij van de beproeving hoort, en de wegen van God met Zijn volk nagaat, o, daar rijst in zijn hart zulk een achting voor diegenen, die door vuur en water gegaan zijn; die zijn vaders en moeders in Israël. Ja, hij legt de dingen in zijn hart op, en bewaart ze, dewijl hij niet weet, wat hem nog kan overkomen. Het maakt, dat hij zoekt omzichtig, ootmoedig en nederig te wandelen voor de Heere, opdat hij moge bewaard worden.

Opdat wij nu deze nuttigheden mogen ondervinden, zullen wij van de beproeving van het geloof met uw christen-aandacht spreken. Wij zullen van de algemene beproevingen over de staat van de Christen enz. niet spreken, ook al niet noemen, dewijl dat onmogelijk is, maar van enige voorname beproevingen. En om alles in enige orde te

doen, moet uw christen-aandacht aanmerken, dat in onze woorden twee zaken ter overweging voorkomen:

A. De stelling van de Apostel, alwaar hij voorstelt, *de beproeving van het zaligmakend geloof, die kostelijker is dan van het goud, met de zalige uitkomst daarvan;* waarin ons voorkomen:
1. Het onderwerp van deze stelling, namelijk, *de beproeving van het geloof, die veel kostelijker is dan van het goud,* enz.
2. Hetgeen hij hiervan getuigt, dat het bevonden zal worden tot lof, enz.

B. De betrekking van deze stelling op het voorgaande, opdat wij daarin het verband zullen aantonen;

II. Het lichaam der predikatie.
A. Verklaring en wel
A. Van het eerste deel, alwaar de Apostel ons deze stelling voordraagt, dat de beproeving van het geloof kostelijker is dan van het goud: *Opdat de beproeving van uw geloof, die veel kostelijker is dan van het goud.* In zijn stelling komen twee zaken voor:
A. Het onderwerp, waarvan de Apostel spreekt: *de beproeving van uw geloof,* die veel kostelijker is dan van het goud, hetwelk door het vuur beproefd wordt en vergaat.
1. Hij spreekt van de beproeving van het geloof: *De beproeving van uw geloof.* Om nu enigermate hiervan duidelijk te handelen, zien wij:
a. De genade, die beproefd wordt, is *het geloof.* Deze genade zullen wij thans niet beschrijven, noch de daden daarvan optellen. Wij merken alleen maar aan, dat de beproeving zozeer niet betrekkelijk gemaakt wordt tot de andere genaden, die de Heilige Geest in het hart van de uitverkorenen werkt, maar meermalen tot het geloof, Jak. 1:3: *Wetende, dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt, en* hier ter plaatse. De redenen, waarom het geloof, en niet zozeer de andere genaden, gezegd wordt beproefd te worden, kunnen uit vele de volgende zijn:

1. *Het geloof, en niet zozeer de andere genaden, wordt beproefd, omdat het geloof, gelijk het de eerste genade is, die de Geest in de natuur en orde der zaken werkt tevens de eerste is, die in de orde der werking in de ziel werkt, en al de andere werkzaam maakt.* Het geloof werkt door de liefde; kan nu de veldoverste gevangen genomen worden, dan is er grote kans, om gemakkelijk de overwinning te behalen over het gehele leger. Wordt het geloof gekwetst, uit het veld geslagen, dan leert de ondervinding, dat de handen slap hangen, en dat de ziel, door mismoedigheid en wantrouwen, voor de vijanden moet vluchten, als een veldhoen op de bergen; terwijl, indien het geloof stand houdt, al de genaden worden aangemoedigd, om te strijden tot den bloede toe. Dan kan de ziel zeggen: "Door U spring ik over een muur, met U ga ik door een bende, door U wordt door mijn handen een stalen boog in stukken gebroken. Ja, ik zal niet vrezen de schrik des nachts, noch de pijl die des daags vliegt, noch de pestilentie die in de donkerheid wandelt, noch het verderf dat op de middag verwoest; zelfs, al vielen er duizend aan mijn rechterhand, het zal tot mij niet genaken, ik zal het maar alleen met mijn ogen aanschouwen", Ps. 18 en 91.

2. *Het geloof wordt meer dan de andere genaden beproefd, omdat de wáárheid van alle werkzaamheid der ziel afhangt van de waarheid van het geloof.* Al wat niet voortvloeit en gedaan wordt uit en door het zaligmakend geloof, hoe schoon het schijnen mag in de ogen van natuurlijke, onherboren en werkheilige mensen, is in

Gods achting en in de achting van alle ware vromen, volgens Gods Woord, zonde, ondeugend, niet beter dan schade en drek, en niet aangenamer in het oog dan een maanstondig kleed. Hiervandaan is het, dat de ondervinding leert, dat men weinig strijd of beproeving om iemands bidden, lezen en overdenken van Gods Woord, kerkgaan, enz., op zichzelf gewaar zal worden. Dat alles kan in het algemeen gedaan worden, zonder het koninkrijk van de duivel veel afbreuk te doen. Maar als een Godvruchtige in en onder dat alles met rechtstreekse geloofsdaden van omhelzen en aannemen van Jezus Christus wil uitgaan, om zich dadelijk als een arme, blinde, machteloze en schuldige aan Jezus over te geven, en zich dadelijk opnieuw met de Middelaar verenigen, dan bevindt de ziel dat het is, alsof de ganse macht van de hel zich tegen haar kwam aan te kanten, haar te schelden en met vuisten te slaan. Wat is hiervan de reden? Het is, dat de waarheid van alles, wat men doet, van de waarheid des geloofs afhangt.

3. *Het geloof wordt allermeest bestreden, omdat dit meer dan al de andere genaden beantwoordt aan het oogmerk van vrije genade, in het zaligen van de arme zondaar, zonder de werken der wet.* Gods oogmerk is, te doen zien, dat Hij, naar zijn oneindige wijsheid, zulk een weg uitgevonden heeft om de zondaar te zaligen, waarin alles wordt buiten gesloten, wat de mens doet of doen kan, als een verdienstelijke oorzaak van zaligheid, en dus het geloof zelf, als een werk, wordt in de rechtvaardigmaking buiten gesloten. En komt maar alleen als een werktuig, een middeloorzaak en bedelaars hand, de aalmoes, om niet gegeven, ontvangende, in aanmerking. Zodat het geloof, Rom. 3, alle roem ten enenmale buiten sluit, het verheerlijkt vrije genade, neemt alles als een gave en een vrij geschenk aan, verloochent en staat van alles af, wat geen volzalig Drie-enig God is als de grond van rust. Maar de andere genaden geven aan God iets. Daarom nu, omdat het geloof God zo verheerlijkt in de weg van vrije genade, en de ziel gewillig, gebogen en onderworpen maakt, om, om niet gerechtvaardigd te worden, zo wordt het 't allermeest beproefd en gezift.

4. *Het geloof wordt meest beproefd, vermits het door het geloof is, dat al de andere genaden in leven, kracht en werkzaamheid bewaard worden.* Als de liefde zieltogende ligt onder het verlangen en gemis van de beminnelijke Jezus, zeggende: *Ik ben krank van liefde,* dan komt het geloof, verheft zich als met arendsvleugelen boven het gevoel en al het zicht-, voel- en tastbare, tot Jezus in de dierbare belofte, en vindt Jezus daarin en ontdekt Hem op een gelovige wijze aan het hart. Hetgeen de zieltogende liefde nieuw leven bijzet, haar kracht vernieuwt en haar mond opent, om te kunnen zeggen, gelijk in het volgende vers: "Ofschoon ik niet gevoelig zie, nochtans gelovende, heb ik Hem lief; ja ofschoon ik Hem op zulk een gevoelige wijze niet zien kan voor het tegenwoordige, evenwel door geloof en op een gelovige wijze, verheug ik mij in Hem met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde." Ja, soms gaat het geloof zo uit tot Jezus in de belofte, als de liefde zieltogende ligt. Eén brengt Jezus in de belofte nabij, één ligt Hem in de armen van liefde op een gevoelige wijze, als het voorwerp van de verzadiging van de liefde, zodat die nu uitroept: *Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijn. Hij ligt als een bundeltje mirre tussen mijn borsten.* En dit brengt de ziel in de gestalte van de oude Simeon, het kindje in zijne armen hebbende, om God te loven en te zeggen: "Nu laat Gij, Heere! Uw dienstknecht gaan in vrede: want mijn ogen hebben Uw Zaligheid gezien." Ik zou gemakkelijk de eigen werking kunnen tonen omtrent de andere genaden, maar laat dat over voor uw christelijke overdenking.

5. *Het geloof wordt meer beproefd dan de andere genaden, overmits dit eigenlijk het onderscheid maakt tussen de wereld en Gods kinderen.* Wat mens is er, die niet zal toestemmen, dat God gekend, gediend en geliefd moet worden? Dat leert het licht van de natuur enigermate; maar meer als het door de openbaring versterkt wordt. Maar het geloof leert, dat niemand God liefheeft, maar God van nature haat; dat men door een Goddelijke en almachtige kracht moet wedergeboren worden; dat het schepsel moet worden uitgedreven van zichzelf en alles wat er is, en dat hij op een geestelijke en bevindelijke wijze zichzelf eerst bevindt, als hij alles verloochend heeft, en zich door geloof met Jezus heeft verenigd. Dit nu veroordeelt en stelt op een lage prijs al het verstandswerk en de bespiegeling van de letterwijzen, hetgeen hen zo ondraaglijk valt, dat een klein hoopje minder ervarenen, dikwijls in de bespiegelende waarheid, iets anders voorgeeft te hebben, dan zij ondervinden. Dit maakt, dat men zoeken zal in te dringen, dat men bekeerd is, zo men maar burgerlijk leeft, of dat men stelt, dat men op een redelijke wijze zonder die bevinding God kan liefhebben. En wordt men weerlegd door Gods gelovige kinderen, dan zal men bespeuren, dat niet de algemene hoop, maar de waanwijzen eigenlijk de allerbitterste vijanden van alle bevindelijk hartenwerk bevonden worden. Deze zijn slechts enige van de vele redenen, die wij zouden kunnen bijbrengen, waarom het geloof allermeest beproefd wordt.

b. Nu gaan wij over, om van *de beproeving zelf* te spreken. Wat de vertaling aangaat: er is aan te merken, dat het grondwoord, *dokimion,* door beproeving overgezet, slechts twee keer voorkomt, hier en bij Jakobus, hoofdstuk 1:3. De aanmerkingen van de taalkundigen en de verscheidenheid van de vertalingen, oordelen wij niet nodig om op te halen, en zeggen maar alleen, dat zij het best treffen, zo het ons voorkomt, die het overzetten door *proefhouden,* zodat het te kennen zal geven, iets dat na de scherpste toets de proef zal houden, en deugdzaam bevonden worden datgene te zijn, waarvoor men het opgeeft. Zodat wij de woorden in dezer voege zouden kunnen vertalen, met invoeging van één woord: *Opdat uw proefhoudend geloof, hetwelk kostelijker is dan van het proefhoudend goud (want het goud, ofschoon door het vuur beproefd, vergaat), bevonden worde te zijn tot lof, en eer, en heerlijkheid,* enz. Hier is geen zakelijk verschil met de vertaling van de onze, voor wie wij de uiterste eerbied hebben; hetgeen wij invoegen, is alleen verklarenderwijze, gelijk uw aandacht zien zal in het doorwrochte *werk* van *de heer Van Alphen* over deze plaats.

Uw christen-aandacht ziet klaar, dat het geloof hier voorkomt, proefhoudende in de zwaarste beproeving, aan de nauwkeurigste toets voldoende en die doorstaande, zodat wij, om dat klaar na te gaan:
a. zullen spreken van die dingen, waarmede of waardoor het geloof van de uitverkorenen Gods beproefd, en als in een vuur en smeltkroes ingeworpen wordt;
b. wat eigenlijk zulk een proefhoudend geloof is;
c. de tijden, wanneer;
d. waarom het een beproeving genoemd wordt.

Wij zullen nagaan:
a. De proefwegen, waardoor het geloof beproefd wordt, en in welke het proefhoudend geloof de proef doorstaat; en om dit nu in enige bijzonderheden te doen, zullen wij nagaan:

1. Hoe God zelf het geloof van de uitverkorenen als met en door vuur beproeft. Och, mocht ik bekwaam gemaakt worden, om hiervan te spreken! Hier is aan te merken, dat het Woord Gods ons op vele plaatsen overvloediglijk leert, dat God Zijn kinderen beproeft. Let slechts op het volgende, Job 23:10: Doch Hij kent de weg, die bij mij is; Hij beproeve mij; als goud zal ik uitkomen. Psalm 11:5: De Heere beproeft de rechtvaardige; maar de goddeloze, en die, die geweld liefheeft, haat zijn ziel. Psalm 66:10: Want Gij hebt ons beproefd, o God! Gij hebt ons gelouterd, gelijk men het zilver loutert. Zach. 13:9 En Ik zal dat derde deel in het vuur brengen en Ik zal het louteren gelijk men zilver loutert, en Ik zal het beproeven, gelijk men goud beproeft; het zal mijn naam aanroepen, en Ik zal het verhoren; Ik zal zeggen: Het is Mijn volk, en het zal zeggen: De Heere is mijn God.

Deze plaatsen, om andere niet bij te brengen, leren overvloedig, dat God Zijn kinderen beproeft en loutert, en dat men zulke zaken niet moet houden voor verbeelding van melancholieke en krankzinnige mensen of voor geestdrijverij, gelijk de wijzen van deze wereld, die anders niet kennen dan de letter, en die daarom met deze zaken spotten.
Maar iemand zal mij mogelijk vragen: waardoor beproeft God het geloof? Welke zijn die smeltkroezen en proefwegen, waarin God de zijnen brengt?
Wilt gij het weten, let er op; wij zullen het in enige opzichten zeggen, in zoverre wij zulks uit Gods Woord en de bevinding geleerd hebben.

AA. God beproeft soms het geloof van de Zijnen, door het geven van een zwaar gebod aan hen, hetwelk voor hun persoon in het bijzonder is, en anderen niet verplicht, tenzij de Heere dat ook op een bijzondere wijze aan hen geeft. Hiertoe moeten wij brengen het gebod, hetwelk God aan Abraham geeft, om zijn zoon Izak op te offeren, hetgeen wij op zulk een krachtige en zielroerende wijze voorgesteld vinden in Gen. 22:2; dat het voorstel genoeg was, om Abrahams hart, indien hij niet sterk in het geloof was geweest, aan het wankelen te brengen. "En Hij zeide: Neem nu uw zoon, uw enige, die gij liefhebt, Izak, (elk woord moet het gemoed beroeren), en ga heen naar het land Moria, en offer hem aldaar." Dit wordt nu in het 1ste vers, en in Hebreeën 11:17, *een verzoeken,* of gelijk anderen het hebben, *een beproeven* genoemd. Dergelijk hard proefgebod werd aan de jongeling gegeven, als Jezus tot hem zeide: "Verkoop alles, wat gij hebt, en geef het aan de armen, en volg Mij."

Ofschoon God nu, nadat Hij zijn ganse Woord heeft laten beschrijven, zulke proefgeboden aan niemand onmiddellijk geeft nochtans geeft Hij deze en gene van zijn kinderen proefgeboden tot beproeving van hun geloof op een middellijke wijze. Hetzij dat zij bij een of ander gedeelte van Gods Woord bepaald worden, zodat God op een bijzondere wijze daarin tot hen spreekt, en hen overredende doet geloven, dat het Zijn stem is, die tot hen in zulk een plaats geschiedt; of dat de Heere deze en gene sprekende voorzienigheden doet voorkomen, die ofschoon zeer hard voor hen en een uitnemende proefweg; ondertussen zo geschikt zijn, dat zij een hand, een vinger, en een stem van God daarin zien en horen, wat Hij van hen vordert, dat zo zwaar is om volbracht te worden.
Voorbeelden kunnen dit ophelderen; b.v. iemand kan een kind hebben, dat huwbaar is, waarop zijn hart zonderling gezet is, waarvan al zijn genoegen, dat hij in de wereld heeft, afhangt. Dit geval van Abraham wordt hem levendig voor ogen gesteld, dat Abraham terstond op Gods gebod zelfs uit liefde en vreze voor God, gereed was zijn zoon aan God op te offeren, en als aan zijn Heere hem te geven, ofschoon het zijn énige

was, die hij liefhad. Dit wordt met een zonderlinge indruk op het hart gebracht, het volgt de persoon overal na, hij moet als in des Heeren tegenwoordigheid daarop antwoorden en daarmee werkzaam blijven. En in die werkzaamheid, of kort daarna, komt een sprekende voorzienigheid, (want ik geloof, dat in dit en dergelijke gevallen, waarin het geloof met een hard gebod beproefd wordt, God doorgaans het hart bereidt door Zijn Woord, gelijk ik het beschreven heb, eer Hij de dadelijke voorzienigheid laat voorkomen), om juist de mens op die toets te brengen. Gelukkig, die nu in dit een proefhoudend geloof heeft. Dit kan gebracht worden tot afsterven, verlaten van alles, wat dierbaar is, goed, bloed en vaderland, met één woord, tot alle harde, zware proefgeboden; want de Geest werkt al veel op de beschreven wijze in al de andere.

Hieruit zou nu een gemoedsgeval kunnen ontstaan, namelijk: een opmerkend Christen ziet, dat de proefgeboden van tweeërlei soort zijn:

- enige, die de uitkomst leert, dat God wel de toestemming en gewilligheid, om de zaak te doen, hebben wil, maar niet de dadelijke uitvoering zelf, gelijk in het geval van Abraham;
- andere van die aard, dat men niet alleen gewillig moet zijn, maar het gebod in alles dadelijk gehoorzamen, gelijk in het geval van de jongeling.

Zodat iemand zal zeggen: Hoe zal ik weten, als mij een hard gebod voorkomt, of ik de zaak volvoeren moet of niet?
Ik antwoord, wij moeten niet te veel over de dadelijke uitvoering tevoren redeneren, maar zonderling staan naar de volvaardigheid des gemoeds, om God te gehoorzamen en nauwkeurig acht geven op de wegen van Gods Voorzienigheid.
Ten andere, als wij die gewilligheid van het hart vinden, en voortgaande om de Heere te gehoorzamen, een ruime toegang tot God gewaar worden, in de gebeden door geloof omtrent die zaak, dan mag en moet men voortgaan.
Ten derde als het nu een gebod is, waarmee de Heere enkel en alleen beproeven wil, dan zal God, ziende de gehoorzaamheid van Zijn kind, middelen en wegen in de weg van Zijn Voorzienigheid beramen, op een wonderlijke en onverwachte wijze, om de uitvoer te beletten, ofschoon men op het punt stond, om het te doen, gelijk in Abrahams geval. En doet de Heere dat niet, en is men getrouw geweest, het is een teken, dat het Gods wil is, dat men het zal doen; hier was wel meer te zeggen, maar een oprechte kan uit het gezegde voldoening voor zijn gemoed vinden.

BB. God beproeft het geloof van de Zijnen, door het uitstel van het geven van de belofte, juist tot die tijd toe, wanneer de zaak, naar de algemene werking van de tweede oorzaken, schijnt onmogelijk te zijn. Namelijk, Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend. In Zijn eeuwig, wijs, vrij, onafhankelijk en onveranderlijk raadsbesluit heeft Hij besloten, de minste omstandigheid, die ooit zal gebeuren, om die òf krachtig te werken, òf om die met een krachtdadige toelating te laten geschieden, al was het maar een vallen van één haar van het hoofd, òf bewegen van het allerfijnste stofje, dat wij slechts zien, wanneer de zon met haar stralen in een donkere plaats schijnt; dat dit alles zo, en niet anders zal zijn tot heerlijkheid van Zijn Naam. Nochtans behaagt het God nu en dan, aan deze en gene van Zijn kinderen een belofte te geven van deze en gene zaak, die Hij doen zal aan hen of aan hun zaad na hen. Waaruit zij kunnen opmaken, dat zulks wel besloten was voor de tijden der eeuwen; ondertussen kan het besluit geen verwachting van een gewone zaak zijn, maar alleen de belofte, die God, als het Hem belieft, geeft en die het geloof aanneemt.
Nu is het Gods weg, juist dan de belofte te geven, als de tweede oorzaken zeggen: *de zaak, die beloofd wordt, kan niet geschieden.* En hier is een grote beproeving voor het

geloof, of het Gods getuigenis wil aannemen, tegen alle waarschijnlijkheid in, en het zegel er op zetten, dat God waarachtig is, en met blijdschap en vol vertrouwen de vervulling afwachten, in de hachelijkste en donkerste gevallen. Een belangrijk voorbeeld hiervan vind ik ook in Gods weg met Abraham, Gen. 17:16, 17, daar God belooft aan Abraham een zoon uit Sara (want in het voorgaande 15e hoofdstuk is de belofte alleen van zaad, zonder bepaling uit wie, zodat Abraham kon denken, dat het in Ismaël vervuld was; maar nu is het bepaaldelijk uit Sara); en juist komt deze, toen Abraham honderd jaar oud was, en Sara zo oud was, dat het met haar ophield te gaan naar de wijze der vrouwen, ziet het hoofdstuk 18:11. Zodat de zaak ten enenmale onmogelijk scheen, toen de belofte met bepaling tot Sara gegeven was. Als wij de ondervinding raadplegen, zal zij ons in deze wel dergelijke gevallen met hun gewenste uitkomsten opleveren.

Ik heb van getrouwe mensen gehoord, dat een vroom leraar, toen hij moest vluchten voor de vervolging in Schotland, Engeland en Ierland, met zijn vrouw, kinderen en dienstmaagden, eindelijk kwam in een stad. De middelen, om zich en zijn familie te onderhouden, ten einde zijnde, en zijn vrouw, die God niet kende, hem zeer lastig vallende dat hij, om een punt van geweten, haar en zijn kinderen in zulke ellende had gebracht, en één van de kinderen zo erbarmelijk om brood wenende, dat het een stenen hart moest breken, bij hem brengende ging hij naar zijn kamer, om zijn bittere klacht aan zijn Verbonds-God bekend te maken. Hier zijnde, kwam God hem voor met de woorden uit Ps. 34:11: De jonge leeuwen lijden armoede en hongeren, maar die de Heere zoeken, hebben geen gebrek aan enig goed. Hetgeen vervolgd werd met die woorden: *Uw brood zal zeker zijn, en uw wateren zullen gewis zijn.* Hierdoor werd zijn heilige ziel zeer versterkt, om op God gelovig te vertrouwen. Bij zijn vrouw en wenende kinderen gekomen zijnde, zeide hij haar vol blijdschap: "lk vertrouw op God en zijn belofte; wij zullen geen gebrek hebben." Zijn vrouw zeide spottende, in haar kwaadaardigheid: *"Ga met dat vertrouwen naar de markt!"* Kort daarna op dezelfde voormiddag, moest de meid over de markt en daar stonden enige heren, die dezelfde dag waren aangekomen, die naar deze predikant vernamen en de meid van verre ziende en haar kennende, gingen zij ten eerste naar haar toe en vernamen naar de toestand van haar heer. Waarop zij, die ook God vreesde, die toestand aan hen verhaalde. Dezen nu gaven haar geld, om naar de markt te gaan, en verzorgden haar heer van die tijd af.

Ik zal geen andere gevallen bijbrengen, alleen zal ik zeggen, dat God aldus handelt in duizenderlei opzichten. En laten Gods kinderen het gezegde op hun gevallen betrekken; mogelijk zal het de een of ander licht geven. Tot bestiering laten de volgende zaken in acht genomen worden:

1. Laat de ziel door vasten en bidden zoeken te weten te komen dat het God is, Die haar de belofte in zulke donkere gevallen doet voorkomen.
2. Laat zij het voor haar houden, zonder het aan iemand te openbaren, dan alleen van achteren, als het nuttig kan zijn.
3. Laat zij veel denken aan Gods almacht.
4. En in stilheid, met te letten op Gods wegen, zonder haasten het afwachten; want Hij, Die het gezegd heeft, zal het gewisselijk doen.

CC. God beproeft het geloof, door de vervulling van Zijn belofte lang tegen de verwachting van de ziel uit te stellen. Abraham is hiervan een voorbeeld in tweeërlei opzicht, zo van een zaad, als van het beloofde land. De ziel, die de belofte ontvangt, is bijzonder genegen, de beloofde zaak te zien; en de beste helaas, heeft veel te weinig

bevinding van de gelatenheid en onderworpenheid van het geloof, om tijd en wijze aan de Heere over te geven. Hiervan hebben wij breder gesproken in het *ABC des Geloofs,* over het woord verwachten.

DD. God beproeft het geloof dikwijls door wegen met de gelovigen in te slaan, die regelrecht tegen de vervulling van zijn toezegging schijnen aan te lopen, hetgeen niet een van de minste beproeving van het geloof is, vermits de gelovigen niet tevoren de schakel van zulke wegen met het einde kunnen zien. God bereikt doorgaans Zijn einde door wegen, die tegenstrijdig schijnen, opdat, als Hij de zaak geeft, men op een onweersprekelijke wijze Zijn hand en Zijn vinger zien mag.
God zalfde David tot koning, maar in plaats dat men hem kwam te huldigen, ontsteekt Sauls toorn tegen hem; hij moest vluchten naar de woestijn, en van berg tot berg, en van spelonk tot spelonk werd hij verjaagd als een veldhoen, eer hij tot het dadelijk bezit van de troon kwam.
Jozef zou meerder zijn dan alle zijn broeders, zij en zijn vader zouden zich voor hem buigen, naar de vertoning, die hij in de droom had: wie zou nu met al zijn schranderheid uitgerekend kunnen hebben, dat Jozefs binden, het werpen van hem in een put, het verkopen van hem, het opsluiten van hem in een akelige gevangenis, juist de weg moest zijn, om datgene teweeg te brengen, wat God hem in de droom vertoond had?
Gods kinderen ontvangen nu en dan door het geloof een belofte van de heiligmaking van hun hart; maar nooit werken de zondige begeerlijkheden krachtiger, dan even daarna. Wie zou nu kunnen zeggen: dit zal de weg zijn, langs welke de belofte haar vervulling zal bekomen? Evenwel wordt het in de bevinding waarheid bevonden. Dit alles dient om de ziel, welke God langs deze weg leidt, op te wekken, om zich in een stille gelatenheid aan Gods weg vast te houden en nooit te oordelen: hoe zal dit en wat anders dienen tot de vervulling van de belofte? Volgt God maar in getrouwheid, al blindelings, om zo te spreken, gelovende, ofschoon gij niet ziet dat iedere zaak, hoe tegenstrijdig in uw vleselijk verstand, juist de beste en meest regelrechte weg is.
Om tot het einde te komen, zoekt die gestalte:

Ik heb zo veel werk, om de wijsheid blindelings te prijzen,
dat ik geen tijd heb, zo juist wat goed of kwaad is aan te wijzen.

En dus zult gij in God, op zijn Woord kunnen rusten en zeggen: Het kan niet anders dan goed zijn, wat de uitvoering van Zijn eeuwige raad is.

EE. God beproeft het geloof van zijn kinderen, door het gedragen van Zich, in de weg van Zijn Voorzienigheid, alsof Hij hun vijand was, en hen stelde tot een doelwit en merk, om al de pijlen van Zijn grimmige oordelen op hen te schieten, zodat al de baren en golven over hen heengaan. Een liefdragende vader, die zijn kind op het tederste liefheeft, kan het branden van zijn liefdragend hart verbergen, en zijn kind zo stuurs behandelen en kastijden, alsof hij hetzelve niet de minste liefde toedroeg. Zo kunnen er ook zulke wijze en vrijmachtige wegen Gods met enige van de Zijnen zijn, dat Hij hun niet alleen een kruis geeft, maar kruis op kruis toezendt, de ene zware tegenspoed na de andere, terstond uit het ene vat in het andere ontledigende. Dit maakt, dat natuurlijke mensen en minder geoefende gelovigen steeds denken, besluiten en uiten met de mond, dat zo iemand een zondaar bij uitnemendheid moet zijn, Hand. 28: 3, 4. Een opmerkenswaardig voorbeeld van zulk een aanbiddelijke proefweg van God, met een van des Heeren dierbaarste keurlingen, vinden wij in het geval van Job, die zijns gelijke niet op de aarde had. Nochtans de ene bode volgt onmiddellijk op de andere, zware tijdingen brengende. Nadat hij van al zijn bezittingen beroofd was, werd zijn lichaam met smartelijke ziekten bezocht, hetgeen de oorzaak was, dat zijn vrienden, hoewel

Godvrezende mannen, door hun mindere geoefendheid in Gods wegen, hem aanmerkten als een van de snoodste huichelaars, en voor de grootste booswicht, die op de aardbodem was. Dit is geen van de minste beproevingen van het geloof, en het is voorwaar een proefhoudend geloof, dat liefde brandende ziet in Gods hart, even dan als zijn hand zo deerlijk en gevoelig slaat. Tot besturing in deze dient:

1. Elk te leren, niemand om deze oorzaak te verdenken, of de staat van zijn naaste te veroordelen.
2. Laat Gods kinderen, die de Heere aldus beproeft, zien, dat daarvan voetstappen zijn in het Woord, dat zij op geen ongebaande wegen zijn, maar op die, welke de heiligen vóór hen doorwandeld hebben. Zulks kan enige verlichting geven, als de voetstappen door andere heiligen alreeds gemaakt zijn, en dat wij onze voet slechts in hun voetstappen behoeven neer te zetten.
3. Gods kinderen dienen in deze weg Gods niets te besluiten tegen zichzelf, noch Gods haat of liefde daarvan af te leiden, maar steeds zich te houden aan het Woord.
4. Het was een grote wijsheid als des Heeren kinderen in deze smeltkroes zochten, om het met eerbied te zeggen, de Heere liefde op te dringen, en te roepen: Het is wel waar, Heere, dat Uw hand zwaar op mij ligt, maar ik gedenk aan Uw vorige goedheid; aan de dagen vanouds; en Gij zijt geen mens dat Gij veranderen zoudt; in alle veranderingen blijft Gij die God, bij Wie geen verandering is, noch de minste schaduw van omkeer. De bevinding van de heiligen heeft geleerd, dat dit voor dezulken een uitnemend middel is geweest, waardoor de ziel in de smeltkroes heeft kunnen roemen in de verdrukking.
5. Eindelijk, laat de beproefde ziel trachten zich als een gespeend kind te houden, haar rug gevende aan die, die slaat; en haar wangen aan die, die het haar uitplukt, gedurig zich te binnen brengende de kortheid van de tijd, het voorbeeld van Christus, die om de prijs Hem voorgesteld, het kruis verdroeg en dat deze lichte verdrukkingen zullen uitwerken een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid.

FF. God beproeft dikwijls het geloof, in het weigeren van Zijn gevoelige genade en vertroosting. Ofschoon geloof en gevoel van elkaar onderscheiden zijn, als oorzaak en gevolg, nochtans gaan zij als zuster en broeder aangenaam te samen in de bevinding van de heiligen. De een strekt tot zeer vele versterking, ondersteuning, moedgeving en vrijmoedigheid van de ander. Daarom zijn er al de heiligen altoos zeer op gezet geweest: "Om Uw heerlijkheid te aanschouwen." En "Geef mij weder de vreugde Uws heils." Ondertussen behaagt het God, om wijze redenen, tot beproeving van de Zijnen, enigen, nadat Hij hen gelokt en enige tijden in de armen getroeteld heeft, totdat Hij ze heeft leren gaan, naderhand deze gevoelige omhelzing te weigeren. Hetgeen, als de Heere het niet verhoedt, grote opschudding in de ziel veroorzaakt. Anderen zijn er, die God, als zij even op de weg komen, het licht doet opgaan, maar leidt hen van die tijd af, als onder een wolk van verberging. Terwijl een derde soort weinig of geen gevoel ooit gehad heeft. Dit maakt, dat het geloof open ligt voor zeer vele aanvallen, en dikwijls zeer tot de toets gebracht wordt.

GG. God beproeft het geloof van Zijn kinderen door het brengen en leiden van hen langs onbekende en voor hen onbetreden wegen. Het gebeurt wel in de bevinding, dat alle Gods kinderen wisselvallige wegen hebben, zoet en zuur, licht en duister, gaan en stilstaan, geloof en ongeloof. Deze dingen zijn niet vreemd, noch voor een geoefende onbekend. Maar het kan soms wel gebeuren, dat na twintig of dertig jaren op de weg geweest te zijn, God een weg of wegen inslaat, waarvan men geen bevindelijke kennis heeft - ik wil liever in deze de dingen niet noemen -. Nu weet de ziel niet, hoe zij zich

gedragen zal. De voorgaande bevindingen, gelijk in andere gevallen, verschaffen geen raad. De algemene regels, die het geloof weet bij te brengen, om de ziel in moeilijke gevallen te besturen, schijnen hierin te kort te schieten, zodat de ziel op een wonderlijke post gesteld wordt.
Wij zeggen dezulken, dat het in deze een plicht is, om op God te zien, Die het licht in en uit de duisternis kan voortbrengen. Ofschoon Hij hierdoor beproeft, Hij zal er ook raad in geven en de ziel daar doorhelpen, volgens Zijn toezegging: *Ik zal ze leiden door een weg, die zij niet geweten hebben, en door paden, die zij niet gekend hebben.* Hoe moet het de ziel niet tot troost strekken, dat, hoe onbekend de weg dikwijls is, het haar Ontfermer is, Die haar als haar leidsman leidt!

HH. God beproeft het geloof van Zijn kinderen, door enige uitlating van Zijn toorn in de ziel van Zijn kinderen. Het gebeurt wel eens in de bevinding van des Heeren kinderen, dat zij lange tijd aangenaam en op een verkwikkelijke wijze geleid worden, jaren achtereen, zodat die gehele tijd de blijdschap des Heeren hun sterkte was, en Zijn licht helder schijnt over hun tenten. Maar naderhand verandert God Zijn weg. Hij schrijft bittere dingen tegen de ziel. De arme mens gevoelt, dat zijn inwendige vrede verstoord wordt, en het gevoel van Gods ongenoegen en toorn benauwt en beangstigt zijn ziel. Hiervan hebben wij voorbeelden in Gods Woord. Jobs geest werd zeer beroerd en uitgedroogd, door het vurig venijn van de pijlen van de Almachtige. Jezus Christus, Gods eigen, natuurlijke Zoon, heeft dit als Borg in Zijn verlating ondervonden. En niemand zal er zijn, of hij zal meer of minder daarvan proeven. Het is een uitnemend geloof, dat nu proefhoudend is en vertrouwt, als er geen licht, maar akelige duisternis is.
Laat ik tot bestiering zeggen:

a. Dat het hun plicht is, vooral in dit geval te veroordelen en te verfoeien alle opkomst van harde gedachten tegen de Heere en Zijn weg.
b. Dat zij inzonderheid de schuld bij zichzelf moeten zoeken, opdat zij God in al Zijn doen mogen billijken en rechtvaardigen.
c. Dat zij vooral onderscheiden moeten tussen hetgeen hun als het ware ingeworpen wordt, als de angsten tot grote hoogte zijn gekomen, en tussen de grondgesteldheid van de ziel, als die enige bedaardheid in de tussenverpozing heeft. Vele tedere christenen, dit niet doende, komen in de bitterste wanhopigheid, denkende, dat dit eigenlijk de gesteldheid van hun ziel is, die zij zien in de bitterste tijden van deze beproeving. En dat hetgeen zij zien in bedaarder tijden, juist zo zeer hun grondgesteldheid niet is, maar hun bedaard oordeel. Terwijl integendeel de ziel van haar staat moest oordelen, uit hetgeen zij ziet en in zich bespeurt als zij het bedaardst is.
d. De ziel moet zich in deze beproeving niet zo zeer begeven tot strijden, hetwelk anders een zeer noodzakelijke plicht is, maar nu moet zij zich inzonderheid tot bidden begeven, en daarin alles naakt openleggen voor de Heere, roepende: O God, hoor nu, hoe Uw vijanden in mijn ziel U lasteren! Ik wil geen deel er aan hebben, ik verzet mij daartegen, en ik roep: Sta op, Heere! Trek Uw sterkte aan, en laat deze vijanden verbroken en verpletterd worden, als een pottenbakkersvat. De ondervinding van de heiligen leert, dat dit een gezegende uitwerking heeft.
e. Laat de ziel van de beproefde zorgvuldig in deze beproeving het angstig onderzoek mijden en ook het opmaken van haar staat door kenmerken. Men zal het veeltijds een krachtige aanzetting vinden, om de vrome als het ware, met geweld hiertoe te noodzaken. Maar, gelijk het wijsheid in een mens is, niet te zeer naar het een of ander in zijn huis te zoeken in een donkere nacht, maar het uit te stellen totdat de dag aankomt, zo is het ook hier. De mens moet niet aan het onderzoeken gaan door

de kenmerken, maar naar rechtstreekse geloofsdaden staan, van uitzien, vluchten, opdragen van zichzelf en aangrijpen van Jezus. En ofschoon het wel gebeurt, dat men voor enige tijd die daden met weinig troost oefent, nochtans dezelve herhalende, en door zich daartoe te zetten, leert de bevinding, dat het licht voor de ziel opgaat. Waardoor zij met Goddelijk licht de kenmerken van genade met weinig moeite in zich bespeuren zal.

f. Men moet geen acht geven op hetgeen ingefluisterd wordt: maar Zijn aandacht vooral aftrekken en weigeren aan hetgeen ingeboezemd wordt; want de mens is maar al te veel geneigd, in deze beproeving te letten op hetgeen zijn benauwdheid voort kan helpen.
g. Men moet zich de voorbeelden van de heiligen te binnen brengen, en de gewisse belofte, dat er maar één ogenblik is in Zijn toorn, maar een leven in Zijn goedgunstigheid. Dit zal de ziel, als middelen, helpen de proef te doorstaan, en aan God en Zijn weg vast te houden, ofschoon de Heere niets vertroostelijks openbaart, maar de ziel bevreesd maakt aan alle kanten.

II. God beproeft het geloof van de Zijnen, wanneer Hij Zich hun zaak niet aantrekt, maar zijn oor, als het ware, toestopt voor al hun kermen, roepen en zuchten om hulp. Dit is geen van de minste beproeving van het geloof. Want nu wordt het dikwijls ingeboezemd, dat de arme beproefde mens tot nog toe slechts in de staat van de natuur is, omdat God de zondaars niet hoort. Of dat hij niet met een oprecht geloof bidt, dewijl alles, wat men bidt op een gelovige wijze, geschonken zal worden. Of dat het tevergeefs is, God om zijn hulp aan te roepen, dewijl Hij Zich doof houdt, als zij roepen. Ik geloof dat de Psalmist dit gekend zal hebben, als hij klagende zegt, dat hij moe was van zijn verzuchtingen, en bevreesd was die gelijk te zijn, die in het graf nederdalen, Ps. 28:1.
De bevinding volgens Gods Woord leert, dat deze beproeving voornamelijk plaats heeft in twee opzichten: òf vooreerst, dat de verhoring van het gebed uitgesteld wordt, niettegenstaande de mens veel hart en lust en aanhoudende worstelingen bevindt; gelijk wij het kunnen afleiden uit het geval van Jezus, die driemaal bad met sterke uitroepingen, Matth. 26:44, en in Paulus, 2 Cor. 12:8. Òf de mens kan in een geval gebracht worden, waarin hij op een uitnemende wijze Gods hulp nodig heeft, en nochtans kan hij op geen statelijke wijze daarom roepen, daar zijn tong aan zijn gehemelte kleeft. Zodat de zaak, hoe hoogst noodzakelijk die zijn mag, en hoe gebogen en beklemd het hart daaromtrent is, niet gegeven maar geweigerd wordt, en mond en hart zo toegesloten, dat de mens er niet om roepen kan, gelijk het behoort.
Is ooit iemand in deze proefweg geweest, of is iemand er thans in, hij zal bekennen, dat dit niet een van de minste proefwegen is. Laat het volgende dienen tot bestiering:

1. Dat het juist niet altijd goed is, zijn begeerte te ontvangen.
2. Dat God, als Hij niet hoort wanneer men roept, de ziel wil binden en vasthouden aan de genadetroon.
3. Dat, als iemand een hart vindt, om te bidden, zulks een goede voorbode is, dat de zaak gegeven zal worden, voorzover het nuttig is; of een andere, die beter is; ofschoon men nog niet weet, wat. Dit is althans waar, dat zo lang men verwaardigd wordt zijn bede met aanhoudende ernst voor te stellen, zulks op een verborgen wijze ondersteunt.
4. Kan men niet bidden, kleeft de tong aan het gehemelte, laat de mens denken dat God de sprakeloze verzuchtingen kent, Hij verstaat de gedachten, voordat er nog één woord op de lippen is. Mozes' stille begeerte werd als een aanhoudend roepen aangemerkt.

5. Wij moeten weten, dat wij dikwijls door onkunde ons grote heil stellen in een zaak, die ons niet nuttig zou zijn. Evanals de kinderen om een mes kunnen roepen, waardoor zij zichzelf zouden snijden. Daarom moeten wij niets zo bepaald, maar met onderwerping zoeken.
6. Eindelijk moet deze beproefde ziel weten, dat ofschoon de geopenbaarde wil van God de regel van ons bidden moet zijn, God nochtans alleen geeft hetgeen Hij naar zijn eeuwige raad besloten heeft.

Wij zouden, mijn geliefden! u vele andere zaken kunnen voordragen, waardoor God het geloof beproeft, maar wij oordelen, dat deze de voornaamste zijn, en wij willen derhalve thans niet verder uitweiden.

2. Wij gaan nu over, om in enige zaken te zien, hoe het geloof *door de mensen beproefd wordt.* Er was hier wel gelegenheid om te spreken van de beproeving, die de mens omtrent zijn eigen geloof doet, om, het Woord en de kenmerken vervolgens gehaald uit hetzelve, te weten of zijn geloof recht is of niet. Maar dat zo zeer hier niet bedoeld zijnde, zullen wij in enige stukken kort aanwijzen, hoe het geloof door andere mensen beproefd wordt. Hierop heeft de Apostel het oog voornamelijk. En wilt gij het een en ander daarvan weten, let op het volgende:

A. Het geloof wordt beproefd in dit opzicht door mensen, die de uitverkorenen van God op een zeer listige wijze zoeken af te trekken van de voorname grondwaarheden van het geloof, die verdacht makende en in twijfel brengende door hun spitsvondige redeneringen. Deze zouden de uitverkorenen zelfs verleiden, indien het mogelijk was. Of zij trachten heimelijk de leer te vervalsen, en de snoodste stukken van veroordeelde ketters, onder een schijn van tedere Godsvrucht, in te boezemen. De beste weg in deze is, zich te oefenen in de waarheid, de boeken en gezelschappen van dezulken te mijden, en gedurig bezig te zijn om uit te roepen: *Heere! kom mijn ongeloof te hulp, en werk het werk des geloofs met kracht!*

B. De mensen beproeven het geloof door dikwijls het geloof van een ware oprechte verdacht te houden en te verwerpen. Hetgeen gelovige mensen brengt tot de uiterste naarheid, als zij van onbarmhartige zielsbehandelaars zo meesterachtig verworpen worden. O, dat elk zorg mocht hebben, om die niet te bedroeven, die God niet bedroefd wil hebben! En dat elk zijn hart onderzocht; en dat hij zijn weg veel open mocht leggen voor het onderzoek van Godswege, en dat het te min was van een mens geoordeeld te worden.

C. De mensen beproeven het geloof, door anderen af te trekken van de tedere oefening van de godsvrucht. Hetzij door hun voorbeeld òf door verhalen van de onopgewektheid van anderen. Hetgeen veel ingang vindt, wanneer de gelovige ziel niet ijverig is, en niet op haar post staat met Jozef: Hoe zou ik zulk een kwaad doen, en zondigen tegen God! Hierdoor trok Balak de Israëlieten, die Bileam niet vloeken kon, onder Gods ongenoegen. Het is een zware beproeving, de wereld heeft er veel mee gewonnen. Gelukkig diegene, die het proefhoudend geloof heeft.

D. Het geloof wordt beproefd door de smaadheden, die de wereld op Gods weg en volk werpt, hen honende en smadende en lasterende. Hetgeen menigeen zou aftrekken, indien zijn hart niet door genade gesterkt werd. Want velen blijven om het even hierom nachtdiscipelen, en hebben die doorbrekende genade niet, die zo in Mozes doorstraalde,

om smaadheid en verdrukking met Gods volk liever te willen kiezen, dan al de rijkdom van de wereld, ja zelfs boven het feit een konings zoon genaamd te worden.

E. Het geloof wordt dikwijls door de wereld beproefd, door de bedreigingen van ongunst, die zij doet, zo men getrouw wil handelen en zijn licht opvolgen. De gelovigen zijn dikwijls in zulke gevallen, dat zij hun tijdelijk bestaan van en onder natuurlijke mensen moeten hebben. Deze natuurlijke mensen nu, als zij hun zin willen hebben, dreigen deze en gene vromen, zo zij dat in zulk een stuk niet mee willen doen, dat zij nooit enige gunst van hen genieten zullen. Dit brengt de ziel in duizend angsten. Hun licht zegt: zo moet gij handelen in dit geval. En hun voordeel en hun broodwinning zeggen anders. En duizenderlei voorwendselen doen zich voor, om hun licht uit te doven, en hen over te halen, om de mensen meer dan God te gehoorzamen.
Bij voorbeeld: iemand doet een nering, hiervan moet hij en zijn huisgezin bestaan. Gods gebod van *het heiligen van de sabbat* komt hem klaar onder het oog, dat hij noch kopen noch verkopen mag, maar die gehele dag doorbrengen moet in de openbare en verborgen godsdienst. Ondertussen wordt hij gedreigd van diegenen, van wie hij het meest zijn bestaan moet hebben, dat, zo hij 's zondags niet verkoopt, zij dan ook niet op andere dagen bij hem zullen komen.
Nog eens: een plaats wordt vacant door het sterven of vertrek van een leraar. Deze en die, welke in het kerkbestuur zijn, Godvrezende mannen, vinden zich bepaald, om een Godvrezende leraar te roepen. Maar nu worden zij gedreigd van grotendeels benadeeld te worden, zo zij dat doen. En zo kan men dit betrekkelijk maken tot velerlei gevallen. Het is een zware beproeving voor het geloof. Gelukkig diegene, die getrouw blijft en gelooft dat God hemel en aarde regeert, en de harten van alle mensen in Zijn hand heeft. De ondervinding, uit welke ik vele voorbeelden kon aanhalen, heeft geleerd, dat God diegenen, die in dit opzicht een proefhoudend geloof hebben, nadat zij hunne getrouwheid aan Hem openbaarden, meer gezegend heeft dan ooit, ja, dat Gods zegening hun zaad tot in het derde en vierde lid gevolgd heeft.

F Eindelijk, het geloof wordt beproefd door de zware en bittere vervolgingen om de Goddelijke waarheid die de vijanden van Christus' rijk uitvoeren, ten einde door de zwaarste pijnigingen, folteringen en een wrede dood, de ware belijders te vernielen en uit te delgen. Dit is een vurige beproeving van het geloof, waardoor getoetst wordt, of wij de goede belijdenis met ons bloed willen verzegelen, en ons leven niet dierbaar achten. Vele gelovigen beven als zij aan deze beproeving denken. Maar wij moeten ons niet te veel met angstige vreze bekommeren, God geeft doorgaans kracht naar kruis, en maakt dat de ziel door Zijn Goddelijke vertroosting veel uitnemende sterkte vindt, dat zij niet alleen gereed zijn om gebonden te worden, maar ook om te sterven voor Christus. Waar zou ik beginnen of eindigen, indien ik van allen, die in de huisgezinnen in de samenleving, en door de tegenstrijdige humeuren, enz. zijn, spreken wilde? Ik laat dat aan u over.

3. Wij zouden ook kunnen aantonen, hoe het geloof beproefd wordt *door de satan.* Maar veeldingen daarvan zouden niet nuttig zijn. En de andere verklaren wij jaarlijks over *de zesde bede.* Wij gaan dat derhalve voorbij.

b. De proefwegen nu gezien hebbende, laat ons met weinige woorden hoofdzakelijk aanwijzen, wat eigenlijk een proefhoudend geloof is. En wilt gij het weten, let op het volgende:

1. Een proefhoudend geloof is zulk een geloof, waardoor de ziel Gode aanhangt in tegenspoed zowel als in voorspoed, en in voorspoed zowel als in tegenspoed. Velen, als de hand Gods op hen is, dat zij vele wederwaardigheden hebben, schijnen alsdan inzonderheid God te zoeken. Maar als de enge band van hun lendenen weggenomen wordt, zijn zij gelijk Jeschurun, vet geworden zijnde, zij slaan achteruit, God wordt vergeten, de wereld gediend, men leeft niet naar het Woord, maar naar zijn eigen zin. Dit is een duidelijk bewijs, dat zulken geen proefhoudend geloof hebben, maar zich deerlijk bedriegen. Anderen, zolang er voorspoed is, schijnen met de tijdgelovigen het Woord met grote blijdschap te omhelzen en aan te nemen, maar als er verdrukking komt om des Woords wil, dan vallen zij af. Tot een bewijs dat zij nooit het geloof hadden.

2. Een proefhoudend geloof is zulk een geloof, waarin, hoe het getoetst wordt, de wezenlijke daden en eigenschappen van het ware geloof bespeurd worden door God en mensen. Terwijl een geveinsd geloof, als het in de smeltkroes geworpen en tot een nauwkeurige toets gebracht wordt, in rook en damp vervliegt, hoe schoon de schijn ook was, voordat het tot de toetssteen gebracht werd. Het is niet al goud wat er blinkt. Daarom indien het geloof proefhoudend is, moeten er in bevonden worden, na een allernauwkeurigst onderzoek, de wezenlijke daden, eigenschappen en uitwerkingen van het geloof.

3. Een proefhoudend geloof is een geloof, dat volhardt tot het einde toe. Dikwijls wordt van de volharding gesproken. Deze is ten opzichte van God vast. Die waarlijk gelooft, wordt zo door de kracht Gods bewaard, dat hij nooit uit de genadestaat zal vallen. Maar God geeft de volharding in een waarachtig geloof als een onfeilbare proef, die vast houdt tot het einde. Die het geloof behoudt, zal de kroon der rechtvaardigheid ontvangen.

c. Vraagt iemand naar de tijden, in welke het geloof aldus beproefd wordt, wij zeggen:
1. Dat God deze beproeving gewoonlijk uitstelt in het begin, omdat Zijn kinderen nog maar zwak en onervaren zijn. Daarom is het Gods weg, hen enige jaren te vertroetelen en in de armen te dragen, geen andere beproeving over hen te laten komen, dan de algemene wisselvalligheden van het genadeleven. Dit wordt zinnebeeldig voorgesteld in de handelingen van God met Israël, hen uit Egypte niet door het land der Filistijnen willende doorleiden naar Kanaän (hetwelk slechts een weg van tien dagen was), opdat zij door de oorlogen niet mochten verschrikt worden, om weer te keren. Daarom leidde Hij hen door de woestijn, om hen dus meer tot geloof op te wekken door de wonderen, die Hij hen bewijzen zou.

2. Maar de gewone tijden van de beproeving van het geloof zijn:
- Als de Kerk van God in het algemeen, of dit en dat gewoon lid in het bijzonder, begint te verflauwen in de geestelijke ijver. Laten dezulken vrij verwachten, dat God hen, indien zij tot Hem behoren, met scherpe beproevingen tot hun vorige ernst zal drijven.
- Als er veel twist, tweedracht, achterdocht en onenigheid onder Gods volk is, is dat een voorbode die niet veel feilt van nare tijden. De eerste Christenkerk heeft het ondervonden. En indien wij niet blind zijn, mogen wij thans zien, dat er toebereidselen gemaakt worden, om Nederlands volk te beproeven met een bittere en vurige oorlogsbeproeving. Het zwaard is alreeds uit de schede getrokken, en het zal er niet zonder bloedstorten in terugkeren.

- Als de Heere iemand tot wat groots wil toebereiden, om een leraar of een uitnemend Christen te zijn, ten einde anderen te bemoedigen, leert de ondervinding dat zo iemand de allermeeste proefwegen heeft, en dus kunnen dezulken voor anderen tot ogen zijn, om hen te raden, te besturen en te vertroosten.
- Of het geloof wordt beproefd na deze of gene zonderlinge en meer dan gewone ontdekking van Gods gunst en liefde aan de ziel. Zoals in het geval van Paulus, wie een engel van de satan toegezonden werd, die hem met vuisten sloeg, opdat hij zich door de openbaring niet zou verheffen. Dit is nu de gewone weg, maar God is soeverein en vrijmachtig, en daarom, is er iemand in beproeving die deze dingen niet heeft, hij wete, dat de Heere niet antwoordt van al Zijn doen en laten.

d. Vraagt iemand, waarom al het genoemde bij een beproeving vergeleken wordt? Let er op: wij zullen het u zeggen:

1. Gelijk het goud door vuur beproefd wordt, zo mogen ook de genoemde zaken wel een vuur genoemd worden, want hoe voordelig zij zijn mogen - van achteren gezien - tot loutering, nochtans zijn ze zeer pijnlijk, zolang men daaronder is.
2. Verliest het goud niets van zijn eigen natuur in het vuur, maar wordt het alleen van het onzuivere gezuiverd; alzo verliest het zaligmakend geloof, in al de genoemde beproevingen, niets van deszelfs ware natuur, maar wordt gelouterd en gezuiverd van zijn onkunde, wankelbaarheid en ongeduldigheid, en andere zaken meer, die het geloof in deze onvolmaakte staat vergezellen.
3. Is dat zo, dat de hand van de werkmeester er is, om het vuur te besturen en aan te blazen, en te matigen naar het nodig is, zo ook hier, de alwijze en oneindig machtige God heeft zo Zijn besturende hand in al de beproevingen, dat Hij een verandering zal geven, en niet zal toelaten dat iemand boven zijn kracht verzocht wordt. Hij bestuurt het alles wijselijk tot die doeleinden, die tot Zijn heerlijkheid strekken, en tot nuttigheid van de uitverkoren beproefden.
4. Is dat zo, dat de tederste zorg van de werkmeester bezig is omtrent het goud, als het te smelten staat in het vuur, zo ook hier. God heeft al Zijn kinderen wel lief, maar Zijn tederste zorg is inzonderheid bezig en werkzaam omtrent diegenen, die in beproeving zijn. Hij is in al hun benauwdheden met hen benauwd.
5. Is dat zo, dat het beproefde goud het kostbaarst is, zo is het geloof, dat beproefd wordt, ook het beste, zuiverste en waardigste. En die geen beproeving van het geloof kent, moet wel bedenken, dat zijn geloof niet het geloof van de kinderen van God is.

B. Dit geloof nu, dat door God en mensen op vele en velerlei wijzen beproefd, en in alles proefhoudend bevonden wordt, verheft onze apostel met recht boven het goud, zeggende: *hetwelk veel kostelijker is dan van het goud, dat vergaat en door het vuur beproefd wordt.*

a. Hier vergelijkt de apostel het geloof bij goud. Goud is een van de voortreffelijkste metalen vanwege deszelfs gewicht, zuivere glans, schaarsheid, duurzaamheid en gebruik tot verrijking van derzelver bezitters, hun eer en aanzien gevende onder de mensen; en vermogen, om al datgene te hebben, wat hun oog ziet en het hart begeert.
In al deze opzichten mag men het geloof bij goud vergelijken.

1. Het geloof is het voortreffelijkste van al de genaden, in deze staat van onvolmaaktheid. Het is daardoor, dat men Gods getuigenis aanneemt, dat men op het nauwste met Jezus Christus verenigd wordt, dat de borgtochtelijke gerechtigheid het zielseigendom wordt, en zij daarmee bekleed en aangemerkt worden alsof zij in eigen persoon alle gerechtigheid volbracht hadden. Het is door het geloof, dat de

ziel vrede met God heeft, en op de Jehovah vertrouwt in de donkerste gevallen, en dus is het de eerste, voornaamste en voortreffelijkste genade.

2. Het geloof heeft een gewicht in zich, en zet ook een gewicht op alles, wat de ziel doet; de minst flauwste zucht, die uit het geloof voortkomt, wordt als gewichtig aangenomen. Terwijl het uitnemendste, dat zonder geloof gedaan wordt, bevonden wordt te licht te zijn. *Want zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen,* Hebr. 11:6. De tollenaar roepende: Wees mij zondaar genadig!, ging gerechtvaardigd naar zijn huis. Terwijl de grootsprekende Farizeeër een rook en stank in de neusgaten van de Heere was.
3. Het geloof heeft een uitnemende reinheid en een zuivere glans. Het reinigt het hart, gelijk wij gezien hebben; het brengt alles, wat de gelovige doet, tot het bloed van Jezus Christus, dat van alle zonde reinigt, Hand. 15:9; 1 Joh. 1:7.
4. Het geloof is een bijzonder juweel en een kostelijk diamant, hetwelk bij weinigen gevonden wordt. Velen hebben wel een voorwenden, dat zij geloof hebben, maar het is ook bij de meesten slechts een enkel voorgeven. Het geloof is niet aller, 2 Thess. 3:2. Het is zulk een parel, die alleen maar gevonden wordt in de harten van de uitverkorenen Gods.
5. Het geloof verrijkt zijn bezitter. Hierdoor wordt God Drie-enig het Deel van zijn ziel. Alles is het zijne, want hij is Christus' eigendom, en Christus is Godes. Zodat de gelovigen alles hebben, en erfgenamen Gods zijn.
6. Door het geloof kan de ziel verkrijgen, alles wat het oog ziet en het hart lust. Het is: *Doe uw mond wijd open, en Ik zal die vervullen.* Alles wat men gelovig biddende begeert in Christus' naam, zal gegeven worden.

b. De apostel vergelijkt niet alleen het geloof bij goud, maar verheft het zeer boven hetzelve.

1. Het goud mag iemand sieraad voor het lichaam geven, maar het geloof versiert de ziel voor God. In wie God het geloof, dat door Zijn Geest gewrocht wordt, bespeurt, aan deze is Zijn lust en zij zijn dierbaar in Zijn ogen, ja als Zijn oogappel zelfs. En zij zijn in beide Zijn handpalmen gegraveerd, al was het geloof slechts als een mostaardzaadje.
2. Het goud mag iemand verkwikken zo lang zijn geweten niet ontwaakt is. Maar als dat ontwaakt is dan kunnen al de wereldse schatten de benauwdheden niet wegnemen, noch de vurige beschuldigingen uitblussen. Het is alleen het bloed van Jezus Christus, dat het geweten moet reinigen; en dat wordt door het geloof omhelsd en aangenomen.
3. Het goud zal van geen nut zijn in het uur van de dood, als de ziel opgeëist wordt. O, dan zal de rijkste alles een eeuwig vaarwel moeten zeggen! Maar het geloof zal veranderd worden in aanschouwen. Wie Jezus hier door een waarachtig geloof heeft aangenomen, die zal met Zijn beeld verzadigd worden na het ontwaken, en met eeuwige Halleluja's God en Christus grootmaken.

B. Hiervan getuigt hij, dat al de genoemde en vele andere beproevingen, *bevonden zullen worden tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Christus Jezus.*

a. Hij spreekt van de openbaring van Christus Jezus, dat is, van de énige, eeuwige en natuurlijke Zoon van God, Die vanwege het werk, dat Hij doet, en de ambten, tot welker bediening Hij als Verlosser gezalfd is, Jezus Christus genoemd wordt. Deze is de Zoon van God, alreeds in het vlees geopenbaard, Joh.1:14. Maar Hij zal nog eens ten laatste dage geopenbaard worden, wanneer Hij op de wolken van de hemel in Zijn grote glans en al Zijn heerlijkheid zal komen met zijn tienduizenden van engelen, om het gericht te

houden. En levenden en doden te oordelen, naar hetgeen een ieder in het lichaam gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad. Deze is de openbaring, welke de apostel hier bedoelt.

b. En hij zegt, dat dan al de beproevingen *zullen bevonden worden,* dat is, naar het nauwkeurigst onderzoek gezien worden, enkel en alleen daartoe geweest te zijn, om Gods lof, eer en heerlijkheid te openbaren en te vertonen, wat zij en anderen ook verkeerd geoordeeld mochten hebben. De apostel gebruikt drie woorden: *lof, eer, en heerlijkheid.* Wij behoeven ze niet elk op zichzelf te verklaren, daar ze hetzelfde betekenen, en de opstapeling alleen geschiedt, om de uitnemendheid van de lof, de eer en heerlijkheid aan te duiden. Alsof de apostel gezegd had: *dan zullen zij bevonden worden tot lof.* Wat? Niet alleen tot lof, maar tot *een gewichtige lof.* Wat? Niet alleen tot een gewichtige lof, maar ook *een heerlijk gewicht van lof.* En zeker, dat zal zo zijn; al de wegen, die God gehouden heeft zullen tot zulk een *heerlijk gewicht van lof* bevonden worden.

1. Dan zullen al de beproevingen bevonden worden tot een heerlijk gewicht van lof, van Gods einde en oogmerk, hetwelk Hij bedoeld en ook verkregen en bereikt heeft, door de beproevingen en menigerlei verzoekingen. Namelijk, de gelovigen in de Kerk zouden menigmaal gerust blijven onder hun wijnstok en vijgenboom en zeggen: Hier is het goed, laat ons hier tabernakelen bouwen. En zo zouden zij de bekering van anderen, en het uitbreiden van Gods koninkrijk weinig behartigen. Maar God laat toe, dat er beproevingen en vervolgingen opkomen. Deze worden verspreid en zij klagen er dikwijls smartelijk over. Waarom is het zó? Maar hierdoor wordt het Evangelie verkondigd, en zij krijgen andere vrienden, en dikwijls betere en gerustere bezittingen naar Jezus' woord: Die vader, of moeder enz. verlaat, die zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven, Matth.19:29. De vervolging, Handelingen 8, diende om de Kerk uit te breiden, opdat Daniëls woord mocht vervuld worden, hoofdstuk 12:4. De vervolging in Duitsland en Schotland was het middel, om de gezonde leer in deze en andere landen uit te breiden. Wij zien nu dikwijls Gods heerlijke doeleinden niet, en daarom klagen wij, als de smeltkroes heet is. Maar dan zal het gezien worden, en men zal zeggen: *Heere! bedoelt Gij dat, als Gij mij door vuur en water deed heengaan? O, gij hebt alles welgedaan!*

2. De beproevingen zullen niet anders bevonden worden dan tot een heerlijk gewicht van lof, van Gods grote en uitnemende macht, in meer dan één opzicht.
   (a) Dat deze macht de Kerk en de bijzonder beproefde gelovigen stand doet houden, niettegenstaande al het geweld van mensen en duivelen, die daarop uit zijn om de Kerk, in de onderscheidene leden derzelve, zo het in hun macht was, uit te roeien van de aarde. Hoe zal het dan gezien worden, dat het God was, die dit sprankje vuur in het midden van de grote oceaan van al de wateren van beproevingen, levendig en brandende hield!
   (b) Hoe zal dan de heerlijkheid van Gods macht gezien worden daarin, dat Hij zwakke en machteloze werktuigen gemaakt heeft, om zulke wonderen te doen, en zulke pijnen, folteringen en wederwaardigheden uit te staan met lijdzaamheid, met blijdschap en geestelijke gemoedigdheid, gelijk de geschiedenissen vele voorbeelden aan de hand geven?
   (c) Ja, hoe zal Gods macht dan gezien worden in haar luister, dat Hij gemaakt heeft, dat hetgeen de vijanden beoogden als middelen tot uitdelging, juist verstrekt tot middelen, om de Kerk te doen toenemen!

Dan zal het tot lof, eer en heerlijkheid van God gezien worden, dat Hij in al de beproevingen niet het kwaad van de beproefden bedoelde, maar hun zuivering. En om hun gelegenheid te geven, om vele deugden te oefenen, die zij anders niet zouden kunnen geoefend hebben, alsmede om hun genade en derzelver levendige werkzaamheid te vertonen.
Dan zal gezien worden de tedere liefde en zorg, die de Heere in alle dezen voor hen droeg en betoonde, ofschoon zij het toen niet zagen. Hoe Hij hen in de armen droeg, met ontferming leidde, en gedurig Zijn oog op hen had, om hun raad te geven en ze te onderwijzen. Zeker, hierover zal Hij de eeuwige halleluja's ontvangen tot in alle eeuwigheid. Want, gelijk zij alles van Hem ontvangen hebben, zo zullen zij Hem alles toebrengen, op deze en andere wijzen meer. Alles zal bevonden worden tot lof, eer en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus.

C. *Nu komt de betrekking van deze stelling tot het voorgaande in aanmerking.* Namelijk, de apostel had getoond, dat deze verstrooiden in de kracht Gods bewaard werden, door en in het geloof, tot de zaligheid, vers 5. Hetwelk hun reden verschafte, om zich, niettegenstaande de velerlei verzoekingen, in welke zij waren, zich in die God te verheugen, opdat Hij de lof, de eer en heerlijkheid mocht ontvangen in de openbaring van Christus, en dat dan alles bevonden zou worden als klare bewijzen en betogen van Zijn veelvuldige wijsheid, macht en onbegrijpelijke goedertierenheid.

B. Toepassing.
Zie daar, mijn geliefden! u in enige opzichten aangewezen de beproevingen van het geloof, welke bevonden zullen worden tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus.
Laat ons onderscheiden gebruik van alles maken:
A. Uit deze waarheid leren wij:
a. Dat velen het geloof van de uitverkorenen niet hebben, omdat zij van geen beproevingen weten. O, wat is er niet een stille gerustheid en tevredenheid bij de meesten te bespeuren, die zelf geen beproeving hebben en spotten met de beproefden! Waarlijk, gij hebt te duchten voor uzelf, dewijl dit het lot is van Gods kinderen, dat zij door velerlei verzoekingen ingaan.

b. Leert hieruit, dat weinigen een proefhoudend geloof hebben. Want van velen, als zij nauwkeurig onderzocht worden van diegenen, die ogen in hun voorhoofd hebben, wordt het geloof bevonden te zijn, òf slechts een Rooms geloof, van hetgeen de Kerk gelooft, ofschoon zij van de geloofswaarheden geen kennis hebben, noch die kunnen opnoemen. Òf anderen hebben alleen een geloof door inbeelding, sterk opdringen en algemene toestemming, zonder het wezenlijke van de waarheid te kennen met toepassing op zichzelf. Òf anderen hebben slechts enige begeerten tot de zaak in hongeren en reikhalzen daarnaar, zonder ooit wezenlijk en dadelijk uit zichzelf te gaan, Jezus als de aangeboden Middelaar te omhelzen, en zich met Hem zo te verenigen, dat zij eens Anderen worden. Òf het geloof, dat anderen voorgeven te hebben, is slechts voor een tijd. Als zij getoetst worden met verdrukking, dan gaat het over en het verwelkt. Neen, mijne vrienden! Zal ons geloof proefhouden, het moet door de Geest gewrocht worden, het moet ons dadelijk uit onszelf in de Borg overbrengen, en in Hem inlijven. Het moet en zal ook, als het de ziel op Jezus, de Rotssteen zet, stand houden tot het einde toe.

c. Ziet hier ook uit, waar al die stijve uitdrukkingen vandaan komen, onvoorzichtige en meesterachtige behandelingen, veroordelingen en bedroeven van Gods kinderen. Het is,

omdat dezulken in de hoogte zijn, en uit de hoogte spreken, omdat zij van vat in vat door menigerlei verzoekingen niet ontledigd zijn. O, hadden de zodanigen ooit zich opgehouden in 'de woningen der leeuwinnen, bij de bergen der luipaarden', - hadden zij kennis aan de twijfelmoedige en doodbrakende toestanden van Gods kinderen, in welke zij banden der hel vinden, en angsten hen omringen en bejegenen in die mate, dat zij moeten uitroepen: Mijn weg is voor de Heere verborgen, en mijn recht gaat van mijn God voorbij; - dan zouden zij met de moeden een woord kunnen spreken ter rechter tijd, en de kleinmoedigen vertroosten. O, wij weten niet, in welke beproevingen wij kunnen komen. *Zalig zijn de barmhartigen, hun zal barmhartigheid geschieden.* De wezenlijke Christenen zijn ook de barmhartigste en liefdragendste Christenen. Die behandelen de beproefden gelijk een teerhartige moeder de zwakke kinderen behandelt. En die anders doen, zullen door hun hoogmoed vallen.

d. Ziet ook hieruit, wie wij voor de beste Christenen hebben te houden, namelijk die, welke door vele beproevingen in de weg van God geoefend zijn. Niet de nieuwelingen, die eerst de weg komen bekijken en betreden, maar de ouden, die de hitte des daags en de koude des nachts hebben uitgestaan, en beproefd zijn bevonden.
Er is een onbegrijpelijke dwaasheid in vele onervaren vromen. Zij horen, er is iemand bekeerd, leraar of lidmaat; die stelt de weg van God zo en zo voor; die zoekt eerst de droggronden te ontdekken; die monstert al velen uit de rol van het christendom, ofschoon zij er voor gehouden werden; die wijst aan, dat zij slechts enige wettische woelingen hebben; die heeft eerst een licht in de wegen van God; die wil de mensen eerst zuiver Gereformeerd maken, en van de Pelagiaanse en halve Pelagiaanse gronden aftrekken enz. En men juicht die toe, men stelt er hem op een hoge trap, ofschoon hij maar eerst begint, of slechts drie of vier jaren op de weg is geweest. De ouden, die zuur en zoet hebben uitgestaan worden afgeschaft omdat zij zich met zulke nieuwelingen niet kunnen verenigen. Al hun gebreken worden opgehaald, de driften en hooggevoeligheid van zulke nieuwkomers voor een Evangelie gehouden, en de ouden als afgedankte soldaten aangemerkt, die nu nergens toe in staat zijn; terwijl de jongen, ofschoon in de oorlog niet geoefend, tot generaals verheven worden. O, niet alzo!
Houdt uw achting voor de oude beproefden, zit aan hun voeten, leert van hen, acht ze als vaders. U kunt ook andere nieuwelingen liefhebben, maar evenwel het oog er op houden en ze bekijken. Mocht elk die wijsheid hebben, er zouden geen beroeringen zijn, en de Kerk van God zou met ijdele twistingen niet van elkander gescheurd worden; als de ouden de liefde en hoogachting behielden, die men voor de oude gelovigen schuldig is, en men de jongen in hun driften, onbedaardheden en meesterachtigheid tegenging. Want bijna al de dwalingen, die de Kerk beroerd hebben, zijn van jongen en onbeproefden voortgekomen, die door eerzucht en eigen glorie de Kerk beroerd hebben.

B. Maar, kinderen van God! het een en het ander ligt in deze stof voor u opgesloten:
a. Tracht tevreden te zijn met de weg, die God omtrent u houdt, en de Heere in die eigen weg te volgen, als een allerbeste en meest nuttige weg voor u, dewijl God het beste weet, wat gij nodig hebt, en wat gij dragen kunt. Er zijn christenen, die langs de weg van vele beproevingen door de Heere geleid worden. Zij zijn nog niet uit de ene verlost, of de andere staat alweer voor de deur; al de baren en golven gaan over hen heen; en er zijn andere die zachter geleid worden, en een gedurige zonneschijn op hun weg hebben. Het gebeurt nu soms, dat zij, die onder zwaardere beproeving zijn, aan hun genadestaat twijfelen, omdat zij zo zwaar bezocht zijn; terwijl anderen, omdat zij die wegen niet hebben, twijfelen, dewijl men door vele verdrukkingen, welke tekenen zijn, dat wij zonen en geen bastaards zijn, moeten ingaan. Er zijn er, die, als zij anderen horen

spreken van hun leiding, grote lust tot zulk een weg krijgen en zoeken zichzelf daar in te dringen. O, mijn geliefden!, zoekt Gods aanbiddelijke weg met uw medemens met aanbidding en verwondering te beschouwen, maar tracht toch met die weg, langs welke God u leidt, tevreden te zijn. God weet, dat gij mogelijk al de beproevingen niet zoudt kunnen dragen. Daarom verschoont Hij u. Dankt Hem er voor. God weet, dat, indien gij mogelijk meer ruimte had, gij Hem dan zo teder en hartelijk niet zoudt aanhangen. Erkent Zijn goedheid, dat Hij door de menigvuldige bekommernissen u steeds als arme wormen tot de genadetroon drijft. Mij dunkt, als gij hierbij meer bepaald werd, dat elk Gods weg met Hem als de beste zou billijken en geen andere wilde kiezen.

b. Laat de beproeving van uw geloof met lijdzaamheid, gelatenheid en stille onderwerping aan de Heere gepaard gaan. O, dat is zo zalig, als wij daartoe komen, om in waarheid te zeggen: "Ik ben stom, en ik doe mijn mond niet open, omdat Gij het doet. En als wij opritselingen van het hart bevinden, dat wij onze ziel aanspreken: Gij toch, o mijn ziel, zwijg Gode, want van Hem is al mijn verwachting; ik zal uitzien naar de Heere: want mijn God zal mij horen en redden uit al mijn benauwdheden."

c. Zijt vooral bevreesd, in de proefwegen, voor harde gedachten van de Heere, en verdenking van zijn liefde. O, ofschoon Hij met de hand slaat, Hij bemint met Zijn hart; ofschoon het vuur der beproeving heet is, zijn liefdeshart brandt nog al sterker. En hoe meer gij benauwd wordt, hoe meer Zijn liefdeshart ook brandt; want in al uw benauwdheden is Hij met u benauwd.

d. Eindelijk, weet het, dat de beproevingen van uw geloof bevonden zullen worden tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus.
Amen

8. HET GELOOF, een genade, die het hart lijdzaam en geduldig maakt tot God, ofschoon de beloften niet aanstonds vervuld worden.

Jesaja 28:16. ***Wie gelooft, die zal niet haasten.***

I. INLEIDING.
Salomo's woorden Spreuken 16:32: 'De lankmoedige is beter dan de sterke', zijn zeer opmerkelijk. Hij spreekt van een *lankmoedige*. Hieronder hebben wij te verstaan een mens, die meester is over zijn geest, en die in de gevallen, in welke hij gebracht wordt, zich niet door zijn driften en hartstochten laat overrompelen, maar die, in een wijs en bedaard gebruik van de betamelijke middelen, zijn geest bezit; en niet tegenstaande al de rampen, die hem mochten overkomen, het gewenste einde met een taai geduld tegemoet ziet. Een sterke is hier het tegenovergestelde van een lankmoedige, een die zijn geest niet bezit, maar op zijn eigen kracht steunend, voortgedreven en overrompeld wordt door zijn hartstochten, en zelden zijn einde bereikt. De eerste is beter dan de laatste; dit zouden wij met voorbeelden wel kunnen bevestigen, hetwelk blijkt, omdat de sterke op zichzelf steunt, terwijl de lankmoedige van zichzelf afziet; omdat de een door al zijn eigen driften beroerd is, terwijl de ander een stille kalmte en vrede van de ziel heeft; omdat de een door de waarschijnlijkheden vóór of tegen bewogen wordt, terwijl de ander alleen op de zaak ziet, en in de zaak die goed is, met geduld het einde verwacht. De een komt menigmaal beschaamd uit, omdat hij op zichzelf te veel roemde en ophef maakte, terwijl hij op het laatst het einde mist; maar de andere is stil van gemoed en wil liefst dat het einde zelf het werk kroont. Dat dit zo is, zullen wij u tonen in de woorden, die wij u voorgelezen hebben: *Wie gelooft* (een lankmoedige), *zal niet haasten.*

In ons tekstvers komt een uitmuntende belofte voor van de komst van de Messias, die God in Sion leggen zou, als een beproefde en kostelijke hoeksteen. Maar daar er enige honderden jaren eerst zouden voorbijgaan, zo wordt er terstond bijgevoegd*: wie gelooft; die zal niet haasten;* opdat de Kerk met geduld de vervulling van deze belofte mocht afwachten.
In de woorden vinden wij
A. Een omschrijving van de onderwerpen, het zijn: *Die geloven.*
B. Hetgeen van hen getuigd wordt: *Zij zullen niet haasten.*

II. Het lichaam der predikatie.

Verklaring, en wel van het
A. Eerste deel, alwaar wij een omschrijving vinden van de onderwerpen, die niet haasten zouden; het zijn die, die geloven. Om nu zeer kort na te gaan, wie dat zijn, die geloven, lette men met mij op de volgende zaken:

a. *Die geloven zijn dezulken, die bevindelijk hun volkomen ellende hebben leren kennen, door de werking van Gods Heilige Geest.* Waardoor zij hun afdwalingen van God van de buik af aan leren, hun zonden aanmerken, zodat zij in getal meerder zijn dan de haren van hun hoofd, hen stinkende en walgelijk voor God makende. Hetgeen hun hart doorpriemt, en hen met de tollenaar op de borst doet slaan, en op de heup doen kloppen met Efraïm, terwijl zij uitroepen: *Ik ben beschaamd en schaamrood.* Dit is het, wat de ziel een gepast voorwerp voor Jezus, de enige Medicijnmeester, maakt; want nu heeft de

ziel wonden, striemen en etterbuilen, die alleen door Jezus' bloed gereinigd en genezen worden.

b. *Die geloven zijn dezulken, die bevindelijk overreed zijn van hun eigen onmacht, om zich uit de ellende te kunnen helpen en redden.* Zodat zij zien, dat niets, wat zij of enig schepsel doen kunnen, in staat is, om Gods toorn uit te blussen en een vertoornd God met hen te verzoenen; en dus roepen zij uit: *Assur zal niet behouden!* En geen wonder, want zij, het leven niet langer in hun eigen hand kunnende vinden, zeggen: *Het is buiten hoop, het is buiten hoop!*

c. *Die geloven zijn dezulken, die enige ware zaligmakende kennis ontvangen hebben van de weg der zaligheid in en door de gekruiste Jezus.* Zodat zij door de Heilige Geest, door de prediking van het Woord worden onderwezen in de weg van de verlossing van de zondaar in dat Verbond van de genade, dat God met Zijn Eigen Zoon, als de Tweede Adam, heeft aangegaan, waarin Hij al de zonden van een uitverkoren wereld op Zijn Zoon, als de Borg en Goël, heeft overgedragen en opgelegd. Dezelve ten uiterste, naar de strengheid van Zijn wraakvorderende gerechtigheid, in Zijn Zoon straffende en dat deze Borg dit alles heeft ondergaan en dus een volkomen prijs der verlossing heeft opgebracht. Zodat God om Jezus Christus', zijns Zoons wil, Zijn barmhartigheid aan de verdoemelijke zondaar bewijzen kan in een weg, die zonderling strekt tot verheerlijking van Zijn Goddelijke rechtvaardigheid. Elk, die gelooft, wordt min of meer hierin onderwezen, door de zalving van de Heilige Geest, die hem alle dingen leert.

d. *Die geloven zijn dezulken, die uit 's harten grond hongeren en dorsten naar de zalige gemeenschap en zeer nauwe vereniging met Christus.* Zij begeren het met hun hart in de nacht; en met de geest, die in hun binnenste is, zoeken zij er naar; ja hunne nieren verlangen er naar in hun schoot, Job 19 : 27; het is: *O God, mijn God! Mijn ziel dorst naar U, in een land, dor en mat, zonder water,* Ps. 63:2.

e. *Die geloven zijn dezulken, op wier hart het aanbod van Jezus voor hen in het bijzonder gebracht wordt.* Zodat de Heilige Geest hen doet zien, dat Jezus niet alleen anderen tot zijn zalige gemeenschap roept, maar ook hen in het bijzonder, even alsof hun naam en toenaam met zovele uitdrukkelijke woorden in de Bijbel geschreven stond: *Ik heb u geroepen bij name,* Jesaja 44:1.

f. *Die geloven zijn dezulken wier zwarigheden, vanwege hun onwaardigheid, schuldigheid en jammerlijke ellendigheid, opgelost worden door de Heilige Geest.* Hen lerende, dat Jezus juist dezulken wil hebben, die in alle opzichten zo onwaardig zijn, en dat vrije genade daar het meest verheerlijkt wordt, waar de zonden overvloedig zijn geweest, Rom. 5:20.

g. *Die geloven zijn dezulken, die met hun gehele hart de getuigenis, dat God van Zijn Zoon geeft, toestemmen;* met liefde, hoogachting en innerlijke aandoening van hun ganse ziel, aldus bevestigende het zegel, dat God waarachtig is; dat getuigenis in zijn geheel aannemende en omhelzende, als de blijdste tijding, die ooit een verloren zondaar horen kan, Joh. 3: 33.

h. *Die geloven zijn dezulken, die in deze dag van Gods heirkracht, op het bereidwilligst naar Jezus Christus de Heere uitgaan,* met innerlijke liefde en hoogachting voor zijn Persoon, en lust en innige trek, om zijn eigendom te zijn voor tijd en voor eeuwigheid.

i. *Die geloven zijn dezulken, die ondervonden hebben of nog ondervinden, dat Jezus Christus, eer zij Hem omhelzen konden, Zich aan hen overgaf zoals Hij is.* Dit is nu het onderscheid vooral in de geloofsoefening: die nabij komen, vinden wel uitgangen van hun hart tot Jezus, maar nooit worden zij gewaar op hun werkzaamheid, dat Jezus Zich openbaart en Zich aan hen overgeeft. Maar die geloven, weten bij ondervinding, dat de ontdekking van Jezus in Zijn bereidwilligheid, in de orde van de natuur aan hun geloofsdaden voorafgaat.

j. *Die geloven zijn dezulken, die op dat ontdekken van Jezus van zichzelf aan hun ziel in zijn bereidwilligheid, zich aan Jezus volkomen overgeven* opdat Hij hun verzoening mag zijn bij Zijn Vader, opdat Hij hen leren mag door Woord en Geest, en in alle vermogens van ziel en lichaam regeren, hen neigen mag tot gehoorzaamheid aan Zijn goede, welbehaaglijke en heilige wil.

k. *Die geloven zijn dezulken, die door de voornoemde overgave zich op het allernauwst verenigen met de Persoon van Jezus Zelf.* In al het gezegde zagen wij, dat het de ziel van een oprechte niet alleen te doen is om iets van Jezus te ondervinden en te genieten, maar dat het hem om de Persoon zelf te doen is; en dus is het, dat hij zich nu vooral met de Persoon verenigt, wetende, dat het deel en gemeenschap hebben aan de goederen hieruit voortvloeit.

l. *Die geloven zijn dezulken, in wie Jezus Christus het beginsel is van alles, wat zij doen.* Hij is in hen, en zij zijn door hun geloofsvereniging in Hem; en dus gelijk de rank alles van de wortel ontvangt, zo ontvangen zij, om alles te doen, dit uit Zijn volheid, en dragen alzo vruchten tot Gods heerlijkheid, Joh. 15:5.

m. *Die geloven zijn dezulken, die hun gehele weg op deze Immanuël wentelen, en vertrouwen op Hem,* dat, gelijk Hij het werk begonnen heeft, Hij het ook voleindigen zal, en volgens zijn toezegging in zijn zoutverbond, hun al het nodige zal schenken op die tijd, op die wijze en in die mate, zoals het de eeuwige wijsheid best zal oordelen, tot heerlijkheid van Zijn naam en tot hun zaligheid. Daarom wordt van hen getuigd, dat zij niet haasten zullen.
Deze en dergelijke zaken meer, zijn de eigenlijke redenen, waarom de kinderen Gods gelovigen genoemd worden. Die ze ondervindt en oefent, is gelukkig, maar die ze niet kent, dan alleen in de bespiegelingen, de toorn Gods blijft op hem: hij is alreeds veroordeeld, omdat hij de getuigenis niet aanneemt.

B. Nu gaan wij over tot ons tweede deel, namelijk, om te overwegen hetgeen de profeet van diegenen, die geloven, getuigt, dat is: *dat zij niet haasten zullen.*
Om dit nu naar behoren na te gaan, zullen wij

A. De letter moeten ophelderen. Ons Hebreeuws grondwoord vyjiy: (Jachiesj) welks wortel is vWji (Choesj, zich haasten) betekent *eigenlijk een allersnelste beweging om terstond tot zijn oogmerk te geraken.* Dus ziet het, òf op iemand, die van de weg afgedwaald is, en heen en weer loopt, in de uiterste angst, om die weer te vinden, waarom enigen het vertaald hebben: *Die gelooft, zal niet afdwalen;* òf er zal gezinspeeld worden op iemand, die in engte of in benauwdheid en angst is, en dan terstond een andere weg van ontkoming zoekt, ofschoon de wegen van ontkoming dikwijls zo vol angst zijn, gelijk de naarheid, waarin men zich bevindt, Ps. 55:7,8; Hand. 27:30; òf

liever, er wordt gezien op iemand in angst, wie hulp toegezegd is, maar die, omdat dezelve naar zijn zin niet tijdig genoeg komt, zich in nieuwe angst begeeft, zonder de beloofde hulp af te wachten.

Er zijn enige uitleggers, die twijfelen, òf men dit moet aanmerken als een gebod, het haasten verbiedende, òf als een belofte, het niet haasten belovende. Maar wij willen de woorden noch als een gebod, noch als een belofte aangemerkt hebben, maar als een getuigenis of verklaring van een zaak, die uit de natuur van het geloof noodzakelijk voortvloeit, dat namelijk, die geloven, in zoverre zij de genade van het geloof oefenen, het aan God overlaten, en de zaak met geduld afwachten op Gods bestemde tijd.
Hier is enige schijn van duisternis, omdat de tekst tweemaal aangehaald wordt in het Nieuwe Testament. Eén keer door Paulus, Rom. 9, het laatste vers; en door Petrus, 1 Petrus 2:6, omdat die hebben: *Die gelooft zal niet beschaamd worden.* Waarom de verkeerde letterzifters menen dat er enige verwringing van de Hebreeuwse tekst zou zijn. Maar men kan tweezins deze ingebrachte zwarigheid oplossen. Of dat beide de apostelen zo zeer de woorden, woord voor woord niet aanhalen, maar meer letten op de zin, en dus, omdat die zich te veel haast, meer haast dan goede spoed maakt, en door zijn driften zich stelt tot de spot van een ander, om gehoond, gesmaad en veroordeeld te worden. Zo hebben de Apostelen, bij wijze van nadere verklaring, het zeer wel: zal niet beschaamd worden, overmits hij geen verkeerde middelen uit zijn drift wil gebruiken, maar achter de Heere staan, en met geduld naar het heil des Heeren wil uitzien.

Of men zou kunnen zeggen met de zeer geleerde Engelse kanttekenaars over deze plaats, dat, gelijk de Apostel in het 1ste gedeelte van het 33e vers twee plaatsen uit Jesaja samenvoegt, namelijk het 14e vers van het achtste en het zestiende vers van het 28e hoofdstuk, hij ook hetzelfde doet in het 2e gedeelte van het 33e vers van het 9e hoofdstuk aan de Romeinen, namelijk, dat hij het woord *geloof* uit ons tekstvers neemt, en *niet beschaamd worden* uit het 23e vers van het 49e hoofdstuk van deze Profeet. Want de reden is duidelijk, heeft hij het in het ene gedaan, dat niemand ontkennen kan, wat zou hem dan beletten, dat hij het in het andere ook niet zou doen? En Petrus kan Paulus nagevolgd zijn. Of men kan aanmerken, dat de Chaldeeuwen het hebben: *Hij die gelooft, zal niet beven,* zal niet bewogen worden, als het gevaar nadert, en dus zou men aan beide plaatsen kunnen voldoen; maar wij kiezen liever het eerste, het andere in zijn waarde latende.

B. Wat nu de zaak zelf betreft. Omdat wij hier hebben *niet haasten,* en bij beide Apostelen *niet beschaamd worden,* zullen wij in het kort van beiden spreken en uw aandacht aanwijzen, dat het zaligmakend geloof een genade is, die de ziel geduldig maakt en behoedt voor schaamte, zodat wij
a. Zullen spreken van het eerste, namelijk, *dat het zaligmakend geloof niet haastig en ongeduldig is onder uitstel, maar een genade, lijdzaam en geduldig makende.* Om dit nu in enige bijzonderheden na te gaan, zullen wij
1. Moeten letten op hetgeen hier verondersteld wordt, en nodig is om gekend te worden; en wij menen, dat in het bijzonder twee zaken verondersteld worden:

a. Dat er verscheidene grote zaken zijn, die de gelovigen, op grond van de Goddelijke beloften van het genadeverbond tegemoet zien, en die zij nog niet verkregen, maar in vele en velerlei gevallen nodig hebben, ofschoon echter hun heil grotelijks bestaat in het hebben van die, naar de Goddelijke belofte. Dat dit zo is, blijkt duidelijk uit ons tekstvers: de belofte, de komst van de Messias, die Hij in Sion leggen zou als de enige

grond van zaligheid en het fundament, waarop Hij een geestelijk gebouw van genade zou optrekken, in het eerste gedeelte. Maar overmits er honderden jaren moesten verlopen, eer deze belofte haar vervulling zou bekomen, wordt er terstond de werkzaamheid van het geloof bijgevoegd: *Wie gelooft, die zal niet haasten.* Wij zouden uw aandacht deze beloofde zaken kunnen aantonen, en ze tot zekere hoofdzaken brengen, maar wij hebben dat omstandig gedaan in het *"ABC des geloofs"* over het verwachten van de Heere. Daar zal uw aandacht zien, met enige verandering, naar de aard van deze woorden:

1. Dat zij de nauwe verborgen gemeenschap met een Drie-enige God, op grond van toezegging, tegemoet zien: "Die Mij lief heeft, en mijn geboden bewaart, Ik en de Vader zullen tot hem komen, en woning bij hem maken." En immers, naar Asafs bevinding, is deze nabijheid goed; want in het genieten van God vindt de ziel licht, troost, blijdschap en verkwikking, die onuitsprekelijk is.
2. Zij, die geloven, zien tegemoet, op grond van de belofte, de groei en aanwas in heiligheid, uit- en inwendig; er is niets, dat hen meer gebukt doet gaan, dan hun ongelijkvormigheid, Ps. 92:14: Die in het huis des Heeren geplant is, die zal gegeven worden te groeien, vergelijk Joh. 15:8.
3. Zij, die geloven, zien tegemoet, als een beloofd goed, die gestadige vasthouding en leiding van hen in al hun wegen: Hun Ontfermer zal ze leiden; maar hoe? Naar luid der belofte, zal Hij de lammeren in zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal Hij zachtjes leiden, Jesaja 40:11.
4. Zij zien tegemoet, dat de Almachtige zelf steeds door zijn onwederstandelijke kracht, hun hart wil neigen tot zijn getuigenissen: Ik zal Mijn Geest in hun binnenste geven, en hen in mijn inzettingen doen wandelen, Ezech. 36: 27.
5. Zij zien tegemoet, op grond van de belofte, de ten onderbrenging van de oude mens, het lichaam dezes doods: Heilige Vader! heilig ze in uw waarheid; uw woord is de waarheid, Joh. 17:17.
6. Zij zien verlevendigende en vruchtbaar makende genade tegemoet; O, de gestalte is soms zo dor, het hart is zo hard als een steen, en zo onvruchtbaar als de woestijn, dat het aan het stof zo kleeft, alsof het er aan vastgelijmd wordt; nu, de belofte is: Hij zal het stenen hart wegnemen, de ziel van zijn volk zal zijn als een wijngaard van rode wijn, die Hij ogenblikkelijk zal bevochtigen, zodat de woestijn in een vruchtbaar veld veranderd zal worden, Jesaja 27:2, 3.
7. Zij zien tegemoet, op grond van de belofte, tijdige ondersteuning in hun ongevallen; als zij door vuur en water van vervolging en verdrukking gaan, zal Ik met hen zijn.
8. Zij zien tegemoet, op grond van de belofte, een gewenste uitkomst; hoe donker het er uit mag zien, Hij doet het licht in de duisternis opgaan, Hij maakt het kromme tot recht.
9. Zij zien tegemoet, op grond van de belofte, de genadige aanneming en verhoring van hun smekingen en zuchtingen tot God om zijn hulp; *eer zij roepen, zal Ik horen.*
10. Zij zien tegemoet, op grond van de belofte, de verdelging van de vijanden; Ik zal al uw vijanden verdelgen van de kleinste tot de grootste toe: *Alle instrument, dat tegen u bereid wordt, zal niet gelukken,* Jesaja 54:17.
11. De verlossing van hun lichaam.
12. De eeuwige genieting van God, tot in alle eeuwigheid.

b. Het veronderstelt, dat, terwijl het Gods weg is, de vervulling lang uit te stellen; en dat het geloof evenwel niet te zeer haasten wil, het ongeloof een zeer haastig iets is. Want is dat zo, dat het geloof niet zal haasten, volgt het uit kracht van de tegenstelling, *dat het*

ongeloof haast; en overmits wij tot nu toe weinig van het *ondeugend ongeloof* gesproken hebben, alsmede, dat het nuttig is, om het geloof in zijn werkzaamheid te kennen, het tegengestelde na te gaan, naar het algemeen zeggen: "tegengestelde dingen, tegen elkaar over gesteld zijnde, blinken te meer uit," zo zullen wij in enige opzichten dit nagaan, tot ontdekking en besturing. Om dit nu te doen, zullen wij

A. In enige bijzonderheden aantonen, waarin het onbetamelijk haasten zich als ontdekt in Gods kinderen, als zij in een ongelovige gestalte van de ziel zijn; zodat ik, naar waarheid de woorden omkerende, mag zeggen: *Die niet gelooft, haast.* Let slechts op de volgende zaken:

1. Die niet gelooft gestaltelijk, wordt ook gestaltelijk als hij in enige gevallen of zware posten gebracht wordt, red- en radeloos, zonder enige of althans zeer weinige bedaardheid of verstandig beleid, niet wetende wat hem overkomt, wat hij bij de hand zal vatten, wat hij moet laten en hoe zich te gedragen. Maar door Zijn verkeerde hartstochten overwonnen zijnde, is hij merendeels als een dwaze en verstandeloze, met wie niet veel te spreken is, maar liever voor te bidden. Dit bespeurt men in enigen in de eerste overtuiging, als alles zo naar en donker is, en het geweten als een knagende worm en beul is, gedurig pijnigende en verwijtende, en Gods verdiende toorn levendig voor ogen houdende: zodat het wonderen zijn, dat velen niet tot een kwaad einde komen. Ook bespeurt men dit in vergevorderde gelovigen, als zij in posten gebracht worden, of onder een verlating van God, waarin zij buitengewone folterende angsten van de ziel hebben. Rachel, in een natuurlijk geval, wilde sterven. En wij weten van ware getuigen, hoe een geoefende haar eeuwig wel- of kwalijk zijn gelijkstelde aan het breken van een wijnroemer. Waarbij voorbeelden van zulke vromen zouden kunnen gebracht worden, die, als de zaken buiten hun verwachting uitvielen, zo verre door het haastig ongeloof vervoerd werden, dat zij van hun verstand beroofd, of terstond, omdat zij het in Gods hand niet konden geven, in zulke kwijningen gebracht werden door de heersende mismoedigheid, dat de dood er op volgde.

2. Die niet gelooft, wordt, gelijk een haastig mens, van het ene tot het andere gedreven. Hij is Ruben gelijk, ongestadig als water; zodat de ondervinding leert, dat, als ware gelovigen van de geloofsweg geraken, zij als Naäman gelijk worden, om de Evangelische middelen te verachten, en zich tot wettische te begeven. Zij denken nu, dat de geloofsweg veel te gemakkelijk is, zij willen de ten onderbrenging van de zonde hebben, en de zaken, die zij nodig hebben, erlangen door verbonden te maken tegen de begeerlijkheid, door vasten en statelijk bidden. (Hetgeen goede en noodzakelijke dingen zijn, als zij door het geloof geoefend worden), en dit deed zulke duistere gelovigen dikwijls de weg van geloof verdacht houden en naar de Wet keren, menende, dat anderen, die op de geloofsweg zijn, en al die omslag op een wettische wijze niet gebruiken, zo teder niet zijn, of dat zij op hun harten niet letten, maar zich met hun begrippen behelpen. Is er ooit een twistzaak in de Kerk of in huizen, die kerken behoorden te zijn, het is de bitterste, als deze hierover ontstaat. Ondertussen, die niet geloven, zijn een baar der zee gelijk, worden met alle winden voortgedreven, van het een op het ander, en zijn ongestadig in al hun doen.

3. Die niet gelooft, is als een haastig mens. Hij gebruikt, als de zaak uitgesteld wordt, in zijn ongelovig haasten verkeerde middelen om de zaken, die hij begeert, machtig te worden. Een voorbeeld hebben wij hiervan in Abrahams huisvrouw, Saraï, die op Gods tijd, ter vervulling van de belofte van het geven van een zaad, niet wachten wilde, maar

gaf Hagar, haar dienstmaagd, aan Abraham tot een vrouw, opdat zij door haar een zaad mocht verkrijgen. Waarover de Heere haar strafte door het verdriet, dat Ismaël en zijn moeder Hagar haar aandeden. De bevinding leert overvloedig, hoe sommige dierbare kinderen Gods, door ongelovig haasten naar een zaak, zich ook hierin schuldig voor God maken, niet blijvende in het gebruik van de ingestelde middelen tot verkrijging van de zaak, maar tot verkeerde middelen overslaande.
Wij zullen een paar voorbeelden aanhalen ter opheldering. Bijvoorbeeld: een gelovige is bijzonder gezet op de heiligmaking (hetgeen zeer te prijzen is, en elk moet er op gezet zijn). Hij ontvangt een belofte van God, waarin hem uitdrukkelijk de heiliging van Zijn hart en Zijn daden beloofd wordt, door de werking en inwoning van de Heilige Geest. In plaats nu dat hij dit zoekt deelachtig te worden door gedurig aanbieden van zichzelf aan de Heere, in overgave van zichzelf aan God, als leem in de hand van de grote Pottenbakker, om door 's Heeren eigen hand gemaakt en gevormd te worden tot Zijn eer, en door een gelovig komen tot Jezus om de heilige gestalte, voor hem in Jezus en door Hem alreeds verdiend, en dat hij op Jezus, als een bevel Gods, tot heiligmaking zou zien door geloof, hetwelk altoos de ziel verandert, in de gestalte van het gemoed, in dezelfde gedaante, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest.
Zo zoekt hij, omdat hij de heiligmaking op die tijd, op die wijze en in die mate en die trap niet verlangt, dezelve in zijn hart te weeg te brengen, door die in zichzelf te veroorzaken door inspanning van de natuurkrachten, door velerlei vruchteloze pogingen. Nu van opzoeken van al de bedreigingen van Gods Woord; dan door overdenken van de grootheid van Gods toorn en de strengheid van de Goddelijke rechtvaardigheid. Voorts, om de staat van de verdoemden na te gaan, en als het ware dus de vonken der hel voor de begeerlijkheid te houden, om die een mes op de keel te zetten; dan weer zal hij het lichaam pijnigen door waken, vasten en andere strengheden, te veel om ze allen op te noemen.

Of een tweede voorbeeld kan zijn zulk een gelovige, die een tijdlang onder de angsten van een beschuldigend geweten vertoefd heeft, en tot het bevredigend bloed van Christus niet kan komen; die, in plaats dat hij zou blijven bij de geopende fonteinen, en wachten, dat het bloed van Christus dadelijk op het geweten gesprengd zou worden, om dat te bevredigen en te reinigen, deze of gene andere dingen bij de hand neemt, als sluitredenen, belijdenis, enz.

Dit kunnen wij er van zeggen, dat diegene, die het doet, in het eerste zal bevinden, dat hij zich zal doodwerken en dat de zonden hoe langer hoe krachtiger zullen worden. En in het tweede, dat de wonde, die niet recht genezen wordt, naderhand zal uitbreken en pijnlijker zal zijn dan ooit. Dat is het al, wat men van het gebruik van verkeerde middelen, door zijn ongelovige haastigheid, te wachten heeft.

1. Die niet gelooft, is een haastig mens gelijk; hij geeft het op, als de zaak niet naar zijn zin uitvalt en, hij wil niet wachten op de Heere in het gebruik van de middelen, maar laat zijn handen slap hangen, en wordt zorgeloos, menende, dat het te vergeefs is de Heere te dienen, ziet het Jesaja 58:3. Weinigen zijn er, die het besluit nemen, dat, al moesten zij sterven, zij om genade biddende zullen blijven; weinigen, die acht en dertig minuten in plaats van acht en dertig jaren willen blijven aanhouden; en dat vloeit uit het verdoemelijk ongeloof voort. Was er geloof als een mosterdzaad, men zou gaarne God willen dienen om zijn zelfs wil.

2. Die niet gelooft, diens verstand wordt bedwelmd en zijn licht zo uitgedoofd, dat hij een haastig mens gelijk is, die al het goede vergeet, dat hij genoten heeft of nog geniet, door het sterk starogen op het geval, waarin hij is en waaruit hij gaarne geholpen zou worden; de magere jaren doen de vette vergeten, en de magere koeien eten de vette op. Hoe ziet men niet, als de gelovigen in ongestalte zijn door het haastend ongeloof, dat zij wijd en breed hun toestand kunnen voorstellen, hun zaken door al de verzwarende omstandigheden neerleggen, dat zij twijfelen, of zij ooit door geloof de Heere gezien hebben, omdat Hij Zich nu achter een wolk verbergt. Of het ooit licht zal worden, omdat het nu duister is, en dus kunnen zij op die weldadigheden, die zij genieten, en de kenmerken van genade, die klaar kunnen bespeurd worden, niet letten maar, roepen uit met de Kerk: *Is iemands smart zoals de mijne?*

3. Die niet gelooft, is een haastig mens gelijk, wie de tijd van uitstel zo lang valt, dat hij gereed is te denken, dat één ogenblik een dag, en één dag zo lang is als een eeuw: *Hoe lang zult Gij vergeten, tot in eeuwigheid?* Is de taal van het haastig ongeloof; terwijl het geloof zegt: *Er is maar een ogenblik in zijn toorn: maar een leven in zijn goedgunstigheid.* Hoe weinig denkt men, dat onze zaligheid en ons heil niet gelegen is in het genieten van zijn begeerten, maar in het geduldig wachten op de Heere, en uitzien naar de God des heils. Hoe weinig herinnert men zich, hoe lang God de ganse dag gewacht en gestaan heeft met Zijn armen uitgebreid, om Zijn genade aan ons te bewijzen, en dat men het niet gewild heeft.

4. Die niet gelooft, is door zijn ongelovige haastigheid vol jaloersheid en achterdocht omtrent de wegen Gods met hem. *Was God met ons, hoe zou dit over ons komen?* Zegt hij, en dit maakt gereed om alles, wat de Heere doet, verkeerd uit te leggen. Nu merkt hij de Vaderlijke kastijdingen op, die bewijzen van de liefde Gods zijn, als eigenlijke straffen en blijken van Gods toorn en ongenoegen. Asaf was in zijn haasten zover vervoerd, dat hij dacht, dat hij zijn handen tevergeefs gereinigd had. En de Kerk, Jacob, zegt: "Mijn weg is voor de Heere verborgen, en mijn recht gaat voor mijn God voorbij." Nu wil de ziel niet geloven, dat God haar smart aanziet met liefde en rommelende ingewanden van mededogen, maar alsof Hij in haar smart een welgevallen nam.

5. Die niet gelooft doet onvoorzichtige daden, en spreekt dikwijls door zijn ongelovige haastigheid zeer onvoorzichtige woorden. Mozes, in zijn ongelovige haastigheid, wilde het water uit de steenrots niet hebben volgens Gods bevel, door te spreken tot de steenrots; maar hij sloeg daarop, hetgeen kwaad was in de ogen des Heeren. En David, Ps. 116:11, zei in zijn haasten: *Alle mensen zijn leugenaars.* O, hoezeer is het tot verheerlijking van God, als met Job in zware posten zijnde, niet zondigt met de lippen, noch iets ongerijmds aan de Almachtige toeschrijft.

6. Die niet gelooft is door Zijn ongelovigheid en haastigheid zeer verdrietig en wrevelig, er is niets naar zijn zin. Hij is in natuurlijke en geestelijke dingen, als er maar een schijn is, dat ze niet wel zijn; ten enenmale buiten zichzelf. Dit kan zo ver gaan, dat de vrouw de man, en de man de vrouw tot een bitter kruis wordt. Het maakt zelfs, dat iemands leven een last wordt. Dit vinden wij in Jona de profeet, die in zijn haasten zeide: *Billijk is mijn toorn ontstoken;* en die de dood boven het leven verkoos. Het is wel een uitnemende zaak, naar de hemel te verlangen, en de dood te

begeren, maar als het uit de verdrietige haastigheid van het ongeloof ontstaat, dan is het verdoemelijk voor God.

In enige opzichten getoond hebbende, waarin dat ongelovig haasten, in de ongestalten van de vromen, zich ontdekt, gaan wij over, om aan te tonen:
B. De gronden, waaruit dit ontstaat, en wilt gij die weten, let op de volgende zaken:

1. Het haasten vloeit voort uit grote onkunde van God in het wijze en aanbiddelijke van al Zijn wegen; dacht men met indruk, dat de Heere het goed maakt met dat Hij het wil, en dat al Zijn wegen enkel majesteit en heerlijkheid zijn, men zou altoos stil zijn tot God, gelijk een gespeend kind bij zijne moeder.
2. Het vloeit voort uit weinig inzicht, dat men heeft van zijn schuld en doemwaardigheid voor God; zag men dat overtuigend met Goddelijk licht, men zou, in plaats van te haasten, uitroepen: Heere, Gij handelt met ons niet naar onze overtredingen, en Gij doet ons niet naar onze zonden!
3. Het vloeit voort uit de hoogmoedige onloochenbaarheid van de ziel, die daarop uit is, om eigen zin en wil te hebben, en als die tegengestaan wordt, zich zo ongemakkelijk te houden. O, welk een dierbare gestalte zou het zijn, zin en wil in Gods wil te hebben!
4. Het vloeit voort uit een al te grote slaafse en bekommerde vrees, die hoe ootmoedig deze zich ontdekken kan, evenwel de ziel in vele ongestalten brengt.

C. Laat ik nu met een woord aantonen, de zondigheid en verdoemelijkheid van dit ongelovig haasten: Het is vooral zondig, omdat het Gods wegen berispt, en kwalijk daarmede tevreden is, waarom het van een ieder verfoeid moet worden.

- Het schrijft de Almachtige wetten voor, naar welke de vrijmachtige God Zich moet gedragen; terwijl ondertussen de Heere een God is, Die geen rekenschap van zijn daden geeft.
- Het bepaalt de Heere tot tijd, wijze, mate en trap; zodat men murmureert tegen de Heere. Het wil zijn zegel aan Gods getuigenis niet hechten en dus stelt men God tot een leugenaar.
- Het wil, dat in plaats dat onze wil onder de wil van God gebogen zou zijn, Gods wil onder de onze gebogen wordt, en dus wil men zelf op de troon zitten.
- Eindelijk, het is een openzetten van de deur voor alle ondeugd; de handen hangen slap, de ziel luistert naar de vijand, en de ernst gaat over, het hart keert zich naar de wereld, men vlucht voor de vijanden, en de ziel wordt een prooi voor de begeerlijkheden; met één woord, als men in deze ongelovige gestalte is, ligt men voor alles open.

b. Nu gaan wij over, om te spreken van de zaak zelf, waarin wij zien zullen, *in welke opzichten* zij, die geloven, niet haasten; hetgeen wij in het kort brengen tot de volgende zaken:

a. Die gelooft, haast niet, omdat hij de belofte van God aanneemt als het woord van de God van de waarheid, die niet liegen kan, die trouw en waarheid heeft tot een gordel van Zijn lendenen. En dus wetende, dat hemel en aarde eerder zouden kunnen voorbijgaan dan dat één jota of tittel van de belofte onvervuld zou blijven, zijn zij niet bewogen, in zoverre zij geloven, in de gestalte van hun gemoed, maar houden zich aan het Woord, gedurig uitroepende: *Gedenk aan het Woord, tot Uw knecht gesproken, waarop Gij mij hebt doen hopen.*

b. Hij ziet het goede in de bitterste tijden tegemoet. Mijn God zal Mij horen; Die komen zal, zal gewisselijk komen, Micha 7:7; Hab. 2:3.
c. Die gelooft, haast niet; want dat is in de aard van het geloof, stil te zijn, zodat de ziel niet beroerd wordt, maar blijft als de berg Sion, die niet bewogen zal worden tot in eeuwigheid.
d. Die gelooft, haast niet; want hij is overreed dat zijn heil gelegen is in de beloofde goederen te ontvangen, niet als hij wil, maar wanneer God wil.
e. Die gelooft, geeft zich dan volkomen over aan 's Heeren beleid, verloochent eigen zin en wil, en blijft aan de Heere verbonden.
f. Die gelooft, telt de tijd van uitstel zo niet op om zich te verdrieten.
g. Die gelooft, haast niet, vermits hij het beloofde goed in zijn waardij kent, en dat maakt hem, dat hij denkt, dat het wel waardig is, daarom iets uit te staan. Al deze dingen, en andere, die er bij gedaan konden worden, zullen wij niet uitbreiden, dewijl ze gemakkelijk uit de tegengestelde zaken kunnen opgemaakt worden.

B. De beide apostelen, Paulus en Petrus in de aangehaalde plaatsen, hebben het: *Die gelooft, zal niet* beschaamd *worden.* Wij kunnen dat nu niet alles uitleggen, daar wij dan te uitvoerig zouden worden. Alleen nog dit:
a. Zij zullen niet beschaamd worden, daar hun verwachting op goede, hechte en onwrikbare gronden steunt, hun hoop is op de Verbondsgod zelf bevestigd, Zijn woord van de belofte hebben zij aangenomen, en zij hebben de gestalte en werkzaamheid, aan welke God dat grote goed dat Hij heeft weggelegd, vastgemaakt heeft; niemand die zulke bewijzen kan aantonen zal beschaamd gemaakt worden.
b. Zij zullen niet teleurgesteld worden ofschoon zij wat wachten moeten; want het goed is hun toegezegd door die God, Die niet liegen kan, het is door Jezus' bloed verworven, en Hij is bezig, als de Getrouwe, om het hun tijdig uit te delen, en om hen, door Zijn inwoning in hen, te bereiden en bekwaam te maken om overgebracht te worden in het huis daarboven, in hetwelk vele woningen zijn, die Hij nu al bereidt.
c. Eindelijk, God zelf zal hen in gevallen, in welke zij komen, voor schade en schande bewaren en bevrijden, zodat zij nimmer tot schande zullen zijn, Jesaja 54:4. Allen, die Hem verwachten, zullen niet beschaamd worden, Jesaja 49:23. Hoe ellendig zij ook zijn, als zij maar op de Heere zien, en Hem als een waterstroom aanlopen, hun aangezichten zullen niet schaamrood worden, Ps. 34: 6.

B. Toepassing.
Ziedaar mijn geliefden! Een gelovige, zoals hij met lijdzaamheid wacht op de Heere, om de vervulling van zijn dierbare toezeggingen.
Laat ons het gezegde tot enige nuttige gebruiken overbrengen:
A. Och dat wij met grond van allen konden en mochten denken, dat wij gelovig waren, dat wij onze ziel in lijdzaamheid bezaten, en dat wij nooit beschaamd of schaamrood zullen worden! Maar het tegendeel is van de meesten waar.

a. Hoe weinigen zijn er, van wie men zou durven zeggen of denken, dat zij gelovigen zijn, dewijl zij nooit aan zichzelf ontdekt zijn vanwege hun verloren staat van nature, zoals zij buiten God en Christus zijn, onder Gods toorn en vloek, en zonder hoop in de wereld. Waarlijk, mijn geliefden! De eerste zaden van het geloof worden nooit in het hart gelegd, voor dat de ziel in een waarachtig gezicht van haar verloren staat komt, dezelve ziende met overtuiging, waarachtige verbrijzeling en diepe verootmoediging van het hart; en zo gij dit mist, zo zijt gij geen waar gelovige.

b. Hoe weinigen zijn er, mijne geliefden! die uit 's harten grond Jezus met hun gehele ziel begeren om voor hen tot Profeet, Priester en Koning te zijn! Hoe gemakkelijk kan men het gemis van zulk een Jezus dragen, en evenwel vrolijk en weltevreden zijn! De allereerste en kleinste werkzaamheden van het geloof ontdekken zich in dat begeren en hongeren naar Jezus, uit een waarachtig gezicht van zijn verloren staat, en uit een gezicht van Jezus' volstrekte noodzakelijkheid, om met God door Hem verzoend te worden; zo gij dat mist, zo moet gij billijk besluiten, dat gij geen gelovigen zijt.

c. Hoe velen zijn er niet, die in hun eigen werkelijkheid blijven, zonder ooit verder te komen; zij hebben begeerten, reikhalzen en uitzien, maar het blijft er bij. En ofschoon zij niets meer hebben, blijven zij rusten op de begeerten en werkzaamheden, die zij hebben zonder Christus. Mijne geliefden! Ik geloof wel, dat begeren, hongeren en dorsten naar Jezus de allereerste beginselen van het geloof zijn, maar waar deze in waarheid bevonden worden, daar stelt de mens ze niet tot een grond, om daarop te rusten, maar hij wordt er hoe langer hoe armer door, en moet tot Jezus Zelf kunnen komen, en Hem omhelzen voor tijd en eeuwigheid.

d. Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij nooit eenswillend met God zijn, om uit vrije genade behouden te worden, evenwel leven in een vaste verwachting, dat zij zalig zullen worden; terwijl nochtans de wezenlijkste en eigenlijkste geloofsdaad in de volkomen eenswillendheid van de ziel bestaat.

B. Ach! wat is uw toestand ellendig, die niet gelooft!
a. Al de verwachting, die gij hebt, zal wel als een spinnekop weggevaagd worden. Gij zult, zo God u niet voorkomt, teleurgesteld worden, en zien, dat gij slechts op een zandgrond gebouwd hebt; dat gij alleen een leugen in de rechterhand hebt gehad; en een bedrogen hart u terzijde afgeleid heeft.

b. Gij zult zekerlijk beschaamd worden, en eeuwige schaamte en schaamroodheid zal u bedekken, terwijl Christus zeggen zal: *Ik ken u niet!*

C. Maar, kinderen Gods! gij hebt gezien, hetgeen noodzakelijk uit het geloof voortvloeit. Laat ik een paar woorden tot u spreken:

a. Ziet toch met opmerking de nadeligheid van uw ongeloof, zoals u dat beroert, ontstelt en onvatbaar maakt voor de tere oefening van gemeenschap met God, en ook om uw eigen ziel in stilheid te bezitten O, als men dit praktikaal geloofde, dat het ongeloof zulk een schadelijk en nadelig voorwerp was, men zou er tegen strijden en er zo licht geen gehoor aan geven!

b. Ziet niet alleen de schadelijkheid, maar vooral het Godonterende van het ongeloof: het is één van de allergrootste zonden, gelijk gij gehoord hebt. En nochtans, andere zonden zullen beschuldigingen en beschaamdheid veroorzaken; maar hoe weinig is men hierover beschaamd en verootmoedigd voor de Heere! Ik vrees dat velen van des Heeren volk niet gemakkelijk hun ongeloof te boven zullen komen, dewijl zij het weinig als zonde zien en betreuren.

c. Om gelovig te handelen en zijn ziel in lijdzaamheid en geduldigheid te houden, tracht toch, dat uw geloof op het Woord der belofte rust, en dan zult gij onder uitstel op de vervulling met grond kunnen wachten.

d. Eindelijk, weet het, gij zult niet beschaamd worden, dewijl God u op zijn tijd de begeerten vervullen zal, en uw ziel met zijn gunst verzadigen, tot roem van zijn eigen Naam. Amen.

9.HET GELOOF, een genade, die met volle verzekerdheid tot de troon der genade gaat, om genade te ontvangen en geholpen te worden ter bekwamer tijd.

Hebreeën 10:22.
Zo laat ons toegaan met een waarachtig hart in volle verzekerdheid van het geloof, [onze] harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.

I. INLEIDING.
Het is niet alles gelijk, hoe God gediend en gevreesd wordt. Neen, Hij moet overeenkomstig Zijn volmaakte geestelijke natuur gediend worden; gelijk de Zaligmaker duidelijk leert, Joh. 4: 24: *God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in Geest en in waarheid.* En opdat gij dit enigermate begrijpen en betrachten mag, zullen wij u als een middel tot handreiking, deze onze tekstwoorden wat nader uitleggen.
De apostel, de voortreffelijkheid van Christus' Priesterambt en offer boven het Aäronitische getoond hebbende, zoals Hij met één offerande in eeuwigheid volmaakt heeft al degenen, die geheiligd worden, en vrijmoedigheid geeft, om door Zijn bloed, als door een verse en levende weg, tot God te gaan, zijnde Jezus de grote Hogepriester over het huis Gods, gaat hij over, om in onze woorden zichzelf en de gelovige Hebreeën aan te sporen en op te wekken tot betrachting van een plicht, overeenkomende met dit Evangelisch voorrecht van de Kerk van het Nieuwe Testament.
Wij hebben in deze woorden op twee zaken acht te geven:

A. De plicht zelf, waartoe hij hen opwekt, namelijk, *om toe te naderen tot de troon der genade, met een waarachtig hart in volle verzekerdheid van het geloof.*

a. De plicht zelf, toe te gaan of te naderen.
b. De wijze, hoe?
c. Met een waarachtig hart.
d. Met volle verzekerdheid van het geloof.

B. De dingen , die noodzakelijk vooraf vereist worden, om met een waarachtig hart en volle verzekerdheid toe te naderen, namelijk:

a. Een hart, gereinigd van een kwaad geweten.
Het lichaam, met rein water gewassen.

A. Verklaring en wel van het
Eerste deel, alwaar wij van de plicht, tot welke onze Apostel de Hebreeën opwekt, zullen spreken: *Laat ons dan toenaderen met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid van het geloof.*
Hier zullen wij spreken:
A. Van de plicht, waartoe hij hen opwekt: Laat ons dan toegaan of naderen. In deze opwekking komen ons voor:
1. De personen die hij opwekt, zijnde de gelovige Hebreeën, met insluiting van zichzelf. En deze hadden zulke opwekkingen nodig, opdat hun harten door de Goddelijke genade versterkt mochten worden, om de verdrukking jegens het Evangelie te ondergaan, en onwankelbaar in de goede belijdenis te blijven door een proefhoudend geloof. De genade van God moet uit de volheid van Christus gehaald worden, door de oefening van het geloof in de gebeden; hierdoor is het, dat wij barmhartigheid verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd, Hebr. 4:16. Maar, gelijk hij de

Hebreeën opwekt, zo wekt hij ook zichzelf op tot de volgende plicht. Daarmee een voorbeeld aan al de leraars gevend, dat niemand lasten op de schouders van een ander zou leggen, die zij zelf met de vingers niet willen aanroeren. Hij had de Goddelijke genade tot versterking net zo nodig als zij, ja in vele opzichten meer, overmits hij en de getrouwe leraars meer voor de verdrukkingen om het geloof, en de inwendige bestrijding van het geloof door de satan openliggen dan anderen. Daarom zegt hij: laat ons.

2. De plicht nu, waartoe hij zichzelf en hen opwekt, is *toe te gaan.* Om dit nu na te gaan, moeten wij onze ogen slaan op het 19e vers van dit hoofdstuk en het 16e vers van het 4e hoofdstuk van deze brief, alwaar het ons nader beschreven wordt, als *een ingaan in het heiligdom, of een toegaan tot de troon der genade*. Zodat wij spreken moeten:

a. Eerst *van de troon der genade* of het heiligdom, tot hetwelk zij toegaan moesten. Een troon is eigenlijk een stoel van eer, waarvan koningen hun aanspraken doen, gerechtigheid oefenen en genade bewijzen. Dikwijls lezen wij, dat van God op een oneigenlijke wijze gezegd wordt op een troon te zitten, Jesaja 6:1; Ezech. 1: 26 en elders; en opmerkelijk is de beschrijving van de vastigheden van Gods troon, in het bewijzen van genade aan de doemwaardige zondaar, welke wij vinden in Ps. 89:15. Gerechtigheid en gericht zijn de vastigheden van Uw troon; dat is, alsof de Psalmist zeide: "O God, Gij zit op een troon, welks pilaren zijn gerechtigheid, ten volle voldaan door de uitoefening van uw strenge gerechtigheid aan Uw Zoon, de Borg; en dat is de reden, waarop het bewijzen van goedertierenheid en waarheid aan de arme en doemwaardige zondaar steunt." De Joden zeggen, dat God een tweeërlei troon heeft: een troon van het gericht en een troon van barmhartigheid of genade. Het komt nu hierop aan, dat wij de zinspeling van de apostel aanwijzen, en uw aandacht voordragen, wat wij eigenlijk onder deze troon der genade te verstaan hebben. Het is buiten alle twijfel, dat de apostel zijn spreekwijze hier in het 19e en in het 4e hoofdstuk het 16e vers ontleent van de godsdienst der Joden. Daar was het vast bepaald, dat in het heilige der heiligen, waar niemand dan de Hogepriester eenmaal in het jaar mocht ingaan, de ark van het verbond was, welke bedekt of overtrokken was met het verzoendeksel. Hierop stonden de Cherubim, boven welke de Schechina was, het teken van de Goddelijke tegenwoordigheid: waar vandaan God gezegd wordt te zitten boven de Cherubim. Hierin ging de Hogepriester op de verzoendag, om verzoening voor zijn eigen zonde en de zonde van het volk te doen; hij ging er in met grote vreze, en bleef niet lang, maar deed een kort gebed, opdat het volk niet verschrikt mocht worden. Als hij wederkeerde, verblijdde het volk zich in hoge mate. Dit vinden wij breedvoerig beschreven in het Misjna Traktaat, *Van de dag der Verzoening.* Dit nu is de reden, waarom wij gezegd worden toe te gaan tot de troon der genade, of in te gaan in het heiligdom; overmits de Schechina, het teken van de Goddelijke tegenwoordigheid, boven de Cherubim in het heiligdom was. Nu komt het er op aan, wat wij onder de troon der genade te verstaan hebben. Wij zijn met de beste uitleggers de mening toegedaan, dat wij niet Christus, maar *God de Vader* te verstaan hebben, zoals Hij genade bewijst aan de zondaar, om Zijns Zoons wil.

Zodat men Hem in dit toegaan moet aanmerken:

a. Als een hooggeduchte Majesteit, met eer en heerlijkheid gekroond, voor wie de mensen slechts als mieren en maden zijn, als een droppel aan de emmer, en een stofje op de weegschaal. Men kan nooit eerbied genoeg hebben voor die God, die hooggeducht is in de raad van de heiligen, en vreselijk voor allen, die rondom Hem zijn; Hij is de hoge en verheven God, Die de eeuwigheid bewoont.

b. Men moet Hem aanmerken als een verzoend God in Zijn Zoon Jezus Christus, Die ten volle voldaan heeft aan de Goddelijke rechtvaardigheid, en dus is God in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende; zonder dit is God als een eeuwig vuur en brandende gloed tegen de zondaar, door zijn vlekkeloze heiligheid en strenge rechtvaardigheid.
c. Men moet Hem aanmerken als die God, Die de arme, verdoemelijke zondaar, die Christus aangrijpt, vrijspreekt van de schuld van de zonden; Hij is rechtvaardig en degene die rechtvaardigt, die in Christus geloven, Rom. 3:26.
d. Als bereidwillig en vaardig, om diegenen te helpen, die door Jezus Christus, als de verse en levende weg, tot Hem om Zijn hulp en Zijn bijstand roepen. Dit geeft kloekmoedigheid, om tot Hem te komen als een getrouw God en Vader, Die machtig en gewillig is te antwoorden en te horen, eer wij tot Hem roepen; en het moet in de toenadering plaats hebben, want die tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een beloner is van degenen, die Hem zoeken.

b. De plicht nu zelf is toe te gaan: *laat ons toegaan.* Het woord, dat hier gebruikt wordt, heeft enige kracht door de samenstelling; daarom wordt het nooit door een enkel *gaan* vertaald, maar *toegaan* met betrekking tot de dienst van God. En dus wordt het gebezigd om te kennen te geven de toegang van de Hogepriester tot God in het binnenste heiligdom, ook de toegang tot God in Christus door de gebeden, gelijk het hier gebruikt wordt. Zodat dit toegaan bestaan zal in die heilige zielswerkzaamheid, waardoor de ziel tot God, door Christus, als de verse en levende Weg, uitgaat uit zichzelf, als een onwaardig, arm, ledig, machteloos en alleszins behoeftig en nietig schepsel met de allerinnigste begeerten, om uit de volheid van de Goddelijke genade, genade voor genade te ontvangen, alleen op het gewichtig borgtochtelijk doen en lijden van Jezus Christus. Laat ons nu dit alles beschouwen in de volgende zaken:

a. Het is een toegaan van de ziel tot God, waarin zij het bij zichzelf buiten hope stelt, alles als even rade- en reddeloos aanmerkend. Zo lang de mens zijn staat zelf nog kan opknappen, zal hij naar God, zijn Maker, niet vragen, die psalmen geeft in de nacht. Die vrouw was zonder raad, eer zij tot Jezus kwam, om van achteren de zoom van zijn kleed aan te raken. Zo lang men het leven kan vinden in zijn eigen hand, zal men niet uitroepen: het is buiten hoop!
b. De Hebreeën moesten met een diepe indruk van hun eigen volstrekte ledigheid en armoede toegaan, en van de overvloedige volheid, die in God is, om ledigen bij zichzelf te helpen; het eerste noodzaakt de ziel, en het tweede bemoedigt haar in haar toegang tot de God van alle genade.
c. De Hebreeën moesten uitgaan met de innigste zielsaandoening. De armen spreken smekingen. En gelijk de Heere beschrijft, hoe Hij de Joden tot Zich zal doen komen, zegt Hij: *Zij zullen komen met geween, en Ik zal hen voeren met smekingen,* Jer. 31: 9.
d. De Hebreeën moesten toegaan met de innigste hoogachting voor de goederen van het genadeverbond, een droppel achtende boven duizend werelden.
e. Zij moesten toegaan met zielsaanhoudende begeerten: dit is het nemen van woorden met zich, Hos. 14:3.
f. Zij moesten zo tot God toegaan, dat zij zichzelf verlieten en in God eindigden; daarom wordt het beschreven: *in het heiligdom.*

g. Zij moesten in dit heiligdom toegaan met en door het bloed van Jezus Christus, als de enige offerande; terwijl de priesters anders niet dan met bloed in het heiligdom mochten ingaan.

B. Nu gaan wij er toe over de *wijze* te beschouwen, op welke zij moesten toenaderen: *met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs.*
a. Zij moesten toegaan met een waarachtig hart; dat is, met een hart van alle snood bedrog, geveinsdheid en verdeeldheid gezuiverd. Want God ziet naar waarheid in het binnenste, en Hij, zijnde een Geest, wil in Geest en in waarheid gediend worden. De offeranden behoefden niet juist van het voortreffelijkste te zijn, maar zij moesten zijn zonder gebrek, dat is, volkomen. Waar het hart tot de vreze van Gods naam niet verenigd is, maar waar men hinkt tussen twee gedachten, God en de Mammon dienende, heeft men te weten, dat van een dubbelhartige man, en een man van bedrog, ja, dat de Heere van die beide een gruwel heeft. Maar laat ons in enige zaken aanwijzen, wat een waarachtig hart zeggen wil.

1. Een waarachtig hart is een hart, dat gereinigd en gezuiverd is van bedrog en alle onreinheid; elk hart is van nature leugenachtig; elk hart spreekt bedrog met zijn naaste, niemand is er in de natuur, hoe natuurlijk en oprecht hij ook moge zijn, of hij heeft verkeerde einden en oogmerken, en zijn ziel krioelt van velerlei verkeerde begeerlijkheden. Maar is het hart waarachtig, het wordt hiervan gezuiverd, gelijk uit het volgende blijkt.
2. Een waarachtig hart is een hart, in hetwelk Gods beeld en gelijkenis in elk vermogen van de ziel is opgericht: daar is niet alleen kennis, maar ook heiligheid en ware gerechtigheid. Dit is het, dat vooral het hart waarachtig maakt, als men naar dat evenbeeld geschapen is, en dat men dus Gods maaksel is, geschapen in Christus Jezus tot goede werken.
3. Een waarachtig hart is vooral ook een hart, dat zich in het grote werk van verbondsonderhandeling gedraagt zonder bedrog of achterhoudendheid; maar geeft zichzelf, en al wat men heeft, geheel en al over aan God, zonder enig voorwendsel of uitvlucht. Dat is het, wat God eist, als Hij zegt: *Mijn zoon! geef Mij uw hart.*
4. Een waarachtig hart is een hart, dat in alle opzichten overeenstemt met de Goddelijke wet; de inhoud daarvan is in de ziel ingeschreven; en al wat God zegt plicht te zijn, dat zegt ook het hart, dat het plicht en voorrecht is.
5. Een waarachtig hart is een hart, dat door menselijke inzichten niet bewogen wordt, om iets te doen of te laten om de mensen; maar door de indrukken van Gods hoogheid en betamelijkheid van de plicht, in welks betrachting de ziel grote vrede vindt, om alles te doen door geloof tot Gods eer.
6. Een waarachtig hart is een hart, dat in zijn gehoorzamen van God algemeen is, het oog hebbend niet op dit of iets anders, dat geboden of verboden is; maar op alles, wat God gebiedt en verbiedt, om in alles de wil van God welbehaaglijk te zijn, en zijn gang daarnaar te houden, Ps. 119:6.
7. Een hart, dat waarachtig is, is een hart, dat zichzelf gelijk is. Niet nauwkeurig in het ene, en los in het andere, niet staande voor een stro, terwijl men springt over een balk; niets partijdigs doende, evenzeer God vrezende in het verborgene als in het openbaar, even nauwkeurig bij de wereld als bij de godzaligen.
8. Een waarachtig hart is een hart, dat de waarheid voordraagt in alle plaatsen en gezelschappen, en onder alle voorzienigheden, als de waarheid gedrukt, en de belijders smaadheid aangedaan wordt; zodat zij met alle wind nooit bewogen worden, maar in de waarheid wandelen.

9. Een waarachtig hart is een standvastig hart; zijn gerechtigheid is niet voor een ogenblik, maar tot het einde toe; het begint niet alleen, maar volhardt, en is voor het doorzakken en voor lauwheid zeer beducht, gedurig roepende: *Mijn ziel kleeft aan het stof; maak mij levend naar Uw Woord,* Ps. 119: 25.
10. Een waarachtig hart is een hart, dat steeds voor onwaarheid en bedrog bevreesd is; het roept uit: *Ik geloof, Heere! kom mijn ongelovigheid te hulp!* O, het is hun bede, dewijl zij de arglistigheid en bedrieglijkheid van het hart kennen: *Onderzoek mij en beproef mij, O God! en zie, of er een schadelijke weg bij mij is; en leid mij op de eeuwige weg,* Ps. 139:23,24.
11. Een waarachtig hart is een hart, zeer aangedaan over zijn falen en misslagen, Rom. 7:24. "Ach, ik ellendig mens! De zonden en mijn falen zijn een last, waaronder mijn hart krom en gebukt gaat, en geen rust kan vinden, totdat het in Christus' bloed gereinigd wordt," Ps. 51:4.
12. Een waarachtig hart is een hart, dat zeer ernstig genade begeert; het is niet met de begeerte van een luipaard, maar ernstig, met de gehele ziel, Jesaja 26:16, meer dan een hert verlangt naar de waterbeken, Ps. 42:1.
13. Een waarachtig hart is een hart, dat al de middelen, in welke God Zijn genade mededeelt, opzettelijk gebruikt; het weet, dat de hand van de vlijtigen rijk maakt, en dat ofschoon God Zijn gemeenschap niet om hun doen schenkt, Hij het op hun arbeid der liefde geeft, dewijl zij, die Hem zoeken, Hem vinden zullen.
14. Een waarachtig hart is een hart, dat veel onderzoek doet, om zijn inwendige zonde te ontdekken. Ja, daartoe onderzoeken zij zich nauw, ja zeer nauw, om de verborgen schuilhoeken van hun ziel na te gaan, opdat geen zonde zich daarin mocht huisvesten.
15. Een waarachtig hart is een hart, met liefde tot God werkzaam onder de zwaarste posten, waarin God het brengt; daar het ten volle overtuigd is, dat God zo waardig is, om gediend, geliefd en gevreesd te worden.

C. De tweede wijze, op welke zij toegaan moesten, *is in de volle verzekerdheid van het geloof.* Hier komt ons nu de eigenschap voor, die wij wat nader moesten overwegen, namelijk, *dat het geloof een genade is, door welke de ziel met volle verzekerdheid tot God gaat, door Jezus Christus, om barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd*.
Om dit nu te verhandelen, zullen wij

1. De kracht van ons grondwoord dienen na te gaan. Het zelfstandig woord komt maar alleen hier ter plaatse voor, maar het werkwoord wordt meermalen gebezigd. Onze geachte vertalers hebben het, omdat het krachtig van betekenis is, door twee woorden overgezet: *volle verzekerdheid of volle verzekering,* welke alle twijfel uitsluit en te kennen geeft dat volkomen berusten van de ziel in een zaak of getuigenis. De taalkundigen onderzoeken met recht, waaraan deze betekenis ontleend is; enigen menen, dat Plêrophoria samengesteld is uit twee woorden plêres en phoreo, dat betekenen zou, *een vol gewicht te dragen* of bij te brengen, en dan zou het te kennen geven de inwendige zielsvoldoening, die omtrent een zaak ontstaat uit de overtuigende gewichtigheid van de redenen, die daarvoor bijgebracht worden. Anderen evenwel menen, dat het ontleend is aan een schip, dat, na vele stormen en gevaren uitgestaan te hebben, eindelijk de haven van zijn begeerte ziende, met volle zeilen daarin zeilt en rust vindt; dit laatste wordt in het algemeen meer aangenomen dan het eerste; ondertussen het eerste is niet ongegrond, maar ook zeer krachtig in deze zaak.

2. Wij gaan nu over om van de zaak te spreken, *van de volle verzekerdheid des geloofs.* Een zaak voorwaar van groot gewicht! Om nu in het kort maar hiervan te spreken, zullen wij de volgende zaken in aanmerking nemen:

a. Wij zullen deze zaak enigszins toelichten, volgens de laatste afleiding van het woord.

a. Het stelt ons levendig voor, de staat van de zielen, voordat zij tot de volle verzekerdheid komen, als een schip in de woeste zee, onder velerlei gevaren. Het zal mij niet nodig zijn, die gevaren op te sommen; ik heb er al vele genoemd, zie Hebr. 4:3; 1 Petrus 1:7. Trouwens, het is zó in de bevinding gelegen, dat de arme ziel dikwijls is als een voortgedrevene, zonder troost, over wie alle baren en golven gaan, tegen wie de rivieren zich verheffen, in menigerlei aanstotingen. Als elk het zijne bijbracht, men zou boeken daarvan kunnen schrijven.

b. Dat de ziel gegeven wordt, eindelijk de behoudende haven Jezus te zien, in het aanbod van het zalig Evangelie; dit zal nu in zich de volgende zaken insluiten:

1. Dat de ziel ten volle, zonder enige twijfel, overreed is van de Goddelijkheid van het Evangelie, of de leer van de zaligheid, door een gekruiste Jezus.
2. Dat de ziel levendig ziet, dat de zaligheid niet alleen bij geen ander is, maar dat Jezus door zijn volbrachte lijden en sterven ten volle aan de Goddelijke rechtvaardigheid voldaan en de laatste kwadrantpenning opgebracht heeft; zo dat God genade aan de grootste der zondaren kan betonen, in een weg van de strengste rechtvaardigheid.
3. Dat het zalig aanbod van genade in het bijzonder, voor haar in 't bijzonder op zijn hart gebracht wordt; dat anderen niet alleen, maar ook zij geroepen wordt, om vergeving van zonde te ontvangen, door het geloof in Christus Jezus. Dit is het, dat de Heere zegt: *Ik heb u geroepen bij name.* Het is alsof Gods Geest zeide: *Zijt goedsmoeds, de Meester roept u.*

c. Dat de Heilige Geest bijzonder invloeit in de ziel, met een krachtdadige en onweerstandelijke invloed; gelijk de wind in de zeilen, zo is ook de Heilige Geest in al de vermogens van de ziel, als een aangename wind waaiende. En dit werk van de Geest kunnen wij tot de volgende zaken nader verklaren:

1. De Geest, als een zuidenwind, verwarmt en verlevendigt de gehele ziel, door het nabij brengen van de genade Gods in Christus Jezus. Dit is nu van dien aard, dat het gehele hart stil en bedaard wordt, en wegsmelt in weekheid over hetgeen zij ziet, en daar is zulk een stille kalmte, dat niemand het kan uitdrukken; zoekt nu daar naar uit te zien, en dan zult gij de zaak van onze woorden begrijpen.
2. De geest maakt alles in de ziel dadelijk werkzaam, en uitgaande tot een Drie-enige God met de allerinnigste werkzaamheid. Nu ziet het oog iets van 's Heeren heerlijkheid in het aangezicht van Jezus. Nu bemint het hart met een liefde, sterker dan de dood. Nu stelt de ziel een hoge prijs op de Heere, en al de begeerten en genegenheden gaan dadelijk uit, niet alleen God in Christus kiezende, maar vooral om Hem aan te nemen, en als een bundeltje mirre tussen de borsten te leggen.
3. De Heilige Geest, als een wind in de zeilen, werkt met een gedurige onophoudelijke en onafgebroken werkzaamheid en invloed in al de vermogens van de ziel, totdat de ziel duidelijk en wezenlijk in Christus de rotssteen ingaat. Hield de invloed op, de ziel, hoe nabij zij ook zijn mocht, zou blijven staan; zou, uit kracht van de eerste opwekking, zonder de tweede gedurige en onafgebroken invloed van de Geest, in Jezus niet kunnen ingaan; maar de Geest bekrachtigt hen uit alle macht, en voortgezet zijnde door de wind van de Geest, gaan zij zeer gemakkelijk voort met alle spoed, zonder hun eigen zwaarte of kracht van tegenstand gewaar te worden;

met Hem gaan zij door een bende, en met Hem kunnen zij over een muur springen, Ps. 18:30.

4. De Heilige Geest brengt dus de ziel dadelijk in Christus zelf, en in en door Hem in de volzalige betrekking tot God Drie-enig, de ziel als het ware, door een daad van het geloof, die Hij werkt, van onderen opbeurende en dadelijk in de Borg overzettende, zodat de ziel gewaar wordt, dat zij nu dadelijk staat, waar zij te voren niet stond. Namelijk, dat zij staat op het vaste fondament Christus, in zulk een behouden haven van veiligheid, waar de stormwinden niet gehoord worden, noch het bruisen van de baren kwelt; waar enkel kalmte, rust, vrede en blijdschap is door de Heilige Geest. Ziet, hoe aangenaam dit voorgesteld wordt in Gods handelingen met zijn oude volk, Deut. 32:11. *Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugels uitbreidt, ze neemt en ze draagt op zijn vlerken.* En als God de ziel tot een eeuwige woning wordt, haar in Hem, de rotssteen, brengende, dan zijn eeuwige armen onder de ziel, Deut. 33:27, waardoor zij opgebeurd en in Christus overgezet wordt. Het gezegde, zo het ons voorkomt, zal het wezenlijke van deze volle verzekerdheid uitdrukken, zoals de ziel door de invloeden van God de Heilige Geest toegaat, ingaat in de behouden haven, met volle zeilen, voor de wind, en van de rust, die zij hier vindt. Brengt u te binnen hetgeen wij daarover gezegd hebben, toen wij aanwezen, hoe het geloof de rust ingaat.

b. De zaak dus enigszins *volgens de zinspeling* opgehelderd hebbende, gaan wij over om van *de volle verzekerdheid zelf* te spreken. Mijne geliefden! Dit stuk is altijd een twistappel in de Kerk geweest, sedert de aanvang van de Hervorming tot op deze dag. En heethoofdige en onbedreven mensen hebben altijd zeer vele beroeringen en ontsteltenis in de Kerk daarover veroorzaakt. Voor zover het verschil tussen Gereformeerden en Gereformeerden zweeft, waardoor de liefde verkoeld wordt, en de haat, toorn en bitterheid plaats krijgt en meer gestaan wordt, om over de verzekerdheid van het geloof te twisten, dan naar de dadelijke oefening van die twistbare genade. Hoezeer wordt de Kerk blootgesteld aan de bespotting van de vijanden, als zij zien, dat men het zo oneens is over het wezen en de werkzaamheid van het middel, waardoor de ziel met Christus verenigd wordt; en hoe worden de kleinwetenden in de Kerk zelf droevig geslingerd! Wij zullen, mijn waarde toehoorders, u niet ophouden met zulke dingen. want het strijdt tegen onze natuur, en het zal ons allerbest zijn, terwijl anderen over de zaak twisten, die veel te beoefenen. Alleen moeten wij u enige aanmerkingen meedelen:

Vooreerst, wij moeten noodzakelijk onderscheid maken tussen het geloof in het afgetrokken *op zichzelf* beschouwd, en zoals het in de onderwerpen zich in *werkzaamheid aan de ziel* van de gelovigen en aan het gemoed van anderen ontdekt en openbaart. Het geloof, in het afgetrokken beschouwd, in zijn wezenlijke daden, is regelrecht tegenover het ongeloof gesteld, en dus is er in het geloof, in dit opzicht beschouwd, geen onzekerheid noch de allerminste twijfeling, dewijl al hetgeen in de tegengestelde ondeugd is, volkomen uit de natuur van de tegenovergestelde deugd moet afgeweerd worden. Maar het geloof, in het afgetrokken, waar is dat zonder een onderwerp, in hetwelk het zijn zitplaats heeft, te vinden? Immers nergens dan in de vruchteloze bespiegeling van twistzieke mensen; het is een schijn en een hersenschim, omdat geen ding kan bestaan zonder een onderwerp in hetwelk het bestaat. Het geloof is *het wezen* niet van de ziel, maar *een hebbelijkheid,* welke in de ziel door de Heilige Geest ingestort wordt, en dus ten aanzien van de ziel slechts een toevalligheid, (bijkomende gave) ofschoon het noodzakelijk is tot een geestelijk leven. Van deze en

alle toevalligheden is de regel bekend, dat haar bestaan altijd is in een ander. Maar in *welk onderwerp* nu heeft het geloof zijn wezen, bestaan en werking? Immers in een zondig en gans ellendig onderwerp, dat geheel machteloos en onbekwaam is iets goeds volmaakt te doen, door de bijliggende verdorvenheid, die in het onderwerp is. Derhalve, hoe de ziel ook opgewekt wordt en werkzaam gemaakt in de oefening van enige deugd, zij kan die nooit in deze onvolmaakte staat volkomen oefenen. Maar de tegengestelde kwade hoedanigheid werkt ook min of meer, zodat het geloof, hetwelk op zichzelf met de vaste verzekering zou werken, deze volmaaktheden nooit volkomen heeft, ofschoon het meer of min volkomen is, naarmate dat het tegengestelde meer of minder werkzaam is of ten ondergebracht wordt. En hieruit is het klaar af te leiden, dat het geloof wezenlijk in iemand kan zijn, ofschoon het niet tot de volmaaktste werking, welke uit deszelfs natuur voortvloeit, kan komen, vanwege de bijliggende kwade hoedanigheid, die zich in de beste en volkomenste werking van de heiligen inmengt.

Ten tweede, wij moeten aanmerken, dat al de genaden, die in de ziel ingestort worden door de Heilige Geest, ofschoon ook het wezenlijke, om elke genade te bevestigen, ingestort wordt, nochtans, slechts in haar eerste beginselen zijn er zaken, die door oefening tot meerdere groei en volkomenheid komen. En hierop schijnen al de vermaningen gegrond te zijn, om zich in zijn geloof op te bouwen, in de genade te groeien, enz. Derhalve kunnen wij niet redelijkerwijze denken, dat de hoogste trap in de ziel van een ieder in het eerste punt destijds ingestort wordt; want dan behoefde men niet te groeien en toe te nemen: waarom het met de inhoud van Gods Woord overeenkomt, dat wij geloven, dat de ziel door oefening van het geloof in mindere daden, en door de werking, versterking en vertroosting van de Heilige Geest, tot volmaaktere trappen en oefening van het geloof gebracht wordt.

Ten derde, wij moeten ook aanmerken, dat God in zijn Woord van een *zwak* en ook van een *sterk* geloof spreekt. Dit onderscheid is zekerlijk gegrond, dewijl de Geest nimmer iets zonder grond ter neer stelt. Maar zo een ieder in het eerste punt des tijds de volle verzekerdheid had, dan mochten wij wel vragen: waarop is dan het onderscheid gegrond? Immers niet in de zaak, want elk, volgens hen, die het hebben willen, dat de verzekerdheid tot het wezen des geloofs behoort of het wezen des geloofs is, heeft een sterk geloof; derhalve moet een sterk gelovige nergens van een zwakkere verschillen, of het moet daarin zijn, dat men langere of kortere tijd de verzekerdheid behoudt. Maar of dit bij bedaarde Godvruchtigen zal doorgaan, laat ik op zijn plaats, opdat een ieder het recht mag nagaan.

Ten vierde, wij moeten ook aanmerken, dat de verzekering niet moet worden aangemerkt als iets, dat niet uit de natuur van het geloof zelf voortvloeit opdat wij recht het verschil mogen weten met de Roomsen, die zeggen, *dat de verzekering niet uit de natuur van het geloof voortvloeit,* maar door een onmiddellijke openbaring voortkomt. Neen, het is *niet* een ander en een ander geloof, uit wiens en in wiens natuur de verzekering is, maar *uit de natuur van hetzelfde geloof*, nu minder, dan volmaakter werkende, maar juist geen onmiddellijke openbaring ontvangende.

- Om dit klaar op te helderen, moet uw Christen-aandacht aanmerken, dat, waar het *wezen* van een zaak is, daar dan ook in het wezen van die zaak als ingeschapen lichtelijk een vermogen is, om volmaakter te worden, ofschoon de volmaking niet terstond geschiedt, maar allengskens aangebracht wordt door wegneming van beletselen, en aanbrenging van verdere volmaking.

- Bij voorbeeld: er is in het oog een vermogen, om te kunnen zien; maar daar komt duisternis over, een vlies overgroeit het, enz. De persoon kan nu niet zien, of ten minste niet klaar en met onderscheid. Evenwel in de natuur van het oog is het vermogen, om klaar te kunnen zien: de beletselen weg zijnde, en het licht het oog bestralende, ziet men klaar; hoe? door het aanbrengen van een vermogen om te zien, dat niet was? Neen, het vermogen was er, maar door 't wegnemen van de beletselen. Evenzo is het in deze zaak: de verzekering komt niet door onmiddellijke openbaring, maar vloeit voort uit de natuur van het geloof, in welks wezen het vermogen lag, om met verzekering te werken, zo daar de beletselen weg zijn, en Goddelijk licht de ziel zo klaar bestraalt, dat zij de voorwerpen van het geloof met klaarheid kunnen bezien. En dus moeten wij besluiten, dat, ofschoon elk gelovige niet verzekerd is, nochtans het vermogen hiertoe in de natuur en het wezen van het geloof zelf is, en tot dadelijkheid gebracht wordt, als het dadelijk vermogen komt.
- Wij moeten ook aanmerken, dat al de geloofsdaden in de gelovigen niet even sterk zijn, maar dat soms de een veel sterker is dan de andere. Bij voorbeeld, het kan gebeuren, en het gebeurt, dat hongeren en dorsten naar Jezus, uit een gezicht en waarachtig gevoel en aandoening over zijn gebrek, en uit ontdekking door Goddelijk licht, dat God de God van een zondaar zijn kan in Jezus Christus, Die aan Zijn gerechtigheid volkomen voldaan heeft, en dat die Jezus aangeboden wordt; dat de ziel eenswillend wordt met God, om alleen door die Weg gezaligd te worden, en dat zij de hartelijkste zielssmeltingen en gevoelige uitgangen tot Jezus ondervindt, dezelve met liefde, hoogachting, opdragen en overgeven van zichzelf bespeurt. En nochtans naar haar gevoel weinig verzekerd vertrouwen heeft. En aan de andere zijde, iemand kan veel vertrouwen hebben, en nochtans over dodigheid, ongevoeligheid en ernsteloosheid zeer bitter klagen. Dit recht aangemerkt, zou iemand veel bescheiden en heilige wijsheid voor zichzelf, en ook in het behandelen van anderen geven, en in plaats van dat te verdenken en te veroordelen, zou men de leiding van de Heilige Geest omtrent iedere gelovige, met aanbidding en roemen van 's Heeren wijze en heilige wegen beschouwen.

Ten vijfde, dient ook aangemerkt te worden, dat in dit verschil, om het te beslissen en te oefenen, beide zich evenzeer op de Hervormers beroepen, en zeer bittere besluiten tegen elkander maken, gevolgen trekkende, die hatelijk en beledigend zijn. De een zegt, dat de andere van de leer der Hervorming afwijkt; de andere bewijst met een menigte van getuigenissen hun toestemming, en beladen hun partij met vele bitterheid. Hetgeen voor vreedzame Godvruchtigen een oorzaak van droefheid en smart is, dat zij, die als broeders in vrede behoorden samen te wonen, bitterder tegen elkander zijn dan Roomsen tegen Protestanten. *God geneze de breuk toch van de dochter van Zijn volk, en Hij neme in de hand de stok liefelijkheid en samenbinding!*

- Zo het mij, die mij zelf gaarne als de minste en onwaardigste van al des Heeren volk wil erkennen, geoorloofd is hier een woord te spreken, zo zou ik zeggen, dat het een bijzonder punt van de Hervorming was, vast te stellen, wie eigenlijk, als er verschillen ontstonden, de rechter was, die de opkomende verschillen zou beslissen. Nu hebben al de Hervormers als uit één mond geleerd, dat geen mens of menselijk geschrift de rechter zij, *maar alléén God, door zijn Geest in het Woord,* de canonieke boeken van het Oude Testament en Nieuwe Testament, sprekende en dat alle gevoelens en verschilpunten hierdoor alleen moesten beslist worden, maar nooit door menselijk gezag of menselijke geschriften.
- Zodat uw aandacht ziet, dat allen die het punt in verschil over de verzekering opmaken *uit de gevoelens en geschriften van mensen,* hetzij kerkvaders of

hervormers, en niet alleen uit Gods onfeilbaar Woord, een zeer groot, ja een van de voornaamste punten van de Hervorming laten varen. Wij denken nooit aan de Hervormers, noch lezen ooit hun geschriften, dan met de uiterste achting en eerbied; maar wij denken nooit, dat zij geschreven hebben, opdat hun schriften zouden zijn een rechter van de verschillen in Gods Kerk. Neen, men moet in alle verschilpunten zo te werk gaan, onderzoekende of zulk een stuk klaar en duidelijk in Gods Woord geleerd wordt, en dan kan men, dat aangetoond hebbende, de schriften van anderen bijbrengen, om zijn overeenstemming met die aan te tonen Hetwelk zijn grote nuttigheid altijd gehad heeft en hebben zal, zo het met oordeel en geoefende zinnen geschiedt. Want ik bid u, wat zijn de bewijsgronden, die uit menselijke geschriften gehaald worden? Dezelve zijn slechts, gelijk men zegt, (argumenta ad hominem) *tot de man,* maar nooit recht besluitende of overtuigende bewijzen, of het moet zijn van een misslag uit opgeven van zulk een gevoelen en de overeenstemming van die met anderen, enz.

- Wil men de zaak uit *de geschriften van de Hervormers* halen, men moet het doen met grote wijsheid, omzichtigheid en bedaardheid, na dezelve met vele malen te lezen en te herlezen, goed te verstaan, zoals hun leerstelsel in elkaar steekt, opdat men hen niet dingen doet zeggen, die regelrecht tegen hun gevoelen strijden. Dat is te zeggen, men moet nooit uit hun geschriften een stelling op zichzelf alleen nemen, zonder na te gaan de samenhang of het verband van hun redenering. Men moet hen raadplegen, waar zij met opzet van de zaak handelen en hun mening klaar zeggen; maar niet, waar zij hier of daar in hun redenering een beschrijving laten invloeien. Men moet wel toezien, of hun stelling een beschrijving van hun eigen gevoelen is, en of het klaar en duidelijk met uitgedrukte woorden van de Heilige Schrift bevestigd wordt. Want anders is het slechts het gevoelen van de schrijver, maar niet datgene, wat de Heilige Geest tot zaligheid leert. Men moet met aandacht letten op hun beschrijvingen (welke vereisen, dat men de regels daarvan weet), om te zien, of het in zijn wezenlijke natuur beschreven wordt, en dan wordt altijd een essentiële (noodzakelijke) eigenschap gevonden, (attributum essentiale) welke nooit van de zaak kan afgescheiden worden, zijnde dat de natuur van een noodzakelijke eigenschap; dat, als deze weg is, de zaak alsdan weg is. En dan, of het wezenlijke onderscheid (differerntia specifica) tussen deze en andere zaken in de beschrijving klaar aangewezen wordt; of men moet zien, of de zaak van de uitwerkselen en gevolgen beschreven wordt, hetgeen een ieder naar zijn zin doen kan.
- Ik geloof, dat als men deze dingen in een bedaarde en Godvruchtige overweging nam, als het hart waarlijk ootmoedig was, en de lust, om in een bedaarde effen gestalte, in Gods gemeenschap te leven, en in vrede met zijn broeders te wandelen, men dan over deze dingen geen twist zou horen. Maar ach! de vervloekte hoogmoed, om boven anderen te willen aangezien worden, hoe nadelig is deze voor de ziel en de samenleving met elkaar, brengende tot buitensporigheden, die God ziet en bezoeken zal.
- Laat mij dit stuk met een voorbeeld ophelderen, hoe droevig wij kunnen mistasten en de Hervormers dingen opleggen, die zij nooit gemeend hebben. Beza (gewis een groot Hervormer) in zijn *Belijdenis van het Christelijk geloof, Godgeleerde Verhandeling* blz. 6, zegt: *"Maar het geloof noemen wij een zekere soort van kennis, welke de Heilige Geest uit enkel goedheid en genade meer en meer in het hart van de uitverkorenen indrukt, door welke kennis teweeggebracht wordt, dat een ieder in zijn hart verzekerd zijnde van zijn verkiezing, zichzelf de belofte van zaligheid in Christus Jezus toepast."* Zo gij dit nu voor het wáre, het wezenlijke van het geloof wilt aanmerken, dan zou er volgen, dat een ieder van zijn verkiezing verzekerd moet

zijn, eer hij zich de belofte van zaligheid toepassen mag. Maar hij beschrijft het tegen de Pelagianen en Roomsen, van een gevolg, hetwelk verkrijgbaar is zonder een onmiddellijke openbaring; hetwelk blijkt in het vervolg, als hij de gronden van deze verzekering aanwijst, blz. 10, zeggende: *"Dat het veronderstelt, dat iemand niet alleen een gelovige is, maar dat hij dit ook weet, en dat hij tot de kennis van de waarheid en oprechtheid van zijn geloof komt, door twee onmiddellijke gevolgen van Christus' inwonen in zijn hart door het geloof: waarvan het eerste is, de getuigenis van Gods Geest met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn. En het andere, de nieuwe mens in de doding van zonden, in heiligmaking en goede werken. Want"* zegt hij, *"indien wij deze twee gevolgen in onszelf gevoelen, volgt het noodzakelijk, dat wij het geloof hebben, en ook dienvolgens Jezus Christus en het eeuwige leven."* Zodat elk ziet, dat hij niet spreekt van het geloof, zoals dat met Christus verenigt, maar van het geloof, zoals de ziel verzekerd wordt van de oprechtheid van zijn geloof, dat hij tot vereniging geoefend heeft. Ik zou u dergelijke dingen meer uit Calvijn en anderen kunnen aantonen, maar daardoor zou ik te breedvoerig moeten worden.

Eindelijk merken wij aan, dat er in het geloof twee zaken aangemerkt moeten worden; namelijk *het voorwerp,* hetwelk het geloof tot rechtvaardigmaking in *Gods* vierschaar aanneemt en omhelst. En hetgeen gezien moet worden, om in de vierschaar van *zijn eigen geweten* vrijgesproken te zijn. In het éérste is het geloof, als de middeloorzaak, waarachtig werkzaam als een tweede oorzaak, in rechtstreeks *uitgaande* geloofsdaden; in het andere keert het geloof *in zichzelf* in, en ziet de bewijzen of kenmerken, dat het eerste goed is. Dit noemt men, het eerste namelijk, *de rechtstreekse geloofsdaden;* het andere, *het tweede, de inkerende daden.*

Nu komt dan het punt, *of er in het geloof verzekering is of niet?* En wij antwoorden: *gewis ja.* Vraagt iemand: welke verzekering is er in het geloof? Wij antwoorden: niet, dat al mijn zonden mij vergeven zijn, dat ik een begenadigde ben; maar in de rechtstreekse geloofsdaden is een rechtstreekse verzekering, en in de inkerende daden een inkerende verzekering, in die mate en die trap, tot welke het vermogen, door wegneming van de beletselen en de invloeden van 's Geestes licht, tot dadelijkheid gebracht wordt. Om nu klaar van alles te spreken, zullen wij:

a. Van de rechtstreekse verzekering van het geloof spreken, en wel van deszelfs voorwerp en daden.
Wat het voorwerp betreft, zo dat recht gesteld wordt, zo geloven wij, dat de verschillen gemakkelijk zullen ophouden. Wij zullen:

1. Ontkennenderwijze aanwijzen, wat het voorwerp niet is: namelijk het voorwerp is *niet,* dat iemand een uitverkorene is; want wij moeten de verkiezing van achteren opmaken uit de kenmerken van genade, gelijk de apostel vermaant, om zijn verkiezing vast te maken.
Het voorwerp is niet, dat iemand in Christus' dood gerechtvaardigd is, gelijk de Antinomianen in Engeland, en de Hebreeën en andere snode dwaalgeesten hier te lande geloven; *want Gods Woord stelt dit nooit voor als een zaak, die men tot rechtvaardiging geloven moet.* Maar door allerhande soort van uitdrukkingen wordt het geloof beschreven als een daad die Jezus aangrijpt of omhelst, om door Hem gerechtvaardigd te worden. En de apostel leert aan de Efeziërs dat zij kinderen des toorns waren in de

natuurstaat; derhalve niet dadelijk gerechtvaardigd in Gods vierschaar, dewijl een ieder, die hier gerechtvaardigd wordt, dadelijk van toorn en vloek vrijgesproken wordt.
Het is niet, dat iemand al zijn zonden vergeven zijn. Want Christus stelt dat nooit als het voorwerp van het geloof voor; de zaak leert hetzelve, dat men niet moet geloven in de geloofsdaad, dat zijn zonden vergeven zijn; maar, *dat men het geloof moet oefenen tot vergeving van zonde.* Moet iemand vergeving op zijn geloofsvereniging met Christus ontvangen, zo volgt het, dat hij eerst door het geloof in Christus is, eer God hem als rechtvaardig kan aanschouwen, dewijl hij zo wordt alleen om de gerechtigheid van Christus, die hem toegerekend wordt en die hij door het geloof aanneemt.

2. Stelligerwijze kunnen wij in het algemeen zeggen, *dat ál wat God in Zijn Woord geopenbaard heeft, het voorwerp van de rechtstreekse geloofswerkzaamheid is, beide Wet en Evangelie.* Want het geloof omhelst de gehele openbaring van Gods wil, in de canonieke boeken van het Oude Testament en Nieuwe Testament beschreven; evenwel meer in het bijzonder:

- De beschrijving van de staat, in welke wij gezonken zijn door de val en de moedwillige ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders. Waardoor de ziel aan de ene zijde diep overtuigd is van haar verdoemelijke staat, en waarachtig verbrijzeld en verootmoedigd over haar schuld en machteloosheid, om zich daaruit te redden, en dus van alles afziende, gewillig gemaakt, om aan te horen het voorstel van een Weg, in welke al Gods deugden evenzeer verheerlijkt worden, in het zaligen van de zondaar zonder de werken, alleen uit vrije en onverdiende genade. De ontdekking van deze genadeweg, meer of min klaar, aan het gemoed van de diep verootmoedigde zondaar, zoals die in eeuwigheid is uitgevonden, zoals Jezus Christus in de tijd, door dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid, de gunst van God en de vergeving van de zonde verdiend heeft.
- Vooral dat God in zijn Woord en de verkondiging van het zalig Evangelie alle deze weldaden aan elk, die het Evangelie hoort, deze Christus en alles wat Hij verworven heeft, aanbiedt, hen roepende en verzekerende, dat een ieder, die eenswillend met God is en deze weg van behoudenis, met afzien van alles wat zij hebben, als zijnde een wegwerpelijk kleed, tot Zijn Zoon komt, Hem dadelijk aanneemt tot wijsheid, rechtvaardigmaking en volkomen verlossing, nimmer zal weggeworpen worden. Ik twijfel geenszins, of allen, die Christus' leerredenen en die van de apostelen met opmerkzaamheid lezen, zullen bevinden, dat deze dingen steeds tot het voorwerp van het geloof voorgesteld worden en zijn rechtstreekse daden, zoals het werkzaam is tot rechtvaardigmaking van de zondaar in Gods vierschaar. Doch voor zo ver ik weet, wordt ons in het Goddelijk Woord nooit tot een rechtstreeks voorwerp van het rechtvaardigend geloof gesteld, dat ik geloven moet, dat al mijn zonden mij vergeven zijn; maar, *dat die in Jezus geloven, vergeving van de zonden hebben.* Waarom willen wij dan wijzer zijn dan God de Heilige Geest?

De daden van dit rechtstreekse geloof, in welke er verzekering is overeenkomstig het aanbod van genade, zijn:

Ten eerste, *dat men ten volle van deze Goddelijke waarheden in het algemeen, en van het vrije aanbod van genade niet alleen aan anderen, maar ook in het bijzonder aan zichzelf overtuigd wordt.* Niet alleen door overreding van de leer van de waarheid, maar ook, dat de Heilige Geest deze dingen aan het gemoed van de ontblote zondaar verzekert en verzegelt; zodat zijn zwarigheden, door het opgaan van Gods licht, in Zijn ziel ondergebracht worden. Dit is hetzelfde, dat de Onderwijzer in de 7^{e} Zondag wil;

want het woord *geschonken* kan in geen andere zin genomen worden, dan van *aangeboden,* dat is, *in het aanbod geschonken.* Want als iemand meende, dat ik het alreeds vóór de oefening van het geloof had, hij zou nooit het woord geschonken, maar het woord hebben of dadelijk bezitten gebruiken; dewijl schenken slechts zo veel zegt, *als dat iets mij aangeboden wordt.* Maar *hebben of bezitten* mijn dadelijk aannemen veronderstelt en insluit, éér ik aangeboden goed in mijn bezit en eigendom heb.
Zo dit nu de verzekering is, die men hebben wil, dan ben ik verzekerd, dat niemand die ooit zal tegenspreken;. Ja ik meen, dat de Onderwijzer die beschrijft, en ook, dat niemand ooit tot aanneming van Jezus zal kunnen komen, om het op Hem te wagen voor tijd en eeuwigheid, of hij moet in zijn gemoed verzekerd zijn door de Heilige Geest, dat Jezus Christus niet alleen aan anderen, *maar ook aan hèm geschonken of aangeboden is.*
En dus ziet uw Christen-aandacht, dat wij de voorgaande daden niet insluiten, maar veronderstellen. Ondertussen, als er van de verenigende daad van het geloof gesproken wordt, ziet uw Christen-aandacht, dat de *verzekering van de aanbieding* in de orde der natuur vóór de verenigende daad van het geloof gaat, dewijl die verzekering de ziel eerst vrijmoedigheid geeft, om de verenigende als daad te oefenen.

Ten andere, de tweede *daad of werkzaamheid is de innigste liefde en hoogachting tot een aangeboden Jezus, welke liefde door het eerstgenoemde als in de ziel geboren wordt, en uit de natuur en het wezen van het geloof als van zelf voortvloeit.* Want zodra de ziel met Goddelijk licht Jezus onder het oog krijgt in zijn gepastheid en algenoegzaamheid, en zij verzekerd wordt, door de werking van de Heilige Geest, dat Hij haar in het aanbod geschonken is, om aangenomen te worden: de gehele ziel, verstand, wil, oordeel en genegenheden, worden volstrekt ingenomen, om Hem te kiezen, om Hem hartelijk als zulk een Zaligmaker voor zich te begeren, naar Hem te hongeren, te dorsten, en wezenlijk naar de nauwste vereniging met Hem te reikhalzen, meer dan een wachter naar de morgen, en meer dan een hert schreeuwt naar de waterbeken. Dus ziet gij, hoe al die geloofsdaden in de orde der natuur komen, en hoe gij ze alle van deze soort, die wij in het *"A. B. C. des geloofs"* verklaard hebben, te plaatsen hebt.

Ten derde volgt in deze, op de genoemde daden, *de volkomen aanneming, het omhelzen of aangrijpen van de gehele Christus, waardoor de ziel waarlijk in Hem overgaat en zichzelf kwijt wordt, zoals Hij in het Evangelie aangeboden wordt.*
Deze aanneming is:

1. zeer gevoelig en hartelijk, want ze spruit voort uit een gezicht van de volstrekte noodzakelijkheid van Jezus, voor een diep verootmoedigde en veroordeelde bij zichzelf, en komt eerst op het amechtig dorsten. Geen uitdrukkingen zijn in staat, om de tederheid, hartelijkheid en gevoeligheid daarvan uit te drukken; het is veel hartelijker, dan de tedere omhelzing van vrienden, die aan elkaar verbonden waren, en na enige tijd elkaar niet meer gezien hebbende, weer bij elkander komen; want de Schrift zegt, dat zij hierdoor één geest worden.
2. Het is een aannemen van de gehele Jezus, niets uitgezonderd, dewijl zij bespeuren, dat zij Hem in alle opzichten even nodig hebben. Zo is al wat aan Hem is, hun even begeerlijk en verkieslijk, en daarom nemen zij Hem aan, met de innigste hartelijkheid, tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing.

3. Het is een aannemen met de gehele ziel, en al wat er is; elk vermogen is volgens zijn natuur en werking in deze werkzaam, hetgeen volgen moet uit Gods eis en de natuur van de zaak.
4. Het is een aannemen, gelijk God Hem aanbiedt, dat is, niet alleen aan anderen, maar ook aan hen; waarom de ziel Jezus voor zich in het bijzonder aanneemt en dadelijk toeeigent met al zijn verdiensten, en dat wel voor tijd en eeuwigheid. Dit is de dadelijke toepassing aan zichzelf in het bijzonder, welke dadelijke toe-eigening noodzakelijk is, om te beantwoorden aan het aanbod, hetwelk gedaan wordt, niet alleen aan anderen, maar ook aan hen.

Ten vierde, *hierop volgt dan rust door zich geheel op Jezus te verlaten en zich geheel en al aan Hem toe te vertrouwen voor tijd een eeuwigheid, daar Hij machtig en gewillig is, hun zaak te voleinden.* Ziet hoe duidelijk dit overeenkomt met de Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 22.

- Uw Christen-aandacht ziet, dat in deze daden de staat niet zo zeer in aanmerking komt, of ik een begenadigde ben of niet; maar, dat de ziel rechtsreeks tot de Borg uitgaat, om in Hem gevonden te worden. Heeft iemand tegelijk oplettendheid daaronder op zijn daden, laat hij het niet kwalijk nemen, dat een ander zó geheel rechtstreekse geloofswerkzaamheid had in die tijd, dat hij geen tijd had, om op alles acht te geven, of juist zijn zonden vergeven waren en hij een kind van God ware.
- Gij ziet, dat het één in orde der natuur op het andere volgt. Wij willen het tijdsverloop niet bepalen, daar de Bijbel zulks niet bepaalt en de bevinding leert, dat de één ze terstond als in een ogenblik op elkaar heeft; terwijl een ander langzamerhand, als van trap tot trap, geleid wordt. Ook is God over u zo goed geweest, dat gij er spoedig toe kwam, valt niet laag op een ander, dewijl dat Gods wijze bedeling is.
- Gij kunt nu opmaken uit het gezegde, hoe de ziel in deze toegaat met volle verzekerdheid des geloofs. Wij zullen het niet herhalen, maar zeggen alleen, dat dit zeer schoon in de Heidelbergse Catechismus beschreven wordt, in het antwoord op de 117e vraag:

  "Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam zij, en van Hem verhoord wordt?

  Antwoord: Eerst, dat wij alleen de enige ware God, die Zich in zijn Woord geopenbaard heeft, om al hetgeen Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen.

  Ten andere, dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht van zijn Majesteit verootmoedigen.

  Ten derde, dat wij deze vaste grond hebben, dat Hij ons gebed, niettegenstaande dat wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus' wil, zekerlijk wil verhoren, gelijk Hij ons in zijn Woord beloofd heeft."

b. Van de rechtstreekse geloofsdaden, en de *rechtstreekse* verzekering van het geloof in die daden, met betrekking tot de toegang tot de troon van de genade gesproken hebbende, gaan wij nu over om te spreken van de *inkerende* verzekering, of van die verzekerdheid van het geloof, die de ziel van *haar eigen aandeel* heeft door de inkerende geloofsdaden. Om nu hiervan met uw Christen-aandacht te spreken, zullen wij de volgende zaken kort moeten inzien: deszelfs voorwerp en daden.

1. Wat het *voorwerp* van deze verzekering betreft, zeggen wij, dat dit niet is de waarheid van het Evangelie en het aanbod van Christus daarin, zoals de Geest van God

dat op een bijzondere wijze ontdekt en toepast, de ziel tevens bekwaam makende, om alles hartelijk met overredende verzekerdheid en bijzondere toepassing tot zichzelf aan te nemen: neen, dat is, gelijk wij gezien hebben, het voorwerp van de rechtstreekse verzekerdheid van het geloof. Maar het voorwerp is hier de genadestaat, *dat iemand namelijk een kind van God is, en dat al zijn zonden hem vergeven zijn.* Vele zaken zouden hier in aanmerking kunnen komen; let slechts op het volgende:

* Dat de ziel door een indringend overtuigend werk van God de Heilige Geest is ontbloot gemaakt geweest, en tot in de grond toe ontdekt en overtuigd van haar zonde en ellende voor God. Is dit niet enigermate klaar, de ziel, ofschoon zij genade heeft zal zeer zelden tot de verzekering van haar staat komen. Ik heb altoos drie voorname gronden aangemerkt, waardoor de ziel in onzekerheid van haar aandeel blijft: òf, dat zij bekommerd is, of haar ontdekking van zonde en ellende diep genoeg is geweest; òf zij in haar overgave van zichzelf in het Verbond, is gewaar geworden de wezenlijke uitlating van Gods liefde aan haar hart; en of haar geloof de rechte gevolgen heeft. Derhalve moet de ziel zien:
a. dat zij ontdekking gehad heeft;
b. dat zij door deze ontdekking waarlijk gevoelig is geweest;
c. dat zij zich in de grond van haar ellende heeft leren kennen;
d. dat zij uit en van alles is afgedreven geweest, om, als een arm tollenaar, met de strop om de hals, te smeken om een vrij en onverdiend pardon.

* Dat de ziel waarlijk door een oprecht en ongeveinsd geloof, op het nauwst met Jezus Christus verenigd is. Dit is één van de voornaamste stukken, hetwelk tot de genadestaat zo noodzakelijk behoort, dat zonder dit er niet alleen geen rechtvaardigmaking zijn kan. Want in de rechterlijke vrijspraak wordt de ziel aangemerkt als dadelijk door geloof in Christus, en met Zijn Borggerechtigheid bekleed; maar er kan geen oefening zijn van enige deugd, op een Gode behagelijke wijze. Elke rank moet eerst in de wijnstok zijn, en dan volgt het dragen van vruchten. Immers alles, dat niet uit het geloof is, is zonde. Zodat wij kunnen besluiten, dat zonder geloof het onmogelijk is Gode te behagen. Derhalve zal men verzekerdheid hebben van zijn wezenlijk aandeel aan de Goddelijke genade, men moet kunnen zien, dat men *eens Anderen* geworden is, door een oprechte, onbepaalde overdracht van zichzelf aan de Heere Jezus; en dat door die overgave er een wezenlijke betrekking tussen Jezus en de ziel teweeggebracht is geworden. Paulus zag dit duidelijk, als hij de verzekering van zijn staat beschreef: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.*

* Dat de ziel in Gods vierschaar, onder het oog van de allerrechtvaardigste Rechter van hemel en aarde staande, de vrijspraak van zondeschuld ontvangen heeft, en in en onder het getal van de kinderen Gods aangenomen is geworden. Duisternis in dit stuk baart duisternis in alles, en houdt honderden oprechten in vreze, al hun leven lang, terwijl klaarheid hierin de ziel met vrijmoedigheid tot God vervult, en de zaken geeft van die woorden: *Gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben wij vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus.*

* En voorts, dat de ziel ware kenmerken in zich heeft van Gods kinderen, en van een oprecht geloof. De voorgaande zaken zijn uitnemend dierbaar, om die in zich te zien, maar het kan wel gebeuren, en de ondervinding leert het, dat die dikwijls niet dan bij gevolg, door nagaan van de kenmerken van geloof, opgemaakt kunnen worden. Daarom voegen wij er dit bij, als iets zeer noodzakelijks; want kunnen wij opmaken, dat wij uit

de dood in het leven zijn overgegaan, uit de liefde tot de broeders, zo kunnen wij uit de ware en onfeilbare kenmerken van genade weten, dat wij geloven en in Christus zijn, en om zijn gerechtigheid vrijgesproken zijn in Gods vierschaar.

2. De *daden* nu van dit geloof en van zijn staat zullen wij zo behandelen, dat wij de daden, waardoor de verzekering van zijn staat wordt opgemaakt, zullen aanwijzen.

Vooreerst moet uw Christen-aandacht aanmerken, dat men hiertoe niet kan komen door een blote redekaveling, gelijk enigen, te veel aan de rede toeschrijvende, beweren, want de meerdere stelling is wel klaar in Gods Woord, en de mindere in het hart. Nochtans om de gevolgtrekking voor zich in het bijzonder te maken, geloven wij, dat er een bijzonder werk van de Heilige Geest nodig is. Bij voorbeeld, *die hongert en dorst, zal zalig worden,* is de meerdere stelling uit Gods Woord. *De ziel durft het niet te ontkennen dat zij het doet,* is de mindere stelling in het hart. Maar, dat zij hieruit dat besluit zou trekken: *Ik zal zalig worden,* daartoe is zij ten enenmale buiten staat, en doet zij het, het zal bij de bevinding geleerd worden, dat dit besluit haar angst, haar vreze en twijfelmoedigheid niet zal overwinnen, en haar tot deze geruste verzekerde zielstaat brengen. Daarom is het, dat Paulus leert in Rom. 8:16, dat de Geest (van God) getuigt met onze geest! Houdt dit goed in gedachtenis.

Ten tweede, men wordt verzekerd van zijn aandeel door de volgende inkerende geloofsdaden:

- Het geloof als het zielsoog, wordt bevestigd, bepaald en stil gehouden bij voorgaande of tegenwoordige bevindingen van de uitlatingen van God aan haar, en van haar werkzaamheid daaromtrent: dit maakt de ziel vatbaar en bekwaam voor de volgende zaken, en zonder dit zal zij altoos blijven als een voortgedreven zee.
- Het geloof ziet in haar werk de wezenlijke daden, waardoor de ziel Christus aangegrepen heeft, of nog voor het tegenwoordige aangrijpt, en bespeurt de daden en vruchtgevolgen daarvan in haar eigen ziel.
- Het geloof ziet op alles Gods Eigen merk en stempel, want als de genade gezien wordt met Goddelijk licht, dan ziet de ziel, dat het eigenlijk een werk Gods is, en dat het niet uit haar eigen hart voortspruit.
- Het geloof ziet dit als Gods werk, zonder beschuldiging of krachtige inwerpingen, met de vraag van een goed geweten tot God.
- Het geloof vervult het hart hierdoor met innige blijdschap en vreugde in het geloof. Zodat uit alles blijkt, dat deze verzekering bestaat in die overreding van de ziel door de Geest, door de inkerende daden van het geloof, dat men waarlijk een kind van God is, en behouden zal aanlanden in de eeuwige heerlijkheid. Hetgeen de ziel verruimt en vol van blijdschap maakt, dewijl zij nu weet, in Wie zij geloofd heeft.

De *geloofsdaden nu, in het toenaderen tot de troon der genade, in deze volle verzekering van zijn aandeel,* zijn onder andere de volgende:

- De ziel gaat dan toe tot God, niet in het algemeen aangemerkt, maar tot God als haar eigen God en Vader in Christus Jezus, uit kracht van zijn Verbond en haar overgave van zichzelf aan de Middelaar van het Verbond. Dit gelovig beschouwen van God als haar God, bevrijdt de ziel voor de angstige vrees in haar toenaderen, doet de ziel al van verre het rommelen van haars Vaders ingewanden horen, verzekerd van Zijn liefde en volvaardigheid, om haar te helpen. En spoort aan en geeft een uitnemende lust en begeerte, om op zo kort mogelijke termijn in Zijn beide ontfermende armen

te zijn. Ja, dit is een koord, dat zo trekt dat de ziel niet alleen gaat, maar loopt tot Hem als een kind tot een vader.

- De ziel, in deze verzekerdheid, gaat toe met een kinderlijk hart: niet gelijk een knecht bij zijn heer, maar gelijk een kind tot zijn vader, steeds roepend: *Abba, Vader!* Dit is aangenaam voor God; daarom belooft Hij het van het derde gedeelte, het zal zeggen: *Gij zijt mijn God!* En het geeft veel geloofsvertrouwen in het hart.
- Die ziel, in deze verzekerdheid, gaat toe tot God, eerbiedig en gelovig eisende de vervulling van de Goddelijke toezegging; dit maakt, dat de ziel op de belofte pleit, en uit het Verbond werkt.
- De ziel gaat toe in deze verzekerdheid, gelovig verwachtende dat zij geholpen zal worden en genade voor genade ontvangen, dewijl het waar en zeker is, dat haar gebed veel zekerder van God verhoord is, dan zij in haar hart gevoelt, dat zij zulks van God begeert.

Nu hebben wij naar de mate van ons geringe licht van deze dingen gesproken. Wij willen het aan uw oordeel overlaten. Alleen ter beproeving willen wij nog, eer wij van de zaak afstappen, uw Christen-aandacht nog enig onderscheid tussen beide aanwijzen, opdat alles nog klaarder mag begrepen worden.

Vooreerst is aan te merken, dat de rechtstreekse geloofsdaden en rechtstreekse verzekering eerst gaan vóór de inkerende, terwijl de laatste de eerste veronderstellen. Wij zeggen, de eerste is eerst in de orde van de natuur, ofschoon altoos niet in tijd, dewijl God, naar zijn oneindige goedheid, aan deze en die, beide tegelijk kan geven, zodat zij zich rechtstreeks met Christus verenigen, en ook vele inkering van de ziel hebben, zodat zij het in hetzelfde punt van de tijd weten, dat zij nu daardoor met Christus verenigd en met God verzoend zijn. En verzekering in hun zielen gevoelen, dat al hun zonden hun, gelijk de Onderwijzer zegt, zo volkomen om Christus' wil vergeven zijn, alsof zij alle gerechtigheid in eigen persoon volbracht hadden. En hierom, dat sommigen beide tegelijk ondervonden hebben, komen zij in die misvatting, dat beide slechts één en dezelfde zaak is, Gods weg en leiding en het zaligmakend *geloof naar hun bevinding bepalende, hetwelk een ieder helaas zeer nabij ligt.* Neen, mijne geliefden! de rechtstreekse geloofsdaad gaat vooraf, de inkerende volgt dan, als het God belieft die te schenken. Wij willen de Almachtige geen paal of perk stellen.

Ten tweede, het eerste is noodzakelijk tot de zaligheid, want niemand zal zalig worden, dan die in de tijd in Gods vierschaar vrijgesproken wordt van de schuld van de zonde, en aan wie een recht tot het eeuwige leven wordt toegewezen. Maar niemand wordt gerechtvaardigd, dan die, die in Christus is, en met Hem verenigd wordt. Deze vereniging geschiedt, aan de zijde van de zondaar, door het waar zaligmakend geloof, in de rechtstreekse daden, op Gods ROEPENDE stem, uit zichzelf gaande tot Jezus, Hem omhelzende en op Hem rustende tot zaligheid, zoals Hij in het Evangelie aangeboden wordt. Doch de inkerende is niet volstrekt tot de zaligheid zelf nodig, maar om een blijde bewustheid er van te hebben; want dat zaligt niemand, dat hij gelooft, dat hij in Christus is, maar het ingaan in Christus zaligt hem, en geeft hem een inzijn in Jezus, aan welks inzijn in Jezus de zaligheid vastgemaakt is.

Ten derde, het eerste is altijd in het geloof in een meerdere of mindere trap; maar het tweede kan lang gemist worden, gelijk uit Gods Woord en de bevinding van de heiligen is op te maken.

Zeer schoon heeft men het in de *Belijdenis van de Schotse Kerk,* en in haar *Catechismus, de Grote,* welke in zuiverheid voor geen Kerk op de aardbodem behoeft te wijken. Wij zullen het hier woord voor woord ter neer schrijven, *niet om iets daaruit rechtstreeks te bewijzen, maar om onze overeenstemming daarmee aan te tonen.*

HOOFDSTUK XVIII.
Over de verzekering van de genade en zaligheid.

I. Alhoewel de geveinsden en andere onherboren mensen zichzelf ijdellijk bedriegen mogen met valse hoop en vleselijke inbeelding, dat zij in Gods gunst en de staat van de zaligheid zijn, Job 8:13, 14; Micha 3:11; Deut. 29:19; Joh. 8:41, welke hoop zal vergaan, Matth. 7:22, 23; zodanigen nochtans, welke waarlijk in de Heere Jezus geloven, en Hem in oprechtheid liefhebben, zich benaarstigende, voor Hem in alle goede consciëntie te wandelen, kunnen in dit leven vastelijk verzekerd zijn, dat zij in de staat der genade zijn, 1 Joh. 2:3; 3:14, 18, 19, 21, 24; 5:14, en mogen zich verheugen in de hoop van de heerlijkheid van God; welke hoop hen nimmer zal beschamen, Rom. 5:2, 5.
II. Deze zekerheid is geen blote gissing of waarschijnlijke inbeelding, op een bedriegelijke hoop gegrond, Hebr. 6:11, 19; maar een onfeilbare verzekering van het geloof, gegrond op de Goddelijke waarheid van de belofte der zaligheid, Hebr. 6:17, 18; op het inwendig bewijs van deze genade, aan hetwelk deze beloften gemaakt zijn, 2 Petr.1:4, 5, 13, 19; op de getuigenis van de Geest der aanneming, getuigende met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, Rom. 8:15, 16; welke Geest het onderpand is van onze erfenis, waarmee wij verzegeld worden tot de dag van de verlossing, Ef. 1:13, 14; 4:30; 2 Kor. 1:21, 22.
III. Deze onfeilbare verzekering, (dit is de inkerende) strekt niet zo zeer tot het wezen van het geloof; maar een waar gelovige heeft wel lang te wachten en te strijden met menige zwarigheden, voordat hij dit geloof deelachtig kan zijn, Joh. 5:13; Jesaja 50:10; Mark. 9:24; Ps. 73 geheel en Ps. 77 tot het 11e en 12e vers. Nochtans bekwaam gemaakt zijnde door de Geest, om te weten de dingen die hem van God vrijelijk geschonken zijn, zo mag hij zonder buitengewone openbaring, in het rechte gebruik van gewone middelen daartoe geraken, 1 Kor. 2:12; 1 Joh. 4:13; Hebr. 6:11,12; Ef. 3:17-19. En daarom is het de plicht van elk een, alle naarstigheid aan te wenden, om zijn roeping en verkiezing vast te maken, 2 Petr. 1:10, opdat daardoor zijn hart zich mag uitbreiden in vrede en blijdschap in de Heilige Geest, in liefde en dankbaarheid tot God, en in sterkte en volvaardigheid tot de plichten van de gehoorzaamheid, de eigen vruchten van deze verzekering, Rom. 5:1, 2, 5; 14:17, 18; Ef. 1:3, 4; Ps. 4:7, 8; 119:32; zo ver is het vandaar, dat de mens daardoor tot ongebondenheid zou bewogen worden, 1 Joh. 2:2; Rom. 6:1, 2; Tit. 2:11, 12, 14; 2 Kor. 7:1; Rom. 8:1, 12; 1 Joh. 3:2, 3: Ps. 130:3; 1 Joh. 1:6, 7, 10.

Gij ziet dan, hoe de Kerkvergadering te Westminster deze dingen opgesteld heeft in het jaar 1645, en het is te hopen, dat niemand zich daartegen te weer zal stellen, daar alles door Gods Woord bevestigd wordt.

B. Nu zouden wij overgaan tot de twee vereisten van dit toegaan met een waarachtig hart, en in de volle verzekerdheid van het geloof, dat het zijn moet *met een hart, gezuiverd van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.* Maar, daar onze rede zich reeds zo lang uitgestrekt heeft, zullen wij in deze alles zo kort mogelijk trachten weer te geven. De vereisten in het toegaan zijn twee:

A. De eerste is, dat het hart van de kwade consciëntie gezuiverd moet worden; zodat wij u in enige bijzonderheden zullen aanwijzen:
a. Wat de kwade consciëntie is. Om dit nu na te gaan, mijn geliefden, moeten wij weten, dat de consciëntie een vermogen is, door God in de ziel gelegd, om daarin een medekennis en wetenschap van al de daden te nemen, èn als Gods stedehouderes, èn als zijn onderkoning èn rechter, over het kwade te beschuldigen en over het goede te verontschuldigen. Deze consciëntie is op zichzelf niet kwaad, maar besmet zijnde met de zonde, gelijk al de vermogens van de ziel, zo wordt ze kwaad genoemd, met opzicht tot de mensen, in twee opzichten.

a. Vooreerst, voor zover de consciëntie de mens verontrust en beschuldigt vanwege de zonde, die hij tegen de allerhoogste Majesteit begaan heeft. En ofschoon God in Zijn aanbiddelijke goedheid dit soms, ja dikwijls gebruikt als een middel, om de uitverkorenen te ontbloten en de volstrekte noodzakelijkheid van de Borg te leren, en om de ziel roepende te maken: *Wat zal ik doen, om zalig te worden?* gelijk te zien is in een stokbewaarder, en ook in diegenen, die op het Pinksterfeest bekeerd zijn; is het nochtans slechts een gevolg en rechtvaardige straf van begane zonde, en enige beginselen van de hel. Hiertoe brengen wij:

a. Een consciëntie, die de zonde in haar eigen Godonterende natuur, monsterachtigheid, dood en doemwaardigheid levendig voor de ogen van de ziel stelt, die als een tafereel daarvan ophangt en nabij de ziel brengt, en welke in haar gewicht daarop ligt als een last, die zij moet dragen en daaronder gebukt gaan.

b. Een consciëntie, die luid uit de keel roept, al de gedreigde vloeken op de begane zonden dermate aankondigende dat vrees, verschrikking en de uiterste benauwdheid veroorzaakt worden. (Ps. 16 begin)

c. Een consciëntie, die gedurig als een knagende worm is, dewijl zij steeds vergoeding en herstelling van Gods eer, die men zo geschonden heeft, eist en niets ontvangt, dat in deze vierschaar enigszins kan opwegen, of als een rantsoen kan aangemerkt worden. Deze consciëntie van begane zonde is in dat opzicht, hetwelk wij getoond hebben, een kwade consciëntie, en hiervan kon het bloed der offerdieren niet zuiveren noch reinigen, dewijl de offeraars enigszins een consciëntie van de zonde behielden, uit het handschrift van de zonde, dat tegen was.

b. Maar een kwade consciëntie is ook een consciëntie, die haar post niet wèl waarneemt: maar in het bedienen van haar ambt in gebreken blijft, of verkeerd verrichtende hetgeen zij verricht; waartoe wij te brengen hebben:

a. Een slapende consciëntie, die in de mens is als een stomme hond, niet blaffende: maar de mens in vrede latende, ofschoon hij steeds naar het goeddunken van zijn eigen hart wandelt in het bedrijven van zonden, of vol dromen of ijdele inbeeldingen; zich met as voedende, en een hart door bedrog zo vervoerd hebbende, dat hij niet in staat is noch te zien, noch te zeggen, dat hij een leugen in zijn rechterhand heeft, en dat een bedrogen hart hem terzijde afleidt.

b. Een dwalende consciëntie, de mens tot dingen verbindende en gestreng gehoorzaamheid eisend, waartoe God in zijn Woord nochtans niet verplicht; of wezenlijke zaken van de godsdienst verbergende, en vergenoegd makende in betrachtingen van minder wezenlijke dingen, of uit de stellingen van het Woord verkeerde besluiten omtrent zichzelf makende.

c. Eindelijk, om van een toegeschroeide consciëntie die stom gemaakt wordt door gewoonte van zondigen en door een rechtelijke straf van God, niet te spreken; een al te nauwe en zich met beuzelachtige dingen ophoudende consciëntie, welke in de eerste Kerk en in nieuw bekeerden gevonden wordt, in het veroordelen van niets beduidende dingen, in spijs, kleding, enz.

b. Hiervan *moest het hart, dat is de ziel, gezuiverd worden.* Welke zuivering alleen geschiedt en alleen kan teweeggebracht worden door het bloed van Jezus Christus, door het geloof aangenomen en op de consciëntie toegepast. Dit reinigt de consciëntie van dode werken, teneinde de mens bekwaam te maken, om de levende God te dienen; terwijl het bloed van Jezus Christus, de Zoon van God van alle zonden reinigt. Dit reinigen van de consciëntie door het bloed van Christus was het ook, dat onder het Oude Testament afgebeeld werd, en noodzakelijk onder het Nieuwe Testament moet bevonden worden in het beeld van de zaak zelf van allen, die als geestelijke priesters tot God door de enige Hogepriester Christus naderen.

B. Het tweede vereiste is: *en het lichaam gewassen zijnde met rein water.* Mijne geliefden, gij weet, dat er onder de wet velerlei reinigingen plaats hadden, die afschaduwden de reiniging van de gelovigen. Zonder u daarmede op te houden, of de uitleggingen van anderen aan te halen, komt ons met anderen voor, dat wij hier de uitwendige daden te verstaan hebben, en dat wij deze vereisten tot de toegang tot God moeten hebben, inwendig in het hart, en uitwendig in de daden, beide door reiniging en wassing van onze gehele persoon in het bloed van Jezus Christus.

B. Toepassing.
Ziedaar, mijn geliefden, u in enige opzichten aangewezen de waarachtige vereisten en gesteldheid van de ziel, die bevonden moeten worden in haar toegaan tot God. Het is wat breedvoeriger dan wij wel gewoon zijn, maar het gewicht van de zaken bracht het mee, en daarom zullen wij in de toe-eigening van de zaken ons trachten te bekorten.
Als wij nu onze stof beschouwen, mijn geliefden, wat ligt er niet in opgesloten!

A.. Om onbekeerden te overtuigen en te ontdekken, hoe vervreemd zij van dit geestelijk werk zijn, en hoe nietig en vruchteloos al hun plichtsoefening en godsdienst is.
a. Laat ons de waarheid tot overtuiging gebruiken, om aan te tonen, hoe vervreemd velen hiervan zijn. Ofschoon, mijn geliefden, wij van u geloven, dat gij in godsdienstigheid boven vele anderen uitmunt, nochtans moet gij weten, dat godsdienstige betrachting, zonder de nodige vereisten en gemoedsgestalten, ijdel is. Laat ons nu zien, of wij het beiden hebben:
a. Wat de vereisten betreft: hoe weinigen zijn er, die daarop gezet zijn, om hun hart gereinigd te hebben van de kwade consciëntie, en hun lichamen met rein water te wassen.

- Zijn de meesten niet ziek en slapende, en ongevoelig wegens schuld, ofschoon zij die dagelijks vermenigvuldigen, en maken, dat haar getal meer is dan het zand aan de oever van de zee? Mijn geliefden, zolang gij een kwade consciëntie hebt, slapende en niet beschuldigende, zo zult gij nimmer met rechte ernst tot God gaan, en daar vandaan komt het, dat al de opwekkingen en waarschuwingen geen nut doen.
- Zijn het niet de meesten, die zich met ijdele gedachten en inbeeldingen voeden, ofschoon zij niet de minste gronden hebben, om zich zo stil en gerust te houden?

- Zijn er niet velen, die, ofschoon zij oneerbiedig en zeer slordig de ganse dag geleefd hebben, evenwel met weinig opmerken of nadenken zich in het gebed tot God begeven, zonder eerst hun harten te bereiden, en onder indruk van hun schuld te komen? Maar zijn er niet, die hierop wat meer staan dan anderen, en die nochtans in hun eigen werkelijkheid en opdringen van benauwdheid en aandoening over hun ongelijkvormigheid blijven hangen, zonder wezenlijk en dadelijk aangrijpen van Jezus' Borgbloed, om op deze verse en levende weg tot God te gaan?

b. Zien wij op de plicht zelf, en de gemoedsgesteldheden, hoe deze geoefend wordt: wat is er een onuitsprekelijk gebrek en stof van overtuiging!

- De meesten kennen die God niet, tot Wie zij in hun gebed naderen, maar zijn blind en verduisterd in hun verstand. Kennen zij iets van God, het is slechts door het gehoor der oren, maar niet door wezenlijk licht van de Geest. Waarom het opschrift op een tempel te Athene, op al hun godsdienstige plichten mag gesteld worden: DE ONBEKENDE GOD, Hand. 17:23. Welk een oneerbiedigheid, traagheid en lusteloosheid spruiten hieruit voort, zodat men zich vergenoegt met zijn sleurdienst, ofschoon Gods hoogheid op het hart niet ligt, noch eerbied noch aandoening, overeenkomstig Gods Majesteit, bespeurd worden!
- De meesten staan niet naar de wind van de Geest, dat is, naar de invloeden van de Geest, om hen in het gebed op te wekken, en in hun bidden met onuitsprekelijke zuchtingen begerig en werkzaam te maken. Hebben er ook geen gebrek aan, dewijl zij voldaan worden, als hun enige aaneengeschakelde redenering of een genoegzaam getal van Bijbelplaatsen toevloeit. Zij zijn het bedelen niet gewoon, weten niet, wat het is, van de invloeden van een ander af te hangen, en doen alles maar uit hun eigen werkelijk beginsel. Terwijl nochtans de invloeden van de Geest als een wind in de zeilen volstrekt nodig zijn, om de ziel door Christus tot God te brengen.
- Hoe velen zijn er niet, wier hart niet waarachtig, maar dubbel en onoprecht is! Velen tonen in de uitdrukking en gebaren grote indruk, en het hart is zo koud als een keisteen. Anderen roepen met de lippen, dat de zonden mogen gedood worden; en hun hart wenst het nochtans niet; en hetgeen dus hun mond als een uitbraaksel uitbraakt, dat likken zij met hun hart en hunne genegenheden op. Niettegenstaande hun uitdrukkingen, leven zij in een hartvereniging met hun zonden. Anderen zijn niet ernstig en aanhoudend, maar kunnen het uitstel gemakkelijk dragen, en daaronder tevreden zijn, hetwelk een teken is, dat het hun er niet om te doen is.
- Welk een gebrek aan geloof is er niet, daar, die tot God komt, geloven moet, dat Hij is, en daar wij weten, dat die twijfelen, een baar der zee gelijk zijn, en dat dezulken niet zullen ontvangen, dewijl God alleen hoort en beantwoordt het gebed dat door het geloof in Christus' naam gedaan wordt.

Mijne geliefden! die de zaken mist, zijn godsdienst is ijdel; en hoe ernstig en naarstig hij er ook in mag zijn, God heeft er geen behagen in. Het is niet beter, dan de betrachting van een heidens zedenkundige, welker beste betrachtingen en deugden slechts blinkende zonden zijn, dewijl ze niet in, door en tot Christus door geloof gedaan worden. Mocht gij dan eens vermoeid worden van uw zware arbeid, om het op te geven, zeggende: Het is in deze weg buiten hoop! En mocht God u neigen en uw hart werkelijk buigen, om u gewillig te maken, als een arme uzelf aan Jezus' gerechtigheid te onderwerpen.

Kinderen en gunstgenoten Gods! Deze vermaning wordt vooral aan u gedaan; gij leeft onder de betere en klaardere bedeling van Gods Genadeverbond, het voorhangsel is gescheurd, en de verse en levende weg in het bloed van Jezus Christus, Die de enige

Hogepriester is, is nu geopend, om tot een God te gaan, Die in zijn Zoon ten volle voldaan is, ten einde van Hem barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd. Hoe moest gij dan niet, overeenkomstig de natuur van de zaak, tot God gaan, gelijk de apostel hier opwekt, met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid van het geloof, enz. Ik weet, dat gij lust daartoe hebt, maar dat gij ook over het gebrek klaagt, en uw volstrekte machteloosheid daartoe ziet; laat ons toe, dat wij in enige opzichten uw zwarigheden oplossen, en een woord ter opwekking spreken.
a. De oprechten zullen zekerlijk, onder het aanhoren van alles, vele en velerlei zwarigheden hebben, en gemoedsgevallen, die zij mogelijk niet doorzien kunnen.

a. Mogelijk zijn er, die zeggen: ik heb op de beschrijving van een waarachtig hart gelet, en ook op hetgeen, dat er in een waarachtig hart bevonden wordt; maar hoe droevig is het met mij gesteld, en wat ben ik er ver van af! Als ik een beschrijving van mijn hart geven zou, dan weet ik geen betere, dan die van Jeremia, hoofdstuk 17:9: Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen? Daarom ben ik verre van die gestalte, om met een waarachtig hart toe te gaan.
Mijn geliefden! Het is goed, dat gij uw gebrek ziet, maar gij moest daarom het waarachtige, dat in u is, niet ontkennen.

a. Ziet gij de arglistigheid van uw hart, en gaat gij er onder gebukt? Het is een zeker teken, dat gij een oprecht of waarachtig hart hebt; want tijdgelovigen zien nooit de diepten van bedrog, bijeinden en oogmerken van hun hart, en wordt er, door het licht van de consciëntie, iets van gezien, het weegt niet, het doet hen niet gebukt gaan, dat zij een hart en nog een hart hebben, en doet hen in het verborgene niet roepen met aanhoudende zuchtingen: O God! ik ben dubbelhartig, verenig mijn hart tot de vreze Uws Naams, Ps. 86:11.

b. Ziet eens, of uw hart met al de plichten niet verenigd is, en tegen al de zonden gekant? Hebt gij dat, gij moogt wel geloven, dat uw hart, niettegenstaande de oneffenheden van uw wandel, waarachtig is, want elk vals hart heeft enige zonde, aan welke het gehecht blijft, en daar is enige plicht, in welker verzuim zij leven.

c. Hebt gij ook een lust, om meer in het verborgene te zijn, dan gij in het openbaar schijnt en van anderen gezien wordt? O, dat is ook een teken, dat gij oprecht zijt; want onoprechten willen meer zijn bij anderen, dan zij inderdaad zijn. Hun oogmerk is, om van de mensen er voor gehouden te worden, roem, eer, en toejuiching te hebben; maar uw woorden en uitdrukkingen zijn beneden uw bevinding, en gij zijt bevreesd, dat een ander meer van u zou denken, dan gij inderdaad zijt.

b. Anderen zullen zeggen: Wat zou het baten welmenend en oprecht te zijn, zo dat uit het geloof niet voortvloeit? Nu, dat is het stuk, daar het op aan komt; die volle verzekerdheid, daarover zijn wij bekommerd, die kunnen wij in onze werkzaamheid niet zien.
Maar, mijn geliefden! dit kan bij u uit onkunde van de verzekering ontstaan, dat gij juist niet let op het onderscheid, hetwelk wij gemaakt hebben; maar de dingen die onderscheiden zijn in wezen, voorwerp, daden en gevolgen, onder elkander verwart en vermengt. Wij zullen u maar zeggen:

- Denk nog eens diep en grondig over de zaken na; en gij zult mogelijk zien, dat gij meer verzekering hebt dan gij wel denkt. Want de verzekerdheid des geloofs is juist niet de verzekering van zijn genadestaat; maar de verzekerdheid, die van het aanbod van Jezus in het hart door de Geest gewrocht wordt, waardoor de ziel komt tot de waarachtige oefening van de rechtstreekse geloofsdaden, die wij beschreven hebben,

en die gij, zo gij er maar op let, in waarheid geoefend hebt en oefent. Hetwelk wij in al de vier genoemde daden, zo de tijd het toeliet, met kenmerken uit de gevolgen, zouden aanwijzen.

c. Een ander zegt: O, mijn hart is op zulk een geloofstoenadering verliefd, maar hoe zal ik er toe komen?
Wij zeggen, dat dit Gods werk is, Die het geloof met kracht in de ziel werkt. Velen willen zich in deze weg indringen, maar God zelf zet er zijn kinderen in. Ondertussen, deze volgende dingen zouden van een gezegende nuttigheid kunnen zijn:

- Overdenkt veel het aanbod van genade, dat zo ruim en vrij en welmenend aan u gedaan wordt. De grootste verwardheid in de werkzaamheid spruit voort uit duisternis en een nauw besef van het aanbod van Jezus. Als gij het aanbod van het Evangelie hoort, vraagt dan niet bij uzelf: ben ik het rechte voorwerp? Heb ik de vereiste gestalte? Heb ik kracht om het aangeboden heil te omhelzen? Want hoe schoon zulke vragen u schijnen, gij zult bevinden, dat uw licht, hetwelk gij enigermate in het Evangelie hebt, verdonkert, en uw hart benauwd zal worden om uzelf op Jezus te verlaten, hoe schoon gij anders staat.
- Maar zoekt op het Woord te geloven, zonder het uw hart te vragen, en het zal mogelijk met u gaan, gelijk met de man, die op het woord van Christus zijn lamme arm uitstak. O, dit te beproeven is goed; zoekt veel naar de aannemende daad van het geloof te staan, en de verzekering zal van zelf komen, zonder moeite. Vele oprechten werken dikwijls verkeerd; zij willen eerst zien, dat hun staat goed is, en dan zouden zij een aangeboden Jezus omhelzen; maar daartoe kunnen zij niet komen, en zijn gemoedigder of twijfelmoediger, naar dat hun gestalte is. O, hoezeer zijt gij te beklagen, dat gij u zo van het licht versteekt, en in een woestijn omdoolt, ofschoon de deur en ingang in een land, vloeiende van melk en honig, openstaat voor een ieder; die wil, dat hij kome. Immers, als gij Jezus op het aanbod aannam, deze Zon der Gerechtigheid zou uw hart verlichten, om te zien, wat u van God geschonken is, en uw zielen verwarmen en versmelten.

d. Een ander zal zeggen: Het heugt mij wel, dat ik die verzekering had, maar het is verdonkerd, en het meeste dat ik heb, is slechts enig flauw geheugen daarvan; wat zal ik doen, om het weer te krijgen?

- Zo gij de gevoelige aandoening over uw geluk meent, moet gij weten, dat gij nu enige tijd op de weg geweest zijnde, die zo niet zult hebben; dat is voor de jong beginnende. Mogelijk heeft enige zonde verberging over u gebracht: staat daarnaar, om die te ontdekken, en om er over verootmoedigd te worden; roept met David in het gebed, dat God u weer wil doen smaken de vreugde zijns heils, en staat naar de dingen, die wij zo-even gezegd hebben, dan zal mogelijk Gods licht in uw ziel opgaan.

Nu was er, daar gij zulk een Hogepriester hebt, een woord tot vermaning, ten einde u op te wekken om alzo toe te gaan. Maar dewijl gij lust daartoe hebt, zo zeggen wij: o, hoezeer is deze weg tot verheerlijking van God! Wat is hij veilig! De dwazen zullen er niet op dwalen. Hoe voordelig is dezelve, dewijl alles wat gij dus zoekt, u gegeven zal worden, daar gij tot een Vader toegaat, Die in Zijn Zoon voldaan is. *God geve u en mij dan, dat wij langs deze weg veel tot een Verbonds-God gaan mogen, om genade voor genade uit zijn volheid te ontvangen!* Amen!

10 HET GELOOF, EEN GENADE op welke de verzegeling volgt

Efeze 1:13.
In welke ook gij (zijt), nadat gij het Woord der waarheid, (namelijk) het Evangelie der zaligheid gehoord hebt; in Welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met de Heiligen Geest der belofte.

I. INLEIDING.
Gelijk er een verborgen onderhandeling is tussen de Heere en Zijn volk, zo is er ook een verborgen bevestiging dienaangaande. Er is een verborgen onderhandeling tussen God en Zijn volk, welke wederzijds is. God, van Zijn zijde, komt hen opzoeken, hun harten buigen, om hen in een geestelijke ondertrouw met Jezus, Zijn Zoon, te begeven en hierdoor wordt de Heere de ziel te machtig, zij kan die schone aanbieding niet langer van de hand wijzen, en wordt gewillig gemaakt in een dag van Gods heirkracht, om zich dadelijk en volkomen aan Jezus over te geven, en zich met Hem te verenigen, Hos. 2:18,19. Hierop komt nu de bevestiging van deze onderhandeling; de Heere zegt: "Ik heb genoegen daarin, dat gij Mijn Zoon verkoren hebt: Ik heb uw wenen daarom gehoord; nu zijt gij Mij een troetelkind, Ik zal Mij zekerlijk over u ontfermen, gij moogt er staat op maken, Ik hang er Mijn zegel aan." Dat is het, wat de apostel hier leert: *Nadat gij geloofd hebt, zijt gij verzegeld geworden.*
De apostel getoond hebbende in het 3e vers, dat de gelovige Efeziërs in Christus met allerlei geestelijke en hemelse zegeningen waren gezegend, zo gaat hij die vervolgens aanwijzen in het bijzonder, en onder die is er een niet van de minste, dat zij waren verzegeld geworden, enz. In de woorden komen ons twee zaken voor:

A. De werkzaamheid, die de Efeziërs geoefend hadden: *Zij hadden geloofd.*
B. Hetgeen daarop volgde*: zij waren verzegeld.*

II. Het lichaam der predikatie, waarin begrepen wordt:
A. De verklaring en wel van het
A. Eerste deel, alwaar onze apostel een zeer uitnemende werkzaamheid van de Efeziërs voorstelt, dat zij geloofd hadden. Het geloof kunnen wij tweeledig aanmerken:
A. In zover als de mens het Goddelijk Evangelie, die blijde mare of leer der zaligheid, toestemt, als een allerwaardigste waarheid, de allerblijdste tijding in zich behelzende, die immer of ooit een arm zondaar kan horen. In dit opzicht is het, dat men gelooft*, als men de getuigenis van God aanneemt, verzegelende dat God waarachtig is, en zeggende:* "Het is een getrouw woord, en alle aanneming waardig dat Christus Jezus in de wereld gekomen is, om zondaren te zaligen, van welke ik de voornaamste ben." Het kan niet in twijfel getrokken worden, dat velen uit de Efeziërs in dezen het geloof geoefend hebben, vermits Paulus, als een gezant van God, zijn werk had gemaakt om die van Efeze duidelijk hun ellendestaat van nature te leren kennen. Gelijk wij in het 2e hoofdstuk vinden, als hij tot hen zegt: dat zij van nature kinderen des toorns waren, dat is, door de natuurlijke geboorte, vanwege Adams overtreding, - toegerekende en inklevende, - tot toorn, als een erfenis, geboren. Ja, dat zij met al de andere heidenen buiten God en Christus waren, en zonder hoop in de wereld.

Hier dient ook opgemerkt te worden, dat Paulus, hun hart getroffen hebbende door de leer der ellende, hun ook tevens ontdekt heeft de eigen inhoud van het Evangelie van Christus, zoals dat de dag van Gods welbehagen uitroept, het vrije pardon aan rebellen, en vergeving der zonde aan allen (hoe groot ook hun zonden mochten zijn, al waren ze hoereerders, vloekers, dronkaards, tollenaars), die op Gods roepende stem en Zijn aanbod van genade tot Hem komen, in en door Christus Jezus. Ziet tot bevestiging, dat velen aldus geloofd hebben, het 1e vers, en brengt u te binnen, dat Paulus zegt, dat hem een grote deur te Efeze was geopend, 1 Kor. 16:8, 9.

B. Het geloof kan ook aangemerkt worden als die werkzaamheid van de ziel, uit de toestemming voortvloeiende, waardoor de overtuigde zondaar dadelijk op Gods roepende stem uit zichzelf gaat, Jezus aanneemt, en zich met zijn gehele hart en zijn gehele ziel aan Jezus overgeeft, om Hem tot een eigendom te zijn voor tijd en voor eeuwigheid.
In dit opzicht hadden de Efeziërs ook geloofd. Want zij waren zalig geworden uit genade, door het geloof, en dat geloof was niet uit hen, als een gevolg van het goed gebruik van hun vrije wil, maar het was een gave van God, volgens het 2e hoofdstuk.

Vraagt iemand, waarom de verzegeling gesteld wordt te volgen, juist op de oefening van het *geloof,* en niet op de oefening van de andere genaden? Hierop kunnen wij tweezins antwoorden:
Dat dit is Gods welbehagen en orde, dat alles volgt op de oefening van het geloof: rechtvaardigmaking, aanneming en heiligmaking; en hierin kunnen en moeten wij berusten.
Men kan zeggen, dat de verzegeling op het geloof volgt, omdat het geloof zich aan God in Christus tot een eigendom geeft; dan komt de Geest en zet Gods merk van eigendom op de ziel, na de volkomen overdracht van zichzelf aan de Heere.

B. Nu gaan wij over tot ons tweede deel, namelijk, om wat nader in te zien de weldaad, welke de Efeziërs hadden ontvangen, op de oefening van hun geloof: zij waren, nadat zij geloofd hadden, in Hem *verzegeld met de Heilige Geest der belofte.* Om dit nu in de klaarste orde na te gaan, en uw aandacht niet met te veel verdelingen lastig te vallen, zullen wij, alle spitsvondige onderscheidingen vermijdende, op de volgende vragen kort en gemoedelijk antwoorden, menende, dat dan de zaak voldongen zal zijn.

De eerste vraag. Wie is het die de gelovigen verzegelt? Hierop antwoorden wij:
1. In het algemeen. Ofschoon al Gods werken naar buiten, de drie Personen van het enige aanbiddelijk Wezen eigen zijn, is ondertussen, in de huishouding van de genade, de verzegeling van de gelovigen *het eigen en bijzondere werk van de derde Persoon, God de Heilige Geest.* Hij wordt daarom gezegd met onze geest te getuigen, *dat wij kinderen Gods zijn;* en ons bekwaam te maken, om te roepen, gelijk kinderen tot een vader: *Abba, Vader! Mijn God en Vader!* Rom. 8:15,16. Hiervandaan wordt Hij gezegd, 2 Kor. 1:21,22, *ons te bevestigen en te zalven in Christus, en het Onderpand in onze harten te zijn.* Voegt er nog bij, dat Hij om deze reden meermalen een Trooster, een Voorspraak genoemd wordt, Joh. 16; Rom. 8:26, en hier in het 4e hoofdstuk vers 30 van deze Brief, leert de apostel duidelijk, dat wij *verzegeld worden met de Geest*. En dat wij de Geest niet moeten bedroeven, vermits men door die verzegeld wordt tot de dag van de verlossing. Zodat de Geest de Verzegelaar is; en Hij draagt uit dien hoofde zinrijke benamingen.

2. In het bijzonder wordt de verzegelende Persoon, in onze woorden zeer nadrukkelijk in drie opzichten omschreven:
1a. Geest. God wordt in het algemeen *een Geest* genoemd, Joh. 4:24: *God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in Geest en waarheid.* En het is zo: het Goddelijk wezen is zuiver geestelijk, alle lichamelijke uitgebreidheid moet verre van de allervolmaakste God geweerd worden. Daarom doen zij niet kwalijk, om het bedrog van de heimelijke Spinozisten te ontdekken, die God omschrijven te zijn een oneindige, onafhankelijke, eenvoudige, onveranderlijke, eeuwige, alomtegen-woordige en allervolmaakste Geest, van de wereld ten enenmale onderscheiden. Wij, die over het algemeen vleselijke denkbeelden van God maken, hebben Zijn goedheid te prijzen, dat wij door de openbaring vast weten, dat God een Geest is. Ondertussen draagt de derde Persoon de persoonlijke naam van Geest; niet, dat Hij een geestelijker wezen heeft dan Vader en Zoon, dat zij verre. Al de drie Personen hebben hetzelfde Goddelijk wezen; maar de derde wordt Geest genoemd, vanwege de wijze van Zijn persoonlijk bestaan in het Goddelijk wezen, van de Vader en de Zoon door Zichzelf van eeuwigheid tot in alle eeuwigheid uitgaande, bij wijze van geblaas, Joh. 16, daarom *de Geest des Heeren,* en *de Adem van Zijn mond* genoemd. Breder wordt dit in de Catechismus verhandeld.

1b. *Heilige* Geest. Niet, alsof Hij heiliger was dan Vader en Zoon. Neen, God is de driemaal heilige God. Veel uitleggers zijn voor dezen van gedachte geweest, dat de derde Persoon Heilige Geest genoemd wordt vanwege Zijn huishoudelijk werk in het heiligen van de uitverkorene, geroepene en gerechtvaardigde gelovigen. Maar een zeer schrander Godgeleerde, dit misbruikende, om zijn verfoeilijke dwaling omtrent het Zoonschap van de tweede Persoon te bemantelen zegt dat de Geest *Heilige* Geest genoemd wordt vanwege Zijn huishoudelijk werk. Dat de Zoon ook zo maar alleen *Zoon* genoemd wordt, om Zijn huishoudelijk werk als Middelaar. Terwijl, zo hij meent, dezelfde reden aangaande de benaming van de Goddelijke personen moet plaats hebben. Daarom, om dit te ontgaan, hebben voorzichtige Godgeleerden een weinig nauwkeuriger de reden onderzocht, uit het gebruik van het woord *heiligen* in Gods Woord, daar, gelijk een ieder behoorde te weten, het eigenlijk zegt, *iets af te zonderen;* zodat in de betekenis van *afzonderen* het de Heilige Geest is, die op een bijzondere *afgezonderde wijze Zijn bestaanbaarheid* in het Goddelijk Wezen heeft. En dit is zo, want de ene Persoon wordt van de andere door de persoonlijke eigenschappen onderscheiden als een Ander, en een Ander.
Maar dit is er bijzonder op te merken omtrent de Geest, dat Hij *Zijn bijzondere wijze van bestaan* in het Goddelijk Wezen heeft. De Zoon gaat van de Vader uit door een eeuwige geboorte, de Geest gaat uit bij wijze van geblaas. De Zoon gaat uit van de Vader alleen, de Geest van Vader en Zoon beide. Het Goddelijk Wezen, dat de Zoon gegeven is in de generatie, is mededeelbaar aan een Ander, namelijk de Geest. Maar aan de Geest van Vader en Zoon beide medegedeeld, heeft het Goddelijk Wezen Zijn voltrekking, en kan aan geen ander medegedeeld worden. Zodat de Geest is de Heilige Geest, vanwege zijn bijzondere wijze van bestaan in het Goddelijk wezen, gelijk enigen willen, en wij laten het op zijn plaats.

1c. Geest der belofte, en dat om twee of drie redenen; voornamelijk:

a. Omdat Hij het voornaamste onderwerp is, dat aan de Kerk van het Nieuwe Testament beloofd wordt. God leidde de Kerk van het Oude Testament door de belofte van een toekomende *Messias.* Maar Deze in de wereld gekomen zijnde, Zijn verlossingswerk volkomen ten einde gebracht hebbende, en naar Zijn Vader gegaan zijnde, alwaar Hij, tot loon van Zijn Middelaarsarbeid, uitermate verhoogd is,

zittend aan Gods rechterhand, totdat Hij komen zal om te oordelen levenden en doden. Zo is de voorname belofte aan de Kerk van het Nieuwe Testament dat de *Heilige Geest* zal komen en gezonden zal worden, om de verworvene verlossing krachtdadig en onweerstandelijk toe te eigenen aan al de uitverkorenen. Hiertoe moest Christus heengaan, zoude Deze komen. Maar Hij belooft, dat, als Hij heengaat, Hij deze Trooster zal zenden, en Hij wijst aan, wat Zijn werk zijn zal, om de wereld te overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel, Joh. 16:18. Hierom wordt Hij de *Geest van belofte* genoemd.

b. Omdat Hij al de beloften, die in het Goddelijk Woord zijn, doet. Want Hij heeft al de Schrift ingegeven, en zowel als Hij de geschiedenissen, de bedreigingen en leringen ingegeven heeft, zo ook dat vertroostende deel; waarom hij de Trooster genoemd wordt.

c. Omdat Hij, in het werk van verzegelen van gelovigen, de beloften daartoe gebruikt, ten einde daardoor naar het hart van Gods kinderen te spreken, vreugde in hun zielen te gieten, de twijfelingen te overwinnen, en hun te verzekeren van hun aandeel aan de Goddelijke gunst. Hiertoe gebruikt Hij niet de wet die de bediening van de dood is, maar het zalig Evangelie, hetwelk alleen uit een aaneenschakeling van dierbare vrije beloften bestaat; waarom het ook de bediening van de Geest genoemd wordt.

*De tweede v*raag. *Bij welke gelegenheid werd de verzegeling gebruikt?* Hierop zouden wij tot antwoord al zeer vele gebruiken en plechtigheden van de volkeren zeer gemakkelijk kunnen bijbrengen uit de oudheid. Maar zij zouden niet te zeer stichten in een Kerkrede. Wij laten dit daarom over aan anderen, zeggende maar alleen uit Gods Woord, dat de verzegeling plaats had in de verkopingen, zodat de koop gemaakt en de koopbrief geschreven zijnde, men daaraan een zegel hing, ziet Jer. 32:11,14. De heren en eigenaars van mensen en van vee, pleegden hun zegel en merk te zetten, tot bewijs van eigendom en tot onderscheiding, op hun vee en hun knechten. Hiervan lezen wij, dat de dienstknechten Gods verzegeld worden aan hun voorhoofden, Openb. 7:3. Ja men verzegelde ook ter verberging van geheimen, gelijk brieven; en ook tot beveiliging en onschendbare bewaring gelijk de Joodse Raad het graf van Christus verzegelde, en in dergelijke zaken meer, thans niet bij te brengen.

De derde vraag. Wat is dit verzegelen dan? Antwoord: Wij moeten, als er gesproken wordt van een verzegelen van de gelovigen niet denken aan een eigenlijke verzegeling, neen, het is een oneigenlijke spreekwijze, ontleend van hetgeen onder de mensen bij verscheidene gelegenheden plaats heeft, en dus zal het de volgende zaken te kennen geven:

a. Een onderscheiding en afzondering van de gelovigen van alle anderen, als Gods eigendom, op welke Hij een bijzonder recht heeft, vanwege de verlossing door Zijn Zoon, en hun dadelijke opdracht van zichzelf aan Hem door de Heilige Geest. De wereld is, om zo te spreken, als een groot schip, met allerhande waren beladen. God heeft in dit schip de Zijnen, en op Zijn eigen waren zet Hij Zijn Eigen merk, opdat Hij die zorgvuldig mag uitnemen, als het schip aankomt. Dit is ontleend van kooplieden, die op hun eigen waar hun eigen merk zetten. En o, wat is dit troostrijk voor de uitverkorenen, er zal niet één, op wie Gods merk gezet is, verloren gaan. De ene waar is soms wel kostelijker dan de andere, maar het allergeringste en verachtste stukje, dat gemerkt is, behoort God toe, zowel als het voortreffelijkste, en Hij wil Zijn eigendom daarop betonen en uitvoeren, en het niet verloren laten gaan, noch laten liggen onder de ongemerkte waar.

b. Het zal ook in zich behelzen, dat enige indruksels van gelijkvormigheid met de Geest in de zielen van de gelovigen ingedrukt worden. Daarom wordt er gezegd, dat de Geest hen verzegeld, hier en in het 4e hoofdstuk, vers 30. Als iemand zijn cachet of zegel in was of lak drukt, het laat de eigen indruksels na, die daarop gesneden of gegraveerd zijn, en hierdoor wordt het zegel van de ene onderscheiden van dat van de ander. Zodat dit verzegelen bestaat in het indrukken van Gods eigen beeld en gelijkenis, door de Geest, in de ziel van de gelovigen, enigermate; daarom worden die zaken, Gal. 5:22, de vrucht van de Geest genoemd. En 2 Kor. 3:18 wordt gezegd, *dat zij naar datzelfde beeld veranderd worden in gedaante, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door de Geest des Heeren.* En dit maakt nu, dat gelijk zij tot de duivel als zijn lijfeigenen behoorden, omdat zij het beeld van de eerste Adam droegen, zij nu tot God en Christus behoren, terwijl op hun ziel enigermate het beeld van Christus ingedrukt wordt. Want hierdoor worden zij naar hetzelfde beeld geschapen in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid.

c. Eindelijk (want wij willen alleen maar het voornaamste noemen), de verzegeling zal insluiten een versterken en verzekeren van de gelovige ziel in de hoop van de eeuwige heerlijkheid, dat hij Gods waar en koopgoed is, en dat God, om dit te verzekeren, Zijn Eigen merk op haar drukt, en het grote zegel van de hemel aan de onderhandeling tussen God en de ziel hangt. Ten blijk, dat het vast waar en zeker is, dat God de koop, die zulk een ziel dikwerf met tranen en jammeren voordroeg, aangeslagen en aangenomen heeft. En dit bevestigt de ziel in Christus en geeft haar goede moed, hoe het schip ook geslingerd wordt, dat God kent, die de Zijnen zijn, en dat zij uit alle hunne droefenissen in het volle bezit gesteld zullen worden van die erfenissen, waarvan zij nu een zeker en vast onderpand hebben. De duivel mag brullen als een leeuw, en ook pogen te bedriegen als een engel des lichts, en de wereld mag verdrukken; de vrijgekochten des Heeren zullen tot Sion komen met blijdschap en gejuich, en daar zal eeuwige blijdschap op hun hoofd zijn; want dan zullen de tranen van de ogen van de verzegelden afgewist worden. Dit zal het verzegelen voornamelijk te kennen geven; andere zaken, die men daartoe betrekkelijk zou kunnen maken, behoren meer tot andere weldaden van het Genadeverbond.

De vierde vraag. Hoe de Geest der belofte de gelovigen verzegelt? Antwoord: Hierover is al veel te vinden bij de geleerde uitleggers, die de lezer op zijn gemak kan nazien, elk het zijne latende; let op de volgende zaken:

a. In zoverre als het hebben van de Geest of enige werking van de Geest, een onderpand is van de erfenis, 2 Kor. 1:21, 22; want als God het onderpand geeft, is het een blijk, dat Hij de zaak wil goedmaken, en de koop, die Hij aanvaard heeft, houden. De Joden waren door de eerstelingen van de oogst verzekerd. Een dienstknecht wordt op het ontvangen van een godspenning verzekerd van een aanstaande dienst. Het was een oud gebruik, dat, als land- en erfgoed verkocht werd, een notaris aarde en steen uit dat land, dat iemand gekocht had, nam, en het in de hand deed van diegene, die het gekocht had. En zo werd de koper openbaar gesteld in het recht van eigendom op dat land, voor hij voor het eerst de renten en vrucht van het land genoot. Zo is dat nu hier; als God de Heilige Geest die eigen gestalten, die uit het Genadeverbond voortvloeien en daarin beloofd worden, in de ziel werkt, dan gerechtigt Hij daarmee, als met een zeker en gewis pand, de ziel tot al de goederen van het Verbond. En ofschoon zij die niet dadelijk hebben, zo is datgene, hetwelk zij hebben, een vast onderpand, dat de andere volgen zullen. Mochten kleingelovigen dit opmerken, het zou een riem onder het hart kunnen zijn, en hun

leren, meer prijs te stellen op het werk van de Geest, ofschoon slechts in Zijn eerste beginselen, te stellen, en bemoedigen in het verwachten van de andere. Ja hen verzekeren, dat die, schoon niet in het eerste jaar, nochtans op hunne tijd zullen volgen.

En vraagt mij nu iemand, wat die vruchten van de Geest zijn, wat die onderpanden zijn: leest dezelve Gal. 5 en Matth. 5 en elders. Ze zijn dat hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, dat treuren en een walg hebben van zichzelf, en dat gul en blijmoedig veroordelen en beschuldigen van zichzelf voor de Heere. In hetwelk men komt met het vonnis in zijn eigen mond, om zich als een rebel, dood- en doemwaardige aan te klagen: evenwel pleitende op Gods oneindige ontferming in Christus Jezus.

b. De Geest Gods verzegelt de ziel van de gelovigen, voor zoverre als Hij de genaden, die in de ziel zijn, versterkt, opwekt en uit en vervolgens naar haar eigen aard en haar natuur werkzaam maakt. Zodat Hij dat geloof, hetwelk als een vonkje onder de as bedolven lag, dat zo klein als een mosterdzaad was, en zo zwak als een gekrookt rietje en glimmend vlaswiekje ja met zeer veel vreze, onvrijmoedigheid en duizenderlei bekommeringen en twijfelmoedigheden bezet was, dat Hij, zeg ik, de ziel dit te boven doet komen, en vrijmoedigheid schept in de ziel om te vluchten naar de Heere Jezus, en in en onder dat vluchten de Heere Jezus enigermate aan de ziel ontdekt in Zijn algenoegzaamheid, volstrekte noodzakelijkheid en bereidwilligheid, om zulk een te willen aannemen. Zodat de ziel in Jezus, als de enige schuilplaats van verberging, ingaat, Hem omhelst, en zich aan de Borg opnieuw overgeeft. Hierdoor nu ontvangt de ziel Jezus Christus met de oude Simeon in de armen van het geloof, en de liefde en innige hoogachting wordt uitermate omtrent Jezus werkzaam, zodat zij Hem, die zij door geloof aangenomen hebben, als een bundeltje mirre tussen de borsten leggen, zich zelf nooit genoeg kunnende voldoen in het beschouwen, overdenken en nagaan van de weergaloze schoonheid van Hem, Die schoner is dan de mensenkinderen, zijnde blank en rood, geheel in alle opzichten begeerlijk, de banier dragend boven tienduizenden. Naar de mate nu, dat deze werkzaamheid en onderhandeling van de ziel door de werking van de Heilige Geest omtrent Christus klaar is, zo is er altijd, zo lang het duurt, enige verzekering en verzegeling door de Geest mede gepaard. Ofschoon de ziel die nog niet weet wat het is te geloven, en aan het Verbond, zonder gevoelige gestalte zich vast te houden, dit, als het gevoelige over is, in twijfel trekt. Op deze wijze worden vele van Gods kinderen door de Heilige Geest der belofte verzegeld; gelijk uit de woorden van de tekst kan afgeleid worden: *Nadat gij gelooft hebt,* enz.

c. De Heilige Geest der belofte verzegelt de gelovigen, hen door een bijzonder werk verlichtende en bekwaam makende, om in zichzelf te kunnen nagaan en geestelijkerwijs te zien en te bespeuren het ware werk der genade en van de Geest in zich, en hun recht tot de Goddelijke beloften van het Genadeverbond. Zodat zij de wil van God in zulke beloften kennen, de stem van God, daarin tot hen sprekende, horen, onderscheiden, gehoorzamen en zich dadelijk toepassen. Iemand kan het werk Gods en het recht tot de beloften vele jaren gehad hebben, zonder dat hij nochtans dat ooit heeft kunnen opmaken, noch op de belofte aandringen. Maar het werk van de Geest in dit opzicht, als Hij verzegelt, is de ziel in staat te stellen, om de kenmerken van genade in zich na te gaan, volgens het Woord van God; zodat hij èn Gods Verbond leert kennen, en datgene, waardoor iemand in dat Verbond overgaat; en hij, ziende dat hij op zulk een wijze in het Verbond overgegaan is,

besluit, dat hij deel aan God en de goederen van het Verbond heeft. Paulus verklaart dit duidelijk in 1 Kor. 2:12.

d. De Heilige Geest verzegelt, voor zover Hij door Zijn inwoning en werking de ziel vernieuwt, en met Christus, het Hoofd, gelijkvormig maakt, 2 Kor. 3:18: "En wij allen, met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest." Zodat de ziel, die twijfelende was, wiens zij was, tot wie zij behoorde, en zeggende: *ach, ik weet niet, wat ik van mij zelf denken moet,* verzekering ontvangt; want de Geest komt, leidt haar naar binnen, doet haar zien, dat haar geest strijdt tegen haar vlees. Dat hetzelfde gevoelen, hetwelk in Christus is, ook in haar is; dat zij datgene bemint, hetwelk Christus bemint, en datgene haat, hetwelk Christus haat. En dus zegt Hij tot haar: *dat hebt gij niet van uzelf, dat zijn de trekken van Gods beeld, die Ik in u gelegd heb, en daaruit kunt gij verzekerd zijn, dat gij een kind Gods zijt, en dat gij hierdoor verzegeld zijt tot de dag der verlossing.*

e. De Geest verzegelt ook, met de geest van de gelovigen getuigende, dat zij kinderen Gods zijn. Rom. 8:15,16: "Wij hebben niet ontvangen de geest der dienstbaarheid wederom tot vreze; maar de Geest der aanneming tot kinderen, door welke wij roepen: Abba, Vader!" *Deze Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn;* dat is, als een gelovige tussen hoop en vrees is, zijn staat niet durvende opmaken noch verwerpen, dewijl hij maar één getuige, de getuigenis van zijn eigen geest heeft. Dan komt de Heilige Geest, die weet, wat in de ziel is, daar Hij het er in gewrocht heeft, en Hij geeft getuigenis van de waarheid en oprechtheid van zijn geloof, van zijn liefde enz. zeggende, als door Zijn inspraak in het hart: *Ik verzeker u, dat dit waar geloof en oprechte liefde is, houdt het daarvoor op mijn woord, Ik ben de Geest der waarheid.* En dus wordt de waarheid van de genade in het hart door de getuigenis van de Geest zelf verzegeld.

f. De Geest verzegelt en bevestigt de gelovige eindelijk, in hem verwekkende vrijmoedigheid van het hart, om tot God te gaan, als zijn Vader in Christus, met een kinderlijk gelovige en vertrouwende gestalte, gelijk een kind tot zijn vader gaat, Gal. 4:6. "En overmits gij kinderen zijt, zo heeft God de Geest zijns Zoons uitgezonden in uw harten, die roept: Abba, Vader!" Om voor alle bedrog gevrijwaard te worden, dient uw Christen-aandacht twee zaken in gedachtenis houden.
a. Wij moeten de zaken, die wij gesteld hebben, te samen nemen, de een niet van de andere scheidende. Dat is, wij moeten de Heilige Geest in Zijn verzegelen en in Zijn betuiging aan onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, niet afscheiden van het Woord, vermits de Heilige Geest dit doet in, met en door het Woord Gods. Noch het Woord afscheiden van de krachtdadige werking van de Heilige Geest, en de vruchten van deze; want anders zou er groot gevaar zijn van zelfbedrog, van geestdrijverij of dweperij.
b. Wij kunnen uit het gezegde, het onderscheid zien tussen de getuigenis van des Heeren Geest, en de getuigenis van *een geest van bedrog*. Namelijk, de Geest des Heeren verlicht de ziel, verandert die naar Gods beeld, doodt de zonde en geeft de ziel een verwijde en kinderlijke gestalte, om tot God te gaan in de gebeden, en alles van Hem af te wachten in het geloof. Maar de geest van bedrog maakt gerust zonder grond in het Woord, is vleselijk en maakt opgeblazen en lichtvaardig, en de wandel

van dezulken is niet effen en teder, maar bij vlagen en tussenpozen, nu God, dan de wereld dienende.

De vijfde vraag is, *de tijd wanneer zij verzegeld werden?* Antwoord: Dat leert de apostel, dat het was, nadat zij het zaligmakend geloof in Christus geoefend hadden, nadat zij geloofd hadden. Om dit nu na te gaan, dienen wij op de volgende zaken te letten:
a. De verzegeling gaat niet vóór het geloof, ze is in het wezen van het geloof zelf niet, maar het is een onderscheiden werk van de Heilige Geest, hetwelk op de oefening van het geloof in Christus volgt. En dus ziet uw Christen-aandacht, hoezeer men mistast, als men de verzekering van zijn aandeel maakt tot een wezenlijke daad van het geloof, dewijl het een werk van de Geest is, hetwelk, nadat men het geloof wezenlijk geoefend heeft, gewrocht wordt: *Nadat gij geloofd hebt,* enz.

b. Als wij de verzegeling van de Geest als onderscheiden van het geloof en op het geloof volgende aanmerken, voor zover het zegt een afzondering van zulk een van de wereld, en een indrukken van Gods beeld in de ziel, waardoor zij in de gedaante veranderd wordt naar hetzelfde beeld, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest. Zo zeggen wij dat in dit opzicht de verzegeling aan allen eigen is, die in Christus geloven, en dat ze *terstond op de oefening van het zaligmakend geloof geschiedt,* voor zover het een werk van de Geest is, elk die gelooft, afzonderende van de gewone hoop van de wereldse en onbekeerde mensen. Terwijl de heiligmaking, of vernieuwing naar Gods beeld, ofschoon van de rechtvaardigmaking door het geloof onderscheiden, nochtans nooit van deze gescheiden is, maar daarop onmiddellijk volgt.
Maar, zo wij de verzegeling van de Geest aanmerken als dat werk van de Geest, waarin Hij de ziel van de gelovigen *bevestigt en verzegelt van hun aandeel aan de genade, dat zij kinderen Gods zijn,* dat al hun zonden hun vergeven zijn, en dat zij na hun dood gelukzalig zullen worden, dan volgt het wel, *nadat* zij geloofd hebben. Maar hoe vroeg of laat, durven wij niet bepalen, dewijl de apostel het niet doet, en er geen plaats in Gods Woord is, waar de tijd stipt naar de oefening van het geloof bepaald wordt. Ja integendeel gesproken wordt van gelovigen, die de verzegeling in dit opzicht lang gemist hebben, gelijk Heman, Ps. 88:16, die doodbrakende geweest was van der jeugd af aan. En de ondervinding heeft geleerd, dat onder het Nieuwe Testament velen gaan in vreze van de dood, al hun leven lang, Hebr. 2:15. En dat Godvruchtigen, die vrij tederder leven dan velen, die veel over deze zaak spreken, jaren lang zonder de verzegeling in dit opzicht geleefd hebben, terwijl wij menigmaal een geslacht hebben, aan hetwelk bedroefden zouden mogen vragen: *Hoe hebt gij het zo schielijk gevonden?*
Om u nu naar het Woord en de bevindingen der heiligen daarvan iets te zeggen, let slechts op de volgende zaken:

1. Wij geloven, dat er op elke daad van het geloof, die meer ontwikkeld is, enige verzegeling volgt, ofschoon de gelovigen er menigmaal niet op letten, en daarom dikwijls jaren lang over hun staat in twijfel blijven. Dat dit zo is, zal de bevinding, zo gij een gelovige zijt, u bijbrengen. Brengt uzelf enige van uw beste tijden te binnen; hebt gij in deze niet enige zoete verwijding van het hart, meer dan algemeen, in uw toenadering tot God gevonden? Wilt gij niet, dat zulks nooit was overgegaan, maar dat gij daar tabernakelen gebouwd had? Was het niet in uw hart: o, nu is het mij goed, ik begeer, in vergelijking van dit, niets in de hemel noch op de aarde? Vond gij in zulk een tijd niet iets, dat veel vrijmoedigheid gaf, om uw begeerten bekend te maken? Dat is een verzegeling geweest, ofschoon gij het niet daarvoor gehouden hebt, en menigmaal aan uw aandeel twijfelt.

2. De verzegeling, in bewustheid te geven van zijn aandeel, geschiedt gewoonlijk na vele worsteling en beproeving in welke God Zijn kinderen brengt, om heilige en wijze redenen, en op een tedere wandel voor des Heeren aangezicht, dewijl God gewoon is, Zich meer aan zulken, dan wel aan anderen uit te laten en te genieten te geven. Daniël hoorde, op zijn vasten en bidden, dat hij *een gewenste man was,* Dan. 10:11; en Paulus hoorde, op zijn beproeving en zijn worstelen daaronder: *Mijn genade is u genoeg,* 2 Kor. 12:9.

De zesde vraag is, *in Wie zij verzegeld worden?* De apostel zegt: *in Welke.* Wij zullen u niet ophouden met de gedachten van diegenen, die dit tot het Evangelie zelf, als de blijmare en leer van de waarheid brengen, hetwelk ook een goede zin kan geven. Wij houden het met diegenen, die het tot Christus brengen, en dus worden de gelovigen in Christus, als het Hoofd, verzegeld, opdat zij in Hem zouden blijven en in Hem steeds bewaard worden; alzo dat deze vereniging tussen Hem en hen nimmer mag ophouden.

B. Toepassing.
Gij ziet dan, mijn geliefde toehoorders, de uitmuntende weldaad, die de Efeziërs deelachtig waren op de oefening van het geloof: zij waren verzegeld door de Geest der belofte.
Laat ons nu deze waarheid tot onszelf in nuttige gebruiken overbrengen:
A. Ziet hieruit, dat ofschoon velen voorgeven, dat zij geloven, en dus een hoop hebben dat zij zalig zullen worden, *het slechts enkel bedrog en inbeelding is,* dewijl het zegel van de Geest, Gods merk, niet op hen gedrukt is, en dus, dat God de koop, die zij Hem aanbieden, niet aanvaard heeft daar Hij geen onderpand ter bevestiging van zaken gegeven heeft. O, mijn geliefden! Als wij het zegel missen aan een koopbrief, wij kunnen de koop niet volgens de wetten aanvaarden, noch de zaak als ons eigendom vorderen. Zo is het ook hier: hoe men zich met de hoop op de hemel mag vleien, wanneer eens alles onderzocht is en het bevonden zal worden, dat het zegel en stempel van de Geest niet aan het werk is, dan zal Christus zeggen: *Gaat heen, Ik ken u niet!* Mijn zegel is niet op u gedrukt, gij zijt derhalve de Mijnen niet. Dat zeer velen dit zegel niet hebben, blijkt duidelijk uit de navolgende zaken:
a. Een zegel dient om de persoon of de zaak, die verzegeld wordt, af te zonderen en te onderscheiden van anderen. Nu, mijn geliefden! Als wij de meesten nagaan, waarin zijn zij afgezonderd, en van de wereld onderscheiden? Leven de meesten niet naar de wijze van deze wereld, en zijn zij de wereld niet gelijkvormig in alle uitwendige dingen? Zodat men, hoe men het ook bekijkt, geen onderscheid kan vinden, terwijl men evenwel in het uitwendige behoorde te kunnen zien, wie de wereld diende, en wie God, als zijnde het volk van zijn eigendom. Is het gezelschap en de verkering van de meesten niet onder de wereld, en geenszins bij de heiligen en heerlijken op de aarde (ik meen, Gods volk)? Dat is een blijk, dat men van de wereld is, want die uit God is, die heeft de broederen lief, maar die met de wereld omgaat, en de omgang met de heiligen verlaat, die is niet uit God. Want soort zoekt soort. Vogels van enerlei vederen vliegen te samen. En ofschoon men menigmaal een persoon niet kan kennen op zichzelf, men zal hem kennen uit het gezelschap en de mensen, die hij verkiest, om mee om te gaan. Is de spraak van de wereld, en niet de tale Kanaäns? En hoe hebben de meesten niets anders dan wereldse vermaken en verkwikkingen, niet wetende wat het is, zich in de Heere te verblijden, en hun lust te vinden in het kennen, dienen en liefhebben van de grote God; zodat hieruit blijkt, dat weinigen verzegeld zijn, omdat de verzegelden zo in alle opzichten van de wereld onderscheiden en afgescheiden zijn.

b. Als een zegel op iets gedrukt wordt, laat het een indruksel na, een beeld en de gedaante van dezelfde zaken, die er in het zegel zijn. Als derhalve iemand verzegeld is door de Heilige Geest der belofte, zo wordt in zijn ziel Gods beeld in al de vermogens ingedrukt, waardoor licht en kennis (ik meen, ware zaligmakende kennis), van God, Christus en zichzelf in zijn verstand komt. Ook heiligheid en een heersende neiging, om volmaakt heilig te zijn in de wil, en de hartstochten worden geregeld, en op de Heere in zijn dienst gevestigd. Met één woord, hetzelfde gevoelen dat in Christus is, komt ook zo in hen. Datgene, wat Jezus bemint, hebben zij lief met een liefde, sterker dan de dood. En datgene, wat Jezus haat, haten zij met een volkomen haat; het is hun een vijand. Als wij dit nagaan, hoe weinig zal het getal van de verzegelden in het midden van ons zijn!

c. Een zegel wordt niet gehangen, of er moet een wezenlijke onderhandeling geweest zijn en dan om die goed te keuren en te bevestigen, wordt er het zegel aan gehangen. Hoe weinigen nu zijn er, die een wezenlijke onderhandeling met God hebben in het belijden van hun onwaardigheid, in het hongeren en dorsten naar Zijn gemeenschap, in het inwilligen van zijn verbond, in het geven van hun hart aan de Heere, in het opdragen van zichzelf aan God naar ziel en lichaam beide, om Hem tot een eigendom te zijn, beide in het leven en in het sterven! Mist men dit, wat zou God dan verzegelen? Immers de God des hemels zal zijn zegel niet hangen aan een niet.

d. Eindelijk, wat is het duidelijk te zien aan velen dat zij onder verharding, verstoktheid des harten en onbekeerlijkheid als opgesloten liggen, dragende het kenmerk van satan als op hun voorhoofd, zijn werken doende, met zijn lijfeigenen omgaande en verkerende, en die dus bewaard worden tot de dag des toorns en van de openbaring van Gods rechtvaardig oordeel.

B. O, mijn geliefden! Zijt gij niet verzegeld, hoe beklaaglijk en rampzalig is uw toestand, ofschoon gij anders een belijder zijt, veel letter bevatting hebt, en de bondszegels dikwijls hebt genoten. Zo gij het zegel van de Geest mist, zijt gij diep ongelukkig!

a. De waarheden, die gij nu belijdt te geloven en voor waarheid te houden, zult ge, als er verdrukking en vervolging om de waarheid komt, ook met anderen helpen onderdrukken en lasteren; want gij zult afvallen, Matth. 13:20,21, omdat gij niet verzegeld zijt, en de waarheid met Goddelijk licht nooit aan uw ziel is verzegeld geworden. Hier vandaan zien wij dikwijls met verbazing, dat een worm, een klein wetend gelovige, die menigmaal voor de dood bevreesd en beangst was, als hij opgeëist wordt om voor de waarheid te lijden, standvastig blijft, zeggende: *Ofschoon ik voor Jezus en zijn waarheid niet kan redetwisten, kan ik nochtans, door de genade van mijn God, de wreedste dood met blijdschap ondergaan,* Hebr. 11:36-38. En daarentegen anderen, die grote kennis en vertoning hebben, dat zij altijd onstandvastig zijn; komen er nieuwe gevoelens op, men omhelst deze. Hetgeen men in het ene jaar omhelsd heeft, verwerpt men in het andere. Men is gelijk een weerhaan, die met alle wind bewogen is, en men wordt van een voorstander een bitter verdrukker van Gods volk en de heilige waarheid van het Evangelie. Gelijk wij met zeer vele voorbeelden zouden kunnen aantonen. O, het komt daar vandaan: de een is verzegeld, hij heeft de kracht daarvan ondervonden, de zoetigheid en vertroosting daarvan gesmaakt, de waarheid heeft hem waarlijk vrijgemaakt; maar de andere heeft er slechts een lichte bevatting van, nooit heeft hij de kracht ondervonden, en dat maakt, dat hij zich naar de tijd en de nieuwe leerwijzen en gebruiken gemakkelijk kan schikken. Derhalve zal hij nooit staande blijven in een

uur van de verzoeking. En wat is dat ellendig! Terwijl standvastigheid tot het einde toe vereist wordt. Een Christen moet zichzelf altijd gelijk zijn, heden en morgen, en tot het einde dezelfde in zijn gevoelens en in zijn vasthouden aan datgene, wat hij van de Vader gehoord en geleerd heeft, om daar bij te blijven.

b. Hoe rampzalig zal het voor u zijn in de grote dag, wanneer wij allen voor Christus' rechterstoel zullen geopenbaard worden, als gij het zegel van de Geest niet hebt! O dan, mijn geliefden, zullen Christus en de heilige engelen nauwkeurig toezien, wie de verzegelden zijn, en wie niet! De engelen zullen de verzegelden, op welke Gods merk gevonden wordt, als in de armen nemen en ze Christus tegemoet voeren in de lucht. Christus zal Zijn zegel bezien, en het echt, maar niet nagebootst vindende, hen openlijk erkennen, en als de Zijnen aannemen met een blijde welkom: *Komt, gij gezegende des Vaders! op welken mijn zegel is, en beërft het koninkrijk, voor u bereid van voor de grondlegging der wereld.* Daarentegen, die Gods merk niet hebben, of die het slechts nagebootst hebben, zullen onder de bokken gesteld worden aan zijn linkerhand, om eeuwige straf te ondergaan. En ofschoon zij roepen: *Hebt Gij niet op onze straten geleerd, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en met U gegeten en gedronken?* Het zal hun niets baten, het zal slechts Christus in toorn het laatste woord tot hen doen spreken: *Gaat weg in het eeuwige vuur, dat de duivel en zijn engelen bereid is: waar wening is der ogen en knersing der tanden; want Ik ken u niet.* Dat is*: Ik erken u niet, omdat Mijn merk en zegel niet op u is.*

C. Hoezeer was het dan te wensen, mijn geliefden, dat gij hierover verlegen werd, en dat uw hart doorpriemd was. Dan zouden wij u zeggen*: staat naar de bevindelijke en zaligmakende kennis van de waarheid; bidt om het zaligmakend geloof; want die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven.*

D. Kinderen van God! Deze weldaad hebt gij ontvangen, de Geest, de Heilige Geest der belofte heeft u verzegeld op uw geloofswerkzaamheid. Om hiervan wat nader te spreken, zullen wij u deze volgende zaken voorhouden:

1. Vooreerst, dat gij verzegelden zijt kan u klaar blijken uit de volgende kenmerken:

a. Ziet gij niet, dat gij, van die tijd af, dat God u in uw ziel trof en u te machtig werd, u van uw voorgaande gezelschappen en vermaken heeft afgescheiden en Gods volk opgezocht, meer prijs op hen stellende, dan op de voortreflijksten op de aarde? En dat gij honderdmaal gedacht hebt: de wereld mag dat volk lasteren, er laag op vallen, en het op allerlei wijze benauwen, o, het is het volk, bij hetwelk ik leven en sterven wil. Hun God zal mijn God zijn, en hun volk mijn volk. Ik kies liever versmaadheid met Gods kinderen te ondergaan, dan al de schatten van Egypte te bezitten. Waar komt dat vandaan, dat gij uw vorige boezemvrienden nu verlaat, en het volk, dat gij tevoren gehaat hebt, nu bemint? Waarvan anders, dan dat God u uit de wereld getrokken heeft: daarom hebt gij de broeders lief.

b. Gij kunt het opmaken dat gij verzegeld zijt, daar het beeld Gods enigermate in u hersteld is geworden, dewijl gij lust vindt, om uit een inwendig beginsel tot Gods eer te leven, en de minste zonde uw ziel kwetst en beroert. O, dat is een teken, dat Gods zegel op u is, daar gij die dingen, die de Heere haat, ook haat en er een afkeer van hebt.

c. Gij kunt het opmaken uit de strijd die in u is: de Geest tegen het vlees, en het vlees tegen de Geest. Hetwelk een blijk is, dat gij een wet hebt in uw gemoed, die strijd voert tegen de wet die in uw leden is, waarover Christus u de overwinning geven zal.

2. Zijt gij verzegeld door de Heilige Geest der belofte, dan zijt gij inzonderheid verplicht, om de Geest in alles op te volgen, en die door zonden niet te bedroeven, dewijl de Geest met uw geest getuigt, dat gij kinderen Gods zijt, Rom. 8:15. Als deze getuigenis ophield, hoe zoudt gij dan niet in doodbrakende benauwdheid zijn!

a. De Geest is het ook, die uw zwakheid te hulp komt in de gebeden, u bekwaam makende om te bidden met onuitsprekelijke zuchtingen om de Heere aan te lopen, en bij hem te kirren als een duif, en te piepen als een zwaluw, totdat gij in zijn gemeenschap opnieuw ingeleid wordt.
b. De Geest is het Onderpand en de Eersteling van uw erfenis, die u de beginselen van de hemelse vreugde geeft, en uw harten verwijdt en verheft in des Heeren wegen. O, hoezeer behoorde men uit aanmerking van dit alles zijn ziel te bewaren en omzichtig te wandelen, om de getuigenis van Gods Geest met de zijne klaar en levendig te houden!

3. Hieruit, dat gij verzegeld zijt, kunt gij troost in vele gelegenheden scheppen:

a. Onder bestrijdingen, als de vijand u aanvalt en zoekt tot wankelmoedigheid te brengen, dan moest gij tot deze verzegeling gaan en u daarmee troosten en verkwikken. Is het, dat gij de getuigenis van de Geest niet vindt, dan moet gij tot het water der heiligmaking door de Geest gaan, en dan zult gij enige trekken van Gods beeld bespeuren, en lust, om alle zonden gedood te vinden; en ofschoon dit niet zo klaar is, maar door verscheidene zonden en verdorvenheden verdonkerd, zo moet gij het daarom niet verwerpen. Want er zijn vele stukken gangbaar geld, op welke het zegel zo klaar niet gezien kan worden, en deze zijn daarom evenwel goed. Maar bevindt gij noch de getuigenis van water noch Geest, dan zou het voor u wijselijk zijn, tot het bloed van Jezus Christus te gaan door geloof, en hierdoor zult gij gewaar worden, dat de twee voorgaande door het gebruiken van deze derde opgehelderd zullen worden. Dit Gods weg zijnde, hen, die Hem verheerlijken door het geloof in Christus te oefenen, ook te vereren met het zegel van zijn Geest.
b. Hier is een bron van troost onder al de oordelen, die God op de aarde uitzendt. Deze zullen diegenen, die het zegel Gods hebben, niet beschadigen; want de Heere kent hen; èn vuur èn water, door hetwelk zij gaan, zal hen niet verslinden noch verteren.
c. Eindelijk, hier is troost in het uur van de dood. Hoe naar de dood ook is, zo is die in uw geval, dewijl Gods zegel op u is, ontwapend. En des Heeren stok en staf zal u zo ondersteunen, dat gij niet zult behoeven te vrezen, als gij door het dal der schaduwen des doods gaat, daar gij terstond zult opgenomen worden in Gods onmiddellijke gemeenschap, om met zijn beeld verzadigd te worden, eeuwiglijk en altoos. Amen.

11.HET GELOOF, een genade waardoor een christen leeft

Galaten 2 : 20.
Ik ben met Christus gekruist: en ik leef, (doch) niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef dat leef ik door het geloof des Zoons van God.

1. INLEIDING.
Het zaligmakend geloof wordt niet onaardig bij een wortel vergeleken, Job 19:28. Een wortel is verborgen; zo is ook het geloof in het hart verborgen; want het is met het hart, dat men gelooft ter rechtvaardigheid. Een wortel geeft en deelt leven mee aan de plant en de boom, zodat die door hun wortel leven en vrucht dragen: even zo is het geloof in het geestelijke leven de wortel daarvan; want dit zich met Christus verenigd hebbende, als de fontein van het leven, zo ontvangt het geestelijk leven alles uit Jezus en de gelovige leeft door dit zijn geloof.
Dat is hetgeen de Apostel hier leert, als hij zegt: *Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God.*
Gij ziet, mijn geliefden! hoe Paulus zich aankant tegen diegenen, die de leer van de rechtvaardigmaking lasterden, alsof dezelve tot zorgeloosheid leidde. Welks tegendeel hij bewijst in het 19e vers, en geeft er de bewijsredenen van aan de hand van onze tekstwoorden in welke wij twee voorname zaken bevinden.

A. Een beschrijving, die de Apostel van zijn genade geeft: *Ik ben met Christus gekruist; en ik leef.*
B. B. Hij wijst de oorzaken aan van dat leven, dat hij leefde: *Doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God.*

II. Het lichaam van de predikatie.
Verklaring, en wel van het
A. Eerste deel. Daar de Apostel zijn staat der genade in een tweeërlei opzicht voorstelt: *Ik ben met Christus gekruist, en ik leef.*
A. Vooraf dient uw christen-aandacht te weten, dat wij thans zo ver gekomen zijn in het verhandelen van de eigenschappen, gevolgen en omstandigheden van het geloof, dat wij het nu raadzaam vonden, deze te verhandelen, namelijk, dat het geloof het beginsel is, waaruit de rechtvaardigen leven. Dikwijls waren wij voornemens, die aan uw aandacht voor te dragen uit de woorden van de profeet Habakuk, hoofdstuk 2:4: De rechtvaardige zal door zijn geloof leven; welke woorden van zeer grote nadruk moeten zijn, daar Paulus die driemaal bezigt, om twee nadrukkelijke stukken van de christelijke leer te bevestigen:
- De rechtvaardigmaking uit vrije genade, zonder de werken der wet, Rom. 1:17, en in Gal. 3:11; en
- de volharding der heiligen, Hebr.10:38.

Ons kwam het zo voor, dat alles, wat tot ons oogmerk dienen zou, als in een kort begrip daarin vervat werd. Evenwel overwegende dat de Apostel die woorden van de Profeet gebruikt, om twee verschillende leerstukken te bevestigen, en gelovende, dat het Woord Gods slechts één zin heeft, en ook, dat de Apostelen nooit, door zich naar anderen te schikken, op een verbloemde wijze, maar naar waarheid, volgens oogmerk en mening

van de Heilige Geest, uit de plaatsen die zij aanhalen, redeneren, deed dit ons met omzichtigheid de overzettingen, geleerde uitleggers, en de grondtaal nagaan, om te zien, wat eigelijk het onderwerp en het gezegde van deze spreuk was.
Onderwijl is het zeer geleerde werk van Mr. Thomas Boston, over de Hebreeuwse zinscheiding, uitgekomen, in welk zeer geleerd werk de Godvruchtige schrijver aanwijst, dat volgens de Hebreeuwse zinscheiding, het *onderwerp* de rechtvaardige (of de gerechtvaardigde) uit het geloof is, en *het gezegde,* of hetgeen van zulk een, die uit het geloof gerechtvaardigd is, getuigd wordt, is, dat hij zal leven.
Zodat uw christen-aandacht ziet, dat Paulus twee leerstukken billijk uit deze woorden bevestigt. En tevens, dat wij niet gevoegelijk het leven door geloof, uit die plaats hebben kunnen verhandelen. Onze tegenwoordige afgelezen woorden hebben wij boven andere verkozen, vanwege de menigte van beoefende zaken, die er in voorkomen. Want hier wordt ons geleerd, *dat zij, die leven, eerst worden gekruist; dat elk, die leeft, door Christus en het ware zaligmakende geloof leeft.*

B Wat de woorden van ons eerste hoofddeel betreft zo vinden wij dat de Apostel twee zaken van *zichzelf getuigt, te weten:*
a. Ten eerste, dat hij met Christus was gekruist: Ik ben met Christus gekruist; zodat wij hier te letten hebben op twee zaken:
1. Op hetgeen de Apostel veronderstelt, en niet duister te kennen geeft, namelijk, *dat Christus gekruist is.* De Persoon, die gekruist werd, noemt de Apostel *Christus,* welke naam betekent *Gezalfde,* en komt dus overeen met de Hebreeuwse naam *Messias. Wij hebben de Messias gevonden, hetwelk, overgezet zijnde, is de Christus.* Elk weet, dat Jezus de Christus of Gezalfde genoemd wordt, vanwege Zijn zalving door de Heilige Geest, tot het bedienen van drieërlei ambten, ten nutte en in de plaats van de uitverkorenen, als hun Borg en Verlosser. Met welke zaken wij ons thans niet inlaten, daar wij onlangs breedvoerig daarvan gesproken hebben volgens de leiddraad van onze christelijke onderwijzer.
Van deze geeft de Apostel te kennen, *dat Hij gekruist werd.* En dat is zo. Als Borg van de uitverkorenen moest Hij een tweeërlei gehoorzaamheid aan de wet opbrengen. Hij moest al de geboden van Gods wet stipt in alle volmaaktheid in eigen Persoon tot het einde toe gehoorzamen, opdat door Zijn vervullen van het recht der wet, het eeuwige leven mocht geschonken worden aan diegenen, die in Hem geloven. Dit wordt gewoonlijk Christus *dadelijke gehoorzaamheid* genoemd. En ofschoon van enigen ontkend, is het nochtans een bronader van vele vertroosting voor alle heilzoekende zielen. Maar de wet met de dood op de ongehoorzaamheid dreigende, en de zonde een schending van de Goddelijke Majesteit zijnde, zo moet de Borg, om de vergeving van de misdaad te verwerven, ook de allerbitterste, smartelijkste, schandelijkste en de vervloekste dood ondergaan. En dat was, naar de gedachten van Joden en heidenen, de dood des kruises. Welke personen door de Joden zo vervloekt werden aangemerkt, dat zij, opdat het land niet verontreinigd zou worden, vóór zonsondergang moesten begraven worden, als een nieuwe trap van straf. Daarom staat er: *Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt*. Dat Christus deze dood voor de uitverkorenen ondergaan heeft, hebben wij ook onlangs gezien, en wij hopen, dat het niet nodig zal zijn, het thans te bevestigen bij diegenen, die anders niet zoeken te weten, dan Jezus Christus en die gekruist.

2. Onze Apostel zegt nu van zichzelf, dat hij met de gekruiste Christus gekruist was. Om dit nu in alle mogelijke klaarheid na te gaan, zullen wij:
a. onderzoeken, wat dat in zich heeft, gekruist te zijn;

b. wat het zeggen wil met Christus gekruist te zijn; en
c. aanwijzen, dat de Apostel waarlijk alzo gekruist was met Christus.

a Betreffende het eerste, *wat dit gekruist zijn te kennen zal geven.* Zo uw aandacht let op kruisigen en deszelfs gevolgen, kunt gij licht nagaan, dat het een sterven, een afsterven en verlaten van alles te kennen zal geven. En als wij op de woorden Gods acht zullen geven, dan vindt men, dat dit tot twee zaken voornamelijk zijn betrekking heeft: namelijk tot het afsterven van alles, wat de natuurlijke mens streelt en verkwikt, en wat de godsdienstige mens door zijn blindheid en onkunde strekt tot een grond van rechtvaardigheid in Gods vierschaar. In deze beide opzichten willen wij van dit gekruist zijn, met uwe aandacht spreken.

1. Wat het eerste betreft, te weten het afsterven van alles, wat de natuurlijke mens streelt en verkwikt; het wordt als een plicht voorgeschreven, om de leden te doden, die op aarde zijn; en de betrachting van de apostel was, zijn lichaam te bedwingen en ten onder te brengen, opdat hij niet als enigermate verwerpelijk bevonden mocht worden. Ook getuigt hij van zich, elders zowel als hier, dat hij der wereld gekruist was, en die ook hem. En dit is nu hetgeen het eerste *A. B. C. van het Christendom* is, namelijk, alles te verloochenen en daaraan gestorven te zijn, alsof het er niet was, en ofschoon het er is, zonder heersende begeerten daarnaar. Eveneens alsof men begeerteloos was. O, hoe dierbaar zou het zijn, dit te betrachten, opdat wij zeggen konden: ik ben gekruist! Maar zullen wij het betrachten, zo moeten wij nodig weten, waarin het gelegen is: Laat ik dan u en mij voorstellen, waarin het bestaat, opdat onze zielen daarop verliefd mogen worden, en geeft dan met mij acht op de volgende zaken:

A. Dit gekruist zijn zal een sterven aan zijn eigen rede, aan zijn verstand, aan zijn wil, en aan zijn wijsheid te kennen geven. Hij is niet wijs in zijn eigen ogen; hij acht zijn wijsheid dwaasheid, zijn kennis onkunde, zijn rede blind en vleselijk. En hoe meer hij begint God en Christus te kennen, hoe meer hij met Agur uitroept, Spr.30:2, 3: *Voorwaar ik ben onvernuftiger dan iemand, ik heb geen mensenverstand.* Waar men in dezen oprecht sterft, daar worden de hoogten terneer geworpen, en de ziel bekwaam gemaakt, elk voortreffelijker te achten dan zichzelf. En het bijblijvend beseffen van volstrekte dwaasheid en onkunde doet de ziel zich aan Christus overgeven, om geleerd te worden. En hoe meer hij in Christus' school leert, hoe kleiner, ootmoediger en afgestorvener hij wordt van dag tot dag. Er zijn velen, die, als zij wat beginnen te kennen, boven een ieders hoofd opwassen, en kunnen noch willen van een ander leren. En dat is een teken, dat zij slechts die kennis hebben, die opgeblazen maakt, en dat zij nooit gekruist zijn met Christus.

B. Dit gekruist zijn zal ook insluiten een afstaan en verlaten van zichzelf, zodat hij ophoudt te zijn, die hij was, en wordt, die hij niet was. Gelijk uw aandacht dit gemakkelijk uit het recht verstand van sterven en gekruist te zijn kan nagaan. Die dan gekruist is, wordt door een bovennatuurlijk licht bestraald. Zijn eigen zin en wil zijn de regels van gehoorzaamheid niet, maar de wet van zijn God is in zijn hart geschreven. En hij houdt op, naarmate dat hij gekruist is, zijn eigen gedachten te denken. Hij heeft heilige gedachten van God, zettende de Almachtige steeds voor zijn aangezicht, opdat hij oprecht wandelen mag, Gen. 15:1. Hij verlaat en sterft aan eigen vermaak. Hoe de dingen tevoren hem strelen konden, zij worden, als hij gekruist is, zo smakeloos als het wit van een ei. En is er iets, dat nog naar de vleespotten hunkert, hij veroordeelt het, beschuldigt zich daarover, en brengt het als een vijand voor God, opdat het in stukken

verbroken en verpletterd mag worden als een pottenbakkers vat. Hij is niet op ijdele eer en roem gesteld, dat anderen hem strelen zouden en zijn lof uitbazuinen: maar dat hij God in het verborgene mag dienen en met Jehovah wandelen; zodat prijzen hem niet verheft, en laken hem niet moedeloos maakt, dewijl hij weet, dat God naar waarheid in het binnenste ziet.

C. Dit gekruist zijn zal ook insluiten, dat hartelijk en vrijwillig overgeven van zichzelf aan Christus, en onderwerpen van zichzelf aan de Heere. Die sterft aan zichzelf, wordt van een ander. En zo omhelst zo iemand Christus als zijn Leidsman, om hem te besturen; als zijn Koning, om hem te gebieden; als zijn Rots, om hem op te beuren en te beveiligen als de enige fontein van al zijn vertroosting. Aldus begeeft hij zich tot de wijsheid van Christus, om van Hem te leren. Tot het ontzag van Jezus om zich aan Hem te onderwerpen. Tot de waarheid van Jezus, om steeds grond te hebben, om te geloven. Tot de volheid van Christus, om met alle vertroosting vervuld te worden, zodat Jezus hem alles wordt, en hij niets.

D. Dit gekruist zijn zal ook te kennen geven, dat hartelijk, ootmoedig en Godvruchtig toeschrijven van alles, wat men is, heeft en doet, aan vrije genade en onverdiende ontferming en barmhartigheid van God. Gelijk hij, die gekruist is, al het kwaad, dat in hem is, zichzelf toeschrijft, zo erkent hij God Drie-enig als de enige Oorzaak van al het goede, dat hij als tweede oorzaak doet. Paulus zegt wel: Ik heb overvloediger gearbeid, dan zij allen. Maar wilt gij daarvan de eer hebben Paulus? O neen! En daarom voegt hij er in één adem, terstond bij: *Doch niet ik, maar de genade Gods, die met mij is.* Het was alleen door de genade, dat hij was, die hij was. Die gekruist is, is bevreesd en met een heilige ijver ontstoken, als hij verwaardigd wordt, iets zonderlings uit te voeren, dat de mensen meer eer aan het werktuig zouden toeschrijven, dan aan de Heere. Hetgeen maakt, dat hij geen lofuitingen verdragen kan. Ziet het in twee gevallen, Hand. 3:12, 13, 16; 14:14, 15, waar de Apostelen ernstig zelfs in de laatst aangehaalde plaats hun klederen verscheurden, als zij bemerkten, dat de mensen hun iets wilden toeschrijven.

E. Het gekruist zijn zal ook zeggen, dat de ziel alles klein acht, ja veracht, in vergelijking met Christus. Hij merkt zichzelf aan als een gekruiste, in wie geen schoonheid, bevalligheid of voortreffelijkheid is; en hij wil, om Christus en met Christus, blijmoedig alle versmaadheid als een eer aanmerken. Ja, in vergelijking van Christus acht hij de heerlijkheid van de aarde een nietig, ijdel en vergankelijk ding, niets nevens God in hemel of op aarde begerende, Gal.6:14; Ps.73:25.

F. Gekruist te zijn zal zeggen, alles op het allerwilligst te verlaten, gelijk Ruth tot Naómi zei: "Uw God zal mijn God zijn, en uw volk mijn volk." Zo verlaat de ziel alles: vader, moeder, vrouw, kinderen, enz., en dan wordt zij eerst beminnelijk in de ogen van Jezus. Zij ziet Christus aan als een Wijnstok, als een Plant van Naam, als de blinkende Morgenster en Zon der Gerechtigheid. En de wereld slechts als een doorn en distel, en een donkere spelonk. En dat maakt, dat zij een gast en vreemdeling op de aarde is, zoekende het toekomende, de bestendige en onvergankelijke erfenis.

G. Gekruist te zijn, zal ook insluiten een vermaak en zich verblijden in Christus, in het midden van alle verdrukkingen en tegenspoeden. Die gekruist is, kan in zijn armoede zich rijk achten in Christus, zijn kostelijke Parel. In duisternis kan hij zich verheugen in het licht van de Zon der gerechtigheid. In zijn wankeling veilig en onbeweeglijk in de kloof van de Steenrots blijven. Christus vergoed hem het verlies van alles, en daarover

kan hij van blijdschap in zijn God opspringen en vrolijk zingen. Hier is een uitnemend stuk, om er onze harten aan te toetsen: zijn onze harten met Christus tevreden, ofschoon wij alles missen? Dat is een onweersprekelijk bewijs, dat wij in waarheid gestorven zijn aan alles. Maar indien Christus alléén het niet gerust kan stellen en moet het ook wat anders nevens Hem hebben, dan is het een teken, dat wij hinken tussen twee gedachten en dat het hart verdeeld is.

H. Hij, die gekruist is, vermaakt zich niet alleen in Christus onder alle tegenspoed, maar hij acht Christus' kruis zijn eer. Mozes achtte de versmading van Christus grotere rijkdom te zijn dan al de schatten van Egypte, Hebr.11:26. En zo roemt de gekruiste in de verdrukking, Rom.5:3, God dankende, dat Hij hem waardig geacht heeft, om Christus' wil verdrukking te ondergaan; leest met aandacht 2 Kor.6:9,10.

I. Eindelijk, hij die gekruist en aan zichzelf gestorven is, acht het zijn grootste eer, Christus te verheerlijken. Zijn ziel is met zulk een liefde tot Jezus ontstoken, dat hij gereed is, om door vuur en water te gaan, als Jezus hem er toe roept. De dienst van Christus is zijn enige vermaking, het is een paradijs, vanwege de verrukkelijke blijdschap, die hij daarin vindt; een schathuis, wegens de schatten, die er in verborgen liggen; - in het houden daarvan is toch grote loon; - een vurige muur, vanwege de veiligheid; ja, het is zijn enige spijze en drank, om Zijn wil te doen.

2. *Gelijk nu hij, die gekruist is aan alles, wat de natuurlijke mens streelt, te weten de wereld en de zonde, zo is hij ook gestorven aan alles, wat de godsdienstige mens door zijn onkunde tot een grond van gerechtigheid in Gods vierschaar strekt.* Dit is het, hetwelk de Apostel in het voorgaande noemt een sterven aan de wet, dat is, geen verwachting van enig heil van de wet tot rechtvaardigmaking te hebben, en ook geen vrees voor de vloek van deze. In deze twee zaken is eigenlijk het sterven aan de wet gelegen want als een regel van de gehoorzaamheid blijft de gelovige, die met Christus gekruist is, aan de wet volstrekt verbonden. Veel konden wij hier zeggen, maar willen liefst de lezer tot een nuttig traktaatje verwijzen, genaamd: *Het sterven aan de Wet, door Ralph Erskine.*

b. Het tweede dat hier in aanmerking komt, is, waarom de Apostel het een en ander noemt *een kruisiging, en wel een kruisiging met Christus.*
1. Het eerste betreffende: de Apostel noemt het gezegde *een kruisiging,* voornamelijk om de volgende redenen:
A. *Omdat het sterven aan de begeerlijkheden, zonde en eigengerechtigheid zeer zwaar en pijnlijk valt, gelijk over het algemeen van de kruisdood getuigd wordt.* De begeerlijkheden, waaraan men gewend is, die aangenaam de verdorven natuur strelen, uit te roeien, te boven te komen, en zo daaraan te sterven, dat men geen vermaak er in heeft, de opritselingen en eerste bewegingen tegengaat, en tegen de verdere aanloksels gedurig in de wapenen staat, dat kost vlees en bloed. Daarom wordt het vergeleken bij het uitsteken van een rechteroog en afkappen van een rechterhand. Paulus, daarvan sprekende, noemt het een bedwingen van zijn lichaam, om het ten onder te krijgen en dienstbaar te maken, 1 Kor.9:7. Die het op het kruisigen het allermeest gezet heeft, zal nu en dan moeten uitroepen: Ik word onderdrukt, Heere! wees Gij mijn Borg.

B. *Het wordt een kruisigen genoemd, vermits de kruisdood niet ogenblikkelijk, gelijk een andere dood, toegaat, maar al van langzamerhand.* Zo is het met dit sterven aan alles gelegen. De zondige natuur wordt wel als de oude mens aan het kruishout

genageld, ontvangt een dodelijke wonde, waaraan deze zekerlijk sterven zal, maar sterft slechts langzamerhand. De meestgevorderden zullen moeten bekennen, dat zij slechts een klein beginsel van de zaak hebben, en dat tot hun droefheid de begeerlijkheden, die zij voor gedood aanmerkten, weder levend worden met grotere kracht dan voorheen. Trouwens, de voltooiing van de heiligmaking, en bijgevolg van het sterven van de oude mens, zal eerst in de dood geschieden, waarin de zielen van de gelovigen volmaakt worden in heiligheid, en terstond overgaan in de heerlijkheid, terwijl hun lichamen, met Christus nog verenigd zijnde, rusten in hun graven tot de opstanding.

2. Maar, gelijk de Apostel dit een kruisiging noemt, zo zegt hij, dat hij het was *met Christus; Ik ben met Christus gekruist.* Een ieder zal weten, dat dit niet eigenlijk, maar oneigenlijk verstaan moet worden, daar maar alleen de twee moordenaars met Christus gekruist werden, en Paulus na Christus' verhoging eerst bekeerd werd op zijn weg naar Damaskus. In een oneigenlijke zin zal het gekruist zijn met Christus te kennen geven:

A. Dat, toen Christus gekruist werd als een openbaar Persoon, als Borg, als de tweede Adam, vertegenwoordigende zijn geestelijk zaad, alle uitverkorenen in het gericht van God aangemerkt werden als zijnde in Hem en met Hem gekruist en gestorven. Omdat Zijn doen en lijden in hun plaats als hun doen en lijden aangemerkt moet worden, eveneens als het doen van de eerste Adam aangemerkt wordt, als het doen van zijn natuurlijk zaad. Daarom zegt de Apostel, Rom. 5:12: *in welke zij allen gezondigd hebben.* Zo is het hier: *zij zijn met Hem, namelijk met Christus, gekruist.*

B. Dit met Hem gekruist te zijn, zal ook te kennen geven, dat Hij door zijn kruisdood verdiend heeft, de doding van de oude mens voor zijn geestelijk zaad, 2 Kor.5:15: "En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Dien, die voor hen gestorven en opgewekt is."

C. Eindelijk, met Christus gekruist te zijn, zal de gelijkvormigheid en overeenkomst te kennen geven van de kruisiging van de gelovigen met die van Christus. Hetgeen de Apostel zeer beminnelijk voorstelt, Rom.6:5, één plant met Hem te zijn, in de gelijkmaking Zijns doods. Omdat het nagaan der overeenkomsten de zaak zal ophelderen, zullen wij enige overeenkomsten voorstellen:

1. Werd Christus in de handen van diegenen, die Hem kruisigden, verraden door één van zijn discipelen, zo gaat het gewoonlijk in de kruisiging met Christus. De een of andere boezemzonde, die ontdekt, en waarbij de ziel stil gehouden wordt, is een begin van het geestelijk sterven. Want ofschoon de Geest Gods van zonde overtuigt, de indringende overtuiging begint doorgaans met deze en gene onder het oog te stellen, die, ofschoon men ze liefheeft, nochtans in haar verdoemenswaardigheid onder het oog gebracht worden. Ziet dit in Paulus' bekering. Het was niet om de zonde in het algemeen, maar*: Wat vervolgt gij Mij?*
2. Werd Christus op een geweldige wijze voor de rechter gebracht, zo wordt ook de ziel, die gekruist wordt, voor God als de Rechter van de gehele aarde gebracht. De mens stribbelt dikwijls wel tegen, en wil het uitstellen, maar, als het op sterven aankomt, hij wordt onder Gods oog gebracht, tegen Wie hij zo grovelijk en zwaar gezondigd heeft.
3. Christus werd van de ene rechter tot de andere gezonden, zo wordt de ziel van gebod tot gebod geleid, om haar afwijkingen te zien, en overtuigende te geloven, dat zij tegen alle geboden Gods gezondigd heeft.

4. Was Christus stom, zijn mond niet opendoende. Die met Hem gekruist wordt, heeft niets tot zijn verdediging in te brengen, integendeel, hij brengt het vonnis des doods in zijn eigen mond. Zegt hij iets, het is: *Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen? O Mensenhoeder! Heere, wees mij arm zondaar genadig!*
5. Over Christus werd het vonnis des doods uitgesproken. Zo ook over diegenen, die met Hem gekruist worden. Het vonnis des doods en van de doemwaardigheid spreekt hun geweten uit, als Gods aangestelde rechter, en dat maakt, dat zij het opgeven, zeggende: Het is buiten hoop! Omdat zij het leven niet langer in hun eigen hand kunnen vinden.
6. Christus werd naakt uitgekleed. Zo worden diegenen, die met Hem gekruist worden, naar recht uitgeschud en ontbloot van al het eigene, niets hebbende om de schande van hun naaktheid te bedekken.
7. Eindelijk, Christus stierf, Hij gaf de geest. Zo ook diegenen, die met Hem gekruist worden; zij zijn der wereld gekruist, en de wereld ook hun.

c. Dat Paulus nu alzo in waarheid gekruist was met Christus, blijkt klaar uit de beschrijving van zijn leven. In Handelingen 9 lezen we van het begin van deze kruisiging op de weg naar Damaskus. Van die tijd af aan was hij aan de dienst van Jezus overgegeven, zichzelf verloochenende, zijn lichaam bedwingende, opdat hij nergens in te berispen mocht zijn, maar zonder ergernis voor God, Griek en Barbaren. En dus, dewijl de zaak zo klaar is, zullen wij er niet langer bij blijven staan.

b. Het tweede, dat de Apostel in de beschrijving van zijn genadestaat laat invloeien, is: *en ik leef.* Om dit nu in alle klaarheid te verhandelen, zullen wij met uw aandacht de volgende zaken overwegen:
a. Waarin dit leven bestaat, waarvan de Apostel spreekt, zeggende: ik, Paulus, *leef.* Een ieder zal weten, dat wij hier geen natuurlijk, maar een geestelijk genadeleven moeten verstaan. En om in enige opzichten te weten, waarin het bestaat, let kort op de volgende zaken, die wij bij andere gelegenheden uitgebreider ontvouwd hebben:

1. *Het zal te kennen geven, dat de ziel uit de doodslaap van de zonden is opgewekt en levend gemaakt is door de herscheppende, onwederstandelijke werking van God de Heilige Geest.* Het is de Geest, Die levend maakt. Elk is van nature dood in zonden en misdaden. Het eerste derhalve, dat de Geest doet, is een beginsel van geestelijk leven, door een scheppende kracht in te storten in de van nature dood- en doemwaardige zondaar. Dit ontdekt zich in de rusteloosheid van de ziel over de staat, waarin zij van nature is. Zij worden gelijk Noachs duif, geen rust vindende, totdat zij in de ware ark van Christus komen; totdat zij komen in de voornemens van het hart, om zich tot God te begeven met de verloren zoon: Ik zal opstaan, en tot mijn vader gaan. Dit ontdekt zich in dat belijden en veroordelen van zichzelf, vanwege hun zonde: *Heb ik gezondigd, wat zal ik u doen? O Mensenhoeder!* Nadat Efraïm bekeerd werd, had hij berouw in stof en as, klopte op de heup, en was beschaamd, ja schaamrood. In deze en dergelijke zaken meer blijkt het, dat een mens levend gemaakt wordt.
2. *Ik leef, zal te kennen geven, dat de ziel met Christus Jezus, de Fontein van het leven, het levendmakend Hoofd, door de Geest en door het geloof verenigd wordt.* Ofschoon wij de levendmaking vóór de vereniging stellen, het is *niet in tijd*, maar *alleen in de orde van het begrip;* want die leven, worden levend gemaakt door hun vereniging met Christus, en ook verenigd met Hem in hun levendmaking. Het kan niet anders zijn, of die moeten leven, die met Christus verenigd zijn. Er zijn geen

dode ranken in de geestelijke Wijnstok, geen verstorven of verrotte lidmaten in Christus' verborgen lichaam. Omdat Hij leeft, zo zullen zij ook leven; want Hij is gekomen, opdat zij het leven zouden hebben, en dat nog overvloediger zouden hebben. Die in Hem door een waar geloof is ingeplant, zal leven, al ware hij ook gestorven. Gelijk men in het natuurlijke leeft zo lang ziel en lichaam verenigd blijven, zo ook in het geestelijke. Christus woont door deze vereniging in het hart van de gelovigen. Hij verhuist nooit, waar Hij eenmaal huisvesting genomen heeft, en de ziel tot een tempel van God en een Godshuis heeft gemaakt.

3. *Ik leef, dat zal te kennen geven, dat al de vermogens van zijn ziel aangedaan en levend gemaakt waren.* Want het genadeleven spreidt zich uit door al de vermogens van de ziel, en brengt een geestelijke en levendige gestalte en werkzaamheid te weeg, naar de aard van dit geestelijk leven, hetwelk de Geest in de bekering en levendmaking van de ziel instort. Laten wij het kort nagaan:

3.1. Dit leven zal, *ten aanzien van het verstand bestaan in de geestelijke verlichting.* In Ef.1:18 bidt de Apostel voor de Efeziërs, dat God hun verlichte ogen van het verstand mocht geven. En als hij de toestand van een levende wil beschrijven, zegt hij: "Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere; wandelt als kinderen des lichts; de nacht is voorbijgegaan; de dag is nabij gekomen." Als het leven in het verstand komt, dan wordt het licht van de maan het licht van de zon, en het licht van de zon wordt als het licht van zeven dagen; en door dat licht van het leven leert de ziel:

A. God te kennen in zijn wezen, in zijn bestaan, als een Drie-enige Verbonds-God; en in Zijn deugden, als de vlekkeloze en driemaal heilige God, Jesaja 6:3; als de rechtvaardige, Die de schuldige geenszins onschuldig kan houden, Exod. 34:7; als de genadige en barmhartige God, Die de zonde om zijns Naams wil uitdelgt, Jesaja 43:25; en als de hooggeduchte Majesteit, vreselijk voor allen die rondom Hem zijn. Hetgeen de ziel doet uitroepen: *Ik heb met het gehoor van het oor U gehoord; maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij in stof en as,* Job 42:5, 6.
B. Dit licht des levens in zijn verstand daalt diep in de donkere spelonk van zijn akelige duistere ziel, en ontdekt de allerverborgenste schuilhoeken van zijn hart dermate aan hem, dat hij zijn hart beschouwt als zijnde ten enenmale boos, arglistig en bedrieglijk, meer dan enig ding, onmogelijk te pijlen in de diepte van zondige verdorvenheid en vijandschap tegen God; Wiens ontdekkend licht hem doet uitroepen: *Wee mij zondig mens! wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods?*
C. Dit levendig en helder schijnend licht in zijn verstand leert, hoe noodzakelijk een Borg is, om hem met God te verzoenen. Hoe gepast voor zijn ellendige ziel in alle opzichten; als een balsem voor zijn wonden; ogenzalf voor zijn blindheid; als de Algenoegzame voor zijn ledigheid; als een kleed voor zijn naaktheid; als de machtige Jakobs, om hem uit de kuil van modderig slijk op te trekken, en kracht in zwakheid te volbrengen. En dit maakt, dat zulk een, die leeft, de weg van de zaligheid door een gekruiste Heiland van ganser harte goedkeurt, en Gode de lof en de eer toebrengt.

3. 2. *Dit leven bestaat in de wil, voornamelijk daarin, dat deze met de wil van God overeenkomt.* In welke overeenkomst de heiligheid, die Gods huis sierlijk is, voornamelijk bestaat. En waar dit leven is in de wil van de wederborene:

A. Daar wordt de natuurlijke dodelijke onmacht weggenomen. De levende mens wordt vrijwillig gemaakt op de dag van Gods heirkracht. En hij, die als een

onmachtige lag te treuren in zijn ellende, wordt kracht gegeven, dat hij, op de verkondiging van de aangename tijden van zaligheid, zich met alle spoed begeeft tot de gekruiste Jezus. Ofschoon hij dikwijls komt, uit aanmerking van zijn onwaardigheid, al bevende, als een vogeltje uit Egypte en een duif uit het land van Assur.

B. Waar dit leven is, daar wordt de liefde en vereniging met de zonde weggenomen, en de levende ziel heeft een algemene liefde tot al de geboden Gods, die goedkeurende en lust hebbende, om de rechten van Gods gerechtigheid zeer te onderhouden, en zich in Gods getuigenis meer te verblijden dan in alle rijkdom, Ps. 119:162.

C. Waar dit leven van heiligheid in de wil is, daar heeft de ziel geen zin noch wil, maar haar uitroep is, naarmate dat zij leeft: *Uw wil, die wijs, heilig en allerbest is, o mijn God, geschiede! Leidt mij maar door Uw raad, en breng mij in Uw heerlijkheid. Zijn dan Uw wegen zuurheid of zoetheid, ik wil altijd stilzwijgen, Omdat Gij alles kunt goedmaken, naar dat Gij het wilt.*

3. 3. *Deze levendige gestalte van de ziel, waar men in leeft, openbaart zich ook in de andere vermogens van de ziel:* in het geweten van dode werken, om te dienen de levende God; in het geheugen, om al de wonderdaden Gods daarin op te sluiten, opdat men gedurig stof tot een levendige overdenking uit die goede schat van het hart zou hebben, om zich steeds in heilige bezigheid werkzaam te houden; in al de genegenheden, om met liefde en hoogachting, en met innige levendige zielsbegeerten naar de genieting Gods uit te gaan, en de Jehovah hartelijk lief te hebben. Ofschoon nu dit leven zijn zitplaats in de ziel en in de vermogens van deze heeft, het openbaart zich ook naar buiten, in woorden, gesprek, gelaat, gezelschap, kleding en alles. Want een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen.

b. Het tweede, dat wij onderzoeken zouden, is, welk een leven de Apostel leidde, als hij zegt: *en ik leef.* Hieromtrent is heel veel te zeggen, maar wij zullen ons alleen slechts tot de volgende zaken bepalen:

a. Hij leefde een *Gode leven,* gelijk uw aandacht kan zien in het voorgaande vers. En dit *Gode leven is,* uit God te leven door de oefening van het geloof, waardoor men, door God levend gemaakt zijnde, steeds door nieuwe en herhaalde geloofsdaden in God blijft, als de Levensfontein, als de onderhouder van het leven, ook die het leven beveiligt. Ja door zulke geloofsdaden, waardoor men zich steeds tot de volheid van Christus begeeft, om geest en leven te ontvangen.
Gode leven, dat is, alleen tot Gods eer in al zijn betrachtingen werkzaam te zijn. O, gelijk God alles om Zijns zelfs wil doet, zo wil de ziel, die Gode leeft, hetzij zij eet, drinkt of iets anders doet, alles doen ter verheerlijking en eer van God.
Gode leven, dat is, naar een Goddelijke wil steeds pogende in alles, dat de inzettingen van Jehovah mogen zijn de mannen van zijn rechterhand, en dat hij zijn gang naar het Woord mag houden.
Gode leven, dat is, God als het hoogste voorbeeld van zijn leven aan te merken, niets minder beogende dan hetgeen Petrus vermaant: Gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zijt gij ook alzo heilig in al uw wandel.

b. Het leven, dat hij leefde, was *een verborgen leven.* "Mijn leven", zegt hij, "is met Christus verborgen in God" Een verborgen leven voor de wereld, die niet begrijpt de dingen, die des Geestes Gods zijn; zij zijn voor de wereld een dwaasheid. Een

verborgen leven ten aanzien van het begin en de schenking van dit leven; gelijk de wind, ofschoon men zijn werking gevoelt, nochtans weet niemand, waar die vandaan komt en naar toe gaat, alzo is een iegelijk, die uit de Geest geboren wordt. Een verborgen leven, vanwege de verborgen wijze, hoe het onderhouden wordt: niettegenstaande duivel en wereld samenspannen, om het uit te blussen, de poorten van de hel kunnen het niet overweldigen. Een verborgen leven, omdat het 't meest in het verborgen beoefend wordt. Velen hebben een openbaar leven, kunnen landen en steden doorreizen, maar dit leven kiest het eenzame, opdat het met God gemeenzaam omgaat, en geniet het verborgen manna in alleenspraken met zijn God.

c. Het is een leven der heiligheid. Elk, die leeft, is één van dat heilig volk, dat genoemd wordt: heilige van hoge plaatsen. Het is onmogelijk te leven, en de heiligmaking niet te betrachten, zonder welke niemand God zien zal.

d. Het is een genadeleven, om alle roem uit te sluiten, gelijk de Apostel in het vervolg doet. En als een genadeleven is het steeds toenemende en aanwassende tot de volmaaktheid. Andere zaken kan een ieder wel nagaan.

c. Het derde, dat wij onderzoeken zouden, is: *waarom dit een leven genoemd wordt?* Let uit vele op het volgende:

1. Dit wordt en mag met recht een leven genoemd worden, omdat het een levend beginsel heeft, dat het steeds levendig en werkzaam houdt. In het uurwerk is een rad, hetwelk, als het bewogen wordt, al de raderen in beweging brengt. In het natuurlijke leven is een beginsel van warmte, en zo lang dat blijft, leeft men. Zo ook hier, er is een zaad der wedergeboorte in de ziel, dat zich uitspreidt door de gehele mens.
2. Het wordt een leven genoemd, omdat er een gedurige werkzaamheid in is, overeenkomstig zijn geestelijke aard. Het is wel waar, dat dit zich de ene tijd sterker vertoont dan de andere keer; evenwel het houdt nooit op. Omdat Christus leeft, moeten de Zijnen ook leven.
3. Het wordt een leven genoemd, omdat er een vermogen en een geneigdheid in ligt, om te groeien. En ofschoon de toeneming dikwijls in tijden van geestelijke verlating niet te zien is, evenwel, gelijk de bomen in de winter, ofschoon zij geen takken maken noch uitbotten, en zonder bladeren staan, maar in de wortels groeien, zo groeit de ziel in zelfkennis en ootmoedigheid. Want: *die in de voorhoven des Heeren geplant is, zal gegeven worden te groeien in het huis van zijn God,* Ps. 92:14.
4. Het wordt een leven genoemd, omdat er een zonderlinge trek in is tot alles, waardoor het genadewerk groeien en toenemen mag. Waar het is, is de ziel zeer begerig naar de redelijke en onvervalste melk van Gods Woord, en naar God Zelf dorst ze meer dan een hert naar de waterbeken, uitroepende: *o God, mijn God! ik zoek U in de dageraad; mijn ziel dorst naar U, in een land, dor en mat, zonder water.*
5. Het wordt een leven genoemd, omdat in de natuur daarvan, als het ware, ingeschapen is een tegenzin en afkeer tegen alles, wat voor dit leven nadelig kan zijn. Als de genade levendig is, dan ontvlucht men de zonde als de hel. Men wacht zich voor zijn ongerechtigheid, en zoekt steeds waakzaam en nuchter bevonden te worden, zijn lendenen omgord te hebben en zijn kaars brandende te houden. David haatte alle valse pad.

6. Eindelijk, het wordt een leven genoemd, omdat er nooit een dood op dit leven volgen zal. Hier wordt het begonnen, maar ofschoon niet zonder begin, zal het nochtans zonder einde zijn en blijven, eeuwig en altoos.

d. Laat ons nu eindelijk, ten vierde, *de voortreffelijkheid van dit leven in enige opzichten beschouwen.*

1. Dit leven is voortreffelijk boven al het andere leven in deszelfs natuur en soort. Het is een geestelijk leven hetwelk alleen eigen is aan Gods eigen uitverkoren volk, wier namen in het boek des levens geschreven zijn; het is een deelachtig worden van de Goddelijke natuur, 2 Petr. 1:4; en een leven Gods.
2. Dit leven is voortreffelijk in zijn Oorsprong, hetwelk Christus Jezus is, als Middelaar, Col. 3:4. Het is een voortreffelijke beek, die uit zulk een Levensfontein voortvloeit, Ps. 36:10.
3. Het is voortreffelijk in deszelfs vertroosting. Het heeft een blijdschap, waarin een vreemde zich niet kan vermengen, het allerbitterste van dit leven is vol troost, Rom. 5:3. En niet alleen dit, maar wij roemen ook in de verdrukkingen. Welk een heerlijke, onbegrijpelijke en onnaspeurbare blijdschap moet er zijn in de vertroosting van hetzelve! Daarom zegt de apostel dat het alle verstand te boven gaat.
4. Het is voortreffelijk in deze veiligheid. Het is met Christus verborgen in God, Col. 3:3. De duivel kan het niet uitblussen, nog een enig schaapje uit Christus' hand rukken, daar ze alle door de almachtige kracht Gods tot zaligheid bewaard worden. En dus mag men met recht zeggen: Die op de Heere vertrouwt, is als de berg Sion, die in eeuwigheid niet wankelen zal.
5. Eindelijk, het is voortreffelijk in zijn einde. Het springt op tot in het eeuwige leven, alwaar blijdschap zal zijn en zuchten, treuren en wenen eeuwig zullen wegvluchten. Gelukkige Paulus, gelukkig ieder gelovige met hem, die zeggen kan en mag: *Ik leef!*

B. De apostel zijn genadestaat beschreven hebbende, dat hij met Christus gekruist was en leefde, gaat nu voort, om aan te wijzen de oorzaak van dat leven, dat hij door dagelijks sterven deelachtig was geworden. En zo wijst hij aan, dat het Christus alleen is, die de Oorzaak van dit leven is, en dat hij uit aanmerking daarvan alleen leefde door het geloof van de Zoon van God: *Niet ik, maar Christus leeft in mij; en al datgene, dat ik in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God.* Zodat de apostel:

A. Hier aanwijst, wie de werkende en onderhoudende oorzaak van dit leven was; het is *Christus,* Die in hem leefde. Christus leeft in zijn volk door zijn Geest, hen levend makende, levendige invloeden mededelende en steeds het nodige tot versterking en onderhouding van dit leven toedienende. Wij kunnen ons thans hier niet mee inlaten, dewijl het mogelijk naderhand zal aangewezen worden, als wij zullen aantonen dat het geloof een genade is, waardoor Christus in de ziel van de gelovigen woont, naar Ef. 3:17.

B. De werkende en onderhoudende oorzaak van het leven dat de Apostel leefde, gezien hebbende, te weten, dat Christus in hem leefde, zullen wij nu de middeloorzaak moeten nagaan, namelijk, *het geloof* van de Zoon van God. *En al datgene, dat ik in het vlees leef, leef ik door het geloof van de Zoon van God.* Hier spreekt de Apostel:

A. Van het geloof van de Zoon van God; zodat wij acht hebben te geven op:

a. het Voorwerp van zijn geloof, *de Zoon van God* namelijk. Ik hoop, dat elk weet dat God van eeuwigheid een Zoon gegenereerd, en Hem het Goddelijk wezen meegedeeld

heeft, waarvan wij lezen, Ps. 2:7; Spr. 8:23; Micha 5:1; Joh. 5:26. Deze zaak wordt ons jaarlijks overvloedig geleerd, en de insluipende dwaling weerlegd, waarom wij van dat stuk thans niet uitvoeriger zullen spreken.

b. Het *geloof* van de Zoon van God zal te kennen geven dat geloof:

1. Waardoor men vastelijk in zijn hart overreed is, dat Jezus Christus de eeuwige, eigene en natuurlijke Zoon van de Vader is, zijnde van de Vader gegenereerd, het leven in Zichzelf van de Vader hebbende en zijnde het uitgedrukte Beeld van Zijn zelfstandigheid. Hiertoe schreef Johannes voornamelijk zijn dierbaar Evangelie, opdat men geloven zou, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, Joh. 20: 31. Ja, dat Hij is de waarachtige God, en het eeuwige leven, 1 Joh. 5:20.
2. Het geloof in de Zoon van God is dat geloof, waardoor men gelooft, dat, toen het ganse menselijk geslacht veroordeeld stond, om de bondsbreuk van de eerste Adam, Jezus Christus Zich, ofschoon Hij Gods Zoon was, gewillig stelde in de plaats van diegenen, die God ten leven had uitverkoren om alles voor hen te doen en te lijden, wat Gods wet en gerechtigheid vorderde, en dus God te verzoenen en hen te verlossen. Dat is het geloof, waardoor men ziet, hetgeen een Uitlegger, EEN uit duizend, zeide: *Laat ze niet in het verderf neerdalen, Ik heb verzoening gevonden,* Job 33:24.
3. Het geloof in de Zoon van God, is dat geloof, waardoor men gelooft, dat de eeuwige Zoon van de eeuwige Vader, in de volheid des tijds geworden is uit een vrouw. Dat is, dat Hij, in de allernauwste vereniging met zijn Goddelijk Persoon, een waarachtig lichaam en een redelijke ziel heeft aangenomen, en dus, ofschoon Hij de enige Wetgever is, geworden is onder de wet, dat is, om een volmaakte dadelijke gehoorzaamheid aan te brengen, niet voor Zichzelf, maar voor en in de plaats van de uitverkorenen, en ook de toorn van God en een vervloekte dood te ondergaan; opdat de straf, die Hij onderging, Zijn uitverkorenen de vrede zou aanbrengen, en zij voor hun gewonde zielen de genezing in zijn striemen zouden vinden.
4. Het geloof in de Zoon van God is het geloof, dat God zijn Zoon, als Borg, door Zijn almachtige kracht uit de doden heeft opgewekt tot rechtvaardigmaking van de zondaar, die in Hem gelooft en dat Hij uitermate verheerlijkt is, en een oneindige Goddelijke volheid heeft, om uit deze met de uiterste gewilligheid mee te delen, wachtende, om genade te bewijzen zonder ophouden. Zodat elk, die tot Hem komt, om van Hem geleerd, en door Hem met God verzoend te worden, en zich vrijwillig aan Hem te onderwerpen, nimmermeer zal uitgeworpen worden.
5. Het geloof in de Zoon van God, is het geloof, waardoor de ziel, na een rijp overleg, de Zoon niet alleen hoogacht en kiest met haar gehele hart, maar ook dadelijk tot Hem uitgaat met de innigste en sterkste begeerten naar vereniging van zichzelf met Hem, opdat zij in Hem, en Hij in haar zijn mag. Dit is het hongeren naar zijn gerechtigheid en het aanhangen van de ziel.
6. Het geloof van de Zoon van God is dat geloof, waardoor de ziel de Persoon Jezus Christus, die de Heilige Geest door Goddelijk licht in het hart openbaart, in Zijn algenoegzaamheid, gepastheid en gewilligheid met beide armen omhelst en aanneemt, gelijk Hij door Woord en Geest aan de ziel aangeboden wordt.
7. Het geloof van de Zoon van God is het geloof, hetwelk Jezus Christus in alle opzichten, naar de onderscheidene gevallen, waarin de ziel door bestel van de Goddelijke Voorzienigheid gebracht wordt, gebruikt; in Hem wandelende, gelijk zij Hem aangenomen heeft; in Hem blijvende, bij Hem schuilende, alles van Hem verwachtende met een gelovig vertrouwen en in stille en gelaten zielsgestalte. Tot deze stukken brengt het Woord Gods voornamelijk het geloof van de Zoon van God.

Wij zullen slechts enige aanhalen, Hand. 8:37; Rom. 10:9; 1Thess. 4:14; 1 Joh. 5:1; Joh. 1:12,13; Matth.5; Kol. 3. Gelukkig hij, die in de Zoon gelooft! Want hij heeft het eeuwige leven, en hij zal eens ten enigen dage opgewekt worden! Maar die in de Zoon niet gelooft, hij is alreeds veroordeeld en de toorn van God blijft op hem.

c. Dit geloof van de Zoon van God gezien hebbende, moeten wij overgaan tot hetgeen de Apostel *door dit geloof deed.* Want het was in hem niet onvruchtbaar noch werkeloos; *hij leefde daardoor al hetgeen hij in het vlees leefde*: Hetgeen ik nu in het vlees leef, enz. Dit is een stof van zulk een verborgen inhoud, en zo wijd uitgestrekt, dat wij wel dikwijls daartegen hebben opgezien. Maar zullen nu in alle eenvoudigheid meedelen, hetgeen ons in de overdenking is voorgekomen. Heeft iemand wat anders, en beters, laat hij het ook doen. En om dit te doen op de allerduidelijkste wijze, en uw aandacht niet lastig te vallen en te verwarren met te veel onderdelen, zullen wij deze volgorde aanhouden:

I. Wij zullen proberen aan te wijzen, wat er al verondersteld wordt in diegenen, die door het geloof leven.
II. En omdat de zaak van het leven door het geloof van een zeer verborgen inhoud is, zullen wij deze en gene zaken bij wijze van aanmerkingen opgeven, om de weg voor ons te banen tot het verstaan van dit stuk.
III. Wij zullen in het algemeen aanwijzen, waarin het leven door geloof bestaat.
IV. En dan eindelijk uw christen-aandacht in het bijzonder aanwijzen, hoe de gelovigen in de bijzondere betrekkingen, waarin zij staan, en de gevallen, waarin zij gebracht worden, door bijzondere geloofsdaden leven.

I. Wat nu het eerste betreft, namelijk, wat er al als gronden, waarop dit leven door geloof steunt, wordt verondersteld, dat zullen wij uw christen-aandacht in het kort bekendmaken:
a. Er wordt verondersteld, dat iemand een waar gelovige is; dat is, dat hij, gezien hebbende zijn zeer rampzalige ellendestaat, zich op de ROEPENDE stem van God tot Christus begeven heeft, Hem aannemende, en zich geheel en al aan Hem overgevende, om Christus' eigendom, beide in het leven en in het sterven te zijn. Dit zal niemand kunnen ontkennen, dewijl het Woord Gods ons zo nadrukkelijk leert, dat de rechtvaardige, en die alleen, uit zijn geloof leven zal, Hab. 2:4. Elk dus, die in Christus uit zichzelf niet overgezet is, door de almachtige kracht Gods en door de uitnemende onweerstandelijke werking van de Heilige Geest, is ten enenmale onbekwaam voor dit leven; ja, hij begrijpt het niet, ofschoon hij daarvan rechtzinnig zou kunnen spreken. *Het is hem,* zegt Paulus, *een dwaasheid; hij kan het niet verstaan.*

b. Zal men leven door geloof, dan wordt er verondersteld dat de ziel waarlijk de belofte van het Genadeverbond met toe-eigening voor zichzelf heeft aangenomen; zodat zij een woord der belofte heeft, dat God tot haar heeft gesproken, waarin, als in een spiegel, Christus haar ontdekt is geworden, en waarop zij gehoopt heeft. Niemand zal dit lichtelijk kunnen ontkennen, dewijl de eigen aard van het geloof is, zijn toestemming aan een zaak te geven op de getuigenis van een ander, die men voor een persoon houdt, die de waarheid spreekt. Derhalve moet het zaligmakend geloof onmiddellijk op de belofte steunen, Rom. 10:17: *Het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.* Om dit nu recht naar waarde te schatten, stellen wij:

1. *Dat noch Christus, noch enig goed van het Genadeverbond aan de ziel meegedeeld wordt, dan door middel van de dierbare beloften en toezeggingen van het zalig Evangelie.* Die zijn het, waarin de ziel Jezus en de Verbondsgoederen ziet, en waarin zij Jezus aanneemt. Zo dikwijls wij het Woord Gods nagaan, en hoe Hij gehandeld heeft met Zijn volk, zullen wij deze orde en stelling duidelijk zien. God kwam Abraham voor, als Hij zegt: Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot, Gen. 15:1. Of om zijn verbond met hem op te richten, Gen.18, sprak Hij tot Jakob: Ik ben die God van Bethel. David had een woord, waarop God hem deed hopen. Als Paulus in zijn strijd en onder zijn aanvechtingen bemoedigd werd, het was door dat woord: Mijn genade is u genoeg. Dit dient, om de ziel terug te doen zien, hoe zij Christus aangenomen heeft, en hoe haar geloof bij vervolg altijd omtrent Hem werkzaam moet zijn door middel van de belofte. Gelijk ook, om dezulken te ontdekken, die zeer veel van gemoedsbewegingen, gezichten en verrukkingen kunnen spreken, en dat die ontstaan zijn niet door middel van het Woord.
Is er een kenmerk van een bedrogen hart, zo zal het hier zijn. Ziet dan, hoe het met u staat, en of gij door middel van het Woord tot Christus gebracht zijt of niet. Is dat niet zo, al kunt gij spreken van Christus, van nog zo vele verrukkingen en aandoeningen, het is slechts enkel bedrog, en uw wandel en uw gestalte zouden het u kunnen doen zien, indien gij niet blind waart. Want zulken zijn los en oneerbiedig, achteloos omtrent de middelen, verzuimers van het lezen en overdenken van Gods Woord. De reden is, omdat zij nooit met David de zoetigheid er van gesmaakt hebben.
Hetgeen enigen daartoe gebracht heeft, dat zij die lasterlijke taal geuit hebben, dat wij hier onmiddellijk met Jezus gemeenschap moeten oefenen, dat het Woord een dode letter is, enz. Niemand moet tegenwerpen, dat er vele onmiddellijke voorkomingen Gods in het Oude Testament zijn; want toen was er geen beschreven Woord voor Mozes. En daarom zult gij zien, dat, terwijl die vele waren bij de aartsvaderen, zij echter naderhand zeldzaam voorkomen, en dat God nu alleen werkt door, in, met en volgens zijn Woord.

2. Opdat geen van de gunstgenoten van de Heere hierdoor bedroefd en geslingerd zouden worden, moet men weten, dat de ziel op tweeërlei wijze gebracht kan worden, om gemeenschap met de Verbonds-God in de beloften te oefenen.

a. Soms gebeurt het, dat de beloften van het Verbond niet in het bijzonder op het hart komen en daarop gedrukt worden, maar dat de ziel tot de Goddelijke toezegging gebracht wordt door een stille, zachte en bedaarde opwekking en het werkzaam maken van het geloof in de ziel van Gods gunstgenoten. Hetzij dat de ziel in een bedaarde overdenking van Gods Verbond en van de weg, langs welke Hij volgens dat Verbond de zondaar wil zaligen, gebracht wordt (zonder dat haar aandacht op enige bijzondere belofte gevestigd wordt), en dat zij, in die overdenking van Gods heerlijkheid, Christus' volheid, de vastigheid van het Verbond ziende, zo veel hartelijke goedkeuring en welgevallen in het Verbond vindt, dat zij zich daar dadelijk mee inlaat, de Verbonds-God omhelst, gemeenschap met al de drie Goddelijke Personen, volgens hun betrekking in het werk van de zaliging van de zondaar, oefent, en zich op de onbepaaldste wijze aan God overgeeft. Dit kan zonder tussenkomst van enig bijzonder woord of enige bijzondere belofte geschieden, door en volgens het Woord. En mogelijk zal Davids geloofswerkzaamheid, 2 Sam. 23:5, op deze wijze hebben plaats gehad, als hij van dat wel geordineerd Verbond spreekt, waarin al zijn lust was. Òf de ziel kan in een bijzondere omstandigheid gebracht worden, waarin zij, om zich staande te houden, een bijzondere belofte of een

bijzonder woord nodig heeft, om haar geloof daarop te vestigen; maar dat wordt dikwijls niet gegeven. Ondertussen geeft God, dat hun klaar blijkt, dat zij in het Verbond staan, en de Heilige Geest werkt op een stille wijze de redekaveling van het geloof, en brengt hen uit het aandeel aan het Verbond, tot aannemen en gelovig omhelzen en gebruik maken van deze of gene bijzondere toezegging van God, naar hun omstandigheid. Dit is het, dat Paulus doet, volgens zijn geloofsredenering uit Gods Woord van de belofte, tot Jozua gesproken, Hebr. 13:5, vergeleken met Joz. 1:5.

b. Of de belofte zelf wordt op de ziel gebracht, hetzij een nieuwe, gelijk aan Abraham, Gen.15, en aan Paulus, 2 Kor.12; of een vernieuwing van een voorgaande gelijk aan Jakob: Ik ben die God van Bethel, Gen.31:13, vergeleken met hoofdst.28:19.

c. Er wordt verondersteld, om door het geloof te leven, dat de ziel gewisse kenmerken heeft, waardoor zij overreed is, dat zij door een Goddelijk werk tot rusten op Christus' en Gods trouw in het Woord gebracht is. Ontbreekt dit, gelijk het maar al te veel bij sukkelende gelovigen ontbreekt, dan is de ziel niet in staat, om door geloof te leven. Maar zij wordt geslingerd, beangst en moedeloos, en gereed om te zeggen: *Mijn weg is voor de Heere verborgen, en mijn recht gaat van mijn God voorbij.*

De gewisse gronden nu, waaruit men weten kan, dat men door een Goddelijke kracht tot rusten op Christus in de belofte gebracht is geworden, kunnen onder andere deze volgende zijn:

1. Zulk een ziel, in een bedaarde gestalte zijnde, kan nagaan, dat als dat woord haar voorkwam, het een bijzondere kracht had, om haar ganselijk te raken en te treffen, haar zeer gevoelig werkzaam te maken, en een stille bedaardheid te veroorzaken.

2. Zulk een weet, hoedanig zijn hart als toen versmolt, zodat hij het kon uitstorten als water, met een innig vergenoegen en vanzelfheid van de ziel voor de Heere. Hij weet, wat in de gestalte in hem omging:
   a. De hoge gedachten en het beseffen van God. In zulk een gestalte heeft de ziel een Bethel en Pniël, en kan zeggen: *Gewisselijk is de Heere aan deze plaats!*
   b. Zij weet, dat zij nooit zulk een teer en aandoenlijk gezicht gehad heeft van haar eigen nietigheid en volstrekte schuldigheid. Zij is nu een stofje, en van onreine lippen, en dit maakt, dat zij menigmaal uitroept: *Ziet God nu om naar zulk een dode hond?* Derhalve vraagt zij: *Heere! is dit Uw woord tot mij? Mag ik het geloven? Is het niet te groot en te wonderlijk, zou ik mij niet bedriegen?*

3. De ziel weet, dat, als God haar tot rusten op het Woord brengt, Hij dan al de zwarigheden zo uit de weg ruimt, dat zij geen tegenstand vindt in de geloofsweg. O, hoezeer ging de ziel, eer dit ontstaat, niet gebukt! *Zou ik durven komen? Zou ik mij de zaak toe-eigenen? Zijn mijn zonden niet te groot, ten hemel tergende? Is mijn hart niet te hard en gevoelloos? Ben ik niet al te melaats en onrein? Anderen, het is waar, worden niet uitgeworpen, maar er is niemand zo ellendig als ik.* Zo is er niet alleen een kàn niet, maar een dùrf niet, en een wil niet. Ondertussen, als God tot rusten op het Woord brengt, dan straalt er zulk een Goddelijk licht in de ziel, dat de zodanigen met overreding zien de vrijheid en de wijduitgestrektheid van de genade en verdiensten van Christus' bloed, dat, ofschoon zij de zonden van het ganse menselijk geslacht bedreven hadden, evenwel het bloed van Christus van zulk een genoegzaamheid is, dat het hen met God kan verzoenen. En dit maakt, dat al de struikelblokken uit de weg geruimd worden, zodat zij geen aanstoot vinden.

4. Zij, die door Gods eigen kracht tot rusten op Christus in de belofte gebracht worden, kunnen dat zien en nagaan, dat zij meer zagen op die tijd, dan blote letter en woord. Ja, dat zij Christus Zelf in dat woord zagen, in de heerlijkheid van zijn Persoon, de algenoegzaamheid van Zijn volheid. Want de belofte is de spiegel, waarin wij met ongedekt aangezicht de heerlijkheid van de Verbonds-God zien.
Hoe ging de ziel, vóór dat zij dit gewaar werd, al zaaiende en zoekende met tranen, met geween en smeking! Dikwijls zochten zij de belofte aan te nemen, maar zij zagen daar niets van de Persoon van Christus in, konden geen troost, geen verlichting, geen ontlasting of voldoening vinden; hetgeen hun even gebukt en troosteloos deed heengaan. Maar nu zien zij de Koning in Zijn schoonheid, Jesaja 33:17, een schoonheid, zo volmaakt, zo zielsinnemend, zo onvergelijkelijk en alles overtreffende, dat zij moeten uitroepen: *Wat ik ooit gehoord heb met het gehoor van het oor, was slechts een zeer flauw begrip van hetgeen mijn ogen nu zien. O, het honderdduizendste gedeelte is mij nooit aangezegd. Ik ben overstelpt van verwondering.*
Hier is een uitnemend onderscheid tussen Gods kinderen en nabij komenden; kunnen de nabij komenden in het veraf gelegene naar het een of ander woord vluchten, en in hun werkzaamheden enige aandoening hebben, dan zijn zij gemakkelijk tevreden te stellen. Maar een oprechte moet iets van Jezus Zelf zien, of hij blijft even troosteloos. Gelijk Maria niet eerder tevreden gesteld wordt, totdat Christus Zich in dat éne woord Maria openbaarde.

5. Heeft God door Zijn eigen werking de ziel tot rusten op Christus in het woord van de toezegging gebracht, dan zullen zij kunnen nagaan, hoe zij omtrent Christus werkzaam geweest zijn, in de allerinnigste omhelzing en aanneming van zijn Persoon. Zodat zij Hem als een bundeltje mirre tussen hun borsten leggen. En zij geven zich zo gul, ruim en onbepaald aan Hem over, zich op het allernauwst met Hem verenigende: *Die de Heere aanhangt, wordt één geest met Hem.* Want het geloof, Hem ziende door dat Goddelijk licht, dat het verstand bestraalt, zo kiest de wil Hem, heeft Hem op het allerinnigst lief, en alle hartstochten wortelen zich in Hem, en kleven Hem aan, veel nauwer dan een gordel aan de lendenen van een man. En zo wordt de ziel gewaar, dat zij in Christus wordt overgezet, gelijk een rank, die ingeënt wordt, overgebracht wordt in de wijnstok, en van een ander wordt.
Och, mochten de huichelaars, die zoveel van Jezus kunnen spreken, de werkzaamheid omtrent deze dingen en in deze orde der zaken nagaan! Want zowel in het een als in het ander schieten zij te kort. Om slechts één zaak bij te brengen: zij hebben nooit de uitgaande geloofsdaden, om zich met de Borg te verenigen, door omhelzen en aannemen, maar enige opdragingen van hun zijde.
Terwijl een waar gelovige, eer hij tot die overgave kan komen, om daardoor rust te hebben. Vooreerst ontdekking en openbaring van Christus moet hebben aan zijn ziel. Ten tweede, als Jezus zo ontdekt wordt, dan komt eerst het omhelzen en aannemen. En dan, ten derde, de opdracht en overgave van zichzelf.

6. Die God door Zijn krachtdadige hand tot rusten op Christus in het woord der belofte brengt, die kan als hij het nagaat, zien, hoedanig zijn hart op de oefening van de gemelde geloofsdaden gesteld was. Hij kan niet lichtelijk vergeten, hoe zijn zondepak, dat als een zware last op hem lag, opgelicht werd; hoe hij God als Vader, Zoon en Geest in een andere betrekking zag; hoe alles hem toelachte, enz. Want gerechtvaardigd zijnde door het geloof, heeft men vrede met God, blijdschap in de Heilige Geest, welke alle verstand te boven gaat. En besprenging van het geweten met het bloed van Jezus

Christus, hetwelk van alle zonde reinigt. Iemand kan genade hebben, en de bewustheid van deze zaak missen. Maar zolang een begenadigde het mist, hij zal door geloof niet kunnen leven.

7. Eindelijk, zulk een, die God op de rechte wijze tot rusten op Christus in de belofte brengt, zal kunnen bespeuren, dat als hij het geheel en al op de Borg kon wentelen, zijn ziel ontvonkt werd met innige lust en oprechte liefde tot heiligmaking. O, kon hij nu lopen zonder te vertragen, kon hij datgene dadelijk uitvoeren, waarmede zijn hart verenigd is! Hij jaagt daarnaar, en hij zoekt ootmoedig voor God en mensen, in het openbaar en in het verborgen, te wandelen met kinderlijke vrees.
Op deze en dergelijke gronden kan de ziel opmaken, dat zij op de rechte wijze tot rusten op Christus in het woord is gebracht, en dus het derde, dat verondersteld wordt, nagaan. Ziet er meer van in het *"ABC des geloofs",* onder het woord *horen.*

d. Zal iemand door geloof leven, dan wordt er ook verondersteld, dat hij bijzondere belofte heeft, waarop zijn geloof, in de bijzondere gevallen, waarin hij die te oefenen heeft, gegrond is en daarop rust. Want, ofschoon elk gelovige recht heeft, om op een gelovige wijze met al de beloften te mogen werken, nochtans zal de bevinding van de heiligen leren, dat zij onmogelijk de aanvallen en de strijd, die in de weg van het leven, door geloof ondervonden worden, zullen kunnen tegenstaan, zonder bijzondere toezeggingen, om in de bijzondere gevallen het hoofd boven te houden. Hoe zou Abraham, nadat hij God op zijn roepende stem gevolgd was, om een weg te gaan, die hij niet kende, het hoofd opgehouden kunnen hebben, had hij die belofte niet gehad, dat God hem tot een Schild zijn zou? Hoe kon Paulus zich in zee, waar hij schipbreuk leed, vertroosten en verzekeren van een uitkomst? Alles, wat hij hebben kon, werkende met de algemene belofte, was, dat de uitkomst Gode tot heerlijkheid en hem tot zaligheid zijn zou. Maar door de bijzondere belofte, dat, gelijk hij van Jezus te Jeruzalem zijn getuigenis gegeven had, hij dit ook te Rome zou doen, wist hij, dat hij door de baren van de zee niet verslonden zou worden.
Zo heeft ook de ziel in bijzondere gevallen, ook de bijzondere belofte (op de gezegde wijze, gelovig voor zich in het bijzonder toegeëigend en aangenomen) nodig.

Bij voorbeeld: iemand kan in Zijn jonkheid, op een zeer krachtdadige wijze bekeerd zijn geworden, en enige tijd in de liefde gewandeld hebben in een zeer nauwkeurige oefening van godzaligheid. Ondertussen, door de verleiding van de jonkheid, kan zijn hart eens door deze of gene natuurzonde verlokt worden; zich daarin toegegeven hebbende, wordt zijn licht al langzamerhand uitgedoofd, de plicht in het verborgene verzuimd, en wordt hij van trap tot trap dodiger, aan de wereld gelijkvormig en gevoelloos, zonder veel kommer of gedachten van weer te keren. Evenwel, enige tijd daarin geleefd hebbende, en God weer naar hem omziende, wordt zijn zonde op zijn hart gelegd, en met één woord, hij ondergaat om zo te spreken, een tweede bekering, en wordt verwaardigd, zich opnieuw met Christus te verenigen.

Ondertussen kan hij wederom, is het niet over zijn bekering en geloofsoefening, nochtans in zware bestrijdingen komen. Deze en gene hartzonden openbaren zich, vallen de ziel met veel kracht der verleiding aan, verliezen weinig van haar kracht, door al het waken en bidden daartegen, en de ziel wordt gedurig ingeboezemd: het zal eveneens nog gaan als voor dezen; toen waart gij ook ernstig maar het ging over, zo zal het nu wederom worden. Welk een strijd en welk een benauwdheid dit veroorzaken kan, weten diegenen het best, die in deze school geweest zijn. Maar nu behaagt het de Heere,

hen met of in een bijzonder woord voor te komen en te zeggen, Exod.13:20: *Ik zal Mijn Engel voor uw aangezicht zenden, en Hij zal u in de weg doen gaan.* Daar zien zij, dat God Zelf er voor instaat, Hij zal ze uitdrijven; daar zien zij, dat God het doden der begeerlijkheden en het heiligen van hen op Zich neemt, en dit geeft ruimte en vertrouwen. En strekt altijd naderhand in het leven door geloof als een grond, waarop zij in tijden van bestrijding kunnen rusten en pleiten, al konden zij niet meer zeggen dan: O Heere! Nu is het mij bang, nu is het tijd, om te gedenken aan Uw woord, tot uw knecht gesproken, waarop Gij mij hebt doen hopen.

Wie geestelijk licht heeft, kan dit tot alle bijzondere gevallen in het geestelijke en in het lichamelijke uitbreiden, en zien, hoe noodzakelijk het is, dat het geloof op een bijzonder woord van de belofte steunt, om in al de aanvallen staande te blijven. O, het geloof werpt zijn anker op Christus in een bijzonder woord, en dat is zulk een vaste grond, dat, al verheffen zich winden en baren, zij niet drijven zullen. Ja, al veranderde de aarde van haar plaats, en al werden de bergen geworpen in het midden van de zee, zij zullen zijn als de berg Sion, die niet wankelen zal tot in eeuwigheid.

e. Om door geloof te leven wordt vereist en verondersteld, dat de ziel door krachtdadige onderwijzing van God de Heilige Geest, een ondervindelijke kennis heeft van de weg van het Evangelie. De ziel, die hierin voortgaan wil, zal bevinden, dat, hoe goed het is letterlijke bevatting te hebben, hem die weinig tot hulp zal dienen. Ja, dat hij de zalving hebben moet, die hem alle dingen leert. Daarom zullen wij bespeuren, dat vele gelovigen, omdat zij in de weg van het Evangelie weinig kennis hebben, de meeste tijd van hun leven in duisternis wandelen, en hebben weinig vrede, dan in deze of gene goede gestalte. Want onder andere zijn er voornamelijk deze zes of zeven zaken, die het leven van het geloof beletten:

1. Het gezicht van de zondigheid en het Godonterende van zijn leven belet de oefeningen van het geloof, en doet menigeen, ofschoon anders zeer begerig naar Jezus, nochtans van verre staan en uitroepen: O, wat ben ik een zondig mens! Welk een verwaandheid en onverschoonlijke stoutmoedigheid zou het zijn, dat ik op Gods aanbod Christus zou aannemen en tot Hem vluchten! Zodat vele van Gods kinderen, in wie dat doorbrekend licht van de genadeweg niet is, bijna weinig of nooit aan de oefening van het geloof denken, maar menigmaal zeggen: o! kon ik tot de dood toe mijn zonden betreuren, enz. Dit is een bewijs van de afkeer, die zij van de zonde hebben, en liefde tot God. Evenwel belet het veel, en bij de aanvang en bij de voortgang.
2. Het leven door het geloof wordt belet door deze en gene verdorvenheid, die de ziel niet goed te boven kan komen. Hoe zij daartegen ook mag worstelen, bidden en roepen; en dit is een worm, knagende aan de wortel van alle vrijmoedigheid, om geloof te kunnen oefenen. Omdat het de ziel voorkomt, dat het een misbruiken van Christus' bloed zou zijn, en Jezus tot een dienstknecht van de zonde te maken, door gedurig te zondigen en in dezelfde zonde te vallen, en dan tot het bloed van Christus te vluchten. De beste gelovigen bevinden dikwijls, dat dit de oefening van het geloof ondoenlijk maakt.
3. Het leven door het geloof wordt belet, doordat de ziel zodanig op deze en gene aandoening is gesteld, dat men niet durft komen, of het hart dient eerst zo verbrijzeld en verootmoedigd te zijn. Ofschoon nu niemand Christus omhelst, om door geloof in Hem te leven, zonder die gestalten evenwel zijn zij de grond niet, om de ziel die vrijheid te geven.

4. Het gebrek, dat de ziel bespeurt aan de vruchtgevolgen van haar voorgaande geloofsdaden is geen klein beletsel, omdat de waarheid van het geloof uit de werken blijken moet.
5. Vreze, dat ofschoon Christus gewillig is, om anderen aan te nemen, Hij evenwel voor haar niet zo is. En de ziel wordt dikwijls hierin gestijfd, dewijl zij zo veel gewilligheid aan haar zijde bespeurt, zonder dat Jezus zijn gewilligheid dadelijk ontdekt.
6. Vreze, dat zij, indien zij zo gelovig handelde, niet teder en met indrukken zijn zou. Gelijk zij door de droevige ondervinding ziet, dat deze en gene van haar bekenden, zo lang zij sukkelende waren, zo teer leefden, maar, tot meerdere ruimten gekomen zijnde, ook al vrij ruim de weg bewandelen.
7. Eindelijk, de grootheid van de zaak. Deze en vele andere zaken meer, beletten het leven door het geloof dermate dat, tenzij de Geest de Evangelieweg leert, de ziel altoos mismoedig zal zijn en blijven. Maar als deze Weg opengelegd wordt, en de ziel begint in Gods licht te zien, dat het oogmerk Gods in deze Weg niet anders is, dan om eeuwige gedenktekenen van vrije genade op te richten, opdat openbaar zoude worden, wat eeuwige, loutere ontferming doen kan, en dat op het allerduidelijkst zou blijken, dat God Zijn genade aan de ondeugendste in en bij zichzelf bewijst, dan komt zij de gemelde tekortkomingen te boven, leert de kracht van die woorden met nadruk verstaan: *om zondaars zalig te maken, van welke ik één van de voornaamste ben.* En wordt in staat gesteld, om door geloof te leven.

f. Daar wordt ook verondersteld een kennis, door ervaring en proefwegen, waarin de ziel gebracht wordt, langs welke God Zijn belofte vervult aan de ziel. Want daar komen dikwijls zulke engten en onbekende paden, dat een ziel, die weinig oefening heeft, zou moeten uitroepen: *Alle deze dingen zijn tegen mij, hoe zullen zij de weg zijn tot vervulling van de belofte!* Gelijk de bevinding van de vromen getuigen zal, hoe dikwijls zij in nieuwe gevallen, door de onbekendheid van de weg, bezig waren te bezwijken en dachten, dat hun hoop van de Heere vergaan was, Ps. 77:8-10.
Om als een middel deze zaak deelachtig te worden, dient de ziel nauwkeurig aantekening te houden van de wegen Gods met haar; want dat doende zal men bespeuren, dat de bevinding hoop zal werken, en dat de hoop niet zal beschaamd maken, dewijl Gods liefde in het hart is uitgestort, Rom. 5:5.

g. Eindelijk, om er andere zaken niet bij te voegen, wordt verondersteld een tere en Godzalige wandel. Want God is een heilig God, en Hij woont nergens dan bij dezulken, die Hem liefhebben en Zijn geboden bewaren. Het geestelijk licht, dat altijd nodig is, om geloof te kunnen oefenen, wordt door het minste verzuim van plicht of toegevendheid aan enige zonde verdonkerd. De vrijmoedigheid tot God wordt gekrenkt, als een enige begeerlijkheid de overhand heeft, of enige zonde op het geweten ligt, waarover zij de verzoening niet hebben in het bloed van Christus. Deze tederheid zal in de volgende stukken gelegen zijn:

- In het gedurig voor zich stellen van de Heere.
- In een diep ontzag voor Zijn hoogheid.
- In gemoedelijke waarneming van alle geboden plichten, en mijden van alle zonden en gelegenheid daartoe.
- In al zijn doen gedurig te spreken, te denken, en alles te verrichten, als in des Heeren tegenwoordigheid. Vragende steeds: zal dat woord, die daad tot eer van God strekken? Heb ik er een roeping toe? Vind ik, dat het op het Woord gegrond is?

- In een zeer nauw leven acht geven op de genade van de Geest in het hart, om te zien, dat die niet verflauwt; in de innige hartelijkheid van hun hoogachting voor een tedere liefde tot God en zijn wil. Want begint de ziel te verflauwen, en weten zij het in den beginne niet, de armoede en verzwakking zal hen als een wandelaar overkomen.
- Eindelijk, in een gedurig gebruik maken en vluchten tot Jezus' bloed, om Zijn vrede, door een gedurige gewenning aan de Heere Jezus te onderhouden. Een bedaarde overweging van deze zaken zou de natuurlijke mens als een middel in Gods hand kunnen overtuigen, hoe diep onkundig hij is, en vervreemd van het leven Gods; de bekommerden zouden kunnen bespeuren, waaraan het ontbreekt, dat zij door de kracht van ongeloof onderdrukt worden. En de verder gevorderden zouden kunnen zien de noodzakelijkheid van een tere godzalige wandel. De Heere geve, dat tot dit einde zijn Geest in een ruime mate mag meegedeeld worden aan ons allen!

II. Het tweede nu, in het verhandelen van het leven van het geloof, dat wij ons voorstelden, was, uw christen-aandacht enige aanmerkingen mee te delen, opdat wij des te duidelijker dit stuk zouden nagaan. Wij zullen het, zo kort en bondig het ons mogelijk is, trachten te doen:

a. Onze eerste aanmerking is, dat geloof en gevoel van elkander onderscheiden zijn, in die mate, dat het eerste bestaan kan, gelijk wij horen zullen, zonder het laatste. Maar het laatste, namelijk het gevoel, kan nooit zonder de oefening van het geloof bestaan. Omdat vele zwak-gelovigen hierop geen acht geven, zo zien zij gedurig op en neer naar hun gestalte, het ene ogenblik zeggende: Mijn berg staat vast door zijn goedgunstigheid, ik zal in eeuwigheid niet bewogen worden. En in het andere worden zij onder verberging soms dermate verschrikt, dat menigeen van de heiligen tot het ontkennen van alles, wat God ooit aan hem gedaan heeft, gebracht wordt, en tot het doorbrengen in bitterheid van troosteloze dagen en akelige nachten. Om nu enige onderrichting in deze te geven, moeten wij uw christen-aandacht aantonen, waarin deze van elkaar onderscheiden zijn.

1. Vooreerst, geloof en gevoel zijn van elkaar in het voorwerp onderscheiden. Want het voorwerp van het geloof is Christus, in het woord der belofte. Maar het voorwerp van het gevoel is Christus, zich van nabij in de ziel op een zielsverrukkende wijze ontdekkende, zodat de ziel met de oude Simeon het kindje in de armen heeft, en alsdan God loven kan.
2. Ten tweede, geloof en gevoel verschillen ook in hun eigen werkzaamheid. Want het geloof gaat uit naar een volle Jezus om alles, en is verblijd, dat alles in Jezus is. Maar het gevoel ziet niet op hetgeen in Jezus is, om zich daarmee te vertroosten, maar op hetgeen het uit Jezus heeft, en is blij naarmate dat het veel in zichzelf ziet.
3. Ten derde, geloof en gevoel zijn onderscheiden in de bestendigheid van de verzekering. Want de verzekering van het geloof, steunende op des Heeren toezegging, wordt niet bewogen door onwaarschijnlijkheid, verduistering, enz., maar de verzekerdheid van het gevoel steunende op de gestalte en gevoelige werkzaamheid, is doorgaans niet langer dan in de gestalte, en de onmogelijkheden niet kunnende doorzien, zo is zij gereed om te zeggen: *er zal geen uitkomst zijn.* Zo kan elk zien, hoe het ene verschilt van het andere. En dat zo zijnde, is het ten uiterste noodzakelijk voor een christen, die door geloof wil leven, dat hij de zaken niet onder elkaar vermengt, levende ten dele door geloof, ten dele door gevoel. Want ofschoon een gelovige op het gevoel gezet mag zijn, moet nochtans zijn grond van

verzekering niet zijn, het gevoel en Christus tezamen, want dan zou hij gedurig waggelen. Maar Christus alleen, en dan zal hij staande kunnen blijven.

b. Onze tweede aanmerking is, dat het geloof, waardoor de ziel leeft, moet aangemerkt worden, zoals het werkt omtrent verleden, tegenwoordige en toekomende zaken. Wordt dit niet in acht genomen, en maakt men geen rechtgeaarde bevatting van de verscheiden wijze, hoe het geloof omtrent deze drie zaken werkt, men zal buiten staat zijn, enige bevatting van het leven door geloof te maken, veel minder nog enige voortgang in deze wijze van leven.

1. Vooreerst, *men leeft door het geloof omtrent verleden of gebeurde zaken,* hetzij omtrent zijn aandeel aan de genade en gunst van God in Christus, als aan de belofte, die men door geloof aangenomen, en zich in het bijzonder toegeëigend heeft, wanneer men met een blijde bewustheid zich die zaken doet vertegenwoordigen, en met grond het daarvoor houden kan, dat men waarlijk in Christus op zulk een tijd en zodanige wijze is ingegaan en zijn eigendom geworden. Dit is het geloofsleven van vele christenen, die niet verwaardigd worden, om nieuwe voorkomingen van God in Christus te ondervinden, dat zij evenwel weten, dat zij van dood levend geworden zijn; en dit houdt hun hoofd boven water. Ook heeft men hun leven door geloof in dit opzicht geenszins te verdenken, dewijl God weet, dat zij op nieuwe voorkomingen van God gezet zijn en er ernstig om roepen, en dewijl wij weten, dat God vrijmachtig in zijn bedeling is, enigen slechts eens het licht latende opgaan, als zij op de weg hun voeten zetten, anderen wel enige tijd meer of minder troetelende, maar naderhand enige jaren achtereen zo niet in Zijn gunst inlatende.

Ten tweede, *men leeft door geloof omtrent het tegenwoordige,* als men verwaardigd wordt, om op een gelovige wijze dadelijk in Christus in te gaan en zich dadelijk met Christus te verenigen, en Hem op een gelovige wijze te gebruiken tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking, en volkomen verlossing. Als men door Hem gemeenschap met een volzalige God kan oefenen, en zijn ziel op de Heere verlaten. Dit leven door geloof is uitermate heugelijk en zielsvergenoegend, omdat de ziel met blijdschap, vrede en vertroosting in en door het geloof vervuld wordt. Maar wij moeten dit alleen zo voor het leven van het geloof niet aanmerken, alsof het hierin alleen bestond, dat zou een strik voor zichzelf zijn en deze voor anderen te leggen. Omdat het geloof, als in verre de minste, zich aldus omtrent tegenwoordige dingen gedurig werkzaam bevindt.

Ten derde, *men leeft door geloof omtrent toekomende zaken,* hetzij door een ontdekking van Christus in het Woord aan zijn ziel. Hetzij tot een tenonder brengen van hardnekkige verdorvenheden; hetzij verlevendiging van zijn gestalte, hetzij deze of gene zegening, verlossing en uitredding voor zichzelf, voor zijn familie, voor Gods Kerk in het algemeen, en deze en gene van de onderdrukte leden of waarheden in het bijzonder, hetzij de dingen van een toekomende zaligheid. Ik zeg, omtrent deze zaken leeft de ziel door geloof, als zij die in de Goddelijke belofte als van verre kan zien; als zij op de trouw van God kan rusten; als zij zich op het Woord Gods gerust kan stellen tegen al de aanvallen, waarmee haar geloof bestreden wordt. Dit is op hope en tegen hope Gode te geloven, en niet met vlees en bloed te rade te gaan, Rom. 4:18.

Hieruit kunnen wij leren:

- dat ofschoon het één en hetzelfde geloof is, men nochtans op verschillende wijzen door hetzelve leeft.
- Dat al de benamingen van het geloof, dezelver betrekking op deze zaken hebben.
- dat het derde zonder het eerste niet kan bestaan: ofschoon men, door geloof op de eerste en derde wijze, zonder de tweede kan leven. Ik laat de verdere uitbreiding van alles aan de aandachtige en Godvruchtige toehoorder over.

c. Onze derde aanmerking is, dat wij wel moeten leren onderscheiden tussen de zwakkere en de sterkere geloofsdaden. Want is men in die misvatting, dat alle geloofsdaden even sterk moeten zijn, en dezelfde uitwerking in de ziel hebben, dan zal men zich en anderen grotelijks beletten in het leven door geloof. De minste ademhaling of beweging van het geringste lid van het lichaam is in het natuurlijke zowel een daad van het leven, als de andere, van eten, drinken en vrolijk zijn. En dit is ook zo in het geestelijke. De zwakke daden zowel als de sterke behoren tot het geloof, men leeft ook daardoor. Dat stille opheffen van zijn hart, dat zien naar Jezus, dat verlangen om Christus enz. Ofschoon het die zielsverkwikking niet inbrengt, is het evenwel dadelijke geloofsoefening, en geeft een verborgen ondersteuning, evenzo als sterkere daden een sterkere opbeuring geven. Zie het woord *aanhouden* in het *"A B C des geloofs".*

d. Eindelijk merken wij aan, dat iemand met recht gezegd kan worden door het geloof te leven, ofschoon hij in deze en gene bijzondere gevallen door de kracht van ongeloof onderdrukt wordt. Ja, ofschoon hij in dat bijzondere door geloof zijn hart niet tot geloofsvertrouwen kan brengen. Gelijk Abraham, Mozes en anderen, ofschoon zij door geloof leefden, waren zij soms in ongelovige gestalten.

III. Nu gaan wij over tot onze derde zaak, in het verhandelen van dit leven door geloof: namelijk, om uw christen-aandacht *aan te wijzen in het algemeen, waarin het leven door geloof bestaan zal.* Wij zullen, onder verbetering, de aandachtige lezer meedelen, hetgeen ons in dit opzicht is voorgekomen:

a. Dit leven door geloof, in het algemeen aangemerkt, is een leven in een blijde bewustheid van zijn genadestaat. Zodat de ziel in zichzelf ziet de zekere blijken van een kind van God, en God Drie-enig als haar God kan aanmerken. Gelijk de apostel in de woorden zegt: *Die mij heeft liefgehad en zichzelf voor mij heeft overgegeven.* En elders: *Ik weet, in Wie ik geloofd heb.* En met de Kerk: *De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen.* Omtrent dit eerste stuk, waarin dit leven bestaat, is aan te merken:

1. Vooreerst, dat velen van des Heeren kinderen lang gesukkeld hebben, eer zij hiertoe gekomen zijn. En dat zij het hebben, is zo groot en onwaardeerbaar in hun ogen, dat zij het niet kunnen uiten. Maar thans beleven wij een tijd, dat de meesten van geen strijd in deze weten, nooit van vat in vat ontledigd geworden zijn, gelijk als Moab, gerust van der jeugd af aan, Jer. 48:11.
2. Ten tweede, merken wij aan, dat in dit leven de ziel niet altijd met hetzelfde licht haar genadestaat beschouwt. Het is dikwijls, dat zij, slechts door de kracht van haar geheiligd verstand en van haar bewustheid van hetgeen tussen God en haar is omgegaan, het daarvoor houdt. En dat maakt, dat de gelovigen met dezelfde aanbidding en verwondering over hun geluksstaat niet altijd aangedaan zijn, en dat zij dezelfde inwendige verwijding niet hebben, noch dezelfde vrijmoedigheid, hun

kinderrecht in aanmerking genomen hebbend, kunnen gebruiken in de toenadering in de gebeden tot God, als hun God en Vader in Christus.

3. Ten derde dienen wij aan te merken, dat ofschoon de ziel in dit opzicht door het geloof leeft, dit niet insluit, dat zij geen bestrijdingen heeft. Want soms zijn de bestrijdingen in de ziel van kortere duur, als voorbijgaande pijlen, die de ziel niet veel kwetsen, maar door geloof afgeketst worden. En soms zijn ze van langere duur, zeer aanhoudend, en met zeer veel schijn bekleed, zodat de strijd daartegen in beoefening gebracht moet worden. Als de ziel verwaardigd wordt, aan haar oprechtheid vast te houden, is zij uitermate gelukkig. Veel sukkelende zielen denken, dat, konden zij eens geloven, dat zij genade hadden, zij dan alles zouden kunnen doorstaan. Maar de bevinding leert nochtans, dat een geoefend heilige de zwaarste pijlen en hevigste bestrijdingen naderhand wel ondervindt.
4. Ten vierde, moet men weten, dat de ziel in dit opzicht door het geloof leeft, ofschoon zij het niet durft te zeggen. Er is evenwel een grond in haar hart, en dit leert de bevinding, dat de ziel in haar gebeden als een gelovige handelt, ofschoon zij het buiten de gebeden ronduit ontkennen zou. Gelijk de woorden van een huichelaar altijd boven zijn werkzaamheid zijn, zo zijn de woorden van een oprechte altijd beneden zijn gestalte.

b. Ten tweede, dit leven door geloof zal ook bestaan in de stille uitgaande zielswerkzaamheid van de gelovigen. Want alle leven bestaat in enige beweging of werkzaamheid. De werkzaamheden van de ziel nu in dit leven door geloof zijn vele en velerlei. Wij zullen er slechts enige noemen, en de aandachtige lezer andere werkzaamheden tot stof van heilige overdenking overlaten.

1. Dan is de ziel bezig in het opheffen van haar hart naar boven, waar Christus is en waar zij hoopt eerlang te komen, en roept zichzelf toe:

Hoog omhoog, mijn ziel! naar boven!
Hier beneden is het niet.
't Rechte leven, lieven, loven,
Is maar daar men Jezus ziet.

2. Dan is zij werkzaam in het nagaan van al de onvergelijkbare schoonheden en voortreffelijkheden van de Borg, in de glansrijke luister van Zijn Persoon, waardoor de hoogachting en liefde tot Hem dermate gangbaar wordt, dat dezulken zich, als met arendsvleugelen, boven het stof verheffen, en zichzelf verliezen in Hem, die schoner is dan de mensenkinderen, die in alle opzichten gans begeerlijk is.

3. Dan eens in een vermaken van hun ziel in Hem, als hun Schild, Dat hen beschermt; als hun Zon, Die hen verlicht; als hun Sterkte, waarin zij veilig zijn; als hun Hoofd, Die hen regeert; als hun Heere, enige Koning en Wetgever, Die zij gehoorzamen; als hun Kracht, Die hen versterkt en manmoedig maakt; als hun Leidsman, Die hen leidt, hen in zijn armen vergaderende, in zijn schoot dragende, en aan de zijden troetelende. O, hoe zoet en verrukkelijk zijn deze overdenkingen voor de ziel, om haar te doen uitroepen: *Ik ben geheel vrolijk in de Heere! Mijn hart verheugt zich in de God mijns heils!*

4. Dan eens in een verwondering over hun geluk. Mij, die van nature een kind des satans ben, heeft Hij tot een zoon, een dochter van de Allerhoogste gemaakt! Mij, die in mijn bloed lag te wentelen, riep Hij toe, als er niemand was, om medelijden met mij te hebben: *In uw bloed leef, ja leef!* Mij, die vervreemd was van God, heeft Hij een

betrekking op God gegeven, zodat God tot mij zegt: *Ik ben, en Ik zal u tot een God zijn.* O, als al deze dingen, en dit leven door geloof met geloofswerkzaamheid gezien wordt, in de vrijheid en onverdienstelijkheid daarvan, dan kan de ziel uitroepen, ofschoon zij geen kleed had, om aan te trekken, of een bete brood om in de mond te doen: *De Heere is het Deel van mijn erve; de snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen en mij is een schoon erfdeel van de Heere geworden,* Ps. 16:5, 6.

5. Dan eens in het openleggen van hun ziel voor de verwarmende en hartversmeltende stralen van de Zon der gerechtigheid, en de regen en dauw van de genade van de Geest, tot vruchtbaarmaking en groei. Opdat de woestijn een vruchtbaar veld mag worden, en dat er in plaats van een doorn, een mirtenboom mag opkomen. Want die door geloof leeft, heeft lust tot groei en aanwas in de genade.

6. Dan eens in een zien op Jezus als de koperen slang, verheven in de verkondiging van het Evangelie. En als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, waardoor de ziel dan gegeven wordt, te zien door geloof, dat haar zonden vergeven zijn en dat zij genezing gewaar wordt.

7. Dan eens in een ernstig verlangen, reikhalzen en uitzien naar de toenadering van Christus aan het hart, en de dadelijke gemeenschapsoefening met Hem, schreeuwende meer naar God, naar de levende God, dan een hert schreeuwt naar de waterbeken.

8. Dan eens in een innige vereniging van zichzelf met Hem, om in Hem vaste wortels te schieten en op Hem gegrond te worden in de liefde.

9. Dan eens in overdenking van de wet Gods, om in die weg te gaan, dit zo kostelijk voor hun ziel zijnde, en zij daarmee zo zeer verenigd, omdat de wet ook in hun binnenste is geschreven.

Laat nu dan een aandachtig lezer er meer bijvoegen, zo het hem gelieft. Ik zal nog slechts een paar woorden laten volgen tot onderrichting.

a. Men moet weten, dat men dus door het geloof kan leven in zijn gebeden en heilige overdenkingen, en zelfs in en onder zijn dagelijks beroep, zonder in het minste daarin belet te worden, gelijk de bevinding geleerd heeft, indien onze zielen meer geestelijk, en onze harten meer met liefde ontvonkt waren. Want het is een ware spreuk, *dat men meer is daar men lieft, dan daar men leeft.*
b. Men moet ook weten, dat door gedurig opwekken en zich daartoe te zetten, dit leven hoe langer hoe meer een hebbelijkheid in ons zal verkrijgen door de Goddelijke invloeden, die de Heere doorgaans niet weigert, dan op voorgaande schuld.
c. Ofschoon men niet altijd dezelfde vrucht en hetzelfde gevoel heeft, dient men daarom in deze heilige oefening van het leven des geloofs, door mismoedigheid de handen niet slap te laten hangen, maar zich er toe op te wekken en voort te gaan; dewijl altijd enige verborgen ondersteuning van achteren gevonden zal worden. Wij zien dat de heiligen in Gods Woord, hoe klagelijk zij ook beginnen, al lovende eindigen. Gaat de Psalmen slechts na, en gij zult dit gedurig bespeuren.
d. Dewijl elk gelovige zijn gebrek zal zien, laat ook elk naar verootmoediging daarover staan, en zich tot dit leven opwekken.

c. Het leven door geloof, in het algemeen aangemerkt, zal ook bestaan in een rusten van de ziel geheel en al op de Heere, de God van het Verbond. Dit is dat vertrouwen op de

Heere, waarvan wij dikwijls in de heilige bladen lezen. Dat zichzelf en zijn weg wentelen op de Heere; dat verlaten van zichzelf op de God van het Verbond. Wij zullen het niet verklaren omdat wij dit hebben opgetekend in het *"A. B. C. des Geloofs."* Ziet het onder *betrouwen* en *verlaten.* Alleenlijk zeggen wij, dat de ziel, door geloof levende, en in dat leven op God rustende, drie voorname gronden heeft waarop zij rust:

1. *Zij rust in Gods waarheid en in zijn beloften.* Geen andere grond is er, waarop de ziel haar verwachting zou kunnen bouwen. Het is alleen het Woord van die God, die niet liegen kan, en die tussenbeide gekomen is met een eed, opdat de erfgenamen overvloediger troost zouden kunnen hebben. Want de zaken, die beloofd worden, zijn zo groot; de weg, waarin zij geschonken worden, zo duister voor het oog; de aanvallen op de ziel zo menigvuldig; de verandering van de gestalte zo schielijk. Indien de ziel zich niet boven die alle verheffen kan en op Gods waarheid rusten, wetende, dat haar ontrouw de getrouwheid van God niet teniet zal doen, het onmogelijk was door geloof te leven.
2. *De ziel, door geloof levende en op God rustende, rust ook in en op Zijn macht, welke een almacht is.* En niets minder dan dit zal de ziel ondersteunen. Want dikwijls moet het licht uit de duisternis voortkomen, het kromme recht gemaakt worden, bergen verzet en dalen verhoogd, de geestelijke boosheden bestreden en overwonnen worden. Abraham geloofde, dat God machtig was.
3. *De ziel moet ook rusten in de onveranderlijkheid van God, als zij op Hem rust.* Want zij verandert gedurig. En is haar geloof op haar gesteldheid gegrond, dan is, wanneer die weg is, ook de grond van vrijmoedigheid weg. Daarom is het, dat zij veel, ofschoon niet stellig, evenwel in de praktijk denken, dat God hen meer of minder lief heeft, naar dat de gestalten zijn. Hetgeen wel waar is ten opzichte van de uitlating van Gods liefde, maar niet met opzicht op de liefde zelf.
   Wij zullen hier bijvoegen:

a. Dat de ziel tot deze rust in God niet komt, dan na doorgaans vele sukkelingen. Waarin zij bevindelijk geleerd wordt, dat niets dan God in Christus, zoals Hij Zich in het Verbond ontdekt, de grond en het fondament van haar rust kan zijn. Wij zijn doorgaans genegen, om het in onszelf en in de schepselen en middelen te zoeken. En ofschoon zij ons alle toeriepen: *Het is bij mij niet,* nochtans willen en kunnen wij niet geloven, dat het zo is, totdat de Heere door vele herhaalde bevindingen ons doet zien, dat alles, wat geen God is, slechts een ledige bak is, waarin geen grond van rust is, noch enige druppel van troost voor onze amechtige zielen.
b. De ziel komt niet, om op God in Christus te rusten, en alles op de Heere zo te verlaten, dan door de voorkomingen Gods met zulk een glansrijk licht, waardoor Zijn heerlijke algenoegzaamheid zo ontdekt wordt aan de ziel, dat alles als een niet is, verdwijnt en uit het oog geraakt. En dat de ziel alles voor zich in de Verbonds-God zelf ziet, gelijk een mens, als hij zijn oog op de zon niet vestigt, zo kan hij zich vermaken in dingen, die al hun heerlijkheid voor het gezicht van de zonnestralen hebben. Maar als hij zijn aangezicht naar de zon zelf wendt, dan verdwijnt alles uit zijn gezicht, dat rondom hem is; zo is het ook hier. En dit dient men wel in acht te nemen, opdat de ziel op deze wijze er toe komt. Want de bevinding leert hoe een ziel door overreding en enig geestelijk licht de zaligheid van deze staat kan zien, en dat zij dan, door

er in eigen werking te willen indringen, in plaats van zich door Gods eigen licht te laten bestralen, hoe langer hoe meer er van afraakt en nooit kan komen, waar zij ziet, dat het zo goed voor haar zijn zou. En dit maakt, dat zij in moedeloosheid leeft, nooit met die volle voldoening op en in de Heere zelf haar rust kunnende vinden.

c. Eindelijk is de uiterste zorg nodig, dat wij door onze aangeboren zondige rusteloosheid niet uit deze rust geraken, of iets doen, waardoor dit licht verdonkerd zou worden, en een gordijn voor onze ogen komen, waardoor de instralingen van God belet worden, die ten uiterste noodzakelijk zijn, om in deze zalige rust te blijven, in onze ziel. Want de bevinding heeft geleerd, dat menige ziel, die hierin stond, door zonde en nalatigheid in de beoefening van de plichten van de Evangelische Godzaligheid, er zo uitgeraakt is, dat zij er nooit weerom zo heeft kunnen inkomen, en derhalve in bittere droefheid, naar het schijnt, ten grave zal nederdalen. *Ziet toe, dat gij dan voorzichtig wandelt, broeders en zusters in de Heere!*

d. Het leven door geloof in het algemeen aangemerkt zal ook bestaan in een aanmerking van zich, zoals men in Christus is, en wat men in Christus is. Ik zeg niet, dat de ziel zich nooit moet beschouwen, zoals zij in zichzelf is, dat zij verre! De heiligen hebben het gedaan: *Mij, de grootste der zondaren, en de minste van al de heiligen, is deze genade geschied.* Dit is zeer nodig in vele opzichten:

- Deels, om de genade altijd op een hoge prijs te stellen.
- Anderdeels, om stof van belijdenis in alle onze gebeden te hebben, om met recht te kunnen zeggen, dat zij meer in het getal zijn, dan de haren van ons hoofd, en te erkennen, dat, wilde God in het gericht treden, wij niet antwoorden kunnen op één uit vele duizenden vragen.
- Ten derde, om zich vrijwillig te kunnen veroordelen en met de strop om de hals te komen.
- Ten vierde, om voor verheffing van het hart bewaard te worden, waartoe wij zo grotelijks genegen zijn, ofschoon met geleend goed.
- En eindelijk, om elk voortreffelijker dan zichzelf te achten.

Ondertussen, om met moedeloosheid niet te zeer overstelpt te worden, moet de gelovige al dikwijls zijn hoofd opheffen, en zijn ogen vestigen op hetgeen hij in Christus is. En dan zal hij, die zich in de beschouwing van zijn ellende, met vuile klederen zag staan, zich bekleed zien met wisselklederen, met de volmaakte gerechtigheid van de Borg. Dan zal hij, die zich in zijn gebrekkigheid en onvolmaaktheid zag, in de beschouwing van zijn ellende, zich in Christus, als zijn Hoofd, volmaakt zien. Dan zal hij, die zijn gebeden zo verfoeide, vanwege de gebrekkigheid en harteloosheid van deze, zien, hoe Christus elke zucht zo aangenaam maakt met de wierook van zijn verdiensten, dat zuchten voor roepen wordt aangenomen, en dat zijn ogen Jezus geweld aandoen, en zijn rommelende ingewanden gaande maken. Men kan er andere zaken zelf bijvoegen, om zich in deze heilige geloofsbeschouwingen te verlustigen.
Hierin nu, mijn geliefden! is veel van het leven door geloof opgesloten. Wanneer gij het slechts op een heilige wijze doet, zal uw hart uitgebreid verheugd worden in al de plichten van de dankbaarheid, om die met opgewekte harten te oefenen.

e. Het leven door geloof, in het algemeen aangemerkt zal bestaan in een gelovige beantwoording van alles, dat tegen de ziel ingebracht wordt, met Christus Jezus. Het leven des geloofs, gelijk wij aangemerkt hebben, is niet zonder strijd, vele aanvallen en

gestreng opeisen van schuld. Veel gelovigen, die de geloofsweg niet geleerd hebben, worden, als zij in zulke wegen gebracht worden, òf verschrikt door gezicht van schuld of vijanden, òf moedeloos door gezicht van hun gebrek en onmacht òf arbeiden zich dood, om de mislukkingen, die zij zien, te verbeteren. En verzuimen dus de oefening van hetgeen hun rust zou aanbrengen. Maar die door geloof leven, en die God Zelf in de weg gezet heeft, deze roepen op een heilige, eerbiedige en ootmoedige wijze uit: *Ik ben niet aansprakelijk in het gericht; is er iets te eisen, gij moet mijn Man Christus, aan Wie ik ondertrouwd ben, aanspreken.* Hierop wendt de ziel zich naar Jezus door geloofsdaden, die ik niet noemen zal, maar aan uw heilige overdenking overlaten. En zij roept al klagende uit: *O mijn lieve Jezus! Ik word nu aangesproken en zeer krachtig bedreigd! O Jezus, heugt het u niet, hoe Gij mijn hart innam, en mijn toestemming verkreeg, om met U een huwelijksverbond aan te gaan, en mij aan U, als Uw ondertrouwde, ten eigendom over te geven? Gij wilt het niet, Gij kunt het niet ontkennen. Hier is uw staf en zegelring, die Gij mij gaf, is het niet Uwe? O ja! Zo het dan het Uwe is, weet Gij niet, dat de voorwaarde was, dat ik niets doen kon, en dat Gij tot mij zeide: wees goedsmoeds, hebt gij niets, Ik heb alles! Kunt gij niet, Ik zal het voor u voleinden! Nu kom ik dan, (zegt de ziel) en bid, dat Gij die genadige goedheid gelieve te hebben, om Uw woord te gedenken en tot mijn hulp op te staan!*
De ziel, zich enigermate door zijn geloofsdaden in Christus versterkt hebbende, geeft aldus tot antwoord, en zegt, door het geloof, voor zich in het bijzonder, die zegepralende woorden van Paulus, uit 1 Kor. 15:55-57: *Dood! waar is uw prikkel? Hel! waar is uw overwinning? De prikkel nu des doods is de zonde; en de kracht der zonde is de wet; maar Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door Jezus Christus.*

f. Het leven des geloofs is een leven, dat niet bemoedigt of niet mismoedig is voor het tegenwoordige. Want de ziel ziet met Mozes op de Onzienlijke, en kan zich verheugen, ofschoon er geen runderen op stal zijn, verkwikkende zich met het toekomende, waardoor het over alle zwarigheden heen wordt geholpen.

g. Eindelijk, om van andere zaken, die in de bijzondere verhandeling van dit leven zullen voorkomen, niet te spreken, bestaat het uit een gedurig vasthouden aan, en gebruik maken van de Christus, in Hem wandelende, gelijk zij Hem aangenomen hebben.

IV. Wat het vierde betreft, hoe de gelovigen door het geloof in deze en gene opzichten leven, zullen wij u in enige leerredenen nader ontvouwen, zo God wil en wij leven.

B. Toepassing.
Gij hebt nu gezien, mijn geliefden! hoe iemand sterft en leeft, en dat niet door zichzelf, maar door Christus, die in zijn hart het geloof werkt, waardoor hij leeft.
Er was uit het gezegde veel tot ons gebruik over te brengen; maar alles duidelijk en practikaal gezegd hebbende, zeggen wij alleen:

A. Onbekeerden! gaat toch met opzicht en aandacht alles na, opdat gij overtuigd moogt worden van uw doodsstaat van nature, en van de noodzakelijkheid van het geestelijke leven. Elk stuk, dat wij verhandeld hebben, wijst het een en ander duidelijk aan. God zelf bepale u er bij!
B. Gelovigen! Gij hebt het een en ander in de beginselen, en er zijn vele aanwijzingen gegeven, om u in de werkzaamheid te onderrichten. Wij willen het u aanbevolen laten,

en bidden, dat God al het welbehagen van Zijn wil in ons wil werken, en het werk des geloofs met kracht!
Amen.

12. HET LEVEN DOOR GELOOF, tot dagelijkse rechtvaardiging.

Romeinen 10:10.
Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid.

I. INLEIDING.
Gelijk onder de wet reiniging op de minste besmetting nodig was, voordat men enige godsdienstige plicht kon oefenen, alzo, mijn geliefden, is het onder het Nieuwe Testament volstrekt nodig, dat ieder, voor en aleer hij tot God gaat, zijn geweten van dode werken reinigt in het bloed van Jezus Christus, dat van alle zonden reinigt. Dat is het, hetgeen wij nu uw christen-aandacht zullen voorstellen, *hoe men door het geloof leeft tot dagelijkse rechtvaardiging.*
De Apostel in vers 9 getoond hebbende, dat zij, die met de mond belijden en met het hart geloven, zalig zullen worden, bewijst dat in onze tekstwoorden, *daar men met het hart gelooft ter rechtvaardiging.* In de woorden komen ons twee zaken voor, volgens ons bestek van verhandelen:

A. Het onderwerp van de werkzaamheid, die hier beschreven wordt, *het hart.*
B. De werkzaamheid zelf, dat men hiermee *gelooft ter rechtvaardiging.*

II. Het Lichaam der Predikatie.

Verklaring van de woorden, en wel:
A. Van het eerste deel, waar de Apostel spreekt van het hart. Wie met aandacht Gods Woord nagaat, weet, dat wij veeltijds in een oneigenlijke zin door het hart de ziel moeten verstaan, en dat al deze vermogens namelijk *verstand, wil, oordeel en geweten,* door het woord *hart* uitgedrukt worden. Omdat wij ons over het 2e vers van de 45e Psalm breedvoerig daarover uitgelaten hebben, zullen wij ons daarin thans niet inlaten, zeggende maar alleen, dat wij hierdoor het hart als *de gehele ziel* verstaan. Want, ofschoon de voorname zitplaats van het geloof in het verstand is, nochtans is het in al de vermogens van de ziel, zowel als in het verstand. En degene die op de benamingen van het geloof nauwkeurig acht geeft, zal bespeuren, dat die niet eens aan het verstand, en dan weer eens aan de wil ontleend zijn. Het is niet zonder nadruk, dat de Apostel hier zegt: *met het hart,* namelijk, om deels aan te wijzen het uitnemend onderscheid tussen de toestemming van een geschiedkundig en een zaligmakend geloof, daar het ene alleen plaats heeft met het verstand, en het andere met de gehele ziel; en deels, om ons te herinneren, dat het zaligmakend geloof altijd uit de grond van het hart moet voortspruiten, opdat wij alle onze zielswerkzaamheden hieraan zouden toetsen.

B. De Apostel van het hart, als de bron, waaruit de werkzaamheden moeten voortvloeien, gesproken hebbende, leert ons, dat wij *daarmee geloven tot rechtvaardigheid*. Hetgeen het eerste is, waarvan wij met uw christen-aandacht spreken zouden, door namelijk aan te tonen, hoe de ziel door het geloof tot rechtvaardiging leeft. Niemand zal van mij enige verklaring verwachten van de rechtvaardigmaking van de zondaar in Gods vierschaar door geloof, als de middeloorzaak, die Christus' gerechtigheid aangrijpt, en zichzelf toe-eigent, daar wij dat breedvoerig gedaan hebben, toen wij van het geloof spraken, uit Rom.5:1. Zijnde die genade, op welker oefening de in zichzelf goddeloze zondaar gerechtvaardigd wordt.

Gij kunt ook niet verwachten, dat wij ons met enige verschillen over deze zaak zullen ophouden. De stof is zeer praktikaal, en het zou jammer zijn, onze harten met enige woordenstrijd op te houden. Want al de geschillen onder de rechtzinnigen, omtrent een eerste of tweede, of dagelijkse rechtvaardigmaking, wel ingezien, bestaan meer in de woorden dan in de zaken.
Alleen zeggen wij met één woord, dat wij de rechtvaardigheid kunnen aanmerken met opzicht tot *de persoon,* en dan zal het te kennen geven de vrijspraak over de persoon; òf met opzicht tot *zijn daden,* en dan zal het te kennen geven de dadelijke vrijspraak van het gerechtvaardigde onderwerp op zijn geloofsoefening, met betrekking tot die daden. En het is in dit opzicht, dat wij thans spreken zullen van *het leven door geloof tot rechtvaardiging.* En om dit in alle klaarheid te doen, zullen wij:

A. Deze en gene zaken met uw aandacht ter neer stellen, die uw gemoed zullen toestemmen, en die ons de weg tot de volgende verhandeling zullen banen:

a. Vooreerst, weet uw christen-aandacht, dat er geen bloot mens is, sedert de val van onze eerste voorouders, die de geboden Gods kan onderhouden; maar men overtreedt die dagelijks, ja elk ogenblik, met gedachten, woorden en werken. Dit leert ons ook Gods Woord overvloedig: Het gedichtsel der gedachten van 's mensen hart is ten allen dage alleenlijk boos. Het hart is arglistig en bedrieglijk, meer dan enig ding. Er is niemand rechtvaardig, die niet zondigt. Want de allerrechtvaardigste valt zevenmaal des daags. En wij worden vermaand onze broeder zeventigmaal zevenmaal te vergeven. Zodat wij besluiten kunnen met Johannes' woorden : *Indien iemand zegt, dat hij geen zonden heeft, die bedriegt zichzelf en de waarheid is niet in hem.* Dit overredende te geloven, zou onze ziel vervullen met zeer verootmoedigende gedachten van onszelf, vanwege de onuitsprekelijke verdorvenheid van onze natuur, die ons steeds geneigd maakt tot alle kwaad.
Voegt hierbij, dat wij onze groei en aanwas steeds hieraan moeten toetsen. Want naarmate dat wij hierbij bepaald zijn met een diep hartsmeltend en zielverootmoedigend gezicht, zo groeien wij hoe langer hoe meer in de kennis van de grote God, van Jezus en van ons zelf. Maar is de ziel hierbij niet stil gehouden, om steeds uit deze grond met innige verfoeiing en walging aan zichzelf te werken, zo is het een onfeilbaar blijk, dat men geen Christen is, òf dat het leven op zijn best slechts zeer kwijnende is, en bijna aan het sterven. Het is duizend tegen één, of het niet dit is, dat alle mond- en praatchristenen ontbreekt, die steeds zo uit de hoogte spreken, en willen boven anderen erkend worden, ofschoon er geen kleinheid, eerbied en verootmoediging inwendig is, noch zich naar buiten vertoont.

b. Ten tweede, zonden door Gods kinderen bedreven, waarover zij niet verootmoedigd zijn geworden en het bloed van Jezus Christus niet hebben aangenomen, om in het bijzonder de vrijspraak in hun ziel en de reiniging van hun geweten van die schuld gewaar te worden, maken de ziel, zolang zij onder die schuld ligt, onbekwaam, om gemeenschap met God te oefenen en de plicht van heiligmaking te betrachten. Want gelijk de schaduw het lichaam volgt, zo volgt sterven en kwijning van de ziel op het bedrijf van de zonde, Rom. 6:23. En elk, die op zichzelf let, zal bevinden, dat zonde zijn licht verduistert en zijn krachten verandert in zomerdroogte. Welke wangestalte zolang blijven zal op de ziel, totdat zij vernederd wordt; en het bloed van Jezus Christus wederom, niet alleen met zuchting daarnaar, maar met dadelijke toe-eigening daarvoor gebruikt.

Iemand zal nu mogelijk deze en gene vragen voorstellen, omtrent dit stuk, waaraan elk opmerkende zoveel gelegen is:
a. De eerste vraag zal mogelijk deze zijn: is dat zo, dat de ziel, zo lang er enige zonde is, waaromtrent zij geen dadelijke en bijzondere vernedering en geloofswerkzaamheid gehad heeft, daardoor onbekwaam gemaakt wordt, om gemeenschap met God te oefenen en om de heiligmaking te betrachten, waaraan toch zal ik dat voor mij kunnen weten, om recht achter mijn zielsongestalte gebracht te worden? Op deze zo zeer nodige vraag zullen wij enige weinige zaken uit vele, die de bevinding leert, ten antwoord geven: Ach, let er toch op, opdat gij, indien gij geestelijk licht hebbende, zien moogt, waar gij staat en hoe de zaken tussen God en uw ziel staan.

1. *Een gelovige kan dit weten uit het ver af zijn van zijn ziel van de Heere, hetwelk hij bespeuren zal in de oefening van de plichten, waartoe hij geroepen wordt.* Zodat, ofschoon hij de plicht oefent, hij nochtans moet uitroepen: *O, wat is er niet een scheiding tussen mij en de Heere, zulk een afstand: dat ik niets van God in mijn bidden, horen, lezen of overdenking bespeur.* Hierover hebben de heiligen van alle tijden geklaagd: Waarom staat Gij van verre? Waarom verbergt Gij U? Ps.10:1. En een ziel moet, ofschoon zij anders God kent, uitroepen: Ach, het is, alsof ik een onbekende God aanriep. Dit wordt dan door schuld aan de zijde van de ziel veroorzaakt, dewijl God nabij diegenen is, die Hem vrezen.

2. *Een gelovige kan dit weten uit het gebrek aan licht, dat hij bespeuren zal, als hij zich gaat zetten tot enige overdenking.* Als de ziel recht gesteld is, en er geen onverzoende zonde op haar ligt, dan is het oog eenvoudig en de ziel vol licht, zodat zij in Gods licht de zaken in haar eigen gedaante ziet, gelijk ze zijn. Maar is er een openstaande schuld tussen God en Zijn kind, dan komt daar een nevel als het ware in de ziel op en een duisternis neemt al trapsgewijze hand over hand bij langdurigheid toe. Zodat, ofschoon de mens in die tijd wel zeer veel in rechtvaardige kennis kan toenemen, hij nochtans niets beschouwt, zoals het is in zijn eigen gedaante. Maar alleen met en in zijn denkbeelden en bevatting, waardoor hij ziende niet ziet, maar blind en smakeloos is. Het is te denken, dat vele ware christenen in de grond hier ziek zijn, ofschoon zij naar buiten veel en ook rechtmatig van die dingen kunnen spreken.

3. *Een gelovige kan dit bespeuren uit de onvrijmoedigheid die hij in dit geval gewaar zal worden, om op een gemeenzame wijze met de Heere Jezus te handelen.* Want als er geen schuld op het geweten ligt, dan handelt de ziel met Jezus als een bruid met haar Bruidegom: Mijn liefste is mijne; en ik ben de Zijne. Maar de zonde bedreven zijnde, en de ziel nog niet tot verootmoediging en dadelijke en bijzondere geloofsoefening gebracht zijnde, zo ontstaat vrees, kommer en schroom, en achterdochtige gedachten. En hoe de ziel de hand van het geloof uitsteekt, om Jezus aan te grijpen, zo kan zij Hem niet gewaar worden, maar haar hand keert ledig weer.

4. *Een gelovige kan dit bespeuren, als hij nagaat het weinige inwendige en verkwikkelijk vermaak, dat hij vindt in het denken aan God.* Want is het geestelijk leven welgesteld en zijn er geen zonden op het hart, dan zal de ziel in de gestalte van David zijn: Hoe kostelijk zijn mij uw gedachten, o God! Hoe machtig veel is haar som, enz. Maar ligt er enige schuld op de ziel, dan zijn zij op zijn best slechts de gedachten als van een vriend, die wij vertoornd hebben, en zij geven dat inwendig geestelijk vermaak niet, daar er een kwaad in het schuldige geweten is.

5. *Een gelovige kan dit weten, uit de wispelturigheid en speelziekheid van zijn gedachten.* Want als zijn ziel in een bevredigde staat is, dan is zijn hart gevestigd en bepaald omtrent de Heere, in alles wat hij doet. Maar vervreemding, door zonde ontstaande, en de ziel het in de Heere niet kunnende vinden, dan jaagt hij duizend ijdelheden na. Nu verzint hij dit, dan weer wat anders; hij gaat van de ene gebroken bak tot de andere, zich vermoeiende in het zoeken van enige verkwikking bij en in de ijdele schepselen, die hem alle met luider stem toeroepen: *Het is bij mij niet!*

6. *Een gelovige kan dit nagaan uit zijn zielsgesteldheid in en omtrent de oefening van zijn plicht.* Ziet hij er tegen op, vindt hij geen liefde, om hem daartoe te trekken, is hij dor, oneerbiedig, ongevoelig, schielijk ten einde spoedende, niet uitziende naar de Heere enz. Het is een onfeilbaar teken, dat er enige zonde bij hem is, waarover hij niet verootmoedigd is, dewijl de ziel, die door Christus' bloed gereinigd is, zich verheft in de wegen van de Heere.

7. *Een gelovige kan dit bespeuren uit de banden, waarmede hij zich gebonden zal vinden, en die hem beletten de opwekking die hij vindt, op te volgen.* Namelijk, een gelovige, schoon er deze en gene zonden zijn, waarover hij nog niet terdege verootmoedigd is, zal evenwel nu of dan bevinden, dat zijn schuld op zijn hart komt, en dat hij de onbetamelijkheid van zijn laag leven ziet. Nu wordt zijn hart innerlijk bewerkt, zijn begeerten worden zeer krachtig, om in Gods licht en kracht te wandelen. Ondertussen bespeurt hij in zich, dat, als hij zijn kracht wil uitzetten, zijn hart er niet toe kan overgaan, hoe de begeerte daartoe zijn mag; ja, dat hij als gebonden blijft, hoe gaarne hij uit deze gevangenis wilde, en dus alles, wat hij vindt, is, niet een overzetten van zijn hart in dit licht en levendige werkzaamheid, die hij op het oog heeft en voor dit ogenblik ondervonden heeft, maar alleen een begeerte daarnaar. De reden is gewis, dat er enige zonde is, waarover hij niet verootmoedigd is.

8. *Een gelovige kan dit weten uit de weinige kracht, die al zijn oefening heeft, om de zonde en begeerlijkheid te kruisigen en ten onder te brengen.* Want gelijk een zonde, waarover de ziel tot verzoening niet dadelijk werkzaam geweest is, de geestelijke krachten doet kwijnen, zo geeft ze sterkte aan de oude mens, waardoor deze begeerlijkheid volbracht wordt, in het eerste met meerder, maar in het vervolg met minder strijd. En dit komt ten stelligste voort uit een niet verootmoedigd zijn over deze en gene bedreven zonde. Want beschouwt een ziel in de aanvang van haar weg, als haar geweten met het bloed van Christus gereinigd is, dan kan zij manmoedig als een held de voet op de nek van de allergeliefdste begeerlijkheden zetten, en ze vertrappen als slijk op de straten. Maar een zonde tussenbeide gekomen, waarover de ziel niet verootmoedigd is, dan mag men roepen: *Ontwaak Simson! oefen uw gewone kracht tegen de onbesnedenen, die u nu aanvallen!* Zij zal gewaar worden, dat het ondoenlijk is, totdat zijn haarlokken weer groeien, dat is, totdat zij verootmoedigd is geworden, en haar vrede met God gemaakt heeft, door het aangrijpen van Jezus Christus.

9. Eindelijk, om vele andere zaken uit mijn aantekeningen niet te noemen, maar stof voor uw eigen overdenking over te laten: *een gelovige kan dit weten uit zijn vrucht- of onvruchtbaarheid onder de genademiddelen.* Is zijn ziel in een bevredigende gestalte, er zal geen middel zijn, of hij zal het een of het ander daarin vinden, Micha

2:7: "Doen Mijn woorden geen goed bij degene, die recht wandelt?" Maar er is een zonde, waarover hij niet verootmoedigd is, zo doen de beste middelen hem geen nuttigheid; de Heere blaast er in. Gelijk het een teken is, dat de mens niet wel gesteld is, als hij uit zijn voedsel geen kracht heeft, zo is het een onfeilbaar teken, dat de ziel onder schuld ligt, als het woord op haar geen vrucht heeft. Daarom zal men zien, dat deze en die zullen uitroepen: O, hadden wij zulke middelen, zulke leraars, dan was er hoop. En die hebbende, wordt men onder hun allergeestelijkste bediening hoe langer hoe onvruchtbaarder. De reden hiervan is, omdat het hart onder een schuld ligt. En zolang dit het geval is, al kwam Paulus zelf met al de vertroostingen van het Evangelie, het zou tevergeefs zijn, totdat de ziel bepaald en stil gehouden werd bij haar kwaad. En de bevinding leert, dat voor een ziel, die onvruchtbaar onder geestelijke middelen geweest is, en door bestel van de Goddelijke Voorzienigheid onder geesteloze middelen gebracht wordt, en hier in haar schuld geleid, elk van die, hoe ongezien het zijn mocht, ten zegen verstrekt.

b. Tweede vraag. *Iemand zal nu mogelijk zeggen: Is dat zo, gelijk ik moet toestemmen, hoe zal ik die bijzondere schuld kennen, waardoor ik onbekwaam ben geworden tot gemeenschapsoefening met God en de betrachting van heiligmaking*? Want ik heb reeds lang geoordeeld, dat er iets moest liggen, maar ik weet niet hoe ik er achter moet komen. Tot antwoord hierop zullen wij thans alleen de volgende zaken melden:

1. *Vooreerst, dat is zo, de geheiligde natuur kan uit al het gezegde weten, dat het niet is gelijk het behoorde, gelijk zij het ondervonden heeft, en gelijk zij het zeer ernstig begeert te zijn.* Maar de eigenlijke oorzaak kan lang verborgen zijn voor haar. Deels, omdat de schuld lang gelegen heeft; - want soms kan het in de eerste tijd komen, zodat de eerste liefde grotelijks uitgeblust wordt, en de gelovige naderhand er nooit toe komt; - of deels, dat, als die schuld enigszins onder het oog gebracht wordt, er alsdan enige zaken door redenering, of van haar gelijk, of van de weg van genade in de ziel ontstaan, waardoor die gedachte van die bijzondere schuld verschoven wordt, zodat zij er niet bepaaldelijk bij staande gehouden, en dus niet tot herstel gebracht wordt.

2. *Ten tweede, het kan ook wel gebeuren, dat een gelovige, door de een of andere voorzienigheid, of door het een of ander middel, redelijk ingeleid wordt in de verdorvenheid van zijn hart en de geesteloosheid van zijn leven.* Zodat hij enigermate daarover vernederd wordt, en een walging aan zichzelf vindt over zijn volstrekte dood- en doemwaardigheid in het algemeen. Ja, dat hij is voor de Heere staande met de strop om de hals. En evenwel niet hersteld wordt, omdat hij niet bepaaldelijk bij zijn bijzondere schuld staat, maar meer bij zijn algemene. Want de verzwakking van het genadeleven is niet alleen om algemene, maar om deze en die bijzondere schulden. En daarom zullen wij bespeuren, dat de heiligen, eer zij hersteld worden, hierbij gebracht worden; het is gemakkelijker, met zijn schuld in het algemeen te werken, dan met zijn bijzondere schuld, waarin dikwijls zoveel gezien wordt, dat men er niet aan wil.

3. *Ten derde, evenwel, ofschoon ik ieders bijzondere schuld niet weten kan, zal ik u zeggen, hoe elk het voor zich in het bijzonder zal kunnen weten.* Namelijk, elk moet maar nauwkeurig acht geven op zijn hart, als hij buitengewoon benauwd en beklemd is in zijn ziel, of als de Heere hem in enige proefwegen brengt, hem kastijdende en in tegenheid met hem wandelende. Dan zal hij kunnen bespeuren, als hij op zijn ziel

nauwkeurig acht geeft, dat zijn geweten hem met veel duidelijkheid het een of het ander, als de oorzaak van dit alles zal voorstellen, met een verwijt en een beschuldiging daarover. Dit nu, hetzij een zonde van bedrijf of nalatigheid, heeft men voor zijn bijzondere schuld te houden, en daarbij te staan, totdat de ziel in het bijzonder daarover verbrijzeld en verootmoedigd wordt, en tot bijzondere geloofsgebruikmaking van het bloed van de Zoon van God komt. Wil men zó niet handelen, dan zal de ziel krank en kwijnende blijven, en ofschoon enige verademingen mogen komen, zal men echter niet hersteld, maar hoe langer hoe magerder worden. Hetgeen men nu en dan ziet, zal in het vergeetboek geraken, en men zal, ofschoon de grond goed mag zijn, meer een gedaante dan de kracht van godzaligheid vertonen.

c. Maar, om met uw christen-aandacht voort te gaan: het derde, dat wij stellen, is, *dat God zulk een heilig God is, dat Hij met de ziel, onder onbetreurde schuld liggende, geen gemeenschap kan noch zal oefenen.* Dit wordt ons met zovele duidelijke woorden geleerd, en het werd door al de reinigingen onder het Oude Testament genoegzaam afgebeeld. Terwijl de handelingen van God met Zijn kinderen, die zij bevindelijk kennen, dit ten overvloede bevestigen. Want om deze reden is het, dat God hen alléén laat staan; dat Hij hun in deze gevallen Zijn raad en Zijn bestiering weigert; dat Hij, ofschoon zij gebogen zijn, hun zaak Zich als niet aantrekt; dat Hij de vijanden niet beteugelt en weerhoudt; dat zij geen troost gewaar worden; dat benauwdheden zich dermate verheffen, dat zij krom gaan; dat niets, hetgeen zij bij de hand vatten, gelukken zal; dat, gelijk de ene baar op de andere volgt, zo ook de ene kastijding op de andere komt, totdat al de baren en golven over hen heen gaan; dat hun weg met doornen omtuind wordt; dat hun tong aan hun verhemelte kleeft; dat zij alleen als een afgezonderde vrouw zitten; dat, als God enige toenadering geeft, het slechts een flikkering is, als een vreemdeling die maar inkeert, niet om te vertoeven. De reden is, omdat er een twistzaak is, een ban op de ziel, een schuld, waarover zij tot op deze dag niet recht mee gewerkt hebben. Alle deze dingen heb ik met zo veel woorden maar voorgesteld; overpeins het, en ziet, hoe het met uw ziel is.

d. Het vierde is een besluit door een gevolgtrekking uit het voorgaande, en dat is dit, dat het uit al het gezegde overvloedig blijkt, *hoe noodzakelijk het is door geloof te leven tot rechtvaardigheid.* De heiligen hebben het in het oog gehad, Christus leert ons er om bidden, en niemand zal zonder dat voorspoedig zijn.

B. Nu gaan wij over tot het tweede, namelijk, om uw christen-aandacht in enige zaken te vertonen, *hoe de gelovige tot rechtvaardigheid door geloof leeft.*

a. *Het geloof stelt hem dadelijk bij zijn schuld en overtreding tegen de Heere, waardoor hij de zonde niet alleen in woorden en door redenering beschouwt, maar in haar eigen monsterachtige en godonterende aard, en in de onvermijdelijke nare gevolgen van deze voor de ziel, die de zonde doet,* Rom. 2:9; 6:23. En in dit gezicht wordt het mom-aangezicht van de zonde afgetrokken, de bedriegerij van de satan in zijn verlokking en verleiding gezien; gelijk de ziel haar eigen onbegrijpelijke dwaasheid begint te bespeuren, om zich bloot te stellen aan zulk een onbeschrijfelijk gevaar, voor een kortstondige en dikwijls slechts ingebeelde vermaking; Jesaja 59:12, zegt de Kerk: *Onze ongerechtigheden kennen wij.* En in Jer. 3:13: *Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere gezondigd hebt.*

b. Ten tweede, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, houdt de ziel bepaald staande bij dat gezicht van schuld, dat de ziel heeft, zodat zij daarbij stil gehouden wordt, in die mate dat het blijft in het gezicht der ogen, en in de maling in de zin van de gedachten. Want een huichelaar en tijdgelovige bestaat doorgaans zo, dat hij is gelijk een mens, die slechts voor een ogenblik zijn gedaante als in een spiegel ziet, en hij is het terstond vergeten. Namelijk, hij ziet enigermate en met enig licht, nu of dan zijn schuld; het gezicht is hem niet aangenaam, het begint hem zo ras te vervelen, hij gaat naar zijn kamer, hij belijdt zijn zonde, en hij werkt, door de kennis van de Borg, die hij heeft (ofschoon hij nog niet een recht voorwerp voor Hem is), met Jezus. En zo verdwijnt het gezicht van zijn schuld uit zijn oog; en hij is tevreden en blij. Hier komt het vandaan, dat men de gehele dag aan zijn begeerlijkheden kan toegeven, zijn hartstochten de losse toom kan geven, met duizenderlei zaken zich bezoedelen. Men ziet er iets van des avonds, men gaat een half kwartier of een kwartier alleen, en dat gedaan zijnde, kan men zijn mond afvegen, en zijn ziel wijs maken, dat alles wel is. Maar een waar gelovige wordt er bij bepaald gehouden*: Mijn overtredingen zijn steeds voor mij.* Ja hij is er op uit, om er bij te staan, en bevreesd dat hij ze niet diep genoeg inziet. En geen wonder, dewijl dit ten allen tijde ten uiterste noodzakelijk is, om de ziel tot de gewaarwording van de rechte droefheid en aandoening te brengen, en haar een recht voorwerp voor vrije genade te maken.

c. Ten derde, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, bepaalt niet alleen de ziel bij haar schuld in het algemeen, maar bij deze en die bijzondere schulden in het bijzonder. Zodat zo iemand die bijzonder beschouwt en gewaar wordt, dat zij met nadruk op zijn hart liggen, dat zijn geweten ook in het bijzonder daardoor gekwetst is, en dat die in het bijzonder zijn vrijmoedigheid belemmeren, en enige duisternis en scheiding veroorzaken tussen hem en de Heere. Want dat is toch de aard van het geloof, dat het nooit in algemene termen blijft, maar gedurig komt tot bijzonderheden. Ziet dit in David, in de 51e Psalm, en leert, dat, ofschoon iemand uren mocht doorbrengen in de algemene beschouwing van zijn ellende, en ofschoon ook niet zonder aandoening, hij evenwel daar niet is, waar het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, iemand brengt, totdat hij ook bij bijzonderheden, zo die voor die tijd zijn, gebracht wordt.

d. Ten vierde, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, maakt, dat de ziel op het allerinnigste gevoelig wordt; hetgeen de zodanige ziet. Het raakt zijn hart, waaruit die verontwaardiging en verfoeiing van zichzelf ontstaat, die beschaamdheid en schaamroodheid, dat wenen, treuren en kermen van de ziel tot de Heere in het verborgene: Mijn hart drupt weg van treurigheid, Ps.119:28. "Ik heb Efraïm zich horen beklagen", dat is, met innige, gevoelige smart zijn toestand bewenende. Hier wordt de ziel verbrijzeld en diep voor de Heere verootmoedigd. Als een worm kruipt zij voor de voetbank van Zijn voeten, met de allerinnigste begeerte: O, dat God naar een dode hond wilde omzien!

e. Ten vijfde, het geloof, tot rechtvaardigheid werkende, geeft de ziel dadelijk en waarlijk op een grondige, innerlijke en geestelijke wijze de bitterheid van die zonde te proeven en te smaken, waarover dezulken Christus bloed begeren, Jer.2:19: Uw boosheid zal u kastijden, en uw afkeringen zullen u straffen: weet dan en ziet, dat het kwaad en bitter is, dat gij de Heere, uw God, verlaat. Er zijn twee dingen die inzonderheid deze bitterheid bitter maken.

- Vooreerst, het zien van de schuld, als begaan tegen zulk een goedertieren, weldoend en barmhartig God. Waardoor de ziel zichzelf wel eens aanspreekt: *Is dit uw*

weldadigheid aan uw Weldoener, die zijn oog op u liet vallen in uw ellende, u toeroepende: Leef, ja leef? Die u op uw wederkeren zo menigmaal gunstig aangenomen heeft, die u nooit Zijn hulp weigerde, die u met zijn weldadigheid tot op dit ogenblik toe achtervolgd heeft; vergeldt gij alles zo? Dit en andere zaken meer, maakt de ziel bitter bedroefd, vooral als de Heilige Geest dit of dat woord met nadruk op het hart brengt, als bijvoorbeeld Jer. 2:31: "O geslacht, aanmerkt gijlieden toch het woord des Heeren! Ben Ik Israël tot een woestijn geweest, of een land van de uiterste donkerheid? Waarom zegt dan Mijn volk: Wij zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen?" Òf: "gij hebt Mij, de Springader van het levende water, verlaten, en uzelf gebroken bakken uitgehouwen." Welk een bittere smart dit veroorzaakt, weten diegenen het beste, die er ondervinding van hebben.

- Het tweede, dat deze bitterheid veroorzaakt, is het levendig gezicht van haar gemis voor het tegenwoordige, vergeleken bij hetgeen zij pleegde te genieten. Dan herinnert zich de ziel eens, hoe zij de weergaloze schoonheid van Christus pleegde te zien, onder Zijn schaduw te zitten, Zijn liefelijke omhelzing te ondervinden, door Hem als de toegang tot de troon der genade te hebben. Maar dat zij nu eenzaam, in duisternis, ongetroost moet neerzitten. Welk een gejammer en innige bitterheid dit veroorzaakt, is niet goed uit te spreken. En wij geloven, dat alle tijdgelovigen dit missen en altoos in een verborgen vereniging leven met deze of gene verdorvenheid. Want de bitterheid van de zonde als zonde te proeven, maakt dat de ziel van zonde als zonde afgescheiden wordt. En ofschoon de tijdgelovigen een bitterheid over de zonde hebben, het is slechts om de smart, die zij gevoelen door een ontwaakt geweten, of om de straf, die er op volgen zal; nooit de bitterheid van de zonde als zonde.

f. Ten zesde, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, ontsteekt in de ziel een allergrootste, algemene en volkomen haat tegen alle zonde, tegen de meest geliefde boezemlust zowel als tegen andere zonden. Zodat de ziel, en dit zal de proef op de som zijn, die in haar gebeden en belijdenis, als in de tegenwoordigheid van de Kenner van de harten kan voorstellen, met de meest innige en oprechte begeerte, dat die mag gedood worden, en met innige en ongeveinsde betuiging, dat het haar tot groter vermaak zou strekken, dat die verborgen hartzonden gedood werden, dan dat haar een gehele wereld gegeven werd. De haat in dit opzicht kan men nagaan, als wij letten op de oorzaken en uitwerkingen daarvan in het algemeen: namelijk, de haat wordt gewoonlijk veroorzaakt door iets, dat ons als tegenstrijdig met onze natuur voorkomt, of door groot ongelijk dat ons of onze beste vriend wordt aangedaan. En de uitwerkingen zijn doorgaans een ontroering, als wij op zulk een zaak of aan zodanige persoon denken; een walging, een afkeer en zorgvuldig mijden van alle gelegenheden, dat wij in geen enkel contact daarmee komen.

Eveneens zet dit aan tot een haat tegen de zonde, waarover de ziel werkzaam is tot rechtvaardiging. Men beschouwt de zonde als iets, dat hun niet past, dat met hun geheiligde natuur niet overeenkomt, dat het de doorn was, waarmee Christus gekroond werd; als de moordenaars van hun Borg. En dat maakt, dat hun ziel door het gezicht daarvan diep ontroerd wordt, dat zij er een verfoeiing van hebben, en bang zijn voor de gelegenheden daartoe, dewijl zij de zonde haten als de hel. Dit is hetgeen de Psalmist bad: *Indien ik naar de ongerechtigheid had omgezien.* En hetgeen, waartoe de liefhebbers van de Heere worden opgewekt, om het kwade te haten.

g. Ten zevende, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, stelt de ziel in staat, om de zonde niet alleen in het algemeen, maar haar bijzondere schuld gul, ruim en openhartig

voor de Heere te belijden, zonder iets te willen verbergen of te verkleinen. En het is geen wonder; de ziel vindt er het grootste genoegen in als het hart van schaamte smelt en als haar zonden zouden vergroot worden, zo die onder alle omstandigheden al vergroot konden worden. Dewijl het tegendeel gevonden wordt bij de tijdgelovigen, waar de belijdenis afgeperst wordt, maar niet vrijwillig is, omdaat er een vreze bij is, gelijk bij een kwade koopman, om in zijn schuldenboek in te zien. Maar als het uit of door geloof is, dan is de ziel gereed. En daarom zullen wij bemerken, dat dikwijls aan deze werkzaamheid de vergeving vastgemaakt wordt.

h. Ten achtste, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, brengt de ziel in de ootmoedige gestalte, dat zij bukt voor God, erkennende, dat al wat Hij aan haar doen wil, ten uiterste recht en billijk is. Zodat zij Gods rechtvaardigheid billijkt in het kastijden van haar, en erkent dat zulks noodzakelijk is, opdat zij zien zou, dat de Heere haar niet gelijk is; en dit brengt dat gewillig veroordelen van zichzelf mee, terwijl het opmerkelijk is dat dit boven drijft onder de zwaarste bezoekingen, Klaagl. 1:18: De Heere is rechtvaardig want ik ben Zijn mond weerspannig geweest.

i. Ten negende, het geloof werkende tot rechtvaardigheid, maakt dat de ziel, die onder lasten gebukt, vermoeid, belast en beladen is, tot innig bewenen van zichzelf, aan het kermen en roepen tot God uit de diepte van haar ellende komt, met onuitsprekelijke zuchting. Nu eens: "Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder!" Dan eens: "O Zone Davids, ontferm U mijner!" Dan komt de ziel tot pleiten op de belofte, en van pleiten, door de verborgen kracht die daardoor in de ziel komt, tot worstelen in de zielswerkzaamheid met de Heere; want zij moet ontferming ondervinden en het woord van de vergiffenis horen.

j. Ten tiende, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid leidt de ziel in de genadeweg, die God de Vader uitgevonden heeft, die God de Zoon door zijn bloed geopend heeft, en die toegepast wordt door God de Heilige Geest. Waardoor de ziel met nieuwe instraling de Weg van ontkoming ziet uit loutere vrije ontferming, en in zich gewaar wordt een gestalte omtrent de drie Goddelijke Personen in hun betrekking tot dit werk; hetwelk wij thans niet zullen beschrijven.

k. Ten elfde, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, bepaalt de ziel in het bijzonder bij de Borg van het Verbond, en allerbijzonderst bij zijn lijden tot volkomen voldoening aan de Goddelijke rechtvaardigheid. In welk opzicht zij Hem dan met licht zien als het Lam Gods, dat geslacht is en in Wiens bloed er zulk een kracht is, dat het van alle zonden reinigt, ja de zonden der wereld wegneemt.

l. *Ten twaalfde, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, laat zich nu uit omtrent de Christus in een hartelijk kiezen van Hem.* En in een erkennen van Zijn algenoegzaamheid, en innige begeerten naar meerdere nabijheid, om in staat te zijn tot een wederzijdse onderhandeling met Hem.

m. Ten dertiende, het geloof, werkende tot rechtvaardigheid, zich enigszins gesterkt vindende door de zojuist gemelde werkzaamheid, en ziende op de aanbieding, en Christus meer nabij hebbende, komt tot een plechtige overdracht van al haar schuld aan Hem, de hand van het geloof op Hem leggende. En uitroepend: Ik ben tienduizend talentponden schuldig; maar dewijl Gij van God de enige offerande tot verzoening

geworden zijt, zo draag ik het aan U over, en ik grijp Uw volmaakt zoenbloed aan tot bevrediging met God, tot mijn rechtvaardigheid.

n. Ten veertiende, hierop heft zich de ziel op tot rechtvaardigheid, werkende door geloof tot God, beschouwt Hem in Zijn Zoon, op Wie zij haar schuld overgedragen heeft en voldaan. En komt tot Hem met de uiterste eerbied en ontvangt de vrijspraak uit Zijn hand.

o. Eindelijk, ten vijftiende, keert dat geloof, dat op de gezegde wijze tot rechtvaardigheid werkt, in de ziel. Het vertoont aan het geweten de vrijspraak, ontvangen op het omhelzen en aangrijpen van Christus' bloed, waarop de ziel vrede gewaar wordt, verwijding, vertrouwen, sterkte en een werkzaamheid van al de vermogens te samen en van elk van deze in het bijzonder, overeenkomstig de weldaad die zij ontvangen heeft. Deze werkzaamheid kunnen wij, om niet te veel uit te weiden, niet beschrijven, maar zullen er een of andere aanmerking bijvoegen:

1. Moeten wij aanmerken, dat een ziel haar vrede met God kan onderhouden onder de algemene zwakheden, door te zien op Jezus, zonder al deze dingen te moeten ondervinden, die meer ondervonden worden op en na struikeling.
2. Dienen wij te weten, dat als een ziel geen bijzondere schuld onder het oog komt, zij tot rechtvaardigheid dient te werken met verborgen afdwalingen.
3. Dat, om getroost te leven, de ziel op elke zonde, waarbij zij bepaald wordt, alzo dient te handelen.

B. Toepassing.
Ziedaar, mijn geliefden! Zo klaar als het ons doenlijk geweest is, uw christen-aandacht getoond het leven van het geloof, tot dagelijkse rechtvaardiging van de dagelijkse schuld, waarmee al onze daden besmet zijn. Laat ons nu alles tot ons zelf nader overbrengen, opdat wij bij dit stuk nader bepaald mogen worden:

A. Onherboren mens! Wie gij ook zijt, sta enige ogenblikken stil bij deze waarheden, om uzelf in uw bedrijf en uw oefening enigszins van nabij te bezien. Ik hoop, dat niemand zo vermetel en volslagen blind onder ons zal zijn, om te zeggen of te denken, dat hij zijn hart en zijn handen zo gezuiverd heeft, dat hij geen zonden heeft, en zo ver gevorderd is, dat hij nergens in struikelt, dewijl wij allen in vele struikelen, en dat diegene, die zegt, dat hij geen zonde heeft, zich bedriegt, ja dat de waarheid niet in hem is. Is dit nu zo, dat wij elk onze zonden hebben, zo dienen wij te weten, dat zulks geen lichte zaak is, want God kan met deze geen gemeenschap oefenen. Neen, Hij vertoornt Zich schrikkelijk daarover. Derhalve is mijn grote vraag, en ik verzoek u, dat gij die beantwoorden moogt: *Hoe werkt gij met uw schuld?*

a. Hebt gij een gezicht van de zonde in haar eigen gedaante en natuur, waardoor gij ziet, dat de zonde de hatelijkste en verdoemelijkste zaak is, die op de aardbodem is, de aarde makende tot een tweede hel, en de mensen tot lijfeigenen van de satan? Ziet gij, dat alles, wat de zonde belooft en geeft, maar op het laatst als zandsteentjes in de mond is, en gal en alsem van bitterheid, smart, beroering en knaging in de ziel veroorzaakt? Ziet gij de onbetamelijkheid van tegen zulk een hoge goede God, en zulk een heilige en goede wet te zondigen?
Mijn geliefden! tast nu diep in uw hart, gaat dit na en beziet het, of gij zulk een gezicht hebt; en dat niet alleen van zeer grote en grove zonden, niet alleen de zonden van anderen, maar van uw eigen zonden, van de minste van deze, ja van uw boezemzonde,

die uw hart allermeest streelt? Wat dunkt u er van? Hebt gij het? Zo gij het niet hebt, gij zult nooit met het hart kunnen geloven tot rechtvaardigheid, en ook nooit de zonde de dienst opzeggen.

b Zegt gij: *ik heb er een gezicht van.* Dan vraag ik u: *welk gezicht is het?* Wordt gij er bij bepaald en stil gehouden, zodat gij er niet tussen kunt? Wordt uw zonde daardoor steeds als voor uw ogen gesteld? Liggen ze daardoor als een last op uw schouders, en blijven ze als op uw hals gebonden? Wordt uw hart er door geraakt, zo dat gij in het verborgene gaat en eenzame plaatsen zoekt, om er bitter over te wenen? Ziet gij dat, vrouw, van uw man? Ziet gij man, dat uw vrouw alleen gaat, om te kermen en te klagen? Ziet gij dat, ouders, van uw kinderen? Het kan verborgen blijven, doch maakt het u belijdende, om het voor de Heere neer te leggen, en te zeggen: *Ik heb gezondigd, ik zal mijn Rechter te voet vallen en om genade bidden.* Zo gij hieraan geen kennis hebt, mijne vrienden, uw geloof heeft nooit recht gewrocht, en gij hebt geen waar zaligmakend geloof.

c. Zegt gij: *Ja, van die zaken schijn ik ook kennis te hebben.* Dan is onze laatste vraag: wel, wat is het uiteindelijk, dat u vrede geeft in uw gemoed? Verslijt uw kommer vanzelf? Wordt uw schuld door uw eigen tranen afgewassen? Maakt gij het op door uw redenering? Het ziet er dan slecht uit!
Maar kunt gij zeggen: o neen! Ofschoon ik bid, zucht en treur, ze blijven als een zware last en pak op mijn ziel, en ik raak ze niet kwijt, totdat God met Zijn eigen licht mij in de genadeweg inleidt, Zijn Zoon, als dat Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, in mijn ziel openbaart; en dat ik op Hem al mijn schuld overdraag, als op het enige slachtoffer voor de zonde; en dat ik opnieuw Zijn Borgbloed aanneem, op mijn geweten toepasse en besprenge, en in dat bloed inga als de geopende fontein tegen de zonde en onreinheid? Dan kunt gij gerust zijn, mijn geliefden!
Gij hebt nu kunnen zien, dat velen van u, ofschoon gij dagelijks zondigt, evenwel zo niet werken tot wegneming van de schuld. O, dat gij recht ontdekt mocht worden, en hier naar leren staan!

B. Kinderen van God! Gij hebt bij het nagaan van de zaken, en ook van de kenmerken, kunnen zien, dat gij met het hart gelooft tot rechtvaardiging van uw dagelijkse zonden, en ook, hoe men te werken heeft. Ik zal derhalve u geen andere zaken voorhouden, omdat gij uzelf bewust zijt, dat in deze weg uw leven is. Alleen zal ik enige gemoedsgevallen bijbrengen, bij wijze van vragen en antwoorden; let er toch op, of uw toestand erin voorkomt:

a. Moet men dan juist in die orde altijd werken, en bij elk stuk zo blijven staan, totdat de bijzondere schuld weggenomen wordt? Dat zal verwarring en grote verslagenheid in de bevinding veroorzaken, dewijl God niet terstond de vergeving geeft, dewijl de ziel menigmaal, eer zij verootmoedigd wordt, lang moet sukkelen met een onboetvaardig hart; en dewijl er zo onnoemelijk vele zonden tussen het begaan van die bijzondere schuld en de vergeving begaan worden? Tot antwoord dient:

1. Dat wij juist niet zeggen, dat gij veel tijd daartoe nodig hebt. Wij hebben, ordershalve, de zaken tot bijzondere hoofddelen gebracht, maar een ziel kan menigmaal bevinden, ja bevindt werkelijk menigmaal in een korte tijd al wat wij gezegd hebben. Jezus heeft Zich maar om te keren en op de ziel te zien, en al wat wij gesteld hebben, wordt terstond gevonden.

2. De orde, die wij gesteld hebben, moet altijd bevonden worden. Want God leert ons geen andere weg in zijn Woord, dan door verootmoediging en met een verbroken geest tot Jezus' bloed te komen.
3. Het zal geen verwarring of verslagenheid teweegbrengen, omdat gij moet aanmerken, dat, ofschoon vele zonden tussen beide komen, de onverzoende schuld, waarvan wij gesproken hebben, grotelijks de oorzaak van de andere is, en dat, als gij daarover verzoening vindt, dat dan ook de andere schuld uitgedelgd wordt.

b. Maar iemand zal zeggen: ik bespeur wel, dat ik thans duister en dodig ben, evenwel weet ik niet enige bijzondere schuld, waardoor dit zo is. En ik weet wel, dat de Heere Zich over de algemene zwakheden niet verbergt. Wat zal ik dan doen? Tot antwoord dient:
1. Dat gij al vrij veel nauwkeurigheid moet hebben, eer gij dat zo ruim zoudt durven zeggen, dat er tussen de Heere en u niet anders dan de algemene zwakheid is. Wij zijn zo blind en onopmerkende, dat er al vrij wat omgaat, hetgeen wij niet weten. Overweegt het dan nog.
2. Het is waar, de Heere verbergt Zich niet om de algemene zwakheden van Zijn volk, maar Hij gedenkt welk maaksel zij zijn. Ondertussen, als gij die algemene zwakheden niet betreurt, en dadelijk over de afzwerving van uw hart, over de laagheid, werkeloosheid en onopgewektheid verzoening gezocht, en Jezus opnieuw dadelijk aangenomen hebt, zo zullen die u tot een bijzondere schuld zijn, en de Heere zal Zich verbergen.
3. Dan is het uw plicht, met bidden en verootmoediging aan te houden, ofschoon gij niets bespeurt, totdat gij weer in de nabijheid van de Heere toegelaten wordt.

Moet men, zal een ander zeggen, zo gedurig dagelijks met Zijn schuld werken, gelijk gij het beschreven hebt, dan moet men gedurig hetzelfde maar doen. En evenwel, men moet ook andere plichten oefenen, Jezus tot heiligmaking, wijsheid en volkomen verlossing gebruiken, zowel als tot rechtvaardigmaking; en men moet bidden zonder ophouden. Tot antwoord dient:
1. Zolang als wij schuld hebben, moeten wij tot wegneming daarvan werken. Hebt gij geen schuld, dan kunt gij ophouden, op deze wijze door geloof tot wegneming van schuld te leven. Maar hebt gij schuld, en wordt dit verzuimd, gij zult u van achteren deerlijk beklagen.
2. Men moet het ene doen, maar het andere niet nalaten, dat is, Jezus in het een en ander opzicht gebruiken. Maar gij moet weten, dat wij nooit recht tot heiligmaking werken kunnen, dan uit de dagelijkse rechtvaardiging; dat is, tussen de ene en de andere oefening zullen wij onze schuld hebben. Nu was het 't beste, dat wij daar naar stonden, om er eerst over verootmoedigd te worden en Jezus' bloed tot reiniging van het geweten te gebruiken. Dat gedaan zijnde, kunnen wij met Christus tot heiligmaking werken, gelijk wij u de manier, hoe dit moet gebeuren, meer dan eens beschreven hebben. Ondertussen, als wij op de oefening van het geloof in deze letten, zullen wij vele gebrekkigheid zien. Waarom het wederom nodig zal zijn, tot wegneming van de schuld van onze heilige dingen te werken, gelijk wij het beschreven hebben. En al moest men een en hetzelfde steeds doen, omdat gij het nooit zo terdege doet, of gij nog moet doen, wat schaadt u dat? Gij hebt het wél, als gij hier staat.

d. Een ander zal zeggen: ik zie mijn schuld wel, maar ik kan niet tot verootmoediging komen, noch tot geloofsoverdracht van mijn schuld op Jezus. Tot antwoord dient:

1. Mogelijk zoekt gij de verootmoediging niet recht langs de weg van het Evangelie. Zoekt hier, en gij zult vinden. Want dan zal de Heere het stenen hart wegnemen, en een vlezen hart geven.
2. Zijt niet moedeloos in het staan in de weg. Hebt gij nu niets tot voldoening kunnen doen, mogelijk eer één uur ten einde is, zal het u gegeven worden.

e. Eindelijk, om er niet meer bij te voegen; iemand zal zeggen: daar zijn zonden, waarover ik verzoening gezocht en gevonden heb, maar evenwel ze komen naderhand te voorschijn. Wat moet ik daarvan denken? Tot antwoord dient:
1. Er wedervaart u niets vreemds, de heiligen hebben het ook ondervonden, Ps. 25:7; Job 13:26.
2. Dat is juist geen teken, dat ze niet vergeven zijn, maar de Heere wil u daardoor laag houden en voor uitspattende zonden bewaren.

Nu dan, kinderen van God! In dit opzicht door geloof te leven, zal u levendig houden, en u vrede van de ziel, als een maaltijd, steeds toebrengen. God zelf make u en mij daartoe bekwaam! Amen.

13. HET LEVEN DOOR GELOOF, in duisternis.

Micha 7:8b. ***Wanneer ik in duisternis zal gezeten zijn, zal de Heere mij een licht zijn.***

I. INLEIDING.
Een van de grootste beletselen, om het geloof te oefenen en door hetzelve in donkere tijden te leven, is, dat de gelovige meer van Gods gunst uit de handelingen van de Voorzienigheid oordeelt, dan wel uit het Woord. Hoewel, indien wij ons meer aan het Woord gewennen, zien zouden, dat Hij uit liefde de uitlatingen van de blijken van Zijn gunst weigert, opdat Zijn heerlijkheid in het geven des te klaarder doorstralen mag. Ziet een wondervoorbeeld hiervan in de handelingen van Christus omtrent Lazarus, Martha en Maria, Joh. 11:5, 6: *Jezus nu had Martha, en haar zuster, en Lazarus lief. Als Hij dan gehoord had, dat hij krank was, toen bleef Hij (nog) twee dagen in de plaats, waar Hij was.*

Opdat wij u en ons zelf mochten leren door geloof te leven, zelfs in de donkerste tijden, hebben wij deze woorden uitgekozen. In dit hoofddeel vinden wij een beschrijving van de zeer nare tijden, in welke de Kerk zich bevond. Alles was met goddeloosheid overstroomd; daar was bijna geen druif noch zomervrucht van ware bekering en doorbrekende godzaligheid. De goddeloosheid integendeel was zo algemeen, dat de zoon zijn vader verachtte, en de schoondochter tegen haar schoonmoeder opstond; ziet van het begin tot het 6e vers. Hierop nu toont de profeet in het 7e vers, sprekende uit de mond van al de Godvruchtigen, wat ze doen zouden. En dewijl de Kerk wist, dat de Heere de zonde bezocht met plagen, zo spreekt de Kerk diegenen aan, die zich over hun smarten verheugden, in het begin van ons tekstvers, hun verbiedende zich in haar ongeval te verblijden. En in onze woorden stelt de Kerk voor de levendige werkzaamheid van haar geloof: *het mocht er nog zo naar en donker uitzien als het kon, de Heere zou haar tot een Licht zijn.* Wij hebben op twee zaken acht te geven:

A. De staat, in welke de Kerk door geloof zou leven: *Wanneer ik in de duisternis zal gezeten zijn.*
B. Haar geloofsleven zelfs in die staat: *dan zou de Heere haar een Licht zijn.*

II. Het Lichaam der Predikatie.
Verklaring en wel van het eerste deel, alwaar de Kerk ons de staat voorstelt, in welke zij door geloof leeft, zittende in de duisternis: *Wanneer ik in duisternis zal gezeten zijn.*
A. Hier spreekt de Kerk van duisternis. Dat duisternis een ontbering van licht is, weet een ieder zo klaar, dat het niet nodig zal zijn, dat uw christen-aandacht te zeggen. Duisternis wordt eigenlijk en oneigenlijk genomen in het Woord des Heeren.
Eigenlijk betekent ze de natuurlijke duisternis, Gen. 1:2: *En duisternis was op de afgrond.* In een oneigenlijke zin geeft duisternis soms te kennen de ellendigste natuurstaat, waarin alle Adams nakomelingen door zijn bondbreuk gevallen zijn, missende Gods beeld, hetwelk bestaat in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. In dit opzicht zegt de apostel: *Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere; wandelt als kinderen des lichts,* Ef. 5:8. En elders zegt hij : *Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid, die in hen is.*
In een oneigenlijke zin wordt ook door duisternis te kennen gegeven de staat van zulken, die de prediking en verkondiging van het Evangelie missen, in tegenstelling van diegenen, waar het Evangelie verkondigd wordt, Jesaja 9:1. *Het volk, dat in duisternis*

wandelt, zal een groot licht zien; degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een licht schijnen. En in dit opzicht wordt Christus genoemd het Licht der heidenen, omdat Hij het licht en de onsterfelijkheid aan de dag gebracht heeft.
Soms wordt in een oneigenlijke zin door duisternis te kennen gegeven, de straf van de goddelozen in de hel: *Werpt ze in de buitenste duisternis, alwaar wening is der ogen en knersing van de tanden.*
Duisternis geeft soms te kennen de tegenspoeden en rampen, die een mens treffen en hem beroven van het genot van het goede. Daarom als de Heere aan de dochter der Chaldeeën rampen wil aankondigen door de profeet Jesaja, hoofdstuk 47:5, zegt Hij: *Ga in de duisternis!*
Eindelijk, in een oneigenlijke zin betekent duisternis *de staat, waarin enige van Gods kinderen de liefelijke vertroosting van de Heere moeten missen, en in een staat van geestelijke verlating treurig moeten heengaan.* In de twee laatste opzichten moeten wij ze hier aanmerken, en door duisternissen de tegenspoeden uitwendig, en de verberging van Gods aangezicht inwendig verstaan. Van beide iets in het kort toegelicht:

a. Wat het eerste betreft, namelijk de rampen en tegenspoeden, die, gelijk wij aangemerkt hebben, duisternis genoemd worden. *Deze zijn vele,* volgens de uitdrukkelijke getuigenissen van Gods Woord: *Vele zijn de tegenspoeden van de rechtvaardigen, maar uit die alle redt hem de Heere. In de wereld zult gij verdrukking hebben: maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen.* Gods volk moet anders geen staat maken, dan door lijden en kruisdragen in de rust in te gaan; want dit is het, volgens de Apostel, hetwelk allen deelachtig zijn. Wilt gij enige van deze duisterheden in het uitwendige weten uit vele? Let maar kort op het navolgende:

1. *Soms is de duisternis in het lichamelijke, uitwendig in het beroven van alle of de meeste van de middelen, waardoor de Godvruchtigen hun bestaan in de wereld hebben.* Een aanmerkelijk voorbeeld hiervan vinden wij in Job, de Godvruchtigste, die op de aardbodem was, die in een punt des tijds bijna naakt van alles uitgestroopt werd, Job 1. God handelt in zijn vrijmachtige weg nog evenzo met deze en gene van zijn kinderen. Hetzij dat Hij een worm en mot in al hun inkomsten geeft, waardoor zij al langzamerhand verteerd worden, zodat alles is, alsof men geld deed in een doorboorde buidel; hetzij dat de Heere hen dwarsboomt in alles wat zij bij de hand nemen: hetzij door vuur, of water, of rovers, of iets dergelijks. Want als God een twist heeft met zijn volk, heeft Hij duizend wegen en middelen, om hen naakt uit te kleden.

2. *Tot de uitwendige duisternissen kunnen wij gevoegelijk brengen al de bezoekingen aan het lichaam, waarmee God in Zijn aanbiddelijke weg deze en gene van Zijn kinderen bezoekt.* Job levert ons een nadrukkelijk voorbeeld hiervan: zijn goed en bloed was hem niet alleen ontnomen, maar God liet ook toe, dat zijn lichaam op een deerlijke wijze met zweren bezocht werd, Job 2:7. De ondervinding van alle tijden leert overvloedig, dat deze en die van Gods kinderen in deze duisternissen zitten, enige gebukt gaande onder kwijningen naar het lichaam, waardoor de sappen veranderd worden in zomerdroogte, en de ziel zeer belet en belemmerd wordt in haar werking.
Anderen met zulke kwalen van het lichaam sukkelende, dat zij niet alleen buiten staat zijn, om op een geestelijke wijze te werken, maar daarenboven een ziel hebben, vervuld met allerlei moedeloze, angstvallige, verschrikt makende gedachten en inbeeldingen; hetgeen hen doodbrakende maakt en alle verkwikking dermate belet dat zij geen rust hebben vanwege de verschrikkingen, die te groter gemaakt worden, dewijl zij niet kunnen noch willen geloven, dat zulks uit de ongesteldheid van het lichaam voortkomt.

Anderen zijn er, die bezocht worden, even na hun bekering, of ook wel nadat zij op de weg geweest zijn, met een krankzinnigheid, waardoor zij van het gebruik van het verstand beroofd worden, en dikwijls in zeer onbetamelijke woorden, die wij liever verzwijgen dan noemen, uitbreken. Dit brengen wij ook tot het lichaam, dewijl het zijn oorsprong daaruit heeft.

3. *Hiertoe kunnen wij brengen de aanvallen van de satan, die enige van Gods kinderen in een lichamelijke gedaante soms kwelt, en deerlijk verontrust en mishandelt op wijzen, die wij liefst verbergen willen, omdat die te kennen voor elk niet nuttig zou zijn.*
Hiervan, behalve vele voorbeelden uit de geschiedenisgeschriften van geloofwaardige schrijvers, en de bevinding van deze en gene heilige, die wij zouden kunnen bijbrengen, is een nadrukkelijk voorbeeld in Paulus te vinden, 2 Kor.12:7: *En opdat ik mij door de uitnemendheid van de openbaring niet zou verheffen, zo is mij gegeven een scherpe doorn in het vlees, namelijk een engel des satans, dat hij mij met vuisten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen.* Vele en verschillend zijn de gedachten van de uitleggers over de scherpe doorn, die Paulus gegeven was in zijn vlees. Ook wat wij te verstaan hebben door de engel van de satan en de vuistslagen van deze. Er zouden enige uren nodig zijn, om ze alle te verhalen. De plaats is niet duister, maar de uitleggers hebben deze duister gemaakt. De duisternis komt daar vandaan, dat zij de doorn onderscheiden van de engel van de satan, die met vuisten sloeg, doch het een is slechts een verklaring van het ander. Namelijk, de apostel verhaalt door een oneigenlijke uitdrukking, wat hem wedervoer, opdat hij zich niet zou verheffen. Hem was gegeven een doorn in zijn vlees. En opdat wij weten zouden, wat die doorn in zijn vlees was, verklaart hij het met een eigenlijke uitdrukking, die niet in een figuurlijke of verbloemde zin opgevat moet worden, maar allereigenlijkst naar de letter. Die doorn in zijn vlees was, dat de engel van de satan zijn lichaam op een allerdeerlijkste wijze behandelde, en hem in het aangezicht en met vuisten sloeg. Dit willen onze taalmannen niet duister te kennen geven, invoegende het woord [namelijk], zodat gij bespeuren kunt, dat deze een duistere weg kan zijn.

4. *Tot deze uitwendige duisternis moeten wij ook brengen al de uitwendige wederwaardigheden van Gods kinderen, die hun van de wereld in hun naam, hun goed en bloed, om des Heeren wil, of ook wel nu en dan, om hen om deze en die zonden te kastijden en te tuchtigen, aangedaan worden.* Zeker heeft de Kerk hier het oog op, wetende, dat God zou toelaten, om haar te kastijden, dat zij naar Babel gevoerd zou worden, om voor een tijd in ballingschap en duisternis te zitten. En zien wij op het lot van de rechtvaardigen, zij hebben niet alleen deze duistere wegen door te gaan, maar zijn door de eeuwige vaststelling van God hiertoe gesteld, dat zij alle deze dingen deelachtig moeten worden, om hen met hun Hoofd Jezus gelijkvormig te maken, en hun tot onweersprekelijke bewijzen verstrekken, dat zij zonen en geen bastaarden zijn. Mij dunkt, dit gelovig te zien, zou de ziel kracht geven, om deze duisternis te doorwandelen, en de ziel iets van Paulus' gestalte geven, Rom.5:3: *En niet alleenlijk dit, maar wij roemen ook in de verdrukkingen.*

b. Ofschoon de uitwendige duisternis hier verstaan wordt, zo sluit dat niet uit, de duisternis in het geestelijke, maar wij hebben wel degelijk onze aandacht daarop te vestigen, dewijl vele van des Heeren kinderen door en langs duistere wegen geleid worden, hetwelk het meest aankomt op diegenen, die het geloof oefenen. Om nu hiervan met uw christen-aandacht duidelijk te spreken, zullen wij met alle mogelijke beknoptheid de volgende zaken in overweging nemen:

A. Wij zullen enige gelijkluidende uitdrukkingen van des Heeren Woord nagaan.
B. In enige zaken vertonen, waarin deze duisternis in het geestelijke bestaan zal.
C. Zullen wij zoeken aan te wijzen, waaromtrent deze duisternis al gaat.
D. Enige dingen aanmerken, die er mee vergezeld gaan, en dan eindelijk
E. de oorzaken daarvan.

A. *Wat de gelijkluidende uitdrukkingen van des Heeren Woord betreft.*
Soms wordt deze staat voorgesteld als een *geestelijke verlating,* Ps.22:2. Mijn God, mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten? Ziet hierover de uitnemende verhandeling over de *Geestelijke Verlatingen* van de Godzalige Voetius.
Soms komt het voor, *alsof de Heere Zich verborg,* Ps. 10:1. Zijn aangezicht met een wolk bedekte, zodat de gebeden er niet doorheen kunnen. Waaruit ontstaat, in de bevinding van de heiligen, dat moede zijn van hun zuchtingen, dat roepen: "Hoe lang? hoe lang? Hoe lang zult Gij U verbergen, o Heere?" Dat klagen, uit een innig gevoel en smartelijke aandoening: "Ik ga gebukt, ja krom, de ganse dag; mijn krachten worden verteerd; mijn sappen worden in zomerdroogte veranderd; ik ben als een leren zak in de rook."
Ook komt het voor *als duisternis,* Jesaja 50:10: "Die in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft." Uit deze bijgebrachte plaats kan een ieder lichtelijk aanmerken, dat wij door deze staat van de gelovige ziel te verstaan hebben een nare, akelige toestand, waarin de ziel ongetroost en voortgedreven wordt.

B. *Maar laat ons overgaan, om te zien, waarin deze duisternis inwendig zal bestaan.*
a. Zij zal bestaan in een intrekken van de zalige verlichtende invloeden van de Heilige Geest van de ziel, waardoor de zodanigen in die staat gebracht worden, dat zij moeten uitroepen: *Wij allen, als de blinden, tasten naar de wand,* Jesaja 59:10. Het is doorgaans in het aanbiddelijke van des Heeren goedertierenheid, dat Hij nu en dan Zijn volk met licht bestraalt voor een kortere of langere tijd, en dat verblijdt, verkwikt, verruimt en versterkt het hart. Maar om wijze en rechtvaardige redenen begint dat licht in de instraling van deze te verminderen, de ziel kan des Heeren hand in zijn wegen niet meer zo zien. Het hart mist de innige gevoeligheid en verwarming van de genegenheden; de ziel begint verward en ongelovig te worden; zij kan niets in deze haar eigen gedaante meer zien. Het meeste, dat overblijft, is slechts een flauwe vertegenwoordiging van de zaak, gelijk als van een vriend, die zij in lang niet gezien heeft. En dit doet de ziel klagen over geestelijke blindheid en onkunde van God, en menigmaal uitroepen: Och, of het met mij was gelijk in de vorige dagen! Och of God eens Zijn licht en zijn waarheid wilde uitzenden om mij te leiden, en dat Zijn licht op mijn pad mocht zijn.

b. Zij bestaat ook in een intrekking van des Heeren heiligende invloeden. De ziel kent zulke tijden bevindelijk, dat zij met ruimte, ja met de vraag van een goed geweten tot de Heere heeft kunnen zeggen tot alles: *henen uit!* Dat zij rechterhand en oog aandurfde, om die af te kappen en uit te steken; dat zij alles, zichzelf geheel en al voor Jezus kon openleggen op de alleronbepaaldste wijze, opdat Hij op de onbepaaldste wijze daarin heersen mocht, en al de vijanden, geen uitgezonderd, wilde verpletteren als een pottebakkers vat. Ja, dat zij dat kon betuigen, zonder enige kleine wens, dat een enige begeerlijkheid een half ogenblik zou verschoond worden. En in die tijden scheen de ziel dappere daden te kunnen oefenen. En soms zo krachtig voort te gaan, dat ze menigmaal hoopte, de zonde weldra te boven te komen. Maar de indrukken beginnen te verminderen; de oude begeerlijkheden komen op een listige wijze de genegenheden innemen; de tederheid van de ziel verflauwt; de vijand verlokt, verleidt en trekt af; de

ziel heeft geen kracht, om tegenstand te bieden, maar wordt weggevoerd. Dit is een duisternis, waarin de ziel moet uitroepen: Ongerechtige dingen hebben de overhand over mij; ik word weggevoerd als een blad voor de wind; ik heb geen kracht tegen zulk een menigte. Gij weet, dat het ongedierte zich in de duisternis ontdekt.

c. Zij bestaat ook in een missen van troost. Duisternis is een zinnebeeld van troosteloosheid en mismoedigheid. Gods kinderen hebben blijdschap nodig om hen te helpen en te ondersteunen. De blijdschap des Heeren moet hun sterkte zijn, en hun dat geven. Maar in deze staat is Hij, die hun ziel pleegde te troosten, verre, en dat maakt dat de ziel wegdruipt van treurigheid, en dat de harpen aan de wilgen hangen; terwijl de ziel in het zwart en in de duisternis gaat, Hem zoekende, dien ze niet vinden kan. Zegt men: *Maria! wat weent gij?* Het antwoord is gereed: *Zij hebben mijn Heere weggenomen, en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben.* En terwijl de oren de vraag horen, en de mond antwoord geeft, wordt het hart dermate dikwijls met droefheid en zuchting uit de diepte naar gemeenschap overstelpt, dat zij geen dan gebroken woorden kunnen uiten.

d. Eindelijk zal zij bestaan in de gebondenheid, die de ziel gewaar wordt, in de oefening van de plichten (duisternis is een zinnebeeld van gevangenis en gebondenheid). Hoe moet de ziel niet dikwijls klagen: *waarom verhardt Gij onze harten?* De ziel bevindt, dat zij soms zelfs tot zuchten onbekwaam is, dat, als zij tot het zuchten door deze of gene indrukken, die komen, gebracht wordt deze zo flauw, zo kortstondig zijn, dat zij in dit worstelen en bidden niet kan aanhouden. Is het, dat zij met ernst kan aanhouden, de weg tot de Middelaar blijft bedekt; zij komt niet tot enige verruiming in de gestalte. Daardoor komt geen verlichting, de banden en beklemdheid van de ziel blijven. En hoe zij het hart zoekt over te geven, toch bevindt zij, dat het niet overgaat, maar in de banden gebonden blijft. Dit zal volgens de zinnebeeldige uitdrukkingen het voornaamste zijn.

C. *Vraagt nu iemand, waaromtrent deze duisternis gaat? Wij zouden kunnen zeggen, omtrent al de zaken, die het geestelijke leven betreffen. Maar wij zullen er slechts enige noemen:*
a. Deze duisternis verbergt de *Heere Zelf* voor de ziel. Daar komt een dikke wolk tussen de Heere en de ziel van de gelovigen, waardoor zij de Heere niet zien kunnen, oordelen verkeerd van zijn wegen en gangen, kunnen zijn deugden niet als zo menige steunsels gebruiken, om zich op te beuren. Maar vinden enge, bekrompen, ontsteld makende en harde gedachten van de Heere. Als Asaf aan de Heere dacht in de duisternis, was hij verschrikt, en zijn ziel maakte misbaar. Die beproefd zijn, zullen het verstaan.

b. Deze duisternis verbergt *Christus* voor de ziel, zodat men Hem in de algenoegzaamheid van zijn borgtochtelijke voldoening niet zien kan. Of ziet men iets daarvan, zijn gewilligheid blijft verborgen. Of, wordt daarvan iets gezien, het is met zulk een flauw licht en zo van verre, dat de genegenheden niet gaande kunnen worden, om Hem in die hartelijkheid te kiezen.

c. Deze duisternis kan ook zijn omtrent het *genadeverbond,* in zulk een duistere en verkeerde bevatting daarvan, alsof het met zulke voorwaarden omzwachteld was, dat niemand het zou mogen aangrijpen, dan diegene, die de voorwaarden had; of omtrent de vastigheid en welverordineerdheid en onveranderlijkheid, hetwelk de ziel vreselijk verwart.

d. Deze duisternis kan ook gaan over hun *genadestaat* en het werk van de Geest in hun ziel, zodat zij niets dan gemeen werk in zichzelf zien kunnen, en vrezen, dat zij bedrogen zullen uitkomen. En hoe naar dit valt, is niet uit te drukken.

e. Dit kan gaan omtrent het geval, waarin zij zijn, dat de Heere hen *alleen laat staan*, en geen licht meedeelt, om hen te doen zien, wat zij te kiezen of na te laten hebben. Hoe zij er ook om bidden en smeken, dat de Heere hen niet hoort.

f. Zij kan zijn omtrent de *uitkomst* van enige zaken, God menigmaal de uitkomst voor hen verborgen houdende, ofschoon zij nabij is, ja, juist als die het naaste bij is, alles nog al donkerder makende. Gelijk met Jozef, David en andere. Een ieder kan het zijne er bijvoegen, en deze zaken verder uitbreiden.

D. *Met deze staat van duisternis gaan verscheidene zaken vergezeld, die wij nodig dienen te weten, opdat wij, in de duisternis zijnde, niet te verbaasd en te zeer verschrikt mogen worden.*
a. De gelovige zal, in deze staat van duisternis zijnde, gewaar worden een algehele onbekwaamheid om te kunnen werken. De Zaligmaker zegt het: *Werkt, terwijl het dag is, opdat de duisternis u niet overkomt, waarin niemand kan zien om te werken.* Immers, de Godvruchtige zal bespeuren, hoe onmogelijk het voor hem is, enig geestelijk werk met enige voldoening te kunnen verrichten; zijn gebed stuit tegen zijn hart vanwege flauwheid, ernst- en werkeloosheid; zijn hart blijft onvermurwd en ongebogen, en wat hij poogt om het over te geven aan Jezus, het blijft; de banden worden niet opgelicht, noch wordt hij in enige ruimte gezet. Ik beken, dat er machtige aanzettingen kunnen komen, om tot een werk aan te zetten, dat boven vermogen is, en hevige beschuldigingen ingebracht worden, omdat de gelovige de aanzettingen niet kan opvolgen.
Maar die zijn doorgaans van de boze, niet van Gods Geest, vooral als zij tot iets aanzetten, waartoe de ziel onbekwaam is voor die tijd. Gods Geest wil niet, dat een kind mannenwerk zal doen, dat een zieltogende zal opstaan en zware lasten dragen; maar dat elk moet werken naar zijn plicht, in die staat en overeenkomstig die staat, waarin hij zich voor het tegenwoordige bevindt. Een kind moet als een kind, een zwakke als een zwakke werken.
Ze zijn niet van de Geest, als ze met schrik en beroering komen, waardoor het hart hoe langer hoe beklemder en versteend wordt: want de Geest der aanneming werkt op een zachte zielinnemende wijze, de wil en de genegenheden strelende en innemende, in liefde naar God en Zijn dierbare gemeenschap gaande makende. Zodat ofschoon de ziel tot het licht niet komt, dat bloeden van de ziel daarom, dat verlangen daarnaar, dat betuigen, wat de begeerte is, de ziel nochtans enige kalmte geeft.
Ja, zij zijn niet van de Geest, als de ziel geen kracht gewaar wordt, om haar in staat te stellen, die aanzetting op te volgen, want de Geest is een Geest van kracht, kracht gevende en de sterkte vermenigvuldigende aan die, die geen macht hebben. Daarom was het 't best, zijn ziel in bedaardheid te houden en tot die aanzetting te zeggen: O, als mijn hart verwijd wordt zal ik lopen. En overeenkomstig zijn gestalte te blijven werken, omziende, reikhalzende en zuchtende naar het licht om te kunnen werken, meer dan een nachtwaker uitziet naar de morgen, ja, meer dan een nachtwaker naar de morgen uitziet.

b. De gelovigen worden ook wel nu en dan gewaar, dat deze staat van duisternis niet zonder veel angst en schrik is. Ik lees van zestig helden, die rondom het bed van Salomo stonden, dat elk zijn zwaard op de heup gegord had vanwege de schrik des nachts,

Hoogl. 3:7, 8. Asaf had hiervan kennis, wanneer hij uitroept: *Als ik aan God dacht, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt.* Sela. Ps. 77:4. Heman was hierdoor doodbrakende van der jeugd af aan, Ps. 88:16. En de ziel komt er door te verkeren in de woningen van de leeuwinnen, en bij de bergen der luipaarden. Ik mag, ik durf niet zeggen, wat de bevinding leert; zijt gij geoefend in de wegen van God, ziet maar in uw ziel en overdenkt uw weg, en gij zult mogelijk verstaan, in een meerdere of mindere trap, wat het te zeggen is: "Banden van de dood hadden mij omvangen, en beken Belials verschrikten mij. Banden der hel omringden mij, strikken des doods bejegenden mij", Ps. 18:5, 6. Ik merk alleen op tot uw onderrichting:

1. Dat deze schrik soms zeer schielijk kan ontstaan, gelijk een hevige wind door de inwerping van de een of andere gedachte in de ziel, waardoor zij met Jobs huis aan de vier hoeken zo aangetast wordt, dat alles davert, en de gelovige geheel in verwarring geraakt, en gelijk een ongetrooste en voortgedrevene, als een blad ginds en herwaarts geslingerd wordt.
2. Soms ontstaan deze angsten door een kwaad dat de ziel als boven haar hoofd ziet hangen, en hetwelk zij vermoedt, dat het haar onvermijdelijk zal treffen. Dit schijnt veel van Jobs verkwikking in zijn voorspoed weggenomen te hebben: hij vreesde een kwaad, dat hem was overkomen.
3. Of door enige begeerlijkheid, of onbetamelijke gedachten; of inwerping over een staat, waardoor de ziel een schrik voor zichzelf vindt, omdat zij nooit kon denken, dat er zulks in haar binnenste was: hetgeen haar doet uitroepen: *mijn naam is legio!*

c. De gelovigen worden gewaar, dat in deze staat de verdorvenheden zich op een ongemene wijze ontdekken, en uit haar schuilhoeken komen; in de nacht en de duisternis komt het wild gedierte te voorschijn, ziet Jesaja 13 en elders. Het was zeker in deze staat, dat de wet, die in Paulus leden was, hem gevangen legde onder de wet van zonden en dood, en hem deed uitroepen*: Ach, mij ellendig mens, wie zal mij verlossen?* De ziel bevindt, dat niet alleen nieuwe begeerlijkheden zich ontdekken, maar ook, dat oude, die zij dacht gedood en aan Christus' kruis genageld te zijn, wederom voor de dag komen, met meer kracht en geweld dan ooit. Zodat de ziel moet uitroepen: *Ongerechtige dingen hebben de overhand over mij; ik heb geen kracht tegen zulk een menigte.*

d. Eindelijk, de gelovigen worden nu en dan ook gewaar, dat, gelijk in de donkere nachten deze en gene dwaallichten zich openbaren en een onbedrevene verleiden, zulks ook in de geestelijke duisternissen meer dan eens gebeurt. Waardoor zij in gevaar zijn, om ter rechter- of ter linkerhand af te wijken en in grote ongelegenheid te komen, zo God hen niet bij de hand houdt. Wij zouden meer zeggen, was het niet, dat de toestand van zaken het verbiedt, daar deze in het ene gedeelte en anderen in een ander gedeelte van het land uitroepen: *Hier is de Christus, en daar is de Christus!* Maar houdt u bij het Woord, en bij datgene, dat gij van en in den beginne gehoord hebt.

> Alleen heb ik aan te merken, dat al de gelovigen in deze duistere wegen, waarvan wij zo uitvoerig gesproken hebben, niet komen. Velen zijn gelijk aan de schippers, die altijd het gezicht van het land houden, en weinig verandering gewaar worden, God hen liefelijk ondersteunende en zachtjes behandelende; terwijl anderen op de holle en woeste baren voortgedreven worden, en hun gehele leven lang weinig verademing hebben.

E. Maar daar niets zonder oorzaak geschiedt, zal iemand mij mogelijk vragen: wat zijn toch de oorzaken van deze verwijdering van God? Ik zal er u enige noemen; die alle op te tellen was onmogelijk, en zou ons te ver afleiden:
a. God brengt deze en die van Zijn kinderen in de duisternis, in de weg van Zijn vrijmachtige en soevereine handelwijze met de Zijnen, zonder een voorgaande schuld, die dit veroorzaakt heeft, òf die God door deze wegen bezoeken en kastijden wil. Een levendig voorbeeld hiervan vinden wij in de handelingen van God met Job, van het begin tot het einde van zijn bezoekingen. En de Heere doet dit, opdat Hij de oprechtheid en standvastigheid van Zijn kinderen aan allen wil openbaren. O, het is dan wat bijzonders, als men de roede kussen wil en dezelfde liefde in zijn hart bespeurt, om een slaande God, een God, die Zich verbergt en van verre houdt, even hartelijk lief te hebben en Hem aan te kleven met de innigste genegenheden van de ziel, meer dan een gordel kleeft aan de lendenen van een man.
Soms beoogt God het ontdekken van iets wonderlijks van zijn kracht, goedheid, barmhartigheid of iets dergelijks. De blindgeborene was niet alzo geboren, om zijn noch om de voorgaande schuld van zijn ouders, maar het is geschied, opdat de werken Gods in hem mochten geopenbaard worden, Joh.9:3. En als het hieruit voortspruit, men zal het daaraan kunnen kennen, dat het geweten geen bijzondere beschuldiging zal inbrengen. Om deze en die zonde als de oorzaak aan te wijzen, dat men de verflauwing van de genegenheden niet gewaar wordt, noch gestremd, om zijn verzoek aan de Heere voor te stellen. Dit is alles in Job klaar, dewijl hij aan zijn oprechtheid vasthield tot het einde toe.

b. Wij kunnen als een oorzaak aanmerken, de lichtgelovigheid van de ziel aan hetgeen de vijand tot haar zegt, òf van de Heere, òf van haar staat. Het oogmerk is altoos, om de ziel tot enige ongelovigheid te brengen, en als men daaraan toegeeft, het ongeloof is listig en zeer geweldig. Het is wel waar, en in een gelovige ontstaat het uit vrees van bedrog, maar het is nooit goed, zijn oor te veel aan de vijand te lenen.

c. Het ontstaat uit al te veel zien naar binnen op zijn ellendig hart en zijn gestalte, zonder uitzien naar en dadelijk aangrijpen van Jezus. Het is wel goed een inwendig besef van zijn ellende te hebben, de schuilhoeken van zijn hart na te gaan: maar als er onvrijmoedigheid en beklemdheid van het hart door ontstaat, was het beter, dat men zijn aandacht daarvan zoekt af te wenden, en naar Jezus en het aanbod van genade zocht te zien. Want al te veel op zijn ellende steeds te zien, zal het hart slechts hoe langer hoe meer onvrijmoedig maken.

d. Het komt daar vandaan, dat de ziel al te bepaald oordeelt, en bij zichzelf stelt, dat, indien zij zulks niet ondervindt, het geen zaligmakend werk is. Waardoor zij dan altoos in het duister blijft, totdat God zelf hieraan komt te ontdekken. Och, als de ziel maar verootmoedigd is. De kleine zuchtingen en begeerten naar Jezus zijn net zo goed oefeningen van het geloof als de sterkste daden.

e. Het komt ook daar vandaan, dat de ziel gedurig eerst wat in zichzelf wil zien, voor en aleer zij geloof durft oefenen. Indien zij zulke aandoening en ontbloting over haar ellende zou gevoelen, dan zou het gaan. Maar als de ziel geholpen werd, om boven dat alles heen, op het aanbod van Jezus aan de grootste van de zondaren, te komen, dan zou zij in het licht komen, en door die oefening in het licht blijven.

f. Het komt daar vandaan, dat de ziel niet genoeg het minste, dat de Heere aan haar doet, erkent, en God de eer daarvan geeft, Zijn hand en Zijn vinger in Zijn werk ziende. Daarom ontstond er een storm, toen de discipelen in het schip waren, want er staat, Mark.6:52, *dat zij niet gelet hadden op het wonderwerk met de broden.* Hoe zondig moet het niet zijn, als men Gods bijzonder werk voor algemeen, ja voor een werk van de satan houdt. Wie weet, of er hier niet zijn, met welke God om deze reden twist.

g. Het ontstaat uit het weinig gebruik, dat men van het Woord van de levende God maakt. O, dat Woord beschrijft het genadewerk zo echt, klaar en eenvoudig, dat, als alle onze vermaking daarin was, het een licht en een lamp zijn zou, waardoor men de duisternis zou kunnen doorwandelen.

h. Het ontstaat ook, omdat men verflauwt in innerlijke, gulle en ernstige liefdesoefening; en in uitlatingen van zijn genegenheden tot de Heere. Als men de Heere nawandelt door bezaaide of onbezaaide landen, dan zal zijn licht op onze tenten zijn. Maar komt men zijn eerste liefde te verlaten, de kandelaar zal uit zijn plaats weggenomen worden.

i. Eindelijk, als enige begeerlijkheid aan de hand gehouden wordt, die men met en nevens de Heere ook dient, gelijk die, die in het land Kanaän kwamen, die de Heere dienden en ook hun goden. O, God is jaloers. Hij wil de gehele ziel hebben, of wil er niets van hebben. En daarom, als deze dingen plaats hebben, dan moeten wij ons niet verwonderen, dat de ziel in de duisternis komt.

B. Maar de Kerk spreekt niet van de duisternis in het algemeen, maar van een *zitten in deze: als ik in duisternis zal gezeten zijn.* Hieromtrent merken wij aan:
a. Dat wij soms lezen van een wandelen in de duisternis, waar geen licht is. Daaronder hebben wij dan zulk een zielswerkzaamheid te verstaan, waarin de ziel, hoe naar en donker het ook zijn mocht, enige voortgang maakte op de weg, gelijk een zeeman, als het donker is, en hij enigszins in de weg bedreven is, het laat voortgaan, en dus nadert hij stilaan de haven van zijn begeerte. Zo ook de ziel, die geoefend is door proefwegen, en die kennis van de weg heeft, zij weet, welke wegen zij in te slaan heeft, en zij gaat al doende voort, hopende, dat na een donkere nacht van verberging een aangenaam morgenlicht zal ontstaan. Maar hier spreekt de Kerk niet van wandelen, maar van *zitten in duisternis.*

b. Wat dit zitten betreft. Als wij des Heeren Woord raadplegen, zo geeft het enige aanhoudendheid en langdurigheid te kennen, gelijk Christus' zitten ter rechterhand Gods, de aanhoudendheid van zijn verheerlijking klaar te kennen geeft. Maar als wij het nog al verder nagaan, zoals zitten betrekkelijk gemaakt wordt op een reiziger op zijn weg, die de duisternis overvalt, zo bevinden wij, dat het de vermoeidheid, droefheid, radeloosheid en kommer van de ziel van de reizigers levendig verbeeldt. De teksten en voorbeelden zijn te zeer bekend, dan dat ik ze noemen zou; het zal in het zakelijke wel invloeien. Zodat, als de Kerk hier van zitten in de duisternis spreekt, zij zulk een langdurige staat onder de verberging Gods te kennen wil geven, waar zij als een vermoeide, amechtige hulp- en radeloze neerzit, om zich te bewenen en te beklagen, en naar licht uit te zien.
Gij ziet, mijn geliefden, dat deze korte opheldering zeer veel zaken oplevert, die wij onmogelijk allen bevatten kunnen; maar let dan op de volgende:

1. Zitten zal dan de langdurigheid van deze staat te kennen geven, alsof de Kerk zeide: al moet het wat langer duren, eer mijn redding komt, mijn hoop blijft op de Heere gevestigd, dat Hij mij tot een licht zal zijn. Om dit nu met uw aandacht na te gaan, moeten wij weten, dat er onderscheid is, in de duisternis te zijn èn daarin te blijven.
   A. *Ten aanzien van trap.* Alle duisternis is juist geen pikzwarte duisternis, waardoor alles ten ene male bedekt en verborgen is. Neen, er zijn donkere nachten, in welke het gesternte flonkert, ofschoon de maan en zon niet gezien worden. Zo is het hier in het geestelijke. Er kan wel duisternis zijn, waarin des Heeren liefelijk aangezicht en het vriendelijk hart van de Heere Jezus wel verborgen blijven en niet gezien worden, terwijl de ziel de kenmerken van genade als flonkerende sterren in zich kan zien. En dit beurt het hart enigszins op. Maar als niets gezien wordt, geen licht, dan valt het zwaar aan zijn oprechtheid vast houden, en op de naam van de Heere te vertrouwen.
   B. *In de tijd.* Er zijn enige van Gods kinderen, die, ofschoon zij kennis hebben van lichte en duistere wegen, slechts zeer kort in de duisternis blijven, en kunnen tot roem van vrije genade zeggen: *Er is wel een ogenblik, maar het is ook slechts één ogenblik in Zijn toorn; maar een leven in Zijn goedgunstigheid.* Doch dit is zeldzaam, en is slechts het lot van zeer tedere en geoefende heiligen. De bevinding leert, dat de koningin Esther dertig dagen zijn kon zonder s' konings aangezicht te zien. Dat het wel twee jaren lang in het gebruik van de middelen kan gebeuren, zonder in het licht te komen, of met voldoening zijn hart kwijt te worden. Wat zeg ik? Velen hebben twintig, ja dertig jaren lang gezeten in de duisternis. Heman was er in geweest, van der jeugd af aan doodbrakende, en anderen gaan daarin gebonden al hun leven lang. Hier ziet de Kerk op een langdurige duisternis, als zij van zitten spreekt.

2. Zitten is een gestalte van een vermoeide. Christus van de reis vermoeid zijnde, zat neder bij Jakobs' bron, Joh. 4:6. De gelovigen, als de duisternis over hen komt, eer zij tot zitten komen, tobben en sloven zich af in een onvruchtbaar gebruik maken van vele pogingen in eigen kracht en als zij eindelijk zichzelf tot de laatste adem afgesloofd hebben, komen zij als vermoeiden van al hun zware arbeid om het op te geven, het over te geven in Zijn hand, en als machtelozen zich daar neer te zetten, totdat er hulp komt.

3. Zitten is ook een gestalte van een radeloze. Hagar was alle raad ten einde, eer zij haar kind in de woestijn neerlegde, en daar tegenover ging zitten. Zo is de ziel, die in de duisternis zit: gaat zij voorwaarts, zij vindt Hem niet; achterwaarts, Hij is er niet; ter rechter- of linkerzijde, zij kan Hem niet bespeuren. En dat doet haar zeggen: *Ik ben ten einde raad; ik weet niet, wat ik doen moet, maar mijn ogen zien op U.*

4. Zitten is de gestalte van een innerlijk bedroefde; zij zaten bij de wateren van Babel en weenden. O, de ziel, die enige tijd in de duisternis moet zitten, hoe druipt zij weg van treurigheid! Welke innerlijke zuchtingen vloeien er uit de grond van ellende! Hoe slaat zij niet dikwijls een bedroefd oog naar boven, terwijl haar taal is:

   't Zij hoe 't zij, mijn droeve ogen!
   Laat uw springbron nooit verdrogen,
   Houdt, van schreien nimmer mat,
   Steeds mijn wang en leger nat.

Zodat uw christen-aandacht ziet, dat de Kerk hier wil zeggen: al moet ik als een vermoeide, radeloze en bitterlijk bedroefde van hart enige tijd in de duisternis blijven, o, verblijd u niet, mijne vijandin! Want het is

Blijdschap komt na vele smarten,
Voor al oprechte harten.

B. Zodat wij met uw christen-aandacht tot het tweede komen, namelijk, hoe de ziel door geloof zelfs in de duisternis leeft, hetgeen in dit tweede deel uitdrukkelijk te kennen gegeven wordt, *de Heere zal mij tot een Licht zijn.* Opdat wij dit aan uw christen-aandacht klaar mogen voorstellen, zullen wij deze zaken in nadere overweging nemen:
A. Eerst zullen wij de geloofswerkzaamheid zelf nagaan; de Kerk zegt: *De Heere zal mij tot een Licht zijn.*
a. De Kerk spreekt van de Heere God, die de Schepper en Onderhouder is van al wat leven en aanzijn heeft. *En zij noemt Hem met Zijn Verbondsnaam, met Zijn onmededeelbare naam Jehovah, opdat zij zich tot geloofsoefening versterkt mocht vinden.* Daar Hij als de Jehovah is, die Hij zijn zal, een God in liefde onveranderlijk; een God, die in zijn liefde zwijgt; een God, Wiens trouw door haar ontrouw niet teniet kan gedaan worden, daar de gordel van Zijn lendenen trouw en waarheid is, en al zijn toezeggingen in Christus niet zijn ja en neen, maar alle ja en amen, zijn nooit volprezen naam tot heerlijkheid, en gunstgenoten tot zaligheid.
O, mochten wij hier van de Kerk leren, dat, als wij ons tot oefening en leven door geloof zetten, wij ook zulk een grond eerst moeten leggen. Dat zal ondersteunen en schragen in de aanvang, voortgang en in de voltooiing; terwijl wij anders zullen ondervinden, dat de moed weldra zal bezwijken, en wij buiten staat geraken, om het geloof te behouden en tegen ongeloof te strijden.

b. De Kerk nu zegt en gelooft, *dat God haar tot een Licht zijn zou.* Het licht is één van de heerlijkste scheppingen, die God gemaakt heeft, zonder hetwelk de wereld niet meer dan een akelige spelonk zou zijn. Daarom zegt de Prediker, hoofdstuk 11:7: *Zekerlijk het licht is goed, en het is voor de ogen goed de zon te aanschouwen.* Dewijl het licht zulk een heerlijke schepping is, (want wij zullen u niet ophouden met een wijsgerige beschrijving daarvan, opdat wij het niet verduisteren), zo wordt het in de taal van Gods Geest in een oneigenlijke zin gebruikt, om allerlei vrede, vreugde, voorspoed en verkwikking te kennen te geven, zowel in het lichamelijke, als wel in het geestelijke. En dewijl deszelfs natuur zo voortreffelijk is, wordt God in het algemeen een licht genoemd, in Wie geen de minste duisternis is. En Christus dat Licht van de wereld, hetwelk een iegelijk verlicht, de Zon der gerechtigheid zonder wolken, onder Wiens vleugelen genezing is. En dewijl het Licht openbaart hetgeen verborgen is, en ontdekt dat onrecht is, zo is het, dat het Woord van de levende Gods bij een licht en een lamp vergeleken wordt, overmits de Heilige Geest dat gebruikt om te overtuigen en te volmaken de heiligen, die hierdoor geheiligd worden, omdat het Woord de waarheid is, Joh. 17:17.

Betreffende nu de zaak, wij zullen alleen maar het nodige tot het oogmerk aan uw aandacht meedelen:
a. *God is tot een licht in het lichamelijke, zo gij wilt, als Hij de tegenspoeden afwendt, en de mens stelt in voorspoed, ruimte en verkwikking naar het uitwendige.* Job, zijn voorspoedige staat willende voorstellen en beschrijven, waarin hij zijn gangen wies in boter, en de rots bij hem oliebeken uitgoot, zegt, dat Gods lamp scheen over zijn hoofd, en dat hij door des Heeren licht de duisternis doorwandelde. Ziet het Job 29:3,

vergeleken met vers 6 en vervolgens. Zodat het is, alsof de Kerk zeide: "De Heere zal mijn gevangenis en ballingschap van mij afwenden, en mij in mijn vorige voorspoed en luister herstellen. Gelijk God ook deed, toen de zeventig jaren, waarvan Jeremia profeteerde, ten einde waren gekomen, zoals uit Ezra en Nehemia overvloedig blijkt.

b. Maar wij hebben het oog allermeest op het geestelijke. En vraagt mij nu iemand, wanneer de Heere in het geestelijke tot een Licht wordt? Ik zal het u zeggen, let er op, mijn geliefden!
A. In het algemeen kunnen wij zeggen, dat de Heere tot een Licht wordt, als Hij de geestelijke duisternis door zijn toenadering doet verdwijnen en wegwijken, zodat de ziel licht begint te worden in de Heere: Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere. Het volk, dat in duisternis zat, is een groot licht opgegaan.

B. Maar in het bijzonder dan is de Heere de ziel tot een licht:
1. Als Hij enige stralen van zijn Goddelijk Evangelielicht in de ziel doet komen. In de duisternis is het deksel van Mozes zo op het aangezicht, dat, al wordt Christus gepredikt en aangeboden, de ziel, vanwege het wettisch deksel, dat op de ogen is, Jezus niet kan aanschouwen, noch op zijn eigen voorwaarde Hem kan omhelzen. Maar zij redeneert en redetwist zich hoe langer hoe meer van Christus af, en verandert genade in werk, en maakt werk genade. Maar wanneer de Heere als een licht tot haar redding komt uit die duisternis, dan wordt er enige Evangelische gedachte in de ziel ingeboezemd, hetzij in de bedaarde overdenking, of door deze en gene Evangeliewoorden, waardoor de ziel vatbaar gemaakt wordt, en met enige kleine lichte aandoening begint te zien, dat het Christus' werk is, om op te zoeken en zalig te maken dat verloren is. Dat Hij de grootste der zondaren roept en nodigt; dat, hoe de ziel gesteld is, als zij maar komt, geenszins uitgeworpen zal worden. En dergelijke dingen meer. En hierdoor kan de ziel niet langer zo hard en wreed tegen zichzelf handelen. Maar de genegenheden beginnen te branden, de ziel wordt verootmoedigd, om als een goddeloze te komen. En ofschoon zij geen verdere inlichting ontvangt in die tijd, evenwel op *een misschien* wordt de ziel tot haar knieën gedreven, en zij vindt enige aandoening en ruimte in het opdragen en aanbieden van zichzelf aan een volle Jezus en met een bloedend hart roept zij uit: *Heere Jezus, wilt Gij zondaars zalig maken? Hier is de voornaamste; indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen, enz. Ik zou, uit aanmerking van mijn zonden en doemwaardigheid, nooit hebben durven komen uit mij zelf: maar op Uw roepende stem kom ik. Zie, hier ben ik met mijn striemen, etterbuilen en wonden, ongewassen, onverbonden en al bloedende!* Nu is de liefde en hoogachting gaande, en de begeerten komen uit de diepte van de ziel voort*: och, wees mij zondaar genadig!* En dit zijn de eerste geloofsdaden, en is een teken, dat de Heere de ziel tot een Llicht wordt.

2. De Heere wordt de ziel tot een Licht, als Hij wat meer van nabij zichzelf door Woord en Geest aan het hart komt te openbaren, en de arme ziel komt toe te roepen: *Zie, hier ben Ik; zie, hier ben Ik!* Dan begint de Heere te spreken: *Ik heb Efraïm gehoord, zich bewenende, maar Ik gedenk ernstiglijk aan hem. O, hoe zou Ik u overgeven? Hoe zou Ik u overleveren? Mijn ingewand is omgekeerd, Ik trek al mijn berouw te samen. Ik zal Mij zekerlijk over u ontfermen, spreekt de Heere!* Dan openbaart Hij Zijn hart tot de ziel, zeggende: *Toen Ik Mijn aangezicht verborg, en dit enigszins verbolgen was, dacht gij, dat Mijn hart zo was. Maar ziet, gelijkerwijs een vaderhart zich ontfermt over zijn kinderen, zo ontferm Ik Mij. Ja meer. Een vrouw moge haar zuigeling vergeten, maar Ik zal u nooit vergeten. Want bergen mogen wijken, en heuvelen wankelen, het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, en Mijn goedertierenheid zal in eeuwigheid niet wijken.*

Dan ontdekt Hij zijn oor en zijn arm, zeggende*: Mijn oor is niet zwaar, dat Ik niet horen kon, noch Mijn arm verkort, dat Ik niet helpen kon, noch wilde, maar het is, omdat Ik u liefhad. Nu, Ik wil, word gereinigd!* O, welk een zalige verlichting is dit in de kennis van de Heere Jezus Christus! Dit is een Pniël!

3. Dan is de Heere de ziel tot een Licht, wanneer Hij al de banden van de ziel losmaakt, en haar zet in de zalige vrijheid, vrede en ruimte van de kinderen Gods in Christus Jezus. Beide wordt aangenaam te samen gevoegd, Jesaja 42:7: *Om de blinden de ogen te openen, om de gebondenen uit te voeren uit de gevangenis, en uit het gevangenhuis, die in duisternis zitten.* En het gaat samen, als de Heere tot een Licht wordt. De ziel, die te voren haar hart wel aanbood en opdroeg, maar het niet kwijt kon worden, gevoelt nu, dat het in Christus overgaat, dat Hij het aanneemt, dat het van een ander wordt. O zalig kwijt worden, wie stelt er niet meer prijs op, dan op duizenden werelden!

4. Als de Heere de ziel tot een Licht wordt, dan stort Hij balsem in de wonden, Hij geeft blijdschap voor treurigheid, in het gewaad des lofs voor een benauwde geest. Liefelijk is dit samengevoegd in de berijmde Ps. 97:7:

Den vromen zal voortaan,
't Licht des troostes opgaan;
Blijdschap komt na veel smarten,
Allen oprechte harten.
Komt dan, gij vromen rein
Verblijd u groot en klein.
In den Heer u verheugt,
En prijst (zijnde vol vreugd)
Zijn goedheid in 't gemein.

O, dit is een vreugde zo rein, zo hemels, zo hartstrelend, zo doortintelend en onbegrijpelijk, dat het alle verstand te boven gaat. Komt, ziet, proeft en smaakt, het zal u enige kennis en bevinding daarvan geven!

5. Als de Heere de ziel enigermate heiligt en naar Gods beeld verandert. *Want wij, met ongedekt aangezicht zijn heerlijkheid als in een spiegel aanschouwende, worden naar datzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest.* Toen Mozes op de berg was geweest en daarvan afkwam, blonk zijn aangezicht. Zo is het ook hier. Dan is het een zaad van de Heere gezegend; die hen ziet, kent ze, dewijl de Heere hen volmaakt in schoonheid maakt door Zijn heerlijkheid, die Hij op hen legt, Ezech. 16:14.

6. Als de Heere de ziel tot een Licht wordt, dan bevindt de ziel, dat zij met God Zelf als haar zalig algenoegzaam Deel zo tevreden en vergenoegd is; dat het haar wèl is, al had zij geen brood om te eten, noch kleren om aan te trekken. O, als God Asaf in het heiligdom tot een Licht werd, galmt hij dierbare woorden uit, waarin een kostelijke zielsgestalte opgesloten ligt: *Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen van mijn hart, en mijn deel in eeuwigheid.* En elk, die de Heere tot een Licht wordt, kan in die ogenblikken wel zeggen: *De Heere is het Deel van mijn erve; de snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen, ja een schone erfenis is mij van de Heere geworden,* Ps.16:5,6.

7. Eindelijk, als de Heere de ziel tot een Licht wordt, dan vindt zij raad in haar moeilijkheden. *Zijn oog is op haar,* Ps. 32:8. Dan is zij voorspoedig in alles, wat zij bij de hand neemt. Al wat zij doet, zal haar wèl gelukken. Dan is het gemakkelijk te de werken Gods te doen, omdat het licht des Heeren op hun tenten schijnt. Ja, dan gaan zij van deugd tot deugd, en van kracht tot kracht, totdat zij daar komen, waar de Heere Zelf hun Zon, die nooit zal ondergaan, zijn zal, en het Lam hun kaars, die hen leiden zal tot de levende fonteinen der wateren.

Merkt nu slechts deze twee woorden op:

1. *Dat wij ieder gelovige onder het oog moeten brengen, dat wij in al het gezegde geen trap noch maat bepalen;* ook niet de zaken alzo opvatten, alsof een ieder elk stuk ondervond. Neen, de genade en verlichting kan zeer klein, nochtans waarachtig en goed zijn.
2. *Dat de natuurlijke mensen, die dit horen, voor twee uitersten openliggen, omdat zij het niet begrijpen:* òf om het van geestdrijverij verdacht te houden, en het werk van God te smaden, hetwelk een gruwelijke zonde is; òf om daardoor tot geestdrijverij vervoerd te worden. Want, omdat zij, deze bewerking door Woord en Geest niet verstaan en vleselijke gedachten van geestelijke dingen maken, zo spreken zij van stemmen, van gezichten, van dromen, en iets dergelijks, waardoor zij ellendig bedrogen zijn, en tevens anderen zoeken te bedriegen.

B. Iemand zal mogelijk zeggen: leefde de Kerk in duisternis zo door geloof, wat is dat heerlijk! Wat zijn zij gelukzalig, die zo op de Heere kunnen vertrouwen! Maar wat zijn de gronden, waarop de Kerk en ieder gelovige zó door geloof leven kan? Om uw christen-aandacht dit ook met een woord te zeggen.

A. Zal ik twee zaken aanmerken:

1. Onze eerste aanmerking is, dat de gelovigen niet alleen hiertoe opgewekt worden, Jesaja 50:10, maar dat zij ook zo gehandeld hebben. Dat moet ons opwekken, bemoedigen en aanzetten om ook zo te handelen. Job 13:15: *Ziet, zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen?* Of. Op Hem vertrouwen? Zie ook Hab. 3:17-19: "Alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan de wijnstok zijn zal, dat het werk van de olijfboom liegen zal, en de velden geen spijze voortbrengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallingen wezen zal, zo zal ik nochtans in de Heere van vreugde opspringen."
2. Onze tweede aanmerking is, dat het geloof waardoor de ziel in duisternis leeft, niet is een verruimend en verwijd geloof, hetwelk de ziel de vervulling geeft. Maar het is de uitziende, wachtende en reikhalzende gestalte daarnaar, welke wij breed beschreven hebben in het *"A B C des Geloofs,"* over het woord *verwachten.*

B. *Welke nu de gronden zijn, zullen wij met een woord noemen:*

1. De eerste en voornaamste is de Goddelijke belofte en toezegging, waarin de Heere overvloediglijk beloofd heeft, Zijn kinderen te verkwikken en te vertroosten. Maar omdat wij over het leven des geloofs op de belofte, nog nader zullen spreken, gaan wij dit thans voorbij.
2. De betrekking [liefdeband] die de ziel op de Heere heeft ontvangen, geeft overvloedige grond, om alle goeds van Hem te verwachten.
3. De voorgaande bevinding geeft grond om te zeggen: *Die ons verlost heeft, en nog verlossen zal.*

B. Toepassing.
Nu hebt gij gezien, hoe de Heere de ziel tot een licht wordt, als zij in duisternis is en de gronden, waarop zij dat gelooft. Wij zullen slechts twee gebruiken tot lering overbrengen, dewijl wij thans alleen voor Gods volk spreken.
A. Jonge beginner! Die nog maar slechts een paar jaren uw voeten gezet hebt op de weg naar de hemel, gij ziet:

a. Vooreerst, wat u boven het hoofd hangt. Het zal niet altijd zo gaan, als gij het nu bevindt; mogelijk zal uw zon op de middag verdonkerd worden. Maak er staat op, stel het u voor, want het zal zeker komen. En indien gij er geen staat op maakt, zal het u beroeren, als het komt. Gelijk er licht op de weg is, zo is er ook duisternis; en wat is het akelig, wanneer men hieraan niet gewoon is!
b. Zal er duisternis komen, zoek nu, terwijl het uw zomer is, wat op te leggen voor nare tijden. Let op uw bevindingen. Teken in een schrift, zo het mogelijk is, alles aan, bewaar het in uw geheugen; de tijd zal komen, dat gij het nodig zult hebben, dat gij uit armoede tot vorige bevindingen zult moeten gaan. Zo gij nu het tegenwoordige niet duidelijk aantekent, dan zal het er verward uitzien.
c. Houd een laag zeil. Gij valt nu mogelijk op oude beproefden, die lang op de weg geweest zijn, omdat zij zo dodig en duister zijn; maar in hun eerste tijd waren zij even levendig, en mogelijk nog meer dan gij nu zijt. En er zal mogelijk een tijd komen, en wie weet het of het niet dichterbij is dan gij denkt, wanneer Jezus tot u zal zeggen: *Dit heb ik tegen u, dat gij uw eerste liefde verlaten hebt!* Wat zal u dat dan kwellen, dat gij over beproefden laag gevallen zijt, daar gij maar voor het eerst uw voeten op de weg kwam te zetten. O, de goede stuurlieden zijn meest op het land en die kunnen zeggen: *zo en zo moest het zijn!* Maar als zij op hun posten komen, zijn zij bedeesd, en weten niet, wat zij dan doen zullen, terwijl oude en ervaren stuurlieden door ondervinding wat geleerd hebben.

B. Gij gelovigen, die in de duisternis zit! Wij hebben u het een en ander reeds gezegd, en zullen nu maar alleen zeggen:
a. Zoekt in deze toestand niet te zeer naar vele bewijzen en kenmerken. Want ofschoon ze er wel zijn, gij kunt ze niet zien, omdat het donker is. Wacht totdat het licht wordt.
b. Zoekt toch veel op de gronden van hoop, die gij hebt, te zien en in stilheid de Heere te verbeiden. Hij zal u tot een Licht zijn. Houdt het daarvoor; en God geve u versterking, om in deze weg standvastig te staan!
Amen.

14. HET LEVEN DES GELOOFS, op de beloften.

Hebreeën 11:13.
Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien, en geloofd, en omhelsd, en hebben beleden, dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren.

I. INLEIDING.
David zegt: *Indien Uw wet niet al mijn vermaking was geweest, ik was in mijn druk al lang vergaan,* Ps. 119:92. Hij wil daarmee te kennen geven, dat in alle gevallen, waarin hij kwam, het Woord van de Heere hem opbeurde, en dat hij in dit Woord raad en besturing vond in al zijn wederwaardigheden, omdat hij dat overdacht, dag en nacht; en dat het hierdoor was, dat hij staande gebleven was.
Dat is het, hetgeen wij uw aandacht nu zullen tonen, hoe de gelovigen op de beloften leven, hetwelk ook maakt dat ze in hun druk niet vergaan, omdat ze daarin al hun vermaak hebben.

De apostel van het leven des geloofs, van verscheidene gelovigen vóór en na de zondvloed gesproken hebbende, wijst in onze woorden aan, hoe hun geloof werkzaam was, en wat uitwerking het in hun wandel had. Wij zullen:
A. De woorden zelf toelichten.
B. Enige leerringen er uit trekken.

II. Het Lichaam der Predikatie, waarin:
A. Eerste deel, waarin wij in het kort de woorden, die wij tot een grondslag van onze verhandeling van het leven door geloof op de beloften gelegd hebben, zullen toelichten. Hier hebben wij te letten:
A. Op de onderwerpen, van welke de apostel spreekt; *deze allen,* namelijk al de gelovigen, waarvan de apostel gesproken had, en welker geloofswerkzaamheid hij beschreven had. Alleen Henoch uitgezonderd, met betrekking tot het sterven, want hij heeft de dood niet gezien, omdat de Heere hem wegnam, nadat hij zo veel jaren zo getrouw met zijn God gewandeld had. Ofschoon de apostel van weinig gelovigen, van Abel tot Abraham, spreekt, is het nochtans wel te denken, dat er meer geweest zijn. En dan zal men deze allen daar ook onder moeten besluiten.
Of men kan aanmerken, dat de apostel in het 8e vers, gesproken hebbende van de roeping van Abraham, om uit zijn land te gaan, en te verkeren als vreemdeling in het land, dat de Heere hem en zijn zaad geven zou, dit dan betrekking heeft op Abraham en zijn zaad, totdat de Heere de belofte van Kanaän vervulde, - zijnde Kanaän een onderpand van de hemel, - totdat zij in het volle bezit daarvan, zijnde hun beloofd, inkwamen.

B. Van al deze gelovigen getuigt de apostel zeer vele zaken:
a. Hij zegt, *dat zij allen in het geloof gestorven zijn.* Dat is, deze allen zijn in een vertrouwen op de Goddelijke toezegging gestorven. De belofte van God hadden zij in hun leven aangenomen door geloof, er op geleefd in een vast vertrouwen, dat Hij, Die het gezegd had, het ook doen zou. Op hun doodsbed was hun hoop niet afgesneden, gelijk die van de huichelaars, maar zij betoonden ware oprechten te zijn, hopende zelfs

in hun dood, en vertrouwende, dat van al de heerlijke woorden, die God gesproken had, geen één falen zou, maar dat ze alle op des Heeren bestemde tijd vervuld zouden worden. Zodat zij in dit geloof heengingen met een gelaten zielsgestalte, met Jakob zeggende: *Op Uw zaligheid wacht ik, o Heere!*
O, mijn geliefden! Een nauw godzalig leven wordt veeltijds bekroond met een gelovig sterven, omdat de Heere dezulken, die getrouwel voor Hem gewandeld hebben, doorgaans een gezicht van Immanuëlsland, als van verre, geeft, eer zij door de Jordaan van de dood Kanaän ingaan. Paulus, een teer christen, als het op sterven aankwam, stierf ook bemoedigd, met deze juichtaal: *Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die Zijn verschijning liefgehad hebben,* 2 Tim. 4:7, 8. Terwijl een slordig leven doorgaans van een akelig doodsbed vergezeld is. Want God wapent dan het geweten, en doet hetzelve vrijuit spreken, zodat het behouden wordt als door vuur.
Op grond hiervan hebben wij dikwijls bespeurd, dat dezen, die altijd of doorgaans zeer sterk na hun bekering in het geloof geweest zijn, in een donkere wolk heengegaan zijn: en dat sukkelende gelovigen, die bijna nooit hun staat konden opmaken, die tegen de dood opzagen met zeer veel verschrikking, vol vrede en blijdschap in de geest heengegaan zijn. Laat dan dit verzekerde gelovigen op hun hoede doen zijn, om toe te zien, dat zij voorzichtig handelen, en laat het een riem onder het hart van tobbers zijn: *die steeds met tranen zaaien, zullen op het laatst met vreugde maaien.*

b. Zij hadden de beloften niet verkregen. De belofte wordt hier gesteld voor *de beloofde zaak.* Want zij hadden, gelijk uit het volgende blijkt, de beloften wel verkregen, en van verre gezien, en geloofd en omhelsd. Wat *deze beloofde zaak* nu was, die zij niet verkregen hadden, ik durf het land Kanaän niet uitsluiten. Maar evenwel het voornaamste is de komst van Christus in het vlees, om als de Borg dadelijk aan Gods gerechtigheid in hun plaats te voldoen. Deze was hun beloofd, maar zij verkregen de vervulling niet. God om wijze redenen het uitstellende, totdat de volheid des tijds daar zou zijn.
Dit moest gelovigen, die de beloften van God hebben omtrent hun kinderen, dat ze veranderd zullen worden, leren, ofschoon zij in hun leven de vervulling niet zien, evenwel in het geloof te sterven, vertrouwende, dat God de beloofde zaak op Zijn tijd geven zal.
Ik heb gehoord van een vrome moeder, die zeer werkzaam was voor haar dochter; deze ontving vele toezeggingen van de Heere, met betrekking tot dat kind; maar zij stierf in het geloof, zonder de beloofde zaak te verkrijgen, aan de omstanders evenwel zeggende, dat zij op dat vader- en moederloze weesje zouden letten, *want de Heere,* zei zij, *heeft mij haar geschonken.* En het is lang na haar dood bewaarheid geworden, gelijk velen en de dochter zelf dit zullen getuigen. O gelovigen! Vertrouwt in dit opzicht op de Heere, tot in eeuwigheid!

c. *Maar zij zagen ze van verre, zij geloofden ze, en zij omhelsden ze.* Hier wordt nu de oefening van hun geloof, omtrent de beloofde zaken zeer krachtig beschreven in drie opzichten. Verwacht niet, dat wij het breed zullen uithalen, dewijl het ons als in de hand zal vallen, in onze nadere verhandeling van het leven door geloof op de beloften.

A. Zij zagen de beloofde zaak in de beloften. Trouwens, dat is de natuur van het geloof, dat het de dingen op een geestelijke wijze aan de ziel wezenlijk vertegenwoordigt,

dezelve een zelfstandigheid aan de ziel gevende, gelijk uit het 1e vers blijkt. Het geloof laat de ziel niet in de ijdele denkbeelden hangen, maar geeft ze de zaken zelf te zien. Abraham, ofschoon hij lang voor Christus gestorven was, zag evenwel waarlijk Zijn dag met blijdschap, Joh. 8:56. Laat dit een toetssteen zijn, om ons geloof daarvan tot de proef te brengen. Vertegenwoordigt ons geloof de Christus en de beloofde zaken niet aan onze ziel, maar laat het ons blijven hangen in denkbeelden en in bevatting van de zaken alleen, dan is het niet het geloof van de uitverkorenen Gods, hetwelk de apostel in het 1e vers beschrijft. *Zij zagen ze, maar het was van verre.* Dit van verre zien van de beloofde zaak of zaken der belofte, kan in drie opzichten aangemerkt worden:

1. Vooreerst met opzicht tot een plaats, die men verre van ons noemt, om derzelver afgelegenheid van de plaats, waarin wij ons bevinden. Als wij het land Kanaän aanmerken als de beloofde zaak, zoals dat de heilige aartsvaders een onderpand van de hemel was, dan zagen zij de belofte, of liever de zaak van de belofte van verre, omdat Immanuëlsland, - de hemel daarboven, - een verafgelegen land is. Want, indien een kogel uit een kanon, volgens de berekening van de sterrenkundigen in zijn snelste loop dertig jaar werk had om de zon te bereiken, hoeveel meer om tot de vaste sterren te komen, die elk mogelijk een zon is voor de planeten; die rondom haar als hun middelpunt in een gedurige beweging zijn. Hoe vele miljoenen der miljoenen zijn dan nodig, om tot de derde hemel te komen, het paradijs Gods, dat Jeruzalem, dat daar boven is, hetwelk vrij is? Zijnde een stad niet met handen gemaakt, maar welker kunstenaar en bouwmeester God Zelf is. Waar zon, noch maan, noch sterren zijn, noch geween, noch gekrijt is, omdat God Zelf hun Licht en het Lam hun Kaars is. Waar al de droefheid en zuchtingen eeuwig zullen wegvlieden, omdat God Zelf alle tranen van de ogen afwist, en het Lam hen leidt tot de fonteinen van levende wateren; uit welke elke inwoner van dat verafgelegen land gedrenkt wordt met heerlijke blijdschap, vol van onuitsprekelijke onverzadigbare vreugde, tot in aller eeuwen eeuwigheid.
2. Of, ten tweede, dit verre zien, kunnen wij aanmerken met betrekking tot hun geestelijke onderscheiding van de beloofde zaken, namelijk, dat, terwijl die nog opgewonden lagen in de baarmoeder der belofte, zij maar een eng en klein begrip hadden van de zaken, die in de beloften opgewonden lagen. Dat is zeer klaar omtrent de oude gelovigen, want zij zagen die dingen maar van verre verduisterd door weinige beloften, die haar klaarheid moesten hebben door de nadere belofte van de heerlijke komst van de Messias. Abraham zag het tegemoet, doch in zijn tijd, omdat het licht toen nog maar aan het opgaan was, slechts in het duister gehuld van verre. ***En in dit opzicht moeten zelfs de gelovigen van het Nieuwe Testament in het geloof sterven, zonder veel beloofde zaken aangaande de val van de Antichrist, de heerlijke kerkstaat, de heerlijkheid van de hemel enz. te verkrijgen. Maar zij zien ze van verre als in een spiegel en in een duistere rede.***
3. Of, wij kunnen het, ten derde, aanmerken met opzicht tot de tijd. Zodat zij de beloften van verre zagen, wegens de tijd, tussen de bekendmaking van de Messias, en de tijd van Zijn komst, welke vele honderden jaren ver was, zelfs in de tijd van de aartsvaders. Want het komt eerst voor in de voorzegging van Haggaï, hoofdstuk 2:6, 7, dat zij maar een weinig tijd moesten wachten, totdat de Heere snellijk tot Zijn tempel komen zou, Mal. 3:1.

B. *Zij geloofden ze.* In het Grieks heeft het woord een zeer krachtige betekenis: het zegt zoveel als, *dat zij in hun gemoed ten volle overreed waren van Gods waarheid en trouw in de belofte,* zodat hun zielen hierop konden rusten met een zalig vertrouwen, dat Hij, Die het gesproken had, het ook doen zou op Zijn tijd en Zijn wijze, zoals het meest tot

heerlijkheid van Zijn eeuwig bestek strekken zou. Een heerlijke en tevens noodzakelijke geloofsdaad voor ieder, die op de Goddelijke beloften leven wil!

C. *Zij omhelsden ze.* Het woord betekent iets in zijn beide armen met zulke aandoeningen van het gemoed te vatten, alsof men het in zijn hart wilde drukken. Het is ontleend van vrienden of beminnende ouders, die, als hun vriend of hun kinderen, die zij liefhebben, enige tijd van onder hun ogen weg geweest zijn, en wederom bij hen komen, deze met de innigste tederheid in hun beide armen grijpen, kussen en als in het binnenste van hun ziel drukken. En dan zal het omtrent de beloofde zaak zeggen, dat de oude gelovigen die met de innigste blijdschap tegemoet zagen, dat zij die met de innigste hoogachting aannamen, dat hun ziel daarmee zo aangedaan was, dat zij in liefde daarnaar wegsmolten, Jezus, de beloofde Messias, zo in de beloften aangrepen, dat zij Hem wel in hun hart wilden drukken, om als een bundeltje mirre tussen hun borsten te vernachten. De nadere uitbreiding van deze zaken zullen wij uw christen-aandacht in onze nadere verhandeling geven. Wij leggen nu slechts de grond.

D. Het vierde, eindelijk, dat de apostel van deze allen getuigt, is, *dat zij beleden, dat zij vreemdelingen en gasten op de aarde waren.* Dit was de uitwerking, welke het zalig leven des geloofs op de beloften in hun hart had. Het liet hen niet ledig noch onvruchtbaar, maar deed hen leven als vreemdelingen en gasten op de aarde, zodat zij het beleden, en er een openbare belijdenis van gaven.

1. De apostel gebruikt twee woorden, *vreemdelingen en gasten,* die beide hetzelfde betekenen. Namelijk zulk een, die uitlandig is en reizende naar zijn vaderland, dewijl het spreekwoord steeds waarheid zal blijven: *Oost, West, thuis best.* Tenzij wij door het ene woord verstonden een vreemdeling, die op de weg niet vertoefde, zijnde het slechts voor één nacht, Jer.14:8. En door het andere zulk een vreemdeling, die iets langer, naar gelang de zaken, nú hier vereisten, dán daar zijn verblijf nam. Zo wij dit nu letterlijk willen opvatten, waren al de aartsvaders in die zin vreemdelingen. Daarom zei de vrome oude aartsvader Jakob tot Farao*: De dagen van de jaren van mijn vreemdelingschappen zijn honderd en dertig jaren,* Gen.47:9. Maar behalve dat zij in deze letterlijke zin vreemdelingen waren, zo waren zij het ook gemoedelijk in de gestalte en werkzaamheid van hun ziel omtrent de aarde, want zij zochten een vaderland daarboven, die stad, niet met handen gemaakt, maar welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. En hierom schaamde God Zich hunner niet. Met de overeenkomsten tussen een vreemdeling in de letter en in de geest zullen wij u niet ophouden, zulks bij een andere gelegenheid gedaan hebbende.
2. Dit *beleden* zij te zijn. Het woord is krachtig en zegt, dat zij een openlijke belijdenis aflegden van hun geloof op de beloften, als de grond, waarop hun heilige betrachting rustte.

In deze woorden, uw aandacht zo kort mogelijk toegelicht, liggen zeer vele leringen. Wij zullen tot ons oogmerk alleen deze aanmerken:

A. Dat het Gods weg in het heiligdom met Zijn kinderen is, hen door beloften van Zijn genadegoederen te leiden hier op aarde, en juist zozeer de beloofde zaken zelf niet te schenken*: Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende.*

B. Dat des Heeren kinderen op deze beloften een leven door geloof leidden, *die van verre ziende, gelovende en omhelzende.*

C. Dat zulk een leven des geloofs op de beloften, altijd zijn uitwerking op de ziel en in de wandel heeft, namelijk, hemelsgezindheid, *het belijden van een gast en vreemdeling te zijn.*

De woorden dus in alle mogelijke klaarheid en in het kort opengelegd en de leerpunten, die in de tekst liggen, naar ons oogmerk uitgetrokken hebbende, zullen wij met uw christen-aandacht deze leerpunten nader onder de bijstand van de Heere zoeken uit te werken:

A. *Ons eerste leerpunt was, dat het Gods weg in het heiligdom met Zijn kinderen is, hen door belofte of toezegging van Zijn genadegoederen hier op aarde te leiden; en hen juist zozeer de beloofde zaken niet te schenken.* Om dit nu te verhandelen, zullen wij deze orde houden, dat wij uw christen-aandacht:
a. Zullen bevestigen, dat dit zo is, namelijk, dat de Heere juist niet de beloofde zaken schenkt aan Zijn kinderen, maar hen door de beloften leidt. Het is waar, dat de apostel hier spreekt van de aartsvaders, maar wij zullen het duidelijk maken, dat, gelijk de Heere met deze handelde, Hij ook in vele opzichten met al Zijn kinderen handelt, van het begin tot het einde der wereld; en dit zal blijken:
1. Als wij op Gods weg met zijn Kerk meer in het algemeen onze aandacht vestigen, dan zullen wij genoeg duidelijke punten vinden, om ons van deze waarheid te overtuigen. Van Adam af tot Abraham toe, leidde God de Heere Zijn Kerk alleen, voor zover wij weten, door één voorname belofte van *het Zaad der vrouw,* Gen. 3:15. Het blijkt niet dat er enige nadere opheldering hierbij kwam, gedurende die gehele tijd; zodat men van Adam tot Abraham geloven moest dat er zulk een Zaad komen zou. Maar hoe of wanneer het komen zou, om aan Gods gerechtigheid in hun plaats te voldoen, wisten zij niet. Evenwel moesten zij op Gods Woord dat tegemoet zien, zo vast alsof het alreeds gebeurd was. En hierdoor zijn zij allen, die dit met een oprecht geloof tegemoet zagen, in Gods vierschaar gerechtvaardigd geworden, gelijk duidelijk van Abel blijkt, en van de anderen vast te stellen is.

Van Abraham tot Mozes toe, werden de gelovigen behalve de moederbelofte, geleid door anderen, die tot verklaring en bevestiging van de eerste strekten. Dit blijkt duidelijk uit de woorden van de Heere tot Mozes, als Hij, hem Ex. 6:1, 2, in deze voege aanspreekt: *Ik ben de Heere, en ik ben aan Abraham, Izak en Jakob verschenen, als God de Almachtige; doch met Mijn naam Heere ben Ik hun niet bekend geweest.* Dat wil niet te zeggen, gelijk enigen gewild hebben, dat de naam Jehovah de vaderen vóór Mozes niet bekend was; het tegendeel is uit hun geschiedenis, door Mozes naar waarheid aangetekend, duidelijk. Maar het is, alsof de Heere zeide: Aan de aartsvaders heb Ik Mijn gewisse belofte gedaan, hun vertonende de onuitputtelijke schatten van Mijn almacht, als de El-Schaddaï, om die op Mijn bestemde tijd *te kunnen vervullen.* Zo hebben zij de belofte geloofd, zonder de vervulling te zien. Maar nu zal Ik Mij aan u en uw kinderen bekendmaken als de Heere Die het woord, waarop de vaderen vertrouwd hebben, nu dadelijk en werkelijk ga *vervullen.* Hetwelk evenwel eerst in de dagen van Jozua zijn vervulling werkelijk bekwam.

Van de voorbeeldige tot de tegenbeeldige Jozua, ik meen Jezus, leidde de Heere Zijn Kerk nog al door beloften; want de Wet en de Profeten waren tot op Johannes de Dooper, Christus' voorloper. Het is waar, de beloften werden hoe langer hoe duidelijker en bepaalder, maar evenwel had de Kerk bijna vierduizend jaren lang de beloofde zaak zelf niet.

Van Christus' verhoging tot Zijn wederkomst, om Zijn koninkrijk op te richten, zijn er drie voorname tijdkringen: onder de zegels, onder de bazuinen, en onder de fiolen. En in elk van die zijn er wederom zeven tijdkringen, waarvan elk zijn bijzondere beloften heeft, door welke de Kerk geleid wordt. Gelijk hij, die er lust in heeft de Openbaring en het profetische woord aandachtig na te gaan, licht bespeuren zal.

Zodat al de gelovigen, die sterven, eer de zaken vervuld worden, in hun leven moeten aangemerkt worden, als door de beloften geleid te zijn, zonder de vervulling gezien te hebben. Ik behoef thans niet van de belofte van de hemel te spreken, dewijl het duidelijk is, dat God Zijn Kerk daardoor leidt, en dat het eerst vervuld wordt als de gelovigen in de vreugde des Heeren ingaan. Eerst naar de ziel in de dood, naderhand naar ziel en lichaam beide op de jongste dag, wanneer zij opgewekt zullen worden in heerlijkheid, openlijk erkend en vrij verklaard, en met Christus ingaan in de volle genieting Gods tot in alle eeuwigheid.

2. Als wij Gods weg met bijzondere heiligen nagaan, zullen wij hetzelfde bevinden. Abraham werd door God lang geleid met de belofte van een zaad. Mozes werd in het huis van Farao geopenbaard, eer hij zich aan zijn broeders vertoonde, dat hij van God gebruikt zou worden om Israël uit Egypte te leiden; maar hoe lang moest hij niet wachten, eer God hem dadelijk gebruikte! David zou volgens de belofte koning worden, maar lang nadat het gezegd werd, kwam eerst de vervulling.
Elk gelovige zal ook bevindingen hebben, die dit klaar zullen staven; menigeen heeft in angsten en kommer dit woord ontvangen: *Ik zal maken dat uw werk in waarheid zal zijn.* Of: *Ik, de Heere, zal u bevestigen.* En evenwel gaan zij sukkelende en gebogen, vrezende dat hun gehele werk slechts bedrog en inbeelding is. Anderen, zuchtende onder een hard en ongevoelig hart, roepende tot de Heere, dat hun hart harder dan een diamant is, hebben dit woord ontvangen*: Ik zal het stenen hart wegnemen, en een vlezen hart geven.* En ondertussen storten zij tot hun dood toe tranen uit voor God en dikwijls in de tegenwoordigheid van Zijn volk over de onverbrekelijke en onbeschrijfelijke hardheid en gevoelloosheid van hun ziel. Anderen wederom, door Gods licht de voortreffelijke schoonheid ziende van de heiligheid in de wandel, en met tranen uit de grond van hun ziel hun ongelijkvormigheid betreurende en bewenende, en roepende tot God in Christus, dat Hij hen wil heiligen en aan Zijn beeld gelijkvormig maken, hebben de belofte ontvangen: *Ik zal Mijn Geest in uw binnenste geven, en maken, dat gij in Mijn wegen zult wandelen.* Maar daar wordt niet veel van bespeurd.
Ik heb gezien, dat velen daardoor, omdat van achteren de beloofde dingen niet gezien worden, bijna tot wanhoop kwamen; of dat zij vaststelden, dat het met hun staat niet goed was; of dat zij ten minste gefaald hadden in het toepassen van de belofte. Maar dit leerpunt, dat wij uit de woorden getrokken hebben, kan een middel zijn, om des Heeren kinderen voor wankelen te bewaren, dewijl het Gods weg is, de Zijnen door beloften te leiden, in welk geloof zij dikwijls moeten sterven, zonder de beloofde zaak aan deze zijde van de eeuwigheid deelachtig te worden.

b. Iemand zal nu mogelijk vragen, waarom de Heere toch zo met zijn kinderen handelt, dat, daar zij zo zeer op de beloofde zaken gezet zijn, Hij hun die niet, of althans niet in zulk een ruime mate geeft, maar hen leidt door de belofte daarvan? Hierop was veel te antwoorden; maar let op de volgende redenen; en komen u andere en betere voor, voegt die er dan bij:

a. Wij konden alle mond hiermee toestoppen: *dit is het welbehagen van de Vader.* Wat hebben wij dan te zeggen? Hij toch kan met het Zijne doen, zoals het Hem behaagt. En wie kan, durft of mag tot Hem zeggen: *wat doet Gij?* Of: *waarom doet Gij zo?* O, hoge gedachten van Gods aanbiddelijke vrijmacht te hebben, stopt de mond voor alle vleselijke redeneringen, en brengt de ziel, die onder het diepe besef daarvan bezwangerd gaat, tot de volstrekte onderwerping aan de Heere en Zijn wil. Hierin begint het schepsel eerst te vinden, dat, als de mond gestopt en de wil onderworpen wordt, zij dan in de haven van ware en bestendige rust komen. Immers, dit is niet de zwarigheid ontwijken, als wij de redenen van Gods handelingen in deze tot Zijn wil brengen, daar van zeer vele dingen geen andere of betere uitlegging gegeven zal kunnen worden. Zo lang wij hier zijn, zien wij slechts als door een spiegel in een duistere rede, en kennen en profeteren ten dele; maar als wij daar boven komen, en de gangen Gods beschouwen, dan zullen wij redenen zien, en eeuwig God er hallelujah's voor toebrengen.

b. Maar nu, om er enige redenen van te geven, zeggen wij:
1. *Dat God in Zijn wijsheid zijn Kerk in het algemeen en ieder gelovige in het bijzonder alzo leidt, opdat elk gelovige een aandachtig aanschouwer en opmerker van al de wegen van de Goddelijke Voorzienigheid, die de Heere houdt, mag zijn, die gadeslaande, en allen in zijn hart opleggende, opdat hij de diepte van de ondoorgrondelijke wegen, die de Heere houdt, enigszins mag nagaan, en tot aanbidding en verwondering opgewekt worden.* Ziet eens, als een koopman een rijk beladen schip, waarin zijn gehele welzijn is, op zee heeft, en hij daarvan verwittigd is, dan let hij alle dagen nauwkeurig op wind en weer, enz. Het is, omdat hem er zoveel aan gelegen is, gedurig oplettende, hoe de zaken zich dagelijks toegedragen hebben, hoe ver zijn schat nu al mag genaderd zijn, wanneer hij die met blijdschap zal zien, enz. Wat is hiervan de reden? Het is, omdat zijn schat niet in huis is, maar onderweg in dat schip. Want als hij het behouden te huis heeft, zullen er dagen en weken voorbijgaan, dat hij niet eens aan wind en weer zal denken.
Zo is het hier: de christen heeft de belofte, maar nog niet de beloofde zaak, en dat doet hem op elke weg, langs welke God hem leidt, zorgvuldig letten en nauwkeurig acht geven. Zo heeft hij een schat van bevinding, als hij zijn dagregisters inziet, om van wonderbare wegen Gods te kunnen spreken. Hij heeft niet nodig, om gedurig van de eerste dingen te spreken, omdat er geen dag voorbijgaat, òf hij heeft kalmte, òf voor de wind, òf het tegen stroom en wind gehad.
Ik vind dit nadrukkelijk van Mozes in Ex. 12:41: *En het geschiedde ten einde van de vierhonderd en dertig jaren, zo is het even op dezelfde dag geschied, dat al de heiren des Heeren uit Egypteland gegaan zijn.* Gij ziet dus, hoe de Kerk een lang dagregister hield van vierhonderd en dertig jaren. Wat was daarvan de reden? Zij zagen op Gen. 15:13, daar lag nu de belofte, en dit maakte, dat de gelovigen iedere weg van de voorzienigheid Gods aan Mozes konden vertellen, zodat zij konden zeggen: *juist op dezelfde dag is het geschied.*
Ik vind nog een voorbeeld tot bevestiging hiervan. De Heere had tot Mozes gezegd, dat Hij Israël in Kanaän zou leiden, en wonderen aan Farao doen. Hier is de belofte. Mozes lette nu zo nauwkeurig op elke dag en elke voorzienigheid, dat, wanneer zijn schoonvader Jethro bij hem kwam, en zij zich in Godvruchtige samenspraken met elkaar inlieten, Mozes, Ex. 18:8, aan Jethro, zijn schoonvader, vertelde, 'al wat de Heere aan Farao en de Egyptenaars gedaan had, om Israëls wil. En gelijk ook al de moeite, die hun op die weg ontmoet was, en hoe de Heere hen verlost had'.

Is dit nu Gods oogmerk, waarom Hij door beloften Zijn volk leidt, laat dan ieder een aandachtig beschouwer van de voorzienigheden Gods zijn, en dagregisters maken, om te weten, wat dagelijks gebeurt in Gods weg.

2. *God doet dit, omdat Hij zijn gelovigen gedurig in een biddende en worstelende gestalte van de ziel wil houden.* Daartoe is geen krachtiger middel, dan juist dit. Want de beloofde zaak niet hebbende, en de noodzakelijkheid daarvan evenwel ziende, doet zulks de begeerte daarnaar uitgaan, en maakt, dat de gelovige ziel menig smeekschrift voor de Heere legt, om Zijn woord aan haar te vervullen. Dan komt de ziel tot God, legt Hem zijn woord voor, roept tot Hem: "Heere is dit niet Uw belofte aan Uw dienstknecht, aan Uw dienstmaagd? O, ik ben nu in zulk een verlegenheid, ik moet iets van de beloofde zaak hebben, al was het slechts een kruimpje. Och, geef nu iets, want ik kan, ik mag, ik zal niet weggaan, totdat Gij mij naar Uw woord zegent. Ofschoon Gij het niet om mijnentwil doet, Heere, want ik beken, dat ik het onwaardig ben, o, doe het om Uws woords, om Uwer waarheid wil!" enz. Nu is er niets dat meer geldt bij een eerlijk persoon dan Zijn woord. Zo is het vooral bij de Heere.
David handelde zo, als hij met zijn smeekschrift komt. Hij zegt op de ootmoedigste wijze: *Och Heere, gedenk aan het woord, tot Uw knecht gesproken.* En de vrome Jakob, als hij zijn broer vreesde, ziet, hoe hij tot God komt, Gen. 32:9: Jakob zeide: "O, God van mijn vader Abraham, en God van mijn vader Izak, o Heere! Die tot mij gezegd hebt: Keer weder tot uw land, en tot uw maagschap, en Ik zal wèl bij u doen!" Hij dringt het nog aan, vers 12: Gij hebt immers gezegd: *Ik zal gewisselijk bij u wèl doen.* Ziet de belofte, waarop hij zo aandringt, Gen. 31:13, en leert hieruit, hoe wij te handelen hebben, als wij de beloofde zaak nog niet ontvangen hebben.

3. *God leidt Zijn kinderen door beloften, opdat zij een meer vaste en zekerder grond zouden hebben, dan zien en gevoelen hun verschaffen kan.* Wij liggen van nature zeer open voor geestdrijverij. Vooral als een mens ernstig begint te denken aan zijn zaligheid en Goddelijke zaken, dan is men vanwege de natuurlijke duisternis, die in ons is, en waardoor wij de dingen die des Geestes zijn, niet kunnen begrijpen, genegen, om wonderlijke begrippen te maken van overtuiging, van het zien van de Persoon van Jezus, van de oefening van het geloof in Hem, van de omgang met God, enz. Hieruit zullen mensen vertellen: dezen, dat zij in zware overtuiging geweest zijn, dat zij de elementen hebben zien branden, dat zij het helse vuur gezien hebben, dat zij in zulke duisternis geweest zijn, dat zij niets hebben kunnen onderscheiden. Een ander, dat toen zij in hun kamer of op de weg waren, zij òf een engel, òf een gezicht gezien hebben. Anderen, dat zij een hoorbare stem gehoord hebben, hen toeroepende*: uw zonden zijn u vergeven;* òf dat zij Christus voor hun ogen gezien hebben, met uitgebreide armen, en Zijn bloed op hen druipende. Anderen wederom gewagen van wonderlijke verrukkingen, optrekkingen en dromen en wat dies meer zij, te veel om te melden. Waarin de duivel wonderlijk zijn hand heeft, om te bedriegen. Want wij geloven niet alles wat in enkele voorgeving bestaat, maar dat de satan wonderlijk werkt op de verbeelding, om de mens te bedriegen en te verleiden, wanneer hij zulke vleselijke gedachten van de natuur van het genadewerk heeft.

Ik heb een persoon gekend, van wie een ieder, die met hem sprak, het goede dacht en geloofde, gelijk daartoe genoegzame grond was. Deze, Gods kinderen horende spreken van het zien van Jezus (hetgeen zij in een geestelijke zin verstonden), en het uitnemend en onvergelijkelijk werk van Shepard over dat punt lezende, werd ingeboezemd, dat de kinderen van God, als zij Jezus aannamen, iets lichamelijks of enige heerlijke

verschijning van Jezus als bij zich zagen; waardoor die persoon, - daar hij zulks niet gewaar was geworden, en vol vrees was om zichzelf te bedriegen, - in de uiterste ongelegenheid en diep ongeloof geraakte, omstreeks zes weken lang, zonder zijn bekommering ooit aan iemand te durven openbaren. Gedurende deze tijd werden vele hartelijke gebeden uitgestort voor God, om zulk een verschijning; deze werden met zeer sterke drangredenen en worsteling aan de Heere voorgedragen, zonder nochtans enige verhoring of verschijning gewaar te worden. Eindelijk in diepe moedeloosheid zijnde, na zes weken dag en nacht geworsteld te hebben, was hij in zijn Bijbellezing die avond juist gekomen tot 2 Korinthe 5. Toen hij tot vers 16 kwam, waar de Apostel zegt: *Want van nu aan kennen wij niemand naar het vlees; en indien wij ook Christus naar het vlees gekend hebben, nochtans kennen wij Hem nu niet meer;* alzo behaagde het God, zijn ziel te verlichten, zodat hij klaar zag in welk een strik van de duivel hij onder een schone schijn geweest was. De Heere deed zien, dat er geen andere rechte aanneming van Jezus is, dan alleen in het woord der belofte, en dit werd onmiddellijk gevolgd met Petrus' woorden: *Wij zijn op de berg geweest en hebben de stem uit de hoogwaardige heerlijkheid gehoord; maar wij hebben een zekerder woord der belofte, waarop gij wel doet, dat gij acht geeft.* En zo werd die persoon gered en smolt weg in diepe schaamte voor God, dat hij de Heere verzocht had. Zijn mond en hart werden met dankzegging vervuld, dat de Heere hem voor de bedriegerijen van de satan bevrijd had, en zijn voornemen was, standvastig daartegen te waken en anderen daartegen te waarschuwen, opdat zij leren mochten, dat wij hier door geloof leven en niet door aanschouwen.

4. *Eindelijk, God doet dit in Zijn wijsheid, opdat steeds het hart van de gelovigen in Hem zelf mag eindigen, en meer op het hebben met Hem dan met enige genadegave, die Hij geeft.* Het is bijna een onbegrijpelijke kunst en een ondoenlijk werk voor ons in deze onvolmaakte staat, om, als wij vele genieting en vervulling van de beloften hebben, even standvastig van de Heere af te hangen en zo van het ontvangene af te zien, alsof wij het niet hadden. Ja te geloven, dat ons heil niet is in hetgeen wij alreeds bezitten, maar in de Heere Zèlf. Ik geloof, dat dit een voorname oorzaak is, waarom de beloofde zaak niet gegeven wordt. Hierom, ofschoon Paulus de Heere tot driemaal toe ernstig bad, ontving hij de uitlating niet, maar de belofte alleen*: Mijn genade is u genoeg, en mijn kracht zal in uw zwakheid volbracht worden.* Dat wij nu uit het gezegde onze gebruiken nemen.

B. Laat ons nu overgaan tot ons tweede leerpunt, hetwelk dit was, dat, dewijl het Gods weg is, zijn volk door beloften te leiden, zij ook door geloof op de beloften leven. Dit ligt in de woorden opgesloten: *Zij zagen ze van verre, zij geloofden ze, en zij omhelsden ze.* Zodat wij nu tot het verhandelen van een zeer gewichtig stuk komen, namelijk, *het leven des geloofs op de beloften.* Om dit nu duidelijk voor uw christen-aandacht te ontvouwen zullen wij:

A. Vooreerst bewijzen, dat de gelovigen, die God door beloften leidt, daarop geleefd hebben en leven moeten. Hierin kunnen wij des te korter zijn wegens hetgeen wij alreeds gezegd hebben, en dewijl het stuk duidelijk in de tekst te vinden is. Er wordt van Abraham getuigd, dat hij God geloofde, en dit werd hem tot rechtvaardigheid toegerekend. Op Gods Woord door geloof levende, heeft hij aan de beloftenis Gods door ongeloof niet getwijfeld; maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer, Rom. 4:20-22. Dit nu, zegt de apostel, is niet om zijnentwil geschreven, maar ook om onzentwil.

Davids leven door geloof op de beloften beurde hem op onder al zijn wederwaardigheden. Daarom zegt hij: *Indien Uw woord al mijn vermaking niet geweest was, ik was al lang in mijn druk vergaan,* Ps. 119:92.
Om uw christen-aandacht niet langer op te houden met een duidelijke zaak te bevestigen. Paulus zegt met ronde woorden meer dan eens, dat wij door geloof leven, dat is: op de beloften, dewijl de ware daad van het geloof bestaat: *in het zetten van het zegel op Gods getuigenissen, dat die waarachtig zijn.*

B. Ten tweede, zullen wij spreken van de beloften zelf, waarop een gelovige door geloof leeft. Om dit nauwkeurig te doen, zullen wij:
a. Beschrijven, wat wij onder een belofte te verstaan hebben, namelijk: *een belofte is de dadelijke bekendmaking van de wil van God in zijn beschreven Woord, aangaande al datgene, hetwelk de Heere, naar Zijn vrijmachtig welbehagen, besloten heeft aan Zijn kinderen, naar de mate hun gebrek en hun omstandigheden zijn, in welke zij de Goddelijke hulp en bijstand nodig hebben, uit loutere ontferming te schenken; en aan welke Hij, tot waarborg van de vervulling aan Zijn volk, Zijn trouw, waarheid en macht verpandt.* Er waren vele zaken in deze omschrijving, waarover wij ons gemakkelijk en mogelijk tot stichting konden uitlaten. Ik zal er enige hoofdzakelijk noemen, de uitwerking aan uw christen-aandacht overlatende in uw eenzame overdenkingen.

1. De eerste is de bron, waaruit al de beloften voortvloeien, namelijk Gods eeuwige, vrije en onverdiende goedheid en barmhartigheid tot arme ellendigen. Er was niets bij ons om dat teweeg te brengen, want wij allen lagen in een walgelijke, schuldige en dodelijk onmachtige staat voor de Heere. Daarom kan ik nooit zonder aandoening lezen of denken aan dat woord: *Ik, Ik delg uw ongerechtigheden uit, om Mijns Naams wil, niet om uwentwil; het zij u bekend, o huis Israëls! Ja, Heere, het is zo!!*

2. De tweede is, dat zij Zijn eeuwige voornemens behelzen; ze zijn geen onberaden dingen, maar het ontwerp van eeuwige beraden Goddelijke wijsheid. En daarom kan noch zal het ooit God kunnen berouwen deze dingen in Zijn Woord der belofte aan de Zijnen toegezegd te hebben. Daarom zijn ze de gewisse weldadigheden Davids, onverandelijker en standvastiger dan bergen en heuvelen, welke op de aarde de standvastigste dingen zijn; want die mogen wijken en wankelen, maar deze zullen noch wijken noch wankelen tot in der eeuwigheid. Dit wel te overwegen, zou een grote zwarigheid van een oprechte ziel wegnemen; namelijk, velen zeggen: *mijn bekering en bevindingen kunnen onmogelijk waar zijn, want ik ben schandelijk ontrouw aan God; had Hij zulks gezien, Hij zou nooit enige beloofde zaak aan mij gegeven hebben.* Maar, o ziel, God wist, tot het minste stipje toe, van eeuwigheid, hoe gij het maken zoudt, en zulks kon Hem Zijn liefdevoornemen niet doen staken. O, laat het u dan niet brengen tot een ongelovig verdenken van Zijn liefde, maar veeleer tot een aanhoudende aanbidding en verwondering, dat Hij het zo gewild heeft. Ik zeg dit niet, opdat men er misbruik van maken zal en in de zonde blijven, dat zij verre!

3. Ten derde, de beloften zijn zo vele bekendmakingen van de Goddelijke wil, waarin de Heere duidelijk ontdekt, hetgeen Hij aan Zijn volk doen wil; elke belofte is als een openbare bekendmaking aan allen die ze horen, in tegenwoordigheid van mensen en engelen. Waarin de Heere zegt: *Dat en dat wil Ik aan een arm ellendig volk doen, tot heerlijkheid van Mijn Eigen Naam.* Zodat elke belofte moet gelezen,

aangehoord en aangenomen worden, als komende tot de gelovige ziel, als een duidelijke aankondiging en bekendmaking van hetgeen de Heere om Zijns Zelfs wil aan deze doen wil. Wij noemen het een bekendmaking van de Goddelijke wil, omdat niemand de verborgen wil van God kent, en het nooit in het hart van engelen of mensen zou hebben kunnen opkomen, dat God zulks aan ellendigen wilde doen, tenzij Hij het Zelf had bekendgemaakt.

4. Ten vierde, deze allen zijn in het Goddelijk Woord beschreven, zodat zij geen andere hebben te verwachten, dewijl wij de Bijbel moeten aanmerken als zulk een uitnemende schatkist, waarin al deze kleinodiën op het zorgvuldigst bewaard worden.

5. Eindelijk ten vijfde, tot waarmaking en vervulling van al deze toezeggingen verplicht zich de Heere Zelf vrijwillig aan Zijn kinderen, aan wie Hij ze doet, zodat zij niet alleen om de vervulling mogen bidden en uitzien, maar die op de ootmoedigste wijze eisen. Ik laat de verdere uitbreiding aan u over.

b. Deze beloften, waarvan wij spreken, zijn van een tweeërlei natuur en inhoud: namelijk, *ze zijn òf voorwaardelijk òf volstrekt.* Van beide zullen wij iets, naarmate van onze inzichten, spreken, en wel:
A. *Van de voorwaardelijke beloften.* Om nu van deze duidelijk tot uw nuttigheid en lering te handelen, zullen wij de volgende zaken overwegen:
1. Wij dienen te weten, wat eigenlijk een voorwaardelijke belofte is. Wij zullen dat uw christen-aandacht uitklaren in een korte omschrijving: *Een voorwaardelijke belofte is die dadelijke bekendmaking van de wil van God, waarin Hij openbaart en ontdekt, dat het Zijn Goddelijk welbehagen is, aan elk, in wie deze en die hoedanigheden, gestalten en werkzaamheden in oprechtheid bevonden worden, Zijn tijdelijke, geestelijke en eeuwige zegeningen te schenken, uit louter onverdiende genade en barmhartigheid.* Om slechts enige van de dingen, die in deze omschrijving opgesloten liggen, aan te roeren, let op de volgende:

- Vooreerst zien wij, dat in al de voorwaardelijke beloften enige hoedanigheid, gestalte of werkzaamheid in de persoon wezenlijk verondersteld wordt, in de oprechtheid van deze voor de Heere, Die het hart doorzoekt en de nieren beproeft. Want een schijn kan God niet behagen. Die lust heeft, om alle voorwaardelijke beloften na te gaan, zal steeds dit in de boezem van elk opgesloten vinden, Ex. 19:5; Ps. 112:1; 106:3; 119:2; Matth. 5:3-11; Rom. 2:7; Jak. 1:25.
- Ten tweede, de zegeningen, aan deze gesteldheden en werkzaamheden verbonden, zijn òf tijdelijke, òf geestelijke, òf eeuwige.
  A. Tijdelijke komen dikwijls voor, Jesaja1:19: *Indien gijlieden willig zijt en hoort, zo zult gij het goede van dit land eten.* En behalve het Goddelijk vrijmachtig welbehagen, kunnen wij hieruit afleiden, waarom velen met armoede te worstelen hebben, namelijk, uit een gebrek aan de tedere beoefening van Godsvrucht, dewijl de godzaligheid de belofte heeft van dit en het toekomende leven.
  B. Geestelijke beloften zijn er overvloedig: *Zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal open gedaan worden.* Hieruit kunnen wij afleiden, waarom velen zo weinig ontvangen, en zo dor en geesteloos leven, namelijk, uit gebrek aan ernstig geestelijk roepen, worstelen en aanhouden bij God. Want de Heere heeft nooit gezegd en zal nooit zeggen tot het huis van Jakob: *Zoek Mijn aangezicht te vergeefs.*

C. Van de eeuwige beloften zijn er genoegzaam te vinden, Matth. 5:3 en elders. En ofschoon alleen, die de hoedanigheden daar en elders aangetekend hebben, zullen zalig worden in de genieting Gods tot in alle eeuwigheid, is het nochtans te denken dat de Heere het zo naar Zijn vrijmachtig welbehagen gesteld heeft, dat, naar de mate van de trap van de volmaaktheid van deze gesteldheden en werkzaamheden van de gelovigen, ook de trap van de verheerlijking zijn zal. Hetwelk, wèl overwogen, ons zeer krachtig naar de grootste trap, die er hier te bekomen is, behoorde aan te sporen, opdat wij ook een grote trap van de heerlijkheid uit vrije genade mochten bekomen.

- Ten derde, deze beloften verzekeren en vergewissen de personen, die de hoedanigheden, welke in deze beloften verondersteld worden, hebben, dat zij in Gods gunst staan en zijn zegening deelachtig zullen worden, omdat de Heere zowel in deze als in de andere, tot waarborg van het schenken van de weldaden, aan deze hoedanigheden vastgemaakt, Zijn trouw en macht verpandt aan diegenen, in wie deze gemoedsgesteldheden bevonden worden.

2. Ten tweede, zouden wij kunnen vragen: *wel, wat is Gods einde en oogmerk in het geven van voorwaardelijke beloften?* Wij zouden kunnen zeggen: alleen de eer van Zijn nooit genoeg volprezen Naam. Maar om meer onderscheiden te antwoorden, zeggen wij:

- Vooreerst, dat God in deze niet beoogt ons in te boezemen, dat deze hoedanigheden, gesteldheden of werkzaamheden, zo gij het noemen wilt, de eigenlijk verdiende oorzaken van de beloofde zaak zijn; dat zij verre! Want alle deze worden in ons door de Geest gewrocht, en niet beloond als ons werk door onze eigen kracht, maar als de uitwerkselen van de onweerstandelijke genade van de Geest in ons.
- Maar, ten tweede, hierdoor wil de Heere ons doen zien, welke het verband van de zaken is in het zaligen van zondaren, dat namelijk hongeren, dorsten, treuren, noodzakelijk in de orde, die God wijselijk gesteld heeft, eten, drinken en vertroost worden voorafgegaan, gelijk strijden, volharden en overwinnen de zalige ruste daarboven voorafgaan.
- Ten derde, opdat wij duidelijk zouden zien, welke de ware grensscheiding is tussen natuur en genade, tussen tijd- en waar geloof. En zo volgens deze voorwaardelijke beloften een rechtmatig vonnis over onze eigen staat vellen, daar elk van deze ware en onfeilbare kenmerken van genade opgeeft.
- Ten vierde, opdat de Heilige Geest stof en grond mocht hebben, om Gods kinderen op een middellijke wijze te verzekeren en te verzegelen van hun genadestaat. Want de Geest in de middellijke verzegeling, ofschoon wij het niet altijd bemerken, gebruikt een sluitreden, van welke meerdere in het Woord in de voorwaardelijke belofte is, de mindere in ons hart en uit onze werkzaamheid. En het slot is een krachtige toepassing van de belofte aan ons in het bijzonder; omdat wij voor God, naar de toets van zijn Woord, de werkzaamheid hebben, aan welke de beloofde zaak is vastgemaakt.
- Ten vijfde, opdat de gelovigen, die geen onmiddellijke verzekering hebben, en weinig door de volstrekte beloften geleid worden, evenwel in tijden van beproeving tot deze zouden vluchten, en zien, dat volgens die het werk Gods in hun ziel is. En zo voor vele slingering bevrijd worden.

3. *Wat het gebruik van de voorwaardelijke beloften betreft,* kunnen wij dit duidelijk uit het gezegde afleiden, dat zij zijn tot beproeving van onszelf aan de ene zijde, en om ons

van de Goddelijke gunst aan de andere zijde te verzekeren, zo wij de hoedanigheden bezitten.

4. *Nu was er eindelijk een zwarigheid op te lossen.* Een oprechte denkt altijd min over zichzelf, hij vreest, dat hij te kort zal schieten, en dat hij zich zou kunnen bedriegen met zijn verzekering uit hetgeen in hem omgaat, en wat volgens de voorwaardelijke belofte genade is. Daarom zegt hij: O, ik durf niet ontkennen, dat ik een treurige ben, enz., maar wie weet, of het uit de rechte grond voortspruit, of het diep genoeg gaat, of mijn hart, ofschoon ik tranen stort, smelt, verbroken en verootmoedigd wordt! Daarom kan noch durf ik de voorwaardelijke beloften op mijzelf toepassen.
Hierop was wel veel te zeggen, maar wij zullen het wezenlijke in twee of drie woorden zeggen:

- Vooreerst, zo dit uw bekommering wezenlijk is, en in u uit verlegenheid voortspruit, dan hebt gij een van de waarachtigste blijken van genade. Als alles, wat gij ontvangt, u niet opblaast, u niet doet rusten, noch iets van uzelf denken, maar u armer, verlegener en ontbloter maakt, zodat gij naar meer vurig uitziet en uzelf veroordeelt, omdat gij niet wordt hetgeen gij gaarne wezen wilt. *Vreest niet, er is hoop in Israël aangaande uw toestand.* Want nooit vind ik, dat de bevindingen van tijdgelovigen hen van achteren gezien, meer ontbloot maken, maar wel, dat zij daardoor opgeblazener, stil en geruster worden.
- Ten tweede, er is geen mate of trap van de zaken bepaald, maar alleen *waarheid,* welke zeer klein kan zijn, gelijk een mosterdzaad, en ook met zeer veel van het tegengestelde vergezeld kan gaan. Bijvoorbeeld, er kan treurigheid zijn, en evenwel zeer veel hardheid en gevoelloosheid.
- Ten derde, Wees verzekerd, dat gij de vereiste mate en trap hebt, wanneer geen maat, die gij ooit gehad hebt, u vergenoegt, maar dat gij het altijd in een meerdere trap dieper en standvastiger begeert.
- Ten vierde, zoek dan, volgens hetgeen in u is, het voorwaardelijk Woord toe te passen. En vreest gij, dat hetgeen gij hebt, gebrekkig is, zoek dan van de voorwaardelijke beloften tot de volstrekte te vluchten. Daar zult gij bevinden, dat dit toegeëigende goed zonder voorwaarde beloofd wordt; pleit daarop. En uw geloof, om de voorwaardelijke beloften aan te nemen, zal versterkt worden, want er is geen voorwaarde, die geëist wordt, of ze wordt in de volstrekte belofte beloofd en zonder beding toegezegd. Bijvoorbeeld: *Zalig zijn de treurigen.* Dit treuren nu, dat in dit *voorwaardelijke* woord zalig gesproken wordt, is een *volstrekte* belofte. "Zij zullen komen met geween", enz. "Ik zal maken dat zij een walg aan zichzelf zullen hebben." Het stenen hart zal Ik wegnemen, en een vlezen hart geven." En zo met al de andere. Nu vlucht men van *de voorwaardelijke tot de volstrekte* op deze wijze, om de beschuldigingen te ontgaan: namelijk, als de ziel bestreden wordt over de mate, de trap of de oprechtheid van haar werkzaamheid, waarop de voorwaardelijke belofte ziet, dat men zich in die strijd thans niet te zeer inlaat, maar dat men de volstrekte belofte aangrijpt. En al is het niet met een gelovige toe-eigening, laat de ziel daarop pleiten, zeggende en roepende tot de Heere: *O Heere, ik ben bekommerd om de belofte, aan de treurigen gedaan, aan te nemen, omdat ik vrees, dat ik niet genoeg treur, dat mijn hart niet smelt als was voor het vuur. Evenwel Gij zijt mijn Getuige in de hemel, dat het mij om hartbrekende en zielsverootmoedigende genade te doen is. Nu Heere, acht slaande op mijn volstrekte machteloosheid, om een diamant te vermurwen, neem ik mijn toevlucht tot U. Hebt Gij niet beloofd het stenen hart weg te nemen? O God, ik stel mijn hart op de onbepaaldste wijze in Uw hand, als leem in de hand van de grote Pottenbakker, och Heere, Heere, doe het*

naar uw woord," enz. Hierdoor zult gij verwijding in uw gestalte gewaar worden, en uw geloof zal versterkt worden, om de voorwaardelijke toezegging met een bijzondere toepassing uzelf eigen te maken.

B. Nu gaan wij over om iets te spreken over de *volstrekte beloften,* en wel zo kort en duidelijk als ons doenlijk is. Om dit nu te doen, zullen wij de volgende zaken overwegen:
1. Wij zullen van deze ook een beschrijving geven, namelijk: *Een volstrekte belofte is een bekendmaking van de Goddelijke wil, in welke de Heere openbaart, dat Hij aan Zijn volk, naar dat hun gebrek en hun omstandigheden het vereisen, alle tijdelijke, geestelijke en eeuwige zegeningen schenken wil, zonder enige betrekking te hebben op hun hoedanigheden, gestalten of werkzaamheden als een vereiste zaak; maar alleen tot roem van vrije genade.*

2. Daar er aan deze omschrijving veel gelegen is, zullen wij de zaken, die er in opgesloten zijn, wat nauwkeuriger uitdiepen, opdat een ieder de inhoud van deze beloften helder mag zien, om zijn geloof daarop te kunnen vestigen. Om dit nu te doen, zullen wij:
A. Acht geven op de inhoud of de beloofde zaken van de volstrekte beloften, welke wij tezamen tot drie gebracht hebben.
1. Er zijn volstrekte beloften, die aan de gelovigen toezeggen een mededelen van alle tijdelijke zaken, voor zover het tot Gods eer en hun wezenlijk nut strekken kan; deze zijn vele. Ondertussen zullen wij ze tot enige hoofdzaken terugbrengen, en dan enige noemen, de bijbrenging van andere aan u overlatende.

a. Er is een groot aantal van volstrekte beloften, in welke God zijn volk toezegt, dat zij van het nodige onderhoud naar het lichaam, van voedsel en deksel, zullen voorzien worden, in zulk een mate, als hun hemelse Vader oordeelt naar Zijn eeuwige wijsheid en liefde tot hun best te zullen zijn. *Hun brood zal hun gegeven worden, en hun wateren zullen gewis zijn,* Jesaja 33:16. "En wat zijt gij bezorgd voor de kleding? Aanmerkt de leliën van het veld, hoe zij wassen: zij arbeiden niet, en spinnen niet; en Ik zeg u, dat ook Salomo, in al zijn heerlijkheid, niet is bekleed geweest, gelijk één van deze. Indien nu God het gras van het veld, dat heden is, en morgen in de oven geworpen wordt, alzo bekleed, zal Hij u niet veel meer kleden, gij kleingelovigen?" Matth. 6:28-30. Hieruit is het, dat David de rechtvaardigen nooit verlaten had gezien, noch hun kinderen om brood bedelende. Hierdoor kon een heilige martelaar, wiens naam Haring was, als zij hem zochten tot verandering te brengen, om zijn zeven kleine kinderen, aan wie hij niets na te laten had, zeide: *"Die God, die voor de raven zorgt, zal de jonge Haringen niet van gebrek laten vergaan."* Hieruit hebben de gelovigen, die rijk zijn, hun overvloed, en die arm zijn, dag bij dag hun dagelijks brood. O, hoe behoorde dit de ziel dankbaar te maken, en tot een heilige beschouwing op te wekken, om alles wat zij hebben te aanschouwen, als tot hen vloeiende door het kanaal van de belofte! En hoe zou dit het smakeloze tot een kostelijke saus verstrekken, en het geringste (zo iets van iemand, die alles verbeurd heeft, gering mag genoemd worden) groot maken: het is mijn Verbondsbrood, mijn Verbondswater, en mijn Verbondsdeksel. Deze beloften nu zijn noodzakelijk, om door geloof bij dagelijkse nooddruft te leven, daar wij alles verbeurd hebben. Maar God weet het, hoe gebrekkig en onopmerkend wij zijn. Indien God slechts gaf naar de oefening van ons geloof, op deze beloften, wij waren reeds lang van gebrek vergaan.

b. Er zijn volstrekte beloften, in welke de Heere de nauwkeurigste bewaring en beveiliging toezegt in al de omstandigheden van hun leven, klein en groot. Zijn engelen legeren zich rondom hen, Ps. 34:8; de sterkste steenrotsen zijn hun tot een hoog vertrek, Jesaja 33:16; de Heere is een vurige muur rondom hen; als zij door vuur en water gaan, dan is God bij hen; de wateren mogen wel tot de lippen komen, maar ze zullen niet overstromen; het vuur zal niet verbranden, Jesaja 43:2, de engelen dragen hen op de armen, opdat zij hun voet aan geen steen stoten, Ps. 91:11, 12; zelfs zal niet één haar (want die zijn in de belofte geteld) van hun hoofd vallen, zonder de wil van hun hemelse Vader.

c. Er zijn ook volstrekte beloften van dadelijke ondersteuning in al de posten, omstandigheden en het lijden, waarin zij gebracht worden. *Ik zal hun krankheden genezen; Ik zal met u zijn;* hetwelk veroorzaakt, dat noch verdrukking, noch benauwdheid, noch vervolging, noch honger, noch naaktheid, noch gevaar, noch zwaard iets kan toebrengen, om God van hen en hen van God te scheiden. Tracht naar deze orde de beloften op te zoeken en aan te tekenen tot uw geestelijk gebruik.

Dit gezegd hebbende van de volstrekte beloften, die het tijdelijke toezeggen, zal ik met deze éne aanmerking eindigen, namelijk: *de bevinding leert, dat het moeilijker is, door geloof op de beloften aangaande het tijdelijke, dan het geestelijke te leven.* De redenen hiervan kunnen deze zijn:

- Ten eerste, omdat het moeilijker valt te geloven dat Christus het tijdelijke met Zijn bloed verworven heeft, dan het is te geloven, dat Hij het geestelijke verworven heeft.
- Ten tweede, omdat in het geloven en vertrouwen op de geestelijke beloften, enig gevoel en enige aandoening die de ziel gewaar wordt, het geloof bijzonder helpt. Terwijl integendeel alles dikwijls tegen het vertrouwen op de tijdelijke beloften zo onwaarschijnlijk voorkomt, dat de ziel geen weg van uitkomst zien kan.
- Ten derde, omdat de aanvallen, om de ziel tot twijfelingen te brengen omtrent het lichamelijke, zulk een krachtige indruk op haar kunnen hebben, doordat de dingen, die het lichaam betreffen, veeltijds de gevoeligste zijn.
- Ten vierde, omdat, ofschoon er in de beloften van het tijdelijke, wel het nodige toegezegd wordt, en evenwel geen mate bepaald wordt, ook niet verzekerd, dat wij in het gerust bezit van hetgeen wij hebben, blijven zullen. Ja, daarenboven, ze zijn meer algemeen, zodat het moeilijk valt ze toe te passen tot elk bijzonder geval van ons leven. Hierom valt het zeer moeilijk voor een christen, die deze dingen nodig heeft, vanwege zijn gebrek en zijn armoede, op de beloften van het tijdelijke door geloof te leven.

B. Gelijk er volstrekte beloften van het tijdelijke zijn, zo is er ook een groot aantal van *geestelijke beloften,* waarin geestelijke goederen zonder enig beding of enige voorwaarde beloofd worden. Deze allen zijn als zo vele gronden voor het geloof, om de ziel, als zij haar gebrek ziet, te doen leven in een vast vertrouwen, dat God de beloofde zaak haar schenken wil, tot roem van Zijn genade. In deze nu zijn er:

a. Beloften en toezeggingen van de vergeving der zonden voor een ziel, die onder het smartelijk gevoel van zijn zonden belast en beladen is. Onder andere zijn deze in het bijzonder aan te merken: "Ik, Ik ben het, die uw ongerechtigheden uitdelg om Mijns Naams wil", Jesaja 43:25. "In die dagen en te dier tijd, spreekt de Heere, zal Israëls ongerechtigheid gezocht worden, maar zij zal er niet zijn, en de zonden van Juda,

maar zullen niet gevonden worden; want Ik zal ze dengenen vergeven, die Ik zal doen overblijven", Jer. 50:20. "Dochter, wees goedsmoeds, uw zonden zijn u vergeven."

b. Beloften en toezeggingen van het ten onder brengen van de kracht der zonde, onder welke een oprechte gebukt gaat, roepende: *Ongerechtige dingen hebben de overhand over mij.* "Hij zal uw ongerechtigheden dempen", dat is eigenlijk, ten onder brengen, Micha 7:19. "De zonde zal over u niet heersen: want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade", Rom. 6:14. "Mijn genade is u genoeg; want Mijn kracht zal in uw zwakheid volbracht worden", 2 Kor. 12:9.

c. Beloften, dat als de ziel afgeweken is, zij alsdan zal wederkeren en genadiglijk aangenomen worden. "Zij zullen komen met geween", Hos. 14:5. "Ik zal al uw afkering genezen, Ik zal hen vrijwillig liefhebben."

d. Beloften van heiligmaking, welke insluiten al de wegen en middelen, om die te bevorderen en te voltooien. Zoals beschuldigingen en onderwijzing, als zij ter rechter- of ter linkerhand zouden afwijken; dan zal een stem van achter hen roepen: *Dit is de weg, wandelt in denzelve,* Jesaja 30: 21. O, werd dit geloofd, men zou elke overtuiging en beschuldiging aanmerken als de vervulling van een Verbondsbelofte. Dan zouden wij zulke beschuldigingen met de grootste blijdschap verwelkomen en onze boezem openzetten, opdat het wel terdege diep in onze ziel mocht doordringen. Hierop hebben betrekking al de beloften van kruisen en wederwaardigheden, en van afsnoeiing van het weelderige, dorre en verrotte, Ps. 89:33: "Ik zal hun overtreding met de roede bezoeken, en hun ongerechtigheid met plagen." "Ik zal uw weg met doornen betuinen, en Ik zal een heiningmuur maken, opdat, wanneer zij haar boelen wilde nalopen, zij deze niet zal aantreffen", Hos. 2:5, 6. Elke rank, die in Christus is, als de Wijnstok, Joh. 15:2, wordt gereinigd, dat is, het weelderige wordt afgekapt en het dode en verrotte wordt uitgesneden. Hierop kan men ook betrekken de belofte van al de genademiddelen, Jesaja 27:3: "Ik zal mijn wijngaard ogenblikkelijk bevochtigen." Jesaja 44:3: "Ik zal water gieten op de dorstigen, en stromen op het droge." "Ik zal ze leraars naar hun hart geven, en hierdoor zal de woestijn in een vruchtbaar land veranderd worden." "Die in des Heeren huis geplant is, die zal het gegeven worden te groeien." "Daar zal voor een doorn een dennenboom opgaan, en voor een distel een mirtenboom. Vele andere zijn hiertoe betrekkelijk te maken, doet het in uw lezen van Gods Woord. Hiertoe moeten wij ook betrekkelijk maken de belofte van de inwoning van de Heilige Geest, die de heiligmaking begint, van trap tot trap bevordert en eindelijk volmaakt. Ezech. 36:27: "En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken, dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen."

e. De beloften van bewaring, waardoor de ziel, die dikwijls zegt: *ik zal een der dagen vallen door de hand van Saul,* kan zien, dat haar volharding zo vast is, dat het onmogelijk is, dat ze uit de genade vallen kan. Deze komt dikwijls voor: "Bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen tot in der eeuwigheid, Jesaja 54:10. "Niemand zal ze uit Mijn hand rukken", Joh. 10:28. "Als de rechtvaardige valt, zo wordt hij niet weggeworpen", Ps. 37:24. Deze beloften van bewaring sluiten in zich de beloften van voortgaan in de weg: "Het pad van de rechtvaardigen is als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle middag." Van krachten, als zij zwak zijn: "Zij zullen de krachten vernieuwen, zij zullen opvaren als met vleugelen der arenden", om zelfs in de ouderdom groene bomen der gerechtigheid te zijn. Jesaja 46:3, 4: "Hoor naar Mij, o huis Jakobs, en het ganse overblijfsel van het huis Israëls! Die van Mij gedragen zijt van de buik aan, en opgenomen van de

baarmoeder af. En tot de ouderdom toe zal Ik dezelfde zijn, ja tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen; Ik heb het gedaan, en Ik zal u opnemen, en Ik zal dragen en redden." Van de ten onderbrenging van alle vijanden, "daar de Heere de satan haastiglijk onder hun voeten zal verpletteren."

f. De beloften van troost, voor al de treurenden van Sion, welke opgewonden zijn in al het genoemde, want alle behelzen troost. Ik kan, mijn geliefden, niet alle gevallen, waarop de volstrekte beloften zien, optellen, maar ik ben verzekerd, dat er geen toestand is, waarin ooit een Godvruchtige geweest is of komen kan, of er is een belofte in de Bijbel, die daarop ziet en waarop hij in die toestand door geloof leven mag. O, daar is een rijke voorraad in het Woord, onderzoekt het dag en nacht; en dan zal het u eerst zoet zijn.

C. Wat nu *de belofte van het eeuwige* betreft, die zijn zo groot, dat het oog het niet gezien heeft, noch het oor gehoord, noch dat het in het hart van de mens is opgekomen. Één dag in het Jeruzalem zal er meer van ontvouwen dan duizenden van boeken zouden kunnen bevatten. Dit weten wij, dat ons toegezegd is, *dat wij Hem zien zullen, gelijk Hij is.*

B. De tweede zaak in de omschrijving is, dat al deze beloften de gelovigen, zonder enige betrekking te hebben op iets in hen als een veronderstelde voorwaarde, toegediend worden. Het is er zo ver vandaan, dat er op enige voorwaarde gezien zou worden, dat alles, wat als een voorwaarde of een plicht vereist wordt, hierin duidelijk beloofd wordt. Bij voorbeeld, de Heere te vrezen, is èn een voorwaarde èn een plicht: *Welgelukzalig zijn zij, die geduriglijk vrezen.* Dit is de voorwaarde. *Hij zij uw vreze en uw verschrikking!* Dit is een gebod, maar beide zijn te vinden in de volstrekte beloften, Jer. 32:39: *Ik zal hun enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen.*

3. De beloften nu onderzocht hebbende, dienen wij te weten, dat derhalve al die plaatsen, waarin uitdrukkelijk de volstrekte belofte voorkomt, wij ook voor een belofte te houden hebben:

A. Al de gebeden om enige zaak, die wij in het Woord van God aangetekend vinden. Want alle gebeden van de mannen Gods hebben op de beloften van God gesteund, daar dat een noodzakelijk vereiste van een welgesteld gebed is, dat alles, hetwelk gebeden of waarom geroepen wordt, ook in het Verbond beloofd is. En dit zo zijnde, vermeerdert zulks het getal van de Goddelijke beloften zeer krachtig, in de Psalmen en andere plaatsen van het Goddelijk Woord, waar deze aangetekend zijn. En hoezeer leert het ons, dat wij niet alleen onze harten met die smekingen van de heiligen te verenigen hebben, maar dat wij vaste hebben te vertrouwen, dat de zaak beloofd is, en aan ons geschonken zal worden om Christus' verdiensten wil!

B. Al de bijzondere beloften, die God aan deze en die van Zijn volk gedaan heeft, en al de gevallen, in welke zij de Goddelijke hulp en redding ondervonden hebben. Het eerste blijkt klaar uit vergelijking van Hebr. 13:5, 6, met Jozua 1:5; daar vinden wij een belofte aan Jozua in het bijzonder gedaan, met opzicht tot het werk, dat hij te verrichten had: *Ik zal u niet begeven, en Ik zal u niet verlaten.* Deze belofte brengt de apostel nu over tot het algemeen gebruik van al de gelovigen (ofschoon ze aan Jozua in het bijzonder gedaan werd), uit welke hij wil, dat een ieder met vrijmoedigheid zou besluiten: *De Heere is mij een Helper, en ik zal niet vrezen.* Het eerste nu waar zijnde, zo volgt van zelf, dat het tweede ook waar is. Alleenlijk zal ik twee woorden hierbij doen, als aanmerkingen.

- Vooreerst dienen wij te weten, dat, om de bijzondere beloften of gevallen van de heiligen in het Woord ons eigen te maken, wij een zeer krachtige bewerking van de Heilige Geest moeten hebben, om ons te verlichten en ons geloof op te wekken, en te versterken, opdat wij die beloften ons zouden kunnen toepassen naar de wil van God, en wij in staat gesteld worden, om de zaak tegemoet te zien en gelovig af te wachten, in lijdzaamheid en stil uitzien van de ziel. Want de bevinding leert, dat een ziel door de Geest in twee opzichten, omtrent de beloften aan anderen en de gevallen van anderen, bewrocht wordt: namelijk, dat zij in het lezen of overdenken van deze, zonderling kan verwijd en uitgebreid worden, er in haar gebeden om pleitende en worstelende bij de Heere, ten einde deze zaak voor haar, die zij voor zich in het bijzonder graag hebben wilde, deelachtig te worden. Dit nu, ofschoon het de ziel heiligt en enige kalmte geeft, geeft evenwel geen genoegzame grond, om met verzekerdheid te geloven: *de Heere zal mij dat ook schenken.* Velen vielen hierin, besluitende uit de verwijding omtrent de zaak tot de zaak zelf, en worden bij de uitkomst niet zonder veel slingeringen teleurgesteld.
- Maar de Geest heeft een tweede werk omtrent deze beloften en gevallen van de heiligen, in de bevinding van de oprechten. Dat is, dat Hij hen niet alleen verwijdt in hun zielswerkzaamheid omtrent de zaak, maar op een bijzonder krachtige en overredende wijze de ziel verzekert, dat hetzelfde, hetgeen in zulke belofte toegezegd werd, of in zulk een geval gedaan is aan zodanig gelovige, ook aan hen gedaan zal worden. Zo brengt Hij hun geloof, die het met geen bijzondere toe-eigening zich in het bijzonder toepassen konden, tot die mate van sterkte, dat de vrees uitgedreven wordt, en zij in staat gesteld worden, om zich op dat woord te verlaten, en de vervulling zo zeker tegemoet te zien, alsof zij het alreeds hadden. Er is veel tederheid, veel nabij leven met de Heere en omzichtigheid in deze, ten zeerste van node. Ik weet wel, dat een voorbeeld dit zou ophelderen, maar die bevinding hebben, zullen mij het niet kwalijk nemen, er geen te geven, en een ander kan het toch niet verstaan.

- Onze tweede aanmerking is, dat het hieruit is, namelijk, uit deze bijzondere belofte of gevallen, dat deze en gene van Gods tedere kinderen de Geest van de voorzegging nog hebben. *Want ofschoon wij volstrekt geloven, dat de Geest van de voorzegging niet is in de Kerk, om nieuwe leerpunten te openbaren, na de toesluiting van de Canon, ja, dat zulks anderen niet verplicht als een regel van gehoorzaamheid, omdat het beschreven Woord onze enige regel is; evenwel geloven wij heiliglijk met de meeste Schotse Godvruchtige leraren, en vader Brakel onder de Nederlanders, dat de Geest van de profetie nog in de Kerk is tot vele nuttige einden.*

* Is dit nu zo, gelijk wij uit voorbeelden beweren zullen, zo moet het zijn uit, door en volgens het Woord van God, dat alreeds beschreven is. Maar de algemene beloften, ofschoon uitnemend en dierbaar, geven zozeer hiertoe geen gelegenheid; derhalve moet het zijn uit deze bijzondere beloften en uit de bijzondere gevallen, in welke de ziel geleid wordt, gelijk wij beschreven hebben. Willen wij nu met de bevinding van achteren gezien, raadplegen, dan zullen wij onweersprekelijke bewijzen vinden dat deze *Geest der voorzegging* nog in de Kerk is.

* Ik zal voor het tegenwoordige geen voorbeelden bijbrengen; uit het zeer dierbare boek (genaamd: *De vervulling van de Schriftuur)* van Mr. Fleming, *een van de waardigste leraars, die ooit de Schotse Kerk te Rotterdam gehad heeft*; maar uit de

levensbeschrijving van twee uitmuntende Schotse leraren zal ik van ieder een of twee voorbeelden aanhalen, welker geloofwaardigheid niet betwist kan worden, dewijl deze levensbeschrijvingen in het licht zijn gebracht, toen er nog duizenden waren, die oog- en oorgetuigen van alles geweest waren.

* Van Mr. A. Peden, die een zeer waardig man was, ten tijde van de vervolging van de Presbyterianen door Karel II, wordt, behalve vele andere merkwaardige dingen van zijn leven, verhaald, dat, toen hij zeer ijverig was in het prediken op het veld in een *sluipvergadering* (gelijk die bijeenkomsten der heiligen toen genoemd werden), diegenen, die de wacht hadden om uit te zien, waarschuwing brachten dat de ruiters van de koning tot hen in volle aantocht waren. Hetwelk grote vreze bij zijn toehoorders, die daar met gevaar van hun leven gekomen waren, teweegbracht en veel wanorde begon te veroorzaken. Deze heilige man verpoosde enige ogenblikken in zijn spreken, maar keerde zich tot God in de gebeden, in welke hij zonder spreken tot God riep. Intussen bleef het volk, ofschoon het gevaar zeer genakend was, nog een weinig staan wachten, òf om de zegen, òf een woord van besturing van hem te ontvangen, voordat elk naar een goed heenkomen voor zich zou omzien. Deze man Gods begon daarop te spreken tot hen, die zo bitterlijk ontsteld waren, en zeide: *"Staat stil, en ziet het heil des Heeren! Laat niemand van ons van zijn plaats wijken; want God zal u allen zo bedekken onder de schaduw van Zijn hand, dat de vijandelijke troepen tot niemand onzer zullen kunnen naderen, maar in hun eigen verderf verstrikt worden."* Hierop ging hij in zijn predikatie voort, en zijn toehoorders werden zo bedaard, dat, ofschoon vele duizenden op de plaats waren, niemand zich bewoog, om heen te gaan. In het kort, nadat hij gesproken had, beschikte God zulk een zware mist, dat de hoorders wel de stem hoorden, maar die wat verre zaten, de leraar niet zien konden. Hierdoor werden 's konings troepen zodanig verschrikt, dat zij niet wisten, hoe zij zich wegmaken zouden. Zodat de meeste paarden zo inzonken in de moerassen, dat ze er niet uit te krijgen waren. Gij kunt denken, dat deze, gelijk Israël, toen zij gered werden uit de hand der Egyptenaren, des Heeren lof zongen, en in hun harten versterkt werden.

* Het andere geval van deze waardige man, Mr. A. Peden, is dit: Hij werd naderhand met vele honderden gevangen genomen, vanwege de godsdienst. Het hof scheen zijn bloeddorst enigszins gelest te hebben, of het was beschaamd, zovelen tegelijk op zulk een tirannieke wijze het leven te benemen. Daarom werd het vonnis geveld, dat Mr. A. Peden en zijn aanhang naar de volksplanting in Amerika zouden gezonden worden. Zij allen werden ingescheept. En omdat hun getal zo groot was, had de kapitein strikte orders, om ze in de boeien te zetten. De ankers gelicht zijnde, zetten zij koers met een voordelige wind. Nu was de eerste zorg dat deze heilige mensen wel verzekerd werden, dat is, in de boeien vastgemaakt. Enigen van de gevangenen waren zeer kleinmoedig, waardoor Mr. Peden's hart zeer week werd onder het aanhoren en het rammelen van de ijzeren ketens. Maar enige tijd tot zijn gebed genomen hebbende, zeide hij: "Zijt goedsmoeds, er zullen geen ijzers aan iemands handen of voeten gedaan worden; wij zullen ook niet tot de volksplanting gebracht worden." Dit verwekte veel vertrouwen in hun harten, dewijl zij wisten, dat hij zulk een uitnemend man was. Ten tijde dat de matrozen de boeien klaar maakten, ontstond er zulk een sterke wind, dat zij de zeilen moesten innemen, en door de storm, die bleef aanhouden, werd het schip langs de Engelse kust gedreven, doch de wind naar het oosten Zuid-oosten uitschietende, toen zij voor Yarmouth waren, werd het schip zeer geteisterd en de Theems ingedreven en werd Mr. Peden met zijn gehele gezelschap op vrije voeten gesteld. En nadat zij door de

Engelsen wel ontvangen en behandeld waren, keerde een ieder naar zijn huis terug, rijker dan hij ooit geweest was.

* De andere, waarvan ik ook een voorbeeld uit zijn levensbeschrijving zou bijbrengen, is Mr. Welsch, een man uit een adellijke familie in Schotland, in zijn jeugd was hij zeer ongebonden, maar nadat hij krachtdadig bekeerd werd, was hij een van de uitmuntendste en voorbeeldigste leraren, die ooit de Schotse Kerk gehad heeft. Het wordt in zijn leven verhaald, dat zijn knieën, door het gedurig bidden op dezelve, zo hard als de zolen van zijn voeten waren. Deze vluchtte naar Frankrijk met een jonge edelman, voor wiens bekering hij zeer vele beloften had. Deze edelman werd in Frankrijk ziek, en zo het scheen, stierf hij. Waarop Mr. Welsch zeide: *"Hij is niet dood, maar hij slaapt."* Hij wilde niet hebben, dat er enige toebereidingen tot zijn begrafenis gemaakt zou worden. Na enige dagen bidden en vasten van Mr. Welsch, werd deze edelman wederom wakker, en werd daarna in Gods hand als een nuttig middel gebruikt in de *staatsomwenteling onder de prins van Oranje,* loffelijker gedachtenis. Dit heeft die edelman, gelijk in de levensbeschrijving van hem staat, naderhand zelf getuigd. De bisschop Burnet (die mijn familie in den bloede bestond) zegt in zijn geschiedenis van zijn eigen tijd, dat vele van deze leraars dingen voorzegden die alzo gebeurden. Wiens getuigenis des te meer gelden moet, omdat hij van de andere partij was, die deze mensen onderdrukte, hoewel hijzelf van zulke handel afkerig was. Wie slechts een weinig ervaren is in het Woord van God, kan gemakkelijk zien, dat er òf beloften òf gevallen van deze aard zijn. En wij geloven, dat deze heilige mensen bewerkt zijn geworden, gelijk wij zeggen.

C. Het derde, waarop wij acht hebben te geven in het verhandelen van de beloften, zijn *de eigenschappen van deze,* welke zeer dierbaar zijn en bijzonder ingericht om het geloof te versterken. Maar daar men die uit de beschrijving kan nagaan, laten wij ons daar niet mee in.

D. *Nu gaan wij over om iets van het leven des geloofs op de beloften te spreken.* Om dit in alle beknopte duidelijkheid naar ons licht te doen, zullen wij de volgende zaken overwegen:
a. Wie het zijn, die gerechtigd zijn om zich de beloften toe te eigenen en daarop voort te gaan. Dit is ten uiterste noodzakelijk, want veel oprechte zielen, als zij al de beloften nagaan, roepen wel uit: *O, wat zijn de beloften groot en uitnemend! Maar wie weet of ik het voorwerp daarvan ben!* Let nu maar op de volgende zaken, die zullen u hiervan enig inzicht geven:
1. In het algemeen zeggen wij, *dat elk, die het Evangelie hoort en tot wie de belofte komt, als een bekendmaking van de Goddelijke wil, een gegrond recht heeft, uit kracht van die bekendmaking van de wil van God in zijn gemoed, om in te komen, de belofte zich toe te eigenen, en zijn recht daartoe te bevorderen in de Goddelijke vierschaar.* Er is toch een groot onderscheid aangaande het recht tot een zaak: er is een recht tot een zaak, uit kracht van een *wettigheid,* en uit kracht van *bezit en wezenlijk eigendom;* het eerste geeft een zoon, zodra hij geboren is, een wettig recht tot zijns vaders goed en erfenis, om hem daarin op te volgen. Maar het laatste heeft hij dan eerst, wanneer hij in het dadelijk bezit gesteld is van datgene, waartoe hij een wettig recht had. Ofschoon nu de gelovigen alleen in de tweede zin recht tot de beloften hebben, op hun vereniging met Christus, in het dadelijk bezit gesteld zijnde van al de beloften; nochtans heeft ieder, die het Evangelie hoort, een wettig recht uit kracht van de afkondiging van de wil van God, die door Zijn profeten, apostelen en gezanten als Zijn herauten, aan hem

geschiedt, en heeft, uit kracht van het aanbod van vrije genade, een recht, om hierop te komen, tot de genade te vluchten, met een heilvattend geloof die aan te grijpen, en zijn recht op te volgen en te bevorderen, opdat hij in het dadelijk bezit en eigendom van de genade Gods, waartoe hij maar alleen in de aanbieding recht had, nu mag gesteld worden.
Ziet, als er een algemeen pardon aan alle deserteurs uitgeroepen wordt, dan heeft elk, die gedeserteerd is, een wettig recht tot het pardon, in die afkondiging beloofd; ofschoon niemand het dadelijk eigendom en de genieting van de vergiffenis van zijn misdaad heeft, dan die welke binnen de bepaalde tijd op de afkondiging inkomt, steunende op de trouw van de hoge machten, dat zij hun trouw, in de pardonbrief verpand, zullen nakomen, en de schuldige dadelijk doen ondervinden de vruchten van de beloofde vergeving. Evenzo is het in dit geval: elk die gelooft en zich er van bewust is, dat hij een zondaar is, die heeft grond, om het pardon aan te nemen, en daarop te vluchten tot die God, die het heeft laten afkondigen; en die zo komt, zal geenszins uitgeworpen worden.
Daarom, mijn geliefden! Elk kan zien, wat recht hij tot de beloften heeft. En die het gebruiken wil, zal de vruchten daarvan genieten; en ofschoon zich in de bekommerde ziel wel zwarigheden daartegen opdoen, ben ik nochtans verzekerd, dat de beloften zo ingericht zijn, dat ze al de zwarigheden oplossen.

2. In het bijzonder hebben deze volgenden recht, om zich de beloften toe te passen, en zich aan te merken als de voorwerpen van deze.

A. *Elk die gevoelig overtuigd is, en in zijn ziel bevindt de diepe bijblijvende indrukken van de noodzakelijkheid om een belofte te hebben, die kan en mag hieruit besluiten dat hij recht heeft, om zich de belofte toe te passen.* Wij beogen hiermee niet, dat enige overtuiging en overreding in het verstand recht tot de belofte geeft, want die kunnen, zonder de bijzondere zaligmakende werking van de Heilige Geest, wel ontstaan en blijven uit overdenking van de goddelijke waarheid, en evenwel de ziel werkeloos laten; maar het gezicht en de indrukken van de noodzakelijkheid. Die wij hier bedoelen, zijn van die natuur, dat zulks diep in de ziel indringt, haar aan het roepen en klagen bij Gods genadetroon brengt, en haar dermate met begeerten naar een belofte en Christus in die vervult, dat zij niet kan rusten voor en aleer zij Hem heeft. En dat zij duizend werelden, zo zij die had, om één belofte, en er aan te hangen en daarop te vertrouwen, gewillig zou geven. Want de ziel, die de indrukken van noodzakelijkheid heeft, heeft recht om de beloften, waarvan wij spreken, zich toe te passen. Zij ziet haar gevaar duidelijk voor ogen, merkt zichzelf aan als aan de oever van een rampzalig verderf, waarin zij ziet dat zij noodzakelijk vallen zal, indien zij niet de beloften – die als touwen en koorden van de hemel neergelaten zijn, aan komt te grijpen. Zij is overreed, dat, kon zij één van die aangrijpen, zij in het verderf niet zou vallen, en dit baart in haar het gezicht van noodzakelijkheid, in dat roepen, worstelen, kermen en klagen om de belofte, omdat dit haar recht geeft, om die zichzelf in het bijzonder toe te passen. Dit is volgens Jeseja 55:1,2: *O alle gij dorstigen, komt tot de wateren!* en Mattheüs 11:28: *Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.*

B. *Elk, in wiens hart een heersende hoogachting voor de belofte en beloofde zaak is, die heeft recht, om zichzelf in het bijzonder de belofte toe te passen.* Deze hoogachting is niet slechts een toestemmen, dat Jezus en de belofte verre boven alles te waarderen zijn, maar het is een hoogachting, welke uit nagaan van de voortreffelijkheid en gepastheid van Christus ontstaat, en zo op het hart weegt, dat de ziel alles kan aanmerken als schade en drek, vanwege de uitnemendheid van

Christus, en betuigen kan, dat alles, wat aan Jezus is, voor haar gans begeerlijk is. Zodat zij Hem aanziet als dragende de banier boven tienduizenden, zich met Hem alleen dermate gelukkig acht, dat zij met Hem tevreden is, ofschoon al het uitwendige haar mocht ontberen. Ja met Hem op Golgotha liever aan een kruis zou willen hangen, dan duizenden van jaren op een troon vol vreugde en voorspoed te zitten. Dit schijnt klaar te zijn, Spr. 8:17, 21: *Ik heb lief, die Mij liefhebben; en Ik doe mijn liefhebbers beërven dat bestendig is.*

C. Elk heeft recht, zich de belofte toe te passen, bij wie het zo gesteld is, dat er waarlijk niets hem kan bemoedigen, verruimen en opbeuren onder zijn droefheden, angsten, kruisen en wederwaardigheden, dan alleen de Goddelijke belofte, zodat hij alles aanmerkt, behalve deze, als slechts moeilijke vertroosters, en als laffe smakeloze spijs, als het wit van een ei. En hij blijft onder zijn lasten gebukt, totdat hij òf een nieuwe belofte van de Heere ontvangt, òf dat zijn geloof op deze en gene oude belofte opnieuw werkzaam gemaakt wordt, en hij zich op dat woord kan verlaten en vertrouwen, dat de Heere gedenken wil aan het woord tot zijn knecht gesproken. Wij zullen voor het tegenwoordige geen andere zaken er bij doen, oordelende, dat deze drie genoegzaam zijn om ons te doen inzien, of wij waarlijk de voorwerpen van de beloften zijn of niet.

b. Nu moeten wij, bij wijze van aanmerking, uw christelijke aandacht enige regels geven, die men in het oog moet houden in het toepassen van de beloften aan zichzelf. Dit zal dienen, om een gewichtige vraag van een bekommerde ziel te beantwoorden, namelijk, iemand zal zeggen: hebben diegenen, die gij beschreven hebt, recht om zich de beloften toe te eigenen? Ik kan niet ontkennen, dat ik die zaken ondervind, maar ik durf mij niet begeven om de beloften toe te passen, vanwege mijn onkunde, hoe ik handelen moet. En indien ik verkeerd te werk ging, zou ik immers het werk maar bederven en mij zelf bedriegen. Ach, zeg het mij toch eens, wat ik in het oog te houden heb! Ik zal het u zeggen:

- De eerste zaak, die wij als een regel in het oog te houden hebben, in het toepassen van de belofte, is, dat wij in het bijzonder te letten hebben op onze toestand waarin wij ons bevinden, of onze omstandigheden van gebuktheid, vrees, mismoedigheid of verlegenheid en wederwaardigheid een belofte vereisen, om ons overstelpt hart op te beuren en om ons stil, gelaten, vertrouwende en onderworpen te maken in Gods weg. De beloften zijn de geschenken van de hemel, druiven van Kanaän en krachtige hartsterkingen, die niet te pas komen dan in verlegenheid, bezwijkingen en geestelijke flauwten. Daarom zult gij nooit in Gods Woord bespeuren, dat enige van de heiligen de beloften anders ontvingen. Aan Abraham werd gezegd: *Vrees niet!* Gen. 15:1, toen hij in gevaar was. Hieruit kunnen wij de reden nagaan, waarom veel gelovigen òf nooit òf zeer zeldzaam na de eerste bekering een belofte genieten, omdat hun toestand zulks niet schijnt te vereisen.
- Ten tweede, zullen wij de belofte toepassen, dan moeten wij wel terdege in het oog houden, of die juist overeenkomstig onze toestand is, dat is, of die belofte een goed behelst, hetwelk wij in die tijd missen en evenwel noodzakelijk nodig hebben; want anders zal de belofte onze zwarigheid niet oplossen, noch ons enige moed inboezemen. Het is nooit het oogmerk van de Geest in de beloften, ons van het tegenwoordige, dat ons smart en geestelijk ziek maakt, af te trekken en te verstrooien door iets anders; maar ons eerst van hetgene, waaraan het ons hapert, in de grond te genezen, eer Hij ons tot andere zaken bepaalt.
- Ten derde, wij dienen in het toepassen van de beloften deze regel aan te houden, dat wij bijzonder acht geven op de gesteldheid van onze ziel, en nauwkeurig letten, of

ons geloof enigermate gesterkt en bij de belofte gebracht wordt, om ons daarop te kunnen verlaten. Want zonder dit zijn de beloften niet van die kracht voor ons, dat wij er op vertrouwen kunnen en strekken, zonder dat het geloof er bij gebracht wordt, alleen maar op zijn best tot pleitredenen, om er toe te komen.

- De vierde regel of zaak, waarop wij inzonderheid te letten hebben in het toepassen van de beloften, is, veel te zien op datgene, hetwelk God tot een waarborg van de vervulling van elke belofte verpand heeft, namelijk Zijn trouw, waarheid en almacht. Dit alleen kan de ziel over alles heen helpen en het geloof zeer goede grond geven, om te verwachten, dat zij in haar hoop niet beschaamd of teleurgesteld zal worden, Rom. 4:21; Hebr. 11:18; 6:17, 18.
- De vijfde regel of zaak, waarop wij moeten letten, is, dat wij in het toepassen van de beloften vooral op Jezus behoren te zien, in wie al de beloften ja en amen zijn, Gode tot heerlijkheid. Dit is nodig, om ons, die alles verbeurd hebben, vrijmoedigheid te geven; dat wij ons te binnen brengen, hoe al de beloften tot ons komen, door Hem, als het Verbondshoofd, die Hij verdiend heeft door zijn gestorte Godebloed; en genade voor genade uit zijn volheid te ontvangen, om ons in het werk van het toepassen zo te schragen, dat wij het niet opgeven, noch te kort schieten. 0! het is zalig, in dit opzicht te zien op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof.
- De zesde regel is, dat wij zorgvuldig moeten mijden enig besluit of enige vaststelling bij onszelf te maken, dat wij in of terstond op het toepassen van de belofte enige aangename verwijding gewaar zullen worden, zo onze geloofsdaad goed is. Velen beroven zich hierdoor van alles, dat zij in het gevolg door toepassing van de beloften zouden genieten, en worden overhoop geworpen met een eindeloze reeks van twijfelingen. Neen, wij kunnen menigmaal de beloften recht toepassen, zonder enige gevoelige blijdschap of verwijding in of onmiddellijk na deze te ondervinden. Hetgeen klaar blijkt in de Psalmist; hij had Gods belofte aangegrepen, en moest nochtans betuigen dat zijn ziel van treurigheid wegdroop, aan het stof kleefde, en in een geestelijke bezwijking was, niettegenstaande zijn toepassen, ziet het Ps. 119:25, 81.
- De zevende regel is, dat wij, in het toepassen van de beloften, ons geloof en vertrouwen niet enigermate op waarschijnlijkheden moeten vestigen. Dat is, wij moeten niet denken, dat de belofte aanstonds vervuld zal worden, omdat er zich vele waarschijnlijkheden daaromtrent opdoen, noch dat de vervulling vertraagd zal worden, omdat alles, wat daartoe leidende is, zich zo donker en onmogelijk toeschijnt. Want dan zullen wij bemoedigd of mismoedigd wezen, naar dat de waarschijnlijkheden zijn. Neen, wij moeten ons onderwerpen aan de Heere, Hem in zijn weg volgen, en met bemoediging en vertrouwen Hem achteraan kleven.
- De achtste regel is, dat een Christen, die de beloften aangegrepen heeft, zijn doodsgreep daarvan niet loslaten moet, vanwege de twijfeling, die hij na het toepassen bespeuren zal. Neen, hij dient in genen dele hierop te letten, noch zich in twist met het ongeloof te begeven, maar beide de oren toestoppen, het voorbeeld van Abraham navolgende, die niet te rade ging met vlees en bloed, maar God op hope en tegen hope geloofde.
- De negende regel is, dat de ziel, die zich de beloften heeft toegepast, trachten moet zeer ijverig en aanhoudend te zijn in het gebed om de vervulling, en alle wegen Gods hiertoe, beide licht en duister, gade te slaan, opdat hij stof mag hebben om te zeggen: *Hij heeft het gezegd, en Hij heeft het gedaan.*

c. Het derde, dat wij ons voorstelden in het verhandelen van het leven van het geloof op de beloften, was, om uw christen-aandacht in enige bijzonderheden voor te stellen, hoe

een ziel zich de belofte toepast. Dit is noodzakelijk, om er op te kunnen leven. Hoe zal de ziel het kunnen doen, als zij niet weet, waarin het bestaat? Wij zullen het u zeggen, let er toch op.

1. Indien de ziel zich de beloften recht zal toepassen, zo is er noodzakelijk een voorgaande werking van God de Heilige Geest voor nodig, om de ziel tot dit zwaarwichtig werk bekwaam te maken; want elk gelovige zal bevinden, dat het hebbelijk beginsel van het genadeleven hiertoe niet in staat is op zichzelf. Vraagt nu iemand, wat de Heilige Geest in deze doet? Wij zullen het u zeggen in de volgende bijzonderheden:

A. Dat de Geest hierin de hand heeft, schijnt onloochenbaar, omdat Gods Woord de Geest duidelijk een tweeërlei werking omtrent de uitverkorenen toeschrijft: de ene, om hen te overtuigen; de andere om hen te vertroosten. Beide deze zaken vinden wij in Johannes 16. Maar hoe volvoert de Geest dit werk? Immers niet buiten maar door en volgens het Woord. Het ene door de wet, het andere door het Evangelie. En daar God in alles de Oorzaak is, valt het licht en veilig te besluiten, dat in het toepassen van de belofte het werk van de Geest voorgaat, en dat de werkzaamheid van de gelovigen er op volgt.

B. De grond dus gelegd hebbende, denken wij, dat de werking van de Geest voornamelijk hierin bestaan zal:

   a. De H. Geest ontbloot en ontledigt de ziel dermate, dat zij van alles afgedreven wordt en doodarm bij zichzelf is, zodat ze nu in die toestand of dat geval, waarin zij is, niets heeft om vast te houden of aan te grijpen, als een grond, waaruit zij, met enige verwachting, redding tegemoet kan zien, Ps. 10:14*: Op U verlaat zich de arme.* Abraham werd naar alle waarschijnlijkheid in deze toestand gebracht door de werking van de Geest, toen God tot hem zeide: *Vreest niet! Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot,* Gen. 15:1. Hoe moest de overweging hiervan niet maken, dat onze ziel gelaten en onderworpen werd onder al de wegen, die de Geest met ons inslaat, hoe bitter ze ook in het lichamelijke en geestelijke zijn, dewijl er niets anders door bedoeld wordt, dan om ons te ontbloten en voor een belofte vatbaar te maken.

   b. De H. Geest maakt niet alleen, dat de onstuimigheid van de ziel enigszins tot bedaren komt, maar Hij maakt, door een innerlijke werking op de wil en de hartstochten, dat de begeerten zeer sterk daarnaar uitgaan, zodat de ziel er om hijgende, verlangende, uitziende en reikhalzende is, dat de Heere tot haar, naar haar toestand, hetzij lichamelijk of geestelijk, een woord spreken wilde, opdat zij het anker van haar hoop daarin mocht werpen, Ps. 85:9.

   c. De H. Geest neemt deze of gene belofte, die hier en daar in het Woord gestrooid zijn, en die voor haar toestand, waarin zij zich bevindt, gepast is en brengt ze met enige kracht op haar hart te huis, tot haar bijzonder gebruik, alsof het tot haar in het bijzonder gesproken werd. Ziet, gelijk de Geest, werkende tot overtuiging, de algemene spreuken van de Wet bijzonder maakt, tot de ziel zeggende: *Er is geschreven, dat de ziel, die zondigt, zal sterven; dat spreekt Hij tot u, omdat gij een zondaar zijt.* Even op dezelfde wijze maakt de Geest, tot vertroosting werkende, de algemene belofte bijzonder tot de ziel, die op het hart drukkende, als tot de ziel in het bijzonder gesproken.

   d. De Heilige Geest bestraalt en verlicht de ziel, die de beloften zich zal toepassen, met geestelijk, Goddelijk, zaligmakend licht; waardoor zij in staat gesteld wordt in die belofte, als in een spiegel, de beloofde zaak op een geestelijke wijze te zien, in haar dierbaarheid, noodzakelijkheid en heerlijkheid. Welke ontdekking op een zeer krachtige en onweerstandelijke wijze op de wil werkt, die buigende;

en op de genegenheden, die strelende en innemende, de gehele ziel met de innigste liefde en hartelijke begeerte tot de beloofde zaak vervullende. Hetwelk teweeg brengt, dat, ofschoon de ziel door de bekoorlijkheid van het voorwerp noodzakelijk kiezen moet, zij het evenwel met de uiterste gewilligheid, ja vrijwilligheid doet op deze dag van Gods heirkracht. Dit beoogt de apostel in zijn bede voor de Efeziërs, Ef. 1:17-19. Dit eigent hij de gelovigen toe: Wij allen, met ongedekt aangezicht Zijn heerlijkheid als in een spiegel aanschouwende, worden in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Kor. 3:18. Abraham zag, door deze werking van de Geest, in de belofte, de dagen van de Messias, en verheugde zich daarin, Joh. 8:56.

e. De Heilige Geest verklaart aan de ziel de gewisse gronden van de Goddelijkheid van de beloften en haar recht daartoe, om die zich te mogen toepassen, zodat de zwarigheden, waarmede de ziel als bezwangerd ging, uit de weg geruimd worden. En hierdoor wordt er een effen baan voor de ziel gemaakt, om met vertrouwen tot de beloften te vluchten, en zich daarop te kunnen verlaten.

f. Eindelijk, de Heilige Geest versterkt het geloof, dat opwekkende, levend makende en met kracht werkende, zodat het geloof tot de beloften gebracht wordt, en de ziel niet van verre staat, maar met de uiterste gereedheid en volvaardigheid de beloften met beide armen omhelst. Er waren enige andere dingen, die wij konden zeggen tot uitbreiding en opheldering, maar het gezegde stelt ons hoofdzakelijk voor ogen het werk van de Geest in deze.

2. Nu gaan wij over, om te beschouwen welke de geloofsdaden van de gelovigen, in het toepassen van de beloften, zijn. Wij menen, dat de apostel in onze tekst die tot drie bepaalt: *Zij zagen ze van verre; zij geloofden ze; en zij omhelsden ze.* Van elk een woord.

A. De ziel ziet de belofte en de beloofde zaak in deze, ofschoon niet als die alreeds bezittende, evenwel op gewisse gronden tegemoet. Want zij ziet de trouw en waarheid van God in die belofte tot een waarborg van de vervulling alzo verpand, dat zij de zaak zo zeker kan aanmerken alsof zij die alreeds had.

B. De ziel gelooft die in het toepassen van de belofte, hetgeen zal insluiten, dat de ziel, ten volle overreed zijnde, dat de belofte Gods woord is, hetwelk Hij tot haar in haar bijzonder geval of toestand spreekt, hierop haar zegel zet, de volkomen toestemming er aan geeft, zeggende daarop: *A m e n Heere! Het geschiede uw dienstknecht en uw dienstmaagd, naar Uw woord.*

C. Dat de ziel zich de belofte toeëigent met de innigste beweging van het gemoed, aangrijpende en toepassende op zichzelf in het bijzonder, en zich daarop ten volle verlatende als op het woord van een onveranderlijke God, Die niet liegen kan; maar Die trouw zal houden en zorgen, dat Zijn woord tot de minste omstandigheden toe zal vervuld worden. Wij durven ons niet tot bijzonderheden inlaten. Elk, die de verklaring der woorden nagaat, zal zien, welke bijzondere zaken tot alle deze delen behoren. En die het *"A. B. C. des Geloofs"* wil nagaan, over het woord *horen,* die zal de kenmerken vinden, waaraan een ziel kan toetsen, of zij zich recht de beloften toepast of niet.

d. Het vierde was, om aan te wijzen, hoe de gelovigen op de beloften, die zij zich toegepast hebben, leven. Hierover zullen wij des te korter zijn, dewijl vele van de zaken onder het woord *verwachten* in het *"A. B. C. des Geloofs"* hierop kunnen worden betrokken.

1. Dit zal zeggen, een leven in de bewustheid, dat de Heere zulke beloften in het bijzonder aan de ziel gedaan heeft. Hiertoe dient de gelovige zijn bevinding veel na te gaan en te staan naar overreding van de waarheid van deze, opdat hij met bewustheid van de ziel kan opmaken, dat de Heere van vrede tot zijn ziel gesproken heeft.
2. Het zal ook bestaan in een voordragen van die beloften aan de Heere, als de ziel in omstandigheden is, waarin zij de beloofde zaken nodig heeft: *Gedenk het woord tot Uw knecht gesproken!*
3. Het zal bestaan in een staat maken op de vervulling op des Heeren tijd, dewijl er bij God geen *ja en neen* is, en er geen jota van het Woord onvervuld zal voorbijgaan.
4. Het zal ook bestaan in een opwekking en bemoediging van zichzelf in duistere tijden, door de toezegging, gelijk iemand zich opwekt door het lezen van eigendomsbrieven tot een zaak, ofschoon hij die nog niet dadelijk bezit.
5. In een stil en lijdzaam wachten op de Heere om de vervulling, in het ernstig gebruik van de ingestelde middelen, Ps. 62:6: *Gij, o mijn ziel! Zwijg Gode, want van Hem is al mijn verwachting!*
6. In een zien op de beloften, voordat de ziel iets begint in het geestelijke, opdat zij zich door geloof in de beloften gesterkt mag vinden tot datgene, waartoe zij geroepen wordt door de Heere. De gelovigen dus levende en de beloften gedurig opnieuw aangrijpende, zullen gewaar worden, dat zij versterkt zullen worden naar de inwendige mens.
7. Het leven op de beloften zal insluiten een zorgvuldig vermijden van alles, waardoor de vervulling vertraagd zou kunnen worden; want de Heere, gelijk uit zijn handeling met Israël blijkt, stelt de vervulling tot kastijding van de zonde soms uit. Daarom moet de ziel toezien, hoe zij voorzichtig wandelt.
8. Eindelijk dient tot dit leven op de beloften, dat de ziel niet alleen op al de voorzienigheden let, maar ook op alle vervullingen, ofschoon in een mindere trap, opdat zij dankbaar mag zijn over hetgeen zij volgens de beloften ondervonden heeft, en met blijmoedigheid de verdere vervulling tegemoet zien.

Zo gij deze zaken bij de voorgaande regels voegt, zult gij enigermate kunnen zien, waaruit het leven op de beloften bestaat. *God geve er u en mij licht en genade toe!*

C. Het derde leerpunt was, dat dit leven op de beloften *een rechte vreemdelingsgestalte hier op aarde veroorzaakt.* Maar deze zaak verklaard hebbende bij een andere gelegenheid, en ook aangewezen hebbende dat het geloof een genade is, die de wereld overwint, zullen wij deze verhandeling besluiten met de wens, dat de Heere het achtervolgen mag door Zijn Geest.

Nu hebben wij van deze gewichtige zaken in elke verhandeling naar ons inzicht gesproken. Wij zullen de verhandeling over *de eigenschappen van het zaligmakend geloof* nu afsluiten.
Zo gij iets gevonden hebt tot uw stichting en bevordering, geeft God de eer, en bidt voor ons.

Amen.